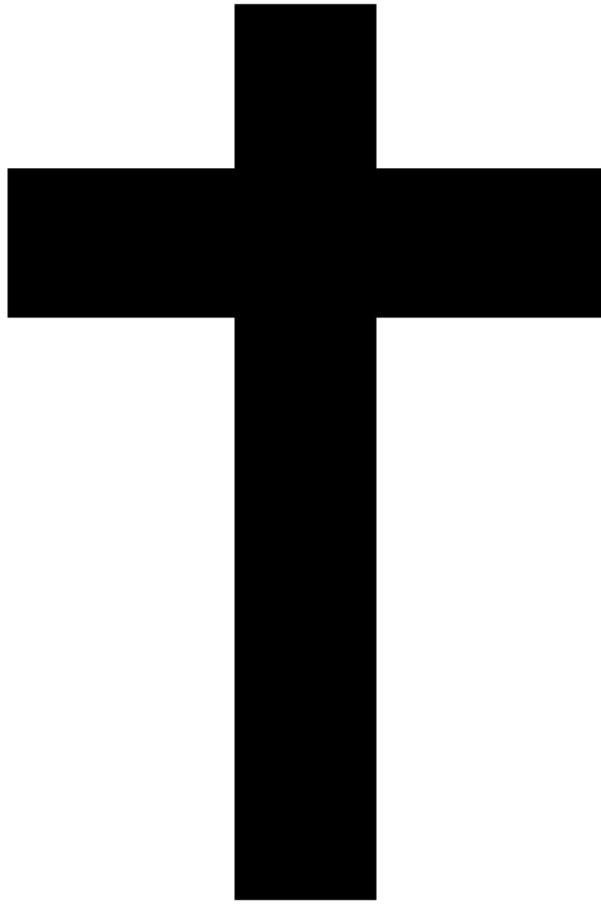

Éh_{en} Nt_{ianá}

New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec,
Jalapa de Díaz)

Éhen Ntjaná

New Testament in Mazatec, Jalapa de Díaz (MX:maj:Mazatec, Jalapa de Díaz)

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mazatec, Jalapa de Díaz

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mazateco, Jalapa de Díaz [maj], Mexico

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mazatec, Jalapa de Díaz

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 22 Dec 2018
e05183c2-7c34-5cdd-8c78-15ea51bd8cbb

Contents

Mt.	1
Mr.	49
Lc.	80
Jn.	130
Hch.	165
Ro.	207
1 Co.	226
2 Co.	245
Gá.	257
Ef.	264
Fil.	270
Col.	275
1 Ts.	279
2 Ts.	283
1 Ti.	286
2 Ti.	291
Tit.	295
Flm.	298
He.	299
Stg.	314
1 P.	319
2 P.	325
1 Jn.	328
2 Jn.	333
3 Jn.	334
Jud.	335
Ap.	337

Xujun xi y'ét'a Mateo én nda tsuhu Jesucristo

*Kui xu'bi ntje xi y'aha ra Jesucristo
(Lc. 3:23-38)*

¹ Eí tjí't'a ntjehe Jesucristo. Ntjehe David nibaha ra ko ntjehe Abraham nibaha ra.
² Abraham kama na'mihi Isaac. Isaac kama na'mihi Jacob. Jacob kama na'mihi Juda ko já nts'e. ³ Juda kama na'mihi Fares ko Zera, ko Tamar kama naaha. Fares kama na'mihi Esrom. Esrom kama na'mihi Aram. ⁴ Aram kama na'mihi Aminadab. Aminadab kama na'mihi Naason. Naason kama na'mihi Salmon. ⁵ Salmon kama na'mihi Booz, ko Rahab kama naaha. Booz kama na'mihi Obed, ko Rut kama naaha. Obed kama na'mihi Isai. ⁶ Isai kama na'mihi nda rei David. David kama na'mihi Salomon, ko chjuúhun Urias kama naaha.
⁷ Salomon kama na'mihi Roboam. Roboam kama na'mihi Abias. Abias kama na'mihi Asa. ⁸ Asa kama na'mihi Josafat. Josafat kama na'mihi Joram. Joram kama na'mihi Uzias. ⁹ Uzias kama na'mihi Jotam. Jotam kama na'mihi Acaz. Acaz kama na'mihi Ezekias. ¹⁰ Ezekias kama na'mihi Manases. Manases kama na'mihi Amon. Amon kama na'mihi Josias. ¹¹ Josias kama na'mihi Jeconias ko já nts'e. Kui xi tjíntu nístjin nga ngjinijé xuta Israel Babilonia.
¹² Askahan nk'ie nga ja ngjinijé xuta Israel Babilonia, Jeconias kama na'mihi Salatiel. Salatiel kama na'mihi Zorobabel. ¹³ Zorobabel kama na'mihi Abiud. Abiud kama na'mihi Eliakim. Eliakim kama na'mihi Azor. ¹⁴ Azor kama na'mihi Sadoc. Sadoc kama na'mihi Akim. Akim kama na'mihi Eliud. ¹⁵ Eliud kama na'mihi Eleazar. Eleazar kama na'mihi Matan. Matan kama na'mihi Jacob. ¹⁶ Jacob kama na'mihi Kuse. Kuse xi x'ihin Maria, ko Maria xi naaha Jesu. Jesu xi 'mihí Cristo.
¹⁷ B'a ts'ín j'aha te ñju t'k'já ntje chá xi nibaha ra Abraham santaha David. Askahan ta te ñjuhú t'k'já ntje chá j'a ngáha santa nkúhu nga ngjinijé xuta Israel Babilonia. Ko askahan nk'ie nga ja ngjinijé xuta Israel Babilonia, ta te ñjuhú t'k'já ntje chá j'a ngáha santa nkúhu nga j'ai tsin xi Cristo.

*B'i ts'ín kik'inyaha Jose nga Jesucristo tsín
(Lc. 2:1-7)*

¹⁸ B'i kama nga tsín Jesucristo. Maria xi kama naaha Jesu, kui xi ja tjíndakohó nga kuixanko Kuse. Tunga kintehe ní nga k'úéntuko xinkjín, tu ntíhí kik'a Maria, ntí xi kitsjáha Espiritu Santo. ¹⁹ Ko Kuse xi kama x'ihin, kui xi nku nda xi je tjíya animaha ko najmi mjehe nga k'uéchjit'ain Maria. Kui nga kama mjehe ra nga jyukj'i k'uéjñaha.
²⁰ Tunga askahan ni nga ja kits'innk'ink'un Kuse ni xu'bi, nku ntítsjehe Ntíaná tsakúchjihí yjohó nga nijñá ján ko b'a kitsúhu:
 —Ji Kuse xi ntjehe David, najmi tu binkjuin nga n'ekjáin saha ri Maria xi ja tjíndakohi nga kuinchjunkohi. At'aha ntí xi y'a Espiritu Santo kitsjáha. ²¹ Nku ntíx'in tsíhin ko Jesu t'et'aihi ntíu, at'aha kui xi ts'ín ndaíhi ngatitsuhun xuta xi ts'e nga ts'ínk'aní.
²² B'a kama ngayjee ni xu'bi tu xi tsitjusuhun én xi kitsú Ntíaná nga kits'ínkinchja nda profeta:
²³ Takjín xunkúu k'ua nku ntí.
 Nku ntíx'in tsíhin ko Emanuel k'úin ntíu.
 Kui j'áin xi tsuhu ra: Ntíaná tíjñajinná.
²⁴ Nk'ie nga j'áha Kuse nga kik'ai chiníhi, as'ai kits'ín xi nkú nga kitsúhu ntítsjehe Ntíaná. Kits'ínkjáihín nga Maria kama chjuúhún. ²⁵ Tunga najmi kits'ínkohó santa nkúhu nga kitsin ntíu, ko kitsjá j'áihín nga Jesu k'úin.

B'i ts'ín j'aisehe já nkjink'uun ntí Jesu

¹ Belen kitsin Jesu, nanki xi tǐjǎjihin ante Judea, nǐstjin nga tǐjihin xá nda rei Herode. Kui nǐstjiun j'ai nanki Jerusalem já nkjink'un xi nibaha xi má tjuhu ts'ú ² kō b'a incha kitsú nga kingǎsjaiya:

—ǎ Má tǐjǎ nda reihǐ xuta xi ntje judio tjehe ra xi ja kitsiun? At'aha santaha ján anteni má xi tjehe tju ts'ú, kiyai niñu xi ts'e kō kjúái n'etsjoihi ntú.

³ Nk'ie nga kint'é nda rei Herode ni xu'bi, tu ni xí kis'entahá ra kō ta kis'entaha ra ngayjee xuta nanki Jerusalem. ⁴ As'ai kinchja řjaha nda rei ngatentee já na'mi k'aku kō já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kingǎsjaiyaha má xi tjehe tsín xi Cristo. ⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Xi tjehe Belen, nanki xi tǐjǎjihin ante Judea. At'aha b'a ts'ín y'ét'a éhen Ntǎná nda profeta:

⁶ Máha Belen, nanki xi tǐjǎjihin ante xi ts'e xuta Juda, najmi kui xi 'yún ichí sa ajihin já tǐxáha xuta Juda.

At'aha yo stjǐjin nku nda tǐxá

kui xi kúnnta xuta ts'an xi xuta Israel.

⁷ As'ai Herode kinchja 'maha já nkjink'uun kō kingǎsjaiya ch'ich'ihin mí nǐstjihin kama chji niñuu. ⁸ Nga ja kama, as'ai kits'ínkji nanki Belen nga b'a kitsúhu jóo:

—Tankúun kō chǎsjaiya sisiun ntú. Nk'ie nga sakúsainuu, t'inya ngáhanú tu xi kō an kfín ts'intsoho ra.

⁹ Nk'ie nga ja tsasínñju já nkjink'uun én xi kitsú nda rei, incha kits'ín ngáha niyá. Kō niñu xi kkie antehe má xi tjehe tju ts'ú, tu nku tje tǐtjuhún ra santa nkúhu nga tsichu sasin'yún má kǐjǎ ntú. ¹⁰ Nk'ie nga kkie ngáha jóo niñuu, tu ni xí tsjohó kamaha.

¹¹ Incha jas'en ni'yoō kō kkie ntú kō Mariá xi naaha maha. Tsinchakúnch'int'aha ntú nga kits'intsjohō. As'ai kǐjex'á kaxaha kō kitsjáha ntú ni xi incha y'a. Kitsjáha toonsine, kō ni xi sinjne xi 'mi incienso, kō ni xi sinjne xi 'mi mirra.

¹² As'ai kik'óya ngáha já nkjink'uun antehe. Kj'ai niyá incha jakj'á, at'aha kik'inya tǐtjuhún nga niñjá ján nga najmi ta tǐjihin nga kj'uaaha má tǐjǎ Herode.

Xi cháha Jesu b'i ts'ín ngjikohō ante Egipto

¹³ Askahan nga ja ngji já nkjink'uun, nku ntǐtsjehe Ntǎná tsakúchjhi yjohō Kuse nga niñjá ján kō b'i kitsúhu:

—Tǐsintjein, chǐbǐ ntú kō naaha. Ante Egipto tiyúkoj. Yo tǐnchin santa nkúhu nga xinya kixǐ ngáhara. At'aha Herode kuangisjai ntú tu xi ts'ínk'iehen.

¹⁴ As'ai tsisintjein Kuse, jakj'á ntú kō naaha ntú kō tsitjuko jyún nga ngji Egipto.

¹⁵ Yo y'ejña santa nkúhu nga k'ien Herode. B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntǎná xi kits'ínkinchjaha nda profeta: “Egipto kinchjaha ra Ntǎna.”

B'i ts'ín kits'ínk'ien Herode ntí xǐu

¹⁶ Nk'ie nga kamankjihin Herode nga najmi kits'íntjusun já nkjink'uun ni xi kitsúhu, tu xí kjahán kamaha. Kitsjá kjua nga n'ek'ien ngatentee ntǐx'in xi tǐjin Belen kō xi tǐjin andai nantio. Kits'ínk'ien ngatentee xi tǐjihin santaha jo nú, at'aha kik'axkǐ nǐstjin xi kitsú já nkjink'uun nga kkie niñuu.

¹⁷ B'a ts'ín tsitjusuhun éhen Ntǎná xi y'ét'a nda profeta Jeremia:

¹⁸ Kinu'yá nanki Rama nku nta,

tǐjin xi tǐkjintáya kō tu xí uhún tǐbehe.

Kui xi Rakel xi tǐkjintát'a ntǐhi.

Najmi ta mjehe ra n'ek'íjy at'aha ja k'ien ntǐhi.

Xi cháha Jesu b'i ts'ín ngjikohō nanki Nazaret

¹⁹ Askahan nga k'ien Herode, nk'ie nga tǐjǎ sa Kuse Egipto, nku ntǐtsjehe Ntǎná tsakúchjhi yjohō nga niñjá ján kō b'i kitsúhu:

²⁰ —Tǐsintjein, chǐbǐ ntú kō naaha. T'inko ngáhani má tǐntu xuta xi ntje Israel tjehe ra. At'aha ja jesun já xi mjehe ts'ínk'ien ntú.

²¹ As'ai tsisintjen Kuse, jak'á ntíu ko naaha ntíu ko niba ngáha má tjíntu xuta Israel.
²² Kitsankjún nga ngjuai ante Judea at'aha kint'é én nga Arkelao tibatéxuma yo antehe Herode xi kama na'mihi. Tunga kik'ai chini tíjtuhún ra xi má nga kik'inyaha nga ante Galilea ngjuai.

²³ As'ai ngjik'iejña nanki xi 'mi Nazaret. B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntiana xi kinchja já profeta, nga nku nda xi nibáha Nazaret k'úin Jesu.

3

B'i ts'in y'énijmí Jua Bautista

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Kui nistjin ján j'aik'íénijmí Jua Bautista ante kixi xi tjín ante Judea. ² B'i kitsú nga y'énijmí:

—Tankinchj'aha ruu animanuu, at'aha ja 'yún tiña tíñnanuu Ntiana nga tibatéxumanuu nd'ai.

³ Jua kinchjanijmíyaha nda profeta Isaia nk'ie nga b'i ts'in y'ét'a:

Tínu'yá ntaha nku nda xi tíkjintáya ante kixiu:

“T'endo niyáha Ntiana. Tjen naxuu niyáha.”

⁴ Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. ⁵ Tsitju xuta nanki Jerusalen ko ngayjee xuta xi tjín ante Judea ko andai ntáje Jordan nga j'aisehe Jua. ⁶ Incha kisaténtájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'ínkie yjoho nga tjíhin ngatitsun.

⁷ Nk'ie nga kieke Jua nga nkjin já fariseo ko já saduseo tíincha f'ai nga mjehe nga saténtá, as'ai b'i kitsúhu:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuyíúhuu kjuakjahan Ntiana xi ja tjen tiña? ⁸ Tu sahá n'oo ni xi kuakúchji nga ja tsankinchj'aha ruu animanuu. ⁹ Najmi tu yjonuu ch'anachoho: “Ntjehe Abraham ñá”, tsa kuxíú. At'aha an b'a tíxinnuu nga santaha kui ndjioi Ntiana kama ts'ín ma ntjehe Abraham. ¹⁰ Ja tíña nda icho nd'ai nga kuate kjamaha yoo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun ko chjanik'ajin ajin nd'íu.

¹¹ An ntánijua tibatentákohonuu tu xi kuakinchj'aha ruu animanuu. Tunga xi nibáha askahan nga an 'yún nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tsuhuna tsa k'ínkoho ntéhe. Kui xi Espiritu Santo ko nd'í kuaténtákohonuu. ¹² Kui xi nkú joyaha nda xi ts'ín chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'ín chunkoho ra tuniñuhu, tu xi ts'ínkj'a t'axíhin tuniñu ko xin ts'ínkj'a tjabaha. As'ai kj'uatjo tuniñu ni'ya njíhi ko k'uéti tjabaha ajin nd'í xi najmi ta kamaha ra kuayáyaha.

B'i ts'in kisaténtá Jesu

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

¹³ As'ai tsitju Jesu ante Galilea. Ntáje Jordan j'aisehe Jua tu xi kuaténtáha ra. ¹⁴ Tunga najmi títs'ín yuhú Jua nga tjuhun. B'i kitsúhu Jesu:

—Ji ní xi tjíhin nga kuatentání. ¿Nkú tjíhin ra nga an t'nibásehení nga kuatentáhara?

¹⁵ Tunga b'íhi kitsú Jesu:

—N'e yi nd'ai, at'aha nda tjín nga n'etjusaán ngatentee ni xi mjehe Ntiana.

As'ai kits'ín yu Jua. ¹⁶ Nk'ie nga ja kisaténtá Jesu, as'ai tsitjujin ntánijuo ko tu tsix'áhá nk'a ján ko kieke Jesu Espirituhu Ntiana xi nkú joyaha nku chutuju nga nibajennehe.

¹⁷ As'ai kinu'yá nk'a ján nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntina. 'Yún tjona. Tsjo nkjún mana Ntina.

4

B'i ts'in kits'ín nganaha Jesu ndanindoo

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ As'ai Espiritu Santo ngjiko t'axihin Jesu ante kixiu tu xi kjút'ayák'uhun ra ndanindoo.
² Yo y'ejña kjintía yachán nistjin ko yachán nistjen. Askahan kama bjoho. ³ As'ai ndanindoo j'ai kjut'ayák'uhun nga b'i kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntíaná, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i títu xujun éhen Ntíaná: “Najmi nku tutu ninkuon xi ts'in nga b'entu tík'un xuta. Ko ní ngayjee éhen Ntíaná machjéhen xuta.”

⁵ As'ai ndanindoo ngjiko Jesu nanki Jerusalen. Kits'in s'esun má 'yún nk'aha ninku ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntíaná, chjanikj'anki yjohi. At'aha b'a títu xujun éhen Ntíaná:

Ntíaná k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin.

Kjésintjenya ntsjahi

tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko b'i ta ts'in tjít'a éhen Ntíaná: “Najmi tu ji chjut'ayák'uin Ntíaná, kui xi Ntiahí maha.”

⁸ As'ai tu sa nkuhú asunntu tjenki xi 'yún nk'a ngjiko ngáha ndanindoo. Yo tsakúyjehe má batéxuma já rej xi tjín asunntee ko kjuachánka xi tjihin nga nkúnkú ⁹ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen ngatentee ni xu'bi tsa kuisinkunch'int'aní nga chankjúní.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in t'axíní, Satana. At'aha b'a ts'in tjít'a éhen Ntíaná: “Chankjún Ntíaná, kui xi Ntiahí maha ko nkuhú kui kúnú'yá'éhin.”

¹¹ As'ai ngji t'axín ndanindoo nga y'ejña suba Jesu, ko incha j'ai ntítsjehe Ntíaná nga j'aisinkoho.

B'i ts'in kik'atuts'ihin xáha Jesu

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Nk'ie nga kint'é én Jesu nga kjiya'yún Jua, ngji ante Galilea. ¹³ Tsitju nanki Nazaret nga ngjik'iejña Capernaum, nanki xi tjíña andai ntáchak'uun xi tjehe má nga y'entu xuta xi y'aha ra ntje chá Zabulon ko xi y'aha ra ntje chá Neftali. ¹⁴ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi y'ét'a nda profeta Isaiá nga b'i kitsú:

¹⁵ Antehe xuta xi y'aha ra Zabulon

ko antehe xuta xi y'aha ra Neftali,

ante xi tiña maha andai ntáchak'uun,

ngabantá ntáje Jordan,

Galilea má nga ta tjíntu xuta xi najmi ntje Israel y'aha ra.

¹⁶ Xi tjíntu má jyuun ja kieke nku nd'í chánka.

Xi tjíntu má tjehe nk'éhen ngabayoo ja kitsjehen nku nd'í.

¹⁷ Kui nistjiun kik'atuts'ihin Jesu nga y'énimí. B'i kitsú nga kinchjako xuta:

—Tankínchj'aha ruu animanuu, at'aha ja 'yún tiña tjínanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai.

B'i ts'in kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kieke jo já xi nts'e maha xinkjín. Kui xi Simon xi ta 'mi Pedro ko Andre. Tíincha kjaníkj'a na'ya tjioho ajin ntóo, at'aha tjio incha tsuba jóo. B'i kitsú Jesu:

¹⁹ —Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.

²⁰ Ta kuihi chuboo y'éntu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu. ²¹ As'ai ngjindju sa ko y' kieke jo já xi ta nts'e maha xinkjín. Kui xi Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo. Tjintuyáko tsutsuhu na'mihi nga tíincha b'énda na'yaha. As'ai kinchjaha Jesu jóo. ²² Ta kuihi chuboo y'éntu jóo tsutsuu ko na'mihi nga kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kama ñjakúnehe xuta Jesu
(Lc. 6:17-19)

²³ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee ante xi tjín Galilea. Tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjín yo ko y'énimí én nda tsuhu Ntíaná nga Ntíaná xi batéxuma. Kits'innkihí tū mí ch'ihín ni xi k'uhun xuta. ²⁴ As'ai ngayjee ante xi tjín ante Siria kichubanijmíyaha Jesu. J'aich'áha ngatentee xuta un xi tjín yo, xi tinea yoho nga nkjin tákjá ch'in xi k'uhun, xi un tibehe, xi tjíntujín jánindoo, xi tjíhín ch'in b'atsé, ko xi najmi ma fi. Kits'innkihí Jesu ngatentee xuta uun. ²⁵ Kitsjennkíhí Jesu nkjin nkjún xuta xi nibaha ante xi tjín Galilea ko Decapoli, xi nibaha nanki Jerusalem ko ante xi tjín Judea ko xi tjín ngabantá ntáje Jordan.

5

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xutaaha xi nda tjín ts'e nginkun Ntíaná
(Lc. 6:20-23)

¹ Nk'ie nga kkie Jesu nga tíma ñjakú nkjún xuta, as'ai ngjinji nku asunntu tjenki ko yo y'ejña. Yo kama ñjat'áha xuta ni'yakuyáha, ² ko b'i kitsú Jesu nga tsakúyaha:

³ —Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi najmi tjíhín ra kjuanchíná xi tíma 'yún k'un, at'aha kui xi tjíntujín má batéxuma Ntíaná.

⁴ Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi tákjintáha, at'aha kui xi n'ek'íéjyu.

⁵ Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi nimakjuaha, at'aha kui xi ts'íínkjáíhín nga kama ts'e t'anankiu.

⁶ Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi mangimjehe ra nga naxu kamaha, at'aha kui xi naxu kama.

⁷ Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi ma nimaha ra xuta, at'aha kui xi chase nimaha.

⁸ Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi je tjíyaha animaha, at'aha kui xi skue Ntíaná.

⁹ Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi tsjáha kjuajyu má nga tjín kjuachán, at'aha kui xi k'úín ntíhí Ntíaná.

¹⁰ Á b'a nda tjíhín ts'e xuta xi t'n'e unchaha nk'ie nga naxu ts'ín, at'aha kui xi tjíntujín má batéxuma Ntíaná.

¹¹ Á b'a nda tjíhín ts'ajun nk'ie nga ch'on kuítsunuu xuta ko nga tsjénki unkienuu ko nga nkjin tákjá én tsank'á ch'on tsu kuítsunuu tū ngat'ana. ¹² Tsjo katumanuu ko 'yún tsjo kat'enuu, at'aha 'yún chánka chj' xi n'ek'jáiín ngáha ruu ndjiojmi ján. At'aha b'a ta kin'ehe já profeta xi tjun kis'e nga jun.

B'i ts'in tsakúyaha Jesu já ni'yakuyáha xá xi tjíhín jóo asunntei
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ Jun xi nkú joyaha naxaha asunntee. Tunga tsa ndyja nga'yúhun naxo, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? Nku ni xi najmi chumi ni chj'ihí ra kama. Tū ngjuaiyahá sa natsin ján ko kuasinnehe xuta.

¹⁴ Jun xi nkú joyaha nd'íhí asunntee. Nku nanki xi tjíñasun nku asunntu tjenki najmi ma s'ejña 'ma. ¹⁵ Nk'ie nga nd'í b'éti xuta, najmi kinte kaxa b'éjñanki. Tū sa ní b'éjña nk'a tū xi ts'ín ndzjehen ra nd'íu ngatentee xuta xi tjíntu ayoo. ¹⁶ B'a ts'ín kats'ín ndzjen nd'ínuu nginkun xuta, tū xi skuehe xuta ni xi nda t'n'o ko ts'íínstjoho Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuatéxumaha Ntíaná

¹⁷ Najmi tū b'a ts'ín n'enkjíntak'un tsa an jái ts'inndyja kjuatéxumoo ko ni xi tsakúya já profeta. Najmi jái ts'inndyja niu. Jái ts'intjusan níná niu. ¹⁸ At'aha kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku ntu xi tjít'a kjuatéxumoo ndahachí najmi ndyjajihínsén nk'ie nga tjíña sa nk'a ján ko t'anankiu. Kuitjusunye ní.

¹⁹ Kui b'a maha, tsa tjín xi najmi ts'íínchj'í ndaha tsa tū nku kjuatéxuma ichí xi tjít'a kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'ín kuakúyaha xuta xi kj'aí, kui xi 'yún ichí kama ngáha má batéxuma Ntíaná. Tunga tsa tjín xi ts'íín xi nkú títsu kjuatéxumoo, ko tsa b'a ts'ín kuakúyaha xuta xi kj'aí, kui xi chánka kama ngáha má batéxuma Ntíaná. ²⁰ At'aha

an b'a tíxinnuu. Tjihin nga 'yún naxu n'etjusun so jun ni xi mjehe Ntíaná nga já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo. Tsa najmi b'a n'oo, ndahachí najmi kuĩtsubajiuun má batéxuma Ntíaná.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga chankjáán xinkíá

(Lc. 12:57-59)

²¹ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: “Najmi tu n'ek'iein. Tsa tjín xi ts'íink'ien animá, kui xi tjihin nga n'e kjuaha ra.” ²² Tunga an b'a tíxinnuu nga tu yáhá ni xi ts'íinkjanko nda nts'e, kui xi tjihin nga n'e kjuaha ra. Tu yáhá ni xi b'a kuĩtsuhu nda nts'e: “Á b'a nkjún ts'ín stjehenni”, kui xi n'e kjuaha nginkun já tjíxoo. Kō tu yáhá ni xi b'a kuĩtsuhu nda nts'e: “Á b'a 'yún chinihini ji”, kui xi tjeheh ra nd'íhi ngak'ien.

²³ 'Kui b'a maha, tsa tí'baihini chjehi asun nachan chje kō tsa yō kjuaĩtsjein nga tinchun chánkoĩ nda nts'ei, ²⁴ tu sahá t'ejñai chjehi ankjín nachan chje kō t'in chubako nda mahi tjun nda nts'ei. As'ai nibák'ai ngáhani chjehi.

²⁵ 'Kitsa t'endakoi xi tífítéjénehi nk'ie nga tjenko sai aya niyóo, tu xi najmi ts'íinkjas'ehen ra ji nda jue. At'aha tsa ts'íinkjas'ehin nginkun nda jue, as'ai nda jue ts'íinkjas'en ngáha ri aya ntsja nda xi kunnta nubayóo kō kui xi nguáya'yíhin. ²⁶ Kjuaxi ni xi tíxihin. Najmi kuĩtjui yō santa nkúhu nga k'úéchjyjei toon xi tjehin.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga chankjáán kjuabixoon

²⁷ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: “Najmi tu biyunéi kjuabixahin.” ²⁸ Tunga an b'a tíxinnuu nga tu yáhá ni xi kuasehe nku tachjuún nga nguásihin, kui xi ajin animaha ja kuakangane kjuabixahan.

²⁹ 'Kui nga tsa tunkuini kixi xi títs'ínkijnejihin ri jé, tu sahá n'esjei kō kjin chjaniyai. At'aha tu sahá nda tjín ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tíkjá yjonintehi, tu xi b'a ts'ín najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi. ³⁰ Kō tsa ntsai kixi xi títs'ínkijnejihin jé, tu sahá tíchákjái kō kjin chjaniyai. At'aha tu sahá nda tjín ngat'a ts'i tsa ndyjat'a nku tíkjá yjonintehi, tu xi b'a ts'ín najmi chjanik'ajihin ngak'ien ngayjee yjonintehi.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'B'a ta kik'in yaha xuta nistjin nk'ie: “Nda xi k'uéjña chjuúhun, kui xi tjihin nga tsjáha nku xujun xi má nga ja kits'ínkje kjuabixahan.” ³² Tunga an b'a tíxinnuu. Tsa nku nda k'uéjña chjuúhun, tsa chjuúhun najmi kik'at'aha, kui ndo títs'ín nga chjuúhun títbangane kjuabixoon. Kō tsa k'ái nda kuixanko ngáha tachjuún xi y'ejñaha x'ihin, kui ndo xi ta títbangane ni xi 'mihí kjuabixan.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga nkjún nga “kate Ntíaná” kuixíaán

³³ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta xi kis'e nistjin nk'ie: “Najmi tu: Kate Ntíaná, bixín tsank'ái. Tu sahá n'etjusuin ni xi t'n'ekiei Ntíaná.” ³⁴ Tunga ahán b'a tíxinnuu. Ndahachí najmi tu “kate Ntíaná” bixiún. Najmi tu ndjiojmi ján nungijiun ni xi kuixiún, at'aha yō tíjña Ntíaná nga batéxuma. ³⁵ Ta ndaha najmi tu t'anankiu nungijiun ni xi kuixiún, at'aha Ntíaná batéxumaha. Ta ndaha najmi tu nanki Jerusalen nungijiun ni xi kuixiún, at'aha kui xi nankihí Nda Rej k'aku.

³⁶ 'Kō ta ndaha najmi tu nintaku nungijiun ni xi kuixiún, at'aha najmi manuu n'ek'óntjaiyo ndaha nku ntsjaku tsa taba kō tsa jma n'ek'íó. ³⁷ Tsa tíchasjaiyanuu, “johon” tíxiún tsa b'a tjín kō “najmi” tíxiún tsa najmi b'a tjín. At'aha én xi s'esun saha, kui xi nibáha ra ndanindoo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nkú n'ekáá xi ch'on títs'inná

(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: “Xi ch'on ts'íin, n'e ngajoya ngáha ra xi nkú kats'ín. Tsa nku tunkun kats'ín'uhun, a nku tunkun n'e'uhun. Tsa nku ni'yun kats'ín'uhun, a nku ni'yun n'e'uhun.” ³⁹ Tunga ahán b'a tíxinnuu nga tjehehntohoo xi ch'on títs'innuu. Tsa tjín xi k'onjin tsa kixihí, tjeihin kō tsa skjúhin. ⁴⁰ Tsa tjín xi

mjehe ts'ínkokjuahi xi má nga kjé'ahi chinkahi, tjeihin ko chinka ntsjahi. ⁴¹ Tsa tjín xi ts'ín kjuayúhun ri nga k'úinkoi ch'áha nku kilometru tjihin, tu sahá t'inkoi jo kilometru tjihin. ⁴² Tjeihin xi kuankihi tsa mí nihi ko najmi tu xin chasei tsa tjín xi mjehe kuenyahi tsa mí nihi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga tjihin nga n'etjáá xinkíá

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ Ja kinu'yó nga b'a kik'ihin xuta nistjin nk'ie: "N'etjói xuta xinki ko n'e unchai xuta kontrahi." ⁴⁴ Tunga ahán b'a tíxinnuu nga tu sahá n'etjói xuta kontrauu. Tinchíhuu Ntíaná nga nda kats'ínko xi ch'on títsunuu. Nda n'ohoo xi unkienuu. Chubantjo nginkun Ntíaná xi ch'on títs'innuu ko xi tjennki unkienuu.

⁴⁵ B'a n'oo tu xi b'a ts'ín kamahanu ntíhi Na'minuu xi tíña ndjiojmi ján. At'aha kui xi ts'íntjuhu ts'íu ngayjee xuta, ndaha tsa xi ch'onk'un ko ndaha tsa xi nda. Ko ts'ínk'aha ts'í ngayjee xuta, ndaha tsa xi naxu ts'ín ko ndaha tsa xi najmi naxu ts'ín. ⁴⁶ At'aha tsa n'etjói xi tjoho jun, ¿mí chjíhi xi kujjnenuu nk'ie? Santaha já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá b'a tá incha ts'ín. ⁴⁷ Ko tsa tu subahá já nts'o xi súniohoo, ¿mí ni nda tjihin xi tín'o nk'ie? Santaha xuta xi najmi be Ntíaná b'a tá incha ts'ín. ⁴⁸ Katumo xi tjihin nga kamo. At'aha tsjehé Na'minuu xi tíña ndjiojmi ján.

6

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín nda kuintsubaá

¹ Najmi tu nginkun xuta naxu n'esjo yjonuu, tsa tu xi skuehenuu nga naxu tín'o. At'aha tsa b'a n'oo, najmi chumi ni chjíhi xi tsjánuu Na'minuu xi tíña ndjiojmi ján.

² Kui b'a maha, nk'ie nga k'uaihini chjehi, najmi tu tjio tíjún n'ekjanei, xi nkú ts'ín xuta xi tu tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná aya ni'ya sinagoga ko aya niyóo, tu xi nda skuehe rá xuta. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ja títs'ínkjáhiin chjí xi ts'e jóo. ³ Tunga ji, nk'ie nga t'í'bai chjehi, najmi tjihin nga skue ntsa skjúin ni xi títs'ín ntsa kixi. ⁴ Tu sahá jjuhú kj'i tjein chjehi. Ko kui Na'mihí xi tíbe ni xi 'ma tín'ei, kui xi tsjáhi chjíhi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín chubakaá Ntíaná

(Lc. 11:2-4)

⁵ Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, najmi b'a tu n'o xi nkú ts'ín xuta xi tu tsjohó rá bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná. Kui xi tsjohó bincha ndju aya ni'ya sinagoga ko niyátée nk'ie nga nchjako Ntíaná, tu xi skuehe rá xuta. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ja títs'ínkjáhiin chjí xi ts'e jóo. ⁶ Tunga ji, nk'ie nga chubakoi Ntíaná, tíjtás'ein aya 'mahí, t'echjái ankjuahi ko chubakoi Na'mihí xi tíjnakó subahi má 'moó. Ko kui Na'mihí xi tíbe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chíhi.

⁷ Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, najmi tu n'e chjón én xi najmi tjihin sin, tsa tá kui tá maha én xi chubo, xi nkú ts'ín xuta xi tjín asuntee. Kui xi b'a maha nga ngjuénñjuhu Ntíaná tu ngat'aha nga 'yún tse tinchjá. ⁸ Kui nga najmi b'a tu n'ehenu jun xi nkú nga ts'ín xuta xu'bo. At'aha jahá be tíjún Na'minuu ni xi machjénnuu kintehe ni nga kujinchíhuu.

⁹ Kui b'a maha, b'i ts'ín chubakohonu Ntíaná:

Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,

katenkjúhin xuta.

¹⁰ Tatexumani,

Katuma t'anankij ni xi mjehi xi nkú nga tá tíma ndjiojmi ján.

¹¹ Tjenni nd'ai nichine xi machjénni.

¹² N'endyjat'ani ngatitsunni,

xi nkú ts'ín jin tá n'endyjat'aihi xi ch'on títs'inni.

¹³ Najmi tu 'bainte nga kujjnejiin nga chjút'ayák'unni.

Tu sahá chjuxinni ni xi ch'onk'uun.

At'aha ji xi batexumai,

ko ji xi tjihin nga'yún,

kō ji xi tǐhín kjuachánka tǔ nkj'íéhé ni.

B'a tǐn.

¹⁴ 'At'aha tsa n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tít's'innuu, b'a ta ts'ín ts'íinndyjat'anuu Na'minuu xi tǐña ndjiojmi ján. ¹⁵ Tunga tsa najmi n'endyjat'ohoo xuta xi ch'on tít's'innuu, b'a ta ts'ín Na'minuu najmi ts'íinndyjat'anuu ngatitsunuu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín kuĩntsuba kjintíáá

¹⁶ 'Nk'ie nga kuĩntsuba kjintíó, najmi tǔ nusin kat'enuu xi nkú 'behe xuta xi tǔ tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná. At'aha kui xi ndzjen ts'ínk'íé ankjín tǔ xi skuehe ra xuta nga tǐntu kjintíá. Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Ja tít's'ínkjáhín chjǐ xi ts'e jóo. ¹⁷ Tunga ji, nk'ie nga kuĩnchun kjintíá, tǔ sahá chjújin natí sisin ntsjahǐ kō tanejin ankjin. ¹⁸ B'a ts'ín najmi skuehe xuta nga tinchun kjintíá. Tǔ Na'mihǐ ní xi skue, at'aha kui xi tǐñako subahi má 'moó. Kō kui Na'mihǐ xi tǐbe ni xi 'ma tíma, kui xi tsjáhi chjǐhi.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín s'eyaná

(Lc. 12:33-36; 16:13)

¹⁹ 'Najmi tǔ eǐ asunteǐ n'e nchináǐ yjohǐ, má nga ts'ínkatsúhún xubú ni xi tǐn kō má nga ma stu ni xi tǐn kō má fas'en já ndyjé. ²⁰ Tǔ sa ní ndjiojmi ján n'e nchináǐ yjohǐ, má nga najmi ts'ínkatsúhún xubú ni xi tǐn kō má nga najmi ma stu ni xi tǐn kō má najmi fas'en já ndyjé. ²¹ B'a tǐxihín at'aha má nga tǐña kjuanchínáhi, yō ta tǐña animáhi.

²² 'Tunkuín, kui xi xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen yjonintehǐ. Kui b'a maha, tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehǐ s'e ndzjehen. ²³ Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehǐ s'e jyuhún. Kui nga tsa ni xi tǐhín nga ts'íin ndzjehen ri tǔ sahá ts'ín jyun, j'yún nkjún jyun má tinchin ma!

²⁴ 'Ndaha nku nda musu najmi ma ts'ínxát'aha jo já ntǐa. At'aha nku xi ts'íin unkie kō nku xi ts'íintjo, kō a ra ts'ínxát'a sisihín nku kō ch'on ts'ín kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntíaná kō kjuanchínóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga Ntíaná kuhún ntǐhi

(Lc. 12:22-31)

²⁵ 'Kui kjuaha nga b'a tǐxihinnuu. Najmi tǔ fantaha ruu yjonuu ni xi machjénnuu, mí nihi xi chinoo kō mí nihi xi s'iu. Ta ndaha najmi tǔ fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhún xi ndyjoo. Nk'ie ní nga kuĩntsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjǐhi ra nga nichinee. Kō yjonintenuu, kui xi 'yún chjǐhi ra nga najyuu. ²⁶ Chasohó nise xi tǐma tǐen nk'a ján. Najmi b'éntje, najmi b'ékú kō najmi f'átjo ni xi kjǐne. Tunga Na'minuu xi tǐña ndjiojmi ján tsjáha nichine. Kō jun, ¿a najmi 'yúhún chjǐ so nga nisee? ²⁷ Kō ndaha tsa 'yún kjúántaha ruu yjonuu tǔ xi sáhanu masen metru, najmi tǐn xi nkú ts'ín sáhanu masen metru.

²⁸ '¿Kō á jun fantaha ruu yjonuu najyun xi ndyjahanu? Chase chubayohoo xi nkú ts'ín sá naxú jñoó. Najmi ts'ínxá kō najmi ts'ínnda nachjún. ²⁹ Tunga an b'a tǐxinnuu nga ta ndaha nda rei Salomon xi 'yún chánka kama nǐstjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxú. ³⁰ Tsa Ntíaná b'a tsjo ts'ínk'íéntu jǐá xi chuba ma cháhá, xi nd'ai ma chá kō ndyjunnǐ kuĩti, ¿a najmi tǔ sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjoo jun xi 'yún chjǐ so nga jñoó? ¿Á b'a 'yún ichí s'ejihinnuu Ntíaná!

³¹ 'Kui b'a maha, najmi tǔ fantaha ruu yjonuu: “¿Mí nihi xi chinéé?” kō “¿Mí nihi xi s'íá?” kō “¿Mí najyuhún xi ndyjaá nd'ai?”, tsa kuixún. ³² At'aha ngatentee ni xu'bi bangisjai xuta xi najmi be Ntíaná, tunga jahá be Na'minuu xi tǐña ndjiojmi ján nga machjénnuu ngatentee niu. ³³ Tǐtjun tjehennto nga katatéxumanuu Ntíaná kō n'oo ni xi naxu nginkun, kō b'a ts'ín tǔ k'uaisuhúnnuu ngayjee ni xu'bi. ³⁴ Najmi tǔ fantaha ruu yjonuu mí nihi xi kama ndyjunnǐ. Ndyjunnǐ s'e ngáhanuu ante nga kjúánta ngáha ruu yjonuu. At'aha ngayje nǐstjin y'a kjuasti xi ts'e.

7

B'i ts'in tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta
(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai, tu xi najmi ts'iinnijehenuu Ntiana. ² At'aha xi nkú nga ts'in n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai, b'a ta ts'in ts'iinnijé ngáhanuu Ntiana. Kò chuba xi n'e chjón nga ch'achuboo, ta kuihi xi k'uachubako ngáhanuu Ntiana.

³ ¿Nkú ts'in ji tichasehe ri stjé xi kjinkihi tunkun nda nts'ei nk'ie nga najmi títs'in ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuin? ⁴ Nk'ie nga yáxu'ba kjinki tunkuin, ¿nkú ts'in b'a k'úhín ri nda nts'ei: “K'uaintení nga k'uasjénkia stjé xi kjinki tunkuin?” ⁵ Tín'ei ni xi ts'in xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntiana ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuin, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun nda nts'ei.

⁶ Najmi tu 'bohó nañóo ni xi je nginkun Ntiana kò najmi tu chinko chjanik'ajihun ni tsjo k'unnuu, at'aha kuasinne chu ni xi tsjo k'unnuu kò santaha kò jun kjinenuu chu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kujinchí Ntiana ni xi nda
(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ Tinchíu, kò Ntiana tsjanuu. Tinchísjo, kò sakúnuu. N'ekjano ankjuo, kò chjux'anuu. ⁸ At'aha ngatentee xi banki ts'inkjáhín. Xi bangisjai sakúhu. Kò xi ts'inkjane ankjuo chjux'áha. ⁹ ¿A tjin ajinnuu nku xi tu ndjiohó tsjáha ntíhi nk'ie nga ninkuan kuankihi? ¹⁰ Tsa tjió kuanki ntíhi, ¿a tu yehé tsjáha? ¹¹ Santaha kò jun xi ch'onk'un yo nga 'bohó ni xi nda ntínuu. ¿A najmi tu sahá Na'minuu xi tijná ndjiojmi ján 'yún tsjá saha ni xi nda xuta xi kuankihi?

¹² Kui b'a maha, xi nkú ts'in mjenuu nga n'enuu, b'a ta n'ohó xuta xi kj'ai. Kuihi niu xi bakúya kjuatexumoo kò ni xi y'ét'a já profeta.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ankjua
(Lc. 13:24)

¹³ Titjás'oon ankjua ntsjyoo. At'aha tayá ankjua kò tayá niyá xi fi má nga ndyja xuta. 'Yún nkjin xi tíncha fas'en ankjua xu'bo. ¹⁴ Tunga ntsjyahá ankjua kò ntsj' niyá xi fi má nga b'entu xuta. Chuba xi tíncha sakúhu ankjua xu'bo.

B'i ts'in tsakúya Jesu xi nkú ts'in yaha ra xuta
(Lc. 6:43-44)

¹⁵ Chuhun yjonuu já profeta tsank'oo. Kui xi kj'uaí ts'in nimakjua maña yjohó xi nkúhu chutsanka, tunga kjahán tjintuyáha xi nkúhu chu kjan. ¹⁶ Kamankjinnuu nkú k'un jóo nk'ie nga choo ni xi ts'ín. At'aha ni xi ts'in xuta, kui xi nkú joyaha tu xi bjaha nku yá tu. ¿A jná na'yáhá xi bjaha tuntsjajé? ¿A yá na'yáhá xi bjaha tu higo? ¹⁷ Ngatentee yá xi nda bjaha tu xi nda. Kò yá xi najmi nda bjaha tu xi najmi nda. ¹⁸ Nku yá xi nda, najmi ma bjaha tu xi najmi nda. Kò nku yá xi najmi nda, najmi ma bjaha tu xi nda. ¹⁹ Kò ngatentee yá xi najmi bjaha tu xi nda, stisún kò s'etí ajin nd'íu. ²⁰ Kui b'a maha, chahanu já profeta tsank'oo nk'ie nga choo tu xi ts'e.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi kjuas'enjin nga Ntiana xi kuatexumaha
(Lc. 13:25-27)

²¹ Najmi kjuas'enjin nga Ntiana xi kuatexumaha ngatentee xuta xi: “Ji nda maestru, ji nda maestru”, títsuna. Xi títs'intjusun ní xi nkú ts'in mjehe Na'mina xi tijná ndjiojmi ján, kuihi xi kjuas'enjin yo. ²² Nk'ie nga kuichú nistjin nkjin nkjún xi b'a kuítsuna: “Ji Nda Ntia, ji Nda Ntia, ngajohi y'enijmí, ngajohi tsich'onsjeheni jánindoo kò nkjin kjuankjún kin'ei.” ²³ Tunga an b'a xín ngáha ra xuta xu'bo: “Ndahachí najmi benuu. Tankín t'axinnú jun xi ch'on kin'o.”

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xutaha xi nkjink'un
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ 'Kui b'a maha, ngatentee xuta xi nt'é éna ko ts'intjusun, kui xi nkú joyaha nku nda kitikjua xi kits'innadasún ni'yaha asun ndjio. ²⁵ As'ai kik'a tsú, kama 'yún ntáje, ko ntjo kits'ínk'ajni ni'yoó nga mjehe kjaníts'in. Tunga najmi tsijnehé at'aha asun ndjio kamandasún. ²⁶ Tunga ngatentee xuta xi nt'é éna ko najmi ts'intjusun, kui xi nkú joyaha nku nda chini xi kits'innadasún ni'yaha asun tsumí. ²⁷ As'ai kik'a tsú, kama 'yún ntáje, ko ntjo kits'ínk'ajni ni'yoó nga mjehe kjaníts'in. Tsijne ni'yoó nga tsatsunyje.

²⁸ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, tu ni xí kama nkjúhún ra ngayjee xuta xi nkú ts'ín t'ibakúya. ²⁹ At'aha t'ibakúya xi nkúhu tsa xá t'ihín. Najmi b'a ts'ín t'ibakúya xi nkú ts'ín bakúya já chjine'éhen kjuatéxumoo.

8

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda xi k'uhún ch'in fentujnu

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Nk'ie nga j'aijen ngáha Jesu nga nibaha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xuta kit-sjennkihí. ² As'ai j'aisehe Jesu nku nda xi k'uhún ch'in fentujnu. Tsasinkúnch'int'aha ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.

³ Kingjénne ntsja Jesu nga kits'ínko nda uun ko b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubó tsitjuxíhín ch'ihín ndo.

⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihínkúchjihí yjohi nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'ín y'éjna Moise, tu xi skue kixíhi xuta nga ja kamanda ngáhani.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nda musúhu nku nda jun k'aku

(Lc. 7:1-10)

⁵ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Capernaum, as'ai j'aisehe nku nda jun k'aku nga j'ainkihí nku kjuanda. ⁶ B'i kitsúhu:

—Ji nda ntia, nda musuna kjiñña un ni'yana. Najmi ta ma ts'ín niyáha ko un t'ibehe.

⁷ B'i kitsú Jesu:

—Kama k'fín ts'innkihí.

⁸ Tunga b'ahá kitsú nda jun k'aku:

—Ji nda ntia, najmi an tsuhuna tsa ni'yana kuitjás'ein. Tu b'a tixín ní nga katumanda nda musuna, ko kamanda ndo ma. ⁹ At'aha xi nkúhu an, tíñana xi batéxumana ko ta tjinna já jun xi batexumaha. Nk'ie nga: “T'in”, xihín nku, as'ai fi. Ko tsa: “Nibái”, xihín kj'ai, as'ai nibá. Ko tsa nku nda musuna: “N'eí kui nií”, xihín, as'ai ts'ín.

¹⁰ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kitsú ndo, kama nkjúhún ko b'i kitsúhu xuta xi tjenko:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjeheñ ra najmi kjee sakújinna xi b'i ts'ín s'ejihín an xi nkú ts'ín s'ejihín ndai. ¹¹ Ko b'a tixinnuu. Nkjin nkjún xuta xi niba tu má xi tjeheñ ni ko k'úéntut'áko yámixó ntje cháná Abraham ko Isaac ko Jacob má batéxuma Ntiana. ¹² Tunga xuta xi tjeheñ ra nga kjuas'en kai má batéxuma Ntiana, kui xi nguaiya natsin ján má jyuun, ante má nga kjintá xuta ko kuate ni'yun.

¹³ As'ai ta kinchjako ngáha Jesu nda jun k'aku:

—T'in. Ngandahí katuma xi nkú ts'ín kuas'ejihin.

Ta kuihi chubó kamanda nda musúhu nda juun.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu na nchí'yaha Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha Pedro, kkie nga ch'in kjiñnako na nchí'yaha Pedro. ¹⁵ As'ai kits'ínko ntsja tachjúun. Kindyjajihín ch'iun ko tsisintjen nga kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nkjin xuta un

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Nk'ie nga ja kama'ña, j'aich'áha Jesu nkjin nkjún xuta xi tjíntujíhin jánindoo. Nkuhú tsu'ba én xi kitsú Jesu nga kik'onsje jánindoo ko nga kits'innkihi ngatentee xuta uun. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kitsú nda profeta Isaia: “Kui xi ngjiko kjuá'unná ko jakj'á ch'inná.”

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehe tsjénkihi
(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Nk'ie nga kieke Jesu nga nkjin xuta katsendáhi ra, b'i kitsú nga mjehe nguai ngabantá ntáchak'uun. ¹⁹ As'ai j'aik'úhun nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, tsjénkihi tu má xi tjeén ni nga k'úin.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Chu xi tjín ngijñoo tjíhin tixa ngijo ko nisee tjíhin nuba. Tunga Ntíhi Ndax'iun najmi tjíhin má nga kama kjuájñasun nintaku.

²¹ As'ai b'a kitsú nku nda ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, k'uaíntení nga tjun kfinngjayánjia na'mina.

²² B'i kitsú Jesu:

—Tsjénkini ji. T'ejñaihi xuta xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjayanji suba xuta k'ien xinkjín.

B'i ts'in kits'ink'íeyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko já ni'yakuyáha ta jas'enko. ²⁴ Tu nkuhú ntjo xi tu xí 'yúhún kamané nk'ie nga tjejin ntáchak'uun, santaha íxí kingjá 'mahá ra t'éhen ntóo tsutsuu. Tunga kjifehé Jesu nga b'a tímo. ²⁵ As'ai já ni'yakuyáha ngi ts'ínkj'áha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, n'ek'ankini! ¡Ja kuayáá ei ni!

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Á tábinkjuhunnu? ¡Á b'a 'yún íchí s'ejihinnuu Ntíaná!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga kits'ink'íeyu. As'ai kis'e jyuyju. ²⁷ Kama nkjúhun jóo ko b'a kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen ra?

B'i ts'in kits'in ndaihi Jesu jo já xi tjíntujíhin jánindoo
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Nk'ie nga tsichu Jesu ngabantá ntáchak'uun, nankihi xuta Gadara, as'ai tsitjújín tsjóo nga j'aik'úhun Jesu jo já xi tjíntujíhin jánindoo. Tu ni xí kjahán jóo, nga santaha najmi ta ch'a ma f'a niyá xu'bo. ²⁹ As'ai incha kikjintáya nga b'i kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntia nku tutuu, ¿mí nihi xi tjínkoni? ¿A ja kjúáik'aini kjuanima kintehe ni nga kuichú nistjiun?

³⁰ Xi tjehen yo nkjin nkjún chinka tíincha kjine jñá. ³¹ Kui nga b'a kitsúhu jánindoo nga incha tsankihi Jesu:

—Tsa kuich'onsjeni ei, tu sahá tjeentení nga kuitjás'enjihin chinko.

³² —Tankiún —kitsú Jesu.

As'ai tsitjújín jóo jánindoo nga incha ngjikjas'enjihin chinko. Tsangatsanka ngatentee chinko nga kikjanikj'antjai yjohó má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³³ As'ai incha tsanka já xi tíincha kunntá chinko. Incha j'ai ajin nantio ko kitsúya ngatentee ni xi kamo ko ni xi kamaha já xi tjíntujíhin jánindoo. ³⁴ Tu tsitju tentehé xuta nantio nga nibasehe Jesu. Nk'ie nga j'aisehe, incha tsankihi nga kuitju nankihi jóo.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi najmi ma fi
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai jas'en Jesu nku tsutsu nga j'atikjá ntáchak'uun ko tsichu ngáha nankihi. ² Ja kamo. J'aisehe Jesu já xi y'ang'anke nku nda xi najmi ma fi, xi kjisun nachahan. Nk'ie nga kieke Jesu nga s'ejihin jóo yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Tsjo kat'ehe tak'uin, ntína. Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

³ B'i ts'in kits'innkjink'un k'ua já chjine'éhen kjuatéxumo: “Najmi tibenkjún Ntiana ndai nga b'a ts'in tinchja.” ⁴ Tunga behé Jesu ni xi tíncha ts'innkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ch'on ts'in t'n'enkjintak'uhunnu? ⁵ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihin ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein ko titsutjai”? ⁶ Tunga mjehéna kuakuchjínuu nga Ntíhi Ndax'iun tijná ngajoho Ntiana asuntei xi má nga kama ts'innnyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Tisintjein, chjúbéi nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

⁷ Tisintjen nda uun ko ngji ngáha ni'yaha. ⁸ Nk'ie nga kieke xuta nkjiun nii, kitsankjún ko kits'intsjoho Ntiana at'aha xu b'a tse nga'yún kitsjáha nku nda.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Nk'ie nga tít's'in niyá Jesu, kieke nku nda xi 'mi Mateo xi kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

As'ai tsisintjen Mateo ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁰ Ko ni xi kama, nk'ie nga tkjine Jesu niñu ni'yaha, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumo ta incha j'aik'ientut'aha Jesu ko já ni'yakuyáha t'a yámixo.

¹¹ Nk'ie nga kieke já fariseo nii, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumo tineko ho niñu nda maestrunu?

¹² Tunga nk'iehé nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ¹³ Tankiún ko tinchíyo nkú tsuhu ra éhen Ntiana xi b'i ts'in tjt'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uéchjintjainuu mjena.” Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkje tihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha Jua Bautista ko b'i incha kitsúhu:

—¿Nkú tihin ra nga najmi b'entu kjintíaaha já ni'yakuyáhi xi nkú ts'in bintsuba kjintíaahani jin ko já fariseo?

¹⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá 'be babaha xuta xi tjintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tijnajin saha nda bixoon? Tunga kuichúhú nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'iehé nga k'úentu kjintía.

¹⁶ Ta ndaha najmi ch'a b'estikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibakú najyun tsetse ko kjetiya najyun chóo. B'a ts'in fi tsehe má kitiyá. ¹⁷ Ko ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu ko batsun tsa tjabaxín. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse, ko b'a ts'in nda f'áltjoho nga jo niu.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nku takjín ko nku tachjuún

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Nk'ie nga b'a títu Jesu, tu j'aihi yo nku nda tjixá ko tsasinkunch'int'aha nga b'i kitsúhu:

—Takjínna ja k'uen. Nibángjennéi ntsai ntína tu xi kj'uaíya ngáha ra.

¹⁹ As'ai tsisintjen Jesu ko ngiiko já ni'yakuyáha nga kitsjennkíhi ndo. ²⁰ Ko tu yohó j'ai tjennkihi Jesu nku tachjuún xi tjihin te jo nú nga jní títs'ínk'iehen. Kui xi kits'ínko tuts'in najyun xi yja Jesu. ²¹ At'aha b'i ts'in kits'innkjink'un: “Tsa tu najyuhun ts'inko sa, kamanda ngáhana.” ²² Tunga kits'ínk'ótjijahá Jesu nga tsasehe tachjuún ko b'a kitsúhu:

—Ji ntína, tsjo kat'ehé tak'uin. At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri.

Ta kuihi chubo kamanda tachjuún.

²³ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha nda tíxóo, kíkíe yo já xi títs'ínkjane yánaxu ko xuta xi xaáhan tíincha ts'in nga tíkjintá. ²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tankín ngáhanu. Najmi ka'me takjún. Tu kjifehé.

Tsajniehe xuta xi kama njakú yo. ²⁵ Tunga nk'iehé nga ja kik'onsje Jesu xuto, as'ai jas'en má kjijña takjún, jakj'á ntsja ko tsisintjen ngáha takjún. ²⁶ Kint'é ngayjee xuta xi tjín yo ni xi kamoq.

B'i ts'in kikjex'ánkihi Jesu tunkun jo já ka

²⁷ Nk'ie nga tíbitju Jesu yo, kitsjennkíhi jo já ka xi kikjintáya tjennkihi. B'i incha kitsú:

—Ji xi ntjehe David, katuma nimahi jin.

²⁸ Ko nk'ie nga jas'en ni'yaha Jesu, yo incha j'aisehe já ko. B'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha jóo:

—¿A s'ejinnuu nga kamana ts'ian ni xi mjenuu?

B'a incha kitsú jóo:

—Johon, nda maestru.

²⁹ As'ai kits'ínko Jesu tunkun jóo ko b'i kitsúhu:

—Katuma xi nkú ts'in tísejinnuu.

³⁰ Tsix'ánki tunkun jóo. As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tunga najmi tu ch'a 'miyahá ruu ni kamat'on.

³¹ Tunga nk'iehé nga incha ngji jóo, kitsúyaha ngayjee xuta xi tjín yo xi nkú nga kits'ínkoho Jesu.

B'i ts'in kits'ín ndaíhi Jesu nku nda xi najmi ma nchja

³² Nk'ie nga tíbitju já xi ka kai, incha j'ai xuta xi j'aikoho Jesu nku nda xi najmi ma nchja, at'aha ndanindoo tíjnajihin. ³³ Nk'ie nga kik'onsje Jesu ndanindoo, kinchja ngáha nda nimo. Kama nkjúhun xuta nkjiun ko b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Ndahachí najmi kjee yaá ajinná xi ntjehe Israel tjenná nku ni xi b'a tjín.

³⁴ Tunga b'ahá kitsú já fariseo:

—Nga'yuhun ndaninda k'akuhu jánindoo m'osjekoho jánindoo ndai.

B'i ts'in kama nimaha Jesu xuta

³⁵ Kikjatsú'ba Jesu ngayjee nanki i ko nanki xi xi tjín yo nga tsakúya aya ni'ya sinagoga. Y'énjímí én nda tsu xi títsuya nga Ntíaná xi batéxuma ko kits'innkiyehé ch'in xi k'uhun xuta. ³⁶ Nk'ie nga kíkíe Jesu xuta nkjiun, kama nimaha, at'aha tíinchajihin sén ko chuba tjímahá xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tjihin nda bastu. ³⁷ As'ai kinchjako já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

—Xuta xi tjín b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'ínxájin nii. ³⁸ Kui nga tinchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntjehe.

10

B'i ts'in kitsjá xaha Jesu já postru xi te joo

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi te joo ko kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jánindoo xi tjíntujihin xuta ko nga ts'innkiyehé xuta xi ch'ihin.

² Kui xu'bi xi j'áíhin já postru xi te joo: títjun Simon, xi ta 'mi Pedro, ko Andre xi nda nts'e Pedro maha; Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo; ³ Felipe ko

Bartolome; Toma ko Mateo xi j'áchjintjai ch'á; Santiago ntíhi Alfeo ko Tadeo; ⁴ Simon xi mako já kananista ko Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

*B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uénijmí
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)*

⁵ As'ai kits'ínkji Jesu já ni'yakuyá xi te joo nga kitsúyaha ni xi tjíhin nga incha ts'ín. B'i kitsúhu:

—Najmi tu bankiún má nga najmi tjín xuta xi ntje Israel tjeheh ra ko najmi tu bitjas'oon nankihí xuta Samaria. ⁶ Xuta xi ntjehe ní Israel y'aha ra tankíhinsoho, xuta xi ja kindyja xi nkú joyaha chutsanka. ⁷ Tankiún ko t'enijmíú nga ja 'yún tiña tjíña Ntíaná nga tibatéxuma nd'ai. ⁸ N'enkihúu xuta un, n'ekj'áiyohoo xuta xi ja ka'me, n'enkihúu xuta xi k'uhun ch'in fentujnu tu xi kama jehe nginkun Ntíaná, ko tich'onsjoo jáninda xi tjíntujíhin xuta. Xi nkú ts'ín tu kik'aihínúu nga 'yún, b'a ts'ín tu tisinkonú xuta.

⁹ Najmi tu ch'o toonsine aya tsanu, ta ndaha toontaba, ko ta ndaha kj'ai toon. ¹⁰ Najmi tu ch'o tsa nga n'oo niyá, ta ndaha jo 'yún najyun xi ndyjo, ta ndaha tjabaxínté, ko ta ndaha yánise. At'aha xi ts'ínxá tjíhin kixi nga k'uaihí nichine.

¹¹ Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki 'yún ko tsa nku nanki ichí, yo tinchísjo nku xi nda animaha. Tintsuboo ni'yaha santa nkúhu nga kuitju ngáhanu nanki xu'bo. ¹² Nk'ie nga kuitjás'oon ni'yoo, b'i ts'ín súníño: “Kas'enuu kjuajyu”, tixiún. ¹³ Tsa nda animaha xuta xi ts'e ni'yoo, kas'ehe kjuajyunuu. Tunga tsa najmi nda animaha xuta xu'bo, kak'óyak'un ngáhanuu kjuajyunuu.

¹⁴ Tsa tjín xi najmi ts'ínkjáinnuu ko tsa najmi ngjuénñjuhu énnuu, tu sahá titjusje ngáhanu ni'yoo ko tsa nankiu, ko t'etsujno ndyjo tsuku. ¹⁵ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chashe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta, kui nanki xu'bo xi 'yún un skue saha nga xuta xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra.

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já postru nga n'e uncha

¹⁶ T'ejin tak'un. An títs'ínkjínúu xi nkú joyaha chutsanka ajihin nañá kjan. Kui nga tintsuba ndahanu xi nkú joyaha ye ko nimakjua n'esjo yjonuu xi nkú joyaha chutujuu.

¹⁷ Chúhuun yjonuu xuta, at'aha ts'ínkjas'ennuu já tjíxoo ko k'uénuu aya ni'ya sinagoga. ¹⁸ Ngat'ana ngjuaikonuu nginkun já títjuun ko nginkun já rei, tu xi kuixínyaha ruu jóo ko ta xuta xi najmi ntjehe Israel tjeheh ra yáha an.

¹⁹ Tunga nk'ie nga ts'ínkjas'ennuu xuta, najmi tu fantaha ruu yjonuu nkú n'e chubo ko mí éhen xi kuixiún. At'aha kui chuba xu'bo k'uainuu én xi chubo. ²⁰ At'aha najmi jun xi chubo, Espirituhu ní Na'minuu xi kuinchja nk'ie nga chubo.

²¹ Já xi nts'e maha xinkjín ta kuihi ts'ínkjas'en xinkjín nga n'ek'ien. Xi tí'mi na'mi ts'ínkjas'en ntíhi. Xi tí'mi ntí kjaánko xi cháha ko ts'ínk'ien. ²² Ngat'ana ts'ín unkiehenuu ngayjee xuta. Tunga xi tu nku ndjáhá kuasinjña, kui xi k'uanki. ²³ Nk'ie nga tsjénki unkienuu xuta xi tjín nku nanki, tu sahá tiyú. Tankiún kj'ai nanki. At'aha kjuaxi ni xi tixinnuu. Najmi kfenuu nga kuinimo ngayjee nankihí xuta Israel kintehe ni nga kj'uai Ntíhi Ndax'iun.

²⁴ Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga nda maestruhu, ko nku nda musu najmi 'yún yakjún sa nga nda ntiaha. ²⁵ Nda tjín ts'e nda ni'yakuyóo tsa b'a ts'ín kamaha xi nkúhu nda maestruhu, ko nda tjín ts'e nda musu tsa kuichú ma xi nkú joyaha nda ntiaha. Tsa na'mihí ntíu xi tí'mihí ndaninda Beelzebu, ¿a najmi tu sahá 'yún ch'on k'úin saha ntíhí?

*B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga kuinkjún
(Lc. 12:4-9)*

²⁶ Kui b'a maha, najmi tu binkjuhunnu xuta xu'bo. At'aha najmi tjín ni xi 'ma tjítjo xi najmi cha, ko najmi tjín ni xi tjíña 'ma xi najmi s'ejña chji. ²⁷ Ni xi tixinyanuu má jyuun, chuba ngáhanu má ndzjeen. Ko én sen xi kuinú'yó nga kuinchja, ch'íiyako ngáhanu asun nk'a ni'yoo. ²⁸ Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ínk'ien tunga najmi mahá ra

ts'íink'ien animanuu. Xi ma níhi ts'ínkji animanuu ko yjonintenuu ajin ngak'ien, kui ní xi tinkjún.

²⁹ '¿A najmi mahá tsa tu xí nanki chjíhi ch'a nga satéña jo nise xi tínti? Ndaha tsa b'a ma, ndaha nku nisee najmi ndyja tsa najmi mjehe Na'minuu. ³⁰ Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjín xkíhi Na'minuu. ³¹ Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chjí so nga nkjin nise.

³² 'Ngatentee xi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ts'ínkié yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tjíña ndjiojmi ján. ³³ Tunga xi najmi ts'íinkie yjoho nga bena nginkun xuta, ko an ta najmi ts'ínkié yjona nga be xuto nginkun Na'mina xi tjíña ndjiojmi ján.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Najmi b'a tu ts'ín n'enkjíntak'un, tsa kjuajyu jáik'iejña asuntei. Najmi kjuajyu jái tsja. Kjuachán ní jái tsja. ³⁵ At'aha jáa tu xi kuakjányaha yjoho xuta, má nga nku nda ngjuai kontraha na'mihi ko nku takjín ngjuai kontraha naaha ko nku na anta ngjuai kontraha na nchí'yaha. ³⁶ Ta kuihi xinkjín xuta ngjuai kontraha.

³⁷ 'Xi 'yún ts'íintjo sa na'mihi ko tsa naaha nga an, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. Xi 'yún ts'íintjo sa ntíhi nga an, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁸ Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénnkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ³⁹ Xi kuangisjái suba nga k'úejña tík'un, tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úejña tík'un.

B'i ts'ín kitsúya Jesu chjí xi k'uaihi xuta

(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'Xuta xi ts'íinkjáiinnuu, ja an títs'ínkjáiinna. Ko xi ts'íinkjáiinna, ta títs'ínkjáihiin xi kits'ín nibána. ⁴¹ Xi ts'íinkjáihiin nku nda profeta at'aha nda profeta nii, xi nkú ts'ín tjeheh ra b'a ts'ín k'uaihi. Ko xi ts'íinkjáihiin nku nda xi naxu ts'ín at'aha naxu ts'ín ndo, xi nkú ts'ín tjeheh ra b'a ts'ín k'uaihi. ⁴² Ko tsa tjín xi tsjáha nku chutsín ntánijua nch'án xi k'úi nku xuta xu'bi at'aha xuta ni'yakuyána nii, kjuaxi ni xi tíxinnuu nga k'uaihi chjíhi xuta xu'bo.

11

B'i kitsú Jesu nga kinchjako já ni'yakuyáha Jua Bautista

(Lc. 7:18-23)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúyaha já ni'yakuyá xi te joo ni xi tjíhin nga incha ts'íin, as'ai incha ngji nga tsakúya ko y'énijmí én nda tsuhu Ntíaná nanki xi tjín yo. ² Aya nubayoo kint'é Jua Bautista ni xi títs'ín Jesu. As'ai kits'ínkji k'ua já ni'yakuyáha ³ tu xi ngjuásjaiyaha ra Jesu. B'a incha kitsúhu:

—¿A ji nda xi tjíhin nga k'uai? ¿A ra chúyahá ri k'ái ndaha?

⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tankínk'inyohoo Jua ni xi tínu'yó ko tíyo. ⁵ Tíma chjíhi xi kaha. Xi najmi ma fi tíincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímanda. Tínt'é xi stayaha. Tí'áiyaha xi ja k'ien. Tís'enijmíhi én nda tsuhu Ntíaná xi x'ahan. ⁶ Nda tjín ts'e xi najmi tjín ni xi ts'ínch'oho nga tsjénnkina!

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista

(Lc. 7:24-35)

⁷ Nk'ie nga ja tíincha fi ngáha já ni'yakuyáha Jua Bautista, kik'atuts'íhiin Jesu nga kinchjanijmíyaha Jua. B'i kitsúhu xuta nkjinu:

—¿Mí nihi xi tsankinse nkjúhuun ante kixiu? ¿A nku yáxa xi títs'ínk'ajnihi ntjo? ⁸ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankisohoo? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjín? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un, kui xi tjíntu ni'yaha já rei. ⁹ Tunga, ¿á tsitjuhunu? ¿A ra nkúhú nda profeta tsankisohoo? Johon, kui. An b'a tíxinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajíhiin já profeta. ¹⁰ Jua tíinchjanijmíyaha ni xi tjít'a xujun éhen Ntíaná:

Títs'inkjía nda chjine'énna tu xi ngjuai títjuhun ri.

K'uénda títjun niyáhi.

¹¹ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku xuta xi tjín asunnteí najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichí má batéxuma Ntíaná, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

¹² Nístjin nga y'énijmí Jua Bautista éhen Ntíaná ko santaha nd'ai 'yún tíbixkjanyáha má batéxuma Ntíaná, ko xuta xi kitikjua títs'ín ts'e yo. ¹³ At'aha Ntíaná kits'ínchjén ni xi y'ét'a já profeta ko xi kis'et'a kjuatéxumaha Moise nga kitsjá éhen santaha nkúhu nga j'ai Jua. ¹⁴ Tsa mjenuu n'e s'ejjun éin, Jua kui xi Eliá xi tjihin nga kj'uaí. ¹⁵ Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

¹⁶ '¿Mí nihi xi k'uejña chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjín nd'ai? Kui xi b'a joyaha já asti xi b'entu niyátée ko kjintáyaha xinkjín ¹⁷ nga b'a incha tsu: “Nk'ie nga kin'ekjaneí yánaxu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisei suun nusin, ¿á najmi kich'íhinu?”

¹⁸ 'At'aha nk'ie nga j'ai Jua, y'ejña kjintía ko najmi kik'i binu. As'ai: “Ndaninda tíjñajihín”, kitsú xuta. ¹⁹ Askahan j'ai ngá Ntíhi Ndax'iun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá tsu ngá xuta: “Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'íntjusun kjuatéxumoo.” Tunga tís'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntíaná nk'ie nga tíyaha ni xi títs'ín.

*B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi kits'ínkjáihín éhen
(Lc. 10:13-15)*

²⁰ As'ai b'i ts'ín ndjá kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tjíntu nanki má nga 'yún kits'ín kjuankjún, at'aha najmi ngjik'áha ra animaha:

²¹ —;Níma rú n'ehenu jun, xuta nanki Corazin! ;Níma rú n'ehenu jun, xuta nanki Betsaida! At'aha tsa xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon kieke kjuankjún xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngjik'áha ra animaha nga kingja najyun kfe ko y'entujín nasu. ²² Tunga ahán b'a tíxinnuu. Nístjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Tiro ko nanki Sidon.

²³ 'Ko jun xuta nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chankjún-nuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankínjoon. At'aha tsa xuta nanki Sodoma kieke kjuankjún xi kama ajinnuu, ta tíjña ra santaha nd'ai tsakai. ²⁴ Tunga an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nístjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta, jun xi 'yún un skue sanuu nga xuta xi kis'e nanki Sodoma.

*B'i ts'ín tsakúchji kjuatsjoho Jesu
(Lc. 10:21-22)*

²⁵ Kui nístjiun b'i kitsú Jesu:

—An títs'intsjoho, Na'mi, Ntía xi ts'e nk'a ján ko t'anankiu. At'aha y'ejña chjihí xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha jántí xí ni xi kik'iejña 'maihi já nkjink'uun ko já xi mankjihín ni xi tjín. ²⁶ Johon, Na'mi, at'aha b'a ts'ín kama tsjohi.

²⁷ 'Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjás'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a behe Ntíu, tu nkuhú Na'miu xi behe. Ta ndaha najmi ch'a behe Na'miu, tu nkuhú Ntíu xi behe. Ko xuta xi mjehe Ntíu nga kuakúchjihí Na'miu, kui xi skue Na'miu.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu xuta nga kj'uaísehe

²⁸ 'Nibáhasenú ngatentoó xi tsichu manuu nga kich'anjiu ch'áha kjuatéxumoo, ko an tsjanuu nga n'ekj'áíyo. ²⁹ Tjasuntjio nkú tsuhu ra kjuatéxuma xi tíbakuyá, at'aha ts'ínkjáihín xuta ko nímakjua tjiyana. Sakúnuu xi má nga ts'ínkj'áíya animanuu.

³⁰ At'aha najmi 'ni s'esúntjia ni xi bakuyá ko kijna ch'á xi tsjanuu.

*B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu nístjin nkjúun
(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)*

¹ Nku xuatu j'ajin Jesu má nga tjíntje tuniñu. Kama bjoho já ni'yakuyáha ko incha kikje'yún tuniñu. Kits'íntjiya ntsja nga kikjine. ² Tunga kíkíehé já fariseo ni xi tñincha ts'ín jóo. As'ai b'a incha kitsúhu Jesu:

—Chase ma ri. Ni xi tíña nkjúhun kjuatéxumoo nga nistjin nkjúun tñincha ts'ín já ni'yakuyáhi.

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehé n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'ín David nk'ie nga kama bjoho kui ko já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjúhun Ntíaná ko kikjine ninkuan nkjún xi tjíntu yo, ni xi najmi tjíhin nga kui kjine ko ta ndaha já xi tjenko, ninkuan xi tu já na'mi ma kjinehé. ⁵ ¿Ko a najmi kjehé n'eyo kui ni xi tjít'a xujun kjuatéxumoo? Já na'mi xi ts'ínxá aya ninku nga nistjin nkjúun najmi chumi jéhe b'anji. ⁶ An b'a tixinnuu. Eí tjñajinnuu nku xi 'yún chánka sa nga ninku.

⁷ Tunga najmi kjehé mankjinnuu éhen Ntíaná xi b'a ts'ín tjít'a: “Ni xi mjehéna, nk'ie nga kama nimanuu xuta. Najmi chje xi k'uéchjintjainuu mjena.” Tsa mankjinnuu éen, najmi chuba n'enijéhe ruu xuta xi najmi tjíhin jé. ⁸ At'aha Ntíhi Ndax'iun batéxumaha santaha ko nistjin nkjúun.

B'i ts'ín kits'innkihi Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Ngjikjas'en Jesu ni'ya sinagoga. ¹⁰ Yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja. As'ai b'a incha kitsú jóo nga kingjásjaiyaha Jesu, tu xi b'a ts'ín sakúhu ra má tindyajihin Jesu:

—¿A ma n'enki nga nistjin nkjún?

¹¹ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tsa nku xi kabasinña ei tíñaha nku chutsanka, tsa tu nkuhú tixa kuijnengiya chu nga nistjin nkjúun, ¿a najmi kuakj'áhá chu ko k'uasjeya tixo? ¹² Kui b'a maha, 'yún chjí sa nku xuta nga nku chutsanka! Kui nga ma n'ehe nku ni xi nda nga nistjin nkjún.

¹³ As'ai Jesu b'a kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo ko kamanda. B'a kik'ie xi nkúhu ntsja xinkuu. ¹⁴ As'ai incha tsitju yo já fariseo ko y'éndako xinkjín xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu.

B'i ts'ín kits'innkihi Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

¹⁵ As'ai ngji t'axín Jesu, at'aha ja be ni xi mjehe ts'ín jóo. Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Kits'innkihi ngatentee xi uhun ¹⁶ ko b'a kitsúhu xuta nga najmi incha kuitsuya yáha Jesu. ¹⁷ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kinchja nda profeta Isaia nk'ie nga b'a kitsú:

¹⁸ Eí tíña nda musuna xi j'ajián, xi tjona ko xi tsjo maha animana.

Tsjaha Espirituna,

ko kuitsuyaha xuta xi tjín asuntee ni xi naxu nginkán.

¹⁹ Najmi kjan kunchja ko najmi kjintáya, najmi niyátée kuinú'yá ntaha.

²⁰ Najmi kjét'okjá nku yáxá xi ja títs'okjá.

Najmi ts'ínk'ien nd'í xi tu nintihí títju saha, santa nkúhu nga ts'ínndjuú ni xi naxu nginkán.

²¹ Ko xuta xi tjín asuntee kama 'yún tak'un nda musuna.

B'i ts'ín kinchjanjímíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mr. 3:20-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² J'aisehe Jesu xuta xi j'aiko nku nda xi tjñajihin ndanindoo. Kui xi ka ko najmi ma nchja. As'ai Jesu ts'asjehé ndanindoo ndo. Kama chjihí ko kama kinchja. ²³ Tu ni xí kama nkjúhun ra ngayjee xuta. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Kutsa kuihí xu'bi xi ntjehe David?

²⁴ Nk'ie nga kint'é já fariseo ni xi tñincha tsu xuta, b'a incha kitsú:

—Nga'yúhun ndaninda Beelzebu xi nda k'akúhu jánindoo tím'osjekoho ndaj jánindoo.

²⁵ Tunga behé Jesu ni xi tít's'ínnkjink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tjíntu má batéxuma nku nda rei ta kuihi fi kontraha xinkjín, ta kuihi incha nguá tiya nankihi. Ngatentee nanki ko ni'ya xi ta kuihi fi kontraha xinkjín, najmi tse maha. ²⁶ B'a ta tjín ts'e ndanindoo. Tsa Satana k'onsje suba yjoho, ta kuihi tífi kontra subaha yjoho. Tsa b'a ts'íín, ¿nkú ts'ín tse kuichúkuaha ra nga kuatéxumaha?

²⁷ 'Kó tsa nga'yúhun ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo túbixiún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho jánindoo já ts'ajun? B'a ts'ín ta kuihi jóo bakúchji nga najmi kixi tjíntuyánuu. ²⁸ Tunga tsa Espiritúhu Ntíaná tím'osjekohona jánindoo, kui xi tsuhu ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tibatéxuma Ntíaná.

²⁹ '¿Nkú ts'ín nku nda kama kjuas'ehen ni'yaha nku nda xi 'yún tjíhin nga'yún ko kjé'aha ra ni xi tjíhín? Tjín níhi nga tjun k'ué'yún ndo. B'a ts'ín kama kjé'aha ra ni xi tjíhin ndo ni'yaha. ³⁰ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontrana. Xi najmi tíf'áyakona, kui xi tibaténdzjo.

³¹ 'Kui nga b'a tíxihinnuu. Kama ndyjat'aha xuta ngatentee ngatitsuhun ko ngatentee én ch'on tsu xi kuinchja. Tunga xi ch'on kuítshu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. ³² Xi nkú kuítshu Ntíhi Ndax'iun, kama ndyjat'aha. Tunga xi nkú kuítshu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra, ta ndaha nd'ái ko ta ndaha ndyjun nkini.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín yaha ra xuta
(Lc. 6:43-45)

³³ 'Tsa tuhu yóo xi nda, nda yóo. Kó tsa tuu xi najmi nda, najmi nda yóo. At'aha tuu bakúchji nkú k'un yóo. ³⁴ ¡Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'ín kama chubahanu ni xi nda, nk'ie nga jun xi ch'onk'un? At'aha ni xi kitsejihin animaha xuta, kui nihi xi bitju ts'a. ³⁵ Nku nda xi nda b'asjejin ni xi nda ajihin ngayjee ni nda xi tjítjoho. Kó nku nda xi ch'onk'un b'asjejin ni ch'onk'un ajihin ngayjee ni ch'onk'un xi tjítjoho.

³⁶ 'Kó an b'a tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnku xuta, nk'ie ts'íínkjas'en kuenta xuta nga nkúnku én xi najmi chumi ni chjíhi ra xi kinchja ei. ³⁷ At'aha ta kuihi én xi kichubai n'e kjuaha ri, tsa tjíhin jé ko tsa najmi tjíhin jé.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi mjehe skué kjuankjún
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ As'ai k'ua já chjine'éhen kkuatéxumoo ko já fariseo b'a incha kitsúhu Jesu:
—Ji nda maestru, mjeni nga chai nku kjuakjún xi n'ei, xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáhi.

³⁹ B'i kitsú Jesu:

—Xuta xi tjín nd'ái tíincha banki nga skué nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu tíincha nginkun Ntíaná. Tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nk'ie, tu kuihi kjuankjún xi s'ejña chjhi xuta xi tjín nd'ái. ⁴⁰ At'aha xi nkú ts'ín y'ejña Jona jan nistjin ko jan nistjen aya kats'a ti chánkoo, b'a ta ts'ín k'uéjña Ntíhi Ndax'iun jan nistjin ko jan nistjen kinte t'anankiu.

⁴¹ 'Xuta xi y'entu nanki Ninive kuísintjenko xuta xi tjín nd'ái nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnku xuta. Kui xi ts'íínkokjuaha xuta xi tjín nd'ái, at'aha kui xi ngikj'áha ra animaha nk'ie nga Jona y'énimíhi éhen Ntíaná. Nd'ái bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona. ⁴² Kó na reina xi tsatéxuma nanki Saba kuísintjenko xuta xi tjín nd'ái nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnku xuta. Kui xi ts'íínkokjuaha xuta xi tjín nd'ái, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisínjuhu kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ái bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ni xi maha xuta
(Lc. 11:24-26)

⁴³ 'Nk'ie nga nku ndaninda bitjújhin nku nda, fatsú'basún ante kixiu nga bangisjai má nga ts'íínkj'áiya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, ⁴⁴ as'ai b'a tsu: “Tu sahá kfin ngáhana ni'yaná má tsítja.” Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kjitiya ni'yoo nga f'aise ngáha ra. Kichjúchá

kō ja tǵinda. ⁴⁵ As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui kō ngatentee incha fas'enjihin ndō. Kō máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'in b'ejña askahan nk'ie nga tjuhun. B'a ta kamaha xuta ch'onk'un xi tǵin nd'ai.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi naaha kō yá xi já nts'e

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Nk'ie nga tǵinchjako sa Jesu xuta nkjiun, tu naaha ní kō já nts'e j'aincha natsiun xi má nga mjehe kuinchjakohō.

⁴⁷ As'ai tǵin xi b'i kitsúhu Jesu:

—Naahi kō já nts'e'i kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.

⁴⁸ B'i kitsú Jesu nga kinchjako nda xi j'aikohō éen:

—ǵYá xi nána kō yá xi já nts'é?

⁴⁹ As'ai tsakú xuta ni'yakuyáha kō b'i kitsú:

—Kui xuta xu'bi xi nána kō já nts'é. ⁵⁰ Tu yáha ni xi ts'iúntjusun xi nkú ts'in mjehe Na'mina xi tǵña ndjiojmi ján, kui xi nda nts'é, na nichja kō nána.

13

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Kui nǵstjiun tsitju Jesu ni'yaha kō ngjik'iejña andai ntáchak'uun. ² Nkjin nkjún xuta kama ñjakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejñayaha Jesu, kō ngayjee xuta tsincha andai ntóo má kixiu. ³ Nkjin tǵkǵá ni xi tsakúyaha nga y'éjña chubayaha. B'i kitsú:

—Nku nda tsitju nga ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai niyóo. As'ai incha j'ai nisee kō kikjine xujmá xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tǵin ninte. Kitsa jasu xujmóo, at'aha najmi 'yún tǵain nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'iu, kits'inchjahan kō kixí, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo kō najmi kitsjántehe nga nda saá xujmá xu'bo. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Tu xí tsehé ni xi kitsjá. Tǵin xujmóo xi kitsjá unchan tǵihin, tǵin xi kitsjá cháte kō te tǵihin, kō tǵin xi kitsjá katé tǵihin. ⁹ Xi tǵen tjabaxínǵju, katasínǵju.

B'i ts'in kitsúya Jesu á tu subahá y'éjña chubayaha nga tsakúya

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha kō b'a kitsúhu:

—ǵÁ tu subahá b'ejña chubayahani nk'ie nga chubakohoni xuta?

¹¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainuu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tǵña ts'e xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná. Tunga xuta xu'bo najmi kik'aihi nga kamankjihin niu. ¹² At'aha xi kamankjihin, k'uai saha kō 'yún nda kamankjihin. Tunga xi najmi ts'iúnsihin nga kamankjihin, chjú'aha santaha ni xi tǵñaha nga kamankjihin kai. ¹³ Kui kjuaha tu tǵ'ejña chubayahá ra xuta xu'bo. At'aha tǵbase tunga najmi tǵbehé, kō tǵnt'é tunga najmi tǵbasínǵjuhú kō najmi tǵmankjihin.

¹⁴ 'Ni xi tǵincha ts'in xuta xu'bo tǵts'íntjusun éhen Ntíaná xi kitsúya nda profeta Isaia nk'ie nga b'a kitsú:

'Yún kuasinǵju tunga najmi kamankjihinnuu,
kō 'yún chasoo tunga najmi chanú.

¹⁵ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,

kits'in staya yjohō kō kik'íechja tunkun,

tu xi najmi skuehe kō najmi kuint'éhe,

kō najmi kamankjihin ra,

tša ts'iúnk'óntjaiya animaha kō nga an ts'innkíhi.

¹⁶ 'Tunga máha jun, á b'a nda tǵihin ts'ajun xi tǵyo kō tǵinu'yó, at'aha tǵbe tunkun kō tǵnt'é tjabaxínǵju. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tǵinnuu. Nkjin já profeta kō xuta xi naxu y'entu xi

kis'e nistjin nk'ie incha kama mjehe nga skue ni xi tíyo nd'ai, tunga najmi kikiehé. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tínu'yó nd'ai, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáihin xuta éhen Ntíaná
(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ 'Kui b'a maha, tjenñjuhúnu nkú tsuhu ra ni xi kuak'iejná chubaya ts'e nda xi tsaténdzjo xujmóo. ¹⁹ Nk'ie nga nt'é xuta én xi tsuya nga Ntíaná xi batéxuma, as'ai najmi mankjihin niu, nibá ndanindoq ko kjexín én xi ja kis'entjejin animaha. Kui xutaha xi nkú joya xujmá xi tsixuntu andai niyóo.

²⁰ 'Xujmá xi tsixuntu ajin ndjio, kui xutaha xi nt'é éen ko tjen'yún tsjohó ts'ín ts'ínkjáihin. ²¹ Tunga najmi 'yúhún tjíhín kjama ajin animaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'ín t'axíhín yjoho éen.

²² 'Xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo, kui xutaha xi ta nt'é éen, tunga ni xi tjíhín asunntej s'entaha ra ko kjuanchinóo b'anachaha. B'a ts'ín najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.

²³ 'Tunga máha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo, kui xutaha xi nt'é éen ko mankjihin. Nda ts'ín nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá unchan tjíhín, ko tsa xi tsjá cháte ko te tjíhín, ko tsa xi tsjá katé tjíhín.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén xujmá xi nda ko jná ch'onk'un

²⁴ Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Má batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku nda xi nda xujmá xi y'éntjejin jnáha. ²⁵ Tunga nk'iehé nga kjintufé, j'ai nda kontraha ndo. Y'éntjejihin tuniñu jná ch'onk'un ko as'ai ngji. ²⁶ Nk'ie nga jasu tuniñu ko kis'ehe tu, ta kama chji jná ch'onk'uun. ²⁷ As'ai incha j'ai já musuhu nda xi ts'e tuniñu ko b'a kitsúhu: “Ji nda ntia, ¿a najmi xujmá ndahá xi y'entjejin jnáhi? ¿Nkú ts'ín nga tu sa jná ch'onk'uhún kj'ijin ngáha ra ntjehi?” ²⁸ B'a kitsú ndo: “Nku nda kontra b'a kits'ín.” B'a kitsú já musu: “¿A mjehe ri nga kuankín chjúneyai jná ch'onk'uun?” ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: “Najmi, at'aha tsa chjúneyo jná ch'onk'uun, ko xka tuniñu chjúyanjiu. ³⁰ Tu sahá katuma chá suba nga joo santaha nkúhu nga kujichú nistjin nga kama chá. Kui nistjiun b'a xíhín já xi kuate tuu nga tíjún kjéneya jná ch'onk'uun, kj'úách'á ko k'uéti. Tunga máha tuniñu, kui xi kj'úátjo antehe.”

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ta y'éjña chubayahá ngáha Jesu nga tsakúya. B'i kitsú:

—Xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku k'un mostasa xi jakj'á nku nda ko y'éntje jnáha. ³² Kui k'un xu'bi xi 'yún ichí sa nga k'un xi k'oo. Tunga nk'iehé nga ma chá, 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi b'éntje xuta. Santaha nku yá tu bichú ma, ko f'ai ts'ínnda'á nisee nubaha tjiaha yóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu sahan ninkuan
(Lc. 13:20-21)

³³ As'ai ta y'éjña chubaya ngáha Jesu:

—Xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jakj'á nku tachjuún ko kits'íntjijinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatente na'yu.

Kui kjuai nga tu nku y'éjña chubayahá Jesu nga tsakúya
(Mr. 4:33-34)

³⁴ B'a ts'ín kinchjako Jesu xuta nkjiun. Y'éjña chubayaha ngayjee ni xu'bi nga kitsúyaha. Najmi kinchjako tsa najmi y'éjña chubayaha. ³⁵ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kitsúya nda profeta nga b'a kitsú:

K'uejña chubaya,

xinya ni xi tjintu'má santaha nkúhu nga kamanda asunntee.

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi tsakúya nga kits'inchjén xujmá xi nda ko jná ch'onk'un

³⁶ Nk'ie nga ja kits'ínkji Jesu xuta nkjiun, jas'en ni'yaha. As'ai já ni'yakuyáha j'aik'úhün ko b'a incha kitsúhu:

—T'inyani nkú tsuhu ra én xi kuak'iejña chubayai ts'e jña ch'onk'un xi tjin ajihin tuniñu.

³⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda xi y'éntje xujmá ndoo, kui xi Ntíhi Ndax'iun. ³⁸ Ante xi má nga y'éntje, kui xi asunteei. Xujmá xi ndoo, kui xutaha xi ts'e má batéxuma Ntíaná. Jña ch'onk'uun, kui xutaha xi ts'e ndanindoo. ³⁹ Nda kontra xi y'éntje jña ch'onk'uun, kui xi ndanindoo. Nistjin nga chjúsintjen tuniñu, kui nistjihin nk'ie nga kfe asuntee. Ko já xi kuate tuniñu, kui xi ntítsjee.

⁴⁰ 'Xi nkú ts'ín f'áiya jña ch'onk'uun ko s'etí ajin nd'íu, b'a ta kama nk'ie nga kfe asuntee. ⁴¹ Nk'ie nga kuatéxuma Ntíhi Ndax'iun, ts'ínkji ntítsjehe nga kjéxin ajihin xuta xi ts'e ngayjee xuta xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi k'oo ko ngayjee xuta xi ch'on ts'ín. ⁴² Kui xi kjaníkj'ajin má tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun. ⁴³ Nk'iehé kuat'ai xuta jee xi nkú joyaha ts'íu nga k'úentu má batéxuma Na'mihi. Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén xuta xi sakúhu nku ni xi 'yún chji

⁴⁴ 'Má batéxuma Ntíaná b'a joyaha xi nkúhu nku nisa toon xi tíña 'ma nku ante. Nda xi sakúhu niu ta b'éjña 'mahá ngáha at'aha najmi kui ts'e antee. Tsjo maha ndo niu. Kui nga fitéñayjehe ni xi tjihin ra ko b'atse antee.

⁴⁵ 'Má batéxuma Ntíaná ta b'a joyaha xi nkúhu nku nda xi ts'inxáko ndjio tsjo k'un.

⁴⁶ Nk'ie nga sakúhu nku xi 'yún chjhi, as'ai fitéñayje ni xi tjihin ko b'atse ndjio tsjo tjin xu'bo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku na'ya tjio

⁴⁷ 'Má batéxuma Ntíaná ta b'a joyaha xi nkúhu nku na'ya xi kikjaníkj'ajin jóo ntáchak'uun. Kixincháha ngayjee tíkjá tjio xi tjin. ⁴⁸ Nk'ie nga kitsehe tjio na'yo, as'ai kikje'yún jóo andai ntóo. Yo y'entu nga j'ájin tjio xi ndoo. Tsinchá nisin xi ndoo ko kikjaníya xi najmi ndoo. ⁴⁹ B'a ta kama nk'ie nga kfe asuntee. Kujtju ntítsjee ko ts'ínkj'a t'axín xuta xi ch'onk'un ko xi je. ⁵⁰ As'ai kjaníkj'ajin xi ch'onk'uun má nga tíma 'yún nd'íu. Yo kjintá xuta ko kuate ni'yun.

⁵¹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha já ni'yakuyáha:

—¿A kamankjinnuu ngayjee ni xu'bi?

—Johon —incha kitsú jóo.

⁵² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo bangiya nkú tsuhu ra nga Ntíaná batéxuma, kui xi b'a joyaha nku nda xi tíñaha nku ni'ya chánka. Bakúchji ni tsjo k'un xi tjintutjóho, ni xi cháha ko ni xi tsetsehe.

B'i ts'ín najmi kin'ekjáihin Jesu

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga y'éjña chubaya, as'ai tsitju yo. ⁵⁴ Ngji ngáha nankihi ko tsakúya aya ni'ya sinagoga xi tjin yo. Kama nkjúhün xuto ko b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Má ngjik'áha kjuankjink'un nanqa xi y'aha ndai? ¿Nkú ts'ín maha ra ts'ihin kjuankjún? ⁵⁵ ¿A najmi kuihí ndai xi ntíhi nda chjineyóo? ¿A najmi kuihí naaha xi 'mi Maria? ¿A najmi já nts'ehé maha Santiago, Kuse, Simon ko Juda? ⁵⁶ ¿A najmi eihí ta tjintujinná ngatentee jminchjín nichja ndai? Kui b'a maha, ¿má ngjik'áha ni xi maha?

⁵⁷ Kui nga najmi incha kits'ínkjáihin ra. Tunga b'ahá kitsúhu Jesu xuta nkiun:

—Tu má xi tjeheén ni yankjún nku nda profeta. Nkuhú nankihi ko ni'yaha najmi b'a n'ehe.

⁵⁸ Najmi 'yún kits'ín kjuankjún Jesu yo, at'aha najmi kis'ejihin xuta nga Ntíaná kits'ín nibáha.

14

B'i ts'in k'ien Jua Bautista
(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Kui nistjiun Herode Antipa tjihin xa ante Galilea. Kint'e ni xi tits'in Jesu ko b'a kitsuhu ja xi ts'inxat'aha:

² —Jua Bautista niu. Ja j'aya ngaha ra ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihin ra nga'yun nga tits'ihin kjuankjun.

³ At'aha Herode kits'inkji ja juhun nga jakj'anije Jua. Y'e'yun ko kits'inkjas'en nubayoo. Ngat'aha na Herodia b'a kits'ihin. At'aha chjuuhun Felipe kama na Herodia, ko ndo nga nts'e kamaha Herode. ⁴ B'a kits'in ndo at'aha Jua Bautista b'a kitsuhu:

—Tijna nkjuhun kjuatexumoo ni xi tin'ei, nga ta jiji tinchuko chjuuhun nda nts'ei.

⁵ Kama mjehe Herode nga ts'ink'ien Jua, tunga tsankjuhun nga b'a ts'in, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta Jua Bautista. ⁶ Tunga nk'iehe nga tsichu nu Herode, ts'ashe s'ihiko kitenki takjihin na Herodia nginkun xuta xi j'ai s'iu, ko tsjo nkjun kamaha Herode. ⁷ As'ai ix Ntjanaha kits'inkie nga tsjaha takjun tu mi nihi ni xi kuankihi. ⁸ Tunga jahababinchaha titjuhun naaha takjun, ko b'i kitsuhu Herode:

—T'eya tabani nintaku Jua Bautista nga k'uaini.

⁹ As'ai kik'ie babaha nda rei Herode, tunga ngat'aha ni nga ja kats'inkie Ntjanaha nga ts'intjusun ehen ko ngat'aha ja xi kab'entut'akoho yamixo, kui nga b'a kitsuhu nga k'uaihi ra takjun ni xi tibankihi. ¹⁰ Kitsja kjuu nga stikja nintaku Jua aya nubayoo. ¹¹ Nku taba kis'eya nintaku Jua ko kik'aihi takjun, ko kui xi ngitsja ngaha ra naaha niu.

¹² Ja kamo, ja ni'yakuyaha Jua j'aikja yjoninte k'ien ko kingjayanji. As'ai ngi tsuyaha Jesu ni xi kamo.

B'i ts'in kits'inkjen Jesu ja xi un mii
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Nk'ie nga kint'e Jesu ein, y'eya nku tsutsu nga ngi t'axin suba nku ante ma najmi ch'a tjin. Tunga nk'iehe nga kint'e xuta nkjiun nga ja tifi Jesu, as'ai tsuku ngi titjuhun ra Jesu nga ngijtjennki. ¹⁴ Nk'ie nga tsitjuen Jesu tsutsuu, kieke nga nkjin nkjun maha xuta xi tikuyaha. Kama nimaha ko kits'innkihi xi uhun. ¹⁵ Nk'ie nga ja kama ngxuun, incha j'aik'uhun ja ni'yakuyaha ko b'a kitsuhu:

—T'axint'a nkjun ei ko ja 'yun kama ngxun. Tu saha b'a t'ihin xuto nga katji nanki xi tjindai ei ma nga kama k'uatse ni xi kjine.

¹⁶ As'ai b'i kitsu Jesu:

—Najmi machjehen nga nguai xuto. Tu saha jun tjohon ni xi kjine.

¹⁷ B'a kitsu joo:

—Un ichi maha ninkuan xi kich'ai ko jo ichi tji.

¹⁸ —Nibakonui —kitsu Jesu.

¹⁹ As'ai b'a kitsuhu xuta nkjiun nga k'uentujin jnoo. Jakja ninkuan xi uun ko tji xi joo. Tsasjenki nk'a jan nga kitsjaha mab'achjihi Ntjanaha. Tsakjanya ninkuon ko kitsjaha ja ni'yakuyaha tu xi kui incha ts'inndzjo ngaha ra xuta nkjiun. ²⁰ Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkuhu nga incha kitse sisihin. As'ai j'aya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo nisjn kama. ²¹ Ma ra un mii jax'in ko kja' jminchjun ko janti xi incha kikjine nichinee.

B'i ts'in ngjisun Jesu ntachak'uun
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² As'ai b'a kitsuhu Jesu ja ni'yakuyaha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha nguai titjuhun ngabantaha ntachak'uun, at'aha Jesu tsasin niya xuto nk'ie nga incha ngi ni'yaha.

²³ Nk'ie nga ja kits'inkji xuta, as'ai ngi nchjako t'axin suba Ntjanaha asunntu tjenkiu. Yo tijna suba nk'ie nga ja kama jyun.

²⁴ Kui chubo ja kamasehen ntachak'uun tjenjin tsutsuu. T'ehen ntoo tits'institi, at'aha ntjo 'yun nkjun tsat'ejihin tsutsuu. ²⁵ Nku ra ma nga ja tifi ma sen, tsichu tjennki tiha Jesu

joo nga tífisun ntáchak'uun. ²⁶ Nk'ie nga kkie já ni'yakuyoo nga nibásun ntáchak'uun, incha kitsankjún nkjún. B'a incha kitsú nga kikjintáya nkjún:

—jNku sen nibá yo!

²⁷ Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:

—jJyu ní! jAhán niu! jNajmi tu binkjun!

²⁸ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, tsa kjuaxi nga ji niu, tjein kjuá nga kfínsehe yo má tjenjin ntóo.

²⁹ —Nibái —kitsú Jesu.

As'ai tsitjujen Pedro tsutsuu ko ngjisun ntóo nga ngjisehe Jesu. ³⁰ Tunga nk'iehé nga kkie nga 'yún tíma ntjo, kitsankjún ko nk'ie nga ja tífijintí, kikjintáya:

—jJi nda maestru, n'ek'ankiní!

³¹ Ta kuihi chuboo jak'á Jesu ntsja Pedro ko b'a kitsúhu:

—jÁ b'a 'yún ichí s'ejihin ri an! jÁ jo jan kamaha ri?

³² Nk'ie nga incha jas'en tsutsuu, kitsjenjyú ntjo. ³³ As'ai já xi tfincha tsutsuu kits'intsjohó Jesu nga b'i kitsúhu:

—Kjuaxi nga ji xi Ntíhi Ntíaná.

B'i ts'in kits'innkihí Jesu xuta un xi tjin nanki Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Nk'ie nga ja j'atikjako Jesu já ni'yakuyaha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. ³⁵ Nk'ie nga kamankjihin xuta xi tjin yo nga Jesu niu, kits'inkint'é xuta xi tjin xki ante xi tjin dai yo. As'ai incha j'aisehe Jesu nga j'aiko ngatentee xuta xi uhun. ³⁶ Incha tsankihí tsa tsjantehe tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'ínko, ko kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

15

B'i ts'in tsakúya Jesu mí nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntíaná

(Mr. 7:1-23)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalem. B'a incha kitsúhu:

² —jÁ najmi ts'intjusuhun já ni'yakuyáhi sihin xi y'éjñaná ntje cháná? Najmi títjun bané ntsja nk'ie nga kjine niñu.

³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko máha jun, jÁ najmi n'etjusuhunnu ni xi y'éjña Ntíaná, nga tu sahá sinnuu n'etjusuhunnu? ⁴ Tjít'a má nga b'a kitsú Ntíaná: “Chankjún na'mihí ko naahi”, ko “Xi ch'on kuitsuhu na'mihí ko tsa naaha, kui xi tjihin nga n'ek'ien.” ⁵ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjin xi b'i kuitsuhu na'mihí ko tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjinna nga kúásinkoho kai, ja chje kitsjaha Ntíaná”, ⁶ tsa tjin xi b'a kuitsú, kui xi najmi ta tjihin tsa skuenkjún na'mihí ko tsa naaha. Kui nihi xi bixiún. B'a ts'in najmi ta n'echjihinu éhen Ntíaná tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu.

⁷ jTu tsjohónuu nga bakuchíú xi nkú ts'in yankjún Ntíaná! Kjuaxi kjáihin ni xi kitsú nda profeta Isaiá nk'ie nga b'a ts'in y'ét'a:

⁸ Kui xuta xu'bi tu ts'ahá benkjúnna, tunga animaha kjin tjñaha an.

⁹ Najmi chumi ni chjihí ra chje xi tsjana, at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

¹⁰ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tjenñju ko katumankjinnuu. ¹¹ Ni xi fas'en ts'a xuta, najmi kui xi ts'in sihi nginkun Ntíaná. Ni xi bitju ní ts'a, kui ní nihi xi ts'in sihi.

¹² As'ai j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—jA yai nga já fariseo najmi kuasasihin én xi kuachubai?

¹³ B'i kitsú Jesu:

—N'esjenji santaha ko kjamaha ngayjee ya xi najmi y'entje Na'mina xi tijnã ndjiojmi jan. ¹⁴ Najmi tu nkjun manuu joo. Ja kahã niu xi baku niyaha xuta ka. Tsa nku ndã ka kuaku niyaha kj'ai ndã ka, ¿a najmi kuixuntuyahã nga joo nku tixa?

¹⁵ As'ai b'a kitsu Pedro:

—T'inyani nku tsuhu ra ni xi kuak'iejna chubayai.

¹⁶ B'i kitsu Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¹⁷ ¿A najmi yanu nga ngayjee ni xi fas'en ts'a xuta, fi aya kats'a ko bitju ngaha? ¹⁸ Ni xi bitju ni ts'a xuta, kui ni xi nibaha ajin animaha ko kui xi ts'in sihi nginkun Ntiana. ¹⁹ At'aha ajin animaha ni xuta nibaha ra nga ch'on ts'in ts'innkjink'un, nga ts'ink'ien xinkjin, nga bangane kjuabixoon, nga tjin xi fantuko jminchjin nga najmi kjee bixan, nga ndyje ts'in, nga nchja en tsank'a, ko nga ch'on tsuhu xinkjin. ²⁰ Kuihi ni xu'bi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntiana. Tunga tsa kjine ninkuan nga najmi titjun kuané ntsja, najmi kui nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntiana.

B'i ts'in nku tachjuun xi najmi ntjehe judio tjehe ra tsankihi nku kjuanda Jesu

(Mr. 7:24-30)

²¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiã maha nanki Tiro ko nanki Sidon. ²² Ko tu kikjintaya tjennkhi ra nku tachjuun xi najmi ntje judio tjehe ra xi yo tijnã. B'a kitsuhu:

—Ji chá maestru, ji xi ntjehe David, chase nimaní ichí an! ¡Takjin ichina tijnajihin chánindoo, kui nga tu xi uhun tibehe ra!

²³ Tunga ndahã nku en najmi kinchja Jesu. As'ai j'aise tiãhã ja ni'yakuyaha ko b'a incha kitsuhu:

—Tu sahã b'a t'ihin tachjuun nga katji, at'aha tikjintaya tjennkina.

²⁴ As'ai b'i kitsu Jesu:

—Kits'in nibana Ntiana nga tu nkuhú xuta xi ntje Israel tjehe ra kfïnsehe, xuta xi kindyja xi nku joyaha chutsanka xi ngji t'axin suba.

²⁵ As'ai j'ai tachjuun, tsasinkunch'int'aha Jesu ko b'a kitsuhu:

—Ji chá maestru, tisinkoní ichí an!

²⁶ B'i kitsu Jesu:

—Najmi ndã tjin tsa chju'aha ninkuahan jantiu nga kj'uaihi naño.

²⁷ As'ai b'a kitsu tachjuun:

—Johon, chá maestru, tunga santahã ni ko naño kjine xihí ninkuan xi bixunntunki yámixaha ntiaha.

²⁸ B'i kitsu Jesu:

—Ji tachjuun, ja b'a 'yún s'ejihin ri nga Ntiana kits'in nibana! Katuma xi nku ts'in mjehi.

Ta kuihi chubo kamanda takjihin tachjuun.

B'i ts'in kits'innkhi Jesu nkjin nkjun xuta un

²⁹ Tsitju Jesu yo nga ngji andai ntachak'un Galilea. As'ai ngjinji nku asuntu tjenki ko yo y'ejna. ³⁰ Incha j'aisehe Jesu nkjin nkjun xuta nga j'aiko xi najmi ma fi, xi ka, xi najmi ma nchja, xi kutu ntsja, ko nkjin sa xi uhun. Kui xi j'aik'ientut'aha Jesu ko Jesu kits'innkhi ngayjee. ³¹ Kui nga kama nkjuhun ra xuta nkjiun nk'ie nga kiekie nga tinchja xuta xi najmi ma nchja, kamanduú ntsja xuta xi kutu ntsja, tjima xuta xi najmi ma fi, ko kama chjihí xuta xi ka. As'ai incha kits'intsoho Ntiahã xuta Israel.

B'i ts'in kits'inkjen Jesu ja xi nju mij

(Mr. 8:1-10)

³² As'ai kinchjaha Jesu ja ni'yakuyaha ko b'i kitsuhu:

—Tima nimana xuta nkjin, at'aha ja tihin jan nistjin nga tjintukonã ei. Ja najmi ta tihin ra nichine. Najmi mjena ts'inkj kjintia, at'aha tsa kuayaya aya niyo.

³³ As'ai b'i incha kitsu ja ni'yakuyoo:

—¿Tunga mã xi tjehe sakuna ei ante t'axin xu'bi ninkuan xi kamaha ra nga kjine xuta xi b'i nkjun ts'in nkjin maha?

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjín ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha ko k'ua tjió xixi.

³⁵ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úentu xuta nkjiun t'anankiu. ³⁶ Jak'á ninkuan xi yatu ko tjió ko kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. Tsakjanya ko kitsjáha já ni'yakuyáha. As'ai já ni'yakuyóo kits'ínndzjohó ninkuon ko tjió xuta nkjiun.

³⁷ Kikjine tente xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'áya ninkuan xi ts'anankiu. Yatu nisín kama. ³⁸ Nju mii jáx'in ko kj'ai jminchjiun ko jánti xi kikjine nichinee. ³⁹ Nk'ie nga kits'ínkji Jesu xuta nkjiun ni'yaha, jas'en ngáha tsutsuu nga ngji ante xi tiña maha nanki Magadan.

16

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Incha j'ai já fariseo ko já saduseo nga j'ai kjut'ayák'un Jesu. Tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáha. ² Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ja ma ngixuun b'a bixiún: “Nda chun kama, at'aha chun jeje nk'a ján.” ³ Ko nga ta jyuuun b'a bixín ngó: “Ch'on chun kama nd'ai, at'aha ninti t'incha.” Mankjinnuu ni xi ma chji nk'a ján, tunga, ¿á najmi tímankjihinnuu ni xi tís'ejña chjhi nistjin nd'ai? ⁴ Xuta xi tjín nd'ai t'incha banki nga skué nku kjuankjún, at'aha ch'onk'un ko najmi naxu t'incha nginkun Ntíaná. Tunga tu ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nistjin nk'ie, kui kjuankjúhun xi s'ejña chjihí xuta xi tjín nd'ai.

B'a kitsú Jesu, as'ai ngji t'axihin xuto.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yu san

(Mr. 8:14-21)

⁵ Nk'ie nga tsichu já ni'yakuyáha ngabantóo, tu kichayahá ra nga kik'a ninkuan. ⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Nda chasoo. Chúhuun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko já saduseo.

⁷ As'ai b'i ngján kinchjanijmíyakoho xinkjín já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan. ⁸ Kamankjihín Jesu ni xi t'incha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á tichubanjimíyakohonu xinkiu nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿Á b'a 'yún ichí s'ejihinnuu nga Ntíaná kits'ín nibána! ⁹ ¿A tu yje najmi kjehé mankjinnuu? ¿A najmi ta f'áitsjehénnuu ninkuan xi uun xi tsakjanyáha já xi un mii maha ko nkú tjín nisín kin'etso ninkuan xi y'ekú? ¹⁰ ¿Ko a najmi ta f'áitsjehénnuu ninkuan xi yatu xi tsakjanyáha já xi ñju mii maha ko nkú tjín nisín kin'etso ninkuan xi y'ekú? ¹¹ ¿Nkú tjihin ra nga najmi tímankjihinnuu nga najmi ninkuan tinchjanijmíyahana? Tunga chúhún ruu yjonuu na'yu sahan já fariseo ko já saduseo.

¹² As'ai kamankjihín já ni'yakuyóo ni xi tinchja Jesu, nga najmi na'yu sahan ninkuan xi tjihin nga kúhun yjohó. Ngat'aha ní ni xi bakúya já fariseo ko já saduseo tjihin nga kúhun yjohó.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntíaná kits'ín nibáha ngajohó

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Nk'ie nga tsichu Jesu tiña nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yáha ni Ntíhi Ndax'iun tsu xuta?

¹⁴ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjín xi b'a t'incha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjín ngá xi b'a t'incha tsu nga ji xi Elia. Ko tjín ngá xi b'a t'incha tsu nga ji xi Jeremia ko a ra kj'ai nda profeta.

¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixiún nga an?

¹⁶ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji xi Cristo. Ji xi Ntíhi Ntíaná xi tíjña t'k'uun.

¹⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nda t'jín ngat'a ts'i, Simon, ntíhi Jona. At'aha ndaha nku xuta asunntei najmi y'ejña chjihi nii. Na'mina ní xi tíjña ndjiojmi ján y'ejña chjihi nii. ¹⁸ Ko an b'a tíxihin nga ji xi k'úihin Pedro. Ts'inndá ninkuna asuhun ndjio xu'bi ko nga'yúhun ngabayoo najmi kamaha ts'íin nganaha xuta xi ts'an. ¹⁹ An tsjaha yubíhi má batéxuma Ntíaná. Ni xi k'úét'a'yín ei asunntei, ta s'et'a'yún ndjiojmi ján. Ko ni xi chjundáyai ei asunntei, ta kuindáya ndjiojmi ján.

²⁰ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga najmi tu ch'a kuitsuyaha nga kui xi kits'ín nibáha Ntíaná ngajoho.

B'i ts'ín kitsúya tíjñun Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Kui nistjiun kik'atuts'ihin Jesu nga kitsúya kixíhi já ni'yakuyáha nga t'jihin nga ngjuai nanki Jerusalen, ko nga un nkjún skuéhe aya ntsja jáchá xi t'jihin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo, ko nga n'ek'ien ko nistjin xi ma jahan k'uaíya ngáha ra ngabayoo.

²² As'ai Pedro ngjiko t'axín Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'ín nga b'a kitsú. B'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, Ntíaná kakjexíhin ngayjee ni xu'bo! ¡Najmi tu chumi nihi xi katumahi!

²³ Tunga kits'ínk'ótjiyak'uhún Jesu Pedro ko b'i kitsúhu:

—Tiyú xinní, Satana! Ji xi t'ín'endyjajinní. At'aha najmi ni xi ts'e Ntíaná t'ín'enkjíntak'uin. Ni xi ts'e ní xuta asunntei t'ín'enkjíntak'uin.

²⁴ As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Tsa t'jín xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ²⁵ At'aha xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úejña t'k'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana, kui xi sakúhu nga k'úejña t'k'un. ²⁶ At'aha, ¿mí xi chjíhi ra tsa ts'íin ngana xuta ngayjee ni xi t'jín asunntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha? ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjintjai animaha? ²⁷ At'aha Ntíhi Ndash'íun k'uaíko kjuachánkaha Na'mihi ko k'uaíko ntítsjehe. Nk'ie k'uéchjíhi nga nkúnku xuta ni xi kits'ín. ²⁸ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. K'ua xi t'íncha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skué nga k'uaítéxuma Ntíhi Ndash'íun.

17

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axíhin Pedro, Santiago ko Jua xi nts'e maha Santiago. Ngjiko t'axín jóo nku asunntu tjenki nk'a. ² Yo kik'óntjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo. Tsat'ai ankjín xi nkú joyaha ts'íu ko najyuhun taba xúxú kama ko tsat'ai. ³ Ta kieke jóo Moise ko Elia nga t'íncha nchjanijmíko Jesu. ⁴ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda t'jihin nga ei kuíntsubahaná! Tsa mjehi, ts'inndá ei jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise ko nku xi kama ts'e Elia.

⁵ Nk'ie nga b'a ta títuhu Pedro, tu nkuhú nintí xi t'ibat'ai j'ai ts'ínk'íéhen jóo ko kinu'yá ajin nintíu nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntína. Tjona ko tsjo mana. Tasinñjuhu.

⁶ Nk'ie nga kint'é ntó já ni'yakuyóo tu ni xí incha kitsankjúhún. Kui nga xí t'anankíuhú y'ét'aha nintaku nga incha tsinchakúnch'in. ⁷ As'ai j'aik'úhun Jesu ko kits'ínkoho nga b'i kitsúhu:

—Tisíntjoon. Najmi tu binkjun.

⁸ Nk'ie nga kingjénnk'a ngáha ankjín jóo, najmi ta ch'a xi kiekehe. Tu Jesu síjña subahá.

⁹ Nk'ie nga ja t'íncha nibájen ngáha asunntu tjenkiu, b'a kitsúhu Jesu jóo:

—Najmi tu ch'a xi 'miyohoo ni xi kuayo santaha nkúhu nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhi Ndax'iun.

¹⁰ As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyóo:

—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga tjíhin nga kj'uaí títjuhun Elia?

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga kj'uaí títjun Elia ko k'uénda ngayjee ni xi tjín. ¹² Tunga an b'a tíxinnuu nga ja j'ai Elia, tunga najmi kamankjihín ra xuta tsa Elia niu. Tu ni xi kama mjehé ra jóo kits'íhin. B'a ta ts'in un skuéhe Ntíhi Ndax'iun aya ntsja jóo.

¹³ As'ai kamankjihín já ni'yakuyóo nga Jua Bautista kinchjanijmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'in ndaíhi Jesu nku nda chí xi tjíñajihín ndanindoo

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tíincha xuta nkjiun, as'ai nku nda j'aisehe Jesu ko tsasinkúnch'int'ahá nga b'a kitsúhu:

¹⁵ —Ji nda maestru, chase nimahi ichi nda china. Tjín nistjin nga jyuhú kj'i b'atsé ko 'yún un behe. Tjín nga nkjin niyá jnejin nd'íu ko tsa ntániju. ¹⁶ Kjúáikohó já ni'yakuyáhi, tunga najmi kamahá ra kuats'innkihi.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á b'a 'yún ichi s'ejihín ra Ntiana xuta xi tjíhin nd'ai ko ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjíhin nga kúatejñajinnuu? ¿Nkjé kjin tjíhin nga ts'in chúkjuanuu? Nibákonú nda chíu ei.

¹⁸ As'ai ndjá kinchjako Jesu ndanindoo ko tsitjujihín nda chíu. Ta kuihi chubó kamanda nda chíu. ¹⁹ Askahan já ni'yakuyáha j'aingjásjaiya t'axíhin. B'a incha kitsúhu:

—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—At'aha 'yún ichi s'ejinnuu Ntiana. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa tu ichi s'ejinnuu xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichi, kama b'a k'úíhuun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin ei ko t'in t'axín.” As'ai ngjuai t'axín. Ko tu mí nihí ni xi kamanuu, tsa b'a ts'in s'ejinnuu Ntiana. ²¹ Tunga jáninda xi nkúhu xu'bi najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakaáhá Ntiana ko nga bintsuba kjintiaá, nk'iehé nga bitju.

B'i ts'in ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Nk'ie nga tsú'bako Jesu já ni'yakuyáha ante Galilea, b'i kitsúhu:

—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ²³ ko incha ts'ínk'iehen. Tunga nistjin xi ma jahan ni kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

Kik'ie nusin nusihín já ni'yakuyóo nga b'a kitsú Jesu.

B'i ts'in y'échjí Jesu toon xi masúhun ninku

²⁴ Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Capernaum, as'ai incha j'aisehe Pedro já xi f'ásuhun toon ninku xi síña nanki Jerusalen. B'a incha kitsúhu Pedro:

—¿A najmi b'échjintjaihi nda maestruhi ninku?

²⁵ —Johon —kitsú Pedro.

As'ai nk'ie nga jas'en Pedro ni'ya má tíña Jesu, tu Jesuhú tjun kinchjakohó:

—Ji Simon, ¿nkú bixín? Já rei xi tjín asunntei, ¿yá xi ts'ínk'íechjintjai? ¿A ntíhi, a ra xuta xi kj'aíhi?

²⁶ —Xuta xi kj'aí —kitsú Pedro.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, najmi b'échjí ntíhi jóo. ²⁷ Tunga tu xi najmi ch'on kamahá ra jóo, tu sahá t'in andai ntáchak'uun ko ndjein nintu. Tjio xi tjun ngjuait'ahi chjúx'a'ai ts'a. Yo sakúhi toon xi kama k'úechjintjaihini jo xuta. Chjúbéi tooon ko t'ínk'iechjí xi ts'i ko xi ts'an.

18

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka má batéxuma Ntíaná

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Ta kui nistjin xu'bo j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha. B'a incha kitsúhu nga kingjásjaiyaha: —¿Yá xi 'yún chánka sa má batéxuma Ntíaná?

² As'ai kinchjaha Jesu nku nda chí, tsasijnajin masehen jóo ³ ko b'a kitsú:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi kuankinchj'aha ruu animanuu ko n'ek'óntjaiyo yjonuu xi nkú joyaha ntí xi ntí ntí, najmi kuítjás'enjiun nga Ntíaná xi kuatéxumanuu.

⁴ Kui nga tu yáha ni xi ts'ín nimakjuaha yjoho xi nkú joyaha nda chí xu'bi, kui xi 'yún chánka kama má batéxuma Ntíaná. ⁵ Ko xi ngajona ts'ínkjáhin ra nku nda chí xi nkúhu xu'bi, kui xi an títs'ínkjáinna.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin je xuta xingisoo

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ Tu yáha ni xi ts'ínkijnejin ngatitsun nku nda chí xi nkúhu xu'bi xi s'ejihin an, tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'íun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka ko chjanikj'ajin má nankaha ntáchak'uun. ⁷ Nima rú ts'ihin xuta xi tjín asuntei, at'aha tjín ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun! Tjihin nga s'e ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun xuta, tunga, nima rú ts'ihin xuta xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi kj'ai!

⁸ Kui b'a maha, tsa ntsai ko tsa tsukui xi títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá tichákjái ko kjin chjaniyai. Tu sahá ngandahi tsa kuítjás'en nima ko tsa kutui má nga k'úentu tík'un xuta, ko najmi tsa tjít'a nga jóo tsukui ko nga jóo ntsai tunga tu sa ajin nd'í xi najmi mahá ra 'meya chjanikj'ajin ngáhi. ⁹ Ko tsa tunkuini xi títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá n'esjei ko kjin chjaniyai. Tu sahá ngandahi tsa kuítjás'en kat'ai má nga k'úentu tík'un xuta, ko najmi tsa tíincha nga jóo tunkuini tunga tu sa ajin nd'í ngak'iehén chjanikj'ajin ngáhi.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku chutsanka xi kindyja

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ T'ejin tak'un. Najmi tu tohón manuu nku nda chí xi nkúhu xu'bi. At'aha an b'a tíxinnuu nga ntítsjehé jántíu xi tjín ndjiojmi ján, tjíntu tehente nginkun Na'mina xi tjíña ndjiojmi ján. ¹¹ At'aha Ntíhi Ndax'iun j'ai ts'ínk'anki xuta xi ja kindyja kai.

¹² ¿Nkú bixiún? Tsa nku nda tíinchaha unchan chutsanka, tsa ndyaha nku, ¿a najmi kuincháha xi cháte ko yachán njoó ajin njoó ko ngjuaingisjái xi kandyjoo? ¹³ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa sakúsjaihi chu xi kandyjoo, 'yún tsjo kama saha chu xi nku xi kuasakú ngáha ra, nga xi cháte ko yachán nja xi najmi kandyjoo. ¹⁴ B'a ta ts'in najmi mjehe Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján tsa ndyja ndaha nku jántí ntí xi nkúhu xu'bi.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuan'endyjat'oo

(Lc. 17:3)

¹⁵ Tsa ch'on títs'ihin nda nts'ei, t'ihinseihí ko chubanímiko subai nga b'a t'ihin nga najmi nda tjín ni xi títs'ín. Tsa kuínt'é éhin, ja kuijnehi nda nts'ei. ¹⁶ Tunga tsa najmi kuínt'é éhin, t'inkoi tsa nku ko tsa jo xuta, tu xi b'a ts'in s'ehe tsa jo ko tsa jan testiyu xi kuítsuya ni xi kamoó. ¹⁷ Tunga tsa najmi kuínt'é éhen jóo, t'inyaihi xuta ninku ni xi títs'ín. Ko tsa najmi kuínt'é éhen xuta ninku, katumahi ndo xi nkú joyaha já xi najmi be Ntíaná ko tsa xi nkúhu já xi f'áchjintai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma.

¹⁸ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ni xi k'úét'a'yún ei asuntei, ta s'et'a'yún ndjiojmi ján. Ko ni xi chjundáyo ei asuntei, ta kuíndáyo ndjiojmi ján. ¹⁹ Ko b'ahá ta tíxin ngáhanuu. Tsa jo kamo nga k'úéndo ei asuntei ni xi mjenuu nga kuinchíhuu Na'mina xi tjíña ndjiojmi ján, kui xi tsjánuu ni xi kuínchíu. ²⁰ At'aha má nga kama njakú tsa jo ko tsa jan xuta xi s'ejihin an, an ta tíijnajin masehen xuta xu'bo.

²¹ As'ai j'ai tiña Pedro ko kingjásjaiya:

—Ji nda maestru, ¿nkú tjin niyá ts'inndyjat'aha nda nts'é nga ch'on títs'ínna? ¿A santaha yatu niyá?

²² B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu yatu niyá tíxihin. Cháte ko kan ní niyá nga yatu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda musu xi najmi kits'inndyjat'aha nda musu xinkjín

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kui b'a maha, má batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku nda rei xi kama mjehe ts'ínko kuenta já musuhu. ²⁴ Nk'ie nga tít'atuts'ihin nga títs'ínxki, as'ai j'ai kin'ekasinjña nginkun nku nda musu xi 'yún tse tjehe ts'e. ²⁵ Tunga najmi tjihín ra ndo toon xi k'uéchjini ni xi tjehe. As'ai kitsjá kjua nda ntiaha nga satéña ndo, chjuúhun, ntíhi ko ngayjee ni xi tjihín, tu xi b'a ts'in kuitju chjhi ra toon xi tjehe. ²⁶ As'ai tsasinkúnch'in nda musu nginkun nda ntiaha ko b'a kitsú: “Ji nda ntia, n'e chúkjuá saní ichí. K'uechjí tentehé ra toohin.” ²⁷ Kama nimaha ndo nda musuhu. Kits'in ndaí ngáha ra ko kits'inndyjat'a tentehé toon xi tjehe.

²⁸ Tunga nk'iehé nga tsitju nda musu yo, ksatékjá kj'ai nda musu xinkjín xi ichí tjehe ts'e. Kui xi jakj'á nga kitsubantu ko b'a kitsúhu: “T'echjíná toonna xi tjehin!”

²⁹ As'ai tsasinkúnch'int'aha nda musu xinkjín ko b'i kitsú nga tsankihi: “N'e chúkjuá saní ichí. K'uechjí tentehé ra toohin.” ³⁰ Tunga najmi kits'in yuhú nda musu. Tu sahá ngjingáya'yún nda musu xinkjín ndo. Yo rú ngjuáya santaha nkú rúhu k'uéchjí ni xi tjehe.

³¹ Nk'ie nga kkie já musu xingisoo ni xu'bi, un nkjún kama k'un ko ngji tsuyaha nda ntiaha ngayjee ni xi kamoó. ³² As'ai kinchja ngáha ra ndantiaha nda musu xu'bo ko b'a kitsúhu: “Ji nda musu ch'onk'un! An kuats'inndyjat'aha ngayjee toon xi tjehin tu ngat'aha nga b'a kuak'inní. ³³ ¿A najmi kohó ji tjihín nga kama nimahi nda musu xinkjín xi nkú ts'in kama nimana ji?” ³⁴ Kama kjahan nda ntiaha. As'ai kits'ínkjas'en nda musu aya ntsja já xi basehe nubayóo tu xi tsjáha ra kjuanima. Yo s'eya santaha nkúhu nga k'uéchjí toon xi tjehe.

³⁵ B'a ta ts'innuu Na'mina xi tíjña ndjiojmi ján tsa najmi ngayjehe animanuu n'endyjat'ohoo nts'o.

19

B'i ts'in kinchjanjímíyaha Jesu kjuabixoon

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsitju ante Galilea nga ngji ante xi tjin Judea xi tíjña ngabantá ntáje Jordan. ² Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi ko yo kits'ínkíhi xuta xi uhun.

³ As'ai j'aisehe Jesu k'ua já fariseo tu xi kikjut'ayák'uhun ra. B'i ts'in kingjásjaiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'ínkkehé kjuabixahan nga k'uéjña chjuúhun?

⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehe n'eyo éhen Ntíaná má nga tjit'a xi nkú ts'in kits'ínnda Ntíaná xuta nga tuts'ihin ni? B'a ts'in tjit'a: “Nku chjuún nku x'in kits'ínnda.” ⁵ Ko tjit'a ya má nga b'a ta kitsú: “Kui kjuaha nga nku nda k'uéjñaha na'mihi ko naaha nga k'uéjñako chjuúhun, ko nga joo nkuhú kuichú ma.” ⁶ Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntíaná, najmi xuta kjéndáya.

⁷ B'a incha kitsú jóo:

—Tunga tsa b'a ts'in tíjña, ¿á b'a ts'in y'éjñaha Moise nga nku nda kama kjésintjehe nku xujun má nga ja títs'ínkje kjuabixahan ko b'a ts'in kama k'uéjñaha chjuúhun?

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga kits'ínj'oho Moise nga kama k'uéjñahanu chjuúnnuu. Tunga najmi b'ahá ts'in kis'ejña nga tuts'ihin ni. ⁹ An b'a tíxinnuu. Tsa nku

nda k'uéjña chjuúhūn, tsa chjuúhūn najmi kik'at'aha, tsa as'ai kuixankō kj'ai tachjuún, kui xi t'íbangane kjuabixan tjuhūn. Kō tsa kj'ai nda kuixankō ngáha tachjuún xi y'éjñaha x'ihin, kui nda xu'bo xi ta t'íbangane ni xi 'mihī kjuabixan.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu Jesu:

—Tsa b'a ts'in t'jñā ngat'aha nda xi t'jñaha chjuún, tu sahá nda t'jín nga najmi kuixaán.

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Najmi ngatentee xuta mankjihin ni xu'bi, nku tutuhú xi Ntíaná kitsjáha nga kamankjihin. ¹² At'aha t'jín xuta xi b'a ts'in kitsin nga najmi kama kuixan, kō t'jín ngá xi kin'e xanta tu xi najmi kama kuixahan. Kō t'jín ngá kj'ai xi ja y'éch'ohō yjohō nga kuixan tu xi tu nku Ntíanáhá ts'ínxát'aha ra. Xi kama ts'ínkjáihin ni xu'bi, kats'ínkjáihin.

B'i ts'in nda kinchjane Jesu jántí xiu

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Incha j'aikō xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja kō kuinchjantjaihi nginkun Ntíaná. Tunga já ni'yakuyóohó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehentohō jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhō. At'aha xuta xi b'a ts'in t'jintuyáha xi nkú joyaha jántí xi, kui xi tjehen ra nga Ntíaná kuatéxumaha.

¹⁵ Kingjénne ntsja Jesu jántíu. As'ai tsitju yō nga ngji t'axín.

B'i ts'in kinchjanijmiko Jesu nku nda nchiná

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ J'aisehe Jesu nku nda kō b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿mí ni nda xi t'jhin nga ts'ian tu xi kama ts'inkjáihin ra nga kúatejña t'k'un síán?

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á ni xi nda t'ichasjaiyahaní? Nku tutuhú maha xi nda. Tsa mjehi kuitjás'ein má nga kuinchun t'k'uin, n'etjusuin ni xi t'jít'a kjuatéxumoo.

¹⁸ —¿Má xi kui? —kitsú ndo.

B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. ¹⁹ Chankjúin na'mihī kō naahi. Kō n'etjójí xuta xinkī xi nkú ts'in tjohi yjohi.

²⁰ B'a kitsú ndatiu:

—Santa nkúhu nga ndyjana títs'intjusan ngayjee ni xu'bo. ¿Mí nihi xi ndyjat'á sana?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tsa mjehi nga kuichú mai xi t'jhin nga kuichú mai, t'ihinteñai ni xi t'jhin kō tjeihin xuta x'an. B'a ts'in s'ehē ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²² Tunga nk'iehé nga kint'é ndatiu éin, kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

²³ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yaku'yáha:

—Kjuaxi ni xi t'ixinnuu. 'Ni t'jín tsa nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha. ²⁴ B'ahá ta t'ixin ngáhanuu nga tu sahá najmi 'ni t'jín tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

²⁵ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyóo éin, tu ni xí kama nkjúhún ra kō b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁶ As'ai tsase'a Jesu jóo kō b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachí najmi kamaha ts'ínk'anki yjohō, tunga Ntíaná maha ts'ínk'anki xuta. At'aha tu mí nihí ni xi maha ts'ín Ntíaná.

²⁷ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentej ni xi t'jinni kō tjénkihi nd'ai. Kui kjuaha, ¿mí nihi xi sakúhuni jin?

²⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nk'ie nga kuichú nistjin nga n'e tsetse ngayjee ni xi tjín ko nk'ie nga kuakúchji Ntíhi Ndax'iun kjuachánkaha nga k'úéñasun ante má nga kuatexuma, kui nistjiun jun xi tjenkonú nd'ai ta kuintsuboo ante xi te jo maha nga kuatexumohoo ntjehe xuta Israel xi te jo tíkja maha. ²⁹ Tu yáhá ni xi ngat'ana y'éjñaha ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjín nichja, tsa na'mihi, tsa naaha, tsa ntíhi ko tsa jñá xi tjíhin, kui xutai k'uai ngáha ra unchan niyá tjíhin ni xi y'éjña ko ts'ínkjáihín nga k'úentu tík'un sín. ³⁰ Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén títjun kama ngáha.

20

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi kits'inxájin tuntsajée

¹ Xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku nda xi tjíñaha nku jñá. Kui xi ta jyun tsitju nga ngjik'éndako já musu tu xi ngjuai ts'inxájihin ante tuntsajéhe. ² Nk'ie nga kits'ínj'ó já musu nga kama chjíhi nku toon denario nga nku nistjin, as'ai kits'ínkji jóo ajin tuntsajéhe. ³ As'ai ta ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chuba ñja, ko kieke kj'ai já xi tíincha ajin nantio xi najmi tjíhin xá. ⁴ B'a kitsúhu jóo: “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsajéna ko nda tjín k'uechjínuu.” As'ai ngji jóo.

⁵ As'ai ta ngjihí ngáha ndo, nkú ma nga chuba te jo ko nkú ma nga chuba jan, ko b'ahá ta kits'ín ngáha. ⁶ Ko xi nkú ma nga chuba un nga ngixuun ta ngjihí ngáha ndo ko kisakú saha kj'ai já xi najmi tjíhin xá. “Jun, zá nku nistjin kab'ahanuu ei nga najmi t'n'exáhanu?”, kitsúhu. ⁷ “At'aha najmi tjín xi títsjá xáni”, kitsú jóo. “Tu sahá tankín n'exó ko jun ajin tuntsajéna”, kitsú ndo.

⁸ Nk'ie nga kama jyuun, kinchjako nda xi ts'e tuntsajée nda xi basehe já musu ko b'a kitsúhu: “Chubañjaihi já musu ko t'echjíhi nistjin xi kats'inxá. Xi askahan kafas'een ch'atuts'ihin ri, santaha nkúhu nga kuichuk'uín xi tjun kafas'een.”

⁹ Incha j'ai já musu xi jas'en xi nkú ma nga chuba un ko kits'ínkjáihín nku toon denario nga nkúnkú. ¹⁰ As'ai incha j'ai já musu xi tjun jas'een ko b'a incha kitsú animaha nga ts'ati k'uaihi, tunga ta nkuhú toon denario kits'ínkjáihín nga nkúnkú. ¹¹ Nk'ie nga kits'ínkjáihín niu, y'ésiko nda xi ts'e tuntsajée. ¹² B'a kitsúhu: “Já xi askahan kafas'een tu nkuhú ora kuats'inxá sa. Tunga tu ngúsuhún kuan'ei nga kuak'iechjíhi jóo ko jin xi kan'e chúkjuai xoo ko nuboo nga nku nistjin tanto.”

¹³ Tunga b'ahá kitsú ndo nga kinchjako nda musu xi b'a títsuhu: “Ji nda xinkján, najmi ch'on títs'inkoho. ¿A najmi nkuhú toon denario kab'endakoní? ¹⁴ Chjúbéi toohin ko t'in. Tunga mjehéna tsjaha já xi askahan kafas'een xi nkú nga tjín ta títsjaha. ¹⁵ ¿A najmi kamahá ts'inka ni xi tjínna xi nkú ts'ín mjena? ¿A ra tíma xin tak'unni at'aha nda animana?”

¹⁶ B'a ts'in xi yjanki nd'ai tjun kama ngáha. Ko xi tjun nd'ai, kui xi tsjénki.

B'i ts'in ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Nk'ie nga tjenja Jesu niyá xi fi nanki Jerusalen, kinchja t'axín subaha já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:

¹⁸ —Tjenñju. Ja t'bankíaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatexumoo. Kui xi incha tsjá kjuá nga n'ek'ien ¹⁹ ko as'ai ts'ínkjás'ehen xuta xi najmi ntje Israel tjehe ra, tu xi incha kuajnukiehe ra ko k'uéhe ko ngjuát'a kruuhu. Tunga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'in naaha Santiago ko Jua tsankihi Jesu nku kjuanda

(Mr. 10:35-45)

²⁰ As'ai j'ai naaha jáha Zebedeo nga tjenko ts'ihin jáha. Tsasinkunch'int'aha Jesu nga tsankihi nku kjuanda. ²¹ B'a kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjehi?

B'i kitsú tachjúun:

—Tjenntei nga nku ntína kat'ejña kixihí kò nku xi kat'ejña skjúhín nk'ie nga kuatexu-mai.

²² As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tíbinchu. ¿A kuichúkjuanu nga un skuenuu xi nkú ts'ín un skuena?

—Kuichúkjuani —kitsú jóo.

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenuu xi nkúhu an. Tunga tsa kuintsuubo nga kixina kò tsa skjúnna, najmi an tíjnana nga tsja niu. Ja tíntuhu Na'mina xi tíña ndaha kui antee.

²⁴ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkankò já ni'yakuyá xi jóo.

²⁵ Tunga kinchja njahá ra Jesu jóo kò b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'ín xuta xi tíhín xá ei asunntei 'yún ndjá ts'ínkò xuta xingisoó, kò xi tíhín nga'yún ts'ín nga nu'yá'éhen. ²⁶ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhi nga nda k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'ín ni xi nda ngandanuu. ²⁷ Xi mjehe nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. ²⁸ At'aha ta ndaha Ntíhi Ndax'iun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehe ra. J'ai ní tu xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'íhín kò tu xi ts'ínkjas'eheh yjohò nga k'uéchjintjai nkjin xuta.

B'i ts'ín kits'ínkíhi Jesu jo já ka

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Nk'ie nga tíincha bitju nanki Jerico Jesu kò já ni'yakuyáha, nkjin nkjún xuta xi kitsjennkíhi. ³⁰ Jo já ka kab'entu andai niyóo. Nk'ie nga kint'é nga yo tíf'a Jesu, incha kikjintáya:

—Ji xi ntjehe David, katuma nimahi jin!

³¹ As'ai xuta xi tíjín yo kinchjatikohò tu xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa:

—Ji nda maestru, ntjehe David, katuma nimahi jin!

³² As'ai tsasin'yún Jesu, kinchjaha jóo kò b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'innuu?

³³ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, mjeni nga kuj'ánki tunkuin.

³⁴ As'ai Jesu kama nimaha jóo kò kits'ínkò tunkun. Ta kuihi chubò kama chjihí kò kitsjennkíhi Jesu.

21

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalem

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nk'ie nga ja tíincha bichú tíña nanki Jerusalem nga incha j'ai Betfage, nanki xi tíña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ² nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi tíña tíña ján. Yo sakúnuu nku búrrú xi tíj't'a'yúnkò ntí búrrúhu. Chjundáyo kò nibákonú ei. ³ Tsa tíjín xi nkú kuitsunuu, b'a t'ihuun: “Nda maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

⁴ B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kinchja nda profeta nga b'a kitsú:

⁵ B'a t'ihuun xuta xi tíjín Sion:

“Chasoo, ja nibásenuu Nda reinuu.

Kui xi nimakjua, nku búrrú tíjsun, nku ntí búrrú, ntíhi chu xi b'anji ch'á.”

⁶ As'ai ngi ts'íntjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. ⁷ Incha j'aiko búrrú kò ntí búrrú. Najyuhun incha kingjásuhun kò Jesu y'esúhun chu. ⁸ Nkjin nkjún xuta incha kingjántu najyuhun aya niyóo, kò kj'ái ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a kò kingjántu aya niyóo. ⁹ 'Yún incha kikjintáya xuta nkjin xi yja tíjjuun kò xi yjankiu nga b'i incha kitsú:

—¡Kats'ínk'ankiná xi ntjehe David! ¡Ntíaná nda kats'ínkò xi kits'ín nibá ngajohò!
¡Kats'ínk'ankiná xi tíña nk'a ján!

¹⁰ Nk'ie nga jas'en Jesu nanki Jerusalen, kama nkjúhún ngayjee xuta nantio ko b'a incha kitsú:

—¿Yá ndaha xu'bi?

¹¹ B'a incha kitsú xuta xi tjenko Jesu:

—Nda profeta Jesuuhú niu xi nibáha Nazaret, nanki xi tjjñajihin ante Galilea.

*B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi tjincha batéña chu má ma natsihin ninku
(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

¹² As'ai jas'en Jesu má ma natsihin ninku. Kik'onsje ngayjee já xi tjincha batéña ko xi tjincha b'atse chu yo. Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi tjincha ts'ínk'óntjaiya toon ko yáxilehe já xi tjincha batéña chutuju. ¹³ B'i kitsúhu:

—B'a ts'in tjt'a éhen Ntíaná: “B'a k'úihin ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta kuinchjako Ntíaná.” Tunga jun antehé já ndyje t'n'e mo.

¹⁴ As'ai incha j'ai xuta ka ko xi najmi ma fi nga j'aisehe Jesu má ma natsihin ninku ko Jesu kits'ínk'ihí. ¹⁵ Tunga já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo incha kama kjañan, nk'ie nga kieke kjuankjún xi tít'sín Jesu ko nga kint'é ntaha jántí xi xi tjincha nchja natsihin ninku nga b'a tjincha tsu: “¿Kas'ehe kjuachánka xi ntjehe David!” ¹⁶ B'a incha kitsúhu Jesu:

—¿A tínu'yái ni xi tjincha tsu jántí xi?

B'i kitsú Jesu:

—Johon, tít'e. ¿A najmi kjehe n'eyo xujun éhen Ntíaná má nga tjt'a niu? B'i ts'in tjt'a:

Ts'a jántí xi ko xi baki

kin'echjén nga 'yún nda kin'etsjohi.

¹⁷ As'ai Jesu ngji t'axihin xuto. Nanki Betania ngji. Yo kits'ínkj'a nistjen.

*B'i ts'in ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihin tu
(Mr. 11:12-14, 20-26)*

¹⁸ Nk'ie nga ta jyuun nga tífi ngáha Jesu nanki Jerusalen, kama bjoho. ¹⁹ Ngjisehe nku yá higuera xi kieke andai niyoo, tunga ndaha nku tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. B'i kitsúhu yoo:

—Ndahachí najmi ta kas'ehe ri tu.

Tu tjen'yún kixihí yoo. ²⁰ Nk'ie nga kieke já ni'yakuyoo ni xi kamoq, kama nkjúhún ko b'a kitsúhu Jesu:

—¿Nkú tjihin ra nga tjen'yún kuaxihí ni yá higuera?

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tsa s'ejinnuu Ntíaná ko najmi jo jan kamanuu, najmi tu suba ni xi kuats'ihin yá higuera kamanuu n'oo. Ta kama b'a kuixihuun asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin yo ko chjanik'ajin yjohi ajin ntáchak'uun”, ko b'a kama. ²² Ko ngatentee ni xi kuinchihu Ntíaná nga chubakoo, n'ekjóhoon tsa s'ejinnuu Ntíaná.

*B'i kama nk'ie nga kingásjaiyaha já tixoo Jesu yá xi kitsjá xaha
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)*

²³ Jas'en Jesu má ma natsihin ninku ko tsakúya. As'ai j'aik'uhún já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá ko b'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xahi?

²⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ko an ta kuasjáyanuu nku ni. Tsa k'únyanú, xinyanuu mí xaha xi tjinna nga b'a tít'sían. ²⁵ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntíaná, a ra xuta asunntehí?

As'ai b'i kitsúhu xinkjín jóo nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntíaná kits'ín nibáha Jua”, kuixáán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” ²⁶ Ta najmi kama tsa: “Xuta asunntei kits'ín nibáha”, kuixáán, at'aha

ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. Najmi kama b'a kuixiaan at'aha binkjaan xuta nantio.

²⁷ Kui nga as'ai b'a incha kitsuhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsu Jesu:

—Ko ta ndaha an najmi xinyanuu ya xi kitsjana nga b'i tits'ian.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga kits'inchjen nku nda xi tjintuhu jo ja

²⁸ As'ai b'a kitsu sa Jesu:

—Nku ma ni xinyanuu. ¿Nku bixun? Nku nda tjintuhu jo ja. Ngjisehe nda xi tjuun ko b'a kitsuhu: “Ji ntina, t'in n'exajin tuntsjajena nd'ai.” ²⁹ “Najmi mjena kfián”, kitsu ntih ndo, tunga askahan ni kits'innkjink'un ko ngji ts'inxá. ³⁰ As'ai ngjisehe nda xinkuu ko b'a ta kitsuhu. “Jo'oho, na'mi”, kitsu nda xu'bi, tunga najmi ngjihí. ³¹ ¿Má xi kui ja xi joo kits'in ni xi mjehe na'mihí?

—Nda xi tjuun —kitsu joo.

As'ai b'i kitsu Jesu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ja xi f'achjintjai ch'a nga ts'inxat'aha ja Roma ko jminchjin skoo titjun kjuas'enjin nga Ntiana xi kuatexumaha. ³² At'aha j'aisenuu Jua ko tsakuyanuu ni xi naxu nginkun Ntiana, tunga najmi kin'e s'ejinnu ni xi kitsu. Tu saha ja xi f'achjintjai ch'a ko jminchjin skoo xi kis'ejihin. Ko máha jun, ndaha tsa kiyo niu, tunga najmi tsankinchj'aha ruu animanuu tsa kis'ejinnuu.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga kits'inchjen ja xi najmi naxu fiko xa xi kik'aihi

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Tjenju ma ngo. K'uejña chubaya manuu. Nku nda nchiná y'entje tuntsjajé, y'engi nch'a ko kits'innda nku ante má nga ts'ionnki tuntsjajé. Kits'innda nku xjo nk'a tu xi kama chunnatah antee. Kitsja saha antee ja xi maha ts'inxako tuntsjajé, as'ai ngji kjin. ³⁴ Nk'ie nga ja tjine tuu, as'ai kits'inkjisehe ndo ja musuhu ja xi tits'inxako tuntsjajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³⁵ Tunga jak'áha joo ja musuhu ndo. Nku xi kits'in'uhun, nku xi kits'ink'ien, ko nku xi y'éhe ndjio. ³⁶ As'ai ta kits'inkjihí ngaha ndo nkjin ja musu, tunga b'aha ta kits'in ngaha ra joo.

³⁷ Tu chahan kits'inkji ntihí ndo nga b'i kitsu: “Skuenkjún ntina joo.” ³⁸ Tunga nk'iehé nga kiekie ja xi ts'inxako tuntsjajé nga niba ntihí ndo, b'a kitsuhu xinkjin: “Kui xu'bo xi ts'inkjáhín ngayjee ni xi tjihin na'mihí. Tu saha n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'inkjáhín.” ³⁹ As'ai jak'á joo ntihí ndo, kik'onsje natsin má nga tjintje tuntsjajé ko kits'ink'ien. ⁴⁰ Kui b'a maha, nk'ie nga kj'uai nda xi ts'e tuntsjajé, ¿mí nihi xi kj'uai ts'ihin ja musu xu'bo?

⁴¹ B'a incha kitsu joo:

—Ts'inkje nga najmi kama nimaha ja ch'onk'un xu'bo ko kj'ai ja tsja sa ngaha ra ante tuntsjajé, ja xi k'uechjhi tuhú nk'ie nga kuichú chahan.

⁴² As'ai b'i kitsu Jesu:

—¿A najmi kjehé n'eyo ni xu'bi xi jtít'a xujun éhen Ntiana? B'a titsu:

Ndjio xi kikjaníya ja chjinxjoo ja j'ai ma ndjio k'aku.

Ntiana xi b'a kits'in ko ma nkjunná nga chasehé.

⁴³ Kui kjuaha nga b'a tixihinnuu. Chjú'anuu nga kuintsubajiun nga Ntiana xi kuatexumanuu, ko xuta xi bakúchji nga Ntiana xi batéxumaha, kui xi kj'uaihi nga kjuas'enjin yo.

⁴⁴ Ndjio xi titsu éhen Ntiana nga kikjaníya ja chjinxjoo, tu yaha ni xi kujnesun ndjio kama xixi. Ko xi kujnenehe ndjio kama nkuan nkuan.

⁴⁵ Nk'ie nga kint'é ja na'mi k'aku ko ja fariseo éin, incha kamankjihin nga kui tinchjanimiyaha Jesu. ⁴⁶ Mjehe nga kuak'ánijé tunga incha kitsankjuhún xuta nkjiun, at'aha b'a incha tsu xuto nga nku nda profeta Jesu.

22

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku s'í kjuabixan

¹ As'ai ta kinchjahá ngáha Jesu nga y'ejña chubaya. B'i kitsú:

² —Xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná b'a joyaha nku nda rei xi ts'asje nku s'í nk'ie nga tsixan ntíhi. ³ Kits'ínkji já musuhu nga kuinchjaha xuta xi kitsúya títjuhun. Tunga najmi kits'in yuhú xuto nga k'uaí s'íu. ⁴ As'ai ta kits'ínkjihi ngáha k'ái já musu nga b'a kitsúhu: “B'a t'ihuun xuta xi ja kixinyaha nga ja kab'endá nichinee. Ja kats'ink'ién turu. Ja tjínda ngatentee niu. T'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.”

⁵ Tunga najmi nkjún kamaha xuta xi kik'inyaha. Nku xi ngjisehe jñáha, k'ái xi ngjik'atseya ni. ⁶ Tjín ngá xi jak'ánijé já musuhu nda rei, kits'in'uhun ko kits'ínk'ien. ⁷ Nk'ie nga kint'é nda rei ni xi kamoó, kama kjahan. Kits'ínkji já juhun nga kits'ínk'ien xuta xi b'a kits'íun ko y'éti nankihi.

⁸ As'ai b'a kitsú nda rei nga kinchjako já musuhu: “Ja tjínda s'í kjuabixoon, tunga najmi chumi ni chj'íhi ra xuta xi tjun kixinyaha nga k'uaí. ⁹ Kui b'a maha, tank'ihinnu niyátée ko tu yáha ni xi sakúnuu t'inyohoo nga kanibá s'í kjuabixoon.” ¹⁰ As'ai tsitju já musu nga ngji niyátée. Kinchja ñja tentehe xi kisakúhu, ndaha tsa xi ch'onk'uhun ko ndaha tsa xi nda tjíntuyáha. Kitsehe xuta má tjen s'í kjuabixoon.

¹¹ Nk'ie nga jas'en nda rei nga j'aisehe xuta xi kab'entut'á yámixó, kkie yo nku nda xi najmi yja najyun xi bja xuta nga fi s'í kjuabixan. ¹² As'ai b'i kitsúhu: “Ji nda xinkján, ¿nkú ts'in kabitjas'ehenni ei nga najmi tjihin ri najyun xi ts'e s'í kjuabixan?” Tunga najmi kinchjahá ndo. ¹³ As'ai kinchjaha nda rei já xi títsjá nichinee ko b'a kitsúhu: “T'e'yún sjai ko ntsja ndo ko chjanikj'o natsin ján má jyuun, ante xi má kjintá xuta ko kuate ni'yun.”

¹⁴ At'aha nkjin maha xi tichubaha, tunga tu chubaha maha xi k'uaíjin.

B'i ts'in tsakúya Jesu yá xi tjihin nga s'echj'íhi

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ As'ai ngjik'éndako xinkjín já fariseo tu xi ts'ínkijneyaha Jesu nku én xi najmi b'a tjín. ¹⁶ Incha kits'ínkjisehe Jesu já ni'yakuyá xi ts'e ko já xi yjankihi nda rei Herode Antipa. B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntíaná. Najmi ni xi sasíhin xuta chubai. 'Yún nanka chaseihi. ¹⁷ Kui nga t'inyahani. ¿A ma b'echj'íhi nda títjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

¹⁸ Tunga behé Jesu tu xi títsuhu jóo ko b'i kitsúhu:

—Jun xi tu tsjohónuu nga bakuchj'íu xi nkú ts'in yankjún Ntíaná! ¿Á an tichjut'ayák'uhunnú? ¹⁹ Takúnnú nku toon xi ma chj'íntjaihi ch'á.

J'aiko jóo nku toon denario. ²⁰ Ko b'i kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistj'íin ko j'áin xi tjít'aha tooin?

²¹ As'ai b'a kitsú jóo:

—Ts'e nda títjun Cesar.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda títjun Cesar ni xi ts'e nda títjun Cesar, ko tjohoon Ntíaná ni xi ts'e Ntíaná.

²² Nk'ie nga kint'é jóo niu, tu ni xí kama nkj'uhún ra ko incha ngji t'axín.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga k'uaíya ngáha ra xuta

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Já saduseo bakúya nga najmi k'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui nistjin xu'bo k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga b'i incha kitsúhu:

²⁴ —Ji nda maestru, b'a kitsú Moise nk'ie: “Tsa tjín xi kuayá nga najmi s'ehé ntí, nda nts'e tjihin nga kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'in s'ehé ra ntí nda nts'e xi k'ien.” ²⁵ Y'entujinni yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjíun k'ien. Najmi kis'ehé ntí. K'ien x'ihin tachjúun. As'ai nda nts'e y'ejñako ngáha tachjúun.

²⁶ Tunga ta k'iehén ngáha nda nts'e xi ma joho, as'ai xi ma jahan, ko santaha nda xi yatuu.

²⁷ Askahan ta k'ien tachjúun.

²⁸ 'Kui b'a maha, nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿má xi kui já xi yatuu kama ts'e tachjúun, at'aha ngatentee y'entuko?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjín ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnuu ni xi tjt'a éhen Ntíaná ko ta ndaha nga'yúhun Ntíaná. ³⁰ At'aha nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, najmi ta kuixahan ko ta ndaha najmi ts'ínkixan ntíhí. B'a ní ts'ín k'úentu xi nkú ts'ín tjíntu ntítsje xi tjín ndjiojmi já. ³¹ Tunga nga kj'uaíya ngáha ra xuta, ¿a najmi kjehé n'eyo ni xi títsunuu éhen Ntíaná? B'a kitsú Ntíaná: ³² “An xi Ntíaha Abraham, Ntíaha Isaac ko Ntíaha Jacob.” Ntíaná najmi Ntíaha aníma. Ntíaha ní xuta tík'un.

³³ Nk'ie nga kint'é xuta niu, tu ni xí kama nkjúhún ra ngat'a ts'e ni xi bakúya Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjíhi ra

(Mr. 12:28-34)

³⁴ Kama ñjakúko xinkjín já fariseo nk'ie nga kint'é nga Jesu kits'ínkinchá jyujuu já saduseo. ³⁵ As'ai nku nda chjine'én xi ts'e, nku nda maestruhu kjuatéxumoo, kingjásjaiyaha Jesu nga kikjut'ayák'un:

³⁶ —Ji nda maestru, ajihin ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjíhi ra?

³⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—“N'etjój Ntíaná xi Ntíahi maha ngayjee animahi. N'etjój xi nkú ts'ín tinchin ko xi nkú ts'ín n'enkjíntak'uin.” ³⁸ Kui kjuatéxuma xu'bi xi 'yún chjíhi ra ko kui xi tjun. ³⁹ Ko b'aha ta tjín ngáha kjuatéxuma xi ma joho: “N'etjój xutahi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi.”

⁴⁰ Nga joo kjuatéxuma xu'bi y'aha ra ngatentee ni xi tjt'a xujun kjuatéxumoo ko xi y'ét'a já profeta.

B'i ts'ín kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Nk'ie nga kabincha sa yo já fariseo, as'ai b'i kitsú Jesu:

⁴² —¿Nkú bixiún ngat'a ts'e xi Cristo? ¿Má nibáha ntjehe?

B'a kitsú jóo:

—Ntjehe David.

⁴³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjihin ra nga b'a kitsúhu David nga Nda Ntíaha maha xi Cristo? At'aha b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santo ho Ntíaná kits'ínkinchaha:

⁴⁴ Ntíaná b'a kitsúhu Nda Ntiana:

“Tinchint'ání má batexuma, k'uentú maná já kontrahi kinte tsukui.”

⁴⁵ Tsa David b'a kitsú nga xi Cristo xi Nda Ntíaha, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibáha ra xi Cristo?

⁴⁶ Ndaha nku najmi kamaha kits'ínk'óyaha Jesu tsa tu nku én. Kui nistjiun kich'atuts'ihin nga najmi ta ch'a kama k'un kingjásjaiyaha ra Jesu tsa mí nihi.

23

B'i ts'ín y'échjít'ain Jesu sin xi y'a já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ As'ai kinchako Jesu xuta ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

² —Já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo, kui xi tíñaha nga kuítsuya nkú tjihin ra kjuatéxumaha Moise. ³ Kui b'a maha, n'etjusunnu ngatentee ni xi kuítsuhunuu ko chj'atjó. Tunga najmi tu n'enú ni xi incha ts'ín, at'aha najmi ts'íntjusun ni xi nchja.

⁴ Kui xi b'énehe ni xi áí xuta, tunga máha kui, ndahachí najmi incha ts'ín nga'yún nga ts'íntjusun niu.

⁵ "Yún mjehe nga skuehe xuta xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná. Kui nga 'yún i ts'íhin kaxa títí xi b'entut'áa steén kō tjianá, xi t'ínchaha éhen Ntíaná, kō 'yún ts'ín ndju nachjún xi yjandáhi najyun xi mjéntjai nga nchjako Ntíaná. ⁶ Tsjohō nga b'entu ante k'aku xi t'ín nku s'í kō nga b'entusún yáxile xi t'íncha títjun ni'ya sinagoga. ⁷ Tsjohō nga tsjo ts'ín súniñaha niyátée kō nga maestru k'úhín.

⁸ Najmi tu n'ej'oo tsa maestru kuitsunuu xuta, at'aha nkuhú ma nda maestrunuu kō ngatentoo jun nts'o mahanu xinkiu. ⁹ Najmi tu ch'a na'mi 'mihuu ei asunntej, at'aha nkuhú ma Na'minuu, kui xi t'íña ndjiojmi ján. ¹⁰ Najmi tu n'ej'oo tsa já ntia kuitsunuu xuta, at'aha nkuhú ma xi ts'enuu, kui xi Cristo. ¹¹ Xi mjehe chanjkún ajinnuu t'íhin nga nda ts'ín ngandaha xingisoo. ¹² Xi k'uásjenk'a suba yjohō, kui xi íchí kama nginkun Ntíaná. Xi k'uásje nimakjua yjohō, kui xi sakúhu kjuachánka.

¹³ ¡Níma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Najmi 'bainto nga xuta kjuas'enjin nga Ntíaná kuatéxumaha. Ta ndaha jun najmi bitjas'oon kō ta ndaha najmi 'baintohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

¹⁴ ¡Níma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Chju'óhoo ni'yaha jminchjín xi ja k'ien x'íhín kō as'ai chuba 'yúhún tse chubakoo Ntíaná tu xi b'é'mat'aihinnu yjonuu. Kui nga 'yún un skuehenuu.

¹⁵ ¡Níma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Fenuu nga binimo nga ngúsuhun asuntee kō ntáchak'uun nga binchisjō xuta xi n'e mo nga ts'ín s'ejin xi nkú ts'ín s'ejinnuu. Kō nk'ie nga ja sakúnuu nku, as'ai n'o nga kui xi 'yún ts'ín sa ni xi ts'e ndanindoo nga jun.

¹⁶ ¡Níma rú n'ehenu jun, já ka xi baku niyóhoo xuta! Jun xi b'a bixiún: "Tsa t'ín xi nkú kuitsu, tsa as'ai nínku tsúngijin, najmi t'íhín kjuayún nga ts'íntjusun. Tunga xi tsúngijin toonsine xi t'íñaya nínku, kuihí xi t'íhín nga ts'íntjusun ni xi kuitsu." ¹⁷ Jun xi já chini kō já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A toonsinee, a ra nínkuhú xi t'íts'ín nga je toonsinee nginkun Ntíaná?

¹⁸ Kō b'a bixiún yo: "Tsa t'ín xi nkú kuitsu, tsa as'ai nachan chje tsúngijin, kui xi najmi t'íhín kjuayún nga ts'íntjusun. Tunga xi tsúngijin chje xi t'íñasun nachan chje, kuihí xi t'íhín nga ts'íntjusun ni xi kuitsu." ¹⁹ Jun já ka. ¿Má xi 'yún chánka sa? ¿A chje, a ra nachan chjehé xi t'íts'ín nga je chje nginkun Ntíaná? ²⁰ Kui b'a maha, tsa t'ín xi nkú kuitsuhu, tsa as'ai nachan chje tsúngijin, kui xi ja t'ítsungijin nachan chje kō ngayjee ni xi t'íntusún yo. ²¹ Tsa t'ín xi nkú kuitsu, tsa as'ai nínku tsúngijin, ja t'ítsungijin nínku kō Ntíaná xi t'íña yo. ²² Tsa t'ín xi nkú kuitsu, tsa as'ai ndjiojmi ján tsúngijin, ja t'ítsungijin Ntíaná xi t'íña yo nga t'íbatéxuma.

²³ ¡Níma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! 'Bohoo Ntíaná nku t'íkjá najún chinke kō xka sinjne xingisoo xi nkú ts'ín t'ít'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi 'yún chánka sa xi ta bakúya kjuatéxumoo. N'echayo ni xi naxu nginkun Ntíaná kō nga t'íhín nga kama nimanuu xuta xi k'ái kō nga t'íhín nga naxu s'ejinnuu éhen Ntíaná. Kuihí ni xi joo xi t'íhín nga n'oo, kō najmi t'íhín nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi t'ít'a. ²⁴ ¡Jun já ka xi baku niyóhoo xuta! N'etjusun ni xi tu t'jent'ahá kō ni xi 'yún chj'íhi ra najmi n'esiuhun.

²⁵ ¡Níma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Jun xi nkú joyaha tasa kō taba xi tu natsihín ní kin'echuhun, tunga kitsej'íhín ni animanuu ndyjé kō ni xi najmi naxu. ²⁶ Ji nda fariseo ka, títjun n'echihín ayaha taso kō b'a ts'ín kama jehe natsihín.

²⁷ ¡Níma rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Jun xi b'a joyaha tsjō xi taba kin'ek'i. Kui xi tsjo ts'ín bakú sunnk'a, tunga ayaha kitsehe nintaha animá kō ngatentee ni chuntí. ²⁸ Jun xi b'a ta k'un sunnk'o, at'aha nginkun xuta 'yún je bakuchú yjonuu, tunga ajin animanuu kitsej'íhín ni xi tu b'anachaha kō ngatitsun.

²⁹ 'iNimá rú n'ehenu jun, já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo! ¡Jun xi tu tsjohónuu bakuchjúú xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! N'endo tsjóhō já profeta kō n'enaxú ndjio tsjóhō xuta je xi kis'e nistjin nk'ie. ³⁰ Kō b'a bixiún: “Tsa tu ná ma tintsubaá nk'ie nga y'entu ntje cháná, najmi tsisinko raá nga kits'ínk'ien já profeta.” ³¹ Nk'ie nga b'a bixiún, ta juhun n'ek'io yjonuu nga ntjehe xuta xi kits'ínk'ien já profeta jun. ³² ¡Tu sahá n'endjuú ni xi kik'atuts'ín ntje chánuu!

³³ 'iJun xi b'a k'un xi nkúhu ntjenuu! ¡Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Nkú ts'ín kuitjunkihipu nga najmi kuankiún ngak'ien? ³⁴ Kui b'a maha, an ts'inkjisenuu já profeta kō já nkjink'un kō já chjine'éen. K'ua xi n'ek'ion kō kjuát'a kruu kō k'ua xi ngjúóhoo aya ni'ya sinagoganuu kō tsjénnkí'uncho xki nanki. ³⁵ B'a ts'ín ch'anjihinu ngayjee jníhi xuta je xi kin'ek'ien. Ch'atuts'ihin ra jníhi Abel, nda je xi y'ejña nk'ie, nga santaha jníhi Zacaria ntíhi Berekiá xi kin'ek'ient'ó nachan chje xi kjiña ankjín ninku. ³⁶ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ngatentee ni xu'bi nibanehe xuta xi tjín nd'ai.

*B'i kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha nanki Jerusalen
(Lc. 13:34-35)*

³⁷ 'iJun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta kō b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenuu! ¡A tu nkjihín niyá kama mjena nga k'uentúkúnuu xi nkú ts'ín xantō nga b'énkinka ntíhi, tunga najmi kin'e yunú! ³⁸ Nd'ai ni ma, ja s'ejña masen antenuu. ³⁹ An b'a tíxinnuu nga najmi ta chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixiún: “Kakjanínk'a Ntíaná xi nibáha ngajohō.”

24

*B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'exúya ninku
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)*

¹ Tsitjusje Jesu má ma natsihin ninku kō nk'ie nga ja tífi, j'aik'úhūn já ni'yakuyáha. Tíincha ma nkjúhūn nga t'basenkjúhūn xjóhō ninku. ² B'i kitsú Jesu:

—¿A tíyo ngayjee ni xi tjín ei? Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasuhūn ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

*B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)*

³ Nk'ie nga kab'ejña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, já ni'yakuyáha j'ai nchjako t'axíhin. B'a incha kitsúhu:

—T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí ni xi kuakúchji títjun nk'ie nga kjuái ngáhani kō nga kfe asuntee?

⁴ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. ⁵ At'aha nkjin maha xi kj'uaí nga an ts'ín ma yjohō. “An xi kits'ín nibána Ntíaná”, kuitsu kō nkjin xuta k'uanachaha.

⁶ 'Kuínú'yó nga s'e kjuachán kō nga kuinchjanijmíyaha xuta kjuachán xi tíma, tunga najmi tu binkjunnú. At'aha t'ihin ni nga b'a kama, tunga najmi kjehe kfe asuntee. ⁷ At'aha xuta xi tjín nku nanki kjaánko xuta xi kj'ai nanki. Nku nda rej kjaánko kj'ai nda rej. S'e kjintía kō chón kama kj'ai kj'ai nanki. ⁸ Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihi t'atuts'ihin kjuanimá xi s'e.

⁹ 'Ts'ínkjas'ennuu xuta xi má nga ts'ín'unnuu kō ts'ínk'iennuu. Ngat'ana ts'ín unkiehenuu ngayjee xuta asuntee. ¹⁰ Kui nistjiun nkjin xi ts'ínndyjaha yjohō nga najmi ta s'ejihin ra an. Ts'ínkjas'en xinkjín kō ts'ín unkie xinkjín. ¹¹ S'e nkjún já profeta tsank'á xi nkjin xuta k'uanachaha. ¹² Tu xí s'ehé ni xi ch'onk'un, kui nga nkjin nkjún xi najmi ta ts'íntjohō xinkjín. ¹³ Tunga xi ndjá kuasinjña santa nkúhu nga kuayá, kui xi k'uanki. ¹⁴ S'enjímí én nda tsuhu Ntíaná nga ngúsuhūn asuntee, én nda tsu xi tsuya xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Ngayjehe asuntee kuint'é nga Ntíaná xi batéxuma. Nk'iehé nga kfe asuntee.

¹⁵ 'Y'ét'a nda profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjún ante tsjehe ninku. Choo xi b'a ts'iún.

B'i kitsú Jesu ko xi títs'ínya xujuin katumankjihin. B'i ta kitsú ya:

¹⁶ —Kui nistjiun katanka xuta xi tjintu ante Judea xi tjeheh asunntu tjennki. ¹⁷ Xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha najmi tu kuitjusen nga kj'uaík'asje ni xi tjintu aya ni'yaha. ¹⁸ Xi kafi jná najmi tu k'oóya nga kj'uaík'á najyuhun.

¹⁹ 'iNima rú ts'ihin jminchjín xi y'a ntí ko xi títs'ínki ntí kui nistjiun! ²⁰ Tinchihu Ntíaná tu xi najmi nistjin chunch'án kuiyuhunu ko tsa nistjin nkjún. ²¹ At'aha 'yún s'e kjuanima kui nistjiun, kjuanima xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kamanda asuntee. Ko ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²² Tsa najmi kuatekjá Ntíaná chuba nistjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uanki kai. Tunga kuatekjáhá Ntíaná chuba nistjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.

²³ 'Kui nistjiun tsa tjín xi b'a kuitsunuu: “Chasoo, ei tjíña xi kits'ín nibá Ntíaná”, ko tsa b'a kuitsunuu: “Ján tjíña”, najmi tu n'e s'ejiun. ²⁴ At'aha incha kj'uaí xi b'a kuitsú tsank'á nga kui xi j'ai ngajoho Ntíaná ko xi já profeta ts'íin ma tsank'á yjoho. Kui xi incha ts'íin nkjin tikjá kjuankjún ko ni xi chánka, tu xi k'uanachaha ra xuta, xi kohó ra xuta xi j'ájin Ntíaná kamaha ra k'uanachaha. ²⁵ Jahá tíxinya tíjunnuu ni xi kama.

²⁶ 'Kui b'a maha, tsa b'a kuitsunuu jóo: “Ante kixi ján tjíña xi j'ai ngajoho Ntíaná”, najmi tu bankiún yo. Tsa b'a kuitsunuu: “Aya 'ma ján tjíña”, najmi tu n'e s'ejiun. ²⁷ At'aha xi nkú ma nga bat'ai nd'ích'on má tju ts'íu ko ma chji santaha má fintjai, b'a ta kama nk'ie nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun. ²⁸ Yaha nga má kjiñña nku yjoninte k'ien, yo ma ñjakú chálíkíe. B'a ta ts'ín chaha nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i kama nistjin nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ 'Askahan nga ja kj'ua kjuanima xi kama kui nistjiun, tjen'yún kama jjuhún ts'íu, ko sóo najmi ta ts'íin ndzjehen. Niñu xi tjín nk'a ján kuixuntu, ko k'uatse ni xi tjín nk'a ján. ³⁰ As'ai kama chji nk'a ján ni xi kuakúchji nga ja nibá Ntíhi Ndax'iun. Nk'iehé kjinta nkjún ngayje tikjá xuta xi tjín asuntee ko skue Ntíhi Ndax'iun nga tjenjin ninti nga nibáko ngayjee nga'yuhun ko kjuachánkaha. ³¹ Ts'íinkji ntítsjehe nk'ie nga 'yún kjuane tjio. Incha k'uéntukú xuta xi j'ájin xi tjintu tu má xi tjeheh ni, b'aha ra má tju ts'íu santaha má fintjai.

³² 'Katumankjinnuu ni xi b'éjña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yoo ko tjuhu xka, yo nga ja tibichú tiña chunuboo. ³³ B'a ta ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tjen tiña Ntíhi Ndax'iun xi nkúhu tsa asti ankjuo síña. ³⁴ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáye xuta xi tjín nd'ai. ³⁵ Kamaha asuntee ko nk'a ján ndyja, tunga éna najmi kj'ua tiya.

³⁶ 'Tunga má nistjin ko chuba nga b'a kamo, najmi ch'a xi behe, ta ndaha ntítsje xi tjín ndjiojmi ján ko ta ndaha Ntíhi Ntíaná. Nku tutuhú Ntia Na'miná xi be. ³⁷ Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a ta kama nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun. ³⁸ Kui nistjin xu'bo, nk'ie nga najmi kjee fejin ntá xuta, tu tíncha kjinehé ko tíncha 'bi. Tíncha bixan ko tíncha ts'ínkixan ntíhi. B'a tíncha ts'ín santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánko. ³⁹ Najmi kamankjihin xuta santaha nkúhu nga tu ni xi kik'ahá ts'í ko kits'ínkje tentehe. B'ahá ta kama ngáha nk'ie nga kj'uaí Ntíhi Ndax'iun. ⁴⁰ Kui nistjiun jo já xi tíncha ts'ínxájin jnáha, nku chjúbé ko xinkuu s'ejña. ⁴¹ Jo jminchjín xi tíncha o, nku xi chjúbé ko xinkuu xi s'ejña.

⁴² 'Kui b'a maha, tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí chubaha kj'uaí Nda Ntíanuu. ⁴³ Katumankjinnuu ni xu'bi. Tsa be tíjún nda xi ts'e ni'yoo mí chubaha nga jyuun kj'uaí nda ndyjée, ta k'úejña nda. Najmi tsjante tsa nda ndyjée kjuas'en kjuayún ni'yaha. ⁴⁴ Kui kjuaha, b'a ts'ín tintsuba ndahanu ko jun, at'aha chuba nga najmi tíchuyóhoo kj'uaí Ntíhi Ndax'iun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda musu xi naxu fiko xáha
(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ '¿Yá nda musuhu xi naxu fiko xáha kō xi nkjink'un, xi nda ntiaha kitsjá xáha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoo nk'ie nga kuichú chuba? ⁴⁶ ;Á b'a nda tjihin ts'e nda musu xu'bi tsa b'a títs'in nk'ie nga kj'uaí nda ntiaha! ⁴⁷ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nda ntiaha ts'in kunntáha ngayjee ni xi tjihin.

⁴⁸ 'Tunga tsa ch'onk'un nda musu kō tsa b'i ts'in ts'ínnkjink'un: “K'uañdaya saha nda ntiana nga kj'uaí.” ⁴⁹ As'ai k'uéhe já musu xinkjín kō nga kjine kō k'úiko já ch'iu. ⁵⁰ Tsa tu kj'uaíhí nda ntiaha nda musu xu'bi nistjin xi najmi tikuyáha kō chuba xi najmi be, ⁵¹ 'yún ndjá ts'ínnijéhe nda ntiaha xi nkú ts'in n'enijéhe já xi b'anachaha já ntia, yo má nga kjintá kō kuate ni'yun.

25

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén istinchjín xi ngji nku s'í

¹ 'Kui nistjiun b'a kama ajihin xi nkú ts'in batéxuma Ntiana xi nkú kamat'ain te istinchjín xi ngji nku s'í kjuabixan. Incha jakj'á nd'í setihí kō incha ngji ts'ínkjáihin nda bixoon. ² Un maha xi chinihí kō un maha xi kitikjuaha. ³ Xi chinu najmi kik'a sa seti nk'ie nga jakj'á nd'íhí nga incha ngji. ⁴ Tunga xi kitikjuo, jakj'á nd'íhí kō ta kik'a nisa seti xi kuinchá saha nd'íhí.

⁵ 'As'ai ts'andayaha nda bixoon kō kama nijnáha istinchjín, kui nga incha kik-jantuféhe. ⁶ Nkú ra ma nga masen nistjen, tjín xi kikintáya: “¡Ja nibá nda bixoon! ¡Tijusjoo kō tankín n'ekjóhoon!”

⁷ 'Tsitjen istinchjín kō y'énda nd'í setihí. ⁸ B'a kitsúhu xi chinu xi kitikjuo: “K'uañini ichí chuba setinuu, at'aha ja tíme nd'íni.” ⁹ Tunga b'ahá kitsú xi kitikjuo: “Najmi, at'aha tsa b'a n'ei, najmi kuichú mahani jin kō ta ndaha jun. Tu sahá tankín ch'atso xi ts'ajun má satéña.” ¹⁰ Nk'ie nga tíincha fik'atse seti xi chinu, tu j'ai sahá nda bixoon. Xi tjíndaha yjoho incha jas'enkō má tíma s'í kjuabixoon kō kis'echjá ankjuo. ¹¹ As'ai j'ai istinchjín xingisoo kō b'a kitsú: “¡Ji chá ntia, chá ntia, chux'áni ankjuo!” ¹² Tunga b'ahá kitsú nda bixoon: “Kjuaxi ni xi tíxinnuu nga najmi benuu.”

¹³ 'Kui b'a maha, tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo mí nistjin kō mí chubaha nga kj'uaí Ntíhi Ndash'iuun.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi kitsjáha já musuhu toon xi ts'ínxáko
(Lc. 19:11-27)

¹⁴ 'Xi nkú ts'in batéxuma Ntiana b'a joyaha nku nda xi ngjitsube kj'ai nanki. Kintehe ni nga ngjuai, tjun kinchaha já musuhu kō kitsjáha ni xi tjihin. ¹⁵ Nku xi kitsjáha un mii toonsine, nku xi kitsjáha jo mii, kō nku xi kitsjáha nku mii. Kitsjáha nga nkúnkú xi nkú ts'in kamaha nga ts'ínxáko tooon. As'ai ngji kjin.

¹⁶ 'Nda musu xi kits'ínkjáihin un mii toonsine, ngji ts'ínxáko kō kits'in nganasun sa un mii. ¹⁷ Xi kits'ínkjáihin jo mii, b'a ta kits'in kō kits'in nganasun sa jo mii. ¹⁸ Tunga máha xi kits'ínkjáihin nku mii, kui xi ngji kjan t'anankiu kō y'éyanji toohon nda ntiaha.

¹⁹ 'Nk'ie nga j'a nkjin nistjin, j'ai ngáha nda ntiaha já musu xu'bo kō kits'ínkoho kuenta. ²⁰ Tjun j'ai xi kits'ínkjáihin un mii toonsine. Kui xi y'a sa un mii. B'a kitsú: “Ji nda ntia, un mii toonsine kik'ainí. Ei tíjna sahi un mii xi kits'in nganasan.” ²¹ As'ai b'a kitsú nda ntiaha: “Nda tjín. Nda ní ji, nda musu. Naxu 'mikoí xáhi. Naxu kin'etjusuin xá ichí xi kitsjaha. Kui nga nd'ai 'yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái kō tsjo kat'ehi xi nkúhu nda ntiahi.”

²² 'As'ai j'ai xi kits'ínkjáihin jo mii toonsine. Kui xi y'a sa jo mii. B'a kitsú: “Ji nda ntia, jo mii toonsine kik'ainí. Ei tíjna sahi jo mii xi kits'in nganasan.” ²³ As'ai b'a kitsú nda ntiaha: “Nda tjín. Nda ní ji, nda musu. Naxu 'mikoí xáhi. Naxu kin'etjusuin xá ichí xi kitsjaha. Kui nga nd'ai 'yún tse ni xi ts'in kunntáhara. Nibái kō tsjo kat'ehi xi nkúhu nda ntiahi.”

²⁴ 'As'ai j'ai xi kits'ínkjáihin nku miij toonsine ko b'a kitsú: "Ji nda ntia, be nga kjain. Chjusíntjein chan xi najmi ji y'entjei. Ni xi kj'ai xi y'entje ji chubéi. ²⁵ Kui nga kitsankjuhunna ko ngjik'iejná 'ma toohin t'anankiu. Ei tíjna ngáha ri toohin." ²⁶ As'ai kinchja nda ntiaha nga b'a kitsúhu: "Ji nda musu ch'onk'un ko ts'e. Tsa yai nga kjesíntjen chan xi najmi an y'entje ko bak'á ni xi kj'ai xi y'entje, ²⁷ tsa kik'aihi toonna já xi maha ts'ínxáko. Tsa b'a kin'ei, ja ra ts'ínkjáin ngáha ra nd'ai nga kjúa toonna ko santaha ntíhi kai."

²⁸ 'As'ai b'a kitsúhu ndo já xi kabincha yo: "Chjú'ohoo ndo tooon ko tjohoon xi tíñaha te miij. ²⁹ At'aha ngatentee xi tíhin ni, kui xi k'uai saha ko 'yún s'ehe. Tunga xi najmi tíhin, kui xi chjú'aha santaha ni xi íhí xi tíñaha. ³⁰ Chjanik'o natsin ján má jyuun nda musu xu'bi xi najmi chumi ni chíhi ra, ante má nga kjintá xuta ko kuáte ni'yun."

B'i ts'in kitsúya Jesu xi nkú n'ehe xuta ndyun nkini

³¹ Nk'ie nga k'uaihí Ntíhi Ndax'iun, k'uaíko kjuachánkaha ko ngatentee ntítsjehe ko k'úejñasun ante má nga kuakúchji kjuachánkaha. ³² Ngayjee xuta xi tjin asuntee kama ñjakú nginkun. As'ai kuakjánya xuta xi nkú joyaha nku nda bastu xi ts'ínkj'a t'axín chutsanko ko xin ts'ínkj'a chutentsu. ³³ Kixihi k'uéntu chutsanko ko skjúhun k'uéntu chutentsu.

³⁴ 'As'ai kuinchja Nda Rej nga b'a kuítsuhu xi tíincha nga kixihi: "Nibó jun xi nda kits'ínkonuu Na'mina. N'ekjóhoon nd'ai nga tíjás'enjiun xi nkú ts'ín batéxuma Na'mina, kui niu xi kis'endanuu nkúhu nga tuts'ihin ni nga kamanda asuntee. ³⁵ At'aha nk'ie nga kama bjona, kik'ainú nichine. Nga kama xintána, kik'ainú ntá. Nga kikjatsú'basan nankinuu, kik'aintenú ni'yanuu. ³⁶ Nga najmi tjinna najyun, kik'ainú najyun xi kingja. Nga kisaté ch'an, tsankintsubek'unnú. Ko nga kikjáaya'yán, tsankinsekjánú."

³⁷ 'As'ai incha kuinchja xuta xi naxu kits'ín nginkun Ntíaná nga b'a kuítsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi ko kik'aihi nichine, ko tsa kama xintáhi ko kik'aihi ntá? ³⁸ ¿Nkjé kiyai nga nankini kitsutjasún ko kik'ainteihí ni'yaní, ko tsa najmi tíhin najyun ko kik'aihi najyun xi kindyjai? ³⁹ ¿Nkjé kiyai nga kisaté ch'in ko tsa kisuya'yín ko tsankintsubek'úhín?" ⁴⁰ As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuítsu: "Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi nkú ts'ín nda kin'ohoo tu má xi kuihí ni já nts'é, a ahán xi b'a kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

⁴¹ 'As'ai b'a kuítsu ngáha xuta xi tíincha skjúhun: "Tiyú xinnú jun xi najmi nda nginkán. Tankiún ajin nd'í xi najmi ta maha ra 'meyaha, xi kis'endaha ndanindoo ko ntítsje xi tíhin. ⁴² At'aha nk'ie nga kama bjona, najmi kik'ainú nichine. Nga kama xintána, najmi kik'ainú ntá. ⁴³ Nga kikjatsú'basan nankinuu, najmi kik'aintenú ni'yanuu. Nga najmi tjinna najyun, najmi kik'ainú najyun xi kingja. Ko nga kiseté ch'an ko kikjáaya'yán, najmi tsankintsubek'unnú."

⁴⁴ 'As'ai incha kuinchja xuta xu'bo nga b'a kuítsu: "Ji Nda Ntia, ¿nkjé kiyai nga kama bjohi, ko tsa kama xintáhi, ko tsa nankini kitsutjasún, ko tsa najmi tíhin najyun, ko tsa kiseté ch'in, ko tsa kisuya'yún, ko najmi tsinkoihi?" ⁴⁵ As'ai kuinchja ngáha Nda Rej nga b'a kuítsu: "Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi nkú ts'ín najmi nda kin'ohoo tu má xi kuihí ni já nts'é, a ahán najmi nda kin'enú, ndaha tsa xi 'yún kinte tjen nga chasehe."

⁴⁶ Ko xuta xu'bo ngjuai má nga un skue síhin. Tunga xuta xi naxu nginkun Ntíaná ngjuai má nga k'uéntu tik'un sín.

26

B'i ts'in y'enda já tíxoo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kitsúya ngayjee ni xu'bi, as'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

² —Yo nga jo nistjin ndyjaha nga kuítju S'í Pascua, nk'ie nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun xi má nga s'et'a kruu.

³ As'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjiñin xá ni'yaha nda na'mi títjun Caifa. ⁴ Y'éndako xinkjín xi nkú ts'ín k'uanachaha ra Jesu nga kuak'ánijé ko ts'ínk'ien. ⁵ Tunga b'ahá kitsúhu xinkjín:

—Najmi tu ajihin s'íu chjubéé ndo tu xi najmi k'uésihi xuta nkjin xi kj'uaí.

B'i ts'ín nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Nk'ie nga tjiña Jesu nanki Betania, ni'yaha Simon, nda xi k'uhun ch'in fentujnu kai, ⁷ as'ai nku tachjuún j'aiko ntá sinjne xi chjí nkjún, xi tinchaha nku lubata ndjio chjí. Kui xi tsaténdzjojnú nintaku Jesu nk'ie nga kab'ejñat'a yámixó. ⁸ Nk'ie nga kieke já ni'yakuyóo niu, kama kjañan ko b'a incha kitsú:

—¿Á b'a ts'ín kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? ⁹ Kamahá 'yún chjí kuach'a ntóo nga kuasateña kai, tu xi kui tooon k'uaihi ra xuta x'an.

¹⁰ Kint'é Jesu ni xi tíncha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á jun t'n'estihí ruu tachjín? Nda tjin ni xi kuats'ínna. ¹¹ Xuta x'an bi tehente k'úentuñnnuu, tunga an najmi tehente kúateññajinnuu. ¹² Nk'ie nga kuakaténdzjojnúna tachjín ntá sinjnei, ja kuak'íenda yjonintena tu xi s'eyanjihinna. ¹³ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu má xi tjeñen ni nga s'enijmí éñ nda tsuhu Ntíaná nga ngúsuhun asuntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'ín tachjín. B'a ts'ín n'ekj'áitsjehen.

B'i ts'ín y'énda Juda Iscariote nga ts'ínkjas'en Jesu
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ As'ai nku nda ni'yakuyá xi te joo xi 'mi Juda Iscariote ngjisehe já na'mi k'aku ¹⁵ ko b'a kitsúhu:

—¿Mí nihi xi k'uainú tsa ts'inkjas'ennuu ndo?

As'ai y'énda jóo nga tsjáha katé toontaba. ¹⁶ Kui nistjiun kik'atuts'ihin Juda nga tsangisjái niyá xi nkú ts'ín kama ts'ínkjas'eñen Jesu.

B'i ts'ín ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹⁷ Nistjin nga b'atuts'ihin ra S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san, as'ai incha j'aisehe Jesu já ni'yakuyáha ko b'a incha kitsúhu:

—¿Má xi tjeñen mjehi nga k'úendaí tu xi chineheni nichinehe S'í Pascua?

¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tankiún ajin nantio. Tankihinsoo nda xi ja yaá ko b'a t'ihun: “B'a títsu nda maestru: Ja tábichú tiña chubana. Ni'yahi kfínka já ni'yakuyána nga ts'inkja S'í Pascua.”

¹⁹ As'ai kits'íntjusun já ni'yakuyóo ni xi kitsú Jesu. Yo incha y'énda nichinehe S'í Pascua. ²⁰ Nk'ie nga ja kama jyuun, y'ejñat'ako Jesu yámixó já ni'yakuyá xi te joo ²¹ ko nk'ie nga ja tíncha kjine nichinee, b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Nku xi tjenjinnuu ts'ínkjas'enna.

²² As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo ko nga nkúnkú kingjásjaiyaha:

—¿A an, nda maestru?

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Xi ta tábakj'á nichine xi tjiya taba má nga tábakj'a, kui xi ts'ínkjas'enna. ²⁴ B'a n'ehé Ntíhi Ndax'iun xi nkú ts'ín tjit'a éñen Ntíaná, tunga, ñnima rú ts'íhin nda xi ts'ínkjas'eñen! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

²⁵ As'ai kinchja Juda, nda xi ts'ínkjas'en Jesu, nga b'a kitsú:

—¿A an, nda maestru?

B'i kitsú Jesu:

—Ji xi ja b'a kuixín.

²⁶ Nk'ie nga tíncha kjine nichinehe S'í Pascua, jakj'á Jesu ninkuon ko kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. Tsakjánya ko kitsjáha já ni'yakuyóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbo ko chinoo. Kui xu'bi xi yjonintena.

²⁷ Kō tā jakj'á chutsín. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha nga b'a kitsúhu:

—S'iuyo ngatentoō chutsín. ²⁸ Kui xu'bi xi jnína. Kui xi ngjuai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta tu xi kama ndyjat'aha rá jéhe. Jnína t'ib'éndako tsetse Ntíaná nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'ínko xuta. ²⁹ An b'a t'ixinnuu. Najmi tā k'ui sahana ntáha tuntsjajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga k'uike ngáhanuu xi tsetsehe má batéxuma Na'mina.

B'i ts'ín kitsúya títjun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntíaná, as'ai incha ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ³¹ B'i kitsú Jesu:

—Kui nistjen xu'bi ngatentoō n'endyjajihuun yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'ín t'ít'a éhen Ntíaná: “Ts'in'úhun nda bastuu kō ndzjoya chutsanko.” ³² Tunga nk'iehé nga kj'uaíya ngáhana ngabayoo, k'ín títjunuu ante Galilea.

³³ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'ínndyjajihin yjoho ngat'a ts'ii, tunga an ndahachí najmi ndyja kamana.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi t'ixihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá t'jihin.

³⁵ B'a kitsú Pedro:

—Ndaha tsa t'jihin nga kuayáko, tu nku nga ts'inkiéná yjona nga behe.

B'a tā incha kitsú ngatentee já ni'yakuyoo.

B'i ts'ín kinchjako Jesu Ntíaná

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ As'ai tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nku ante xi 'mi Getsemani kō b'a kitsúhu:

—Tintsubahanu ei. K'ín nchjako maná Ntíaná ján.

³⁷ Ngjiko Pedro kō nga joo jáha Zebedeo. Kik'atuts'ihin nga kik'ie babaha kō kis'entaha ra. ³⁸ B'a kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejihin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'ínk'ienna. Tintsubakonú ei kō ta tintsuba ndo.

³⁹ As'ai ngjindju sa ichí kō yo kingjénsten ankjín. B'i kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—Ji Na'mi, tsa kama kj'ua t'axinna kjuanimá xu'bi, n'ekj'a t'axinní. Tunga katumahá xi nkú ts'ín mjehi, najmi xi nkú ts'ín mjena.

⁴⁰ As'ai ngjise ngáha rá já ni'yakuyoo, kō kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuanuu nga kuakintsubakonú? ⁴¹ Tintsuba ndo kō chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanuu tunga yjonintenuuhú xi najmi t'ichúkuaha.

⁴² As'ai tā ngji nchjakohó ngáha Ntíaná niyá xi ma joho Jesu nga b'a kitsú:

—Ji Na'mi, tsa t'jihin nga un skuena kō najmi kama kj'ua t'axinna kjuanima xu'bi, tu sahá katuma xi nkú ts'ín mjehi.

⁴³ Nk'ie nga kik'óya ngáha má t'jintu já ni'yakuyoo, tā kjintuféhe ngáha nga j'aisehe at'aha nijóo t'ib'échja suba tunkun jóo. ⁴⁴ Tā ngji nchjako t'axihín ngáha Ntíaná niyá xi ma jahan Jesu nga tā kuihí én kitsú ngáha.

⁴⁵ As'ai j'aisehe já ni'yakuyáha kō b'a kitsúhu:

—¿A tu nku kisuntuféhe so kō t'ín'ekj'áyo? Ja kuichu chuba nga n'ekjas'en Nt'íhi Ndax'iun aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴⁶ T'isintjoon kō t'ján. Ja nibá tiña xi t'íts'ínkjas'enna.

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga tā t'inchjaha Jesu, tu j'aihí Juda, nku nda ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjún xuta xi kits'ín nibá já na'mi k'aku kō jáchá xi tā t'jihin xá. Incha y'a k'icha ndju kō yá nga incha j'ai. ⁴⁸ Kō nda xi t'íts'ínkjas'en Jesu ja kabinchá'a títjun jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kjexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Kui xi chjúbó.

⁴⁹ Tjen'yún ngjik'úhún ra Jesu ko b'a kitsúhu nga kikjexu'ba:

—Antahi, nda maestru.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ji nda xinkjían, n'endjuí xá xi kjúáihini.

As'ai j'aik'úhún Jesu já xingisoo ko jak'ánijéhe. ⁵¹ Tunga nkuhú kicha ndju ts'asje nku nda xi tjenko Jesu. Kits'ín'uhún nku nda musuhú nda na'mi tíjuun. Tsatet'a tjabaxínñju.

⁵² Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Chj'atjó ngáhani kichahi antehé. At'aha ngatentee xi ts'ínchjén kicha nga kján, ta kicha kuayáha. ⁵³ ¿A najmi yaní nga kama kuankihí Na'mina ko tjen'yún ts'íin nibáhana mij ní ntítsje? ⁵⁴ Tunga tsa b'a ts'ian, ¿nkú ts'ín kuitjusuhun ni xi tjít'a xujun éhen Ntíaná? At'aha b'a ts'ín tjít'a nga tjíhin nga b'a kama.

⁵⁵ As'ai b'i kitsúhu já xi tsichukj'áha:

—¿A nda ndyjená? ¿Á íxí kichahá ko yá kich'ahanu nga kjúáichj'anijéhenú? Xki nistjin tsásinjña nga tsakuyá má ma natsihin ninku. Najmi kichjubénijénú. ⁵⁶ Tunga b'ahá tíma ngatentee ni xu'bi tu xi tbitjusuhun éhen Ntíaná xi y'ét'a já profeta.

As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsásinjña suba Jesu.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Já xi j'aikj'áha Jesu ni'yaha nda na'mi tíjuun Caifa incha ngjikohó. Ja kab'entu yo já chjine'éhen kjuatéxumoó ko jáchá xi ta tjíhin xá. ⁵⁸ Máha Pedro, kitsjennkí kjihin Jesu santaha nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha nda na'mi tíjuun. Jas'en ko y'eñajihin já jun xi kunntá yo, tu xi skuéhe ni xi kama.

⁵⁹ As'ai já na'mi k'aku ko ngayjee já tjíxóo tsangisjai ni xi kama kjanít'aha Jesu tu xi kama n'ek'iehen. ⁶⁰ Tunga najmi incha kisakúhú ra ni xi kjanínehe Jesu, ndaha tsa incha j'ai nkjún já testiyu tsank'á xi incha ngji kontraha Jesu. Tunga tu chahán j'ai jo ⁶¹ xi kitsúya én xi kinchja Jesu:

—B'a kitsú ndai nga kinchja: “An kamana ts'inkatsúnya ninkuhú Ntíaná ko jan nistjin kjesintjen ngáhana.”

⁶² As'ai tsisintjen nda na'mi tíjuun nga kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kuixíní? ¿Á b'a tíncha tsuhu jóo nga tífi kontraha ri?

⁶³ Tunga najmi kinchjahá Jesu. As'ai b'ahá ta kitsú ngáha nda na'mi tíjuun:

—Nginkun Ntíaná xi tjíña tík'un an tjbjasjáyaha. Tixínyani tsa ji xi kits'ín nibá Ntíaná, xi Ntíhi Ntíaná.

⁶⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi tibixín. Ko ta xínyanuu nga choo Ntíhi Ndax'iun nga k'úéjñat'aha Ntíaná xi tjíhin nga'yún ko nga nibajin ninti xi tjín nk'a ján.

⁶⁵ As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi tíjuun. B'a ts'ín tsakúchji ndo nga najmi kisasíhin én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—¿Najmi tibenkjún Ntíaná ndai nga b'a títsu! ¿A machjén saná já testiyu? Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntíaná. ⁶⁶ ¿Nkú manuu?

B'a incha kitsú jóo:

—Ngabaya tjeheñ ra ndo.

⁶⁷ As'ai tjín xi tsatétéjin ankjín Jesu nga kik'aya ko kik'íéhe. K'ua xi kik'onjihin ⁶⁸ nga b'a kitsúhu:

—Ji xi jáini ngajoho Ntíaná, tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Nk'ie nga kab'ejña Pedro natsin ni'yaha nda na'mi tíjuun, as'ai j'aik'úhún nku na musu ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tjenkoí Jesu xi nibáha Galilea.

⁷⁰ Tunga najmi kits'ínkiehé yjohō Pedro nginkun ngatentee xuta xi tjín yo. B'a kitsú:
—Najmi be ni xi túbixín.

⁷¹ As'ai tsitju yo nga ngji má tjen ankjua natsiun. Yo ta kíkíehé ngáha ra kj'ai na musu ko b'a kitsúhu já xi kabincha yo:

—Kui cháí xi ta tjenko Jesu xi nibáha Nazaret.

⁷² Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yjohō Pedro. Santaha Ntíaná kits'ínkie nga b'a kitsú:
—Najmi be ndo!

⁷³ Sa kutju já xi kabincha yo j'aisehe Pedro ko b'a kitsúhu:

—Kjuaxi kjáihin nga ta ji xi tsjenkoi jóo. At'aha xi nkú n'e chubai túb'échjit'aihin.

⁷⁴ As'ai ndjá kinchja Pedro ko íxí Ntíanáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:
—Najmi be ndo!

Kui chubō tjen'yún kikjintáhá nku xanta ⁷⁵ ko j'áitsjehen Pedro ni xi kitsú Jesu: “Kintehe ni nga kjintá xanto, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.” As'ai tsitjusje Pedro ko kikjintá un kikjintá nte.

27

B'i ts'in kin'ekjas'ehen nda titjun Pilato Jesu

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndako xinkjín ngatentee já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu. ² As'ai tjí'yúhún ts'íhin ra nga incha ngji ts'ínkjas'ehen nda titjun Pilato.

B'i ts'in kits'ínk'ien suba yjohō Judá

³ Máha Judá, nda xi kits'ínkjas'en Jesu, nk'ie nga kint'é nga kitsjá kjuá já tjíxóo nga n'ek'ien Jesu, as'ai ngjik'áha ra animaha ngat'a ts'e ni xi kits'ín ko kits'ínk'óya ngáha ra já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá toontaba xi katée. B'a kitsúhu:

⁴ —Jé tjenna. Nku nda xi najmi tjíhin jé kits'ínkjas'en nga n'ek'ien.

B'a incha kitsú jóo:

—¿Mí xi nusinni jin? Kuentahi ní ni xu'bo.

⁵ As'ai kikjaníya Judá tooon aya ninku ko tsitju yo nga ngji kjenntu n'ú suba yjohō.

⁶ J'áya já na'mi k'aku tooon ko b'a kitsúhu xinkjín:

—Najmi ma tsa kaxaha toon chje k'úéyaá toon xu'bi, at'aha chjíhi nda xi n'ek'ien niu.

⁷ Y'éndako xinkjín jóo. As'ai ts'atsekoho tooon xu'baha nda xi ts'ínnda ndjii tu xi yo kama s'eyanjili xuta xi xin nanki nibáha. ⁸ Kui kjuaha nga Ante Jní 'mihi ante xu'bo santaha nistjin nd'ai. ⁹ B'a ts'ín tsitjusuhun éhen Ntíaná xi kinchja nda profeta Jeremia: “Jakj'á jóo toontaba xi katée, chjí xi y'énda já xi ntje Israel tjeheh ra nga b'a tjín chjíhi ndo. ¹⁰ Kui xi ts'atsekoho xu'baha nda xi ts'ínnda ndjii. B'a kitsúna Ntíaná.”

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ngjinijé Jesu nginkun nda titjun Pilato. Kui xi b'a kitsúhu nga kingjásjaiyaha:

—¿A ji xi nda reihí xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjín ni xi túbixín.

¹² Nk'ie nga nkjin ni xi kikjanínehe já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjíhin xá, ndahachi najmi kinchja Jesu. ¹³ As'ai b'a kitsú Pilato:

—¿A najmi tínu'yání ngayjee ni xi tikjanínehi jóo?

¹⁴ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga tu ni xí kama nkjúhun ra nda tíjuun.

B'i ts'in kitsjá kjuá Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

¹⁵ Ni xi ma nk'ie nga S'í Pascua, b'i ts'ín tǐjñaha nda títjuun. B'éjña ndaí nku nda nubayá xi f'ájin xuta nantia. ¹⁶ Kui nistjiun kjiya'yún nku nda xi be tentehe xuta, xi 'mi Barraba. ¹⁷ Nk'ie nga kama ñjakú xuta, as'ai b'a kitsú Pilato:

—¿Má xi mjenuu nga k'uejñá ndaínuu? ¿A Barraba a ra Jesu xi 'mihí Cristo?

¹⁸ B'a kitsú Pilato at'aha kamankjihin nga tíma xin k'un jóo ngat'aha ni xi tít'sín Jesu ko nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'eheh ra. ¹⁹ Nga kab'ejña Pilato ante má nga ts'ín kjuá, b'i tsu én xi kits'ín nibáha chjuúhuhun: “Najmi chumi ni tjeheh xuto. Najmi tu ji nungijin yjohi. At'aha ch'on ts'ín ka'bai chinina nkui jyún tu ngat'aha ni xi tímat'ain xuto.”

²⁰ Tunga já na'mi k'akuhú ko jáchá xi ta tǐjhin xá tsinchá'a xuta xi kama ñjakú yo tu xi incha kuankihi nga tu sahá Barraba xi n'e ndaíhi ra ko nga Jesu xi n'ek'ien. ²¹ As'ai ta kingásajayahá ngáha nda títjuun:

—¿Má xi kui já xi jóo mjenuu nga k'uejñá ndaínuu?

B'a incha kitsú xuta nkjiun:

—Barraba.

²² B'a kitsú Pilato:

—¿Ko mí xi ts'ihin Jesu xi 'mi Cristo?

B'a incha kitsú tente xuta:

—¿Kas'et'a kruu!

²³ B'ahá ta kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tǐjhin xi kits'ín ndo?

Tunga tu sahá 'yún incha kikjintáya sa xuto:

—¿Kas'et'a kruu!

²⁴ As'ai najmi ta be nkú ts'ihin Pilato, at'aha tu sahá 'yún tǐncha kjintáya sa xuta nkjiun nga tíma kjañan. Kui nga jak'áha ntánijua, tsanéjnu ntsja nginkun xuta ko b'a kitsúhu:

—Najmi an tǐinna jé nga kuayá ndai. Jun yo ni xi n'oo.

²⁵ B'a incha kitsú ngatentee xuta:

—Jin ko ntíni ch'anji ngabayaha ndo.

²⁶ As'ai y'ejña ndaí Pilato Barraba ko kitsjá kjuá nga s'ehe Jesu ko nga s'et'a kruu.

²⁷ As'ai já juhun Pilato jas'enko Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorio. Kinchja ñjaha ngayjee já jun xinkjín nga y'étjindaihi Jesu. ²⁸ Incha ts'asje najyuhun Jesu ko kits'ínngja nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. ²⁹ Ko incha kits'ínnda nku corona na'yá xi y'é'a nintaku ko ntsja kixi kits'ínk'a nku yáxá. As'ai tsinchakúch'int'a mañaha ko tsajnukie nga b'a incha kitsúhu:

—Antahi, nda reihí xuta judio.

³⁰ Tsatétéjnu ko jak'á yáxoo nga kik'onntjai nintaku Jesu. ³¹ Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon ko kits'ínngja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko tu xi nguát'a kruuhu.

B'i ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Nk'ie nga tǐncha bitju yo, kisatékjá nku nda nanki Cirene xi Simon 'mi. Kui xi kits'ín kjuá'yúhuhun ra já juun nga k'uanji kruuhu Jesu. ³³ As'ai incha tsichu ante xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhuhuhun ra: Antehé Nintaku Anima. ³⁴ Kik'aihi Jesu nga k'úi binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga nk'iehé nga kikjut'a Jesu ntóo, najmi kits'ín yu nga kik'i.

³⁵ Nk'ie nga kingját'a kruu, já juun tsakjánya xihí xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'ihin. ³⁶ As'ai y'entu yo nga kikumntá. ³⁷ Kis'et'a xi tjeheh antsjáku Jesu nku yáte xi tít'suya mí kjuaha nga tǐn'ek'ieheh. “Kui xu'bi xi Jesu xi nda reihí xuta judio”, kis'et'a yátee.

³⁸ Ta kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí ko nku nga skjúhuhun.

³⁹ Xuta xi tǐncha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku ⁴⁰ nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exúyai ninku ko jan nistjin chjúsintjen ngáhani, tsixín, n'ek'anke yjohi. Tsa ji xi Ntíhi Ntíaná, títjujént'ai kruu.

⁴¹ B'a ta ts'ín kik'ayahá já nà'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjiñin xá. B'a incha kitsúhu xinkjín:

⁴² —Kamahá ndai nga kj'ai xi kits'ínk'anke, tunga tu sa najmi mahá ngáha ts'ínk'anke yjohi. Katitjujént'a kruu nd'ai tsa kui xi nda rejihí xuta Israel. Nk'iehé nga s'ejinná. ⁴³ Kui xi 'yún kis'ejihín Ntíaná, kui nga Ntíaná kats'ínk'ankehi rá nd'ai tsa tjo kjuaxihí. ¿A najmi b'ahá kitsú nga kui xi Ntíhi Ntíaná?

⁴⁴ Ko já ndyjé xi kjintut'á kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Chuba te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngxuun. ⁴⁶ Nkú ma nga chuba jan 'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:

—Eli, Eli, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhu ra: Ji Ntiana, ji Ntiana, ¿á kan'e nga mahaní?

⁴⁷ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu rá xinkjín:

—Nda profeta Elia tinchjaha ndo.

⁴⁸ As'ai tjen'yún tsangatsankahá nku nda xi síña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'éku nku yáxa nga kits'ínkjik'uhun Jesu tu xi k'úhi. ⁴⁹ Tunga b'ahá kitsú xuta xi kabincha yo:

—Chúya mai. Chase ma ráa tsa nibá Elia nga ts'ínk'ankehi.

⁵⁰ As'ai ta 'yúhún kikjintáya ngáha Jesu ko k'ien. ⁵¹ Nk'ie nga b'a kamo, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. Jo tsitju. Kik'aha rá nk'aha santaha kintee. Ko chón kama ko tsakjan naxiu. ⁵² Tsix'á tsjóho aníma ko j'áiya ngáha rá nkjin xuta k'ien xi kis'ejihín Ntíaná. ⁵³ Incha tsitju tsjóho nk'ie nga j'áiya ngáha rá Jesu ko jas'en nanki je Jerusalem nga tsakúchjhi yjohi nkjin xuta.

⁵⁴ Nda jun k'aku ko já jun xi tjincha kunntá Jesu, nk'ie nga kieke chóon ko ngayjee ni xi tímoo, tu xí incha kitsankjúhún ko b'a incha kitsú:

—Kjuaxi kjáhin nga kui ndai xi Ntíhi Ntíaná.

⁵⁵ Yo kjint'á kabincha nkjin jminchjín xi tjincha base. Kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea ko tsasinkoho. ⁵⁶ Ajihín jminchjún tjenjin María Magdalena, María xi naaha maha Santiago ko Kuse, ko naaha jáha Zebedeo.

B'i ts'ín kis'eyajni Jesu

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Nk'ie nga ja tíma jyun, j'ai nku nda nchiná xi 'mi Kuse, nku nda nanki Arimatea xi ta ja tsichu ma nku nda ni'yakuyáha Jesu. ⁵⁸ As'ai ngjisehe Pilato ko tsankihí yjonintehe Jesu. Kitsjá kjuá Pilato nga k'uaihi ndo yjonintee.

⁵⁹ Jakj'á Kuse yjonintee. Nku najyun je kik'ontikjájnu ⁶⁰ ko ngjingjájñaya nku tixa tsjó tsetsehe xi kits'ínndat'á naxiu. As'ai kik'ontikjá nku ndjio chánka nga y'échjane ankjua tsjóo ko ngji. ⁶¹ Y'entu ankjín tsjóo María Magdalena ko María xinkuu.

B'i ts'in kin'e kunntá já juun tsjóo

⁶² Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga j'a nistjin nk'ie nga s'enda ni xi machjén S'í Pascua, as'ai kama njakú já nà'mi k'aku ko já fariseo nginkun Pilato ko b'a kitsúhu:

⁶³ —Ji nda ntia, f'áitsjenni nga b'a kitsú nda tsank'óo nk'ie nga tíña sa: “Nk'ie nga kj'ua jan nistjin, kj'uaíya ngáhana ngabayoo.” ⁶⁴ Kui b'a maha, b'a tixín nga chúnnta tsjóo santaha nkúhu nga kj'ua nistjin xi ma jahan. At'aha tsa najmi ma, kutsa kj'uaihi já ni'yakuyáha ndo nga jyuun ko ngjuaiko ndyjé yjonintehe. As'ai: “Ja j'áiya ngáha rá ngabayoo”, kuitsuhu xuta. Tsa b'a ts'ín jóo, 'yún s'e sa én tsank'á xi kuitju askahan nga xi tjuun.

⁶⁵ B'a kitsú Pilato:

—Tankínkoo já juun. Tankiún n'e kunntó tsjóo xi nkú ts'ín mjenuu.

⁶⁶ As'ai incha ngjisehe tsjóo. Nku ndjio y'échjanekoho. Y'échjane sisin ko y'entu já jun xi kikunntá yo.

28

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuatu, ja tífi ma sen ngáha nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalena ko Mariá xinkuu. ² As'ai tu nkuhú chón xi tu xí 'yúhún kama. Nku ntítsjehe Ntíaná nibajen nk'a ján. J'aikjexín ndjio xi tjíchjane ankjuaha tsjóo ko yo y'ejñasun. ³ Xi nkú joyaha nd'ích'on tjin sénnistjihin ko taba xúxú najyun xi yja xi nkú joyaha nch'án. ⁴ Nk'ie nga incha kieke ntítsjee já jun xi tjincha kunntá tsjóo, tu xí incha kitsankjúhún nga incha kik'atsé. B'a incha kik'ientu xi nkúhu tsa ja k'ien kik'ientu.

⁵ As'ai kinchjako ntítsjee jminchjün nga b'a kitsúhu:

—Najmi tu binkjun. Be nga Jesu xi kis'et'a kruu tbinchisjó. ⁶ Najmi ta ei tijnaha. Ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo xi nkú nga kitsú. Nibáhasoo ante má nga kis'ejña. ⁷ Kitsa tankínk'inyohoo já ni'yakuyáha nga ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo Jesu ko ngjuai títjuhun ante Galilea. Yo skué. Ja kuaxinyanuu ni xi tjihin nga xinnuu.

⁸ As'ai tsitju kitsa kitsa jminchjün aya tsjóo. Títsankjün ko tsjo nkjün tímaha. Tsangatsanka nga ngji tsúyaha já ni'yakuyóo éen. ⁹ Ko nga tjincha fi, tu yohó kisatéjin Jesu ko janiñaha. As'ai incha ngjik'úhún ko kitsubakjá sjai nga kits'intsjoho. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu binkjun. Tankínk'inyohoo já nts'é nga katji ante Galilea. Yo skuena.

B'i ts'ín kitsúya já juun ni xi kamo

¹¹ Nk'ie nga tjincha fi jminchjün, as'ai ngji k'ua já juun ajin naxinantóo. Ngji tsúyaha já na'mi k'aku ngatentee ni xi kamo. ¹² As'ai kama ñjakú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá nga y'endako xinkjín. As'ai kitsjá nkjúhún toon já juun ko b'a kitsúhu:

¹³ —B'i tixiún: “Kaf'aigyún já ni'yakuyáha ndo ko kafiko ndyjé yjoninte k'ien nk'ie nga kisuntuféi.” ¹⁴ Tsa kuint'é nda títjuun niu, jin yai xi nkú n'e chubanijmíkoj. Najmi tu jun fantohó yjonuu.

¹⁵ As'ai jak'á já juun toon ko b'a incha kitsú xi nkú kik'ihin. Kui én xu'bi xi tu yje chubanijmíyahá sa ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já ni'yakuyáha

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Já ni'yakuyá xi te nkuu incha ngji ante Galilea asunntu tjenki xi kitsú Jesu. ¹⁷ Nk'ie nga incha kieke Jesu, kits'intsjoho, tunga tjihin xi jo jan kamaha. ¹⁸ As'ai Jesu ngjisehe já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—Ja kik'aina nga kuatexumaha ndjiojmi ján ko asunntej. ¹⁹ Kui nga tankihinnu ko n'e mo xuta ni'yakuyána ngayjee xuta naxinantá xi tjin asunntee. Tatentó xuta tu xi Ntia Na'miu, Ntíu ko Espiritu Santo kamats'ehe. ²⁰ Takúyohoo nga kats'íntjusun ngayjee kjuatexumana. An kúatejñajinnuu ngayje nistjin santaha nkúhu nga kfe asunntee.

Xujun xi y'ét'a Marco én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'ín y'énijmí Jua Bautista

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ B'i ts'ín b'atuts'ihin ra én nda tsuhu Jesu, kui xi Cristo xi Ntíhi Ntíaná maha.

² Nda profeta Isaiá b'i ts'ín y'ét'a nk'ie:

Títs'inkjía nda chjine'éenna tu xi ngjuai títjuhun ri.

K'uénda títjun niyáhi.

³ Tínu'yá ntaha nku nda xi tíkjintáya ante kixiu:

“T'endo niyáha Ntíaná. Tjen naxuu niyáha.”

⁴ Xi nkú ts'ín y'ét'a Isaiá nk'ie, b'a ts'ín j'aiténtá xuta Jua ante kixiu. Y'énijmí nga tjíhin nga ngjuaikj'áha ra animaha xuta ko nga saténtá tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun.

⁵ Tsitju ngayjee xuta xi tjín ante Judea ko ngayjee xuta xi tjín nanki Jerusalen nga j'aisehe Jua. Incha kisaténtájin ntáje Jordan nk'ie nga kits'ínkie yjoho nga tjíhin ngatitsun.

⁶ Nk'ie nga y'ejña Jua, najyun xi kamandakoho ntsjaha chu camello bja ko nku tjabaxín b'ékjá. Chjuba ko ntsjényá kjine. ⁷ B'i kitsú nga y'énijmí:

—Askahan an kj'uaí nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi má nga ndahachí najmi tsuhuna tsa kjendáya n'úhu ntéhe. ⁸ An ntánijua tibatentakohonuu tunga máha kui, Espiritu Santo kuaténtakohonuu.

B'i ts'ín kisaténtá Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Nistjin ján tsitju Jesu nanki Nazaret, nanki xi tijnajihin ante Galilea, ko ntáje Jordan tsaténtájihin Jua. ¹⁰ Nk'ie nga tbitujín ntánijuo, kieke nga tsix'á nk'a ján ko nga Espiritu Santo nibajennehe xi nkú joyaha nku chutuju. ¹¹ Kinu'yá nk'a ján nku nta xi b'a kitsú:

—Ji Ntína, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

B'i ts'ín kits'ín nganaha Jesu ndanindoo

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² As'ai tjen'yún ngikohó ra Espiritu Santo ante kixiu. ¹³ Yo y'ejña yachán nistjin tjíhin, ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Y'ejñajihin chu xi tjín ngijnóo ko ntítsjehe Ntíaná j'aisinkoho.

B'i ts'ín kik'atuts'ihin xáha Jesu

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Askahan nk'ie nga kis'eya'yún Jua, ngji Jesu ante Galilea nga y'énijmí én nda tsuhu Ntíaná. B'i kitsúhu xuta:

¹⁵ —Ja kuichu chuba. Ja 'yún tiña tijnanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai. Tankinchj'aha ruu animanuu ko n'e s'ejun én nda tsuhu Ntíaná.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuhun

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Nk'ie nga tsú'ba Jesu andai ntáchak'un Galilea, kieke Simon ko Andre xi nts'e maha xinkjín. Kui xi tíncha kjaník'a na'ya tjioho ajin ntóo, at'aha tjio incha tsuba jóo. ¹⁷ B'i kitsú Jesu:

—Jun já, tsjénkinú. An ts'ian nga xuta nuboo.

¹⁸ Ta kuihi chubo y'éntu jóo na'yaha ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁹ As'ai ngjindju sa ko kieke Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín. Kui jóo xi jáha Zebedeo. Ayaha tsutsuhu jóo incha kabincha nga tíncha b'énda na'yaha. ²⁰ As'ai tjen'yún kinchjaha ra, ko y'éntu jóo Zebedeo xi na'mihi maha ko já xi basinkoho aya tsutsuu nga kitsjennkíhi Jesu.

B'i ts'in kits'in nda_ihi Jesu nku nda xi tijnajihin nku ndaninda
(Lc. 4:31-37)

²¹ As'ai incha j'ai nanki Capernaum. Nk'ie nga nistjin nkjün jas'en Jesu ni'ya sinagoga nga tsakúya. ²² Kama nkjühun xuta xi nkú ts'in tsakúya, at'aha tsakúya xi nkúhu tsa xá tjihín, najmi xi nkú ts'in bakúya já chjine'éhen kjuatéxumoo.

²³ Tijná sinagogaha xuta Capernaum nku nda xi tijnajihin nku ndaninda. Kui xi 'yún kikjintáya nga b'i kitsú:

²⁴ —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tjínkoní? ¿Á ja kjúái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhi Ntíaná.

²⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo:

—Xú sin n'ei ko titjusjehihin ndo!

²⁶ Ixí y'étsujnehé ra ndo ndanindoo ko tu xí 'yúhún kikjintáya nga tsitjujihin.

²⁷ Ngatentee xuta tu ni xí kama nkjühún ra ko b'i ngján kingjásaiyaha xinkjín:

—¿Mí nihi xu'bi? Kj'ai ts'in bakúya nda. Bakúya xi nkú joyaha tsa xá tjihín. Santaha jánindoo batéxumaha ko nt'é'éhen.

²⁸ Ngayjee nanki xi tjin ante Galilea tu xí kitsahá kichubanijmíyaha Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu na nchi'yaha Pedro
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

²⁹ Nk'ie nga incha tsitju ni'ya sinagoga, ngji Jesu, Santiago ko Jua ni'yaha Simon ko Andre. ³⁰ Kui chubo ch'in kjijnako na nchi'yaha Simon. Tjen'yún kik'inyahá ra Jesu ni xi tímaha tachjúun. ³¹ As'ai ngjik'uhun Jesu ko jak'á ntsja nga kikjesintjen. Ta kuihi chubo kindyjajihin ch'ihin tachjúun ko kitsjáha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Nk'ie nga ja kama'ña, askahan nga ja ngjintjai ts'íu, j'aich'áha Jesu ngayjee xuta un ko xi tjintujihin jánindoo. ³³ Ngayjee xuta nantio kama njakú asti ankjuo. ³⁴ Kits'innkihi Jesu nkjin nkjün xuta un xi k'uhun nkjin tikjá ch'in. Kik'onsje nkjin nkjün jáninda. Najmi kitsjantehe tsa kuinchja jánindoo, at'aha jánindoo be yáha Jesu.

B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énjmi éhen Ntíaná
(Lc. 4:42-44)

³⁵ Nk'ie nga jyunya xa sa, tsisintjen Jesu ko ngji nku ante t'axín tiya. Yo kinchjako Ntíaná. ³⁶ As'ai Simon ko já xi tjintukoho yo incha tsangisjái Jesu. ³⁷ Nk'ie nga kisakúhu, b'a incha kitsúhu:

—Ngayjee xuta t'bangisjaihi.

³⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tjián kj'ai ante xi tjin tiña ei tu xi ko ta yo k'uenijmíhina. At'aha kui xá jáfhina.

³⁹ Ngji nga y'énjmi xki ni'ya sinagoga xi tjin ngayjee ante Galilea ko kik'onsje jáninda xi tjintujihin xuta.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu j'aisehe Jesu ko tsasinkunch'int'aha nga tsankihi nga kuasinkoho. B'i kitsúhu:

—Tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.

⁴¹ As'ai kama nimaha Jesu nda uun. Kingjénne ntsja nga kits'ínko ko b'i kitsúhu:

—Mjena. Katuma jei.

⁴² Ta kuihi chubo kindyja ch'ihin ndo. Kama je ngáha. ⁴³ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

⁴⁴ —Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi ni xi kamat'ain. T'ihinkúchiji yjohi nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'in y'éjna Moise ngat'aha nga ja kama jei, tu xi skue kixihi xuta nga ja kamanda ngáhani.

⁴⁵ Tunga nk'iehé nga ngji ndo, kitsúya tentehé xuta ni xi kamat'ain. Kui nga najmi ta kama jas'en chjihi Jesu nanki xi tjihin yo. Tu andai nantiohó kikjatsú'ba má nga najmi tjin xuta. Tunga tsitjuhú xuta xi tjin tu má nankihí ni nga j'aisehe.

2

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹ As'ai ta j'aihí ngáha Jesu nanki Capernaum ko kint'é xuta nga ja tíjña ngáha Jesu ni'yaha. ² Kui nga kama ñjakú nkjühun xuta, nga santaha najmi ta kis'ehe ante asti ankjuo, ko Jesu y'énijmíhi éhen Ntíaná xuto.

³ As'ai incha j'ai ñju já xi incha kab'anganki nku nda xi najmi ma fi. Jesu j'aich'áha ndo. ⁴ Tunga najmi mahá incha bichúko nda uun má síjña Jesu tu ngat'aha xuta nkjin xi kama ñjakú yo. Kui nga incha kikjexíhin nku te ni xi kjinehe ra ni'yoq ko yo incha kits'ínkjihí nda uun santaha má síjña Jesu.

⁵ Nk'ie nga kkie Jesu nga s'ejihin jóo nga Ntíaná kits'in nibáha, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji ntína, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

⁶ Tunga ta kab'entuhú yo k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi b'i ts'in incha kits'innkjink'un: ⁷ “¿Á b'a ts'in tinchjaha ndai? Najmi tibenkjún Ntíaná nga b'a ts'in tinchja. At'aha nku tutuhú Ntíaná xi maha ts'innnyjat'aha xuta ngatitsuhun.”

⁸ Tunga tjen'yún kamankjihín ra Jesu ni xi tjincha ts'innkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu: —¿Á b'a ts'in tinenkjín'uhunnu? ⁹ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xihin nda xi najmi ma fii? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tisintjein, chjúbéi nachan xi kisujñasuin ko titsutjai”? ¹⁰ Tunga mjehéna kuakuchínuu nga Ntíhi Ndax'iun tíjña ngajoho Ntíaná asunntei xi má nga kama ts'innnyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

¹¹ —Ji tinchjakoho. Tisintjein, chjúbéi nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

¹² As'ai tjen'yún tsisintjehén nda uun, jak'á nachahan, ko ngayjee xuta kkiehe nga tsitjusje. Tu ni xí kama nkjühún ra ngatentee xuta ko kits'intsjoho Ntíaná. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—Ndahachí najmi kjee yaá nku ni xi nkúhu xu'bi.

B'i ts'in kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ As'ai ta tsitjuhú ngáha Jesu nga ngji andai ntáchak'uun. Nkjin nkjún xuta j'aisehe, ko Jesu tsakúyaha xuto. ¹⁴ Nk'ie nga títs'in niyá, kkie nda xi 'mi Levi xi ntíhi Alfeo nga kab'ejña ante má nga f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

As'ai tsisintjen Levi ko kitsjennkíhi Jesu.

¹⁵ Nk'ie nga tíkjine Jesu niñu ni'yaha Levi, nkjin nkjún já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise ta incha j'aik'ientut'aha Jesu ko já ni'yakuyáha. At'aha nkjin nkjún maha xi incha kitsjennkíhi.

¹⁶ Kkie já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nga Jesu tíkjineko niñu jóo. As'ai kinchjako já ni'yakuyáha Jesu nga b'i kitsúhu:

—¿Á já xi f'áchjintjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'intjusuhun kjuatéxumaha Moise tinekoho niñu nda maestrónuu?

¹⁷ Nk'ie nga kint'é Jesu éin, b'i kitsú:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. Najmi xuta je jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha.

B'i ts'in kitsúya Jesu nkjé tjihi nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Nku niyá nk'ie nga tjíntu kjintíá já ni'yakuyáha Jua Bautista kō já fariseo, as'ai tjín xi incha j'aisehe Jesu kō b'i kitsúhu:

—¿Nkú tjiñin ra nga najmi b'entu kjintíáha já ni'yakuyáhi, xi nkú ts'ín b'entu kjintíá já ni'yakuyáha Jua kō já ni'yakuyáni?

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintíá xuta xi tjíntujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tjíñajin saha nda bixoon? Nk'ie nga tjíñajin saha nda bixoon, najmi kama k'úéentu kjintíá. ²⁰ Tunga kuichúhu nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nistjin xu'bo, nk'iehé nga k'úéentu kjintíá.

²¹ Najmi ch'a b'éstikoho najyun chá nku te najyun tsetse xi najmi kjee nibákú. At'aha nibákú najyun tsetse kō kjetiya najyun chóo. B'a ts'ín fi tsehe má kitiyá. ²² Kō ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu kō batsun tsa tjabaxín. Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

B'i ts'ín kinchjanjímíyaha Jesu nistjin nkjúun

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ Nku xuatú tí'f'a Jesu má nga tjíntje tuniñu. As'ai incha kikje'yún tuniñu já ni'yakuyáha kō kits'íntjiya ntsja nga kikjine. ²⁴ As'ai b'a incha kitsúhu Jesu já fariseo:

—Chase ma ri. ¿Á ni xi tjíña nkjúhun ra kjuatéxumoo nga nistjin nkjúun tíincha ts'íhin já ni'yakuyáhi?

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿A ndahachí najmi kjee n'eyo má nga tjít'a ni xi kits'ín David nk'ie nga un kikiéhe kō kama bjoho kui kō já xi tjenkoho? ²⁶ Kui nistjiun Abiatar tjiñin nda na'mi tíjtun. Jas'en David ante nkjúhun Ntíaná kō kikjine ninkuan nkjún xi tjíntu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Ta kitsjá yaha ninkuon já xi tjenkoho.

²⁷ Nistjin nkjúun kis'ejña ngandaha xuta, najmi ngandaha nistjin nkjúun kamandaha xuta. ²⁸ Kui nga Ntíhi Ndax'iuon batéxumaha ra santaha kō nistjin nkjúun.

3

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda xi ch'ihín ntsja

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Nku niyá jas'en Jesu ni'ya sinagoga kō yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihín ntsja. ² Kikunntá 'maha jóo tu xi incha skuéhe tsa ts'íinnkihí ndo nga nistjin nkjúun, tu xi b'a ts'ín sakúhu ra má tindyajihín Jesu.

³ As'ai b'a kitsúhu Jesu nda xi ch'ihín ntsja:

—Tisíntjein kō tisinjñai kamaseen.

⁴ As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Jun, ¿mí nihi xi ma n'e nga nistjin nkjúun? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anki xuta, a ra ma n'ek'ien?

Tunga najmi kinchjahá jóo.

⁵ As'ai kjan tsasehe Jesu já xi kabinchandaihi kō kikié babaha at'aha ndjá tjíntuyá animaha jóo. B'i kitsúhu nda xi ch'ihín ntsja:

—Tjentei ntsai.

Kingjénte ntsja ndo kō kamanda.

⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju já fariseo yo, as'ai kama ñjakúko já xi yanki nda rej Herode Antipa nga tsangisjai niyáko xi nkú ts'ín kama ts'íink'iehen Jesu.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nkjin xuta andai ntáchak'uun

⁷ As'ai ngijko t'axín Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'uun. Ta kitsjennkihí nkjin nkjún xuta xi incha niba ante Galilea. ⁸ Kō ta incha kint'é ngayjee ni xi títs'ín Jesu xuta xi tjín ante Judea, xi tjín nanki Jerusalen, xi tjín ante Idumea, xi tjín ngabantá ntáje Jordan, kō xi tjín andaihi nanki Tiro kō nanki Sidon. Kui kjuaha nga incha j'aise tentehé ra.

⁹ As'ai y'éxá Jesu já ni'yakuyáha xi má nga k'uéndaha nku tsutsu, tu xi najmi kuasinne'yúhún ra ngayjee xuta nkjin xi kama ñjakú yo. ¹⁰ At'aha ngatentee xuta xi uhún ixí t'íncha basinne'yúhún ra nga mjehe ts'íinkohó, at'aha nkjin nkjún maha xuta un xi kits'ínkihi.

¹¹ Ko máha jánindoo, nk'ie nga incha kieke Jesu, tsinchakúunch'int'aha ko b'i incha kitsú nga kikjintáya:

—Ji xi Ntíhi Ntíaná!

¹² Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jánindoo tu xi najmi incha kuitsuyaha yáha Jesu.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ As'ai nginji Jesu nku asunntu tjenki. Kinchjaha já xi j'ájin nga k'uaísehe ko incha j'ai jóo. ¹⁴ Te jo maha já xi j'ájin tu xi tsjénkohó ra ko tu xi ts'íinkjihi nga k'uénimí éhen Ntíaná. Já postru kitsúhu jóo. ¹⁵ Kitsjáha jóo nga ngajohó ts'íinkjihi ra xuta ko nga k'onsje jáninda xi tjíntujíhin xuta.

¹⁶ Kui xu'b'i já te jo xi j'ájin Jesu: Simon xi kitsjá j'áíhin nga kui xi ta Pedro k'úin; ¹⁷ Santiago ko Jua xi nts'e maha xinkjín, xi jáha Zebedeo maha. Jesu ta kitsjá j'áíhin já xi joo nga ta k'úin Boanerge, kui j'áin xi tsuhu ra: Ntíhi Ch'on. ¹⁸ J'ájin ya: Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Tadeo, Simon xi mako já cananista, ¹⁹ ko Juda Iscariote xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ As'ai kik'óya ngáha Jesu ni'yaha ko ta kama ñjakú nkjúhún ngáha xuta, nga santaha najmi kama incha kikjine niñu. ²¹ Nk'ie nga kint'é xuta xinkjín Jesu niu, incha j'aingisjaihi. At'aha b'a kitsú xuta nga ja tíma luku Jesu.

²² Máha já chjine'éhen kjuatéxumoo xi incha nibaha nanki Jerusalen, kui xi b'a kitsú: —Ndaninda Beelzebu xi ndaninda k'akuhu jánindoo tíñajihín ndai. Kui nga nga'yúhún ndaninda k'akuhu jánindoo tím'osjekohó jánindoo.

²³ As'ai kinchjaha Jesu jóo ko y'éjña chubayaha nga tsakúya:

—Jun, ¿nkú ts'ín kamaha tsa ndanindoo ta kuihi k'onsje suba yjohó? ²⁴ Xuta xi tjín má nga batéxuma nku nda rej, tsa ta kuihi fi kontraha xinkjín, ndahachí najmi tse maha má nga batéxuma nda rej xu'bo. ²⁵ Ko tsa xuta xi tjíntu nku ni'ya fi kontraha xinkjín, ndahachí najmi ta s'ehe ra nga'yún. ²⁶ B'a ta ts'ín tíña ts'e ndanindoo. Tsa Satana kuakjánya yjohó nga ta kuihi nguai kontra yjohó, ndahachí najmi tse kamaha nga k'úejña. Tu sa ní kuichúke nistjihín.

²⁷ Ndaha nku najmi ma fas'en ni'yaha nku nda xi 'yún tjíhin nga'yún ko kjé'aha ni xi tjíhin. Tjín níhi nga tjun k'ué'yún ndo. B'a ts'ín kama kjé'aha ra ni xi tjíhin ndo ni'yaha.

²⁸ 'Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kama ndyjat'aha ngatentee ngatitsuhún xuta ko ngatentee tu mí én ch'on tsuhú ni xi kitsú. ²⁹ Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, kui xi najmi ta kama ndyjat'aha ra. Nku jé xi najmi ta kamaha ra ndyja ts'ín.

³⁰ B'a kitsú Jesu at'aha: “Ndanindoo tíñajihín”, incha kitsú jóo.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi naaha ko yá xi já nts'e

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ja kamoó. J'ai naaha ko já nts'e Jesu. Natsiun tsincha nga kits'ínkji xi ngji nchjaha Jesu. ³² As'ai xuta xi kab'entut'áha b'a kitsúhu:

—Naahi, já nts'ei ko jminchjín nichjai kabincha natsin ján. Mje rúhu kuinchjakohi.

³³ B'i kitsú Jesu:

—¿Yá xi nána ko yá xi já nts'é?

³⁴ As'ai tsasehe xuta xi kab'entut'áha ko b'i kitsú:

—Kui xuta xu'b'i xi nána ko já nts'é. ³⁵ Tu yáha ni xi ts'íintjusun xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, kui xi nda nts'é, na nichja ko nána.

4

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda xi tsaténdzjo xujmá
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Nku niyá Jesu tsakúyaha xuta éhen Ntíaná andai ntáchak'uun, ko tu ni xí nkjihín xuta kama ñjakút'aha. Kui nga nku tsutsu ngjik'iejñayaha ko ngayjee xuto andai ntóo tsincha.

² Nkjin tíkjá ni tsakúyaha nga y'ejña chubayaha. B'i kitsú:

³ —Tjenñju. Nku nda ngjiténdzjo xujmá. ⁴ Nk'ie nga tibaténdzjo xujmóo, k'ua xi tsixuntu andai niyóo. As'ai incha j'ai nisee ko kikjine xujmá xu'bo. ⁵ K'ua xi tsixuntu ajin ndjio má nga najmi 'yún tjín ninte. Kitsa jasu xujmóo, at'aha najmi 'yún tjin nintee. ⁶ Tunga nk'iehé nga tsitju ts'íu, kits'ínchjahan ko kixí, at'aha najmi 'yún ngjiyanji kjamaha. ⁷ K'ua ngá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kisá na'yóo ko najmi kitsjantehe nga nda saá xujmá xu'bo. Najmi chumi nihi kitsjá. ⁸ Tunga k'uahá ngá xi tsixuntu má nga nda nankiu. Jasu xujmá xu'bo ko kisá. Tu xí tsehé ni xi kitsjá. Tjín xujmóo xi kitsjá katé tjíhin, tjín xi kitsjá cháte ko te tjíhin, ko tjín ngá xi kitsjá unchan tjíhin.

⁹ Ko b'i kitsú sa:

—Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

B'i ts'ín kitsúya Jesu á tu subahá y'ejña chubayaha nga tsakúya
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Askahan nk'ie nga y'ejña suba Jesu, xuta xi kabinchat'aha ko já ni'yakuyá xi te joo incha kingjásjaiyaha mí nihi xi tsakúya nga y'ejña chubaya.

¹¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun ja kik'ainuu nga kamankjinnuu ni xi 'ma tíjña ts'e xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejña chubayahá ra, ¹² tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuéhé, ko ndaha tsa kuasínñju tunga najmi kamankjihín ra. B'a ts'ín najmi ngjuaikj'áha ra animaha ko najmi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin xuta éhen Ntíaná
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ B'i kitsú ya Jesu:

—¿A najmi mankjinnuu nkú tshu ra én xi kuak'iejñá chubaya? Tsa najmi kamankjinnuu, ¿nkú ts'ín kamankjin tentehenuu én xi bakuyá nga b'ejná chubaya?

¹⁴ Nda xi tsaténdzjo xujmóo, kui xi nkú joyaha xi b'énjímí éhen Ntíaná. ¹⁵ Tjín xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu andai niyóo. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún nibáhá Satana ko kjexín én xi ja kis'entjejin animaha.

¹⁶ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin ndjio. Nk'ie nga nt'é éen, tjen'yún tsjohó ts'ín ts'ínkjáíhin. ¹⁷ Tunga najmi 'yúhún tjíhin kjama ajin animaha ko najmi ndjá bincha. Nk'ie nga sakúhu kjuasti ko nk'ie nga n'e uncha tu ngat'aha éen, ts'ín t'axíhin yjohó éen.

¹⁸ Tjín ngá xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu ajin na'yóo. Kui xutaha xi ta nt'é éen, ¹⁹ tunga ni xi tjíhin asunntej s'entaha ra, kjuanchinóo b'anachaha, ko ma mje tentehe ni xi tjín. B'a ts'ín najmi sakúntehe ra nga nda saáha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsjá chan.

²⁰ Tunga tjíhin xuta xi b'a k'un xi nkú joyaha xujmá xi tsixuntu nanki xi ndoo. Kui xutaha xi nt'é éen ko ts'ínkjáíhin. Nda ts'ín nga b'entu. Kui xi b'a joyaha xujmá xi tsjá katé tjíhin, ko tsa cháte ko te tjíhin, ko tsa unchan tjíhin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi ma s'ejña 'ma éhen
(Lc. 8:16-18)

²¹ B'i ta kitsú sa Jesu:

—¿A tjín xi b'éti nku nd'í tu xi k'uejñaha kintehe nku kaxa a ra kintehe nku kama? ¿A najmi b'ejña nk'ahá? ²² At'aha ngayjee ni xi 'ma tíjña nd'ai, kuichú nistjin nga s'ejña chji. Ko ngayjee ni xi najmi tíjña chji nd'ai, kuichú nistjin nga kuitju chji. ²³ Xi tjen tjabaxínñju, katasínñju.

²⁴ B'i ta kitsú sa Jesu:

—'Yún nda tasinñjuhuu ni xi tínu'yó. Xi nkú ts'ín nda kuasinñju, b'a ts'ín nda kamankjinnuu, ko 'yún k'uai sanuu nga kamankjinnuu ni xi tínu'yó. ²⁵ At'aha xi basínñju ni xi bakuyá, kui xi k'uai saha nga kamankjihin. Tunga xi najmi basínñju, chjú'aha santaha ni xi íchí mankjihin.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku xujmá xi sá suba

²⁶ B'i ta kitsú sa Jesu:

—Má batéxuma Ntíaná, kui xi b'a joyaha ni xi ma nk'ie nga nku nda baténdzjo xujmá. ²⁷ Tsa kjife ndo ko tsa tíjña t'k'un, ndaha tsa nga nistjiun ko ndaha tsa nga nistjen, fasu xujmóo ko sá. Najmi be ndo á b'a maha. ²⁸ At'aha t'anankiu ts'ín nga sá kui ni ján. Títjun tjuhu nts'én, as'ai tjuhu xka, askahan xu, ko ja kamoó s'ehé xujmá. ²⁹ Nk'ie nga ja chubaha, as'ai bate ndo niu, at'aha ja kuichu nistjin nga stí.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ B'i ta kitsú sa Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejña chubayahona xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná? ¿Mí éhen xi ts'inchjén nga k'uejña chubayahana? ³¹ Kui xi nkú joyaha nku k'un mostasa xi s'entje. Kui k'un xu'bi xi 'yún íchí sa nga k'un xi k'oo xi tjin asuntee. ³² Tunga nk'iehé nga ja s'entje, as'ai sá ko 'yún chánka ma sa nga ni ntje xi k'oo. I nkjún ma tjiaha, nga santaha nisee ts'ínnda'á nubahá má nk'íéhen tjiaha yóo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu

(Mt. 13:34-35)

³³ Jesu y'ejña chubayahá xuta nga tsakúyaha. Ni xi ma chubayahá ra xuta, kui nihi xi kits'inchjén. ³⁴ Najmi tsakúya tsa najmi y'ejña chubaya. Tunga máha já ni'yakuyáha, najmi y'ejña chubayahá nga tsakúyaha.

B'i ts'ín kits'ínk'íéjyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ Ta kuihi nistjin xu'bo nkú ma nga ja tíma jyun, b'i kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tjián ngabantá ján.

³⁶ As'ai kits'ínkji xuta nkjiun ko tsutsu xi tu b'a ts'ín jahá kab'eya incha ngjiko. Ta incha kitsjennkíhi kj'ai sa tsutsu. ³⁷ Tu ni xi kamahá, tu incha kamanehé nku ntjo xi tu xí 'yúhún, ko t'éhen ntáchak'uun ni xi nkjún kits'íhin tsutsuu, nga santaha ja ma tséhé ni ntánijua xi tífaseshen.

³⁸ Tunga máha Jesu, kjife astun tsutsuu nga kab'énki nku ni nintaku. As'ai já ni'yakuyáha ngji ts'ínkj'áha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿á najmi nkjún tímaha ri? ¡Ja kuayáa ei ni!

³⁹ As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko ntáchak'uun nga b'i kitsúhu:

—¡Tjenjyú! ¡Tjent'íahi!

Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyuju.

⁴⁰ As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Á b'a nkjún ts'ín binkjuhunnu? ¿Á najmi s'ejihinnuu Ntíaná?

⁴¹ Tu xí incha kitsankjúhún jóo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ntjo ko ntáchak'uun nt'é'éhen rá?

5

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda xi tíjñajihin ndanindo

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ As'ai incha tsichu nankihi xuta Gerasa, nanki xi tíjña ngabantá ntáchak'uun. ² Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, tjen'yún j'aik'úhún ra nku nda xi tsitjujen tsjóo. Ndanindo tíjñajihin ndo. ³ Ajin tsjóo b'ejña ko najmi ch'a ta ma ts'ínk'íéjña'yúhún ra, ndaha

tsa n'úkicha s'e'yúnkoho. ⁴ At'aha nkjin nkjún niyá kis'e'yúnkoho n'úkicha sjai ko ntsja, tunga kikjetiyahá n'úkicha ntsja ko kits'ín xixi n'úkicha sjai. Najmi tjín xi ma ts'ínk'íejña jyuhu ndo. ⁵ Nistjin nistjen fatsú' bajín tsjóo ko jñoó nga kjintáya ko nga ndjio ts'ín'unkoho ra yjoho.

⁶ Nk'ie nga kjin tjen sa Jesu, kiekehe ndo ko tsangatsanka nga j'aisinkúnych'int'aha. ⁷ Yún kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntia nku tutu xi tjíña nk'a ján, ¿mí nihi xi tjínkoho an? Ntia nku tutu tibená. Tíbankihi nga najmi tu 'baini kjuanima.

⁸ B'a ts'ín kinchja ndo at'aha Jesu b'a kitsúhu:

—Ji ndaninda, titjusjejihin ndo!

⁹ As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Nkú 'mihi?

B'a kitsú jánindo:

—Legion 'mini at'aha tu xí nkjihín mahani.

¹⁰ As'ai 'yún nkjún incha tsankihi Jesu nga najmi tu ts'ínkji t'axíhin. ¹¹ Xi tjehe nku asuntu tjenki nkjin nkjún chinka tíincha kjine jña. ¹² As'ai jánindo incha tsankihi Jesu: —N'ekjini má tjíma chinko tu xi kuitjás'enjihin ri.

¹³ As'ai Jesu kitsjantehe jánindo. Incha tsitjujihin ndo nga incha ngjikjas'enjihin chinko. Jo ra mií maha chinko. Tsangatsanka chinko nga kikjaníkj'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

¹⁴ As'ai incha tsanka já xi tíincha kunntá chinko. Ngji tsuyaha xuta xi tjín ajin nantio ko andai nantio. As'ai incha j'aisehe xuta ni xi kamo. ¹⁵ J'ai má tjíña Jesu ko kieke nga kab'ejña yo nda xi tsitjujihin jáninda xi tu xí nkjihín maha. Ja yja ngáha najyun ko ja nda je je ngáha. Incha kitsankjún jóo.

¹⁶ Já xi kieke ni xi kamo incha kitsuyaha xuta xingiso ni xi kamaha ndo ko ni xi incha kamaha chinko. ¹⁷ As'ai xuta nantio tsankihi Jesu nga kuitju nankihi. ¹⁸ Nk'ie nga tífás'en ngáha Jesu tsutsuu, nda xi tsitjujihin jánindo mjehe nga tsjénkíhi ko tsankihi kju. ¹⁹ Tunga najmi kitsjantehe ra Jesu. B'i kitsúhu:

—T'in ni'yahi ko t'ihinseihí xuta xinki. T'inyaihi ngayjee ni xi kuats'ínkoho Ntianá ko xi nkú ts'ín kama nimaha ji.

²⁰ As'ai ngji ndo ko kik'atuts'ihin nga kitsúya ante Decapoli ngayjee ni xi kits'ínkoho Jesu. Ngatentee xuta xi tjín yo incha kama nkjühun niu.

B'i ts'ín kits'innkíhi Jesu nku takjín ko nku tachjuún

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Nk'ie nga ja kik'óyako ngáha Jesu tsutsuu ngabantá ntáchak'uun, as'ai nkjin nkjún xuta kama njakút'aha ko y'ejña Jesu andai ntáchak'uun. ²² As'ai j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda k'akuhu ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kieke Jesu, tsasinkúnych'int'aha ²³ ko tsankihi nga kuasinkoho. B'i kitsúhu:

—Takjín ichína ja tí'me. Nibángjennéi ntsai ntína tu xi kamandaha ko kj'uaíya ngáha ra.

²⁴ As'ai ngjiko Jesu ndo, ko nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi nga íxi tsinchane'yúhún ra.

²⁵ Ta tjenjihin xuta nkjiun nku tachjuún xi tjíhin te jo nú nga jní títs'ínk'iehe. ²⁶ Kui xi nkjin kjuanima kieke aya ntsja já chjinenkiu. Santaha kits'ínkje ngayjee ni xi tjíhin, tunga ndahá ichí najmi kamanda. Tu sa ní 'yún ngjitse ch'ihin.

²⁷ Nk'ie nga kint'é tachjuún ni xi títs'ín Jesu, as'ai j'ai tjennki Jesu ajihin xuta nkjiun. J'aik'úhún ko kits'ínko najyun xi yja Jesu. ²⁸ At'aha b'i ts'ín kits'innkink'un: “Tsa tu najyuhún ts'ínko sa, kamanda ngáhana.” ²⁹ Nk'ie nga b'a kits'ín, tjen'yún kitikjáyahá ra jníu ko ndzen kamaha yjonintehe tachjuún nga kama nkihi ch'in xi k'uhún.

³⁰ Tunga kiekehé Jesu nga tsitjujihin nga'yún. Kits'ínk'ótjiya nga tsasehe xuta nkjiun ko b'i kitsúhu:

—¿Yá xi kuats'ínko najyunna?

³¹ As'ai b'a kitsú já ni'yakuyaha:

—Tíyái nga xutá nkjiun t́basinne'yíhin. Á: “¿Yá xi kuats'ínkō najyunna?” t́bixíhinni.
³² Tunga tu nku nga tsasehé rá Jesu xutá xi kabinchandaihi tu xi skuehe yá xi b'a kits'íun.

³³ Máha tachjúun, nk'ie nga kíkíe ni xi kamat'ain, as'ai ixí ts'atsé nkjúhún nga j'aisinkúnch'int'ahá Jesu kō kitsúya kixi kixíhi mí kjuaha nga b'a kits'íhin. ³⁴ As'ai b'í kitsúhu Jesu:

—Ji ntína, at'ahá kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in kō katumandaihi ch'in xi k'uhin.

³⁵ Nk'ie nga b'a tá títuhu Jesu, tu incha j'aihí k'ua já xi nibaha ni'yahá ndá k'akuhi ni'ya sinagoga kō b'a incha kitsúhu:

—Ja k'uen takjín. Najmi tá n'estihí ri ndá maestrú.

³⁶ Tunga najmi kits'ínsihín rá Jesu ni xi kitsú jóo. As'ai b'í kitsúhu ndo:

—Najmi tu binkjuin. Tu nkú kas'ejihín ri an.

³⁷ Najmi kitsjánté Jesu tsa kj'ái xutá tsjénnkíhi, tu Pedro sahá, Santiago kō Jua xi nts'e maha Santiago. ³⁸ Nk'ie nga incha tsichu ni'yahá ndá k'aku, kíkíe Jesu nga xaáhan tíma kō nga t́incha kjintá xutá nga 'yún t́incha kjintáya. ³⁹ As'ai jas'en Jesu kō b'í kitsú:

—¿Á xaáhan t́n'ehenu kō t́ch'íhinu? Najmi ka'me takjún. Tu kjifehé.

⁴⁰ Tsajnukiehe xutá xi kama ñjakú yo, tunga kik'onsjehé Jesu ngatentee xuto. As'ai tu na'míhi ní kō nahá takjún kō já ni'yakuyáha xi tjenkō, kui xi jas'enkō má xi tjehe nkjína takjún. ⁴¹ Jak'á ntsja kō b'í kitsúhu:

—Talita, kuum —kui éin xi tsuhu ra: Takjín, ji t́inchjako, t́sintjein.

⁴² Tjen'yún tsisintjehén takjún kō kikjatsú'ba ngáha. Tu ni xí kama nkjúhun rá xutá xi tjíntu yo ni xi kamo. ⁴³ Tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tu ch'a xi k'únyahá niu. Kō b'a kitsú nga k'uaihi nichine takjún. Te jo nú t́ihin takjún nga b'a kamo.

6

B'í ts'ín najmi kin'ekjáhín Jesu

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ngáha nankíhi kō kitsjennkíhi já ni'yakuyáha. ² Nk'ie nga tsichu xuatú tsakúya ni'ya sinagoga. Kama nkjúhun xutá xi tjín yo nk'ie nga kint'é xi nkú ts'ín t́bakúya. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Má ngjik'áha ndai ngayjee ni xu'bi? ¿Mí kjuankjink'un nankaha xi kik'aihi kō á maha rá ts'íhin kjuankjún? ³ ¿A najmi kuihi ndai xi ndá chjineyóo, xi ntíhi María kō já nts'e maha Santiago, Kuse, Judá kō Simon? ¿A najmi eihí tá tjíntujínná jminchjín nichja ndai?

Kui nga najmi incha kama kits'ínkjáhín rá. ⁴ Tunga b'ahá kitsúhu Jesu xutá nkjiun:

—Tu má xi tjehe ni yankjún nku ndá profeta. Nkuhú nankíhi kō ajihin xutá xinkjín kō ni'yahá najmi b'a n'ehé.

⁵ Ndaha nku kjuankjún najmi kamaha kits'ín yo. Tu chubahá xutá un xi kingjénne ntsja nga kits'ínkíhi. ⁶ Kama nkjúhun Jesu, at'ahá najmi s'ejihin xutá nga Ntíaná kits'ín nibáha.

B'í ts'ín kitsúyahá Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'úénijmí

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

Kikjatsú'ba Jesu nga tsakúya ante xi tjíndai yo. ⁷ As'ai kinchjaha já ni'yakuyá xi te jo kō kik'atuts'íhin nga jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji. Kitsjáha nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jáninda xi tjíntujíhin xutá. ⁸ B'a kitsúhu nga najmi chumi nihi xi k'ua nga incha ts'ín niyá, tu yánisehé xi kama k'ua. Najmi t́ihin nga k'ua ninkuan, tá ndaha tsa, tá ndaha toon. ⁹ Kama ngjuáya tjabaxín ntéhe, tunga najmi kamahá k'ua tsa jo 'yún najyun. B'í kitsúhu jóo:

¹⁰ —Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo t́ntsuboo santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. ¹¹ Tsa tjín má najmi n'ekjánnuu, kō tsa najmi ngjuénñjunuu xutá xi tjín yo, tu sahá

titjusjoo ante xu'bo ko t'etsujno ndyjo tsuku, tu xi b'a ts'in kuakúchjihinu nga tjeheñ je xuta xu'bo.

¹² As'ai incha tsitju joo ko y'énijmíhi xuta nga tjihin nga incha ngjuaikj'áha ra animaha.

¹³ Nkjin nkjún jáninda incha kik'onsjehihin xuta, ko nkjin nkjún xuta un incha kits'innkihi nga kik'onjnuhu seti.

B'i ts'in k'ien Jua Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

¹⁴ Nda rei Herode Antipa ta kint'é ni xi tít's'in Jesu, at'aha tu má kichubanijmíyahá ni Jesu. As'ai b'a kitsú:

—Jua Bautista ja j'áya ngáha ra ngabayoo. Kui kjuaha nga tjihin ra nga'yún nga tít's'ihin kjuankjún.

¹⁵ K'ua xuta xi b'a incha kitsú:

—Nda profeta Elia niu.

K'ua ngá xi b'a incha kitsú:

—Nku nda profeta niu xi nkúhu já profeta xi kis'e nú chá ján.

¹⁶ Tunga máha Herode, nk'ie nga kint'é ni xi t'íncha tsu xuta, as'ai b'a kitsú:

—Jua niu. Nda xi an kitsja kjuá nga kitikjá nintaku. Ja j'áya ngáha ra ngabayoo.

¹⁷ B'a kitsú Herode at'aha kits'ínkji já juhun nga jakj'ánijé Jua. Y'é'yún ko kits'ínkjas'en nubayoo. Ngat'aha na Herodia b'a kits'íhin at'aha chjuúhun Felipe kama na Herodia, ko ndo ngá nts'e kamaha Herode tunga Herode y'ejñako no. ¹⁸ B'i kitsú Jua nga kinchjako Herode nk'ie:

—Tíjña nkjúhun kjuatéxumoo ni xi t'ín'ei, nga ta jiji tinchunkoi chjuúhun nda nts'ei.

¹⁹ Kui nga na Herodia kits'ín unkiehe Jua ko kama mjehe nga ts'íink'ien, tunga najmi tjihin nkú ts'íihin ra. ²⁰ At'aha be Herode nga Ntíaná ts'ehe ndo ko naxu ts'in. Kui nga tsankjúhun ko kuhun ra. Nk'ie nga nt'é ni xi tsuhu Jua, najmi be mí nihi xi ts'ín tunga tsjohó maha nga mjéñjuhu.

²¹ Tunga tu chahán tsichu nistjin nga kisakú niyáha na Herodia nk'ie nga tsichu nú Herode. Kui nistjiun ts'asje Herode nku s'í ko kitsúyaha já k'akuhu ko já jun k'akuhu ko já títjun xi tjin ante Galilea. ²² As'ai jas'en takjihin na Herodia nga kitenki. Tsjo nkjún kamaha Herode ko já xi kab'entut'áko ho yámixo ko b'i kitsúhu takjún:

—Tinchíní tu mí ni xi mjehé ri. Tsjaha.

²³ Xí Ntíanáhá kits'ínkie nda rei nga b'a kitsú:

—Tsjaha tu mí nihi ni xi kuinchíní santaha masen ni xi batexumaha.

²⁴ As'ai tsitju takjún nga ngjingásjaiyaha naaha:

—¿Mí nihi xi kuankia?

B'i kitsú na Herodia:

—Nintaku Jua Bautista tinchíhi.

²⁵ As'ai jas'en tsuntsu ngáha takjún má xi tjeheñ kab'ejña nda rei ko tsankihi niu:

—Mjena nga k'uainí nd'ai mamaí nga k'úeya taba ní nintaku Jua Bautista.

²⁶ As'ai 'yún kik'ie babaha nda rei, tunga ngat'aha ní nga ja kats'ínkie Ntíaná nga ts'íintjusun éhen ko ngat'aha já xi kab'entut'áko ho yámixo, kui nga najmi tjin nkú ts'ín najmi kuitsuhu ra takjún. ²⁷ Tjen'yún kits'ínkjihí nda rei nku nda jun nga kitsjáha kjuá nga kj'uaíko nintaku Jua. As'ai ngji nda juun ko tsatekjá nintaku Jua aya nubayoo. ²⁸ Nku taba y'éya nintaku Jua ko kitsjáha takjún, ko naaha takjún kits'ínkjas'eheñ nintaku Jua.

²⁹ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyáha Jua ni xi kamoq, incha j'aikj'á yjoninte k'ien ko incha ngjingáyanji.

B'i ts'in kits'ínkjen Jesu já xi un mií

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Ta incha kama ñjakú ngáha já postru má tíjña Jesu ko incha kitsúya tentehe ni xi kits'ín ko ni xi tsakúya. As'ai b'i kitsú Jesu:

³¹ —Níba suboo. Tankíaán nku ante t'axín tu xi n'ekj'áiyahaná.

At'aha nkjin nkjún xuta xi tjincha fi ko xi tjincha f'ai, nga santaha najmi ta tjincha sakuntehe ra tsa incha kjine niñu.

³² As'ai incha y'eya nku tsutsu nga ngji t'axín suba nku ante má najmi ch'a tjin. ³³ Tunga nkjihín xuta xi kiekehe nga incha ngji ko incha kamankjihín nga Jesu niu ko já ni'yakuyáha. As'ai incha tsitju xuta xi tjintu ngayjee nanki xi tjin yo nga tsuku ngjihi má nga tífi Jesu. Incha tsichu títjun xuto.

³⁴ Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, kieke nga nkjin nkjún maha xuta xi tikuyáha. Kama nimaha, at'aha tjíma xi nkú joyaha chutsanka xi najmi tjihín nda bastu. As'ai kik'atuts'ihín nga tsakúyaha nkjin tikjá ni. ³⁵ Nk'ie nga kama ngixuun, incha j'aik'úhún já ni'yakuyáha ko b'a kitsúhu:

—T'axint'a nkjún ei ko ja kama ngixun nkjún. ³⁶ Tu sahá b'a t'ihín xuto nga katji nanki xi tjindai ei má nga kama k'uatse ni xi kjine.

³⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjohoon ni xi kjine.

B'a kitsú jóo:

—¿A kuankín ch'atse ní jo unchan denario tjihín ninkuan ko k'uaihi nga kjine xuta?

³⁸ B'i kitsú Jesu nga kingjásjaiyaha jóo:

—¿Nkú tjin maha ninkuan xi kich'o? Tankínk'iexkiu.

Nk'ie nga ja b'a kits'ín jóo, as'ai b'a kitsú:

—Un ninkuan ko jo tjio.

³⁹ As'ai b'a kitsúhu xuta nkjiun nga k'úentu stín ajin naxichu xkjúen. ⁴⁰ Tjin xi unchan kik'a stín yjoho nga incha y'entu, ko tjin xi cháte kik'a stín yjoho.

⁴¹ As'ai jakj'á Jesu ninkuan xi uun ko tjio xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. Tsakjanya ninkuon ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'íinnndzjoho ninkuon. Ta tsakjanya tjio xi joo nga kitsjáha ngatentee xuto.

⁴² Ngatentee xuto incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín. ⁴³ As'ai j'áfyá ninkuon ko tjio xi tsankiu. Te jo nisín kamaha. ⁴⁴ Un mii maha já xi incha kikjine ninkuon kui chubó.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ As'ai b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha nga incha kjuas'en tsutsuu ko nga incha ngjuai títjuhún ngabantá ntáchak'uun xi tjeheh nanki Betsaida, ko tsasín niyá xuto nk'ie nga incha ngji ni'yaha. ⁴⁶ Nk'ie nga ja kits'ínkji xuto, as'ai ngji nchjako t'axín Ntíaná asunntu tjenkiu.

⁴⁷ Nk'ie nga ja kama jyuun, ja kamasehen ntáchak'uun tjenjin tsutsuu. Tunga máha Jesu, má kixiu kab'eña. ⁴⁸ As'ai kieke nga 'ni nkjún tikjenntá já ni'yakuyóo, at'aha ntjo 'yún nkjún tísatéjihín tsutsuu. Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, tsichu tjenki Jesu jóo nga tífisun ntáchak'uun. B'a kits'ín xi kjuat'a niyáha jóo kits'ín.

⁴⁹ Nk'ie nga kieke já ni'yakuyóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun, sen kits'ín maha ko incha kikjintáya nkjún. ⁵⁰ At'aha ngatentee incha kiekehe ko incha kitsankjún. Tunga tjen'yún kinchjahá Jesu:

—¡Jyu ní! ¡Ahán niu! ¡Najmi tu binkjun!

⁵¹ As'ai jas'enne Jesu jóo ko kitsjenjyúya ntjo. Tu ni xí kama nkjúhún ra jóo, ⁵² at'aha najmi kjee mankjihín nkú tsuhu ra kjuankjúhún ninkuan xi incha kikjine, at'aha ndjá tjintuyá animaha.

B'i ts'ín kits'ínkijí Jesu xuta un xi tjin nanki Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Nk'ie nga ja j'atikjako Jesu já ni'yakuyáha ntáchak'uun, as'ai tsichu nanki Genesaret. Yo andai ntáchak'uun y'ét'a'yún tsutsuu. ⁵⁴ Nk'ie nga incha tsitju tsutsuu, tu tjen'yún incha kamankjihín ra xuta xi tjin yo nga Jesu niu. ⁵⁵ As'ai xuto incha ngji ngayjee ante xi tjin yo nga ngji ts'ínkint'é xinkjín. Incha ngjiko xuta un xi tjihín má xi tjeheh incha

kint'é nga tsú'ba Jesu nga kjintusún nachahan. ⁵⁶ Tu má antehé ni xi jas'en Jesu, ndaha tsa ante xi xixi, ndaha tsa xi ihi, kō ndaha tsa andai nantia, incha kikjántu aya niyátée xuta un xi tjíhin kō tsankihi tsa tsjántehē tsa tu andai tuts'in najyun xi yja ts'ínko. Kō kamanda ngayjee xi kits'ínko najyuhun Jesu.

7

B'i ts'in tsakúya Jesu mí nihi xi ts'in sihi xuta nginkun Ntíaná
(Mt. 15:1-20)

¹ As'ai incha j'aisehe Jesu já fariseo kō k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi nibaha nanki Jerusalen. ² Kinchjayane k'ua já ni'yakuyáha Jesu nk'ie nga incha kieke nga tíncha kjine niñu nga najmi tjun bané ntsja. Kui xi tsuhu ra nga najmi incha ts'intjusun sihin ntje cháha.

³ At'aha ngayjee xuta xi ntje judio tjehe ra ts'intjusun sihin ntje cháha, nga najmi incha kjine niñu tsa najmi títjun bané ntsja xi nkú ts'in tijnaha. 'Yún sa b'a ts'in já fariseo. ⁴ Xuta judio nk'ie nga incha f'aihi niyátée, títjun bané sisin ntsja kō as'ai incha kjine niñu. B'a ts'in incha ts'intjusuhun sihin ntje cháha. Kō tjintu saha kj'aihi sin xi nkúhu ts'e chutsihin, ndjií ntánijuaaha, stañaha kō kamaha. ⁵ Kui kjuaha nga já fariseo kō já chjine'éhen kjuatéxumoo kingjásjaiyaha ra Jesu:

—¿Á najmi ts'intjusuhun já ni'yakuyáhi sin xi y'éjñaná ntje cháná, nga tu b'ahá tjün kjinehe niñu? Najmi títjun bané ntsja.

⁶ As'a b'i kitsú Jesu:

—Tj tsjohónuu nga bakuchíu xi nkú ts'in yankjún Ntíaná! Kjuaxi kjáfhin ni xi kitsú nda profeta Isaia nk'ie nga b'a ts'in y'ét'a:

Kui xuta xu'bi tu ts'ahá benkjúnna,
tunga animaha kjin tijnaha an.

⁷ Najmi chumi ni chjíhi ra chje xi tsjana, at'aha tu kjuatéxumaha xutahá bakúya.

⁸ At'aha jun n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntíaná nga tu saha sin xi y'éjña xuta n'etjusun.

⁹ B'i kitsú ya Jesu:

—Jun ja ya sisiun xi nkú ts'in n'e t'axiún ni xi y'éjña Ntíaná tu xi sinnuu n'etjusuhunnu.

¹⁰ B'i ts'in y'ét'a Moise éhen Ntíaná: “Chankjún na'mihi kō naahi.” Kō ta y'ét'a ya: “Xi ch'on kuitsuhu na'mihi kō tsa naaha, kui xi tjíhin nga n'ek'ien.”

¹¹ Tunga juhún b'a bixiún nga tsa tjín xi b'i kuitsuhu na'mihi kō tsa naaha: “Ngayjee ni xi tjínna nga kúásinkoho kai, ja chje kitsjaha Ntíaná”, ¹² tsa tjín xi b'a kuitsu, kui xi najmi ta tjíhin ra kjuayún tsa kuasinko na'mihi kō tsa naaha. ¹³ Nk'ie nga b'a bixiún najmi ta n'echjihinu éhen Ntíaná tu ngat'aha sin xi kin'ekjas'ennuu kō xi b'i ngján n'ek'atiya ngáha ruu xinkiu. Kō nkjin sa ni xi nkúhu xu'bi n'etjusun yo.

¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu xuta nkjiun:

—Tjenñju tentenú kō katumankjinnuu. ¹⁵ Ndaha nku ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'in sihi nginkun Ntíaná. Ni xi bitjún níhi xuta, kui ní nihi xi ts'in sihi. ¹⁶ Xi tjeñ tjabaxínñju, katasínñju.

¹⁷ Nk'ie nga ngji t'axihin xuta kō jas'en ni'yo, as'ai já ni'yakuyáha kingjásjaiyaha nkú tsuhu ra én xi yéjña chubaya nga tsakúya. ¹⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A ta ndaha jun najmi mankjinnuu? ¿A najmi yanú nga ngayjee ni xi nibáha natsin ján nga fas'enjihin xuta, najmi ma ts'in sihi nginkun Ntíaná? ¹⁹ At'aha najmi animaha fas'enjin niu. Tu aya kats'ahá fas'en kō f'aya, as'ai bitju ngáha.

B'a ts'in kitsúyaha nga ndaha nku nichine xi tjín najmi ma ts'in sihi xuta nginkun Ntíaná.

²⁰ B'a ta kitsú ya:

—Ni xi bitju ní ts'a xuta, kui ní nihi xi ts'in sihi nginkun Ntíaná. ²¹ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga ch'on ts'in ts'innkjink'un, nga bangane kjuabixoon, nga tjín xi fantuko jminchjín nga najmi kje bixan, nga ts'ínk'ien xinkjín, ²² nga ndyjé ts'in, nga

'yún ts'ín mje ni xi t'ín, nga ch'on ts'ín, nga b'anacha, nga ts'ínkjas'ehen yjohó ni xi mjehe yjonintehe, nga ma xin k'un, nga ch'on tshuh xinkjín, nga nk'a b'asje yjohó kó nga najmi nda ts'ínkjink'un. ²³ Ngayjee ni ch'onk'un xu'bi ajin animaha xuta bitju. Kui ní nihi xi ts'ín sihi xuta nginkun Ntíaná.

B'i ts'ín nku tachjuún xi najmi ntjehe judio tjeheñ ra tsankihí nku kjuanda Jesu
(Mt. 15:21-28)

²⁴ As'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante xi tiña maha nanki Tiro kó nanki Sidon kó jas'en nku ni'ya. Najmi kama yuhu tsa t'ín xi skué nga yo t'íña. Tunga tu nkú kiyahá. ²⁵ As'ai nku tachjuún xi t'íñajihín nku ndaninda takj'ihín, nk'ie nga kint'é nga Jesu t'íña yo, j'aisehe kó tsasinkunch'int'aha. ²⁶ Tunga najmi ntjehe xuta judiohó tjeheñ ra tachjuún, at'aha ante Sirofenicia kitsin. Kui xi j'ainkihí Jesu nga k'onsje ndaninda xi t'íñajihín takj'ihín.

²⁷ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Katse sisin ma ra tjun jántíu. At'aha najmi nda t'ín tsa chjú'aha ninkuahan jántíu nga kj'uaihi nañóo.

²⁸ As'ai b'a kitsú tachjuún:

—Johon, Chá Ntia, tunga santahá ni kó nañá xi b'entunkí kinte yámixó kjine xihí ninkuan xi bixuntuhu ntí xiu.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—At'aha b'a kuixín, t'in ngáhani. Ja kuitjuj'ihín takj'ihín ndanindoo.

³⁰ Nk'ie nga tsichu ngáha tachjuún ni'yaha, kieke nga kjijña ndju takj'ihín kó nga ja najmi ta t'íñajihín ra ndanindoo.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda staya tsakján'a

³¹ As'ai tsitju Jesu ante xi tiña maha nanki Tiro nga j'a nanki Sidon. Tsichu ntáchak'un Galilea nga j'ajin ts'íhin nanki xi t'ín ante Decapoli. ³² Yo j'aikohó xuta nku nda xi staya kó tsakján'a. Incha tsankihí Jesu nga nguénne ntsja ndo. ³³ As'ai ngjiko t'axín Jesu ndo. Kitsungis'en najnú ntsja tjabaxínñju ndo kó ntá natéhe kik'onjnukohó ra njai ndo.

³⁴ As'ai tsasenjinki nk'a ján nga nanka tsakj'á ntaha kó b'i kitsúhu ndo:

—¡Efata! —Kui éin xi tshuh ra: ¡Katix'ái!

³⁵ Ta kuihi chubó kint'é ndo kó kama ndáhi njai. Kinchja sisin.

³⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu xuta nga najmi tu ch'a kuitsuyaha niu. Tunga ndahá tsa 'yún b'a kitsúhu xuta nga najmi kuitsuya niu, tu sahá tu nku incha kitsúyahá xuta ni xi kamoó. ³⁷ Tu ni xí incha kama nkj'uhún ra nga b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Ts'ín sisin tu mí nihi ni. Santaha maha ts'ín nga nt'é xuta xi staya kó ts'ín nga nchja xuta xi nima.

8

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi ñju mii
(Mt. 15:32-39)

¹ Nku niyá nk'ie nga ta kama ñjakú nkj'uhún ngáha xuta kó nga najmi t'íhin ni xi incha kjine, as'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyaha kó b'i kitsúhu:

² —Tíma nimana xuta nkjiin, at'aha ja t'íhin jan nistjin nga tjíntukona ei. Ja najmi ta t'íhin ra nichine. ³ Tsa b'ahá t'íun ts'ínkjí kjintía ni'yaha, kutsa incha kuayáyahá aya niyóo. At'aha t'ín xi kjin nkjún nibáha.

⁴ As'ai b'i incha kitsú já ni'yakuyóo:

—Tunga ante t'axín xu'bi. ¿Má xi tjeheñ kuankínchj'ahaná ninkuan xi kamaha ra xuta nkjiin?

⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú t'ín ninkuan kich'o?

B'a incha kitsú jóo:

—Yatu maha.

⁶ As'ai b'a kitsú Jesu nga k'úentu xuta nkjiun t'anankiu. Jakj'á ninkuan xi yatuu ko kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. Tsakjanya ko kitsjáha já ni'yakuyáha tu xi n'endzjoho ra xuta. As'ai já ni'yakuyóo kits'ínndzjoho ninkuon xuta nkjiun.

⁷ Ko ta y'a ya jóo k'ua tjió xixi. As'ai kitsjáha Jesu máb'achjihí Ntíaná ngat'a ts'e tjió ko b'a ta kitsúhu já ni'yakuyáha nga ts'ínndzjoho xuta nkjiun niu. ⁸ Kikjine xuta niu santa nkúhu nga kitse sisihin. As'ai j'áiya ninkuan xi ts'ankiu. Yatu nisín kama. ⁹ Ma ra ñju mii xuta xi incha kikjine nichinee. As'ai kits'ínkji Jesu xuta nkjiun ni'yaha ¹⁰ ko jas'enko já ni'yakuyáha tsutsuu nga ngji ante Dalmanuta.

B'i kitsú Jesu nk'ie nga tsinchihí nku kjuankjún

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ As'ai incha j'ai já fariseo ko kik'atuts'ihin nga ngji kontraha ni xi tsakúya Jesu. Tu xi kikjut'ayák'uhun, tsankihí nga ts'ín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáha.

¹² Najmi kisasihín Jesu ni xi kitsú jóo ko b'i kitsú:

—¿Á t'bankihi xuta xi t'jihin nd'ai nga skuehe nku kjuankjún? Kjuaxi ni xi tíxinnuu nga najmi s'ejña chjihí xuta xi t'jín nd'ai ndaha nku kjuankjún.

¹³ As'ai ngji t'axihín jóo nga jas'en ngáha tsutsuu ko ngji ngabantá xinkuu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'ínchjén na'yu san

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Já ni'yakuyóo kichayaha nga incha kik'a ninkuan. Tu nku ichihí ninkuan xi incha y'a nga kab'entuyá tsutsuu. ¹⁵ As'ai Jesu b'a kitsúhu jóo:

—Nda chasoo. Chúhuun yjonuu na'yu sahan já fariseo ko na'yu sahan Herode.

¹⁶ As'ai b'i ngján kinchjanímíyakoho xinkjín já ni'yakuyóo nga najmi incha y'a ninkuan. ¹⁷ Kamankjihín Jesu ni xi t'íncha tsu jóo ko b'a kitsúhu:

—¿Á t'ichubanímíyahanu nga najmi kich'ahanu ninkuan? ¿A tu yje najmi kjehé ma chjinuu ko mankjinnuu? ¿Á b'a nkjún ts'ín ndjáha animanuu! ¹⁸ T'íncha tunkun, tunga, ¿a najmi ma chjihínuu? Ko t'jinnuu t'jábaxínñju, tunga, ¿a najmi nu'yánú? ¿A najmi ta f'áitsjehénnuu? ¹⁹ Nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi uun já xi un mii maha, ¿nkú t'jín nisín kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?

B'a incha kitsú jóo:

—Te jo nisín.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ko nk'ie nga tsakjanyáha ninkuan xi yatuu já xi ñju mii maha, ¿nkú t'jín nisín kama ninkuan xi tsankiu nga y'ekú?

B'a kitsú jóo:

—Yatu nisín.

²¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á tu yje najmi kjehé mankjihinnuu ma?

B'i ts'in kits'ínkijí Jesu nku nda ka nanki Betsaida

²² Nk'ie nga tsichuko Jesu já ni'yakuyáha nanki Betsaida, as'ai incha j'aikoho xuta nku nda ka ko incha tsankihí nga nguáne ntsja nda ko. ²³ Jakj'á ntsja ndo nga tsitjuko natsihin nantio. As'ai tsátatéjnu tunkun ndo ko kingjáne ntsja. As'ai kingjásjaiyaha:

—¿A t'jín ni xi tíma chjihí?

²⁴ B'a kitsú ndo nga tsase:

—Tíma chjina xuta. B'a k'un yá tu xi t'jima k'un.

²⁵ As'ai ta kingjáne ntsja ngáha Jesu tunkun ndo. Tsase sisín ndo nga kamanda. Kama chji tentehe ngayjee ni xi t'jín.

²⁶ As'ai kits'ínkji ni'yaha ndo nga b'i kitsúhu:

—Najmi ta bitjas'ehenni ajin nantio tsa kuixínyai ni xi kamahi.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntíaná kits'in nibáha ngajoho
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ As'ai ngji Jesu ko já ni'yakuyáha ante xi tjin nanki Cesarea, má nga batéxuma nda Felipe. Nk'ie nga tjen aya niyóo, as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—¿Yá xi títsu xuta nga an?

²⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Tjin xi b'a tíncha tsu nga ji xi Jua Bautista. Tjin ngá xi b'a tíncha tsu nga ji xi Elia. Ko tjin ngá xi b'a tíncha tsu nga nku nda profeta ji.

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixiún nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

³⁰ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga najmi tu ch'a xi kuítsuyaha kui éin.

B'i ts'in kitsúya títjun Jesu nga n'ek'ien
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Kik'atuts'ihin Jesu nga tsakúyaha já ni'yakuyáha nga tihin nga un nkjún skuehe Ntíhi Ndax'iun, ko nga jáchá xi tihin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'ínkjáihin, ko nga n'ek'ien, ko nga k'uaíya ngáha ra ngabayoo nga ja k'ua jan nistjin.

³² Kitsúyaha ni xu'bi já ni'yakuyáha. As'ai Pedro ngjiko t'axín Jesu ko b'a kitsúhu nga najmi nda kits'in nga b'a kitsú. ³³ Tunga kits'ínk'ótjyak'uhún Jesu já ni'yakuyáha nga ndjá kinchjako Pedro:

—Tiyú xinní, Satana! At'aha najmi ni xi ts'e Ntíaná t'n'enkjintak'uin. Ni xi ts'e ní xuta asuntee t'n'enkjintak'uin.

³⁴ As'ai kinchjaha xuta nkjiun ko já ni'yakuyáha nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjin xi mjehe tsjénnkina, kat'éch'o subaha yjoho ni xi mjehe ko katsjáha yjoho nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ³⁵ At'aha xi mjehe ts'ínk'anki suba yjoho nga k'úéjña t'ik'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá ngat'ana ko ngat'aha én nda tsuhu Ntíaná, kui xi tu sahá n'ek'anki. ³⁶ At'aha, ¿mí xi chjíhi ra tsa ts'ín ngana xuta ngayjee ni xi tjin asuntee, tsa tu sa ndyjahá ngá animaha? ³⁷ ¿Mí nihi xi tsjá nga k'uéchjintjai animaha?

³⁸ Kui nga tsa tjin xi kama subaha ra an ko éna ajihin xuta ngatitsun xi tjin nd'ai xi najmi naxu tíncha nginkun Ntíaná, b'a ta ts'in ta kama subaha Ntíhi Ndax'iun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga k'uaíko kjuachánkaha Na'mihí ko nga k'uaíko ntítsjehe.

9

¹ B'i ta kitsú ya Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. K'ua xi tíncha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skue xi nkú ts'in kuakúchji nga'yúhun Ntíaná nga ja kuatéxuma.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Askahan nk'ie nga j'a jun nistjin, Jesu kinchja t'axihin Pedro, Santiago ko Jua. Ngjiko t'axín suba jóo nku asunntu naxi nk'a. Yo kik'óntjaiya sénnistjihin Jesu nginkun jóo.

³ Tsat'ai najyuhun. Taba xúxú kama. Najmi tjin asuntee xi kamaha b'a ts'ínk'íé taba taba najyuhun nga kuané nga xi nkú kik'ie najyuhun Jesu. ⁴ Ta kieke jóo Elia ko Moise nga tíncha nchjanijmíko Jesu. ⁵ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tihin nga ei kuíntsubahaná! Tu sahá n'endai jan ni'ya yántsú, nku xi kama ts'i, nku xi kama ts'e Moise, ko nku xi kama ts'e Elia.

⁶ B'a kitsú Pedro at'aha najmi be mí nihi xi kuítsu, at'aha tu ni xí kitsankjúhún jóo.

⁷ As'ai tu nkuhú ninti j'ai ts'ínk'íéhen ko ajin nintiu kinu'yá nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntína. Tjona. Tasinñjuhuu.

⁸ Kō as'ai tjen'yún incha tsasehé andaihi joo, tunga najmi ta ch'a xi kiekehé ni. Tu Jesu síjñako subahá saha.

⁹ Nk'ie nga ja tüncha nibájen ngáha, b'a kitsúhu Jesu joo nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha ni xi kieke santa nkúhu nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo Ntíhi Ndax'iun. ¹⁰ Tu kui incha kiekehé niu kō kinchjanijmíyakoho xinkjín nkú tsuhu ra nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo Jesu. ¹¹ As'ai incha kingjásjaiyaha Jesu:

—¿Á b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga tjíhin nga kj'uaí títjuhun Elia?

¹² B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga kj'uaí títjun Elia kō k'uénda ngayjee ni xi tjín. Tunga, ¿nkú tsuhu ra nga b'a ts'ín tít'aha éhen Ntíaná nga un nkjún skuéhe ra Ntíhi Ndax'iun kō nga xi najmi chumi ni chjíhi ra n'e maha? ¹³ Tunga an b'a tíxinnuu nga ja j'ai Elia, kō ni xi mjehe xuta kits'íhin ndo. Kin'ehe xi nkú ts'ín tít'a éhen Ntíaná.

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda chí xi tññajihín nku ndaninda

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Nk'ie nga incha j'ai ngáha má nga tjíntu já ni'yakuyá xingisoo, kieke nga nkjin nkjún xuta katsendáíhi ra joo kō nga k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo tüncha b'ésiko joo. ¹⁵ Nk'ie nga kieke xuta nkjiun Jesu, tu ni xí incha kama nkjühún ra kō tsangatsanka nga ngjikjaniñaha.

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tññkohonuu joo?

¹⁷ B'a kitsú nku nda xi síjñajihín xuto:

—Ji nda maestru, kjúáikoho nda china, at'aha nku ndaninda tññajihín xi najmi tsjantehe nga kuinchja. ¹⁸ Tu má xi tjeén ni nga fak'áha, ts'ínkijnehe t'anankiu. Ixi b'éxúhu ts'a nda china nga bate ni'yun kō bjá ndjáha. Ja b'a kuaxihín já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á b'a 'yún ichí s'ejihín ra Ntíaná xuta xi tjíhin nd'ai! ¿Nkjé kjin tjíhin nga kúateñajinnuu? ¿Nkjé kjin tjíhin nga ts'in chúkjuanuu? Nibákonú nda chíu ei.

²⁰ As'ai jaich'áha nda chíu. Tunga nk'ie nga kieke ndanindoo Jesu, tjen'yún y'étsujneyáha nda chíu kō tsijne t'anankiu nga ngjítikjá kō y'éxú ts'íhin ts'a. ²¹ As'ai kingjásjaiyaha Jesu na'mihí nda chíu:

—¿Nkjé kjin b'a maha ra?

B'a kitsú ndo:

—Santa nkúhu nga ntí ichí. ²² Nkjin niyá ja sa kjaníkj'ajihín nd'íu kō ntóo nga mjehe ts'íink'ien ntína. Tsa tjín ni xi kamahi n'eí kai, katuma nimaní jin kō tísinkoni.

²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—“Tsa kamahi”, tóbixín. Xi s'ejihín Ntíaná maha tu mí nihí ni.

²⁴ Tjen'yún 'yúhún kinchja na'mihí nda chíu nga b'i kitsú:

—S'ejinna Ntíaná. Tísinkoní tu xi najmi jo jan kamahana.

²⁵ Nk'ie nga kieke Jesu nga tíma ñjakú nkjún xuta, as'ai ndjá kinchjako ndanindoo:

—Ji ndaninda xi t'n'e stayai kō najmi tí'bainteíhi nga kuinchja nda chíu, an b'a tíxihin: títjújihín kō najmi ta bitjas'enjihín ri.

²⁶ As'ai tsitju ndanindoo nga kikjintáya ts'íhin kō nga 'yún y'étsujneyá nda chíu. Kis'ejña nda chíu xi nkúhu tsa k'ien. Nkjin xuta xi b'a kitsú:

—Ja k'uen.

²⁷ Tunga jak'áha Jesu ntsja nda chíu nga kikjesintjen kō tsasinjña ngáha.

²⁸ Nk'ie nga jas'en Jesu ni'yaha, as'ai já ni'yakuyáha kingjásjaiya t'axíhin:

—¿Á najmi kamahani kuakich'onsjeheni ndanindoo?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jáninda xi nkúhu xu'bi najmi chuba bitju. Nk'ie nga chubakaá Ntíaná kō nk'ie nga bintsuba kjintíaá, nk'iehé nga bitju.

B'i ts'in ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

³⁰ As'ai tsitju yo nga incha j'ajin ante Galilea. Najmi kama mjehe tsa tjín xi skuehe nga yo j'a, ³¹ at'aha b'i ts'in tsakúyahá já ni'yakuyáha:

—N'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ko incha ts'íink'iehen. Askahan nga ja kuayá, k'uaíya ngáha ra nga ja k'ua jan nistjin.

³² Tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo én xu'bi ko najmi kama k'un kingjásjaiya-ha.

B'i ts'in kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen
(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ As'ai incha tsichu nanki Capernaum ko nk'ie nga ja tíña aya ni'yoó, kingjásjaiyaha já ni'yakuyáha:

—¿Mí nihi xi tichubanijmíyakohonu xinkiu aya niyóo?

³⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo, at'aha aya niyóo kinchjanijmíyakoho xinkjín yá xi 'yún nk'a tjen ajihín. ³⁵ As'ai y'ejna Jesu, kinchjahá já ni'yakuyá xi te joó ko b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi nda k'aku mjehe kama ajinnuu, tu sahá nda musu kats'ín ma yjoho ko kats'ínxát'aha já xingisoo.

³⁶ As'ai jakj'á nku nda chí ko tsasínjnájin masehen jóo. Kitsubakjá ts'íhin nda chíu nga b'i kitsú:

³⁷ —Xi ngajona ts'íinkjáihín ra nku nda chí xi nkúhu xu'bi, kui xi an títs'ínkjáinna. Ko xi ts'íinkjáinna, najmi tu nku an títs'ínkjáinna. Ko ta xi kits'ín nibána títs'ínkjáihín.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi najmi fi kontraha
(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ As'ai b'a kitsú Jua:

—Ji nda maestru, kiyai nga nku nda ngajohi tím'osjehe jánindoo. Tunga kik'iech'ohó ri at'aha najmi ná tjenkoná.

³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha tsa tjín xi títs'ín nku kjuankjún ngajona, kui xi najmi kama tsa tu sa a kui ch'ohón ts'ín kjuinchjayane ngáhana. ⁴⁰ At'aha xi najmi tífi kontrana, kui xi ná makoná. ⁴¹ Tu yáhá ni xi tsjánuu tsa tu nku chutsín ntánijua at'aha an tjenkinú, kjuaxi ni xi tíxinnuu nga k'uaihi chjíhi xuta xu'bo.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin jé xuta xingisoo
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² Tu yáhá ni xi ts'ínkijnejin ngatitsun nku nda chí xi nkúhu xu'bi xi s'ejihín an, tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'íiun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka ko chjanikj'ajin ntáchak'uun. ⁴³ Tsa ntsai títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá tichákjái. Tu sahá ngandahi tsa kuitjás'en nimai má nga k'úentu tík'un xuta, nga najmi k'úinkoi nga joó ntsai ngak'ien, má nga najmi maha 'meya nd'íu. ⁴⁴ Yo najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'íu.

⁴⁵ Tsa tsukui títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá tichákjái. Tu sahá ngandahi tsa kuitjás'en nimai má nga k'úentu tík'un xuta, nga tjít'a nga joó tsukui nga ajin nd'í ngak'ien chjanikj'ajihin, má nga najmi maha 'meya nd'íu. ⁴⁶ Yo najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'íu.

⁴⁷ Tsa tunkuín títs'ínkijnejihin ngatitsun, tu sahá n'esjei. Tu sahá ngandahi tsa kuitjás'en kat'ai má nga batéxuma Ntíaná, nga najmi tsa tíincha nga joó tunkuín tsa tu sa ajin nd'í ngak'iehen chjanikj'ajin ngáhi, ⁴⁸ má nga najmi 'me chjuntuu ko najmi 'meya nd'íu.

⁴⁹ At'aha nd'í n'entiakoho ngayjee xuta. ⁵⁰ Nda naxo, tunga tsa ndyja nga'yúhun, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? Kas'e ajinnuu naxa xi tíxinnuu ko b'i ngján jyu tintsubakoo xinkiu.

10

*B'i ts'ín kinchjanijm'yaha Jesu kjuabixoon**(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)*

¹ Tsitju Jesu yō nga ngji ante xi tjin Judea ko ante xi tjin ngabantá ntáje Jordan. Ta kama ñjakút'a nkjúhún ngáha ra xuta. Tsakúyaha éhen Ntíaná xi nkú nga ts'ín tehente.

² As'ai k'ua já fariseo j'aisehe tu xi kjút'ayák'uhun ra. B'i ts'ín kingjásjaiyaha:

—¿A kama nku nda chuba ts'ínkjehé kjuabixahan nga k'uéjña chjuúhun?

³ B'i kitsú Jesu:

—¿Nkú ts'ín y'éjñanuu Moise?

⁴ B'a incha kitsú jóo:

—Moise kitsjá kjuá nga nku nda kama kjésintjen nku xujun má nga ja títs'ínkje kjuabixahan ko b'a ts'ín kama k'uéjñaha chjuúhun.

⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—At'aha ndjá animanuu, kui kjuaha nga b'a ts'ín y'énahanuu Moise. ⁶ Tunga nga tuts'ihin ni, nk'ie nga kits'ínnda Ntíaná asunntee, “nku chjuún nku x'in kits'ínnda xuta” tjit'a. ⁷ Ko ta tjit'a ya: “Kui kjuaha nga nku nda k'uéjñaha na'mihí ko naaha nga k'uéjñako chjuúhun. ⁸ Nga joō nkuhú kujichú ma.” Kui nga najmi ta jo ma saha. Nku ní yjoninte incha maha. ⁹ Kui b'a maha, ni xi y'é'yúhun Ntíaná, najmi xuta kjéndáya.

¹⁰ As'ai já ni'yakuyáha ta kuihí niu kingjásjaiya ngáha ra nk'ie nga ja incha j'ai ni'yaha.

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Tu yáha ni xi k'uéjña chjuúhun ko kujixanko kj'ai tachjuún, kui xi títangane kjuabixahan. ¹² Ko tsa nku tachjuún k'uéjña x'ihin ko kujixanko kj'ai nda, kui xi ta títangane kjuabixahan.

*B'i ts'ín nda kinchjane Jesu jánti xiu**(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)*

¹³ As'ai incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja. Tunga já ni'yakuyóhó b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁴ Nk'ie nga kieke Jesu ni xi tjincha ts'ín jóo, najmi kisasíhin niu. As'ai b'a kitsúhu:

—Tjehentohoo jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'ín tjintuyáha xi nkú joyaha jánti xi, kui xi tjeheh ra nga Ntíaná kuatéxumaha. ¹⁵ Kjuaxi ni xi tíxinuu. Xi najmi ts'ínkjáíhin nga Ntíaná xi batéxuma xi nkú ts'ín ts'ínkjáíhin nku nda chí ni xi 'báihí, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

¹⁶ As'ai jak'á jánti xiu nga ts'ank'a ko kingjénne ntsja nga nda kinchjane.

*B'i ts'ín kinchjanijm'ko Jesu nku nda nchiná**(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)*

¹⁷ Nk'ie nga ja títitju Jesu yō nga ts'ín niyá, as'ai j'ai tsuntsu nku nda. Tsasinkúnch'int'aha ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáíhin ra nga kúatejña tít'un sían?

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda tí'mihini? Najmi tjin xi ndaha, nku tutuhú Ntíaná. ¹⁹ Yai xi nkú ts'ín tjit'a kjuatéxumoo: “Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. Najmi tu ch'anach'aihi xuta xingisoo. Chankjún na'mihí ko naahi.”

²⁰ B'a kitsú ndo:

—Ji nda maestru, ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²¹ As'ai Jesu kama nimaha ndo nga tsase'a ko b'i kitsúhu:

—Nku ni ndyjat'a sahi. T'ihinteñai ni xi tjihin ko tjeihin xuta x'an. B'a ts'ín s'ehé ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²² Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie babaha ko kik'ie nusin nusihin nga ngji, at'aha 'yún nkjún nchiná.

²³ As'ai tsase Jesu andaihi ko b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Já b'a 'yún 'ni tjihin tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuas'enjihin nga Ntíaná xi kuatéxumaha!

²⁴ Kama nkjúhun já ni'yakuyóo én xi kitsú Jesu, tunga b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Jun ntína, já b'a 'yún 'ni tjihin nga kjuas'enjihin xuta nga Ntíaná kuatéxumaha! ²⁵ Tu sahá najmi 'ni tjin tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

²⁶ Tu ni xi kama nkjúhun saha jóo ko b'a kitsúhu xinkjin:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁷ As'ai tsase'a Jesu jóo ko b'a kitsúhu:

—Xuta ndahachí najmi kamaha ts'ínk'anke yjoho, tunga Ntíaná maha ts'ínk'anke xuta. At'aha tu mí nihí ni xi maha ts'ín Ntíaná.

²⁸ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entu tentei ni xi tjinni ko tjennkihi nd'ai.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu yáha ni xi y'éjña ni'yaha, tsa já nts'e, tsa jminchjin nichja, tsa naaha, tsa na'mihi, tsa ntíhi ko tsa jñá xi tjihin ngat'ana ko ngat'aha én nda tsuhu Ntíaná, ³⁰ kui xutai k'uai ngáha ra unchan niyá tjihin ni xi y'éjña. Nd'ai asunnte xu'bi k'uaihi ni'ya, já nts'e, jminchjin nichja, naaha, ntí ko jñá, ko ta tsjénki uncha. Ko nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu tík'un sín. ³¹ Nkjin xuta xi tjun nd'ai tsjénki, ko nkjin xi yjanki nd'ai xi tsjén tíjtin kama ngáha.

B'i ts'ín ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Nk'ie nga tíincha ts'ín niyá nga tíincha fi nanki Jerusalen, Jesu tjen tíjuhun xuta ni'yakuyáha. Kama nkjúhun jóo ko tíincha tsankjún nga tjennkihi. As'ai ta kinchja t'axihín ngáha ra já ni'yakuyá xi te jóo ko kik'atuts'ihin nga kitsúyaha ni xi kamat'ain.

³³ B'i kitsúhu jóo:

—Tjenñju. Ja t'bankiaán nanki Jerusalen. Ja n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi incha tsjá kjua nga n'ek'ien ko as'ai ts'ínkjas'ehe xuta xi najmi ntje Israel tjehe ra. ³⁴ Kui xi kuajnukiehe ko kuatétéjnuhu. K'uéhe ko ts'ínk'ien. Tunga nk'iehé nga ja kj'ua jan nistjin, kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'ín Santiago ko Jua tsankihi Jesu nku kuanda

(Mt. 20:20-28)

³⁵ As'ai Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo maha, kui xi incha j'aise tiñaha Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, mjeni nga k'uaini ni xi kuinchíhi.

³⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi mjenuu nga ts'ian?

³⁷ B'a incha kitsú jóo:

—K'uainteni nga nku xi k'úejña kixihi ko nku xi k'úejña skjúhin nistjin nga n'ekjáhín kjuachákahi.

³⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi yo ni xi tíbinchu. ¿A kuichúkjuanu nga un skuenuu xi nkú ts'ín un skuena? ¿A kuichúkjuanu nga n'ekjóhoon kjuanima xi ts'inkjáíhin?

³⁹ B'a incha kitsú jóo:

—Kuichúkjuani.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi nga un skuenuu xi nkúhu an ko nga choo kjuanima xi ts'inkjáíhin. ⁴⁰ Tunga tsa kuintsuboo nga kixina ko tsa skjúnna, najmi an tjñana nga tsja niu. Ja tjintu xi tjña ndaha kui antee.

⁴¹ Nk'ie nga kint'é já ni'yakuyá xi tee niu, incha kits'ínkjanko Santiago ko Jua. ⁴² Tunga kinchja ñjahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Yo xi nkú ts'ín xuta xi tjihin xá ei asunntei 'yún ndjá ts'ínko xuta xingiso, ko xi tjihin nga'yún ts'ín nga nu'yá'éhen. ⁴³ Tunga ajinnuu najmi b'a kama. Xi mje níhi nga nda k'aku kama ajinnuu, kui xi kats'ín ni xi nda ngandanuu. ⁴⁴ Xi mjehe nga tjun kama ajinnuu, kui xi katuma nda musunuu. ⁴⁵ At'aha ta ndaha Ntíhi Ndax'iun najmi j'ai tsa tu xi kui nda n'ehe ra. J'ai ní tu xi ni xi ngandaha xuta j'ai ts'íhin ko tu xi ts'ínkjans'ehen yjoho nga k'uéchjintjai nkjin xuta.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nku nda ka
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

⁴⁶ As'ai incha tsichu nanki Jerico. Ko nk'ie nga tíbitju Jesu yo ko já ni'yakuyáha ko xuta nkjin xi tjenko, tu yohó andai niyóo kab'ejña nga títbanki chje nku nda ka xi 'mi Bartimeo, xi ntíhi Timeo maha. ⁴⁷ Nk'ie nga kint'é nga nibá tiña Jesu nda Nazaret, as'ai kik'atuts'ihin nga kikjintáya:

—Ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nimaahi an!

⁴⁸ Nkjin xuta kinchjatikoho tu xi k'uéchja'aha ts'a. Tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—Ji xi ntjehe David, katuma nimaahi an!

⁴⁹ As'ai tsasin'yún Jesu ko b'a kitsú:

—Chubohoo ndo.

As'ai b'i kik'ihin nda ko:

—Tsjo katumahi. Tísintjein, at'aha tínchjahi.

⁵⁰ Kikjaníya najyun ndjuhu ndo ko xuúhun tsisintjen nga ngjik'úhun Jesu. ⁵¹ As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú nda ko:

—Ji nda maestru, mjena nga kama chjina.

⁵² B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani. At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri.

Ta kuihi chubo kama chjihí ndo ko kitsjennkíhi Jesu nga kits'ínko niyá.

11

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalen
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Nk'ie nga ja tíincha bichú tiña nanki Jerusalen nga incha j'ai Betfage ko Betania, nanki xixi xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ² nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi tíña tiña ján. Nk'ie nga ja kujichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjit'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjundáyo ko nibáko ei. ³ Ko tsa tjin xi b'a kuitsunuu nga ngjuásjayanuu: “¿Á b'a t'n'ehenu?”, b'a t'ihuun: “Nda maestru rú machjéhen chu. As'ai rú ts'ínk'óya ngáha.”

⁴ As'ai incha ngji já ni'yakuyóo ko kisakúhu ntí búrrú xi tjit'a'yúnt'a nku ankjua xi tjen andai niyóo ko kikjendáya. ⁵ K'ua xuta xi tíincha yo kingjásjaiyaha:

—¿Mí nihi xi t'n'o? ¿Á jun tíchjundáyanu ntí búrrú?

⁶ Tunga b'ahá kitsú já ni'yakuyóo xi nkú nga kitsúhu Jesu ko kitsjantehe jóo nga ngjuaiko chu. ⁷ Incha j'aikoho Jesu ntí búrrú. Najyuhun incha kingjásuhun ko Jesu y'esúhun chu. ⁸ Nkjin nkjún xuta incha kingjantu najyuhun aya niyóo, ko kj'ai ngá xi tjiaha yá incha tsatet'a ko kingjantu aya niyóo.

⁹ Yún kikjintáya xuta xi yja títjuun ko xi yjankiu nga b'i incha kitsú:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná! ¡Ntíaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá ngajoho! ¹⁰ ¡Ntíaná nda kats'ínko xi kits'ín nibá nga kuatéxuma, xi ts'ínkjáihin xáha ntje cháná David! ¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná xi tíña nk'a ján!

¹¹ Jas'en Jesu nanki Jerusalen kō ngji natsihin ninku má ma ñjakú xuta. Nk'ie nga ja kamaha nga tsasehe ngayjee ni xi tjin andaihi, as'ai tsitju nga ngjiko nanki Betania já ni'yakuyá xi te joo. At'aha ja kama ngixun.

B'i ts'in ndjá kinchjako Jesu yá higuera xi najmi tjihin tu
(Mt. 21:18-19)

¹² Nistjin xi ma ndyjuun nk'ie nga incha tsitju ngáha nanki Betania, tu kama bjohó ra Jesu. ¹³ Kjin tjen sa nga kieke nku yá higuera xi xkfén kō ngjisehe yoo tsa tu ahá ni sakúhu tu. Tunga nk'ie nga tsichuk'úhun yoo, tu ndahá nku tu najmi kisakúhu, tu subahá xka. At'aha najmi nistjihin tu higo. ¹⁴ As'ai b'i kitsúhu yá higuera:

—Ndahachí najmi ta ch'a kjinehe tu xi s'ehi.

Kint'é já ni'yakuyáha nga b'a kitsú.

B'i ts'in kik'onsje Jesu já xi t'incha batéña chu má ma natsihin ninku
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Incha tsichu nanki Jerusalen kō jas'en má ma natsihin ninku. As'ai kik'atuts'ihin Jesu nga kik'onsje já xi t'incha batéña kō xi t'incha b'atse chu yo. Kits'ínk'ótsjá yámixaha já xi t'incha ts'ínk'óntjaiya toon kō yáxilehe já xi t'incha batéña chutuju. ¹⁶ Kō ta ndaha nku najmi ch'a kitsjantehe tsa kjuatikjako natsihin ninku tsa mí nihi. ¹⁷ B'i kitsú nga y'éjña chji éhen Ntíaná:

—B'a ts'in tjit'a éhen Ntíaná: “B'a k'úhjin ni'yaná nga kui xi kama ni'ya xi má nga xuta xi nibaha ngayjee naxinantá xi tjin asuntee incha kuinchjako Ntíaná.” Tunga jun antehe já ndyjé t'n'e mo.

¹⁸ Kint'é én xu'bi já na'mi k'aku kō já chjine'éhen kjuatexumoo kō incha tsangisjai niyá xi nkú ts'in kama ts'ínk'iehen Jesu. Tunga incha tsankjúhún Jesu, at'aha ngayjee xuta nkjiun t'incha ma nkjúhun xi nkú ts'in t'ibakúya.

¹⁹ Nk'ie nga ja kama jyuun, tsitju ajin nantio Jesu kō já ni'yakuyáha.

B'i ts'in kixi yá higuera xi ndjá kinchjako Jesu
(Mt. 21:20-22)

²⁰ Nk'ie nga ta jjuhun nistjin xi ma ndyjuun, incha j'a má xi tjeheh síjña yá higuera kō kieke nga santaha kō kjamaha yoo ja kixí. ²¹ J'átsjehen Pedro niu, as'ai b'a kitsú:

—Ji nda maestru, chase ma ri. Ja kixi yá higuera xi ndjá kichubakoi.

²² As'ai b'i kitsú Jesu:

—N'e s'ejiun Ntíaná. ²³ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tu yáha ni xi b'a kuitsuhu asunntu tjenki xu'bi: “Tiyú xin yo kō chjanik'ajin yjohi ntáchak'uun”, kama xi nkú kuitsu tsa najmi jo jan kamaha nga s'ejihin nga b'a kama xi nkú nga títu. ²⁴ Kui nga b'a tixihinnuu. Ngayjee ni xi kuinchíhuu Ntíaná nga chubakoo, n'e s'ejiun nga n'ekjóhoon kō b'a kama.

²⁵ Nk'ie nga tichubakoo Ntíaná, n'endyjat'ohoo tsa tjin xi tjinokjuanu, tu xi b'a ts'in ta Na'minuu xi tijnaha ndjiojmi já ts'ínndyjat'ahanuu ngatitsunnuu. ²⁶ Tunga tsa najmi n'endyjat'o, ta ndaha Na'minuu xi tijná ndjiojmi já najmi ts'ínndyjat'a ngatitsunnuu.

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já t'ixoo Jesu yá xi kitsjá xaha
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ As'ai ta incha j'ai ngáha nanki Jerusalen. Nk'ie nga tsú'ba Jesu má ma natsihin ninku, as'ai j'aik'úhun já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatexumoo kō jáchá xi ta tjihin xá. ²⁸ B'a incha kitsúhu:

—¿Mí xá xi tjihin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi nga b'a t'n'ei?

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Kō an ta kuasjáyanuu nku ni. N'ek'óyanú, as'ai xinyanuu mí xáha xi tjinna nga b'a tít'sian. ³⁰ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntíaná, a ra xuta asunntehí? N'ek'óyanú.

³¹ As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntíaná kits'ín nibáha Jua”, kuixíáán, as'ai b'a kuítsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” ³² Tunga najmi kama tsa: “Xuta asunntej kits'ín nibáha”, kuixíáán.

B'a incha kitsúhu xinkjín at'aha tsankjún xuta nkjiun, at'aha ngayjee xuta b'a tsu nga nku nda profeta kama Jua. ³³ Kui nga as'ai b'a incha kitsúhu ra Jesu:

—Najmi yai.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko ta ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjana nga b'a títs'ian.

12

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ As'ai Jesu b'i ts'ín tsakúyaha xuta nga y'ejña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsjajé. Y'éngi nch'á ko kits'ínnda nku ante má nga ts'íonni tuntsjajé. Kits'ínnda nku xjó nk'a tu xi kama chúnntaha antee. Kitsjá saha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsjajé, as'ai ngi kjin. ² Nk'ie nga ja tíjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi títs'ínxáko tuntsjajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. ³ Tunga jakj'áhá jóo nda musu nga kik'íéhe ko kits'ínkji tiya tiya.

⁴ As'ai ta kits'ínkjihí ngáha ndo kj'ai nda musu. Tunga máha nda xu'bi, ni kik'onntjaihi jóo ko ch'on nkjún incha kitsúhu. ⁵ Ta kits'ínkjihí ngáha kj'ai nda musuhu ndo, tunga kits'ínk'iehén ra jóo nda xu'bi. Nkjin sa já musu xi kits'ínkji ndo. K'ua xi kis'ehé ko k'ua xi kits'ínk'iehen jóo.

⁶ Tíjña saha ndo nku xi ts'ín nibá, kui ntí xi tjo nkjúhun. B'i kitsú nga kits'ínkjisehe jóo: “Skuenkjún ntína jóo.” ⁷ Tunga b'ahá kitsúhu xinkjín já xi ts'ínxáko tuntsjajé: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihín ngayjee ni xi tíhín na'mihi. Tu saha n'ek'ieén tu xi kama ts'aáhaná ni xi ts'ínkjáihín.” ⁸ As'ai jakj'á jóo ntíhi ndo ko kits'ínk'ien. Kik'onsje yjoninte k'ien natsin má nga tíntje tuntsjajé.

⁹ Kui b'a maha, ¿nkú ts'íhín nda xi ts'e tuntsjajé? Kj'uaí ko ts'ínkje já xi ts'ínxáko tuntsjajé ko kj'ai já tsjá sá ngáha ra ante tuntsjajé.

¹⁰ ¿A najmi kjehe n'eyo ni xu'bi xi tíjt'a xujun éhen Ntíaná? B'a títsu:

Ndjio xi kikjaníya já chjínexjóo ja j'ai ma ndjio k'aku.

¹¹ Ntíaná xi b'a kits'ín ko ma nkjunná nga chasehé.

¹² As'ai mjehe já xi tíhín xá nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihín nga kui kinchjanijmíyaha nga y'ejña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun ko incha ngi t'axihín Jesu.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tíhín nga s'echjhi

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ As'ai kin'e nibásehe Jesu k'ua já fariseo ko k'ua já xi yjankihí nda rei Herode Antipa, tu xi ts'ínkjineyaha Jesu nku én xi najmi b'a tíjín. ¹⁴ B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai ko nga najmi ni xi sasihín xuta chubai. 'Yún nanka chasehi. Naxu bakuyái sisin ni xi ts'e Ntíaná. Kui nga, ¿a ma b'echjhií nda tíjtjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi? ¿A k'uaíhi, a ra najmi k'uaíhi raá?

¹⁵ Tunga behé Jesu kjuajohonkjihín jóo ko b'i kitsúhu:

—¿Á an tíchjut'ayák'uhunnú? Nibákonú ei nku toon denario tu xi kuasehe ra.

¹⁶ As'ai j'aiko jóo tooon ko b'a kitsú Jesu:

—¿Yá xi ts'e sénnistjiin ko j'áin xi tíjt'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda tíjtjun Cesar.

¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohon nda tíjtjun Cesar ni xi ts'e nda tíjtjun Cesar, ko tjohon Ntíaná ni xi ts'e Ntíaná.

Tu ni xí kama nkjúhún ra jóo én xi kits'ínk'óya Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi incha j'aisehe Jesu nga kingjásjaiyaha. ¹⁹ B'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, y'ét'aná Moise: “Tsa nku nda xi tijnaha chjuún kuayá nga najmi kis'ekoho ntí chjuúhun, nda nts'e tihin nga kuixanko ngáha chjuúhun, tu xi b'a ts'in s'ehé ra ntí nda nts'e xi k'ien.”

²⁰ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjiun k'ien. Najmi kis'ehé ntí. ²¹ As'ai nda xi ma joho tsixanko ngáha tachjuun, tunga ta k'iehén ko najmi kis'ehé ntí. B'a ta kamaha nda xi ma jahan. ²² B'a ta ts'in tsixanko tachjuun já nts'e xi k'oo, tunga ndahá nku najmi kis'ehé ntí. Askahan ta k'ien tachjuun.

²³ Nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjuun, at'aha nga yatu tsixanko?

²⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a tjin ni xi chubo, at'aha najmi mankjinnu ni xi tjt'a éhen Ntiana ko ta ndaha nga'yúhun Ntiana. ²⁵ At'aha nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta, najmi ta kuixahan ko ta ndaha najmi ts'ínkixan ntíhi. B'a ní ts'in k'úentu xi nkú ts'in tjinu ntítsje xi tjin ndjiojmi ján.

²⁶ Tunga nga kj'uaíya ngáha ra xuta, ¿a najmi kjehe n'eyo má y'ét'a Moise má nga tinchjanimiyaha na'yá ntsje xi titiu? B'a kitsú Ntiana nga kinchjako Moise: “An xi Ntiahá Abraham, Ntiahá Isaac ko Ntiahá Jacob.” ²⁷ Ntiana najmi Ntiahá animá. Ntiahá ní xuta tík'un. Tu xi najmi b'ahá tjin ni xi chubo.

B'i ts'in tsakúya Jesu má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Ta j'ai nku nda chjine'éhen kjuatéxumoo. Kint'é ndai ni xi kichubanijmíyaha ko kamankjihin nga b'a tjin én xi kinchja Jesu. As'ai kingjásjaiyaha:

—Ajihin ngayjee kjuatéxumoo, ¿má kjuatéxumaha xi 'yún chjihí ra?

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kui xu'bi: “Tasinñju, xuta Israel. Ntia xi Ntiana maha, kui xi Ntia nku tutu. ³⁰ N'etjói Ntiana xi Ntiahí maha ngayjee animahi ko ngayjee nga'yihin. N'etjói xi nkú ts'in tinchin ko xi nkú ts'in n'enkjintak'uin.” ³¹ Kjuatéxuma xu'bi xi ma joho: “N'etjói xutahi xi nkú nga ts'in tjohi yjohi.” Najmi tjin kj'ai kjuatéxuma xi 'yún chjí saha ra nga nga joo kjuatéxuma xu'bi.

³² As'ai b'a kitsú ndo:

—Johon, nda maestru, b'a tjin. Kjuaxi ni xi tibixín, nga nku tutu maha Ntiana ko nga najmi tjin sa kj'ai. ³³ Ko nga n'etjáa Ntiana ngayjee animaná ko ngayjee nga'yunná ko xi nkú ts'in n'enkjín t'ak'aán, ko nga n'etjáa xutaná xi nkú nga ts'in tjoná yjoná, kui xi 'yún chjí saha ra nga tu má chjehe ni xi s'etisun nathan chje.

³⁴ Nk'ie nga kint'é Jesu nga b'a tjin én xi kinchja ndo, as'ai b'i kitsúhu:

—Najmi kjin tinchihin má batéxuma Ntiana.

Ndaha nku najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'in kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Nk'ie nga tibakúya Jesu má ma natsihin ninku, as'ai b'i kitsú:

—¿Nkú tihin ra nga b'a tsuhu já chjine'éhen kjuatéxumoo nga ntjehe David nibáha ra xi Cristo? ³⁶ At'aha ta kuihi David b'a kitsú nk'ie nga Espiritu Santo Ntiana kits'ínkinchjaha:

Ntiana b'a kitsúhu Nda Ntiana:

“Tinchint'áni má batexuma.

K'uentú maná já kontrahi kinte tsukui.”

³⁷ B'a ts'ín ta kuihi David kitsúhu nga Nda Ntiaha maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibáha ra xi Cristo?

Tsjo nkjún kamaha xuta nkjin xi tíncha mjéñjuhu ni xi tínchja Jesu.

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ B'a kitsú sa Jesu nga tsakúya:

—Chúhuun yjonuu já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi tsjoho nga bja najyun ndju nga b'ema ko nga tsjo ts'ín súniñaha niyátée. ³⁹ Tsjoho nga b'entusún yáxile xi tíncha títjun ni'ya sinagoga ko nga b'entu ante k'aku xi tjin nku s'í. ⁴⁰ Kui xi kje'áha ni'yaha jminchjín xi ja k'ien x'ihín ko as'ai chuba 'yúhún tse nchjako maña Ntianá, tu xi b'é'mat'aihin yjoho. 'Yún un skuéhe já xu'bi.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu toon chje

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ankjín kaxa toon chje kab'ejña Jesu ko tibase xi nkú ts'ín tbinchá xuta toon chjehe yo. Nkjin maha já nchiná xi 'yún tse toon tbinchá. ⁴² Tu j'aihí nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín. Kui xi jo toon xi títí tsinchá kaxa chje.

⁴³ As'ai kinchjaha Jesu já ni'yakuyáha ko b'i kitsúhu:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xuta xi k'oo xi tíncha b'éya toon kaxa chje. ⁴⁴ At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi t'b'ankihí kuatsjá. Tunga máha tachjín, ngayjee toon xi tijnaha nga kjinéyaha nichine kuatsjá.

13

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'exúya ninku

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Nk'ie nga t'bitju Jesu má ma natsihín ninku, as'ai nku nda ni'yakuyáha b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, chase ma ri. ¡Á b'a nkjún k'uhun ndjio! ¡Á b'a tsjo ts'ín kin'endaha ni xi t'ihín ei!

² As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tíyai ninku ko xjóo ko ngayjee ni xi kin'enda ei? Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasuhun ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehe ni nga kfe asuntee

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nk'ie nga kab'ejña Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo kixi yaha ninku, as'ai Pedro, Santiago, Jua ko Andre incha kingjásjaiya t'axhín:

⁴ —T'inyani, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji títjun nk'ie nga ja kuitjusun ngayjee niu?

⁵ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. ⁶ At'aha nkjin maha xi kj'uai nga an ts'ín ma yjoho. “An xi kui”, kuitsu ko k'uanachaha nkjin xuta.

⁷ 'Nk'ie nga kúinú'yó nga tjin kjuachán ko nga kúinchjanijmíyaha xuta kjuachán xi tíma, najmi tu binkjun. At'aha t'ihín ni nga b'a kama, tunga najmi kjehe kfe asuntee.

⁸ At'aha xuta xi tjin nku nanki kjaánko xuta xi kj'ai nanki. Nku nda rei kjaánko kj'ai nda rei. Chón kama kj'ai kj'ai nankihi ko s'e kjintía. Nk'ie nga ja b'a tíma, as'aihí t'b'atuts'ihín kjuanima xi s'e.

⁹ Jun chúhuun yjonuu. At'aha já t'ixóo n'ekjas'ennuu ko s'ennu aya ni'ya sinagoga. Ngat'ana nguaukohonuu xuta nginkun já títjuun ko nginkun já rei, tu xi k'úinyaha ruu jóo yáha an. ¹⁰ Kintehe ni nga kfe asuntee t'ihín nga s'enijmíhi én nda tsuhu Ntianá ngayjee naxinantá xi tjin asuntee. ¹¹ Nk'ie nga nguaukonijénuu xuta nga ts'ínkjas'ennuu nginkun já t'ixóo, najmi tu fantaha ruu yjonuu mí éhen xi kuixiún. Én xi k'uinuu kui chubo xi chubo, at'aha najmi jun xi chubo. Espiritu Santo xi kúinchja.

¹² Xi tí'mi ndá nts'e ts'íínkjas'en nga n'ek'ien ndá nts'e. Xi tí'mi ná'mi ts'íínkjas'en ntíhí. Xi tí'mi ntí kjaánkò xi cháha kò ts'íínk'ien. ¹³ Ngat'ana ts'íín unkiehenuu ngayjee xuta. Tunga xi tu nku ndjáhá kuasinjña, kui xi k'uanki.

¹⁴ 'Y'ét'a ndá profeta Daniel nk'ie nga najmi chankjún ante tsjehe ninku. Choo xi b'a ts'íín.

B'i kitsú Jesu kò xi títs'inya xujuin katumankjihin. B'i ta kitsú ya:

—Kui nistjiun katanka xuta xi tjíntu ante Judea xi tjehe asunntu tjennki. ¹⁵ Xi kab'eñasun nk'a ni'yaha, najmi tu kuitjuen kò ta ndaha najmi tu kjuas'en ni'yaha nga kj'uaíkj'ásje ni xi tjihin. ¹⁶ Xi kafi jña, najmi tu k'oóya nga kj'uaíkj'á najyuhun.

¹⁷ 'Nimá rú ts'íhin jminchjín xi y'a ntí kò xi títs'ínki ntí kui nistjiun! ¹⁸ Tinchíhuu Ntíaná tu xi najmi nistjin chunch'án b'a kamaha. ¹⁹ At'aha 'yún s'e kjuanima nistjin xu'bo, kjuanima xi najmi kjee s'e santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga kits'ínnda Ntíaná asunntee. Kò ta ndaha najmi s'e askahan nku xi b'a joyaha. ²⁰ Tsa najmi kuatekjá Ntíaná chuba nistjin xu'bo, nda ra nku najmi k'uanki kai. Tunga jahá tsatekjá Ntíaná chuba nistjin xu'bo ngandaha xuta xi j'ájin.

²¹ 'Kui nistjiun tsa tjín xi b'a kuitsunuu: “Chasoo, ei tjíña xi kits'ín nibá Ntíaná”, kò tsa b'a kuitsunuu: “Chasoo, ján tjíña”, najmi tu n'e s'ejun. ²² At'aha incha kj'uaí xi b'a kuitsu tsank'á nga kui xi kits'ín nibáha Ntíaná kò xi já profeta ts'íín ma tsank'á yjoho. Kui xi incha ts'íín nkjin tíkjá kjuankjún tu xi k'uanachaha ra xuta, xi kohó ra xuta xi j'ájin Ntíaná kamaha ra k'uanachaha. ²³ Tunga máha jun, chúhuun yjonuu. Jahá tixinya tíjtunuu ngatentee ni xu'bi.

B'i kama nistjin nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'iun

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ Tunga kui nistjiun, askahan nga ja kj'ua kjuanima xu'bo, kama jyun ts'íu kò sóo najmi ta ts'íín ndzjehen. ²⁵ Niñu xi tjín nk'a ján kuixuntu kò k'uatse ni xi tjín nk'a ján. ²⁶ Nk'iehé chá Ntíhi Ndax'iun nga tjenjin nintiu nga nibáko ngayjee nga'yuhun kò kjuachánkaha. ²⁷ As'ai ts'íínkji ntítsjehe nga k'uéntukú xuta xi j'ájin xi tjíntu tu má xi tjehe ni, b'aha ra má b'atuts'ihin ra asunntee santaha má fekuhu ra.

²⁸ Katumankjinnuu ni xi b'éjña chjinuu yá higuera. Nk'ie nga ja tju nts'én tjiaha yóo kò tjuhu xka, yo nga ja tábichú tiña chunubóo. ²⁹ B'a ta ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tjen tiña Ntíhi Ndax'iun xi nkúhu tsa asti ankjuo síjña. ³⁰ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáje xuta xi tjín nd'ai. ³¹ Kamaha asunntee kò nk'a ján ndyja, tunga éna najmi kj'ua tiya.

³² Tunga má nistjin kò chuba nga b'a kamo, najmi ch'a xi behe, ta ndaha ntítsje xi tjín ndjiojmi ján kò ta ndaha Ntíhi Ntíaná. Nku tutuhú Ntia Na'miná xi be. ³³ Kui b'a maha, t'endahanu yjonuu kò chúnnto yjonuu, at'aha najmi yo nkjé b'a kamo.

³⁴ Xi nkú joyaha nku ndá xi tífi kjin. Kintehe ni nga kuitju ni'yaha tsjá xáha nga kúnkú já musuhu nga ts'íín xá xi maha ts'ín. Kò b'a tsuhu ndá musu xi kunntá ankjuo nga kat'ejña nda. ³⁵ Kui nga tintsuba ndahanu, at'aha najmi yo nkjé kj'uaí ndá xi ts'e ni'yoo, tsa nga ja tífi ma 'ña, a ra masen nistjen, a ra nga kjintá xanto, kò a ra nga ja tífi ma sen. ³⁶ Tintsuba ndo tu xi tsa kj'uaí tjen'yuhun, najmi kisuntuféhenu nga kj'uaíkienuu. ³⁷ Ni xi tixinnuu, b'a ta tixihin ngayjee xuta xingisoo: ¡Tintsuba ndo!

14

B'i ts'ín y'enda já tjíxoo nga mjehe kuakj'ánijé Jesu

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ndyja sa jo nistjin nga kuichú S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho ná'yú san. Já ná'mi k'aku kò já chjine'éhen kjuatexumoo incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín k'uanachaha ra Jesu nga kuakj'ánijé kò ts'íínk'ien. ² Tunga b'ahá incha kitsúhu xinkjín:

—Najmi tu ajihin s'íu chjubée ndo tu xi najmi k'uésihi xuta nkjiun.

B'i ts'in nku tachjuun tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Nk'ie nga tíjña Jesu nanki Betania, ni'yaha Simon, nda xi k'uhun ch'in fentujnu, nk'ie nga kab'ejnat'a yámixō, as'ai nku tachjuun j'aikō ntá sinjne xi chjí nkjún, xi naxú nardo kikjin kamandakoho. Kui xi tíinchaha nku lubata ndjio chjí. Tsakján tachjuun lubata ndjio ko tsaténdzjojnú nintaku Jesu ntá sinjne. ⁴ As'ai k'ua já xi tíincha yo kama kjahan ko b'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿Á b'a ts'in kuan'ekatsún tiyaha ntá sinjne? ⁵ At'aha kama ts'ati jan unchan toon denario kuach'a kai, tu xi kui toon k'uaihi ra xuta x'an.

Ta incha kinchayane tachjuun. ⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjehentohoo tachjuun. ¿Á jun tín'estihiruu? Nda tjín ni xi kuats'ínna. ⁷ Xuta x'an bi, tehente k'úéntujinnuu ko kama kuiskoo nk'ie nga kama mjenuu. Tunga an najmi tehente kúátejñajinnuu. ⁸ Kui tachjin kuatsjá xi nkú tjín tíjñaha. Ja kuak'íenda tíjñun yonintena nga kuak'ojnuhu ntá sinjnei tu xi s'eyanjihinna. ⁹ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu má xi tjeheñ ni nga s'enijmí én nda tsuhu Ntíaná nga ngúsuhun asuntee, ta chubanijmíyaha ni xi kuats'ín tachjin. B'a ts'in n'ekj'átsjehen.

B'i ts'in y'enda Juda Iscariote nga ts'ínkjias'en Jesu
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ As'ai Juda Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo, ngjisehe já na'mi k'aku tu xi ts'ínkjias'eheñ ra Jesu jóo. ¹¹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, kama tsjohō ko b'a incha kitsúhu Juda nga tsjáha toon. As'ai tsangisjai niyá Juda xi nkú ts'in kama ts'ínkjias'eheñ Jesu.

B'i ts'in ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

¹² Nistjin nga b'atuts'ihin ra S'í Pascua, nk'ie nga chine ninkuan xi najmi kamandakoho na'yu san ko nga n'ek'ien chutsankaha s'iu, as'ai já ni'yakuyáha Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Má xi tjeheñ mjehi nga kuankín'íendai tu xi chinehemi nichinehe S'í Pascua?

¹³ As'ai b'a kitsúhu jo já ni'yakuyáha nga kits'ínkji:

—Tankiún ajin nantio. Yo satékjó nku nda xi y'a nku ndjii ntánijua. Tsjénnkihū ¹⁴ ko má nga kjuas'en b'a t'ihuun nda xi ts'e ni'yoō: “B'a títsu nda maestru: ¿Má xi kui ante má nga kjinéka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” ¹⁵ As'ai kuakúnuu nku ante tayá chánka xi ja tjinda xi tjeheñ nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi chineé.

¹⁶ As'ai tsitju já ni'yakuyóo. Incha tsichu ajin nantio ko b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ¹⁷ Nk'ie nga ja kama jyuun, tsichuko Jesu já ni'yakuyá xi te joo. ¹⁸ Nk'ie nga ja tjintut'á yámixō nga tíincha kjine nichinehe S'í Pascua, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nku xi tjenjinnuu, xi ta ei tínekona, ts'ínkjias'enna.

¹⁹ As'ai kik'ientu babaha já ni'yakuyóo ko nga nkúnkú kingjásjaiyaha:

—¿A an?

²⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nku xi te joo, xi ta t'ibakj'á nichine xi tjíya taba má nga t'ibakj'a. ²¹ At'aha b'a n'ehe Ntíhi Ndax'iun xi nkú ts'in tjít'a éheñ Ntíaná, tunga, jñima rú ts'ihin nda xi ts'ínkjias'eheñ! Tu sahá ra ngandaha nda xu'bo tsa najmi kitsin.

²² Nk'ie nga tíincha kjine nichinehe S'í Pascua, jakj'á Jesu ninkuon ko kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná. Tsakjánya ko kitsjáha jóo nga b'a kitsúhu:

—Chjúbō. Kui xu'bi xi yonintena.

²³ Ko ta jakj'á chutsiun. Nk'ie nga ja kitsjáha máb'achjíhi Ntíaná, as'ai kitsjáha já ni'yakuyáha ko incha kik'iyá chutsiun ngatentee jóo. ²⁴ B'i kitsúhu jóo:

—Kui xu'bi xi jnina. Kui xi nguai ndzjoho ngandaha nkjin nkjún xuta. Jnina t'ib'éndako tsetse Ntíaná nd'ai xi nkú ts'in nda ts'ínko xuta. ²⁵ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Najmi ta k'ui sahana ntáha tuntsjajée santa nkúhu nga kuichú nistjin nga k'ui ngáhana xi tsetsehe má batéxuma Ntíaná.

B'i ts'in kitsúya tíjju Jesu nga Pedro b'a kuítsu nga najmi behe
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kisehe Ntíaná, as'ai incha ngji asunntu tjennki xi 'mi Yá Olivo. ²⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ngatentoo n'endyjajihun yjonuu yáha an. At'aha b'a ts'in tíj'a éhen Ntíaná: “Ts'in'úhun nda bastuu ko ndzjoya chutsankó.” ²⁸ Tunga nk'iehé nga kj'uaíya ngáhana ngabayoo, kfín tíjjuunuu Galilea.

²⁹ As'ai kinchja Pedro:

—Ndaha tsa ngatentee ts'índyjajihin yjoho, tunga an najmi.

³⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Kui nistjen xu'bi, kintehe ni nga kjintá xanto niyá xi ma joho, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.

³¹ Tunga b'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa tjihin nga kuayáko, tu nku nga ts'inkiéná yjona nga behe.

B'a ta incha kitsú ngatentee já ni'yakuyóo.

B'i ts'in kinchjako Jesu Ntíaná
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² As'ai incha tsichu nku ante xi 'mi Getsemani ko b'a kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Tintsubahanu ei. Kfínnchjako maná Ntíaná ján.

³³ Ngjiko Pedro, Santiago ko Jua. Kik'atuts'ihin nga kik'ie baba nkjühun ko kis'entaha ra. ³⁴ B'i kitsúhu jóo:

—Kjuaba kitsejhin animana xi nkúhu tsa kui xi ja ts'íink'ienna. Tintsuboo ei ko tintsuba ndo.

³⁵ As'ai ngjindju sa ichí ko yo kingjénsten ankjín santaha t'anankiu. Kinchjako Ntíaná nga tsankihí tsa kama kj'ua t'axíhin chuba xi má nga un skuéhe. ³⁶ B'i kitsú:

—Na'mi, na'mi chí, ji xi mahi n'ei tu mí nihí ni. N'ek'a t'axínní kjuanima xu'bi. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

³⁷ As'ai ngjise ngáha ra jóo, ko kjintufé nga j'aisehe. B'i kitsúhu Pedro:

—Simon, ¿a kisufei? ¿A ndaha nku ora najmi kuichukjuahi nga kuakinchin tík'uin?

³⁸ Tintsuba ndo ko chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu. Yuhu animanuu, tunga yjonintenuhú xi najmi tíchúkuaha.

³⁹ As'ai Jesu ta ngji nchjakohó ngáha Ntíaná ko ta kuihí éen kitsú ngáha. ⁴⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha má tíntu já ni'yakuyóo, ta kjintuféhé ngáha nga j'aisehe, at'aha táb'échja suba nijñoó tunkun jóo. Najmi ta be nkú incha kuítsuhu.

⁴¹ As'ai ta kik'óya ngáha Jesu niyá xi ma jahan ko b'a kitsúhu jóo:

—¿A tu nku kisuntuféhé so ko tín'ek'áíyo? Ja kama. Ja kuichu chuba nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja xuta ngatitsuun. ⁴² Tísintjoon ko tjián. Ja nibá tiña xi títs'ínkjas'enna.

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Nk'ie nga ta tínchjaha Jesu, tu j'aihí Juda, nku nda ni'yakuyá xi te joo. J'aiko nkjin nkjún xuta xi kits'in nibá já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjihin xá. Incha y'a kichá ndju ko yá nga incha j'ai. ⁴⁴ Nda xi títs'ínkjas'en Jesu tsinchá'a tíjju jóo nga b'i kitsúhu:

—Xi kjexu'ba nga kjuaniñaha, kui xi Jesu. Chjúbó ko t'e'yún sisiun nga tankínkoo.

⁴⁵ Nk'ie nga j'ai, tjen'yún ngjik'úhún ra Jesu ko b'a kitsúhu nga kikjexu'ba:

—Ji nda maestru.

⁴⁶ As'ai incha jak'ánijé jóo Jesu. ⁴⁷ Tunga nkuhú kichá ndju ts'asje nku nda xi síjña yo. Kits'in'uhun nku nda musuhu nda na'mi tíjjuun. Tsatet'a tjabaxínñju.

⁴⁸ As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—¿A nda ndyjená? ¿Á íxí kichahá kō yá kich'ahanu nga kjúáichj'anijéhenú? ⁴⁹ Xki nistjin tsásinjñajinnu nga tsakuyá má ma natsihin ninku. Najmi kichjubénijénú. Tunga tjíhín ni nga kuitjusun éhen Ntíaná, kui nga b'a tímaha.

⁵⁰ As'ai incha tsanka ngatentee já ni'yakuyóo nga tsasínjña suba Jesu. ⁵¹ Tunga nkuhú ndati xi tu najyun tjabehé kam'otikjájnuhu yjohō nga tjennkihi Jesu, kui xi ta jakj'áha jóo. ⁵² Tunga tsinkféhén najyun tjabehe kō tsanka kisti.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ As'ai incha ngjiko jóo Jesu nginkun nda na'mi títjuun. Yo kama ñjakú ngayjee já na'mi k'aku kō jáchá xi ta tjíhín xá kō já chjine'éhen kjuatéxumoo. ⁵⁴ Máha Pedro, kitsjennkí kihín Jesu santa nkúhu nga tsichu natsin ni'yaha nda na'mi títjuun kō y'ejñajihín já jun xi kunntá yo nga kits'ínsut'á ts'íhín yjohō t'a nd'íu.

⁵⁵ As'ai já na'mi k'aku kō ngayjee já tjíxóo tsangisjai ni xi kama kjanít'aha Jesu tu xi kama n'ek'iehen, tunga najmi incha kisakúhú ra ni xi kjanínehe Jesu. ⁵⁶ At'aha ndaha tsa nkjin maha xi incha kitsjá tsank'á éhen nga ngji kontraha Jesu, tunga najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. ⁵⁷ Tjín xi incha tsisintjen kō tsatéjéne tsank'á Jesu nga b'a incha kitsú:

⁵⁸ —Jin kinu'yái nga b'a kitsú ndai: “An ts'inxúya ninku xu'bi xi xuta kits'ínnda. Jan nistjin kjesintjen ngáhana kj'ai xi najmi maha xuta ts'ínnda.”

⁵⁹ Tunga tu nkú najmi kamahá nga nkuhú ni xi incha kinchja. ⁶⁰ As'ai tsisintjen nda na'mi títjuun nga ngji sinjña kamasehen ayoo kō kingjásjaiyaha Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi kúixínní? ¿Á b'a tíincha tsuhu jóo nga tífi kontraha ri?

⁶¹ Tunga najmi chumi ni kitsúhú Jesu. Ndaha nku én najmi kinchja. As'ai ta kingjásjaiyaha ngáha ra nda na'mi títjuun:

—¿A ji xi kits'ín nibá Ntíaná, xi Ntíhi Ntíaná?

⁶² B'i kitsú Jesu:

—An xi tábixín. Choo Ntíhi Ndax'iun nga k'úéjñat'aha Ntíaná xi tjíhín nga'yún kō nga nibajin ninti xi tjín nk'a ján.

⁶³ As'ai kikjetiyajen najyun xi yja nda na'mi títjuun. B'a ts'ín tsakúchji ndo nga najmi kisasíhín én xi kinchja Jesu. B'a kitsú:

—¿A machjén saná já testiyu? ⁶⁴ Ja kuanu'yó nga najmi kuakienkjún Ntíaná nga kuanchja. ¿Nkú manuu?

Ngayjee jóo b'a incha kitsú nga tjeheh ra ngabaya Jesu. ⁶⁵ As'ai tjín xi tsatétéjnu Jesu nga kik'aya. Y'é'ma ankjín kō y'éhe kō b'a incha kitsúhu:

—Tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?

Já jun xi kunntá yo ta incha kik'onjin Jesu.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Nga kab'ejña Pedro kintee xi tjeheh natsin ni'yoo, tu j'aihí nku na musuhu nda na'mi títjuun. ⁶⁷ Nk'ie nga kieke nga títs'ínsut'á yjohō Pedro t'a nd'íu, as'ai tu nku tsasehé ra kō b'a kitsúhu:

—Ji xi ta tjenkoi Jesu xi chá Nazaret.

⁶⁸ Tunga najmi kits'ínkiehé yjohō Pedro. B'a kitsú:

—Najmi be ndo. Najmi be ni xi tábixín.

Tsitju yo nga ngji má xi tjeheh tjen ankjua natsiun. As'ai kikjintá nku xanta. ⁶⁹ Na musu ta kiekehé ngáha ra kō kik'atuts'ihín nga b'a kitsúhu xuta xi tíincha yo:

—Kui cháí ta mako jmi xu'bo.

⁷⁰ Ta najmi kits'ínkiehé ngáha yjohō Pedro. Sa kutju já xi tíincha yo b'ahá ta incha kitsú ngáha ra:

—Kjuaxi kjáihín nga ta ji makoi jóo. At'aha Galilea nibáhani.

⁷¹ As'ai ndjá kinchja Pedro kō íxí Ntíanáhá kits'ínkie nga b'i kitsú:

—¡Najmi be nda xi t**í**bixín!

⁷² Kui chubō t**jen**'yún kikjintáhá xantō niyá xi ma johō kō j'áitsjehēn Pedrō ni xi kitsúhu Jesu: “Kintehē ni nga kjintá xantō niyá xi ma johō, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá t**ji**hin.” Nk'ie nga j'áitsjehēn Pedrō én xu'bi, kikjintá.

15

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Nk'ie nga ja kama seen, incha y'éndakō xinkjín já na'mi k'aku kō jáchá xi t**á** t**ji**hin xá kō já chjine'éhēn kjuatéxumoo kō ngayjee já t**ji**xá xingisoo. As'ai t**ji**'yúhún ts'íhin ra Jesu nga incha ngji ts'ínkjas'ehēn Pilato. ² B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha:

—¿A ji xi nda reihí xut**á** judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a t**ji**n ni xi t**í**bixín.

³ Nkjin nkjún ni xi kikjanínehē já na'mi k'aku. ⁴ Kui nga Pilato t**á** kingjásjaiyahá ngáha ra Jesu:

—¿A najmi chumi nihi xi k'úinní? Tasinñjú ma r**i** xi nkú ts'ín nkjin maha ni xi t**ik**janínehi jóo.

⁵ Tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu. Kui nga t**u** ni x**í** kama nkjúh**un** ra Pilato.

B'i ts'in kitsjá kjuu Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Nk'ie nga x**k**i S'í Pascua, b'ejña ndaí Pilato nku nda n**ub**ayá xi banki xut**á** nantia. ⁷ Kui n**ist**jiun kjiya'yún nku nda xi 'mi Barraba kō já xi kamakohō nga kikjánkō já Roma. Kui xi incha kits'ínk'ien an**im**a nga b'a incha kits'ín. ⁸ As'ai incha j'ai xut**á** nkjiun kō kik'atuts'ín nga tsankih**i** Pilato nga ts'ín xi nkú ts'ín x**k**i s'í.

⁹ B'a kitsú Pilato nga kingjásjaiyaha xut**á** nkjiun:

—¿A mjen**u** nga k'uejña nda**ín**u nda reih**i** xut**á** judio?

¹⁰ B'a kitsú at'aha kamankjih**in** nga t**í**ma xin k'un já na'mi k'aku ngat'aha ni xi t**í**ts'ín Jesu kō nga kui kjuaha nga incha kits'ínkjas'ehēn ra. ¹¹ Tunga já na'mi k'akuhú tsinchá'a xut**á** nkjiun t**u** xi kuankih**i** nga t**u** sahá Barraba xi n'e nda**í**hi ra. ¹² As'ai b'a kitsú Pilato:

—Nda xi nda reih**i** xut**á** judio bixín, ¿m**i** xi ts'ih**in**?

¹³ B'a incha kitsú xut**á** nkjiun nga kikjintáya:

—¡T**at**'a kru**i** ndo!

¹⁴ B'ahá t**á** kitsú ngáha Pilato:

—Tunga, ¿m**i** ni ch'on t**ji**hin xi kits'ín ndo?

Tunga t**u** sahá 'yún incha kikjintáya sa xut**o**:

—¡T**at**'a kru**i** ndo!

¹⁵ Pilato bi mjehe nga tsjo k'úehē xut**á** nkjiun, kui nga kits'ín nda**í**hi ra Barraba kō kitsjá k**ju**a nga s'ehē Jesu kō nga s'et'a kru**u**. ¹⁶ As'ai já juun jas'en**k**ō Jesu ni'ya masen xi 'mi ni'ya pretorio. Kinchja ñjaha ngayjee já jun xinkjín. ¹⁷ Incha kits'ínngja Jesu nku najyun ndju kuan nga incha kik'aya. Kō incha kits'ínnda nku coron**a** na'yá xi y'é'a nintaku.

¹⁸ As'ai incha kik'atuts'ín nga kik'aya:

—Antahi, nda reih**i** xut**á** judio.

¹⁹ Incha jakj'á nku yáxá nga kik'onntjai nintaku Jesu kō tsatétéjnu. Tsinchakú**nc**'int'ahá nga kik'aya. ²⁰ Askahan nga ja kamaha nga kik'aya Jesu, ts'asje ngáha najyun ndju kuon kō kits'ínngja ngáha najyun xi ts'e Jesu. As'ai incha tsitjuko t**u** xi ngjuát'a kru**u**hu.

B'i ts'in kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

²¹ Nku nda nanki Cirene xi Simon 'mi, Alejandro kō Rufo nt**í**hi. Jñá j'aihi ndo kō nk'ie nga t**í**f'a yo, kin'e k**ju**a'yúhún ra nga k'uan**ji** kru**u**hu Jesu. ²² As'ai incha ngjiko Jesu ant**e**

xi 'mi Golgota. Kui éen xi tsuhú ra: Antehe Nintaku Anima. ²³ Kik'aihi nga k'úi binu xi kin'etjijinkoho nki, tunga najmi kik'ihí Jesu niu.

²⁴ As'ai incha kingját'a kruu. Já juun incha tsakjánya xihí xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'ihin, tu xi b'a ts'ín skuehe má t'íaha xi sakúhu ra nga nkúnkú. ²⁵ Chuba nja nga ta jyuun kis'et'a kruu Jesu. ²⁶ Nku yáte kis'et'a mí kjuaha nga tín'ek'iehen. B'i ts'ín kis'et'aha yátee: “Nda reihí xuta judio.”

²⁷ Ta kis'et'a kruuko Jesu jo já ndyjé. Nku xi kitsjen nga kixihí ko nku nga skjúhun. ²⁸ Yo tsitjusun ni xi y'ét'a Isaiá nk'ie nga b'a kitsú: “Nkujihín kamako já xi bangane kjuatéxumaha Ntiana.” ²⁹ Xuta xi tüncha f'a yo najmi kikienkjún Jesu nga kinchja. Kits'ínk'ajni nintaku nga b'a incha kitsúhu:

—Ji xi n'exúyai ninku ko jan nistjin chjúsintjen ngáhani, tsixín. ³⁰ ¡N'ek'anki yjohi! ¡Títjument'ai kruu!

³¹ B'a ta ts'ín kik'ayaha já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. B'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kamaha ndai nga kj'ai xi kits'ínk'anki, tunga tu sa najmi mahá ngáha ts'ínk'anki yjoho. ³² Katitjument'a kruu nd'ai, tsa kui xi kits'ín nibáha Ntiana, tsa kui xi nda reihí xuta Israel. B'a ts'ín chahaná ko s'ejinná ma.

Ko já xi kjintut'á kruuko Jesu ta ch'on incha kitsúhu.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Nk'ie nga tsichu chuba te jo nga nistjün, kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chuba jan nga ngxuun. ³⁴ Chuba jan 'yún kikjintáya Jesu nga éhen kinchja. B'i kitsú:

—Eloi, Eloi, ¿lema sabactani? —kui éin xi tsuhú ra: Ji Ntiana, ji Ntiana, ¿á kan'e nga mahaní?

³⁵ K'ua xuta xi kabincha yo incha kint'é kui éen. Kui nga b'a incha kitsúhu ra xinkjín: —Tasinñju. Nda profeta Elia tínchjaha ndo.

³⁶ As'ai tsangatsanka nku nda xi síña yo ko nku tsanka kits'ínk'anchiko sesehe binu san. Kui xi y'éku nku yáxa nga kits'ínkjik'uhun Jesu tu xi k'úhi ko b'i kitsú:

—Chúya maá. Chase ma raá tsa nibá Elia nga kjéjehen t'a kruu.

³⁷ As'ai 'yún kikjintáya Jesu ko k'ien. ³⁸ Nk'ie nga b'a kamo, kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. Jo tsitju. Kik'aha ra nk'aha santaha kintee.

³⁹ Máha nda jun k'akuhu já juun xi kabasinña ankjín Jesu, nk'ie nga kint'é xi nkú ts'ín kikjintáya ko nga kiekie xi nkú ts'ín k'ien Jesu, as'ai b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáhin nga kui ndai xi Ntíhi Ntiana.

⁴⁰ Yo kjint'á kabincha k'ua jminchjín xi tüncha base. Ajihín jminchjün ta kabasinñajin Maria Magdalena, Maria xi naaha maha Kuse ko Santiago xi ntí kuts'i, ko na Salome.

⁴¹ Kui jminchjín xu'bi xi kitsjennkíhi ko tsasinkoho Jesu nk'ie nga y'ejña ante Galilea. Ta tüncha ya yo kj'ai jminchjín xi ta incha j'aikoho Jesu nanki Jerusalem.

B'i ts'ín kis'eyanji Jesu

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Kui nistjün tís'enda ni xi ts'e s'ú, at'aha ja túbichú tiña nistjin nkjúun. Nk'ie nga ja tíma jyun, ⁴³ j'ai nku nda xi 'mi Kuse xi nanki Arimatea nibáha, xi ta nda tjíxa k'aku. Ta tókuyáha nistjin nk'ie nga kuatéxuma Ntiana. Kui xi kama k'un ngjisehe Pilato ko tsankihí yjonintehe Jesu.

⁴⁴ Kama nkjúhun Pilato nga kutjuhú k'ien Jesu. As'ai kinchjaha nda jun k'akuhu já juun ko kingjásjaiyaha tsa ja ka'me Jesu. ⁴⁵ Nk'ie nga kitsúyaha nda jun k'aku niu, as'ai kitsjáha Kuse yjonintehe Jesu.

⁴⁶ As'ai ts'atse Kuse nku najyun. Kui xi kik'ontikjájnu yjonintehe Jesu, nk'ie nga kikjejen t'a kruu. As'ai ngjingjájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'á naxiu ko kik'ontikjá

nku ndjio chánka nga y'échjane ankjua tsjóo. ⁴⁷ Maria Magdalena ko Maria xi naaha Kuse incha kieke má xi tjehen kis'ejña yjonintehe Jesu.

16

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Nk'ie nga j'a xuatu, as'ai Maria Magdalena, Maria xi naaha Santiago maha ko na Salome ts'atse ni xi sinjne, tu xi ngjuaingjánuhu ra yjonintehe Jesu. ² Nk'ie nga ta jyun ta jyuhun nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, incha ngji tsjóo nga ja títju ts'íu. B'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

³ —¿Yá xi kjéxinná ndjio xi tjíchjane tsjóo?

⁴ Tunga nk'iehé nga incha tsase, kieke nga ja kan'e t'axín ndjio chánkantsú xi kis'echjáne ankjuaha tsjóo. ⁵ Incha jas'en tixa tsjóo ko kieke yo nku ndati xi yja nku najyun ndju taba nga kab'ejña andai kixihi tsjóo. Kitsankjún jminchjún. ⁶ Tunga b'ahá kitsú ndatiu:

—Najmi tu binkjun. Jesu xi nibáha Nazaret xi kis'et'a kruu t'binchisjó. Ja kaf'áiya ngáha ra ngabayoo. Najmi ta tjihin ei. Chasoo ei má nga kis'ejña. ⁷ Tunga b'ihí tankínk'ihuun já ni'yakuyáha ko Pedro nga ante Galilea ngjuai títjuhun Jesu. Yo skue xi nkú nga kitsúhu.

⁸ As'ai ixí t'íncha b'atsé nkjúhún ts'ihin jminchjún nga tsitju aya tsjóo ko 'yún incha ngji. Ndaha nku én najmi incha kinchja at'aha t'íncha tsankjún.

B'i ts'in kik'atuts'ihin Jesu nga tsakúchjhi yjoho xuta ni'yakuyáha

(Jn. 20:11-18; Lc. 24:13-35)

⁹ Nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo nga ta jyuhun nistjin xi t'ib'atuts'ihin ra tuntjóo, títjun tsakúchjhi yjoho Maria Magdalena xi kik'asjejihin yatu jáninda. ¹⁰ Kui xi ngji tsúyaha já xi kitsjenko Jesu xi ta tjintu baba ko t'íncha kjintá. ¹¹ Tunga nk'iehé nga kint'é jóo nga t'jña t'ik'un Jesu ko nga Maria Magdalena kabakúchjhi yjoho, najmi kis'ejihin ni xi kitsú Maria.

¹² Askahan kj'ai ts'in tsakúchjhi yjoho jo já ni'yakuyáha Jesu xi t'íncha ts'in niyá nga t'íncha fi jña. ¹³ As'ai incha kik'óya ngáha já xi joo nga ngji tsúyaha já xingisoo, tunga tu nkú najmi kis'ejihín ra ni xi kitsú já xi joo.

B'i ts'in kitsjá xáha Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ As'ai tu chahán tsakúchjhi yjoho Jesu já ni'yakuyá xi te nkuu nk'ie nga kab'entut'á yámixó. Ndjá kinchjako at'aha najmi s'ejihin ko ndjá tjintuyá animaha, at'aha najmi kis'ejihin ni xi kitsúyaha xi kieke Jesu nk'ie nga ja j'áiya ngáha ra ngabayoo. ¹⁵ B'i kitsúhu jóo:

—Tankiún nga ngúsuhun asunntee ko t'enijmíhuu én nda tsuhu Ntíaná ngayjee xuta xi tjín. ¹⁶ Xi s'ejihin én nda tsuhu Ntíaná ko saténtá, kui xi k'uanki. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ndyja. ¹⁷ Xuta xi s'ejihin én nda tsuhu Ntíaná ts'ín kui kjuankjún: ngajona k'onsjehe jánindoo, kuinchja kj'ai kj'ai én xi tjín, ¹⁸ kuakj'áya ntsja ye, tsa tjín nki ch'onk'un xi k'úí, najmi chumi nihi xi ts'ihin, ko nguénne ntsja xuta un ko kamanda.

B'i ts'in ngjinji Jesu nk'a ján

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Nda Ntíaná Jesu, nk'ie nga ja kinchjako já ni'yakuyáha, as'ai ngjinji nk'a ján ko y'ejnat'aha Ntíaná. ²⁰ As'ai incha tsitju já ni'yakuyóo nga y'énijmí éhen Ntíaná ngayjee ante xi tjín. Nda Ntíaná tsasinkoho ko kits'ín kjuankjún nga tsakúchji nga kjuaxi én xi t'íncha b'énijmí já ni'yakuyáha.

Xujun xi y'ét'a Luca én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'in b'atuts'ihin ra xujun

¹ Nkjin nkjún maha xuta xi kama mjehe nga k'uet'a ch'ich'in xujun ni xi kama ajinni, ² xi nkú ts'in tsakúyani já xi tunkun kiekehe niu santaha nga tuts'ihin ni ko xi kik'ai xáha nga y'énijmí éen. ³ Kui nga ko ta an, nda xinkján Teofiló, kingjasjáya sisihinna xi nkú ts'in niba tuts'ihin ra ngayjee niu, ko b'a mana nga nda tjin nga k'uet'á ch'ich'ihin ni xu'bi. ⁴ B'a tít'sian tu xi b'a ts'in cha kixi sisihinni ni xi tsinchiyái.

B'i ts'in kitsúya títjun nku ntítsje nga tsín Jua Bautista

⁵ Nistjin nga tsatéxuma nda rej Herode ante Judea, ta y'ejña nku nda na'mi xi kik'in Zacaria xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Abia. Ko Isabel xi chjuúhun maha, kui xi y'aha ra ntjehe Aaron. ⁶ Nga joo naxu tsincha nginkun Ntíaná. Najmi tjin xi kama ts'ínnijéhe ra tsa mí nihi, at'aha incha ts'intjusun ngayjee éhen Ntíaná ko kjuatéxumaha Ntíaná. ⁷ Tunga najmi tjihin ra ntí, at'aha ntí Isabel ko ja chá nkjún nga joo.

⁸ Nk'ie nga tjihin nda na'mi Zacaria nginkun Ntíaná xi nkú ts'in tjehe ra ntjehe ⁹ xi nkú ts'in tijnaha já na'miu, kui kikanéhe nga kjuas'en ante nkjúhun ninku xi má nga k'ueti ni xi sinjne. ¹⁰ Ngayjee xuta nantio kabincha natsin ninku nga tijncha nchjako Ntíaná nk'ie nga títi ni xi sinjne.

¹¹ Tu kama chjihí ra Zacaria nku ntítsjehe Ntíaná xi kabasinjñat'a nga kixihí nachan xi má nga s'et'sun ni xi sinjne. ¹² Ixi b'ahá kamaha Zacaria nk'ie nga kieke ntítsjee ko tu ni xí kitsankjúhun. ¹³ Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

—Ji Zacaria, najmi tu binkjuin. At'aha Ntíaná ja tsasínñuju ni xi tsinchihi. Isabel xi chjihin maha tsjáhi nku ntix'in, ko Jua t'et'aihi ntíu. ¹⁴ Yún s'ehi kjuatsjo ko nkjin xuta xi ta s'ehé kjuatsjo nk'ie nga tsín ntíhi, ¹⁵ at'aha kui xi chánka kama nginkun Ntíaná. Najmi k'úi binu ko ta ndaha xán. Tséjihin ra Espiritu Santo kintehe ni nga tsín.

¹⁶ Ts'ín nga nkjin nkjún xuta xi ntje Israel tjehe ra ts'ínk'ótjiyak'un ngáha Ntíaná xi Ntíaha maha. ¹⁷ Kui xi tjun k'uaí ko s'ejñajihin Espirituhu ko nga'yúhun Ntíaná xi nkúhu nda profeta Elia nk'ie. Kui xi ts'ínk'óntjaiya animaha xi tí'mi na'mi tu xi ts'íntjoho ntíhi. Ko ts'ínk'óntjaiya animaha xuta xi ndjá tjintuyáha tu xi naxu kamankjihin ra xi nkú ts'in naxu mankjihin xuta xi naxu tjíma nginkun Ntíaná. B'a ts'in k'uéndaha nku naxinantá xi tjíndaha yjoho nk'ie nga ts'ínkjáihin Ntíaná.

¹⁸ As'ai b'a kitsú Zacaria nga kingjásjaiyaha ntítsjee:

—¿Nkú ts'in skuehena nga kjuaxi ni xi tí'miní? At'aha ja chá nkján ko tachjuúnna ja ta tjin nkjúhun nú.

¹⁹ B'a kitsú ntítsjee:

—An xi 'mina Gabriel. An xi tijnña nginkun Ntíaná. Kan'e nibána xi má nga kuinchjakoho ko nga xinyaha én nda tsu xu'bi. ²⁰ Nd'ai kama nima ko najmi ta kama chubahani santa nkúhu nga kuitjusun én xi kuaxihin, at'aha najmi kuas'ejihin éna. Kui xi kuitjusun nistjin xi tjihin nga kuitjusun.

²¹ Máha xuta nantio, kabincha natsiun nga tikuyáha Zacaria. Kis'entaha ra at'aha táb'andayaha Zacaria aya nkjúhun ninku. ²² Tunga nk'iehé nga tsitju yo, najmi ta kama kinchjakoho xuto. As'ai incha kamankjihin xuto nga tjin ni xi kieke Zacaria aya nkjúhun ninku, at'aha tu ntsjahá tít'sinchen nga tinchja. J'a nistjiun ko tu nku b'ahá ts'in y'ejña nima. ²³ Nk'ie nga ja kama ndjuú xáha, as'ai ngji ngáha ni'yaha.

²⁴ Askahan kik'a ntí Isabel, chjuúhun Zacaria. Un sá kamaha nga najmi tsitju ni'yaha tachjuún. B'i kitsú: ²⁵ “B'a kits'ínkona Ntíaná tu xi najmi ta ch'on ts'in kuasehena xuta.”

B'i ts'in kitsúya títjun nku ntítsje nga tsín Jesu

²⁶ Nk'ie nga j'a jun sá, as'ai kits'ínkji Ntíaná ntítsje Gabriel nanki Nazaret, nanki xi tijnajihin ante Galilea. ²⁷ Nku én ngikoho ntítsjee nku takjín xunkú xi 'mi Maria, xi

ja tǵındakohō nga kuixanko nda xi 'mi Kuse, xi ntjehe nda rei David y'aha ra. ²⁸ Jas'en ntítsjee má tǵña takǵun ko b'i kitsúhu:

—Antahi. Tse nkǵún kjuanda xi t'baihi. Nda nkǵún ts'ín basehi Ntíaná.

²⁹ Nk'ie nga kikié Mariá ntítsjee ko nga kint'é niu, ixí b'ahá kamaha ko kingǵásjaiyaha yjohō nkú tsuhu ra kjuasuniño. ³⁰ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ntítsjee:

—Ji Mariá, najmi tu binkjuin. Kjuandaha Ntíaná tǵsjáhi. ³¹ Nd'ai nku ntí ch'ai, nku ntíx'in s'ejñahi. Jesu k'úét'aihi ntíu. ³² Kui xi nku nda chánka kama ko Ntíhi Ntíaná xi tǵña nk'a ján k'úhín. Ntíaná ts'ín nga kui xi kama nda rei xi nkúhu nda rei David, at'aha kui xi ntjehe David. ³³ Kuatéxumaha naxinantá xi y'aha ra ntjehe Jacob santaha tu nkjéhe ni ko najmi tǵn xi kama kjé'aha xáha nga kuatéxuma.

³⁴ B'a kitsú Mariá nga kingǵásjaiyaha ntítsjee:

—ǵNkú ts'ín kuitjusuhun ni xu'bi? At'aha najmi kje tǵinna x'in.

³⁵ B'a kitsú ntítsjee:

—Espiritu Santo nibajenk'úhin ko nga'yúhun Ntíaná xi tǵña nk'a ján k'ué'makohō ri nk'íehēn. Kui kjuaha nga Ntíhi Ntíaná k'úhín ntí je xi tsún. ³⁶ Isabel xi na xinkǵi maha ja ta y'a nku ntí, ndaha tsa ja chá. Na xi ntí kitsú xuta jun sá ja tǵhín nd'ai. ³⁷ Ntíaná bi najmi tǵhín ni xi najmi maha ts'ín.

³⁸ As'ai b'a kitsú Mariá:

—An xi na musuhu Ntíaná. B'a katumana xi nkú nga kuakixínní.

Nk'ie nga b'a kitsú Mariá, as'ai ngji ngáha ntítsjee.

B'i ts'ín ngjitsubek'ún Mariá Isabel

³⁹ Kui nǵstjiun y'énda yjohō Mariá ko ngji kitsa kitsa nku nanki ichí xi tǵñajihín asunntu tjenkǵi xi tǵn ante Judea. ⁴⁰ As'ai jas'en ni'yaha Zacariá ko kikjaniñaha Isabel.

⁴¹ Nk'ie nga kint'é Isabel kjuasuniñaha Mariá, kits'ín niyá ntí xi y'a ko j'aitsejǵhín ra Isabel Espiritu Santo. ⁴² As'ai 'yún kinchja Isabel nga b'a kitsú:

—Ajihín ngayjehe jmichǵiun 'yún nda kits'ínko sahi Ntíaná ji ko 'yún nda kits'ínko ntí xi kich'ai. ⁴³ Tunga, ǵyáhá ni an nga naaha Chá Ntiana kj'uaisehena? ⁴⁴ At'aha nk'ie nga kuant'e kjuasuniñahi, ixí kuats'ín niyá tsjohō ntína aya kants'á. ⁴⁵ Á b'a ndaha ri ji xi kis'ejhín ri nga tǵhín nga kuitjusun én xi kitsúhi Ntíaná.

⁴⁶ As'ai b'i kitsú Mariá:

A b'a 'yún chánkaha Ntíaná tǵtsu animana.

⁴⁷ Tǵts'intsjohō Ntíaná xi kunna.

⁴⁸ At'aha xi batéxumana kik'axkǵihina an xi kinte tjen.

Nd'ai ko santaha tu nkjéhe ni:

“Á b'a nda kits'ínkoho ri Ntíaná”, kuitsuna xuta.

⁴⁹ At'aha ni xi i ja kits'ínkōna xi tǵhín nga'yún.

Nkǵún j'áin xi ts'e.

⁵⁰ Kui xi base nimaha xuta xi benkjúhun,

xuta xi kis'e ko xi tǵn ko xi s'e.

⁵¹ Tsakúchji nga'yúhun nga kits'ín ni xi i.

Kits'ínndzjōya xuta xi ngak'un b'asje yjohō.

⁵² Kikjexǵhín xáha jmirei,

ko ts'asjenk'a xuta x'an.

⁵³ Kitsjáha ni xi nda xuta xi najmi tǵhín nichine,

ko kits'ínkǵi tiya xuta nchínó.

⁵⁴ Tsasinko xuta Israel xi xuta musuhu maha,

j'áitsjehēn ko tsase nimaha,

⁵⁵ xi nkú kitsú tǵtjuhūn ntje cháná,

Abraham ko ntje xi s'ehē askahan.

⁵⁶ Jan sá kamaha Mariá nga y'ejñako Isabel. Askahan kik'óya ni'yaha.

B'i kama nga kitsin Jua Bautista

⁵⁷ Tsichu nistjin nga tsihin ntí Isabel. Nku ntíx'in kitsihin. ⁵⁸ Nk'ie nga kint'é xuta xi tjintut'á tiñaha ko xuta xinkjin nga Ntíaná tsase nimaha Isabel, ta tsjo nkjún incha kamaha ko kui. ⁵⁹ Nk'ie nga tsichu nistjin jihin ntíu, ngji ts'ihin ni circuncision ko mjehe xuta nga Zacaria k'úin ntíu xi nkú 'mi na'mihi. ⁶⁰ Tunga b'ahá kitsú naaha ntíu:

—Najmi. Jua tihin nga k'úin.

⁶¹ B'a incha kitsú xuta:

—Tunga najmi tihin xuta xinkiu xi b'a 'miu.

⁶² As'ai kingásaiyaha na'mihi ntíu mí j'áihin xi mjehe k'uét'a. ⁶³ Tsanki Zacaria nku yáte ichi ko b'i ts'in y'ét'a: “Jua k'úin”, kitsú. Kama nkjühun ngayjee xuta xi tìncha yo.

⁶⁴ Ta kuihi chubo kama kinchja ngáha Zacaria ko kik'atuts'in nga kits'intsoho Ntíaná.

⁶⁵ Kitsankjún ngayjee xuta xi tjin tiña andai ni'yaha ko kinchjanijmíyaha ni xi kamo xuta xi tjintu ngayjee asuntu tjenki xi tjin ante Judea. ⁶⁶ Ngayjee xuta xi kint'é niu y'éjintak'un ko b'i incha kitsú animaha:

—¿Yá xi kama ntíu nga kama chá?

At'aha nga'yühun Ntíaná tíñajihin.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Zacaria Jua

⁶⁷ J'aitsejihin ra Espiritu Santo Zacaria, na'mihi ntíu. Kits'ínkinchjaha xi nkúhu nku nda profeta nga b'i kitsú:

⁶⁸ Kan'etsjoho Ntíaná xi Ntíaha xuta Israel, at'aha j'ai ts'in ndáhi xuta xi ts'e!

⁶⁹ Ja kits'in nibá nku xi tihin nga'yún, kui xi ts'ínk'ankiná, nku xi y'aha ra ntjehe David, nda xi kint'é'éhen Ntíaná.

⁷⁰ Kui ni xi kinchja nistjin nk'ie, nga kits'ínkinchja já profetaha.

⁷¹ Kitsú nga k'uasjeinná ajihin já kontraná, ajihin nga'yühun ngayjee já xi unkiená.

⁷² Kitsú nga kuase nimaha ntje cháná, nga najmi ts'ínchaya ni nda xi y'enda nk'ie.

⁷³ Kitsúya kixihi Abraham xi ntje cháná maha,

⁷⁴ nga ts'ín ndáiná ajihin já kontraná, tu xi najmi kuinkjühunná nga kuínú'yá'éheén,

⁷⁵ nga je ko naxu kuintsubaá nginkun ngayjee nistjinná.

⁷⁶ Ko ji, ntí ichína,

ji xi k'úihin nda profetaha Ntíaná xi tíña nk'a ján.

At'aha ji xi k'úin tíjuihin Nda Ntíaná,

ji xi k'úéndai niyáha.

⁷⁷ Kuakúchjiji xuta xi ts'e yá xi ts'ínk'ankihi, nga kama ndyjat'aha ngatitsuhun.

⁷⁸ Chánka kjuanimá tak'uhun Ntíaná,

xi nkú ts'in ma chji ts'íu nga nibá ma seen,

⁷⁹ tu xi ts'ín ndzehen ra xuta xi tjintu má jyuun,

má tjen nk'íéhen ngabayoo,

tu xi tsjáníyahaná nkú ts'in kuintsubajían kjuajyu.

⁸⁰ Ntíu tu nku kishá ko kama nkjink'un. Ante kixiu y'ejña santa nkúhu nga tsichu nistjin nga tsakúchjiji yjoho xuta Israel.

2

B'i ts'in kitsin Jesu

(Mt. 1:18-25)

¹ Nistjin ján nda tíjün Augusto Cesar kitsjá kjuá nga ngjuait'a xi nkú tjin maha xuta xi batéxumaha ndo. ² Nk'ie nga j'ásun tíjün j'áihin xuta, nda Cirenio tihin xá ante xi

'mih_i Siria. ³ Ngayjee xuta nankih_i incha ngjik'ít'a yjoh_o. ⁴ Nazaret tsitju Kuse, nanki ichí xi tǵñajih_in ante Galilea, nga ngji Belen, nanki ichí xi tǵñajih_in ante Judea. Yo má nga kitsin nda rei David, ko Kuse ta ntjeh_e David y'aha ra. ⁵ Yo ngjik'ít'a yjoh_o nga tjenko ts'ih_in Maria, tachjuún xi tǵñako. Ntí ja y'a Maria kui chub_o.

⁶ Ko ni xi kama, nk'ie nga ja tǵntu yo, tu tsichuhú nǵstjin nga tsín ntíh_i Maria. ⁷ Kitsih_in ntí tjuh_un. Kik'ontikjájnu nusti ko kits'ínkjájñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu, at'aha najmi ta tǵh_in ante aya ni'ya má nga ts'ínkj'a nǵstjen xuta xi ts'ín niyá.

B'i ts'ín incha j'aisehe já bastuu ntí Jesu

⁸ Tiña nanki Belen tǵntu ajin jñóo já bastu xi tǵncha kunntá jyun chutsankaha. ⁹ As'ai tjen'yún nkuhú ntítsjeh_e Ntíaná tsakúchjih_i yjoh_o, ko kjuachánkaha Ntíaná kits'ín ndzjen chji chji má xi tǵehen kab'entu jóo. Tu xí incha kitsankjúhún jóo. ¹⁰ Tunga b'ahá kitsú ntítsjee:

—Najmi tu binkjun. At'aha én nda tsuhú kjúái xinyanuu, én xi ts'ín nga k'úétsjoh_o ngayjee xuta. ¹¹ At'aha ngandanuu nankih_i David kuatsin nd'ai nku xi ts'ínk'ankinuu, kui xi Cristo xi Nda Ntíanuu. ¹² B'i ts'ín chahanu ntí. Nusti kitikjájnu nga kjijñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu.

¹³ Tjen'yún j'ainchat'ahá ra ntítsjee nkjin nkjún sa ntítsje xi nibaha ndjiojmi já. Kui xi kits'ínsjoh_o Ntíaná nga b'i incha kitsú:

¹⁴ ¡Kas'ehe kjuachánka Ntíaná nk'a já, ko t'anankiu kas'ehe kjuajyu xuta xi nda tǵntuyáha!

¹⁵ Ko nk'ie nga ja incha ngji ngáha ntítsjee nk'a já, b'i ngján kinchjako xinkjín já bastuu:

—Tjián Belen. Tjihinseé ni xi kamo_o, ni xi kuatsúyaná Ntíaná.

¹⁶ As'ai incha ngji kitsa kitsa yo ko kisakúhu Maria ko Kuse ko ntí nga kjijñaya yátikúyá xi kjineya nichine chu. ¹⁷ Nk'ie nga incha kikié ntí, as'ai kitsúya ni xi kik'ih_in nga kis'ejña chjih_i ntí. ¹⁸ Ko ngayjee xuta xi kint'é niu kama nkjúh_un ni xi tǵncha nchja já bastuu. ¹⁹ Tunga máha Maria, animaha y'ejñajin ngayjee ni xi kamo_o. Tu nku kits'ínkjink'uhún niu. ²⁰ As'ai kik'óya ngáha já bastuu. Incha kits'ínkie yjoh_o nga Ntíaná xi tǵh_in kjuachánka ko kits'ínsjoh_o Ntíaná tu ngat'aha ni xi kint'é ko kikié. At'aha tsitjusunyje ni xi kik'ih_in.

B'i ts'ín kisakúchji ntí Jesu nginkun Ntíaná

²¹ Nk'ie nga j'a jin nǵstjin, kin'ehe ni circuncision ntí ko Jesu kik'in nga kis'et'a, kui j'ain xi kitsjáha ntítsjee Maria kintehe ni nga tsín ntí.

²² Xi nkú ts'ín tǵt'a kjuatéxumaha Moise, nk'ie nga tsichu nǵstjin nga tǵh_in nga ts'ín je yjoh_o Maria ko ntí nginkun Ntíaná, incha ngji nanki Jerusalem tu xi s'ejña chjih_i nginkun Ntíaná. ²³ At'aha b'a ts'ín tǵt'a kjuatéxumaha Ntíaná: “Ngayjee ntíx'in xi tǵun tsín, kui xi kama ts'e Ntíaná.” ²⁴ Ngjiko chje xi nkú nga ts'ín tǵt'a kjuatéxumaha Ntíaná, at'aha b'a ts'ín tǵt'a: “Jo chutuju ko tsa jo nise xi nkú joyaha chutuju xi k'uai chje.”

²⁵ Tǵjña nanki Jerusalem nku nda xi 'mi Simeon. Kui xi naxu síjña nginkun Ntíaná ko benkjún Ntíaná ko tǵkuyáha nǵstjin nga kama ndaíh_i xuta Israel. Espiritu Santo tǵñajih_in ²⁶ ko kitsúyaha nga najmi kuayá tsa najmi sku_e Cristo xi ts'ín nibá Ntíaná. ²⁷ Tsasín niyáha Espiritu Santo nga j'ai ninku, ko nk'ie nga j'aikoh_o xi cháha ntí Jesu ninku tu xi n'ehe ra xi nkú ts'ín tǵt'a kjuatéxumoo, ²⁸ as'ai Simeon kingjáya ntsja ntí. Kitsjáha máb'achjih_i Ntíaná nga b'i kitsú:

²⁹ Ji Na'mi, ja kuasakúna kjuajyu nd'ai.

Ja kuitjusun ni xi kik'inya tǵtjunní.

Kui nga tǵennteheni nga kuayáhana an xi nda musuh_i.

³⁰ At'aha tunkán kuakiekehona xi nkú ts'ín ts'ínk'anki xuta,

³¹ xi y'endai nginkun ngayjee xuta.

³² Kui xi nkú joyaha nd'í,

kui xi ts'ín ndzjehen xuta asuntee,

ko tsjáha kjuachánka xuta xi ts'i, xuta Israel.

³³ Kama nkjúhun na'mihí ko naaha ntíu ni xi kitsú Simeon nga kinchayaha ntíu. ³⁴ Nda kinchjane Simeon xi cháha ntíu. As'ai b'i kitsúhu Maria:

—Kui ntíu xi tjihin nga ts'ínkijne ko a ra kjésintjen nkjin xuta Israel. Ni xi kuakúchji nkjin xuta ngjuai kontraha. ³⁵ B'a ts'ín s'ejña chjihi ni xi tjíntujín animaha nkjin xuta. Tunga máha ji, b'a kamahi ni xu'bi xi nkú joyaha nku kicha xi kjuas'enjin santaha animahi.

³⁶ Ko ta síjña yo nku tachjuún profeta xi 'mi Ana, xi takjihin Fanuel maha, xi y'aha ra ntjehe Aser. Kui xi ja chá nkjún. Kjintí nga tsixan ko yatu nú kamaha nga y'ejñako x'ihin. ³⁷ Ja tjihin cháte ko katé ñju nú nga ja k'ien x'ihin. Ko tu nku natsin ninkuhú b'ejña. Nistjin nistjen ts'intsjoho Ntíaná nga b'ejña kjintía ko nga nchjako Ntíaná. ³⁸ Kui chubó ta tsichu Ana yo ko kitsjáha máb'achjhi Ntíaná nga kieke ntí Jesu. Kitsúyaha ngayjee xuta xi tjincha kuyáha nistjin nga kama ndái ngáha ra nanki Jerusalen yáha kui ntíu.

³⁹ Ko nk'ie nga ja kamaha nga kits'íntjusun xi cháha Jesu ngayjee xi nkú ts'ín tjit'a kjuatéxumaha Ntíaná, as'ai kik'óya ngáha nanki Nazaret, nanki ichi xi tijnajin ante Galilea, at'aha yo nankihi. ⁴⁰ Kisá ntíu ko kis'ehe nga'yún ko 'yún kama nkjink'un sa. Ko kitsjáha kjuandaha Ntíaná.

Nk'ie nga ndyaha Jesu b'i ts'ín kinchjanjímiko já chjine'éhen kjuatéxumoo

⁴¹ Xki nú incha fi xi cháha Jesu nanki Jerusalen nk'ie nga bitju S'í Pascua. ⁴² Nk'ie nga ja jehe te jo nú Jesu, incha ngi yo at'aha b'a ts'ín tijná niyáha. ⁴³ Nk'ie nga ja je s'iu, as'ai incha kik'óya ngáha ni'yaha, tunga y'ejñahá nda chí Jesu nanki Jerusalen. Najmi kieke xi cháha nga b'a kits'ín. ⁴⁴ Xuta xingisoo ra tjenjihin Jesu incha kitsú. Nku nistjin kits'ín niyá, tunga nk'iehé nga tsangisjajihin xuta xinkjín ko xuta xi behe, ⁴⁵ tu najmi kisakúsajihí ra. As'ai kits'ínk'óya ngáha yjoho nanki Jerusalen nga tsangisjai.

⁴⁶ Nistjin xi ma jahan incha kisakúhu Jesu natsihin ninku. Kab'ejñajihin já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui jóo xi tibasínñujuhu ko tjbásjaiyaha Jesu. ⁴⁷ Ngayjee xuta xi tít'éhe kama nkjúhun kjuankjintak'un xi tjihin Jesu ko xi nkú ts'ín títsuya ni xi tichasjaiyaha. ⁴⁸ Kama nkjúhun xi cháha nk'ie nga kiekehe ko b'a kitsú naaha:

—Ji ntína, ¿á b'a kin'ekohoni? Na'mihí ko an ni xi nkjún tímani nga tbinchisjáihí.

⁴⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿Á an tbinchisjáihinú? ¿A najmi yanú tsa ni'yaha na'mina tjihin nga kúatejña?

⁵⁰ Tunga najmi kamankjihín ra ni xi kitsú Jesu. ⁵¹ As'ai kits'óyako ngáha xi cháha Nazaret ko kint'é'én tehentehe. Ko naaha y'ejñajin animaha ngayjee ni xu'bi. ⁵² Jesu tu nku kisáha nga kama ng'ayá ko 'yún kama nkjink'un sa. Kisasihin Ntíaná Ntíu ko xuta ta kisasihin.

3

B'i ts'ín y'énjimi Jua Bautista

(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

¹ Nk'ie nga tjihin tj'ion nú nga tibatéxuma nda títjun Tiberio Cesar, ko Poncio Pilato tjihin xá ante Judea, ko Herode Atipa tjihin xá ante Galilea, ko Felipe xi nda nts'e maha Herode tjihin xá ante Iturea ko ante Trakonite, ko Lisania tjihin xá ante Abilinia, ² ko Ana ko Caifa xi já na'mi k'akúhu xuta xi ntje Israel tjeheh ra, kui nistjiun Jua xi ntíhi Zacaria maha kint'é ntaha Ntíaná nk'ie nga tijná ante kixiu. ³ As'ai kikjatsú'ba Jua ngayjee andai ntáje Jordan ko y'énjimihi xuta nga tjihin nga ngjuaikj'áha ra animaha nga saténtá, tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun.

⁴ B'a kama xi nkú ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná nda profeta Isaia:

Tínu'yá ntaha nku nda xi tikjintáya ante kixiu:

“T'endo niyáha Ntíaná. Tjen naxuu niyáha.

⁵ Ngayjee xunká xi tjin xincháha ninte, ko ngayjee ante ng'aya xi tjin n'e sunya.

N'e naxu niyá tsitin xi tjín,
ko n'e sunya niyá xi nk'ajnu nk'at'a.

⁶ Ko ngayjee xuta asunntee skue
xi nkú ts'ín ts'íink'an kiná Ntíaná.”

⁷ Kinchjako Jua xuta xi nibak'úhun, xi mjehe nga saténtá:

—Já ch'onk'un xi b'a k'un! ¿Yá xi b'a kitsúnuu nga kuiyúhuu kjuakjahan Ntíaná xi ja tjen tíña? ⁸ Tu sahá n'oo ni xi kuakúchji nga ja tsankinchj'aha ruu animanuu. Najmi tu b'a katsu animanuu: “Ntjehe Abraham ñá”, tsa kuixiún. At'aha an b'a tíxinnuu nga santaha kui ndjioi Ntíaná kama ts'ín ma ntjehe Abraham. ⁹ Ichó ja tíjña nda nd'ai nga kuate kjamaha yóo. Kui nga ngayjee yá xi najmi nda tu xi tsjáha, kui xi stísun ko chjanikj'ajin ajin nd'íu.

¹⁰ As'ai b'a kitsú xuta nga kingjásjaiyaha Jua:

—¿Mí ni xi tjíhin nga n'ei jin?

¹¹ B'a kitsú Jua:

—Xi tíjñaha jo chinka ndju, katsjáha xi najmi tjíhin. Ko xi tjíhin nichine, b'a ta kats'ín.

¹² Ta j'ai k'ua já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma tu xi saténtáha ko b'i incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿mí nihi xi n'ei jin?

¹³ B'i kitsú Jua:

—Najmi tu bitjatíu huu nga chj'achjúu xi nkú nga ts'ín tíjña.

¹⁴ Ko k'ua já jun ta kingjásjaiyaha:

—Ko jin, ¿mí nihi xi n'ei?

B'i kitsú Jua:

—Najmi tu ch'a chju'á kjuayúhuun ni xi tjíhin ko najmi tu chjaninóhoo tsa mí nihi, tsa tu xi b'a ts'ín sakúhunuu toon. Tsjo katumanuu xi nkú nga tjín tíma chjínuu.

¹⁵ Ngayjee xuta tu tíincha basehé ko b'i ngján incha kitsú nga kits'ínkjink'un: “Kutsa kuihí Jua xi kits'ín nibá Ntíaná.” ¹⁶ Tunga b'ihí kitsú Jua nga kinchjakoyje xuta:

—An ntánijua tibatentáko honuu, tunga k'uaíhí nku xi 'yún nk'a tjen sa, xi ndahachí najmi tsuhuna tsa kjenndáya n'úhu ntéhe. Kui xi Espiritu Santo ko nd'í kuaténtáko honuu. ¹⁷ Kui xi nkú joyaha nda xi ts'ín chuhun tuniñu. Ja kjiya ntsja yá xi ts'ín chunkohó ra tuniñuhu, tu xi ts'íinkj'a t'axíhin tuniñu ko xin ts'íinkj'a tjabaha. As'ai kj'uatjo tuniñu ni'ya njíhi, ko k'uéti tjabaha ajin nd'í xi najmi ta kamaha ra kuayáyaha.

¹⁸ B'a ts'ín kinchja Jua, ko nkjin sa k'ái kjuatéxuma xi kitsjáha xuta nga y'énjímí én nda tsuhu Ntíaná. ¹⁹ Ko ta kinchjatiko nda rej Herode Antipa, at'aha na Herodia tíjñako, kui xi chjuúhun Felipe xi nda nts'e maha Herode, ko ngat'aha ya ngayjee ni ch'onk'un xi kits'ín Herode. ²⁰ Tunga ngatentee ni ch'onk'un xi kits'ín Herode y'ésun saha xu'bi. Nubayá kits'ínkjás'en Jua.

B'i ts'ín kiséntá Jesu

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

²¹ Ko ni xi kama nk'ie nga tísaténtá ngatentee xuta, ta kiséntá Jesu. Nk'ie nga tinchjako Ntíaná, tsix'á nk'a ján ²² ko nibajenne chji chjihí Espiritu Santo xi nkú joyaha chutuju. Ko kinu'yá nk'a ján nku nta xi b'i kitsú:

—Ji Ntína, tjona ji. Tsjo nkjún mana ji.

Kui xu'bi ntje xi y'aha ra Jesu

(Mt. 1:1-17)

²³ Katé ra nú tjíhin Jesu nk'ie nga kik'atuts'ihín xáha. Kui xi ntíhi Kuse kitsú xuta. Kuse, kui xi ntíhi Eli. ²⁴ Eli, kui xi ntíhi Matat. Matat, kui xi ntíhi Levi. Levi, kui xi ntíhi Melki. Melki, kui xi ntíhi Jana. Jana, kui xi ntíhi Kuse. ²⁵ Kuse, kui xi ntíhi Matatia. Matatia, kui xi ntíhi Amos. Amos, kui xi ntíhi Nahum. Nahum, kui xi ntíhi Esli. Esli, kui xi ntíhi Nagai. ²⁶ Nagai, kui xi ntíhi Mat. Mat, kui xi ntíhi Matatia. Matatia, kui xi ntíhi Semei. Semei, kui xi ntíhi Jose. Jose, kui xi ntíhi Juda. ²⁷ Juda, kui xi ntíhi Joana. Joana, kui xi ntíhi Resa. Resa, kui xi ntíhi Zorobabel. Zorobabel, kui xi ntíhi Salatiel.

Salatiel, kui xi ntíhí Neri. ²⁸ Neri, kui xi ntíhí Melki. Melki, kui xi ntíhí Adi. Adi, kui xi ntíhí Cosam. Cosam, kui xi ntíhí Elmodam. Elmodam, kui xi ntíhí Er. ²⁹ Er, kui xi ntíhí Josue. Josue, kui xi ntíhí Eliezer. Eliezer, kui xi ntíhí Jorim. Jorim, kui xi ntíhí Matat. ³⁰ Matat, kui xi ntíhí Levi. Levi, kui xi ntíhí Simeon. Simeon, kui xi ntíhí Juda. Juda, kui xi ntíhí Kuse. Kuse, kui xi ntíhí Jonan. Jonan, kui xi ntíhí Eliakim. ³¹ Eliakim, kui xi ntíhí Melea. Melea, kui xi ntíhí Mainan. Mainan, kui xi ntíhí Matata. Matata, kui xi ntíhí Natan. ³² Natan, kui xi ntíhí David. David, kui xi ntíhí Isai. Isai, kui xi ntíhí Obed. Obed, kui xi ntíhí Booz. Booz, kui xi ntíhí Salmon. Salmon, kui xi ntíhí Naason. ³³ Naason, kui xi ntíhí Aminadab. Aminadab, kui xi ntíhí Aram. Aram, kui xi ntíhí Esrom. Esrom, kui xi ntíhí Fares. Fares, kui xi ntíhí Juda. ³⁴ Juda, kui ntíhí Jacob. Jacob, kui xi ntíhí Isaac. Isaac, kui xi ntíhí Abraham. Abraham, kui xi ntíhí Tare. Tare, kui xi ntíhí Nakor. ³⁵ Nakor, kui xi ntíhí Serug. Serug, kui xi ntíhí Ragau. Ragau, kui xi ntíhí Peleg. Peleg, kui xi ntíhí Heber. Heber, kui xi ntíhí Sala. ³⁶ Sala, kui xi ntíhí Cainan. Cainan, kui xi ntíhí Arfaxad. Arfaxad, kui xi ntíhí Sem. Sem, kui xi ntíhí Noe. Noe, kui xi ntíhí Lamec. ³⁷ Lamec, kui xi ntíhí Matusalen. Matusalen, kui xi ntíhí Enoc. Enoc, kui xi ntíhí Jared. Jared, kui xi ntíhí Mahalalel. Mahalalel, kui xi ntíhí Cainan. ³⁸ Cainan, kui ntíhí Enos. Enos, kui xi ntíhí Set. Set, kui xi ntíhí Adan. Adan, kui xi ntíhí Ntíaná.

4

B'i ts'in kits'in nganaha Jesu ndanindoo
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

¹ Kitsejihin ra Jesu Espiritu Santo nk'ie nga nibaha ntáje Jordan, ko Espiritu Santo ngjikoho ante kixiu. ² Yo y'ejña yachán nistjin ko ndanindoo kikjut'ayák'uhun. Najmi chumi nihi xi kikjine ngayjee nistjin xu'bo. Askahan kama bjoho. ³ As'ai b'i kitsú ndanindoo nga kinchjako Jesu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhí Ntíaná, b'a t'ihin ndjioi nga ninkuan katuma.

⁴ B'i kitsú Jesu:

—B'i ts'in tjit'a xujun éhen Ntíaná: “Najmi nku tutu ninkuon xi ts'in nga b'entu tik'un xuta.”

⁵ As'ai ngjikoho ndanindoo nku asunntu tjenki nk'a. Kutjuhú yo tsakúyjehe má batéxuma já rei xi tjin asunntee ⁶ ko b'a kitsúhu:

—Ts'inkjas'ehen nga kuatexumaihi ngayjee naxinantá xu'bi ko kjuachánka xi tjihin. At'aha an kik'aina ko tsjaha xi kama mjena nga tsjaha. ⁷ Tsa kuisinkunch'int'aní nga chankjunní, kama ts'i ngayjee niu.

⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a ts'in tjit'a éhen Ntíaná: “Chankjún Ntíaná, kui xi Ntiahí maha ko nkuhú kui kúinú'yá'éhín.”

⁹ As'ai ngjikoho ndanindoo nanki Jerusalen. Kits'in s'esun má 'yún nk'aha ninku ko b'a kitsúhu:

—Tsa kjuaxi nga ji xi Ntíhí Ntíaná, chjanikj'aniki yjohi. ¹⁰ At'aha b'a títu xujun éhen Ntíaná:

Ntíaná k'uéxá ntítsjehe xi má nga kúhin ko kuasehi.

¹¹ Kjesintjenya ntsjahi tu xi ndaha nku ndjio najmi saténkihi tsukui.

¹² B'i kitsú Jesu:

—Ko b'a ta ts'in tjit'a éhen Ntíaná: “Najmi tu ji chjut'ayák'uin Ntíaná, kui xi Ntiahí maha.”

¹³ Nk'ie nga jet'aha ndanindoo ngayjee ni xi kikjut'ayák'unkehó Jesu, as'ai ngji t'axihin chuba nistjin.

B'i ts'in kik'atuts'ihin xaha Jesu
(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

¹⁴ As'ai kik'óya ngáha Jesu ante Galilea nga kitsejihin ra Espiritu Santo, ko ngayjee xuta xi tjin tiña yo nda ts'in kinchjanijmíyaha ra. ¹⁵ Tsakúya xki ni'ya sinagoga xi tjin yo, ko ngayjee xuta nda ts'in kiekehe.

B'i ts'in najmi kin'ekjálhín Jesu
(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

¹⁶ As'ai tsichu nanki Nazaret má nga kama chá. Nku xuatu tjíhin jas'en ni'ya sinagoga xi nkú ts'in tǐjña niyáha. Yo kits'inya éhen Ntíaná. ¹⁷ Kik'aihi xujun éhen Ntíaná xi y'ét'a nda profeta Isaia. As'ai kikjexínka xujun ko kisakúhu má nga b'i ts'in tǐjt'a:

¹⁸ Espiritu hu Ntíaná tǐjñajinna at'aha Ntíaná kitsjá xána, tu xi k'uenijmíhi ra xuta x'an én tsetse xi nda tsu.

Ntíaná kits'in nibána,
tu xi xínyaha ra xuta xi kjintuyá'yún nga kama ndáhi,
nga kjex'ánkia tunkun xuta ka,
nga ts'in ndáhi xuta xi un tibehe,

¹⁹ ko nga k'uenijmíhi xuta nga nd'ai kuakúchji Ntíaná kjuandaha.

²⁰ As'ai kingjájjoya ngáha xujun ko kitsjáha nda xi basehe ni'ya sinagoga. Y'ejña. Ngayjee xuta xi tǐjntu yo tu nku tsasentáha ra. ²¹ As'ai b'i kitsú nga kinchja:

—Nd'ai nginkun kuitjusun éhen Ntíaná xi kuanu'yó ei.

²² Ngayjee xuta nda ts'in kinchjayane Jesu ko incha kama nkjúhun ra én tsjo tsu xi tsitju ts'a. B'i ngján b'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihí ndai xi ntíhi Kuse?

²³ B'i ta kitsú Jesu:

—Be nga b'a kuixínú xi nkú tsu én xi nchja xuta: “Ji nda chjinenki, ji ma tjun n'enkihi yjohi”, ko ta be nga b'a kuixíún: “Ni xi kinu'yái nga kin'ei Capernaum, kui nihi xi ta n'ei ei nankihi.”

²⁴ Ko b'i ta kitsú:

—Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Ndaha nku nda profeta najmi nda ts'in n'ekjálhín nankihi.

²⁵ Kjuaxi nga nkjin maha jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi tǐjín Israel nǐstjin nga y'ejña nda profeta Elia, nk'ie nga kis'echjá nk'a ján nga najmi ta kik'aha ts'í jan nú masen tǐjhin ko nk'ie nga tu xí chánkaha kjintía xi kis'e ngayjee asuntee. ²⁶ Ndaha tsa b'a kama, tunga najmi kin'ekjisehé ra ndaha nku jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi tǐjín yo, nku tutuhú tachjuún xi ja k'ien x'ihín xi y'ejña Sarepta, nanki xi tiña maha nanki Sidon. ²⁷ Ko ta nkjin maha xuta xi k'uhun ch'in fentujnu xi tǐjín Israel nǐstjin nga y'ejña nda profeta Eliseo, tunga ndahá nku najmi kama nkihi, nku tutuhú Naman, nda xi ante Siria nibáha.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é ni xu'bi, ngayjee xuta xi tǐjntu aya ni'ya sinagoga tu ni xí kama kjahán ra. ²⁹ As'ai incha tsisintjen ko kik'onsje Jesu natsin nantio. Incha ngjiko santaha má nk'antjaihi asunntu tjenki xi kamandasún nankiu, tu xi yo kjaník'antjaihi. ³⁰ Tunga j'ajin masehén ra Jesu xuto nga ngji.

B'i ts'in kits'in ndáhi Jesu nku nda xi tǐjñajihín nku ndaninda
(Mr. 1:21-28)

³¹ As'ai ngji Jesu nanki Capernaum, nanki xi tǐjñajihín ante Galilea. Yo tsakúyaha xuta éhen Ntíaná nga nǐstjin nkjún. ³² Kama nkjúhun xuta xi nkú ts'in tsakúya, at'aha kinchja xi nkúhu tsa xá tǐjhin. ³³ Ko aya ni'ya sinagoga xi tǐjña yo kab'ejñajihín xuta nku nda xi tǐjñajihín nku ndaninda. Kui xi 'yún nkjún kikjintáya nga b'i kitsú:

³⁴ —Ji Jesu xi nibáhani Nazaret, ¿mí nihi xi tǐjnkoni? ¿Á ja kjúái n'ekjeheni? Bená yáha ji. Ji xi ntíhi Ntíaná.

³⁵ Tunga ndjáha kinchjako Jesu ndanindoo:

—¿Xu sin n'ei ko tǐtjusjejihín ndo!

As'ai ndanindoo kikjaník'a ndo t'anankiu nginkun ngayjee xuta ko najmi kits'in'uhun nga tsitjujhin. ³⁶ Tu ni xí kama nkjúhún ra ngatentee xuta ko b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Mí én chánkaha xu'bi? Tǐjhin nga'yún ndo nga batéxumaha jánindoo ko nt'é'éhen nga m'osje.

³⁷ Ngayjee ante xi tǐjín tiña yo tu xí kichubanijmíyahá ni Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu na nchi'yaha Pedro
(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

³⁸ As'ai tsisintjen Jesu ko tsitju ni'ya sinagoga nga ngji ni'yaha Simon. Kui chubo ch'in kijijnako na nchi'yaha Simon. Tu xi timaha ra ch'in ko b'a kik'ihin Jesu tsa ts'innkihi tachjuun. ³⁹ As'ai kingjénstene Jesu tachjuun ko tsanka tjennki ch'iun. Kindyjajihin ch'iun ko tjen'yun tsisintjehén nga kitsjaha nichine xi tsichusehe.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nkjin xuta un
(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

⁴⁰ Nk'ie nga ja ngjintjai ts'iu, ngayjee xuta xi tjihin xuta un xi kj'ai kj'ai ch'in xi k'uhun, kui xi incha j'aikoho Jesu ko Jesu kingjenne ntsja nga nkunkú xuta uun ko kits'innkihi. ⁴¹ Ko nkjin ta maha xuta xi tsitjujihin janindoo. B'a kitsú janindoo nga kikjintaya:

—Ji xi Ntíhi Ntíaná!

Tunga ndjaha kinchjako Jesu janindoo. Najmi kitsjantehe tsa kuinchja, at'aha incha be nga Jesu xi kits'in nibaha Ntíaná.

B'i ts'in tsitju Jesu nga y'énijmí éhen Ntíaná
(Mr. 1:35-39)

⁴² Nk'ie nga ja kama seen, tsitju Jesu nga ngji nku ante t'axin tiya. Tunga tsangisjaihi ra xuta, ko nk'ie nga incha tsichu má xi tjeheh síjña Jesu, kama mjehe nga ts'ínkasín'yun tu xi najmi ngjuaihi. ⁴³ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tjihin nga ta k'uenijmíhi xuta nantia xingisoo én nda tsuhu Ntíaná xi tsu nga Ntíaná tibatexuma. At'aha kui xá kin'e nibahana.

⁴⁴ Ja kamo, ngjik'iénijmí Jesu éhen Ntíaná xki ni'ya sinagoga xi tjin ante Judea.

5

B'i ts'in kinchjaha Jesu ja ni'yakuyá xi tjuhun
(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

¹ Nku niya nk'ie nga síjña Jesu andai ntáchak'un xi 'mi Genesaret, j'aitsenéhe ra xuta xi mjehe kuásinnjuhu éhen Ntíaná. ² Kikie Jesu jo tsutsu xi kjintu tiya andai ntáchak'uun, at'aha ja kabitjuen ja tsuba tjio nga tijncha bané na'yaha. ³ As'ai jas'en Jesu nku tsutsu, ya xi ts'e Simon, ko tsankihi nga ts'ín t'axin ichi tsutsuu andai ntáchak'uun. Y'ejñaya Jesu yoo nga tsakuyaha xuta éhen Ntíaná.

⁴ Nga ja kamaha nga kinchja, as'ai kinchjako Simon:

—T'inkoi tsutsuu má nankaha ntáchak'uun. Yo chjanikj'o na'yanuu tu xi sakuhunuu tjio.

⁵ B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, nku nistjen kamjei na'yaní. Ndaha nku tjio najmi kafit'ani. Tunga jihí xi b'a tibixín, kui nga kfín kjanikj'ahana na'yoo.

⁶ Nk'ie nga ja b'a kits'in jóo, tu ni xi nkjihín tjio kisakúhu nga santaha xí mjehe stíya na'yaha. ⁷ As'ai kinchjaha ja xinkjín xi tijncha tsutsu xinkuu tu xi kj'uaisinkoho ra. J'ai jóo ko kits'íntse susun nga jo tsutsuu ko ichi mahá ndyaha nga ngjuajjinntí. ⁸ Nk'ie nga kikie Simon Pedro niu, tsasinkúnch'in nginkun Jesu ko b'a kitsúhu:

—Ji Nda Ntia, t'ejñaní, at'aha xi nkúhu an, ngatitsuhún ts'ian.

⁹ B'a kitsú at'aha kitsankjún Simon ko ngayjee já xi tjenkoho tu ngat'aha tjio nkjún xi kisakúhu. ¹⁰ B'a ta kamaha Santiago ko Jua xi jáha Zebedeo maha, xi ta tjenko Simon. Tunga b'ihí kitsú Jesu nga kinchjako Simon:

—Najmi tu binkjuin. Nd'ai ch'atuts'ihin ri nga xuta nubai.

¹¹ Nk'ie nga incha j'aiko tsutsuu andai ntóo, incha y'éntuyje ni xi tjihin yo ko kitsjennkihi Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

¹² Ni xi kama, nk'ie nga tǵjña Jesu nku nanki ichí xi tǵjín yó, tu j'aihí nku nda xi k'uhun ch'in fentujnu. Nk'ie nga kikié Jesu, tsasinkunch'int'aha ko kinchjantjai yjoho:

—Ji nda maestru, tsa ji xi mjehi, kama n'e jení nga chjúxinní ch'in xi k'unna.

¹³ As'ai kingjénne ntsja Jesu nda uun ko b'i kitsúhu nga kits'ínko:

—Mjena. Katuma jei.

Ta kuihi chubó tsitjuxíhin ch'ihín ndo. ¹⁴ As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Ji, najmi tu ch'a xi 'miyaihi. T'ihínkúchjhi yjohi nda na'miu ko tjein chje xi nkú ts'ín y'éjña Moise at'aha ja kama jei, tu xi skue kixihi xuta nga ja kamanda ngáhani.

¹⁵ Ndaha tsa b'a tsu Jesu, tunga tu sahá 'yún kiya sa. Nkjin nkjún xuta xi f'aisehe tu xi kuasínñjihu ra ko tu xi kama nkihi ra, at'aha ch'in k'uhun. ¹⁶ Tunga máha Jesu, ante kixi xi tǵjín yó fi nga fi t'axín. Yó kinchjako Ntíaná.

B'i ts'ín kits'ínkíhi Jesu nku nda xi najmi ma fi

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

¹⁷ Nku nǵstjin nk'ie nga tǵbakúya Jesu, yó ta kab'entu já fariseo ko já xi bakúya kjuatéxumoo xi nibaha nga ngúsuhun ante Galilea, ante Judea ko nanki Jerusalen. Kis'ejña chji nga'yuhun Ntíaná ajihin Jesu nga kits'ínkíhi xuta un kui chubó. ¹⁸ Tu j'aihí k'ua já xi kab'anganki nku nda nga kjisun nachahan, xi najmi ma fi. Mjehé jóo nga kjuas'enko nda uun aya ni'yoo ko ngjuájña nginkun Jesu kai. ¹⁹ Tunga najmi kisakú niyáhá ra xi nkú ts'ín kjuas'enkoho, at'aha katsehe xuta yó. Kui nga incha ngjiyajnuhu nk'a ni'yoo ko incha kikjexín nku te ni xi kjinehe ni'yoo. Yó kits'ín nibájen nda uun nga kjiya nachan ts'íhin ra. Kits'ín nibájen santa nkúhu nga j'aingjájña kamasehen ayoo xi tjeheh nginkun Jesu.

²⁰ Nk'ie nga kikié Jesu nga s'ejihin jóo yáha kui, as'ai kinchjako nda uun:

—Ji nda xinkjían, ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin.

²¹ As'ai kik'atuts'ihin já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nga b'i ts'ín kits'ínkjink'un: “¿Yá ndaha xu'bi? Najmi tǵbenkjún Ntíaná nga b'a ts'ín tǵinchja. At'aha nku tutuhú Ntíaná xi mahá ts'ínndyjat'aha ngatitsuhun xuta.”

²² Tunga kamankjihín ra Jesu ni xi tǵincha ts'ínkjink'un jóo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿Á b'a ts'ín tǵen'enkjín'uhunnu? ²³ ¿Má éhen xi 'yún naxu tjen xi kama xíhin ndo? ¿A: “Ja kama ndyjat'ahi ngatitsuhin”? ¿A ra: “Tǵsintjein ko tǵtsutjai”? ²⁴ Tunga mjehéna nga choo nga Ntíhi Ndax'iun tǵjña ngajoho Ntíaná asunnteí xi má nga kama ts'ínndyjat'aha ngatitsuhun xuta.

As'ai b'i kitsúhu nda xi najmi ma fiu:

—Ji tǵinchjako. Tǵsintjein, chjúbéi nachahin ko t'in ngáhani ni'yahi.

²⁵ As'ai nginkun ngatentee xuta tjen'yún tsisintjehén nda uun, jakj'á nachan xi kjijnasun ko tǵts'intsjo ts'íhin ra Ntíaná nga ngji ngáha ni'yaha. ²⁶ Kama nkjúhun ngayjee xuta ko kits'ínstjoho Ntíaná. Tu ni xí kitsankjúhún nga b'i incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuankjún xi kjuaxihi kuayaá nd'ai.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu Levi

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

²⁷ Nk'ie nga ja kama, as'ai tsitju Jesu ko kikié nku nda xi f'áchjǵntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma, xi Levi 'mi. Kui xi kab'ejña ante má nga f'áchjǵntjai ch'á. Jesu b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

²⁸ As'ai tsisintjen Levi, y'éntuyje ni xi tǵihin yó ko kitsjennkíhi Jesu. ²⁹ Ni'yaha Levi kits'íhin Jesu nku s'í chánka ko nkjin nkjún já xi f'áchjǵntjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma ko kj'ai sa xuta kab'entut'áko ho yámixo. ³⁰ Tunga já fariseo ko já chjine'éhen kjuatéxumoo b'a incha kitsúhu já ni'yakuyáha Jesu nga y'ésiko:

—¿Á já xi f'áchjǵntjaihi ch'á ko já xi najmi naxu ts'íntjusuhun kjuatéxumoo tǵchinekohonu ko tǵ'yukohonu?

³¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Xuta xi uhun machjéhen já chjinenki, najmi xi ndaha. ³² Najmi xuta xi naxu ts'intjusun kjuatéxumaha Moise jái nchjaha, xuta ngatitsun ní jái nchjaha tu xi ngjuaik'áha ra animaha.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nkjé tjihin nga k'úentu kjintía xuta ni'yakuyáha
(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

³³ As'ai b'i incha kitsúhu jóo Jesu:

—Nkjín niyá b'entu kjintía kō nchjako Ntíaná já ni'yakuyáha Jua Bautista, kō b'a ta ts'ín já ni'yakuyáha já fariseo. Tunga máha xi ts'i, incha kjine kō 'bi.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A mahá b'entu kjintía xuta xi tjintujín nku s'í kjuabixan nk'ie nga tjñajin saha nda bixoon? ³⁵ Tunga kuichúhú nistjin nga chjú'aha nda bixoon. Nk'ie nga kuichú nistjin xu'bo, nk'iehé nga k'úentu kjintía.

³⁶ Kō b'i ts'ín ta y'éjña chubayaha:

—Najmi tjín xi batet'a nku te najyun tsetse kō b'éstit'akoho nku najyun chá. Tsa b'a ts'ín, najmi tu nku najyun tsetse batsun. Ta najmi b'akjáha xinkjín najyuun nga s'estiya. ³⁷ Kō ta ndaha najmi ch'a binchá binu tsetse nku tsa tjabaxín chá. At'aha binu tsetse kjetiya tsa tjabaxín chóo. As'ai fi ndzjo binu kō batsún tsa tjabaxín. ³⁸ Kui nga tsa tjabaxín tsetsehé xincháha binu tsetse.

³⁹ Kō najmi tjín xi 'bi binu chá, tsa tu sa binu tsetsehé ts'ín mje ngá. At'aha b'a tsu nga xi chóo xi 'yún nda.

6

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu nistjin nkjúun
(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

¹ Nku xuatu tíf'a Jesu má nga tjíntje tuniñu. As'ai já ni'yakuyáha incha kikje'yún tuniñu kō incha kits'íntjiya ntsja nga kikjine. ² As'ai k'ua já fariseo b'a kitsúhu:

—¿Á ni xi tjíña nkjúhun ra kjuatéxumoo nga nistjin nkjúun tín'ehenu?

³ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi kjehé n'eyo má nga jtít'a ni xi kits'ín David nk'ie nga kama bjoho kui kō já xi tjenkoho? ⁴ Jas'en ante nkjúhun Ntíaná kō kikjine ninkuan nkjún xi tjintu yo, ni xi tu já na'miu ma kjinehé. Kikjine niu kō ta kitsjáha já xi tjenkoho.

⁵ Kō b'a ta kitsúhu:

—Ntíhi Ndax'iun batéxumaha santaha kō nistjin nkjúun.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda xi ch'ihin ntsja
(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

⁶ Ni xi kama nga kj'ái xuatu ngáha, jas'en Jesu ni'ya sinagoga kō tsakúya. Yo ta kab'ejña nku nda xi ch'ihin ntsja kixi. ⁷ Já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo kikuntá 'ma Jesu, tu xi skuéhe tsa ts'ínnkihí ndo nga nistjin nkjúun kō b'a ts'ín sakúhu ra má tindyajihin Jesu. ⁸ Tunga behé Jesu ni xi tfincha ts'ínnkjink'un jóo. As'ai kinchjako nda xi ch'ihin ntsja:

—Tísintjein kō tisinjñai yo kamaseen.

Tsisintjen ndo kō tsasinjña kamaseen. ⁹ As'ai b'i kitsúhu jóo:

—Nku ni kuasjáyuanu. ¿Mí nihi xi ma n'e nga nistjin nkjúun? ¿A ma n'e ni xi nda, a ra ni xi najmi nda? ¿A ma n'ek'anke xuta, a ra ma n'ek'ien?

¹⁰ As'ai tsasehe ngayjee já xi kabinchandáhi kō b'i kitsúhu nda xi ch'ihin ntsja:

—Tjentei ntsai.

B'a kits'ín ndo kō kamanda ntsja. ¹¹ Tunga máha já xu'bo, tu ni xí kama kjahán ra kō b'i ngján kinchjanijmíyakoho xinkjín mí nihi xi kama ts'íhín Jesu.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu já postru xi te joo
(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

¹² Kǵ'áí nǵstjin ngáha ngji nchjako Ntǵaná Jesu má tǵjǵna nku asunntu tjenki. Nku nǵstjen kik'aha yǵ nga kinchjako Ntǵaná. ¹³ Nk'ie nga ja kama ndzjeen, kinchjaha xuta ni'yakuyáha. Te jo maha já xi j'ájin. Já postru kitsúhu jóo.

¹⁴ Kui xu'bi já te jo xi j'ájin Jesu: Simon, xi kitsjá j'áhin nga ta Pedro k'úin, ko Andre, xi nda nts'e Pedro maha, Santiago, Jua, Felipe, Bartolome, ¹⁵ Mateo, Toma, Santiago xi ntíhi Alfeo, Simon xi makǵ já xi mjehe ts'íin ndáhi naxinantá Israel, ¹⁶ Judá xi ntíhi Santiago, ko Judá Iscariote yǵ xi askahan kits'ínkjas'en Jesu.

B'ǵ ts'ín kama ñjakúnehe xuta Jesu

(Mt. 4:23-25)

¹⁷ As'ái nibajenko Jesu jóo ko j'ai sinjǵna'yún nku ante sunya. Yǵ kama ñjakú nkjin xuta ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta xi nibaha ngayjee nanki xi tǵjín ante Judea ko xi tǵjín andaihi nanki Jerusalem ko ante xi tiǵna maha nanki Tiro ko nanki Sidon. Kui xi j'aisínñjuhu Jesu ko tu xi kama nki yaha ra xi k'uhun ch'in. ¹⁸ Ko xuta xi un tíbehe nga tǵjintujǵhin jánindoǵ ta kama ndáhi. ¹⁹ Ngayjee xuta mjehe nga ts'íinko Jesu, at'aha nga'yún xi bitjújǵhin. Kui nga'yún xi ts'ínkikoho ra ngayjee xuta.

B'ǵ ts'ín kitsúya Jesu yǵ xutaha xi nda tǵjín ts'e nginkun Ntǵaná

(Mt. 5:1-12)

²⁰ As'ái tsasehe Jesu xuta ni'yakuyáha ko b'ǵ kitsúhu:

—Á b'a nda tǵjǵhin ts'ajun xi najmi tǵjinnuu kjuanchíná xi kama 'yún k'un, at'aha jun xi tintsubajun má batéxuma Ntǵaná.

²¹ 'Á b'a nda tǵjǵhin ts'ajun xi tíma bjohonuu nd'ái, at'aha jun xi k'uanki kama ngáhanuu.

'Á b'a nda tǵjǵhin ts'ajun xi tǵch'íhinu nd'ái, at'aha jun xi chajnu ngáhanu.

²² 'Á b'a nda tǵjǵhin ts'ajun xi ts'íin unkiehenuu xuta, nk'ie nga najmi sasǵhin jun xuta, nk'ie nga ch'on kuitsunuu ko nga kuinchjayanenuu xi nkú joyaha tsa jun xi ch'onk'un at'aha Ntǵíhi Ndax'íun yankiu. ²³ Tsjo katumanuu kui nǵstjin ko katsejǵhinuu kjuatsjo, at'aha 'yún tse chǵjǵ xi n'ekjóhoon ndjiojmi ján. At'aha ntje cháha xuta xu'bo b'a ta ch'on kits'íhin já profeta xi kis'e nǵstjin nk'ie.

²⁴ 'Tunga nima rú n'ehenu xi nchinó, at'aha ja tǵn'ekjóhoon kjuatsjonuu.

²⁵ 'Nima rú n'ehenu xi kitse sisinnuu nd'ái, at'aha kama bjo ngáhanuu.

'Nima rú n'ehenu xi tǵchajnu nd'ái, at'aha k'úé nusin nusinnuu ko ch'íú.

²⁶ 'Nima rú n'ehenu nk'ie nga ngatentee xuta nda ts'ín kuinchjayanenuu, at'aha b'a ta nda ts'ín kinchjayane ntje cháha xuta xu'bo já profeta tsank'á xi kis'e nǵstjin nk'ie.

B'ǵ ts'ín tsakúya Jesu nkú n'ekáá xi ch'on tǵts'inná

(Mt. 5:38-48; 7:12)

²⁷ 'Tunga máha jun xi tǵbasinǵjúnú, b'a tǵxinuu. N'etjó xuta kontránuu. Nda n'ohǵ xuta xi unkienuu. ²⁸ Xi ch'on kuitsunuu, nda t'ihun. Nk'ie nga chubakoo Ntǵaná, chubantjo xuta xi ch'on tǵts'innuu. ²⁹ Tsa tǵjín xi k'onjǵhin nku tsahi, tjeihin ko xinkuu. Ko tsa tǵjín xi kǵé'ahi chǵnkantsjahi, tjennteihi nga katjiko ko chǵnkahi. ³⁰ Tu yáhá ni xi kuankihi tsa mí nihi, tjeihin. Ko tsa tǵjín xi ngjuaiko ni xi ts'ǵ, najmi tu ji n'enisihǵ rǵ. ³¹ Xi nkú ts'ín mjenuu nga n'enuu, b'a ta n'ohǵ xuta xi kǵ'ái.

³² 'Tsa n'etjó xi tjoho jun, ¿mǵ kjuandaha xi tǵn'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a ta ts'ín tjoho xinkjǵn. ³³ Ko tsa nda n'ohǵ xi nda tǵts'innuu, ¿mǵ kjuandaha xi tǵn'o? Santaha ko xuta ngatitsuun b'a ta incha ts'ín. ³⁴ Ko tsa n'ekienyohǵ xi behe k'un nga tsjá ngajoya ngáhanuu, ¿mǵ kjuandaha xi tǵn'o? Santaha ko xuta ngatitsuun ts'ínkienyaha xinkjǵn ko kuyá ngajoya ngáha.

³⁵ 'Tunga máha jun, n'etjó xuta kontránuu, n'ohǵ ni xi nda, ko n'ekienyo nga najmi tu chuyó tsa k'uai ngajoya ngáhanuu. B'a ts'ín tse chǵjǵ n'ekjǵhin ruu ko kuichúmo ntǵíhi Ntǵaná xi tǵjǵna nk'a ján. At'aha kui xi nda ts'ínko ndaha tsa xi ch'onk'uun ko xi najmi

tsjáha máb'achjíhi nga nda tín'eko. ³⁶ Kui nga katuma nimahanuu xuta xingisoo xi nkú ts'ín Na'minuu ma nimaha xuta.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga najmi n'ek'anjiá jé xuta
(Mt. 7:1-5)

³⁷ Najmi tu n'ek'anjiu jé xuta xi kj'ai. B'a ta ts'ín Ntíaná najmi ts'iinnijénuu. Najmi tu n'ohoo kjuá xuta xi kj'ai. B'a ta ts'ín Ntíaná najmi ts'iinnuu kjuá. N'endyjat'o ko Ntíaná ta ts'iinnidyjat'anuu. ³⁸ Tjon ko Ntíaná tsjá sisinnuu. Ts'iintse susun ko xí k'uétsujneyáhá tsanuu. Xí nguai ndzontjáhi kama. Chuba xi n'e chjón nga k'uo, ta kui xi k'uachubako ngáhanuu Ntíaná nga tsjánuu.

³⁹ Ko b'i ta ts'ín tsakúya Jesu nga y'éjña chubaya:

—¿A kamahá ra nku nda ka kuakú niyáha kj'ai nda ka? ¿A najmi kuixuntuyáhá nku tixa nga joo? ⁴⁰ Nku nda ni'yakuyá najmi 'yún yankjún sa nga nda maestruhu. Tunga nga ja kfet'aha ni xi t'bangiya, b'a ta ts'ín kamahá xi nkúhu nda maestruhu.

⁴¹ ¿Nkú ts'ín ji t'chasehe ri stjé xi kjinkihi tunkun nda nts'ei nk'ie nga najmi títs'ín ndzjehin yáxu'ba xi kjinki tunkuin? ⁴² Tsa najmi tíyai yáxu'ba xi kjinki ts'i, ¿nkú ts'ín b'a k'úhín ri nda nts'ei: “Nda nts'é, k'uaíntení nga k'uasjénkia stjé xi kjinki tunkuin”? Tín'ei ni xi ts'ín xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná ni xi n'ení ní. N'esje mahi tjun yáxu'ba xi kjinki tunkuin, tu xi nda kama ndzjehen ri nga n'esjenki stjé xi kjinki tunkun nda nts'ei.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín yaha ra xuta
(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ Najmi yá tu xi nda bjaha tu xi najmi nda, ko ta ndaha yá tu xi najmi nda bjaha tu xi nda. ⁴⁴ Tu xi bjaha nga nkúnkú yá tu xi tjín, kui xi bakúchji xi nkú k'un yá tuu. At'aha najmi ajin na'yóo s'e tu higo ko ta ndaha najmi ajin na'yá ntsje s'e tuntsjajé. ⁴⁵ Nku nda xi nda, ni nda xi t'jñajin animaha b'asje. Nku nda xi ch'onk'un, ni ch'onk'un xi t'jñajin animaha b'asje. At'aha ni xi kitsejihin animaha xuta, kui ní nihi xi bitju ts'a.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xutaha xi nkjink'un
(Mt. 7:24-27)

⁴⁶ ¿Á: “Nda maestrú, nda maestrú”, tí'mihinú nga najmi t'n'ehenu ni xi t'bakuyánuu? ⁴⁷ Xínyanuu yá xi nkú joyaha xi f'aisena ko nt'é énná ko ts'intjusun. ⁴⁸ Kui xi b'a joyaha nku nda xi nanka tsakján ko naxi y'éyanjikoho tuts'in ni'yaha nga kits'ínnda. Nk'ie nga kama 'yún ntáje, 'yún j'aik'íhe ni'yoo. Tunga najmi j'ajniyáhá ra, at'aha naxi kamandasún.

⁴⁹ Tunga máha xi nt'é énná ko najmi ts'intjusun, kui xi b'a joyaha nku nda xi tu asun t'anankiuhú kits'ínndasún ni'yaha nga najmi y'éyanji. Nk'ie nga 'yún j'aisatéhe ntáje ni'yoo, tu tjen'yún tsijnehé ko tu xihí ní kis'ejña.

7

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nda musuhu nku nda jun k'aku
(Mt. 8:5-13)

¹ Nk'ie nga ja kamahá Jesu nga kinchjako xuta, as'ai ngji nanki Capernaum. ² Yo t'jña nku nda jun k'aku Romá xi t'jñaha nku nda musu xi tjo nkjúhun, xi k'jñá un ko ja ma kuayáhá. ³ Nk'ie nga kint'é nda jun k'aku ni xi títs'ín Jesu, kits'ínkjisehe k'ua jáchá xi t'jhin xá ajihin xuta judio, tu xi kuankihí ra Jesu nga kj'uaí ts'ínkihi nda musuhu. ⁴ As'ai incha j'aisehe Jesu ko tsankintjái nda juun nga b'a incha kitsú:

—Nda animaha ndo. Machjéhen nga kuísinkoi. ⁵ At'aha tjoho xutaná ko santaha nku ni'ya sinagoga kits'ínndani.

⁶ As'ai ngjiko Jesu jóo. Tunga nk'iehé nga ja incha tsichu tiña ni'yaha nda juun, k'ua já xi nda nchjakoho nda juun kits'ínkjisehe Jesu tu xi b'a kuítshu ra:

—B'i títsuhi nda jun k'aku: Ji nda ntia, najmi tu n'estihí yjohí, at'aha najmi an tsuhuna tsa ni'yana kuítjás'ein. ⁷ Kui kjuaha nga ta najmi kama tak'an k'júáisehera. Tu b'a tixín

ní nga katumanda nda musuna, ko kamanda ndo ma. ⁸ At'aha xi nkúhu an, tíjñana xi batéxumana ko ta tjinna já jun xi batexumaha. Nk'ie nga: “T'in”, xihin nku, as'ai fi. Ko tsa: “Nibái”, xihin kj'ai, as'ai nibá. Ko tsa nku nda musuna: “N'ei kui nii”, xihin, as'ai ts'in.

⁹ Nk'ie nga kint'é Jesu én xi kits'in nibá nda juun, kama nkjühun ko kits'ink'ótjiya nga kinchjako xuta nkjin xi tjenko:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku xuta xi ntje Israel tjeheh ra najmi kjee sakújinna xi b'i ts'in s'ejihin an xi nkú ts'in s'ejihin ndai.

¹⁰ Nk'ie nga kik'óya ngáha já xi kits'inkji nda jun k'aku, ja nda ngáha nda musu nga incha j'ai.

B'i ts'in kits'inkj'áiyaha Jesu ntihi nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin

¹¹ Nk'ie nga ja kama, as'ai ngji Jesu nanki ichí xi 'mi Nain nga tjenko ts'ihin já ni'yakuyáha ko nkjin nkjún xuta. ¹² Nk'ie nga ja tsichu tiña Jesu má nga bitjas'ehen raá nankiu, kkie nga ntí nku tutuhu nku tachjuún xi ja k'ien x'ihin tíincha fingjáyaji xuta. Nkjin nkjún xuta nantia xi tjin yo xi tjenkoho tachjuún. ¹³ Nk'ie nga kkie Nda Ntiana táchjuún, kama nimaha ko b'a kitsúhu:

—Najmi tu ch'í.

¹⁴ As'ai ngjise tiñaha kaxo ko kits'inko. Tsincha'yún já xi y'anganki kaxo. As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ndati, ji tinchjakoho. ¡Tisintjein!

¹⁵ As'ai y'ejña kutu nda xi ja ka'mee kai ko kinchja. Kits'inkjas'en ngáha Jesu ndo aya ntsja naaha. ¹⁶ Kitsankjún ngayjee xuta ko kits'intsoho Ntiana nga b'i kitsúhu xinkjin:

—Nku nda profeta chánka ja kuitjujinná.

Ko b'a ta kitsú ya:

—Ntiana ja kj'uaisinko xutaha.

¹⁷ Kinu'yá ni xi kits'in Jesu ngayjee ante Judea ko ngayjee ante xi tjindai yo.

B'i kitsú Jesu nga kinchjako já ni'yakuyáha Jua Bautista

(Mt. 11:2-6)

¹⁸ Jua Bautista ta kint'é ngayjee ni xu'bi, at'aha já ni'yakuyáha kitsúyaha. As'ai kinchjaha jo já ni'yakuyáha ¹⁹ ko kits'inkjisehe Jesu tu xi ngjuaingjásjayaha ra nga b'i kuitsúhu: “¿A ji nda xi tjihin nga kj'uai? ¿A ra chúyahá ri kj'ai ndaha?” ²⁰ Nk'ie nga j'ai jóo má tíjña Jesu, b'i incha kitsúhu:

—Jua Bautista kuats'in nibáni nga chasjayaihi: “¿A ji rú nda xi tjihin nga kj'uai? ¿A ra chúya rú ri kj'ai ndaha?”

²¹ Ta kuihi chubó kits'innkihi Jesu nkjin xuta xi k'uhun ch'in, xi un tíbehe ko xi tjintujihin jánindoo, ko kits'in nga kama chjiji nkjin xuta ka. ²² As'ai b'a kitsúhu jóo:

—Tankink'inyohoo Jua ni xi kuayo ko ni xi kuanu'yó ei. Tíma chjiji xi kaha. Xi najmi ma fi tíincha fi. Xi k'uhun ch'in fentujnu tímanda. Tínt'é xi stayaha. Tí'áiyaha xi ja k'ien. Tís'enjímíhi én nda tsuhu Ntiana xi x'ahan. ²³ ¡Nda tjin ts'e xi najmi tjin ni xi ts'inch'oho nga tsjénnkina!

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu Jua Bautista

(Mt. 11:7-19)

²⁴ Nk'ie nga ja ngji já ni'yakuyáha Jua Bautista, as'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Jua:

—¿Mí nihi xi tsankinsenkjúhuun ante kixiu? ¿A nku yáxá xi títs'ink'ajnihi ntjo? ²⁵ Tsa najmi, ¿mí nihi xi tsankinsohoo? ¿A nku nda xi yja najyun tsjo tjin? Najmi, at'aha xi bja najyun tsjo k'un ko xi nda ts'in tjintu, ni'yaha ní já rei tjintu. ²⁶ Tungá, ¿mí nihi xi tsankinsenkjúhuun? ¿A nku nda profeta? Johon, kui. An b'a tíxinnuu nga kui Jua xi 'yún chánka sa ajihin já profeta.

²⁷ Jua tinchjanijmíyaha ni xi jtít'a xujun éhen Ntiana: Títs'inkjía nda chjine'énná tu xi ngjuai tíjtuhun ri.

K'uénda tíjtjun niyáhi.

²⁸ An b'a tíxinnu. Ndaha nku xuta xi tjin asunntej najmi 'yún chánka sa nga Jua Bautista. Tunga xi 'yún ichí má batéxuma Ntiana, kui xi 'yún chánka sa nga Jua.

²⁹ Ngayjee xuta ko santaha já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma, nk'ie nga kint'é éhen Jesu, b'a incha kitsú nga naxu ts'in Ntiana. At'aha kui xi kits'in yu nga ksaténtá nk'ie nga tsaténtá Jua xuta. ³⁰ Tunga já fariseohó ko já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi ksaténtá. B'a ts'in ta kuihi y'éch'ohó ra yjohó ni xi y'énda Ntiana nga tsjáha. ³¹ B'i kitsú ya Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejñá chubayakohona xi nkú k'un xuta xi tjin nd'ai? ¿Yá xi b'a joyaha xuta xu'bi? ³² Kui xi b'a joyaha já asti xi b'entu niyátée ko kjintáyaha xinkjin nga b'a incha tsu: “Nk'ie nga kin'ekjanej yánaxu, ¿á najmi kichankihinu? Ko nk'ie nga kisej suun nusin, ¿á najmi kich'íhinu?”

³³ At'aha nk'ie nga j'ai Jua Bautista, y'ejña kjintía ko najmi kik'i binu. As'ai: “Ndaninda tíjñajihin”, tsixún. ³⁴ Askahan j'ai ngá Ntíhi Ndax'iun xi kjine ko 'bi, ko tu sa b'ahá bixín ngó: “Kui ndai xi 'yún kjine ko 'yún 'bi. Nda nchjako já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'inxát'aha já Roma ko já xi najmi naxu ts'intjusun kjuatéxumoo.” ³⁵ Tunga tís'ejña chjihí kjuankjintak'uhun Ntiana nk'ie nga tíyaha ni xi títs'in.

B'i kama nk'ie nga ngji Jesu ni'yaha nku nda fariseo

³⁶ As'ai nku nda fariseo b'a kitsúhu Jesu nga ngjuai kjinekohe niñu. Ngji Jesu ni'yaha ndo ko y'ejñat'a yámixó. ³⁷ As'ai nku tachjuun ngatitsun xi ta tíjña nanki xu'bo kint'é nga niñu tikjine Jesu ni'yaha nda fariseo. As'ai j'aiko nku lubata ndjio chj' xi tjinchaha ntá sinjne. ³⁸ Tikjintáhá ts'ihin nga j'aik'iejñat'a tsuku Jesu ko ntánkun tsanéjukohó. As'ai ta kuihi ntsjaku kits'inxijukohó sjai Jesu ko kikjexu'ba ko kik'onjnuhu ntá sinjne.

³⁹ Nk'ie nga kkie ni xu'bi nda fariseo xi tsankihí Jesu nga kj'uai kjinekohe niñu, b'i ts'in kits'innkjink'un: “Tsa kjuaxi nga nku nda profeta ndai, skue ra ya naaha xi títs'ínkoho ko mí xutaha niu, at'aha ngatitsuhún ts'in tachjuun.”

⁴⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ji Simon, nku ni mjena xinyaha.

B'a kitsú ndo:

—Chubai, nda maestru.

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Jo já kitsjehen toohon nku nda xi ts'ínkienya toon. Nku xi kitsjehen un unchan toontaba ko nku xi kitsjehen cháte. ⁴² Nk'ie nga najmi be jóo nkú ts'in k'uéchj'hi ndo at'aha najmi tíjhin toon, as'ai kin'endyjat'aha nga joó ni xi tjeheh. Kui nga t'inyahaní, ¿má xi kui já xi joó 'yún tjo saha nda xi ts'ínkienya toon?

⁴³ B'a kitsú Simon:

—Nda xi 'yún tse kin'endyjat'aha, xian.

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi kuakixín.

⁴⁴ As'ai tsase Jesu má síjña tachjuun ko b'a ta kitsúhu Simon:

—¿A tíyai tachjín? An kjuáikjas'en ni'yahi ko najmi kuak'ainí ntánijua xi kuane-jnúhuna tsuká. Tunga máha tachjín, ntánkun kuakanéjukohó tsuká ko ntsjaku kuats'inxijukohó. ⁴⁵ Najmi kuachjuxu'baní tsa kuasuniñaní nk'ie nga kjúa ni'yahi, tunga tachjín santa nkúhu nga kuas'en najmi tíchú máha nga tikjexu'ba tsuká. ⁴⁶ Najmi kuich'onjnuihi seti nintaká, tunga tachjín ntá sinjne kuak'onjnuhu tsuká. ⁴⁷ Kui nga b'a tíxihin ra. Ja kama ndyjat'aha ngayjee ngatitsun nkjún xi tíjhin, at'aha 'yún tse kjuatjo kuakakúchji. Tunga xuta xi ichí n'endyjat'aha, kui xi ichí kjuatjo bakúchji.

⁴⁸ As'ai b'a kitsúhu tachjuun:

—Ja kama ndyjat'ahi jéhi.

⁴⁹ As'ai já xi kab'entut'ákohe yámixó b'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ngatitsun máha ra ts'ínndyjat'aha?

⁵⁰ Jesu b'i kitsú yaha tachjuun:

—At'aha kuas'ejihin nga Ntiana kits'in nibana, kui nga kuan'ek'ankihi ri. T'inndai ko kas'ehi kjuajyu.

8

Kui jminchjin xi ta kitsjennkihi Jesu

¹ Ja kamo, as'ai ngji Jesu nga kikjatsú'ba xki nanki i xi tjin yo ko xi xixihi. Y'eniimi ko kitsuya nga Ntiana xi batexuma. Kitsjenkoho ja postru xi te jo ² ko k'ua jminchjin xi kits'in kihi ko xi kik'onsje janinda xi tintujihin. Tjenjihin jminchjun Maria xi ta 'mi Magdalena, xi tsitujihin yatu janinda, ³ ko Juana chjuuhun Chuza, nda xi ts'inxat'aha nda rei Herode Antipa, ko Susana ko nkjin sa jminchjin xi tsasinko Jesu nga kitsjaha ni xi tjihin.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga kits'in chjen nku nda xi tsatendzjo xujma
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

⁴ Kama njaku nkjun xuta xi incha tsitju nankihi nga j'aisehe Jesu. As'ai tsakuyaha nga y'ejna chubayaha. B'i kitsu:

⁵ —Nku nda ngjitendzjo xujmaha. Nk'ie nga tibatendzjo xujmo, k'ua xi tsixuntu andai niyo. As'ai tsisinne ko nisee incha kikjine xujma xu'bo. ⁶ K'ua xi tsixuntu ajin ndjo. Nk'ie nga jasu, as'ai kixi at'aha kindyjat'aha ntanijua. ⁷ K'ua nga xi tsixuntu ajin na'yo. Kisana'yo ko najmi kitsjantehe nga nda sa xujma xu'bo. ⁸ Tunga k'uahaha nga xi tsixuntu ma nga nda nankiu. Kui xi jasu ko tu xi tshé kitsja. Nkunku xujmo kitsja santaha unchan niya sa.

Ko 'yun kinchja Jesu nga b'i kitsu sa:

—Xi tjen tjabaxinju katasinju.

B'i ts'in kitsuya Jesu a tu subaha y'ejna chubayaha nga tsakuya
(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

⁹ As'ai ja ni'yakuyaha incha kingjajaiyaha mi nihi xi tsakuya nga y'ejna chubayo. ¹⁰ As'ai b'i kitsu Jesu:

—Jun ja kik'ainu nga kamankjinnu ni xi 'ma tina ts'e xi nku ts'in batexuma Ntiana. Tunga xuta xi k'oo tu s'ejna chubayahara, tu xi ndaha tsa kuasehe tunga najmi skuehe, ko ndaha tsa kuasinju tunga najmi kamankjihin ra.

B'i ts'in tsakuya Jesu xi nku ts'in ts'inkjalin xuta éhen Ntiana
(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

¹¹ B'i tsuhu ra en xi kuak'iejna chubaya. Xujmo, kui xi nku joyaha éhen Ntiana. ¹² Xujma xi tsixuntu andai niyo, kui xutaha xi nt'é éen, as'ai niba ndanindo ko kjexin en xi ja tinajin animaha xuta xu'bo tu xi najmi s'ejhin ra éen ko b'a ts'in najmi n'ek'ankihi.

¹³ Xujma xi tsixuntu ajin ndjo, kui xutaha xi nt'é éen ko tsjo ts'in ts'inkjalin tunga najmi 'yuhun tihin kjama. Kutjuhú s'ejhin Ntiana ko nk'ie nga chjut'ayak'un, ts'in t'axihin johó éen.

¹⁴ Xujma xi tsixuntu nga ajin na'yo, kui xutaha xi nt'é éen tunga ni xi tihin asuntee s'entaha ra, ko mjehe kjuanchino ko kjuatsjo xi tjin asuntee. B'a ts'in najmi sakuntehe ra nga nda saaha éen ajin animaha xuta xu'bo ko najmi tsja chan.

¹⁵ Tunga ma xujma xi tsixuntu nanki xi ndo, kui xutaha xi nda animaha ko kixi tintuyaha. Basinjuhu éen ko b'a joyaha xujma xi tsja chan xi nda, at'aha ndja tinda.

B'i ts'in tsakuya Jesu nga najmi ma s'ejna 'ma éhen
(Mr. 4:21-25)

¹⁶ Najmi tjin xi b'eti nku nd'i ko as'ai b'é'makoho nku ni ko tsa b'ejnanki kinte nahan kamo. B'ejna nk'a ni, tu xi s'e ndzjehen ra xuta xi kjuas'ehe ayoo. ¹⁷ At'aha ngayjee ni xi 'ma tina nd'ai, kuichu nistjin nga s'ejna chji. Ko ngayjee ni xi najmi tina chji nd'ai, kuichu nistjin nga cha ko kuitju chji. ¹⁸ Kui nga 'yun nda tasinjuhunu ni xi tinu'yo.

At'aha xi mjehe nga kamankjihin, k'uai saha. Tunga xi najmi ts'ínsihin nga kamankjihin, chjú'aha santaha ni xi títsu nga kamankjihin kai.

B'i ts'in kitsúya Jesu ya xi naaha ko ya xi ja nts'e
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

¹⁹ As'ai naaha ko ja nts'e Jesu j'aisehe, tunga najmi kamahá tsichusehe at'aha katsehe xuta yo. ²⁰ As'ai tjín xi b'a kitsúhu Jesu:

—Naahi ko ja nts'ei kabincha natsin ján. Mje rúhu skuéhi.

²¹ B'i kitsú Jesu:

—Xi basínjuhu éhen Ntíaná ko ts'intjusun, kui xutaha xi nána ko ja nts'é.

B'i ts'in kits'ínk'íjyu Jesu ntjo ko ntáchak'uun
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

²² Nku niyá jas'enko Jesu ja ni'yakuyáha nku tsutsu ko b'a kitsú:

—Tjián ngabantá xinkuhu ntáchak'uun.

As'ai incha ngji. ²³ Tunga nk'iehé nga tíncha f'atikjá ntóo, tu kis'efehé Jesu. As'ai kamajín ntáchak'uun nku ntjo xi tu xí 'yúhún ko jas'ehehén ntánijua tsutsuu. B'a kama xi ja ngjuajjinntí yóo kama. ²⁴ As'ai ja ni'yakuyóo incha ngji ts'ínk'íjaha Jesu ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, nda maestru! Ja kuayáa ei ni!

As'ai tsisintjen Jesu ko ndjá kinchjako ntjo ko t'éhen ntáchak'uun. Kitsjenjyú ntjo ko kis'e jyuju. ²⁵ B'i kitsúhu ja ni'yakuyáha:

—¿Á najmi s'ejihinnu Ntíaná?

Kitsankjún ko kama nkjún joo ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿Yá ndaha xu'bi nga santaha ko ntjo ko ntáchak'uun batéxumaha ko nt'é'éhen?

B'i ts'in kits'in ndahi Jesu nku nda xi tjintujihin jánindo
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

²⁶ As'ai incha tsichu nankihí xuta Gerasa, nanki xi tjíña ngabantá ntáchak'uun, xi tjehehén ankjín ante Galilea. ²⁷ Nk'ie nga tsitjujen Jesu tsutsuu, as'ai j'aik'úhún nku nda xi yo nankihí. Ndaninda tjíñajihin ndo. Kui xi ja nd'ai nkjún najmi ta bjaha najyun ko ta ndaha najmi b'ejñaya ni'ya. Tu ajin tsjóhó b'ejña. ²⁸ Nk'ie nga kkie Jesu, tsasinkunch'int'aha ko kikjintáya nga b'i kitsúhu:

—Ji Jesu, Ntíhi Ntía nku tutu xi tjíña nk'a ján, ¿mí nihi xi tjínkóhi an? Tíbankihi nga najmi tu 'bainí kjuanima.

²⁹ B'a ts'in kinchja ndo, at'aha Jesu b'a kitsúhu ndanindo nga kuitjujihin. Ja tu xí nd'aihi ko yaha nga tjíñajihin ndo ndanindo. Ta nda tsa n'úkicha s'e'yúnkóho ndo. Tu nkú kjetiyahá ni xi s'e'yúnkóho. As'ai ndanindo fikóho má nga najmi ch'a tjín.

³⁰ As'ai Jesu kingjásjaiyaha:

—¿Nkú 'mihi?

B'a kitsú ndanindo:

—Legion 'mini.

B'a kitsú at'aha miihí jánindo tjintujihin. ³¹ As'ai incha tsankihí Jesu nga najmi tu ts'ínkjihí ante ch'on chuun má nga un skuéhe. ³² Xi tjehehén nku asunntu tjenki nkjin nkjún chinka tíncha kjine jñá. As'ai jánindo tsankihí Jesu nga tsjantehe nga ngjuaikjas'enjihin chinko, ko kitsjá kjuá Jesu. ³³ Incha tsitjujihin ndo jánindo nga incha ngjikjas'enjihin chinko. Tsangatsanka chinko nga kikjaník'antjai yjoho má nk'antjaihi yo ko tsixuntujín ntáchak'uun. Yo jesunjin ntá.

³⁴ Máha ja xi tíncha kunntá chinko, nk'ie nga kkie ni xi kamo, incha tsanka. Ngji tsuyaha xuta xi tjín ajin nantio ko andai nantio. ³⁵ As'ai incha j'aisehe xuta ni xi kamo. J'ai má tjíña Jesu ko kkie nga kab'ejñat'a sjai Jesu nda xi tsitjujihin jánindo. Ja yja ngáha najyun ko ja nda jeje ngáha. Incha kitsankjún joo. ³⁶ Já xi kkie ni xi kamo incha kitsuyaha xuta xingisoo xi nkú ts'ín kamandaha nda xi tsitjujihin jánindo. ³⁷ As'ai ngayjee xuta nantia xi tjín nanki Gerasa tsankihí Jesu nga kuitju ngáha yo, at'aha tu ni xí incha kitsankjún. As'ai jas'en Jesu tsutsuu ko kik'óya ngáha.

³⁸ Máha nda xi tsitjujihin jánindo, mjehe nga tsjénkihi Jesu ko tsankihí kjuá. Tunga tsasín niyáhá ra Jesu. B'i kitsúhu:

³⁹ —T'in ngáhani ni'yahi ko tixínyai ngayjee ni xi kuats'ínkóhi Ntíaná.

As'ai ngji ndo ko kitsúya ngayjee ajin nantio ngatentee ni xi kits'ínkóho Jesu.

B'i ts'in kits'innkihi Jesu nku takjín ko nku tachjuún

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

⁴⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha Jesu ngabantá xinkuu, tsjo ts'in kits'ínkjáihin xuta nkjiun, at'aha ngatentee tíncha kuyáha. ⁴¹ As'ai j'ai nku nda xi 'mi Jairo xi ta nku nda k'akuhu ni'ya sinagoga. Kui xi tsasinkunch'int'aha Jesu ko tsankihí nga ngjuai ni'yaha, ⁴² at'aha takjín nku tutuhu xi tjihin te jo nú ja tíme.

Nk'ie nga tífi Jesu yo, ixí tíasinne'yúhún ra xuta nkjin xi tjiennkihi. ⁴³ Ta tjenjihin xuta nkjiun nku tachjuún xi tjihin te jo nú nga jni títs'ínk'iehen. Já chjinenki kits'ínkjehe ngayjee ni xi tjihin. Ndaha nku najmi kamaha kits'ínkihi. ⁴⁴ Kui tachjuún xi nibaha astun Jesu ko kits'ínko tuts'in najyuhun. Ta kuihi chubo tjen'yún kitikjáyahá ra jnú.

⁴⁵ As'ai b'ahá kitsú Jesu:

—¿Yá xi kuats'ínkóna?

Tunga ndaha nku najmi kits'ínkie yoho. As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji nda maestru, xuta nkjiun tíasinne'yihin ko b'i ngján tíncha tsuniñaihi.

⁴⁶ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tjín xi kuats'ínkóna, at'aha ndzen kamana nga kuitjujin nga'yúnna.

⁴⁷ Máha tachjuún, nk'ie nga kieke nga najmi kama tsanka 'ma, as'ai ixí ts'atsé nkjúhún nga j'aisinkunch'int'aha Jesu. Nginkun ngatentee xuta kitsúya mí kjuaha nga kits'ínkóho najyuhun Jesu ko xi nkú ts'in ta kuihi chubo kama nkhi. ⁴⁸ B'i kitsúhu Jesu tachjuún:

—Ji ntína, at'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkhi ri. Kas'ehi kjuajyu nga t'in.

⁴⁹ Nk'ie nga b'a ta títsuhu Jesu, tu j'aihí nku nda xi nibaha ni'yaha nda k'akuhu ni'ya sinagoga ko b'a kitsúhu:

—Ja k'uen takjihin. Najmi ta n'estihí ri nda maestru.

⁵⁰ Tunga nk'ie nga kint'é Jesu niu, as'ai b'i kitsúhu ndo:

—Najmi tu binkjuin. Tu nkú kas'ejihín ri an ko kama nkhi takjihin.

⁵¹ Nk'ie nga tsichu Jesu ni'yaha ndo, najmi kitsjante tsa kj'ai xi kjuas'enko ayoo, tu Pedro sahá, Jua, Santiago, ko na'mihí ko naaha takjún. ⁵² Kui chubo ngayjee xuta xi kama njakú yo tíncha kjintá ko tíncha ts'ínbat'a takjún, tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Najmi tu ch'ú. Najmi ka'me takjún. Tu kjifehé.

⁵³ Tsajnukiehe xuta, at'aha incha be nga ja ka'me takjún. ⁵⁴ Tunga Jesu jakj'á ntsja takjún ko b'i kitsúhu:

—Takjín, tísintjein.

⁵⁵ As'ai j'áya ngáha ra takjún ko tjen'yún tsisintjehén. B'a kitsú Jesu nga k'uaihi nichine takjún. ⁵⁶ Tu ni xí kama nkjúhún ra xi cháha takjún, tunga b'ahá kitsú Jesu nga najmi tu ch'a xi kuitsuyaha ni xi kamo.

9

B'i ts'in kitsúyaha Jesu já postru xi nkú incha ts'ín nga k'uénijmí

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

¹ Kinchja njaha Jesu já ni'yakuyá xi te joho ko kitsjáha nga'yún nga ngajoho Jesu kamaha jóo k'onsje jáninda xi tjintujihin xuta ko nga ts'ínkihi ch'in xi k'uhun xuta.

² Kits'ínkji tu xi incha k'uénijmíhi nga Ntíaná ja tibatéxuma ko nga ts'ínkihi xuta xi uhun. ³ B'i kitsúhu:

—Najmi tu chumi nihi xi ch'o nga n'oo niyá. Najmi tu ch'o yánise, ta ndaha tsa, ta ndaha ninkuan, ta ndaha toon, ko ta ndaha najmi tu ch'o jo 'yún najyun. ⁴ Má kuitjás'oon nku ni'ya, yo tintsuboo santa nkúhu nga kuitju ngáhanu ante xu'bo. ⁵ Tsa tjín má

najmi n'ekjánnuu, tu sahá titjusjoo nanki xu'bō ko t'etsujno ndyjo tsuku, tu xi b'a ts'ín kuakúchjihinu nga tjēhen jé xutā xu'bō.

⁶ As'ai tsitju jóo nga incha ngji ngayjee nanki xi tjin̄ yo. Y'énijmí én nda tsuhu Ntianā ko kits'innkihí xutā un xi tjin̄ tu má xi tjēhén ni.

B'i ts'ín kits'innkjink'un Herode Antipa ngat'a ts'e Jesu
(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

⁷ Nda rej Herode Antipa kint'é ngayjee ni xi títs'ín Jesu ko ndaha najmi be nkú ts'ín ts'íinnkjink'un ngat'a ts'e yáha Jesu. At'ahā tjin̄ xi b'a kitsú nga Jua Bautistā xi ja j'áiya ngáhā ra ngabayoo, ⁸ ko tjin̄ ngá xi b'a kitsú nga nda profetā Eliā ja j'ai ngáha, ko kj'ai ngá xi b'a kitsú nga ja j'áiya ngáhā ra ngabayoo nku nda profetā xi y'ejña nistjin nk'ie.

⁹ Tunga máha Herode, b'i kitsú:

—An kitsja kjūa nga kitikjá nintaku Jua. Tunga, ¿yá ndaha xu'bi yo ni ma, xi b'i ts'ín tínt'e éhen?

Kui nga mjehē ra Herode skuehe Jesu.

B'i ts'ín kits'inkjen Jesu já xi un mii
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

¹⁰ Nk'ie nga ja kik'óya ngáha já postru, incha kitsúya tentehē Jesu ni xi kits'ín. As'ai Jesu ngjiko t'axín suba jóo nku ante má najmi ch'a tjin̄, xi tiña mahā nanki xi 'mi Betsaidā.

¹¹ Tunga incha kikiehé ra xutā ko kitsjennkihí. Jesu nda ts'ín kits'ínkjáihín xutō ko kinchjanijmíyaha Ntianā, xi nkú ts'ín batéxuma, ko kits'innkihí xi uhun. ¹² Nk'ie nga ja tíma ngixun, incha j'aik'úhun já ni'yakuyá xi te joo ko b'a kitsúhu:

—Tu sahá b'a t'ihín xutō nga katji nanki xi tjin̄dai ēi nga ts'ínkj'a nistjen ko katangisjái nichine, at'ahā ante kixihí ēi.

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu sahá jun tjōhon ni xi kjine xutā.

B'a kitsú jóo:

—Un ichí maha ninkuan xi kich'ai ko jo ichí tjō. ¿A ra kuankín ch'atse níi nichine xi kjine ngayjee xutā nkjiun?

¹⁴ At'ahā ma ra un mii já xi kabincha yo. Tunga b'ihí kitsúhu Jesu já ni'yakuyáha:

—Nkú ma tsa cháte cháte n'ek'a stíun xinkjín xutō nga n'ek'íentu.

¹⁵ B'a incha kits'ín já ni'yakuyoo ko ngayjee xutā incha y'entu. ¹⁶ As'ai jakj'á Jesu ninkuan xi uun ko tjō xi joo. Tsasenjinki nk'a ján nga kitsjáhā máb'achjihí Ntianā. Tsakjanya ninkuon ko kitsjáhā já ni'yakuyáha tu xi kui incha ts'íinnndzjo ngáhā ra xutā nkjiun. ¹⁷ Ngatentee xutō incha kikjine niu santa nkúhu nga incha kitse sisihín. As'ai j'áiya ninkuan xi ts'ankiu. Te jo nisín kamaha.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga Jesu xi Ntianā kits'ín nibáha ngajoho
(Mt. 16:13-20; Mr. 8:27-30)

¹⁸ Nku niyá ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyáha ko nk'ie nga tinchjako Ntianā, as'ai b'i kitsúhu jóo:

—¿Yá xi títsu xutā nga an?

¹⁹ B'a kitsú já ni'yakuyoo:

—Tjin̄ xi b'a tjin̄cha tsu nga ji xi Jua Bautistā. Tjin̄ ngá xi b'a tjin̄cha tsu nga ji xi Eliā. Ko tjin̄ ngá xi b'a tjin̄cha tsu nga ja j'áiya ngáhā ra ngabayoo nku nda profetā xi y'ejña nistjin nk'ie.

²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Ko jun, ¿yá xi bixíun nga an?

As'ai b'a kitsú Pedro:

—Ji xi Cristo.

²¹ As'ai b'a kitsúhu Jesu jóo nga tu xí najmi ch'ahá xi kuitsuyahā kui éin.

B'i ts'ín kitsúya titjun Jesu nga n'ek'ien
(Mt. 16:21-28; Mr. 8:31-9:1)

²² B'i kitsú ya:

—Tjihin nga un nkjún skuehe Ntíhi Ndax'iun. Jáchá xi tjihin xá kō já nā'mi k'akū kō já chjine'éhen kjuatéxumoo najmi incha ts'íinkjáíhin. N'ek'ien, tunga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

²³ As'ai kinchjako ngayjee xuta nga b'i kitsúhu:

—Tsa tjín xi mjehe tsjénnkina, ngayje nistjin kat'éch'o subaha yjohō ni xi mjehe kō katsjáha yjohō nga kuayá ngat'ana, as'ai katsjennkina. ²⁴ At'aha xi mjehe ts'íink'anki suba yjohō nga k'úéjña tík'un, kui xi tū sahá kuayá. Tungá xi kuayá ngat'ana, kui xi tū sahá n'ek'anki. ²⁵ ¿At'aha mí xi chjíhi ra tsa ts'ín ngana xuta ngayjee ni xi tjín asuntee, tsa tū sa ndyjahá ngá animaha?

²⁶ 'Kui nga tsa tjín xi kama subaha ra an kō éna, b'a ta ts'ín ta kama subaha Ntíhi Ndax'iun xuta xu'bi nistjin nk'ie nga kj'uaíko kjuachánkaha kō kjuachánkaha Nā'mihí kō kjuachánkaha ntítsjehe. ²⁷ Kjuaxí ni xi tíxinnuu. K'ua xi tíincha ei najmi kuayá santa nkúhu nga skue nga batéxuma Ntíaná.

B'i kama nga kama chji kjuachánkaha Jesu

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

²⁸ Askahan nk'ie nga j'a xi nkú ma jin nistjin nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kinchja t'axíhin Pedro, Jua kō Santiago. Ngjinji nku asunntu tjenki nga ngji nchjako Ntíaná. ²⁹ Nk'ie nga tínchjako Ntíaná, tū kik'óntjaiyahá sénnistjihin Jesu kō taba xúxú kama najyuhun kō tsat'ai. ³⁰ Kō tū kama chjhi jo já xi tínchjanijmíko Jesu, kui xi Moise kō Eliá. ³¹ Katsendaihi ra kjuachánkaha Ntíaná kō tíincha nchjanijmíyaha ngabaya xi as'ai sakúhu ra Jesu nanki Jerusalen.

³² Máha Pedro kō já xi kab'entukohō, tū ni xí tíincha ma nijñáhá ra, tunga y'entu tík'uhún kō incha kíkíe kjuachánkaha Jesu kō já xi jo kabinchakohō. ³³ Nk'ie nga ja tíincha fi t'axín ngáha ra Jesu já xi joo, as'ai kinchja Pedro:

—Ji nda maestru, já b'a nda tjihin nga ei kuíntsubahaná! Tū sahá n'endai jan ni'ya yántsū, nku xi kama ts'i kō nku xi kama ts'e Moise kō nku xi kama ts'e Eliá.

B'a kitsú Pedro nga ndaha kui najmi be ni xi kinchja. ³⁴ Nk'ie nga b'a ta títsuhu Pedro, tū nkuhú ninti j'ai ts'ínnk'íéhen jóo kō incha kitsankjún nk'ie nga kitsjennéhe nintiu.

³⁵ Kinu'yá ajin nintiu nku nta xi b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi Ntína xi j'ajían. Tasinñjuhu.

³⁶ Nk'ie nga ja kinu'yá nto, incha kíkíe nga síjña suba ngáha Jesu. Najmi kinchjanijmíyaha jóo niu. Ndaha nku najmi kitsúyaha kui nistjin xu'bo ni xi incha kíkíe.

B'i ts'ín kits'ín ndaíhi Jesu nku nda chí xi tjñajihin ndanindoo

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

³⁷ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga incha nibajen ngáha asunntu tjenkiu, nkjin nkjún xuta j'ai'ká niyáha Jesu. ³⁸ As'ai 'yún kinchja nku nda xi tjenjihin xuta nkjiun nga b'a kitsúhu Jesu:

—Ji nda maestru, t'bankihi nga chaseíhi íchí nda chína. At'aha ntí nku tutuna maha.

³⁹ Kui xi fas'enjihin nku ndaninda kō tjen'yún ts'ínkjintáyahá ra. B'étsujneyáha kō xú b'asje ts'a. Ja títs'ín'un nkjúhun kō tū 'yaha fi t'axíhin. ⁴⁰ Ja kuakankihí já ni'yakuyáhi nga k'onsje ndanindoo, tunga najmi kamahá ra.

⁴¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á b'a 'yún íchí s'ejihin ra Ntíaná xuta xi tjihin nd'ai kō ch'onk'uhun! ¿Nkjé kjin tjihin nga kúátejñajinnuu kō ts'in chúkjuanuu? Nibákoj nda chíhi ei.

⁴² Nk'ie nga ja tífi nda chíu má síjña Jesu, as'ai ndanindoo kikjaníkj'aha t'anankiu kō tū xí y'étsujneyáhá ra. Tungá ndjáhá kinchjako Jesu ndanindoo. Kits'ín ndaíhi nda chíu kō kits'ínkjas'en ngáha ra nā'mihi. ⁴³ Ngayjee xuta tū ni xí kama nkjúhún ra kjuachánkaha Ntíaná.

B'i ts'ín ta kitsúyahá ngáha Jesu nga n'ek'ien

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Nk'ie nga t́incha ma nkjúhún ngayjee xutá ni xi t́its'ín Jesu, ⁴⁴ as'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—'Yún nda tasinñju ni xi xínnuu. Ntíhi Ndax'iun n'ekjas'en aya ntsja xutá.

⁴⁵ Tunga najmi kamankjihín rá já ni'yakuyóo én xu'bi, at'aha najmi kik'aintehe nga kamankjihín. Najmi kama ya k'un kingjásjaiyaha Jesu nkú tsuhú rá éen.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi 'yún nk'a tjen

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

⁴⁶ As'ai já ni'yakuyóo kinchjanjímíyaha yá xi 'yún nk'a tjen ajihín. ⁴⁷ Tunga kamankjihín rá Jesu ni xi t́inchja animaha jóo. As'ai jak'á nku nda chí, tsasínjñat'aha yjoho ⁴⁸ ko b'a kitsú:

—Xi ngajona ts'ínkjáihín rá nda chí, kui xi an t́its'ínkjáinna. Ko xi ts'ínkjáinna, kui xi ta t́its'ínkjáihín xi kits'ín nibána. At'aha xi 'yún kinte tjen ajinnuu, kui xi 'yún nk'a tjen.

B'i ts'ín kinchjanjímíyaha Jesu xutá xi najmi fi kontraha

(Mr. 9:38-40)

⁴⁹ As'ai b'a kitsú Jua:

—Ji nda maestru, kiyai nga nku nda ngajohi tím'osjehe jánindoo. Tunga kik'iech'ohó ri, at'aha najmi ñá tjenkoná.

⁵⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xi najmi tífi kontrahá, kui xi ñá makoná.

B'i ts'ín ndjá kinchjako Jesu Santiago ko Jua

⁵¹ Nk'ie nga ja tsichu tiña nistjin nga t́ihín nga ngjuainji ngáha Jesu nk'a ján, as'ai ngayjehe k'un tsasin niyá nga ngji nanki Jerusalen. ⁵² Kits'ínkji títjuhún yjoho k'ua já xi ts'e. Kui xi incha ngji nku nanki ichí xi t́jñajihín ante Samaria tu xi k'uéndaha rá ante Jesu. ⁵³ Tunga xutá Samaria xi t́ihín yo najmi kits'ínkjáihín, at'aha incha kieke nga tu ni xí mjehé rá Jesu ngjuai nanki Jerusalen.

⁵⁴ Nk'ie kieke nií já ni'yakuyá Santiago ko Jua, as'ai b'i incha kitsú:

—Ji nda maestru, ¿a mjehi nga kuinchíi nga nábájen nd'í nk'a ján tu xi ts'ínkjehe xutá xu'bi?

⁵⁵ Tunga ndjáhá kinchjako Jesu jóo ngat'aha ni xi incha kitsú. ⁵⁶ As'ai incha ngji kj'ai nanki.

B'i kitsúhu Jesu já xi mjehé tsjénkihi

(Mt. 8:18-22)

⁵⁷ Nk'ie nga t́incha ts'ín niyá, as'ai nku nda b'a kitsúhu Jesu:

—Tsjénkihi tu má xi t́jehén ni nga k'úín.

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Chu xi t́jn ngijnóo t́ihín t́ixa ngijo ko nisee t́ihín nuba, tunga Ntíhi Ndax'iun najmi t́ihín má nga kama kjuájñasun nintaku.

⁵⁹ As'ai kinchjako kj'ai nda:

—Tsjénkiní ji.

B'a kitsú ndo:

—Ji nda maestru, k'uaíntení nga t́jun ḱfnngjayánjia na'mina.

⁶⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'ejñaihi xutá xi b'a joyaha tsa ja k'ien nga kandjáyaji suba xutá k'ien xinkjín. Tunga máha ji, t'ink'ienjímí nga ja t́batéxuma Ntíaná.

⁶¹ B'a kitsú ya kj'ai nda:

—Ji nda maestru, tsjénkihi, tunga t́jenntehéní nga t́jun ma ḱfn xinyaha xutá xi t́jn ni'yana nga ja tífia.

⁶² B'i kitsú Jesu:

—Xi mjehé tsénkina ko as'ai kuasengi astun nga ts'ín ni xi nkaha, kui xi najmi tsuhú rá má batéxuma Ntíaná.

10

B'i ts'ín kits'ínkji Jesu já xi cháte kō kan joō

¹ Askahan tā j'ájin Nda Ntíaná cháte kō kan jo já. Jo jo kits'ínk'a xinkjín nga kits'ínkji tíjtjuhun yjohō ngayjee nanki kō ante xi má nga tjihin nga kj'ua askahan. ² B'i kitsúhu jóo:

—Xutā xi tjín b'a joyaha nkúhu nku ntje chánka, tunga chubahá maha já musu xi ts'ínxájin ni. Kui nga tinchíhi ruu xi ts'e ntje nga kats'ínkji já musu ajin ntje. ³ Tankiún. Títs'ínkjinuu xi nkú joyaha chutsanka ajihin nañá kjan. ⁴ Najmi tu ch'o tsa, kō tā ndaha toon, kō tā ndaha tjabaxínté. Kō najmi tu bincha'yún nga súníñohō xutā aya nyoó.

⁵ 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku ni'ya, tjun súníño. “Kjuajyu kas'e ni'ya xu'bi”, tixiún. ⁶ Tsa tjintu yo xutā xi tjihin kjuajyu, kjuajyu xi tí'boō s'ejñaha. Tunga tsa najmi, k'óoyak'un ngáhanuu kjuajyu xi tí'boō. ⁷ Najmi tu xki ni'ya binimo. Nkuhú ni'ya tintsuubo nga chinoo kō s'iu ni xi k'uainuu. At'ahā já xi ts'ínxá tjihin kixi nga kama chjhi.

⁸ 'Nk'ie nga kuitjás'oon nku nanki, tsa nda ts'ín ts'ínkjáinnuu xutā xi tjín yo, chinoo ni xi k'uéjñat'anuu. ⁹ N'enkihūu xutā un xi tjín yo kō: “Ja 'yún tiña tijnanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai”, tixihūun. ¹⁰ Tunga tsa kuitjás'oon nku nanki kō tsa najmi nda ts'ín ts'ínkjáinnuu xutā xi tjín yo, tankiún ajin nantio kō b'a tixiún: ¹¹ “Santaha ndyjohō nankinuu xi kafajnu tsukui tibatésujnei. Tunga tjihín ni nga choo ni xu'bi. Ja 'yún tiña tijnanuu Ntíaná nga tibatéxumanuu nd'ai”, tixiún. ¹² An b'a tixinnuu. Nk'ie nga kujichú nistjin nga chasēhe ni xi kits'ín nga nkúnkú xutā, kui nanki xu'bo xi 'yún un skuē saha nga xutā xi kis'e nanki Sodoma.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xutā xi najmi kits'ínkjáihin éhen

(Mt. 11:20-24)

¹³ 'Nimā rú n'ehenu jun, xutā nanki Corazin! ;Nimā rú n'ehenu jun, xutā nanki Betsaida! At'ahā tsa xutā nanki Tiro kō xutā nanki Sidon kieke kjuankjún xi kama ajinnuu, ja ra nd'ai ngikj'áha ra animaha nga kingja najyun kfe kō y'entujín nasu. ¹⁴ Tunga nistjin nga chasēhe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xutā, jun xi 'yún un skuē sanuu nga xutā xi kis'e nanki Tiro kō nanki Sidon.

¹⁵ 'Kō jun xutā nanki Capernaum, tsa b'a manuu nga santaha ndjiojmi ján chankjún-nuu, najmi. Tu sa ní santaha ngak'ien kuankinjoon.

¹⁶ As'ai b'i kitsúhu Jesu já xi títs'ínkji:

—Xutā xi tibasínñjunuu, kui xi an tibasínñjuna. Xi títs'ín t'axínnuu, kui xi an títs'ín t'axínna. Kō xi títs'ín t'axínna, kui xi títs'ín t'axín xi kits'ín nibána.

B'i ts'ín kik'óya ngáha já xi cháte kō kan joō

¹⁷ Tsjo nkjún tijncha maha já xi cháte kō kan joō nga kik'óya ngáha. B'a incha kitsú:

—Ji nda maestru, ngajohi kichubai kō santaha jánindoo kint'é'enni.

¹⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Johon, kieke nga tsijne ndanindoo xi nkú joyaha nku nd'ích'on nga nibaha nk'a ján.

¹⁹ An ja kitsjanuu nga'yún xi má nga kuisinno ye kō chándayá, kō nga n'e nganohō ngayje nga'yún xi tjihin nda kontra. Najmi tjín ni xi ts'ín'unnuu. ²⁰ Tunga najmi tu tsjohó manuu at'ahā tsa jánindoo nt'é'ennuu. Tsjo ní katumanuu at'ahā ja tjintut'á j'áinnuu ndjiojmi ján.

B'i ts'ín tsakúchji kjuatsjohō Jesu

(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Tā kuihi chubo j'aijihin Jesu kjuatsjo xi kitsjáha Espiritu Santo. B'i kitsú:

—An títs'intsjohō, Na'mi, Ntia xi ts'e nk'a ján kō t'anankiu. At'ahā y'ejña chjihí xutā xi b'a k'un xi nkú joyaha jántí ni xi kik'iejña 'maihi já nkjink'uun kō já xi mankjihin ni xi tjín. Johon, Na'mi, at'ahā b'a ts'ín kama tsjohi.

²² 'Ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsa Na'mina. Najmi ch'a be yáha ntíu, tu nkuhú Na'miu xi be. Najmi ch'a be yáha Na'miu, tu nkuhú Ntíu xi be. Kō xutā xi mjehe Ntíu nga kuakúchjihí Na'miu, kui xi skuē Na'miu.

²³ As'ai kits'ínk'ótjiya Jesu nga tsasehe já ni'yakuyáha kò b'i kitsú t'axíhin:

—Á b'a nda tjihin ts'e xi tibe ni xi tíyo. ²⁴ At'aha an b'a tixinnuu nga nkjin já profeta kò já rei xi kis'e nistjin nk'ie incha kama mjehe nga skue ni xi tíyo nd'ai, tunga najmi kikiehé. Kama mjehe nga kuint'é ni xi tínu'yó nd'ai, tunga najmi kint'éhé.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi nibá Samaria xi nda tjíyaha

²⁵ Nku niyá nku nda maestruhu kjuatéxumoo ngjikjut'ayák'un Jesu. B'a kitsú nga kingjásjaiyaha:

—Ji nda maestru, ¿mí ni xi tjihin nga ts'ian tu xi sakúhuna nga kúatejña tík'un síán?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tjit'a kjuatéxumoo? ¿Nkú n'e n'eyai?

²⁷ B'a kitsú ndo:

—“N'etjói Ntíaná xi Ntiahí maha ngayjee animahi kò ngayjee nga'yíhin. N'etjói xi nkú ts'ín tinchin kò xi nkú ts'ín n'enkjíntak'uín. Kò n'etjói xutahi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi.”

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi kuachubai. B'a n'ei kò kúinchun tík'uín.

²⁹ Tunga mjehé ra ndo kjuakúchji nga naxu síjña nginkun Ntíaná. Kui nga b'a kitsúhu:

—¿Yá xi xutana ma?

³⁰ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nku nda tsitju nanki Jerusalen nga tífijen niyá xi fi nanki Jerico kò tu já ndyjéhé kiséjin. Kui xi kike'áha santaha najyun xi yja, kik'íehé nga íxí kits'ínk'ienyahá kò incha ngji jóo. ³¹ Tu yohó ta nibájen nku nda na'mi, tunga nk'iehé nga kieke nda uun, j'at'a niyáha. ³² Ta j'ai ante xu'bo nku nda xi ta ts'ínxát'a ninku. Nk'ie nga kieke nda uun, ta j'at'a niyáha.

³³ 'Tunga nkuhú nda xi nibá Samaria xi títs'ín niyá ta j'ai má kjiñña nda uun. Nk'ie nga kieke ndo, kama nimaha. ³⁴ J'aise tíñaha kò kits'ínk'ihí má kama uhun ndo. Kik'onjnuhu seti kò binu kò kik'ontikjájnuhu najyun má uhun. As'ai ta kuihi chu xi tjenko kits'ínk'íésun nda uun. Ngjiko ni'ya má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'ín niyá kò yo kikuhun. ³⁵ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga ja tífi nda xi nabá Samaria, ts'asje jo toon denario kò kitsjáha nda xi ts'e ni'yoó nga b'a kitsúhu: “Chaseihi íchí ndai. Ngayjee ni xi n'echjén sai, k'uechjíhi nk'ie nga kjúái ngáhana.”

³⁶ 'Nda tjin. Nk'ie nga nga jaan jái xi kieke nda xi kiséjin já ndyjéé, ¿yá xi mahi ji nga xutaha ndo kits'ín ma yjoho?

³⁷ B'a kitsú ndo:

—Nda xi tsase nimaha ndo.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—T'in, b'a ta n'ei kò ji.

B'i ts'in tsichutsubek'un Jesu Marta kò Maria

³⁸ As'ai kits'ínndjuú niyáha Jesu kò tsichu nku nanki íchí. Xi tjehe yò nku tachjuún xi 'mi Marta kits'ínkjáihín ni'yaha. ³⁹ Maria 'mi na nichja Marta. Kui xi y'ejñat'a sjai Jesu nga tíasínñjuhu ni xi tinchja. ⁴⁰ Tunga kas'entahá ra Marta xá nkjún xi títs'ín. As'ai j'aik'úhún Jesu kò b'a kitsúhu:

—Ji chá maestru, ¿a najmi nkjún mahi nga takjín nichja kab'éne subana ngatentee xóo? B'a t'ihin nga katasinkona.

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Ji Marta, Marta, kas'entaha ri kò tífa nusihín yjohi ni nkjún xi t'n'ei. ⁴² Tunga nkuhú maha ni xi 'yún machjén. Maria kaf'ájin ni xi ndoo kò najmi ch'a xi kjé'aha.

¹ Nku niyá nk'ie nga Jesu tínchjako Ntíaná, b'a kitsúhu nku nda já ni'yakuyáha nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntíaná:

—Ji nda maestru, takúyani xi nkú ts'ín tjíhin nga chubakaa Ntíaná, xi nkú ts'ín ta Jua tsakúyaha já ni'yakuyáha.

² B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga chubakoo Ntíaná, b'i tixíun:

Ji Na'mini xi tinchin ndjiojmi ján,

katenkjúhin xuta.

Tatexumani.

³ Tjenni nd'ai nichine xi machjenni.

⁴ N'endyjat'ani ngatitsunni,

xi nkú ts'ín jin ta n'endyjat'aihi xi ch'on ts'inni.

Najmi tu 'baintei nga kujnejiin nga chjút'ayák'unni.

⁵ B'i ta kitsú ya Jesu:

—K'úejñaha raá tsa tjín xi tjíñaha nku nda amigo xi kuichúsehe masen nistjen nga b'a kuitsúhu: “Ji nda, n'ek'ieyaní ichí ni xi ts'inkjén xi kj'uaisena. ⁶ At'aha nku nda amigona kj'uaisena xi kjin kanibáha ko najmi tjínna ni xi tsjaha.” ⁷ Tsa b'a ts'iín, nda xinkuu xi tjíña aya ján najmi b'a kuitsúhu: “Najmi tu n'estiní. Ja tjíchja ankjuo ko ntína ja kjintusúnkona kamo. Najmi ta ma bisíntjehenna nga tsjaha ni xi t'binchi.” ⁸ An b'a tixinnuu. Ndaha tsa najmi kuísíntjen nga tsjáha ni xi t'banki ndo at'aha nda amigoho maha, tunga kuísíntjehén at'aha kjuasti títsjá ndo ko tsjáha ngayjee ni xi machjéhen.

⁹ Ko an b'a ta tixinnuu. Tinchíú, ko Ntíaná tsjánuu. Tinchísjo, ko sakúnuu. N'ekjano ankjuo, ko chjux'ánuu. ¹⁰ At'aha ngatentee xi banki ts'inkjáihin. Xi bangisjai sakúhu. Ko xi ts'inkjane ankjuo chjux'áha. ¹¹ ¿A tjín ajinnuu xi tí'mi na'mi xi tu yehé tsjáha ntíhi nk'ie nga tjio kuankihí? ¹² Tsa chj'oo kuanki ntíhi, ¿a tu chándayáhá tsjáha? ¹³ Santaha ko jun xi ch'onk'un yo nga 'bohoo ni xi nda ntínuu. ¿A najmi tu sahá Na'minuu xi tjíña ndjiojmi ján 'yún tsjá saha Espiritu Santo xuta xi kuankihí?

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ndaninda Beelzebu

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

¹⁴ Nk'ie nga tím'osje Jesu nku ndaninda xi kits'ín nima'aha nku nda, askahan nga tsitju ndanindoo, kama kinchja ndo. Tu ni xí kama nkjúhún ra xuta. ¹⁵ Tunga tjíhín xi b'a incha kitsú:

—Nga'yúhún ndaninda Beelzebu xi nda k'akuhú jánindoo tím'osjekoho ndai jánindoo.

¹⁶ Tjín ngá xi kikjut'ayák'un Jesu ko tsankihí nga ts'iín nku kjuankjún xi kuakúchji nga Ntíaná kits'ín nibáha. ¹⁷ Tunga behé Jesu ni xi títs'innkjink'un jóo, kui nga b'a kitsúhu ra:

—Tsa xuta xi tjíntu má batéxuma nku nda rej ta kuihi fi kontraha xinkjín, ta kuihi incha ngjuá tiya nankihí. Ndzjoya xi nkuhú ni'ya tjíntu tsa ts'instiko xinkjín. ¹⁸ B'a ta ts'ín tjíña ts'e ndanindoo. Tsa Satana ta kuihi ngjuai kontra subaha yjoho, ¿nkú ts'ín tse kuichúkjuaha ra nga kuatéxuma? B'a tixian at'aha b'a t'ibixiún nga nga'yúhún ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo. ¹⁹ Ko tsa nga'yúhún ndaninda Beelzebu tím'osjekohona jánindoo, t'ibixiún, ¿yá xi ts'e nga'yún xi m'osjekoho jánindoo já ts'ajun? B'a ts'ín ta kuihi jóo bakúchji nga najmi naxu tjíntuyánuu. ²⁰ Tunga tsa nga'yúhún Ntíaná tím'osjekohona jánindoo, kui xi tsuhú ra nk'ie nga ja j'ai nistjin nga ja tibatéxuma Ntíaná.

²¹ 'Nk'ie nga nku nda xi 'yún tjíhin nga'yún tjíndaha yjoho nga kjaán ko t'kunntá ni'yaha, najmi ch'a xi kama ts'iínko ni xi tjíntuhú. ²² Tunga tsa f'ai nku xi 'yún tjín saha nga'yún nga kui, ts'iín nganaha ko kje'áha ngayjee ni xi ts'ínchjén nga kján. As'ai bakj'á ni xi tjíntu ayoo. ²³ Xi najmi an makona, kui xi xuta kontra. Xi najmi t'í'áyakona, kui xi tibaténdzjo.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu ni xi maha xuta

(Mt. 12:43-45)

²⁴ 'Nk'ie nga nku ndaninda bitjújihín nku nda, fatsú'basún ante kixiú nga bangisjai má nga ts'ínkj'áíya. Nk'ie nga najmi sakúhu ante, as'ai b'a tsu: "Tú sahá kfin ngáhana ni'yana má tsitja." ²⁵ Nk'ie nga b'óya ngáha, ja kichjuchá kō ja tjínda ni'yoo nga f'aise ngáha ra. ²⁶ As'ai fikj'á sa yatu jáninda xi 'yún ch'onk'un sa nga kui kō ngatentee incha fas'enjihín ndo. Kō máha nda xu'bo, 'yún ch'on ts'ín b'ejña askahan nk'ie nga tjuhun.

²⁷ Nk'ie nga b'a títsu Jesu, as'ai kikjintáya nku tachjuún xi s'íjñajihín xuta nkjiun:

—¡Á b'a nda tjíhin ts'e tachjuún xi kitsihín ji kō kits'íncháha ri!

²⁸ B'i kitsú Jesu:

—¡Á ní b'a nda tjíhin ts'e xuta xi basínñjuhu ra éhen Ntíaná kō ts'intjusun!

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi mjehe skue kjuankjún

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

²⁹ Nk'ie nga ja kama ñjakú nkjún sa xuta, as'ai b'i kitsú Jesu:

—Ch'onk'un xuta xi tjín nd'ai. Kjuankjún incha mjehe skue, tunga najmi sakúhú ra kjuankjún. Tú ni xi kamat'aihín nda profeta Jona nk'ie, tú kuihí kjuankjún xi s'ejña chjihí xuta xi tjín nd'ai. ³⁰ At'aha xi nkú ts'ín kits'ínchjén Ntíaná Jona nga kitsjáha éhen xuta nanki Ninive, b'a ta ts'ín ts'ínchjén Ntíhi Ndax'iun nga tsjáha éhen xuta xi tjín nd'ai.

³¹ 'Nareina xi tsatéxuma nanki Saba kuisintjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokjuaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi 'yún kjin nibaha nga j'aisínñjuhu kjuankjink'uhun Salomon. Nd'ai bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Salomon. ³² Kō xuta xi y'entu nanki Ninive kuisintjenko xuta xi tjín nd'ai nk'ie nga kuichú nistjin nga chasehe ni xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Kui xi ts'ínkokjuaha xuta xi tjín nd'ai, at'aha kui xi ngjik'áha ra animaha nk'ie nga Jona y'énijmíhi éhen Ntíaná. Nd'ai bi, ei tíjña nku xi 'yún nk'a tjen sa nga Jona.

B'i ts'ín tsakúya Jesu xi nkú ts'ín ni xi ma chjiná

(Mt. 5:15; 6:22-23)

³³ 'Najmi tjín xi b'éti nku nd'í kō as'ai b'ejña 'ma kō tsa b'ejñanki kintehe nku kaxa. B'ejña nk'a ní tú xi s'e ndzjehen ra xuta xi kjuas'eheh ayoo. ³⁴ Tunkuín, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen yjonintehi. Tsa tunkuín fas'en ni xi nda, ngayjee yjonintehi s'e ndzjehen. Tunga tsa ni xi najmi nda fas'en tunkuín, ngayjee yjonintehi s'e jyuhun. ³⁵ Chíhin nga najmi tú kama jyun nd'í nda xi tíjñajihin. ³⁶ Tsa ngayjee yjonintehi tjíhin nd'í kō tsa najmi tjín má jyunt'aha, kama ndzjen sisihin xi nkú joyaha tsa tibat'ai nku nd'í xi títs'ín ndzjehin.

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já fariseo kō já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

³⁷ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga kinchja, as'ai nku nda fariseo tsankihí nga nguai kjinekohe niñu ni'yaha. Kui nga jas'eheh Jesu ni'yaha ndo kō y'ejñat'a yámixo. ³⁸ Kama nkjúhun nda fariseo nk'ie nga kieke nga najmi tsanéjnu ntsja Jesu kintehe ni nga kikjine niñu xi nkú ts'ín tíjñaha sinchóo. ³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu nga kinchjako nda fariseo:

—Jun xi 'minuu já fariseo, jun xi nkú joyaha tasa kō taba xi tú natsihín kin'echuhún ra, tunga kitsejihín kjuankjintak'unnuu kjuandyé kō kjuach'onk'un. ⁴⁰ ¡Jun já chíni! Ntíaná kits'ínnda natsiun kō ta kits'ínnda ayoo. ⁴¹ Tú sa ní ni xi tjínnuu, yō tjeheh ruu xuta x'an toon chje. B'a ts'ín je kamahanu ma nginkun Ntíaná.

⁴² ¡Nima rú n'ehenu jun, já fariseo! 'Boho Ntíaná nku tíkjá najún chinke kō xka ruda kō ngayjee xka sinjne xi nkú nga ts'ín jtít'a kjuatéxumoo, tunga n'echayanú ni xi naxu nginkun Ntíaná kō kjuatjoho Ntíaná. Kuihí ni xu'bi xi tjíhin nga n'oo, kō najmi tjíhin nga n'echayo nga n'oo ni xingisoo xi jtít'a. ⁴³ ¡Nima rú n'ehenu jun, já fariseo! At'aha n'e mjo nga kuintsubasun yáxile xi tíjñaha títjun aya ni'ya sinagoga kō nga tsjo ts'ín súniñanuu niyátée. ⁴⁴ ¡Nima rú n'ehenu, já maestruhu kjuatéxumoo kō já fariseo! ¡At'aha tú tsjohónuu bakuchíu xi nkú ts'ín yankjún Ntíaná! Xi nkú joyaha tsjó xi najmi kjintu chji jun, xi b'emasún xuta nga ndaha najmi be.

⁴⁵ As'ai b'a kitsú nku nda maestruhu kjuatéxumoo:

—Ji nda maestru, nk'ie nga b'a túbixín, kō jin ta ch'on tí'mini.

⁴⁶ B'i kitsú Jesu:

—¡Nimá rú n'ehenu kō jun, já maestruhu kjuatéxumoo! At'aha ch'á xi najmi chúkjuaha xuta n'ek'anjiu, tunga máha jun, ndahachí najmi incha n'o nga'yún nga n'etjusun niu.

⁴⁷ ¡Nimá rú n'ehenu! At'aha n'endo tsjóho já profeta xi kits'ínk'ien ntje chánuu. ⁴⁸ B'a ts'ín bakuchjí kixihinu nga tjínkuhu k'un ni xi kits'ín ntje chánuu. At'aha kui xi incha kits'ínk'ien já profeta kō jun n'endohoo tsjó.

⁴⁹ 'Kui nga b'a kitsúhu Ntjáná xi be tu mí nihí ni: “Ts'inkjisehe já profeta kō já postru xuta xu'bo. K'ua xi ts'ínk'ien kō k'ua xi tsjénki unkie.” ⁵⁰ B'a ts'ín n'enijéhe ra xuta xi tjín nd'ai jní xi tsaténdzjo ngayjee já profeta santa nkúhu nga kamanda asuntee kō santaha nd'ai. ⁵¹ Ch'atuts'ihin ra jníhi Abel santaha jníhi Zacariá xi kin'ek'ient'á nāchan chje xi kijña ankjin ninku. Kui nga b'a tixihinnuu nga n'enijéhe ra xuta xi tjín nd'ai ngayjee ni xu'bo. ⁵² ¡Nimá rú n'ehenu jun, já maestruhu kjuatéxumoo! Ja kichju'ohoo xuta yubi xi bix'áko ho ankjua má nga tjña kjuankjink'uun. Jun najmi bitjas'oon kō ta b'ech'ohoo xuta xi mjehe kjuas'en yo.

⁵³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, já chjine'éhen kjuatéxumoo kō já fariseo tu ni xí najmi kisasíhin ra ni xi kitsú Jesu. Kui nga nkjin tikjá ni xi kingjásjaiyaha ra ⁵⁴ tu xi ts'ínkijnejihin Jesu nga kuinchja nku én xi najmi b'a tjín. Incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama kjuatéjénehe.

12

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi tsjohō bakúchji nga benkjún Ntjáná

¹ Tu ni xí kama ñjakú nkjúhún xuta nga ta kui ta maha tíincha basinne'yún xinkjin. As'ai já ni'yakuyáha Jesu kinchjako tíjtjun:

—Chúhuun yjonuu xi nkú ts'ín nkaha já fariseo. Kui xi bakúchji nga 'yún benkjún Ntjáná tu xi b'a ts'ín b'é'maha ni ch'onk'un xi tjíntujíhin. ² At'aha najmi tjín ni xi 'ma tjítjo xi najmi cha, kō najmi tjín ni xi tjña 'ma xi najmi s'ejña chji. ³ Kui b'a maha, ngayjee ni xi kichubahanu má jyuun, kui xi kuinú'yá ngáha má ndzjeen. Kō én sen xi kik'inyohoo xinkiu aya 'manuu, kui xi ch'íyako ngáha asun nk'a ni'yo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjihin nga kuinkjún

(Mt. 10:28-33)

⁴ Jun, já amigona, b'a tixinnuu. Najmi tu binkjun xi tu yjoninteehé maha ts'ínk'ien kō askahan najmi ta tjín nkú ts'ín saha. ⁵ Xínyanuu yá xi tjihin nga kuinkjún. Tinkjún xi askahan nga ts'ínk'ien yjonintee, tjihin nga'yún nga ts'ínkji ngak'ien. Jhon, kuihi xu'bo xi tinkjún. ⁶ ¿A najmi mahá tsa tu xí nanki chjilí ch'a nga satéña un nise xi tínti? Ndaha tsa b'a ma, tunga najmi ts'inchayahá Ntjáná ndaha nku nisee. ⁷ Ngat'a ts'ajun bi, santaha ngayjee ntsjaku tjín xkihí Na'minuu. Kui kjuaha nga najmi tu binkjuhunnu, at'aha jun xi 'yún chjí so nga nkjin nise.

⁸ Kō b'a tixinnuu. Ngayjee xi ts'ínkie yjohō nga bena nginkun xuta, Ntíhi Ndax'iun ta ts'ínkie yjohō nga be xuto nginkun ntítsjehe Ntjáná. ⁹ Tunga xi najmi ts'ínkie yjohō nga bena nginkun xuta, kō an ta najmi ts'ínkíe yjona nga be xuto nginkun ntítsjehe Ntjáná. ¹⁰ Kō ngayjee xuta xi nkú kuitsuhu Ntíhi Ndax'iun, kama ndyjat'aha. Tunga xi ch'on kuitsuhu Espiritu Santo, najmi ta kama ndyjat'aha ra. ¹¹ Nk'ie nga ngjuaikonuu xuta ni'ya sinagoga kō tsa nginkun já jue kō tsa nginkun já tjíxoo, najmi tu fantaha ruu yjonuu xi nkú ts'ín n'ek'óyo ni xi k'úinnuu kō mí éhen xi kuixiún. ¹² At'aha kui chuba xu'bo Espiritu Santo kuitsuyanuu mí ni xi tjihin nga kuixiún.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu xuta xi 'yún mjehe kjuanchiná

¹³ As'ai kinchja nku nda xi síñajihin xuta nkjin:

—Ji nda maestru, b'a t'ihin nda nts'é nga katakjányakona ni xi y'éjña na'mini.

¹⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji nda, ¿yá xi y'ét'a xána nga nda jue kamanuu ko a ra nku nda xi kuakjanya ni xi tjihin xuta?

¹⁵ B'i kitsú sa Jesu nga kinchjako xuta xi kabincha yo:

—Chasoo ko chuhun yjonuu. Najmi tu n'e mjo ni xi tjihin xuta xingisoo. Najmi tsa tu ngat'aha nga tse ni xi tjihin xuta nga 'yún nda ts'in k'úentu.

¹⁶ As'ai y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Jñaha nku nda nchiná tu ni xí ndahá kitsjá nintje. ¹⁷ As'ai b'i kitsú animaha: “¿Mí nihi xi ts'ian? Najmi tjinna má k'uetjá ni xi kama chána.” ¹⁸ Ko b'a kitsú ya animaha: “Kui ni xi ts'ian. Ts'inxúnta ni'ya xi tinchana má nga f'atjá ni xi kama chána ko k'ái xi 'yún i sa ts'innda ngáhana. Yo k'uatjá niu ko ngayjee ni xi tjinna. ¹⁹ As'ai b'a xihin yjona: Ji nda, nkjin nkjún maha ni xi tjíjohi. 'Yún nkjin nú kamaha. Tu sahá n'ekj'áiyai, chinei, s'i ko tsjo kat'ehi.” ²⁰ Tunga b'ahá kitsú Ntíaná: “Ji nda chini, kui nistjen xu'bi kuayái. Ni xi tjíjohi, ¿yá xi kama ts'e?”

²¹ B'a mat'ain xuta xi b'ékúhu yjoho kjuanchiná. Kui xi x'an nginkun Ntíaná.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga Ntíaná kuhun ntíhi

(Mt. 6:25-34)

²² As'ai b'a kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu. Najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjénnuu, mí nihi xi chinoo. Ta ndaha najmi tu fantaha ruu yjonuu ni xi machjéhen yjonintenuu, mí najyuhun xi ndyjo. ²³ Nk'ie ní nga kuintsuboo, kui ní nihi xi 'yún chjíhi ra nga nichinee, ko yjonintenuu, kui xi 'yún chjíhi ra nga najyuhun. ²⁴ Chasoho nisee. Najmi b'éntje, najmi b'ékú, najmi tjihin ni'ya xi má nga f'átjo nichinehe. Tunga tsjáha ra Ntíaná nichine. Ko jun, ¿a najmi 'yúhún chjí so nga nisee? ²⁵ Ko ndaha tsa 'yún kjuántaha ruu yjonuu tu xi sáhanu masen metru, najmi tjín xi nkú ts'in sáhanu masen metru. ²⁶ Tsa najmi manuu n'o ni xi íchí, ¿a jun tífantaha ruu yjonuu ni xingisoo?

²⁷ Chase chubayohoo xi nkú ts'in sá naxúu. Najmi ts'inxá ko najmi ts'innda nachjún. Tunga an b'a tíxinnuu nga ta ndaha nda rej Salomon xi 'yún chánka kama nistjin nk'ie, najmi b'a k'un najyun xi kingja xi nkúhu naxúu. ²⁸ Tsa Ntíaná b'a tsjo ts'ínk'íentu jña xi chuba ma cháhá, xi nd'ai ma chá ko ndyjunni kuiti, ¿a najmi tu sahá 'yún tsjá sanuu najyun xi ndyjo jun xi 'yún chjí so nga jño? ¿Á b'a 'yún íchí s'ejihinnuu Ntíaná! ²⁹ Kui b'a maha, najmi tu b'ejña tíjún nga ni xi chinoo ko ni xi s'iu kuintchísjo. Najmi tu kui kjuabaha niu kas'enuu. ³⁰ At'aha ngayjee ni xu'bi bangisjai xuta xi tjín asuntee, tunga jáha be Na'minuu nga machjénnuu ni xu'bi. ³¹ Tjehennto nga katatéxumanuu Ntíaná ko b'a ts'in tu k'uaisuhúnnuu ni xu'bi.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuanchinoo

(Mt. 6:19-21)

³² Najmi tu binkjun, chutsanka tintína. At'aha tsjo tjihin Na'minuu nga tsjánuu nga kuitjás'enjiun xi nkú ts'in batéxuma. ³³ Tateño ni xi tjinnuu ko tjohon xuta x'an. T'ekú ni xi najmi maha batsun. Ch'atjó ndjiojmi ján ni xi ts'ín nchiná sínnuu, má najmi ma fas'en já ndyjé ko ta ndaha xubíu najmi maha bate. ³⁴ B'a tíxinnuu at'aha má nga tjña kjuanchinánuu, yo ta tjña animanuu.

³⁵ T'endo yjonuu ko t'etíu nd'ínuu. ³⁶ B'a n'oo xi nkú ts'in já musu xi incha kuyá nga kjuái nda ntíaha xi kafi kjuabixan, xi nk'ie nga f'ai tu tjen'yún chjux'áha ra ankjuo. ³⁷ Á b'a nda tjihin ts'e já musu xi tjíntujihin nk'ie nga kjuáihi nda ntíaha. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ni xi ts'ín ndantio tu ngat'aha nga tíchuyáha, k'uénda yjoho nga ts'ínk'íentut'á yámixó já musu ko tsjáha niú. ³⁸ Á b'a nda tjihin ts'e já musu xu'bo tsa tjíntu tík'un nk'ie nga kjuái nda ntíaha, ndaha tsa masen nistjen ko ndaha tsa ja tífi ma sen.

³⁹ Katumankjinnuu ni xu'bi. Tsa be tíjún nda xi ts'e ni'yoó mí chubaha kjuái nda ndyjé, ta k'úéjña nda. Najmi tsjante tsa nda ndyjé kjuas'en kjuá'yún ni'yaha. ⁴⁰ B'a ts'in ta tintsuba ndahanu ko jun, at'aha chuba nga najmi tíchuyóhoo kjuái Ntíhi Ndax'iun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi naxu fiko xáha
(Mt. 24:45-51)

⁴¹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji nda maestru, ¿a jin ts'ajin én xi kuachubai, a ra kohó xuta?

⁴² B'i kitsú Nda Ntíaná:

—¿Yá nda musuhu xi naxu fiko xáha ko xi nkjink'un, xi nda ntiaha kitsjá xáha nga kui xi tsjáha nichine já musu xingisoó nk'ie nga kuichú chuba? ⁴³ ¿Á b'a nda tjihin ts'e nda musu xu'bi tsa b'a títs'ín nk'ie nga kj'uaí nda ntiaha! ⁴⁴ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Nda ntiaha ts'ín kunntáha ngayjee ni xi tjihin. ⁴⁵ Tunga tsa b'i ts'ín ts'ínnkjink'un nda musu xu'bi: “K'úandaya saha nda ntiana nga kj'uaí.” As'ai k'uéhe já musu ko jminchjín musu xingisoó ko nga kjine ko k'uí ko kama ch'i. ⁴⁶ Tsa tu kj'uaíhi nda ntiaha nda musu xu'bi nistjin xi najmi tikuyáha ko chuba xi najmi be, 'yún ndjá ts'ínnijéhe nda ntiaha xi nkú ts'ín n'enijéhe xuta xi najmi mjehe s'ejihin Ntíaná.

⁴⁷ Nda musu xi be ni xi mjehe nda ntiaha ko najmi b'enda yjoho ko ta ndaha najmi ts'intjusun ni xi mjehe nda ntiaha, kui xi nkjin niyá s'ehe. ⁴⁸ Tunga nda musu xi najmi be ni xi mjehe nda ntiaha ko títs'ín ni xi tjihin nga n'e kjuaha ra, kui xi chuba niyá s'ehe. At'aha ngayjee xi ts'ati ni xi kits'ínkjáhin, kui xi ta ts'ati ni xi kuinchí ngáha ra. Ko xi 'yún tse ni xi kin'e kunntá, kui xi ta 'yún tse ni xi n'enisi ngáha ra.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui ngat'aha kuakjányaha yjoho xuta
(Mt. 10:34-36)

⁴⁹ An jáik'iet'á nd'ía asunntej ko mangimjena nga kuiti kai. ⁵⁰ Tunga tjihin ni nga nku kjuanima xi tu xí chánkaha kj'ujian. Un nkjún tibena ko b'a kamana santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga kuitjusun ni. ⁵¹ ¿A b'a manuu nga kjuajyu jái tsja asunntej? An b'a tíxinnuu nga najmi. Tu xi kjuakjánya níhi yjoho xuta jáihina. ⁵² At'aha nd'ai ch'atuts'ihin ra nga kuakjánya yjoho má nga tjintu un xuta. Jan ngjuai kontraha jo, ko xi joo ngjuai kontraha xi joon. ⁵³ Xi tí'mi na'mi ngjuai kontraha ntíhi, ko xi tí'mi ntí ngjuai kontraha na'mihi. Xi tí'mi na ngjuai kontraha takjihin, ko xi tí'mi takjín ngjuai kontraha naaha. Xi tí'mi na nch'ya ngjuai kontraha na antaha, ko xi tí'mi na anta ngjuai kontraha na nch'yaha.

B'i kitsúhu Jesu xuta nk'ie nga najmi tímankjihin nistjin xi y'a
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

⁵⁴ B'a ta kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta nkjiun:

—Nk'ie nga yo nga nibá ninti xi tjehe má fintjai ts'íu, as'ai: “Tsí k'ua” bixiún, ko b'a ma. ⁵⁵ Ko nk'ie nga tsjen ntjo sje, as'ai: “Kama sje” bixiún, ko b'a ma. ⁵⁶ Xuta xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná! Mankjinnuu ni xi ma chji nk'a ján ko t'anankiu, tunga, ¿a najmi tímankjihinnuu nistjin xi kich'ahanu nd'ai?

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga k'uéndakaá xinkia
(Mt. 5:25-26)

⁵⁷ ¿Á najmi n'enkjintak'un subahanu ni xi nda tjín nginkun Ntíaná? ⁵⁸ Tsa tjín xi tibatéjénehi ko tjenkoi nga tí'mikoi nginkun nda tjíxóo, chubakondai nga tjenko sai aya niyóo, tu xi najmi ngjuaikoho ri nginkun nda jue. At'aha tsa nginkun nda jue ngjuaikohi, as'ai nda jue ts'ínkjás'ehin aya ntsja nda xi kunntá nubayóo ko kui xi ngjuáya'yihin. ⁵⁹ B'a tíxihin nga najmi kuitjui yo santa nkúhu nga k'uéchjijjei toon xi tjehe.

13

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga tjihin nga ngjuaik'áha ra animaha xuta

¹ Kui nistjin xu'bo kabincha yo k'ua xi kitsúyaha Jesu ni xi kamat'ain k'ua já xi nibáha ante Galilea. Pilato kits'ínk'ien jóo ko ta kuihi jnihi jak'á nga kits'íntjijinkoho jnihi chu xi incha tsichuko nga kitsjá chje. ² As'ai kinchja Jesu:

—¿A b'a manuu nga b'a kamat'ain já Galilea xu'bi at'aha 'yún tjín saha ngatitsun nga ngayjee xuta xi tjín ante Galilea? ³ An b'a tíxinnuu nga najmi. Ko ta jun, tsa najmi

kuankínchj'ahá ruu animanuu, ngatentoo b'a ta ts'in kuayó. ⁴ Kó máha já tj'ion jan xi k'ien nga tsijnenehe xjó nk'a xi kisasín ntá tixa Siloe, ¿a b'a manuu nga kui xi 'yún tjín saha ngatitsun nga xuta xi tjín nanki Jerusalen? ⁵ An b'a tixinnuu nga najmi. Kó ta jun, tsa najmi kuankínchj'ahá ruu animanuu, ngatentoo b'a ta ts'in kuayó.

⁶ Kó b'i ta ts'in y'ejña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Nku nda kisasíhín nku yá higuera ajin yá tuntsjajéhe kó ngjisehe tsa ja yjaha tu higo yóo, tunga ndahá nku najmi kisakúhu. ⁷ As'ai kinchjako nda xi kunntá yá tuntsjajéé: “Ja tjínna jan nú nd'ai nga tíf'áingisja tuhu yá higuera xu'bi. Ndaha nku najmi tísakúna. Tichásuin, at'aha tu tít'sínkjenki tiyahá nga'yúhún t'anankiu”, kitsú. ⁸ As'ai b'a kitsú nda xi kunntá yá tuntsjajéé: “Ji nda ntia, tjennteihí nga katasinjña sa nú xu'bi. Kuakjanndáihí tuts'in kó kuinchankíhí abonó. ⁹ Tsa tsjá tu núní, nda tjín. Tunga tsa najmi, kama stísun.”

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nku tachjuún nga nistjin nkjún

¹⁰ Nku niyá nk'ie nistjin nkjún, ni'ya sinagoga t'bakúya Jesu éhen Ntíaná. ¹¹ Yo kab'ejña nku tachjuún xi t'jhín tj'ion jan nú nga uhún. Nku ndaninda kits'ínchitjuhu kó ndahachí najmi ta ma basin naxuhu. ¹² Nk'ie nga kíkíe Jesu tachjuún, as'ai kinchjaha kó b'a kitsúhu:

—Ji tachjuún, ja kama ndáihí ch'in xi k'uhin.

¹³ As'ai kingjénne ntsja Jesu tachjuún. Ta kuihi chubó tsasin naxu ngáha kó kits'ínsjohó Ntíaná. ¹⁴ Tunga kama kjahán ra nda k'akúhu ni'ya sinagoga, at'aha nistjin nkjún nga kits'innkihí Jesu tachjuún. As'ai b'a kitsúhu xuto:

—Jun nistjin tíjña nga ma n'exá. Kui nistjiun nibó nga n'enkinuu, najmi tu nistjin nkjún.

¹⁵ Tunga b'ihí kitsú Jesu:

—Tú tsjohónuu bakuchjúú xi nkú ts'in yankjún Ntíaná! ¿A najmi chjunndáyanú chu xi tjinnuu nga nistjin nkjún nga bankín n'ek'iu ntá? ¹⁶ Tachjín ta ntjehe ntje cháná Abraham maha, xi ja t'jhín tj'ion jan nú nga Satana y'ét'a'yúhún nga kitsjá ch'ihín, ¿a najmi t'jhín ni nga chjúnndáya nga nistjin nkjún?

¹⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kama subaha ngayjee já kontraha. Tunga máha xuta nkjiun, kama tsjohó ngayjee kjuankjún xi tít'sín Jesu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku k'un mostasa

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

¹⁸ As'ai b'i kitsú ya Jesu:

—¿Mí nihi xi b'a joyaha xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná? ¿Mí nihi xi k'uejña chubayahana? ¹⁹ Kui xi b'a joyaha nku k'un mostasa xi jakj'á nku nda kó y'éntje jñáha. As'ai kisá k'uun kó nku yá tu chánka kama, kó nisee j'ai ts'innda'á nubaha tjiaha yóo.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén na'yu sahan ninkuan

(Mt. 13:33)

²⁰ As'ai ta kinchja ngáha Jesu:

—¿Mí nihi xi k'uejña chubayakohona xi nkú ts'in batéxuma Ntíaná? ²¹ Kui xi b'a joyaha na'yu sahan ninkuan xi jakj'á nku tachjuún kó kits'íntjinko tse nkuan ninkuan. As'ai tsijin ngatentee na'yu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku ankjuu

(Mt. 7:13-14, 21-23)

²² Nk'ie nga tít'sín niyá Jesu nga tífi nanki Jerusalen, tsakúya ts'lhín éhen Ntíaná má xi t'jehen nga tíf'a, nanki i kó nanki xixi. ²³ As'ai b'a kitsú nku xi kingjásjaihaha Jesu:

—Ji Nda maestru, ¿a chuba maha xi n'ek'aniki?

²⁴ B'i kitsú Jesu:

—N'e kjuu'yúhún ruu yjonuu nga titjás'oon ankjuu ntsjyoo. At'aha tixinyanuu nga nkjin nkjún maha xi kama mjehe kjuas'en yo, tunga najmi kamahá ra. ²⁵ Nk'ie nga kuísintjen nda xi ts'e ni'yoó kó k'uéchja ankjuo, jun xi kabincho natsin ján n'ekjano ankjuo nga b'a kuixiún: “Ji nda ntia, chjúx'áni ankjuo.” Tunga b'ahá kuítsunuu: “Najmi

be yáha jun.” ²⁶ As'ai b'a kuixiún: “Yanáá xinkjá. Niyáténi tsakuyái éhen Ntíaná.”
²⁷ Tunga b'ahá kuitsunuu: “Ja b'a kuaxinnuu nga najmi be yáha jun. Tiyú t'axín tentenú,
 jun xi ch'on kin'o.”

²⁸ Yo ch'íú kō kuichó ni'yun nk'ie nga choo nga ntje cháná Abraham, Isaac kō Jacob
 kō ngayjee já profeta tjíntu má batéxuma Ntíaná. Kō máha jun, kuich'onsjenuu natsiun.
²⁹ At'aha tu má xi tjeheén ni nibaha xuta nga kj'uaí s'í xi kama má batéxuma Ntíaná. ³⁰ Tjín
 xuta xi yjanki nd'ai, kui xi tjun kama ngáha, kō tjín xi tjun nd'ai, kui xi tsjénki.

*B'i kitsú Jesu nga kinchjanimíyaha nanki Jerusalen
 (Mt. 23:37-39)*

³¹ Ta kuihi chubō tjín já fariseo xi j'aisehe Jesu kō b'a kitsúhu:
 —Xin t'in, at'aha Herode Antipa mjehe ts'íink'iehin.

³² B'i kitsú Jesu:

—B'a tankínk'ihuun nda maña xi b'a tjún: “Chasei. Nd'ai kō ndyjunni k'onsje jánindoo
 kō ts'innkíhi xuta, kō nistjin xi ma jahan kama ndjuúna xána.” ³³ Tunga tjihín ni nga
 ts'inndjáá niyána nd'ai kō ndyjunni kō nkiní nga kfíán nanki Jerusalen. At'aha najmi
 kama xin nanki kuayá nku nda profeta.

³⁴ Jun xuta Jerusalen, xi n'ek'ion já profeta kō b'ohoo ndjio xuta xi n'e nibásenuu! Ja
 tu nkjihín niyá kama mjena nga k'uentúkúnuu xi nkú ts'ín xantō nga b'énkinka ntíhí,
 tunga najmi kin'e yunú! ³⁵ Nd'ai ni ma, ja s'ejña masen antenuu. An b'a tíxinnuu nga
 najmi ta chahanú santa nkúhu nga kuichú nistjin nga b'a kuixiún: “¡Kakjanínk'a Ntíaná
 xi nibáha ngajoho!”

14

B'i kama nk'ie nga ngji kjine niñu Jesu ni'yaha nku nda fariseo

¹ Nku nistjin nkjún niñu ngji kjine Jesu ni'yaha nku nda k'aku fariseo. Kikuntá 'maha
 jóo kui chubō. ² Ta kabasinjña yo nginkun Jesu nku nda xi xkaí tíinchaha. ³ As'ai
 kinchjako Jesu já maestruhu kjuatéxumoo kō já fariseo:

—¿A ma n'enkihi xuta xi uhun nga nistjin nkjún, a ra najmi?

⁴ Tunga najmi kinchjahá jóo. As'ai Jesu kits'ínsihín nda uun, kits'ínkihi kō kits'ínkji
 ngáha ni'yaha. ⁵ As'ai ta kinchjakohó ngáha jóo nga b'i kitsúhu:

—Tsa ntíhi kō tsa turuhu nku xi síñajinnuu kuijneya nku ntá tixa nk'ie nga nistjin
 nkjún, ¿a najmi tjen'yún k'uasjehín?

⁶ Najmi kinchja jóo, at'aha najmi be nkú kuitsu.

⁷ Ja kamo, nk'ie nga kkie Jesu xi nkú ts'ín tíf'ájin xuta xi kama ñjakú yo ante xi tíincha
 títjuun nga tíb'entut'á yámixō, as'ai y'ejña chubayaha nga tsakúya. B'i kitsúhu:

⁸ —Tsa tjín xi kuitsuyahi nga k'úin nku s'í kjuabixan, najmi tu ante xi síñña títjuun
 binchin. At'aha tsa tu ahá ni kj'uaí nku xi ta kik'inyaha nga kj'uaí s'íu xi 'yún yankjún
 sa nga ji, ⁹ tsa as'ai b'a kj'uaí tsuhi nda xi tíb'asje s'íu: “Ndai tjeheén má kabinchin”, kui
 nga kama suba ts'íhin ri nk'ie nga k'úinnchin ante xi fekuu. ¹⁰ Ni xi n'ení tsa tjín xi
 kuitsuyahi nga k'úin nku s'í, t'ihinnchin ante xi fekuu, tu xi b'a kj'uaí tsuhu ri nda xi
 kitsúyahi nga kjúái s'íu: “Ji nda amigo, t'ihinnchin nku ante xi tijná k'aku.” B'a ts'ín
 sakúhu ri kjuachánka nginkun ngayjee xi k'úentut'ákohi yámixō. ¹¹ At'aha tu yáha ni xi
 k'uasje nk'a suba yjohō, kui xi chajnuha. Kō xi k'uasje nimakjua yjohō, kui xi sakúhu
 kjuachánka.

¹² Kō ta kinchjako Jesu nda xi kitsúyaha nga kj'uaí kjine niñu. B'i kitsúhu:

—Nk'ie nga s'í n'esjei, najmi tu já xi nda nchjakohi chubaihi, ta ndaha já nts'ei, ta ndaha
 já xinki, kō ta ndaha já nchiná xi tjintut'á tiñahi. At'aha tsa b'a n'ei, kui jóo kuinchja
 ngajoya ngáha ri kō b'a ts'ín kuitju chjíhi ni xi kik'aihi. ¹³ Ni xi n'ení nk'ie nga s'í n'esjei,
 xuta x'an chubaihi, xi nimaha, xi najmi ma fi kō xi ka. ¹⁴ B'a ts'ín nda kamataihinni.
 At'aha xuta xu'bi najmi kamaha tsjá ngajoya ngáha ri ni xi kj'uaihi, tunga kama chjíhi ri
 nistjin nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo xuta xi naxu y'entu.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku s'í chánka xi ts'asje nku nda

¹⁵ Nk'ie nga kint'é ni xu'bi nku nda xi ta kab'ejñat'ako Jesu yámixō, as'ai b'a kitsú:

—já b'a nda tjíhin ts'e xuta xi k'úéntujíhin s'í chánka xi kama má batéxuma Ntíaná!

¹⁶ As'ai b'a kitsúhu Jesu ndo:

—Nku niyá nku nda ts'asje nku s'í chánka kō nkjin nkjún xuta kits'ínkint'é nga kj'uaísehe. ¹⁷ Nk'ie nga ja tsichu chuba, as'ai kits'ínkji nku nda musuhu ndo. “Nibó, at'aha ja tjínda ngayjee nichinee”, kitsúhu xi incha kin'ekint'é nga kj'uaí s'íu. ¹⁸ Tunga ngayjee jóo incha tsanki nga n'e'yún tak'uhun. “As'ai kuak'atsená nku jñá kō tjíhin nga kfínsehe. Tíbankihi nga n'e'yún tak'unni”, kitsú nda xi tjun kik'inyaha. ¹⁹ “As'ai kuak'atsená te turu bakján nanki. Tífikjut'ayá chu. Tíbankihi nga n'e'yún tak'unni”, kitsú ngá kj'ai nda. ²⁰ “As'ai kuixanná, kui kjuaha nga najmi kama kfíhinna”, kitsú ngá nda xi ma jahan.

²¹ 'Kik'óya ngáha nda musu kō kitsúyaha nda ntiaha ngayjee ni xu'bi. As'ai kama kjahan nda xi ts'e ni'yoo. “Kitsa t'in ajin nantio kō niyáté xi tjín nanki xu'bi. Nibákoí ei xi x'ahan, xi nimaha, xi kaha, kō xi najmi ma fi”, kitsúhu nda musuhu. ²² Askahan b'a kitsú nda musu: “Ji nda ntia, ja kuats'intjusan xi nkú nga kuakixín, tunga tjíhín sa ante.”

²³ As'ai b'a kitsú ndantio: “T'in aya niyoo kō ante xi xi tjíndai ei. N'e kjuayúhun ri xuta nga kjuas'en ei, tu xi tséhe ni'yaná. ²⁴ At'aha an b'a tíxinnuu nga ndaha nku xuta xu'bo xi kixinya tíjuhun najmi kjine ni xi y'endá.”

B'i ts'in kitsúya Jesu ni xi tjíhin nga tjun ts'ínnkjink'un xuta xi mjehe tsjénkihi

(Mt. 10:37-38)

²⁵ Nkjin nkjún maha xuta xi tjénkihi Jesu. As'ai kits'ínk'ótjijak'un kō b'a kitsúhu:

²⁶ —Tsa tjín xi tsjénkina, tjíhin nga 'yún ts'íin mjena nga na'mihi, naaha, chjuúhun, ntíhi, já nts'e, jminchjín nichja, kō santaha yjoho. Tsa najmi b'a ts'íin, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána. ²⁷ Xi najmi títsjáha yjoho nga tsjénkina santaha tsa kuayá ngat'ana, najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána.

²⁸ 'Tsa nku xi tíñajinnuu mjehe ts'íinnda nku torre, ja najmi tjuhún k'úéjña nga ts'íinxki nkú tjín ni xi kfet'aha, tu xi skuéhe tsa tíñaha ni xi machjéhen nga ts'íinndjuú niu? ²⁹ At'aha tsá ts'íinnda tuts'in xjóo kō askahan najmi kuichúkuaha nga ts'íinndjuú niu, as'ai ngayjee xuta xi skuéhe nga b'a ts'íin kuajnúkiehe. ³⁰ B'i ngján b'a kuitsu: “Nku xá kik'atuts'íhin kui ndai, tunga najmi tsichukuahá ra nga kits'ínndjuú.”

³¹ 'Kō tsa nku nda rei xi tíñaha te mii já jun mjehe ngjuai kjánko kj'ai nda rei, ja najmi tjuhún k'úéjña nga ts'íinnkjink'un tsa kuichúkuaha nga kjaánko nda rei xinkuu xi nibáko kan mii já jun xi ts'e? ³² Kō tsa behe k'un nga najmi kuichúkuaha, as'ai ts'íin kji já chjine'én xi ts'e xi má nga kuankihi kjuajyu nda rei xinkuu nk'ie nga kjin tjen sa. ³³ Kui b'a maha, tu yáhá ni xi tíñajinnuu xi najmi k'úéjña ngayjee ni xi tjíhin, kui xi najmi tsuhu ra nga kama xuta ni'yakuyána.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén sihin naxo

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

³⁴ 'Nda naxo, tunga tsa ndyja nga'yúhun, ¿nkú ts'ín kama ntia ngáha? ³⁵ Najmi ta chjíhi ra. Najmi kama n'echjén xi nkúhu tsa ninte kō ta ndaha tsa n'etjijihin abonō. Tu ngjuaiyahá sa natsin ján. Xi tjen tjabaxínju, katasínju.

15

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku chutsanka xi kindyja

(Mt. 18:10-14)

¹ Nkjín já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Romá kō xuta xi najmi naxu ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise kama ñjakút'aha Jesu nga j'aisínñjuhu. ² As'ai kinchjayanehe já fariseo kō já chjine'éhen kjuatéxumoo nga b'a kitsúhu xinkjín:

—Kui ndai ts'ínkjáíhin kō kjineko níñu xuta xi najmi naxu ts'íntjusun kjuatexumoo.

³ B'i kitsú Jesu nga y'éjña chubayaha:

⁴ —Tsa tíjñajinnuu nku xi tíjinchahá unchan chutsanka, tsa ndyjaha nku, ¿a najmi kuincháhá xi cháte kō yachán ñjoo ajin jñoo kō ngjuaingisjai xi kandyjoo santa nkúhu nga sakúhu? ⁵ Kō nk'ie nga sakúhu chu, tsjo kamaha nga ngjuásun tjia. ⁶ Nga kj'uai ni'yaha, kuinchja ñjaha já xi nda nchjakohō kō já xi tjíntut'á tiñaha. “N'etsjokonú, at'aha ja kuasakú ngáhana chutsanka xi kandyjana”, kuitsuahu.

⁷ B'a tíxinnuu nga b'a tá ts'ín 'yún s'e sa kjuatsjo ndjiojmi ján nk'ie nga nku xuta ngatitsun fikj'áha rá animaha nga cháte kō yachán ñja xuta xi naxu nginkun Ntíaná, xi najmi tjíhin nga ngjuaikj'áha rá animaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku toon xi kindyja

⁸ Kō tsa nku tachjuún tíjñaha te toontaba, tsa ndyjaha nku, ¿a najmi k'uétihí nku nd'í kō kjécha ni'yaha nga kuangisjái sisin santa nkúhu nga sakú ngáha rá toohon? ⁹ Kō nk'ie nga sakúhu, as'ai kuinchja ñjaha jminchjín xi nda nchjakohō kō jminchjín xi tjíntut'á tiñaha. “N'etsjokonú, at'aha ja kuasakú ngáhana toontaba xi kandyjana”, kuitsuahu. ¹⁰ B'a tíxinnuu nga b'a tá ts'ín s'e kjuatsjo ajihín ntítsjehe Ntíaná nk'ie nga nku xuta ngatitsun fikj'áha rá animaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku na'mi xi kits'ínkjáin ngáha rá ntíhí

¹¹ B'i kitsú sa Jesu:

—Nku nda kis'ejñaha jo já. ¹² Nda xi kjintíu kinchjako na'mihi: “Ji na'mi, k'uainí ni xi kanéna”, kitsúhu. As'ai tsakjánya ndo ni xi tjíhin nga kitsjáha ntíhí. ¹³ Askahan nga ja j'a chuba nistjin, as'ai tsatéña nda xi kjintíu ngayjee ni xi kik'aihi kō ngji nku nanki t'axín kjin nga kik'a toon xi kisakúhu. Yo kits'ínkje tiya toohon nga kits'ínjnu kits'ínt'a. ¹⁴ Tunga nk'ie nga ja kits'ínkje ngayjee toohon, tu nkuhú kjintía xi tu xí 'yúhún kama nanki xu'bo kō kieke kjintía kō kui. ¹⁵ As'ai ngjinki xáha nku nda xi tjíña nanki xu'bo, as'ai kits'ínkijhi ndo má tíincha chinkaha tu xi ts'ínkjehen chu. ¹⁶ Mjehe kjine ni xi tíincha kjine chinko, tunga najmi ch'a xi kitsjáhá rá niu.

¹⁷ Tu chahán kama chubayahá ni xi kits'ín, kui nga b'i kitsúhu: “Nkú tjín maha já xi ts'ín xánta ni'yaha na'mina xi t'ib'anki tímaha nichine. Kō máha an, ei t'ibaya kjintía. ¹⁸ Tu sahá kfínse ngáha rá na'mina kō b'a xíhin: Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntíaná kō nginkuin. ¹⁹ Najmi tá an tsuhuna tsa ntíhí k'úinní. Tu sahá katumahi an xi nkú joyaha nku nda musu xi ts'íhin xánta.” ²⁰ As'ai kits'ín niyá ndatiu nga nibase ngáha rá na'mihi. Kjin tjen sa nk'ie nga kiekehe na'mihi kō kama nimaha. Tsangatsanka nga ngjitsubakjá ntíhí ndo kō kikjexu'ba. ²¹ As'ai b'a kitsú ndatiu: “Ji na'mi, tjenna jé nginkun Ntíaná kō nginkuin. Najmi tá an tsuhuna tsa ntíhí k'úhinní.”

²² Tunga b'ahá kitsú na'mihi ndatiu nga kinchjako já musuhu: “Kítsa nibáko najyun xi 'yún nda kō n'engjo ntína, kō tá t'eyohoo najnú ntsja nku stjink'un, kō tjayohoo tjabaxínté. ²³ Nku turu xunkú xi 'yún chánka nibáko kō n'ek'ion. Chineé kō n'esjee s'í. ²⁴ At'aha ntína xu'bi nkú joyaha tsa ja k'ien ja kj'uíya ngáha rá. Kui xi kindyja ja kuasakúsái ngáha.” As'ai nku s'í incha kik'asje.

²⁵ Máha nda xi chóo, jñá kafi. Nk'ie nga kik'óya kō j'ai tiña ni'yoó, kint'é nga suun tífane kō nga tíincha tenki xuta. ²⁶ As'ai kinchjaha nku nda musu kō kingjásjaiyaha mí nihi xi tíma. ²⁷ B'a kik'ihín: “Nda nts'ei ja kaf'ai ngáha kō na'mihi katsjá kjuá nga kan'ek'ien nku turu xunkú xi 'yún chánka, at'aha nda tjíhin ndo nga kuats'ínkjáin ngáha rá.” ²⁸ Kama kjan nkjühun nda xi chóo nga santaha najmi tá mjehe rá kjuas'ehen ayoo. Kui nga tsitjusjehe na'mihi kō tsankihí nga kjuas'en. ²⁹ Tunga b'ahá kitsú ndo: “Yai, té, xi nkú ts'ín nkjin nú tjíhin nga títs'inxát'aha kō tehente tínt'e'éhen, tunga ndahachí nku niyá najmi kje 'bainí nku chutentsu ichí xi k'uasjékohona s'í já xi tjoho an. ³⁰ Tunga nk'ie nga kj'uai ntíhí xu'bi, xi kits'ínkje kō jminchjín skóo ni xi kik'aihi, kan'ek'ieihín nku turu xunkú chánka.”

³¹ As'ai b'a kitsú na'mihi: “Ji ntína, tehente tinchukoní ei, kō ngayjee ni xi tjínna ji ts'i. ³² Tunga nd'ai tjíhin nga n'esjee s'í kō n'etsjaá, at'aha nda nts'ei nkú joyaha tsa ja k'ien ja kj'uíya ngáha rá. Kui xi kindyja kō ja kuasakúsái ngáha”, kitsú.

16

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda musu xi najmi naxu ngjiko xáha

¹ B'i kitsú ya Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyáha:

—Y'ejña nku nda nchiná xi kitsjá xáha nku nda musuhu tu xi kuasehe ra ni xi tjihin. Kik'inyaha nga nda musu tits'inkje tiya ni xi kits'inkjas'ehen nga kuasehe. ² As'ai kinchjaha nda musu ko b'a kitsúhu: “¿Á b'a tsu én xi tint'ehena? N'ekjas'enni kuenta ha xa xi tin'ei, at'aha najmi ta ji chasehe ri ni xi tjinna.” ³ As'ai kits'innkjink'un nda musu. B'i kitsú: “¿Mí nihi xi ts'ian ei ni, at'aha ja tits'inkje xana nda ntiana? Najmi kuichúkuana tsa xa ndjá ts'ian ko subana tsa chje kuankia. ⁴ Ja be mí nihi xi ts'ian tu xi ts'íinkjáihinna xuta ni'yaha nk'ie nga ja kje xana.”

⁵ As'ai kinchjaha nga nkúnkú já xi tjehe ts'e nda ntiaha. “¿Nkú tjin tjehe ts'e nda ntiana?”, kitsúhu nda xi tjun j'aisehe. ⁶ “Unchan ndji seti”, kitsú ndo. B'a kitsú nda musu: “Á xujun xi tjit'a xkih ni xi tjehe ei. Kitsa tinchin, tu saha tu chatehé t'et'ai.”

⁷ As'ai b'a kitsú ngáha kj'ai: “Ko ji, ¿nkú tjin tjehe?” “Unchan kusta tuniñu”, kitsú nda xu'bi. B'ahá ta kitsú ngáha nda musu: “Á xujun xi tjit'a xkih ni xi tjehe ei. Tu saha tu chate ko katéhe t'et'ai.”

⁸ As'ai nda ntiaha nda musu ch'onk'un xu'bi kama nkjühun nga 'yún nkjink'un ndo nga b'a kits'in. At'aha xuta xi ts'e asuntee 'yún tjin saha kjuankjink'un xi nkú ts'in b'éndako xinkjin nga xuta xi ts'e má ndzjeen. ⁹ Ko an b'a tíxinnuu. N'e chjón kjuanchiná xi tjin asunte ngatitsuin nga kuinko xuta, tu xi kas'ehenuu xuta xi nda kuinchjakonuu. B'a ts'in nk'ie nga kfeko asuntei kjuanchináha, n'ekjainnuu má nga kuintsuba síun.

¹⁰ Xi kixi fiko nga ts'intjusun ni xi ichi, kui xi ta naxu fiko nga ts'intjusun ni xi tse. Ko xi najmi kixi fiko nga ts'intjusun ni xi ichi, kui xi ta najmi naxu fiko nga ts'intjusun ni xi tse. ¹¹ Kui b'a maha, tsa najmi kixi kuankinkoo nga chasoho kjuanchiná xi tjin asunte ngatitsuin, ¿ya xi tsjanuu nga chúnnto kjuanchiná xi ndoo? ¹² Tsa najmi kixi kuankinkoo nga chasoho ni xi ts'e xi kj'ai, ¿ya xi tsjanuu ni xi ts'ajun? ¹³ Ndaha nku nda musu najmi ma ts'inxát'aha jo já ntia. At'aha nku xi ts'in unkie ko nku xi ts'íintjo, ko a ra ts'inxát'a sisihin nku ko ch'on ts'in kuasehe xinkuu. Kui nga najmi kama n'exát'aha ruu Ntiana ko kjuanchinoo.

¹⁴ Tunga já fariseo, kui xi 'yún tsjoho toon. Kui nga tsajnukiehe Jesu nk'ie nga kint'é ngayjee ni xu'bi. ¹⁵ As'ai b'i kitsúhu Jesu jóo:

—Xuta nda n'esjo yjonuu nginkun xuta, tunga Ntiana há be xi nkú ts'in tjintuyá animanuu. At'aha ni xi benkjún xuta tu ts'ihí maha Ntiana nga basehe. ¹⁶ Jet'a xáha ni xi kis'et'a kjuatexumoo ko ni xi tsakúya já profeta nistjin nga j'ai Jua Bautista. Kui nistjiun kik'atuts'ihin ra nga tis'enijmí nga Ntiana xi batexuma ko xuta titsjá nga'yuhun yjoho nga tifas'enjin nga Ntiana xi kuatexumaha. ¹⁷ Tunga ta chjhi ra kjuatexumoo. Najmi 'ni tjin tsa ndyjajihin sén nk'a ján ko t'anankiu nga nku ntu ichihi kjuatexumoo ndyjat'a.

B'i ts'in kinchjanijmíyaha Jesu kjuabixoon

(Mt. 5:31-32; 19:1-12; Mr. 10:1-12)

¹⁸ Tu yaha ni xi k'ujña chjuuhun ko kuixanko kj'ai tachjuún, kui xi títangane kjuabixan tjuhun. Ko xi kuixanko ngáha tachjuún xi y'ejñaha x'ihin, kui xi ta títangane ni xi 'mihí kjuabixan.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda nchiná ko nku nda x'an

¹⁹ Y'ejña nku nda nchiná xi bja najyun xi 'yún chji ko najyun xi tsjo k'un ko ngayjee nistjin tsjo ts'in b'asje s'í. ²⁰ Ta y'ejña ya nku nda x'an xi 'mi Lazaro, xi kitsejnuhu ra tsé ko xi fajñastiu ankjua ni'yaha nda nchinoo. ²¹ Kui nda x'on ni xi un b'éhe k'un nga kjine t'ía xi xi bixuntunkí kinte yámixaha nda nchinoo. Ko santaha nañoó f'aik'uhun nga kjinejnu tséhe. ²² Tu k'iehn nda x'on ko ntítsjee ngjikoho ante xi má nga tijná ntje

cháná Abraham, ko ta k'ien nda nchinóo ko ngijyanji. ²³ Nk'ie nga un tibehe nda nchinóo ngak'ien, tsasenjinki ko kieke nga kjin tijná Abraham ko nga Lazaró kab'ejñat'aha.

²⁴ 'As'ai kikjintáya nda nchinóo nga kinchja: "Ji na'mi Abraham, katuma nimaahi an. T'exái Lazaró nga kats'ínk'anchiku najnú ntsja ko kanibá ts'ínk'anchi njá. At'aha 'yún nkjún un tibehe ei ajin nd'íi", kitsú. ²⁵ Tunga b'ahá kitsú Abraham: "Ji ntína, n'ekj'áitsjein nga tsjo ts'ín tsinchin asuntee ko Lazaró kjuanima j'anke. Tunga nd'ai tjihin kjuajyu ko ji un tibehe. ²⁶ Ko nku tikjá ya. Nku tixa chánkantsú tjenchja masen yaná. B'a ts'ín najmi ma f'atikjáha xi tjintu ei xi mjehe ngjuai ján ko ta ndaha xi tjintu ján najmi ma f'atikjá nga kj'uai ei."

²⁷ 'As'ai ta kinchjahá ngáha nda nchinóo: "Tíbankihi, na'mi, nga n'ekjí Lazaró ni'yaha na'mina. ²⁸ At'aha un maha já nts'é. Katjitsúyaha tu xi najmi ko kui kj'uaihi ante xu'bi má nga un tibehe xuta", kitsú ndo. ²⁹ Tunga b'ahá kitsú Abraham: "Tijnáha já nts'ei kjuatéxumaha Moise ko xujun xi y'ét'a já profeta. Kui xi kant'é éhen", kitsú. ³⁰ 'As'ai: "Najmi, na'mi Abraham. Tunga tsa tjin xi kj'uaiya ngáha ra ngabayoo ko ngjuaisehe já nts'é, ngjuaij'áha ra animaha", kitsú nda nchinóo. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Abraham: "Tsa najmi tint'é éhen ni xi y'ét'a Moise ko já profeta, ta najmi kama chubayaha ndaha tsa tjin xi kj'uaiya ngáha ra ngabayoo."

17

B'i ts'ín kinchjanimiyaha Jesu xuta xi ts'ínkijnejin je xuta xingisoo

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹ B'i kitsú Jesu nga kinchjako xuta ni'yakuyaha:

—Tjihin nga s'e ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun xuta, tunga, jnima ru ts'ihin xi ts'ínkijnejin ngatitsun xuta xi kj'ai! ² Tu sahá ra ngandaha xi b'a ts'íiun tsa s'et'a 'yúnt'a kásin nku ndjio chánka ko chjanikj'ajin ntáchak'uun, kintehe ni nga ts'ínkijnejin ngatitsun nku ntí ichí xi nkúhu xu'bi. ³ Chuhuun yjonuu.

'Tsa nda nts'ei títs'ín ngatitsun, chubakoi nga najmi nda títs'ín. Tsa ngjuaij'áha ra animaha, n'endyjat'aihi. ⁴ Tsa yatu niyá ch'on ts'ínkóhi nga nku nistjin ko tsa yatu niyá: "Tífik'aha ra animana, n'endyjat'ani", tsa kuitsuhi, n'endyjat'aihi.

⁵ 'As'ai kinchja já postru:

—Tisinkoni tu xi 'yún s'ejin sahani Ntiana.

⁶ B'i kitsú Jesu:

—Tsa tu ichí s'ejinnuu Ntiana xi nkúhu nku k'un mostasa xi 'yún ichí, kama b'a k'úhuun yá tu xu'bi: "Tiyú xin ei ko t'ihinsinjñajin ntáchak'uun." Kuint'é'ennuu yoo.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda musu xi ts'intjusun xáha

⁷ 'Tsa nku xi tijnajinnuu tijnaha nku nda musu xi kafikján t'anankiu ko tsa chu kafikunntá, nk'ie nga ja k'ooýaha jñá nda musu, najmi b'a kuitsuhi: "Títjáhanchunt'ái yámixó." ⁸ B'a ní kuitsuhi: "T'endaní ni xi kjiñe ko n'esjei najyihin. T'eyání nichinena ko ntá xi k'ua, ko askahan kama chinej ko s'í ji." ⁹ Ko ta ndaha najmi tsjáha máb'achjhi nda musuhu nk'ie nga ja kuats'intjusun xá xi kuatsjáha. ¹⁰ B'a ta ts'ín jun, nk'ie nga ja n'etjusun ngayjee xá xi kitsjánuu Ntiana, b'a ní tixiún: "Já musu ní. Ni xi kik'inni, kui nihi xi kin'ei."

B'i ts'ín kits'ínkijhi Jesu te já xi k'uhun ch'in fentujnu

¹¹ Nk'ie nga títs'ín niyá Jesu nga tífi nanki Jerusalen, j'ajin masen ante Samaria ko ante Galilea. ¹² Nk'ie nga tsichu nku nanki ichí, j'aik'úhun te já xi k'uhun ch'in fentujnu. Kui xi kjint'á tsincha ¹³ nga kikjintáya:

—Ji Jesu, nda maestru, katuma nimaahi jin.

¹⁴ Nk'ie nga kieke Jesu jóo, as'ai b'i kitsúhu:

—Tankínkuhu yjonuu já na'miu.

Nk'ie nga t́incha fi jóo, tsitjuxín ch'ihin. ¹⁵ As'ai nku nda xi tjenjihin já xi tee, nk'ie nga kieke nga kama nkíhi, kik'óya kó kits'intsjohó Ntíaná nga 'yún kikjintáya. ¹⁶ J'aisinkúnch'int'aha Jesu nga íxí t'anankiuhú kingjénsten nintaku kó kitsjáha máb'achjíhi. Samaria nibáha nda xi b'a kits'íun. ¹⁷ As'ai b'í kitsú Jesu:

—¿A najmi tehé maha já xi kama nkíhi? ¿Má kfíhi já xi ñja xingisoo? ¹⁸ ¿Á tu nkuhú nda xu'bi xi najmi ntje Israel tjeheñ rā kuak'óyaha nga kj'uaits'intsjohó rā Ntíaná?

¹⁹ As'ai b'í kitsúhu ndo:

—Tisíntjein kó t'in. At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkíhi ri.

B'í ts'ín tsakúya Jesu nkjé kuatéxuma Ntíaná

(Mt. 24:23-28, 36-41)

²⁰ As'ai já fariseo kingjásjaiyaha Jesu nkjé kuichú nistjin nga kuatéxuma Ntíaná. B'í kitsú Jesu:

—Tunkaán najmi kama chjihí nk'ie nga kuatéxuma Ntíaná. ²¹ Kó ta ndaha najmi b'a kuitsú xuta: “Ei tíña”, kó a ra: “Ján tíña.” At'aha ja tibatéxuma Ntíaná ajinnuu.

²² As'ai b'a kitsúhu xuta ni'yakuyáha:

—Kuichú nistjin nga kama mjenuu nga choo ndaha tsa tu nku ichí nistjin xi s'e nk'ie nga kj'uaí Ntíhi Ndax'íun, tunga najmi chanú. ²³ Tjín xi b'a kuitsunuu: “Ei tíña”, kó a ra: “Ján tíña.” Tunga najmi tu bankínú kó ta ndaha najmi tu tsjennkíhuu. ²⁴ At'aha xi nkú ts'ín ma chji nd'ích'on nk'a ján nga bat'ai, nga ma chji ei kó ma chji ján, b'a ta ts'ín kama chji Ntíhi Ndax'íun nistjin nk'ie nga kj'uaí ngáha. ²⁵ Tunga tíjuhún tjíhin nga un nkjún skuehe kó nga xuta xi tjín nd'ai najmi ts'ínkjáíhin.

²⁶ Xi nkú kama nistjin nga y'ejña Noe, b'a ta kama nistjin nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhi Ndax'íun. ²⁷ Kui nistjiun t́incha kjine kó t́incha 'bi xuta. T́incha bixan kó t́incha ts'ínkixan ntíhi. B'a t́incha ts'ín santa nkúhu nga tsichu nistjin nga jas'en Noe tsutsu chánko, kó tu ni xí kik'ahá ts'í kó jesunjin ntá ngayjee xuta. ²⁸ Kó b'a ta kama nistjin nga y'ejña Lot. T́incha kjine kó t́incha 'bi xuta. T́incha b'atse ni kó t́incha batéña ni. T́incha b'éntje kó t́incha ts'ínnda ni'ya. ²⁹ Tunga nistjin nga tsitju Lot nanki Sodoma, nibajen nk'a ján nd'í kó sufri nga tsixuntu t'anankiu. Jesun ngayjee xuta. ³⁰ B'a ta kama nistjin nk'ie nga kuakúchji yjohó Ntíhi Ndax'íun.

³¹ Kui nistjin xu'bo, xi kab'ejñasun nk'a ni'yaha najmi tu kuitjuen nga kj'uaí k'asje ni xi tjíntu aya ni'yaha. Kó xi kafi jña najmi ta kats'óyaha ni'yaha. ³² N'ekj'átsjohoon yjonuu ni xi kamat'ain chjuúhun Lot. ³³ Tu yáha ni xi mjehe ts'ínk'anki suba yjohó nga k'úejña t'ík'un, kui xi tu sahá kuayá. Tunga xi kuayá, kui xi tu sahá n'ek'anki. ³⁴ An b'a tíxinnuu. Kui nistjen xu'bo jo xuta xi kjintusún nku kama, nku chjúbé kó xinkuu s'ejña. ³⁵ Jo jminchjín xi t́incha ot'áha xinkjín, nku chjúbé kó xinkuu s'ejña. ³⁶ Jo já xi kafi jña, nku chjúbé kó xinkuu s'ejña.

³⁷ B'a kitsú jóo:

—Ji Nda Ntía, ¿má xi tjeheñ b'a kamo?

B'í kitsú Jesu:

—Yaha nga má kjjña nku yjoninte k'ien, yo ma ñjakú chálíkíe. B'a ta ts'ín chaha nga kj'uaí Ntíhi Ndax'íun.

18

B'í ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén ni xi kits'ínko nku nda jue nku tachjuún xi ja k'ien x'íhin

¹ As'ai Jesu y'ejña chubayaha xuta ni'yakuyáha nga tsakúyaha nga tjíhin nga tehente kuinchja Ntíaná kó nga najmi ts'ínkjehe k'un. ² B'í kitsúhu:

—Nku nanki y'ejña nku nda jue xi najmi benkjún Ntíaná kó ta ndaha najmi nusihin xuta. ³ Yo ta y'ejña nku tachjuún xi ja k'ien x'íhin. Kui xi fisehe nda jue nga b'a tsuhu: “Kixi n'ení kjuá xi tjínkóna chá kontrana.” ⁴ Nkjin nistjin j'a nga najmi kits'íhin kjuá tachjuún. Tunga askahán ni kits'ínkjink'un: “Ndaha tsa najmi benkján Ntíaná kó najmi

nusinna xuta, ⁵ tunga tu nku títs'ínstihína tachjín. Kui nga tu sahá kixi ts'ihin ra kjuá tu xi najmi ts'ínkjehe kjuatsentana nga kj'uaíse tehentena.”

⁶ B'i kitsú sa Nda Ntíaná Jesu:

—Nda tasinñju ni xi kitsú nda jue ch'onk'un xu'bi. ⁷ Ntíaná, ¿a najmi kixihí ts'íhín kjuá xuta xi j'ájin, xi nistjin nistjen nchjako? ¿A ts'ínk'andayahá nga kuasínko? ⁸ B'a tíxinnuu nga ntjuúhun ts'íhín kjuá xuta xi ts'e. Tunga nk'ie nga kj'uaí ngáha Ntíhi Nda x'iun, ¿a sakú saha asunntee xuta xi s'ejihín Ntíaná?

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén nku nda fariseo ko nku nda xi f'áchjintjai ch'á

⁹ Ta y'éjña chubayaha Jesu nga tsakúyaha xuta xi b'a maha nga naxu tíncha ts'ín nginkun Ntíaná maha, tunga najmi ndahá ts'ín basehe xuta xingisoo. B'i kitsúhu:

¹⁰ —Jo já ngi nchjako Ntíaná má ma natsihín nínku, nku xi nda fariseo ko nku nda xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma. ¹¹ Nda fariseo b'i ts'ín kinchjako Ntíaná nga ngandaha kinchja nk'ie nga kabasinjña ndju: “Ji Na'mi, títsjaha máb'achjí at'aha najmi b'a k'an xi nkú k'un xuta xi k'oo, xi ndyjé ts'ín, xi ch'onk'un, xi b'at'aha chjuúhun. Ko ta ndaha najmi b'a k'an xi nkúhu nda xu'bi xi f'áchjintjai ch'á. ¹² Jo niyá nga tuntjóo bátejña kjintía ko nku tikjá ngayjee ni xi ts'in ngana tsja chje.”

¹³ Tunga nda xi f'áchjintjai ch'á kjin tsasinjña ko santaha najmi ma k'un tsa nk'a ján kuasenjinki. Tu kik'onayahá 'mehe nga b'i kitsú: “Ji Na'mi, katuma nimahi an nga jé tjenna.” ¹⁴ An b'a tíxinnuu. Nku nda xi naxu kama ndaj nginkun Ntíaná nk'ie nga kik'óya ngáha ni'yaha. Najmi b'aha nda xinkuu. At'aha tu yáhá ni xi k'uasjenk'a suba yjoho, kui xi ichí kama nginkun Ntíaná. Ko xi k'uasje nimakjua yjoho, kui xi sakúhu kjuachánka.

B'i ts'ín nda kinchjane Jesu jántí xiu

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

¹⁵ As'ai incha j'aiko xuta ntíhi tu xi Jesu ngjuénnehe ra ntsja. Tunga nk'iehé nga kkie já ni'yakuyoo ni, b'a kitsúhu xuta nga najmi b'a incha ts'ín. ¹⁶ Tunga kinchjahá ra Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Tjehenntoho jántíu nga kanibásena. Najmi tu jun b'ech'óhoo. At'aha xuta xi b'a ts'ín tjíntuyáha xi nkú joyaha jántí xi, kui xi tjehen ra nga Ntíaná kuatéxumaha. ¹⁷ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi najmi ts'ínkjáihín nga Ntíaná xi batéxumaha xi nkú ts'ín ts'ínkjáihín nku nda chí ni xi 'báihí, kui xi ndahachí najmi kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

B'i ts'ín kinchjanijmiko Jesu nku nda nchiná

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

¹⁸ As'ai nku nda k'aku kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji nda maestru, ji xi ndai, ¿mí nihi xi ts'ian tu xi kama ts'ínkjáihín ra nga kúatejña tík'un sían?

¹⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Á an xi nda tí'mihini? Najmi tjín xi ndaha, nku tutuhú Ntíaná. ²⁰ Yai xi nkú ts'ín tjít'a kjuatéxumoo: “Najmi tu biyunéi kjuabixoon. Najmi tu n'ek'iein. Najmi tu ndyjé n'ei. Najmi tu testiyu tsank'á n'ei. Chankjún na'mihí ko naahi.”

²¹ B'a kitsú ndo:

—Ngayjee ni xu'bo títs'intjusan santa nkúhu nga ndyjana.

²² Nk'ie nga kint'é Jesu ni xu'bi b'a kitsú:

—Nku ni ndyjat'á sahi. Tateñai ngayjee ni xi tjíhin ko tjeihín xuta x'an. B'a ts'ín s'ehe ri kjuanchiná ndjiojmi ján. As'ai nibái nga tsjénkiní.

²³ Tunga nk'iehé nga kint'é ndo éin, kik'ie nusin nusihín, at'aha 'yún nkjún nchiná.

²⁴ Nk'ie nga kkie Jesu nga kik'ie nusin nusihín ndo, b'i kitsú:

—¿Á b'a 'yún 'ni tjíhin tsa xuta xi nchiná nkjúhun kjuas'enjihín nga Ntíaná kuatéxumaha! ²⁵ Tu sahá najmi 'ni tjín tsa nku chu camello kjuas'en tixaha nku nintu nga nku nda nchiná kjuas'enjin nga Ntíaná xi kuatéxumaha.

²⁶ As'ai xuta xi kint'éhe b'a incha kitsú:

—¿Yá xi kama k'uanki ni ma?

²⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ni xi ndahachí najmi maha ts'ín xuta, Ntíaná maha ts'ín nii.

²⁸ As'ai b'a kitsú Pedro:

—Xi nkúhu jin, ja y'entuí ni xi tjínni ko tjennkihi nd'ai.

²⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi y'éjña ni'yaha, tsa chjuúhun, tsa já nts'e, tsa xi cháha ko tsa ntíhi at'aha Ntíaná batéxumaha, ³⁰ kui xutai 'yún ts'ati k'uai ngáha ra asunnte xu'bi ko nistjin xi nibá askahan k'uaihi nga k'úentu tík'un sín.

B'i ts'ín ta kitsúya ngáha Jesu nga kuayá

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

³¹ As'ai ngjiko t'axín Jesu já ni'yakuyá xi te joó ko b'a kitsúhu:

—Tjenñju. Ja títbankíáán nanki Jerusalen. Yo kuitjusun ngayjee ni xi y'ét'a já profeta nga kamaha Ntíhi Ndax'iun. ³² At'aha aya ntsja xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra n'ekjas'en. Kui xi kuajnukiehe, ch'on ts'íhin, ko kuatétéjnuhu. ³³ K'uéhe ko ts'ínk'ien. Tunga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.

³⁴ Ndaha nku ni xu'bi najmi kamankjihin já ni'yakuyóo. Najmi be ni xi tínchja Jesu, at'aha kis'ejña 'maha niu.

B'i ts'ín kits'ínkihi Jesu nku nda ka

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

³⁵ Nk'ie nga ja títbichú tiña Jesu nanki Jerico, nku nda ka kab'ejña andai niyóo nga títbanki chje. ³⁶ Nk'ie nga kint'é ndo nga tíf'a nkjún xuta, as'ai kingjásjaiya mí nihi xi tíma. ³⁷ Kik'inyaha nga Jesu, nda xi nibáha Nazaret, tíf'a yo. ³⁸ As'ai kikjintáya:

—Ji Jesu, ji xi ntjehe David, katuma nimahi an!

³⁹ Xuta xi yja títjuun kinchjatikohó tu xi k'uéchja'aha ts'a, tunga tu sahá 'yún kikjintáya sa:

—Ji ntjehe David, katuma nimahi an!

⁴⁰ As'ai tsasin'yún Jesu ko b'a kitsú nga ngjuaichj'a nda ko. Nk'ie nga ja j'ai, Jesu kingjásjaiyaha:

⁴¹ —¿Mí xi mjehi nga ts'ihin?

B'a kitsú nda ko:

—Ji nda maestru, mjena nga kama chjina.

⁴² B'i kitsú Jesu:

—Katuma chjiji. At'aha kuas'ejihin nga Ntíaná kits'ín nibána, kui nga kama nkihi ri.

⁴³ Ta kuihi chubó kama chjiji ndo ko kitsjennkihi Jesu nga kits'intsjohó Ntíaná. Ko ta kits'intsjohó Ntíaná ngayjee xuta xi kkie ni xu'bi.

19

B'i ts'ín tsichuk'úhun Zakeo Jesu

¹ As'ai tsichu Jesu nanki Jerico. J'ajin nankiu. ² Yo tíjña nku nda nchiná xi 'mi Zakeo, xi nda k'akuhu já xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma. ³ Kui xi mjehé skue yáha Jesu, tunga najmi tímahá ra, at'aha katsehe xuta ko ch'e nkjún ya Zakeo. ⁴ As'ai tsangatsanka títjuhun xuta nkjiun ko tsiyajnu nku yá xi síjña yo, tu xi skuehe Jesu, at'aha yo tjihin nga kj'ua.

⁵ Nk'ie nga ja tíf'a Jesu yo, tsasenjinki má kji'a ndo ko b'i kitsúhu:

—Ji Zakeo, kitsa titjujein, at'aha ni'yahi tjihin nga ts'inkj'áya nd'ai.

⁶ As'ai kitsa tsitjujen Zakeo ko tsjo kamaha nga kits'ínkjáihin Jesu ni'yaha. ⁷ Tunga nk'ie nga kkie xuta ni xu'bi, as'ai ngayjee kinchjayane Jesu nga b'a kitsúhu xinkjín:

—Ni'yaha nku nda xi najmi ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise kfi ts'ínkj'áya.

⁸ As'ai tsasinjña ndju Zakeo ko b'a kitsúhu Jesu:

—Chasei, nda maestru. Tsjaha xuta x'an masen ni xi tjinna. Ko tsa tjín xi ndyjé kits'ihin nga ts'anachaha, ts'ink'óya ngáha ra ñju niyá tjihin ni xi jakj'aha.

⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ja k'uanki nd'ai xuta xi tjintu ni'ya xu'bi, at'aha ta ntjehe ntje chjáná Abraham y'aha ra nda xu'bi. ¹⁰ At'aha Ntíhi Ndax'iun j'aingisjái ko j'ai ts'ínk'anke xuta xi ja kindyja.

B'i ts'in tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda xi kitsjáha já musuhu toon xi ts'inxáko (Mt. 25:14-30)

¹¹ Nk'ie nga tímjéñju xuta ni xi tinchja Jesu, as'ai ta y'ejña chubaya ngáha nga tsakúya. At'aha ja tibichú tiña nanki Jerusalen ko b'a tímaha xuta nga akui kuatexumahá Ntíaná.

¹² Kui nga b'a kitsúhu Jesu:

—Y'ejña nku nda nchiná xi ngji kjin kj'ai nanki tu xi nda rei n'e maha ko askahan k'ooya ngáha. ¹³ As'ai kinchjaha te já musuhu ko kitsjáha toon nga nkúnkú jóo. “N'exáko tooin santa nkúhu nga kjúái ngáhana”, kitsúhu.

¹⁴ Tunga unkiehé ra xuta nankihí ndo ko incha kits'ínkji tjennki ndo já chjine'én xi b'a kuitsu: “Najmi mjeni tsa kui ndai xi kama nda reini.” ¹⁵ Tunga kin'e mahá nda rei ndo ko kik'óya ngáha nankihí. As'ai kitsjá kjuu nga chubaha já musu xi kitsjáha toon, tu xi skuehe xi nkú tjin kits'ín nganasun nga nkúnkú jóo.

¹⁶ 'As'ai j'ai nda xi tjuun. “Ji nda ntia, te tjihin nga kits'ín nganasun toohin”, kitsú. ¹⁷ “Nda tjin. Nda ní ji, nda musu. Naxu kin'etjusuin xá ichí xi kitsjaha, kui nga tsjaha ra nga kuatexumaha ri te nanki”, kitsú nda rei. ¹⁸ As'ai j'ai nda musu xi ma joho. “Ji nda ntia, un tjihin nga kits'ín nganasun toohin”, kitsú. ¹⁹ “Ji xi kuatexumaihi un nanki”, ta kitsúhu nda musu xu'bi.

²⁰ 'As'ai j'ai ngá kj'ai nda musu. “Ji nda ntia, á toohin ngáha ei. Nku pañu kik'ontikjajian nga y'etjá, ²¹ at'aha tsankjuhun. At'aha kjan ní ji. Chjubéi ni xi najmi ji y'ejnai ko chjusintjein chan xi najmi ji y'entjei”, kitsú. ²² As'ai b'a kitsú nda rei: “Ji nda musu ch'onk'un, ta kuihi én xi kuakixín ts'inkokjuahara. Tsa an xi kjan ko fakj'a ni xi najmi an y'ejná ko kjesintjen chan xi najmi an y'entje, ²³ kui nga, ¿á najmi kin'ekjas'eheñ ri toonna já xi be nkú ts'ín ts'inxáko ho toon? Tsa b'a kin'ei, ja ra ts'inkjain ngáha ra nd'ai toonna ko santaha ntíhi nga kjúa”, kitsú.

²⁴ As'ai kinchjako nda rei já xi kabincha yo. “Chjú'ohoo tooon nda xu'bi ko tjohoon nda xi tijnaha te”, kitsúhu. ²⁵ “Ji nda ntia, ja tijnaha te toon nda xu'bo”, kitsú jóo. ²⁶ Tunga b'ahá kitsú nda rei: “An b'a tixinnuu. Ngayjee xi tjihin ni, kui xi k'uai saha. Tunga xi najmi tjihin, kui xi chjú'aha santaha ni xi ichí xi tijnaha. ²⁷ Ko máha já kontrana xi najmi mjehe nga kuatexumaha, nibáko ei ko nginkán tichákjó kásin.”

B'i ts'in jas'en Jesu nanki Jerusalen (Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

²⁸ Nk'ie nga ja b'a kitsú Jesu, as'ai kitsjen tíjün nga kits'inndjuú ngáha niyáha nanki Jerusalen. ²⁹ Nk'ie nga ja tsichu tiña Betfage ko Betania, nanki xi tiña maha asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo, as'ai kits'ínkji Jesu jo já ni'yakuyáha ³⁰ nga b'i kitsúhu:

—Tankiún nanki ichí xi tijná tiña ján. Nk'ie nga ja kuichú yo, sakúnuu nku ntí búrrú xi tjit'a'yún, xi najmi kjee ch'a b'esúhun. Chjúnndayo ko nibáko ei. ³¹ Ko tsa tjin xi nguásjaiyanuu: “¿Á jun tichjundáyahanu chu?”, tsa kuitsunuu, b'a t'ihuun: “Nda maestru rú machjéhen chu.”

³² As'ai ngji já xi kin'ekjáu ko kisakúhu chu xi nkú nga kitsú Jesu. ³³ Nk'ie nga ja tijncha kjendáya ntí búrrú, as'ai b'a kitsú já xi ts'e chu:

—¿Á jun tichjundáyahanu ntí búrrú?

³⁴ B'a kitsú jóo:

—Nda maestru rú machjéhen chu.

³⁵ Incha j'aikoho Jesu chu. Najyuhun incha kingjásuhun chu ko kits'ínk'íésun Jesu. ³⁶ Xi nkú nga ts'ín tífi Jesu, b'a ts'ín kingjántu najyuhun xuta aya niyóo. ³⁷ Nk'ie nga ja tijncha bichú tiña má jenstehen asunntu tjenki Yá Olivo, as'ai ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu 'yún incha kikjintáya tsjo nga kits'intsjoho Ntíaná ngat'aha ngayjee kjuankjún xi incha kieke.

³⁸ B'a incha kitsú xuto:
—jNtíaná nda kats'ínko nda rej xi kits'ín nibá ngajohó! ¡Kas'e kjuajyu ndjiojmi ján ko kaya kjuachánkaha Ntíaná nk'a ján!

³⁹ As'ai kinchja k'ua já fariseo xi tjenjihin xuta nkjiun:

—Ji nda maestru, b'a t'ihin xuta ni'yakuyáhi nga najmi tu b'a incha kats'ín.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a tíxinnuu, tsa k'uéchja ts'a xuta xu'bi, ndjio incha kjintáya.

⁴¹ Nk'ie nga j'ai tiña Jesu nanki Jerusalen, kikjintántjai nankiu nk'ie nga kkie. ⁴² B'i kitsú:

—Tsa tu kui sa nistjin xu'bi kamankjinnuu ni xi tsjánuu kjuajyu! Tunga tíña 'mahánuu niu nd'ai. ⁴³ At'aha kuichú nistjin nga já kontránuu k'uétjindainuu xjó nga k'uéchjanuu tu xi ts'ínkjehenuu. ⁴⁴ Ts'ínkjenuu ko ts'ínk'ien xuta nankinuu. Ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasun saha ra xinkjín. At'aha najmi kamankjinnuu nk'ie nga y'éjña chjinuu Ntíaná kjuandaha.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu já xi tíincha batéña chu má ma natsihin ninku

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

⁴⁵ As'ai jas'en Jesu má ma natsihin ninku. Kik'onsje já xi tíincha batéña ko tíincha b'atse chu yo. ⁴⁶ B'i kitsúhu:

—B'a ts'ín tjit'a éhen Ntíaná: “Ni'ya xi má nga kuinchjako xuta Ntíaná kama ni'yaná.” Tunga jun antehé já ndyjé t'n'e mo.

⁴⁷ Xki nistjin tsakúya Jesu natsihin ninku. Ko já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já xi yankjúhun incha tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'ínk'iehen Jesu. ⁴⁸ Tunga najmi tísakú niyáhá ra nkú ts'ín b'a incha ts'ín, at'aha ngayjee xuta 'yún mjehe nga kuasínñjuhu ni xi tínchja Jesu.

20

B'i kama nk'ie nga kingjásjaiyaha já tjíxóo Jesu yá xi kitsjá xáha

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

¹ Nku niyá nk'ie nga t'ibakúya Jesu má ma natsihin ninku nga y'énijmíhi xuta én nda tsuhu Ntíaná, as'ai j'aik'úhun já na'mi k'aku, já chjine'éhen kjuatéxumoo ko jáchá xi ta tjíhin xá. ² B'a incha kitsúhu:

—T'inanyi, ¿mí xá xi tjíhin nga b'a t'n'ei? ¿Yá xi kitsjá xáhi?

³ B'i kitsú Jesu:

—Ko an ta kuasjáyanuu nku ni. T'inyanú. ⁴ ¿Yá xi kits'ín nibáha Jua Bautista nga j'aiténtá xuta? ¿A Ntíaná, a ra xuta asunnteihí?

⁵ As'ai b'i kitsúhu xinkjín nga kinchjanijmíyaha niu:

—Tsa: “Ntíaná kits'ín nibáha Jua”, kuixíaán, as'ai b'a kuitsuná: “¿Á najmi kis'ejihinnuu ni xi kitsúhu Jua?” ⁶ Ko tsa: “Xuta asunnteí kits'ín nibáha” kuixíaán, ngayjee xuta k'uéná ndjio nga ts'ínk'iená, at'aha b'a tsu xuta nga nku nda profeta kama Jua.

⁷ As'ai kinchjako ngáha Jesu:

—Najmi yai yá xi kits'ín nibáha.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ko ta ndaha an najmi xinyanuu yá xi kitsjana nga b'a tít's'ian.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'ínchjén já xi najmi naxu fiko xá xi kik'aihi

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

⁹ As'ai Jesu b'i ts'ín tsakúyaha xuta nga y'éjña chubayaha:

—Nku nda y'éntje tuntsajé. Kitsjá saha antee já xi maha ts'ínxáko tuntsajé, as'ai ngji kjin tse nkjún nistjin. ¹⁰ Nk'ie nga ja tíjne tuu, as'ai kits'ínkjisehe ndo nku nda musuhu já xi tít's'ínxáko tuntsajé tu xi kuankihí ra tu xi kanéhe. Tunga kik'íéhé ra jóo nda musuhu ko kits'ínkji tiya tiya. ¹¹ As'ai ta kits'ínkjihi ngáha ndo kj'ai nda musu, tunga ta kik'íéhé ngáha ra jóo nda musu xu'bi. Ch'on nkjún incha kitsúhu ko kits'ínkji tiya tiya. ¹² Ta

kits'ínkjihí ngáha kj'ái nda musuhú ndo, tunga ta kits'ín'uhún ngáha ra jóo nda xu'bi nga tsanka tjennki.

¹³ Tu chahán b'i kitsú nda xi ts'e tuntsajée: “¿Mí nihi xi ts'ian? Tu sahá ntína xi tjo nkjúnna ts'inkjía. Tsa tu ahá ni skuenkjún ntína jóo.” ¹⁴ Tunga nk'iehé nga kíkíe já xi ts'ínxáko tuntsajée nga nibá ntíhi ndo, b'a kitsúhu xinkjín: “Kui xu'bo xi ts'ínkjáihín ngayjee ni xi tjíhin na'mihi. Tu sahá n'ek'ieén tu xi kama ts'añáhaná ni xi ts'ínkjáihín.” ¹⁵ Kui nga kik'onsjehe jóo ntíhi ndo natsin má nga tjíntje tuntsajée ko kits'ínk'ien.

'Kui b'a maha, ¿nkú ts'íhín ra nda xi ts'e tuntsajée já xu'bo? ¹⁶ K'j'uaí ko ts'ínk'ie já xi ts'ínxáko tuntsajée ko kj'ái já tsjá sá ngáha ra ante tuntsajée.

Nk'ie nga kint'é ni xu'bi xuta xi tíincha yo, as'ai b'a incha kitsú:

—¿Najmi b'a tu katuma!

¹⁷ Tunga tsase'ahá Jesu jóo ko b'i kitsúhu:

—Kui nga, ¿nkú tsuhu ra ma ni xu'bi xi tjít'a xujun éhen Ntíaná? B'a títsu:

Ndjio xi kikjaníya já chjínexóo,

ja j'ai ma ndjio k'aku.

¹⁸ Tu yáhá ni xi kúijnésun ndjio xu'bi kama xixi. Ko xi kúijnenehe ndjio kama nkuankuan.

B'i ts'ín tsakúya Jesu yá xi tjíhin nga s'echjíhi

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

¹⁹ Ta kuihi chubó mjehe já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo nga kuakj'ánijé Jesu, at'aha kamankjihín nga kui kinchjanijmíyaha nga y'éjña chubaya. Tunga incha kitsankjúhún xuta nkjiun. ²⁰ As'ai kits'ín nibásehe Jesu k'ua já xi kúnnta 'maha, xi xuta nda kits'ín ma maña yjoho, tu xi ts'ínkjinejihín Jesu nku én xi najmi b'a tjín. B'a ts'ín kama ts'ínkjás'eheh ra nda tjíxá Roma. ²¹ B'a incha j'ai tsúhu:

—Ji nda maestru, yai nga kjuaxi én xi chubai nga bakuyái ko nga najmi ngabi n'ei kjuá. Naxu bakuyái éhen Ntíaná. ²² Kui nga, ¿a ma b'echjíhi nda títtjun Cesar ni xi f'áchjíná, a ra najmi?

²³ Tunga kamankjihín ra Jesu kjuamañaha jóo ko b'a kitsúhu:

²⁴ —Takúnú nku toon denario. ¿Yá xi ts'e sénnistjín ko j'áin xi tjít'aha tooin?

B'a kitsú jóo:

—Ts'e nda títtjun Cesar.

²⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tjohoon nda títtjun Cesar ni xi ts'e nda títtjun Cesar, ko tjohoon Ntíaná ni xi ts'e Ntíaná.

²⁶ Najmi kamaha jóo kits'ínkjineya Jesu nga kúinchja nginkun xuta nantio nku én xi najmi b'a tjín. Tu sahá kama nkjúhún én xi kits'ínk'óya Jesu ko najmi ta kinchjaha.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kj'uaíya ngáha ra xuta

(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

²⁷ Já saduseo bakúya nga najmi kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo. As'ai k'ua xi j'aisehe Jesu nga ²⁸ kingjásjaiyaha. B'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, y'ét'aná Moise: “Tsa nku nda xi tjíñaha chjuún kjuayá nga najmi kis'ekohó ntí chjuúhún, nda nts'e tjíhin nga kúixanko ngáha chjuúhún, tu xi b'a ts'ín s'ehe ra ntí nda nts'e xi k'ien.” ²⁹ Y'entu yatu já xi nts'e maha xinkjín. Tsixan nda xi tjuun tunga b'ahá tjún k'ien. Najmi kis'ehe ntí. ³⁰ As'ai nda xi ma johó tsixanko ngáha tachjúun, tunga ta k'iehén ngáha. ³¹ As'ai b'ahá ta kits'ín ngáha nda xi ma jahan ko ta k'ien, ko b'a ta kamat'ain já xingisoo. Ndaha nku xi yatuú najmi kis'ehe ntí. ³² Asakahan ta k'ien tachjúun.

³³ 'Kui b'a maha, nistjin nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, ¿yá ndaha xi kama ts'e tachjúun? At'aha nga yatuú tsixanko.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Bixan xuta xi tjín nistjin nd'ai ko ts'ínkixan ntíhi. ³⁵ Tunga xuta xi tjeheh ra nga k'úentu tík'un nistjin xi s'ejña askahan, xi kj'uaíya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi ta

kuixahan ko najmi ta ts'ínkixahan ntíhi. ³⁶ At'aha najmi ta kama kuayáha. B'a ní ts'ín k'úentu xi nkú ts'ín tjíntu ntítsjee. Ntíhi Ntíaná kama, at'aha j'áíya ngáha ra ngabayoo.

³⁷ 'Ko santaha Moise ta y'éjña chji nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, nk'ie nga kinchjanijmíyaha na'yá ntsje xi títiú. At'aha b'a ts'ín tjít'a nga Ntíaná xi “Ntiaha Abraham, Ntiaha Isaac ko Ntiaha Jacob.” ³⁸ Ntíaná najmi Ntiaha aníma. Ntiaha ní xuta tík'un. At'aha nginkun Ntíaná tjíntu tík'un ngayjee xuta.

³⁹ As'ai kinchja k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo:

—B'a tjín ni xi kuakixín, nda maestru.

⁴⁰ Najmi ta kama k'un kingjásjaiya saha ra Jesu tsa mí nihi.

B'i ts'ín kingjásjaiya Jesu yá xi y'aha ra xi Cristo

(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

⁴¹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Nkú tjíhin ra nga b'a tsuhu xuta nga ntjehe David nibáha ra xi Cristo? ⁴² At'aha ta kuihi David b'a ts'ín y'ét'a xujun salmo:

Ntíaná b'a kitsúhu Nda Ntiana:

“Tinchint'ání má batexuma,

⁴³ k'uentú maná já kontrahi kinte tsukui.”

⁴⁴ B'a ts'ín ta kuihi David b'a kitsúhu nga Nda Ntiaha maha xi Cristo. Kui nga, ¿nkú ts'ín ntjehe David nibáha ra xi Cristo?

B'i ts'ín y'échjit'ain Jesu sin xi y'a já chjine'éhen kjuatéxumoo

(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

⁴⁵ Nga tíincha basínju ngayjee xuta, as'ai kinchjako Jesu xuta ni'yakuyáha:

⁴⁶ —Chúhuun yjonuu já chjine'éhen kjuatéxumoo. Kui xi tsjoho nga bja najyun ndju nga b'ema ko nga tsjo ts'ín súníñaha niyátée. Tsjoho nga b'entusún yáxile xi tíincha tíjjuun ni'ya sinagoga ko nga b'entu ante k'aku xi tjín nku s'í. ⁴⁷ Kui xi kje'áha ni'yaha jminchjín xi ja k'ien x'ihín ko as'ai chuba 'yúhún tse nchjako maña Ntíaná tu xi b'é'mat'aihín yjoho. 'Yún un skuéhe já xu'bi.

21

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu toon chje

(Mr. 12:41-44)

¹ Tsase Jesu ko kíkíe xuta nchiná xi t'ibinchá toohon aya kaxa toon chje. ² Ko ta kíkíe nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín. Kui xi jo toon xi t'íntí tsinchá kaxa chje. ³ As'ai b'i kitsú:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tachjuún x'ain 'yún tse kuatsjá sa nga ngayjee xuta xi k'oo.

⁴ At'aha ngayjee xuta xi k'oo ni xi t'ib'ankihí kuatsjá. Tunga máha tachjín, ngayjee toon xi tíjñaha nga kjineyaha nichine kuatsjá.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kama kintehé ni nga kfe asuntee

(Mt. 24:1-28; Mr. 13:1-23)

⁵ K'ua xuta t'inchjanijmíyaha ninku nga tsjo ts'ín kin'enaxúkocho ndjio tsjo k'un ko ni xi kits'ínsuhun xuta. As'ai b'i kitsú Jesu:

⁶ —Máha ni xi tíyo ei, kuichú nistjin nga ndaha nku ndjio najmi ta s'ejñasuhun ra xinkjín. Ngayjee n'exúya.

⁷ As'ai b'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—Ji nda maestru, ¿nkjé b'a kama? ¿Mí nihi xi kuakúchji tíjjuun nga b'a kama?

⁸ As'ai kinchja Jesu:

—Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachanu. At'aha nkjin maha xi kj'uaí nga an ts'ín ma yjoho. “An xi kui”, kuitsu. Ko b'a kuitsu ya: “Ja kuichu nistjiun.” Tunga najmi tu tsjennkíhí ruu jóo. ⁹ Nk'ie nga kuinú'yó nga tjín kjuachán ko nga najmi tjín kjuajyu ajihín xuta naxinantá xi tjín, najmi tu binkjun. At'aha tjíhin ni nga tjun b'a kama, tunga najmi kjehé kfe asuntee.

¹⁰ Ko b'i kitsú sa Jesu nga ngjindju:

—Xuta xi tjin nku nanki kjaanko xuta xi kja'ái nanki. Nku nda rei kjaanko kja'ái nda rei. ¹¹ Chón xi tu xí 'yúhún kama ko s'e kjintía kja'ái kja'ái nanki. Tsjén ch'in ch'onk'un, ko kama chji nk'a ján ni xi kuinchánkjúhun xuta ko kjuankjún chánka.

¹² 'Tunga kintehe ni nga kuitjusun ngayjee ni xu'bi, titjun kuakj'ánijénuu xuta ko tsjénki unkienuu. Ts'íinkjas'ennuu aya ntsja já k'akuhu xuta sinagoga ko ts'íinkjas'ennuu nubayá. Ngat'ana ngjuaikohonuu nginkun já rei ko nginkun já titjun. ¹³ B'a ts'ín sakúntehenuu nga k'únyaha ruu jóo yáha an. ¹⁴ B'i n'e n'enkjintak'un nga najmi tu b'enda titjun xi nkú ts'ín kuiskoo yjonuu. ¹⁵ At'aha an tsjanuu én xi chubo ko kjuankjintak'un xi chánka sa nga xi ts'e já kontránuu, tu xi najmi kuichúkuaha ra ni xi chubo ko tsa b'a kuitsu nga najmi b'a tjin ni xi tíchubo.

¹⁶ 'Santaha xi chánuu, já nts'o, xuta xinkiu ko xuta xi nda nchjakonuu ts'íinkjas'ennuu. K'ua xi tjin ajinnuu n'ek'ien. ¹⁷ Ngat'ana ts'ín unkiehenuu ngayjee xuta. ¹⁸ Tunga ndahá nku ntsjaku najmi ndyja. ¹⁹ Ndjá tincho, tu xi k'uankihinu.

²⁰ 'Nk'ie nga choo nga k'uétjindaihi já jun nanki Jerusalem, katumankjinnuu nga ja kuichu nistjin nga n'ekje. ²¹ Kui nistjiun katanka xuta xi tjin tu ante Judea xi tjehe asunntu tjenki. Xi tjin tu ajin nantia Jerusalem katitju. Xi kafi jña najmi ta kak'óyaha ajin nantio. ²² At'aha kui nistjin xu'bo ts'íinkjáihi xuta chjhi ni xi najmi nda kits'ín, tu xi kuitjusuhun ngayjee ni xi tjt'a éhen Ntiana. ²³ iNima ru ts'íhin jminchjin xi y'a ntí ko xi tít'sínki ntí kui nistjiun! At'aha tse kjuanima xi s'e asunntee ko kuakjahan Ntiana nibanehe xuta xu'bi. ²⁴ K'ua xi kicha ndju n'ek'ienkoho ko kja'ái ngá xi ngjuainijé ngayjee nanki xi tjin. Xuta xi najmi ntje Israel tjehe ra kuasinne nanki Jerusalem xi nkú tjin nú nga k'uauntehe nga kuatexuma.

B'i kama nistjin nga k'ua'ái ngáha Ntíhi Ndax'iun

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

²⁵ 'As'ai ts'íu ko sóo ko niuu kuakúchji kjuankjún xi kama. Xuta naxinantá xi tjin t'anankiu ngjuántaha ra yjoho ko tsankjún, at'aha 'yún kjuaneyá ntáchak'uun ko 'yún ngjuaink'a t'éhen ntóo. ²⁶ Xí kuayáyaha xuta nga tsankjún ko nga kúyaha ni xi kamaha asunntee. At'aha Ntiana ts'íink'atsé ni xi tjin nk'a ján. ²⁷ Nk'iehé cha Ntíhi Ndax'iun nga tjenjin nintiu nga nibáko ngayjee nga'yúhun ko kjuachánkaha. ²⁸ Nk'ie nga k'uatuts'íhin nga b'i kama, tsjo katumanu, at'aha ja tibichú tiña nistjin nga ja kama ndánuu.

²⁹ Ko b'i ta ts'ín y'éjña chubaya Jesu nga tsakúya:

—Chasoho yá higuera ko ngayjee yá xi tjin. ³⁰ Nk'ie nga yo nga ja titjuhu nts'én, mankjinnuu nga ja tibichú tiña chunuboo. ³¹ B'a ta ts'ín nk'ie nga ja choo nga ja b'a tíma, katumankjinnuu nga ja tíña tiña nistjin nga kuatexuma Ntiana. ³² Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kuitjusun ngayjee ni xu'bi kintehe ni nga kuayáye xuta xi tjin nd'ai. ³³ Kamaha asunntee ko nk'a ján ndyja, tunga éna najmi k'ua tiya.

³⁴ 'Chúhuun yjonuu, tu xi najmi kama ndjáha animanuu, tsa tséjihin ra ni xi mjehe yjonintenuu, tsa kama ch'iu, ko tsa kjuántaha ruu yjonuu ni xi tjin asunntee. At'aha tsa b'a n'oo, tu ndyahanuu nk'ie nga k'ua'ái nistjin xu'bo. ³⁵ At'aha k'ua'áinehe nistjin xu'bo ngayjee xuta xi tjin tu má xi tjehe ni asunntee. Tu ndyehé ra nga b'a kamoo. ³⁶ Kui nga tintsuba ndahanu ko tehente chubakoo Ntiana, tu xi kuichúkuahanuu nga kuitjankiu ngayjee ni xi kamoo ko kuichú nginkun Ntíhi Ndax'iun.

³⁷ Xki nistjin tsakúya Jesu natsin ninku ko nga ma ngixuun bitju nga fi ts'ínk'a nistjen asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ³⁸ Ko ngayjee xuta ta jyun ta jyun incha f'ai natsin ninku nga f'aisínjuhu Jesu.

¹ Ja t̄ibichú tiña S'í Pascua, nk'ie nga chine n̄inkuan xi najmi kamandakoho na'yū san. ² Já na'mi k'aku kō já chjine'ēhen k̄uatéxumoo incha tsangisjai niyá xi nkú nga ts'ín ts'íink'iehen Jesu, at'aha tsankjún jóo xuta nkjiun.

B'i ts'ín y'enda Juda Iscariote xi nkú ts'ín ts'íinkjas'en Jesu

(Mt. 26:14-16; Mr. 14:10-11)

³ As'ai jas'enjihin Satana Juda xi ta 'mi Iscariote, nku nda ni'yakuyá xi te joo. ⁴ Kui xi ngjisehe já na'mi k'aku kō já jun k'aku nga kinchjanijmíyako xi nkú ts'ín kama ts'íinkjas'ehen Jesu. ⁵ Tsjo kamaha jóo kō y'endako Juda nga tsjáha toon. ⁶ Kits'ín yu Juda kō tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'íinkjas'en Jesu nk'ie nga najmi 'yún tjín xuta.

B'i ts'ín ts'asjeko S'í Pascua já ni'yakuyáha Jesu

(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

⁷ Tsichu n̄stjin nga chine n̄inkuan xi najmi kamandakoho na'yū san, nk'ie nga n'ek'ien ch̄utsankaha S'í Pascua. ⁸ As'ai b'a kitsú Jesu nga kits'ínkji Pedro kō Jua:

—Tankín'iendo ni xi ch̄ineé S'í Pascua.

⁹ B'a kitsú jóo:

—¿Má xi tjehe mjehi nga k'úendaí nichinee?

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga k̄itjás'oon ajin nantio, satékjó nku nda xi y'a nku ndjii ntánijua. Tsjénnkihū santaha má nga k̄uas'en ¹¹ kō b'a t'ihūun nda xi ts'e ni'yoo: “B'a t̄itsu nda maestru: ¿Má xi kui ante má nga k̄jineka nichinehe S'í Pascua já ni'yakuyána?” ¹² As'ai k̄akúnū nku ante tayá chánka xi ja tjinda xi tjehe nk'a ni'yaha. Yo t'endo ni xi ch̄ineé.

¹³ As'ai ngji jóo kō b'a kamat'ain xi nkú nga kitsúhu Jesu. Yo incha y'enda nichinehe S'í Pascua. ¹⁴ Nk'ie nga tsichu chuba, y'ejnat'ako Jesu yámixō já postrūhu ¹⁵ kō b'i kitsúhu:

—Mangimjena nga k̄uasjékonū S'í Pascua xu'bi kintehe ni ngabayana. ¹⁶ At'aha b'a t̄ixinnū nga najmi ta k̄jine sahana nichinei santaha nkúhu nga k̄itjusun xi nkú tsuhu ra kui s'í má batéxuma Ntiana.

¹⁷ As'ai jak'á ch̄utsūn kō nga ja kitsjáha máb'achj̄ih̄i Ntiana, b'i kitsú:

—Chjúbó niū kō n'endzohoo xinkiu. ¹⁸ At'aha b'a t̄ixinnū nga najmi ta k'ui sahana ntáha t̄untsajée santa nkúhu nga k̄uichú n̄stjin nga k̄uatéxuma Ntiana.

¹⁹ As'ai jak'á n̄inkuon kō nga ja kitsjáha máb'achj̄ih̄i Ntiana, tsakjánya kō kitsjáha jóo nga b'a kitsú:

—Kui xu'bi xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanū. B'a n'oo tu xi k̄j'uātsjennū an.

²⁰ Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee, ta jak'á ch̄utsūn nga b'a kitsú:

—Kui ch̄uts̄in t̄ibakúchji jnina xi nḡuaūi ndzjo ngandanū. Jnina t̄ib'endako tsetsehe Ntiana nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'íinko xuta. ²¹ Tunga máha nd'ai, nda xi t̄its'ínkjas'enna ta t̄ijnat'akona yámixai. ²² At'aha b'a n'eh̄e Nt̄ih̄i Ndax'iun xi nkú ts'ín kis'endaha. Tunga, j̄nima rú ts'íhin nda xi ts'íinkjas'ehen!

²³ As'ai b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín jóo nga yá xi b'a ts'íiun.

B'i ts'ín kitsúya Jesu yá xi 'yún chánka sa

²⁴ As'ai já ni'yakuyóo b'a incha kitsúhu xinkjín nga yá xi 'yún chánka sa ajihin. ²⁵ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Já rei xi batéxuma naxinantá xi tjín asuntee ndjá ts'ínko xuta xi ts'e. Kō já xi t̄jih̄in xá, kui xi nda incha ts'ín, tsu xuta. ²⁶ Tunga ajinnū najmi b'a kama. Xi 'yún ní chánka sa ajinnū kats'ín ma yjohō xi nkú joyaha tsa kui xi 'yún kinte t̄jen. Kō xi batéxuma kats'ín ma yjohō xi nkú joyaha tsa kui xi nda musūhu já xingisoo. ²⁷ At'aha, ¿yá xi 'yún chánka sa? ¿A xi b'ejnat'a yámixō nga kjine, a ra nda musū xi b'éyahá nichinee? ¿A najmi xi b'ejnat'ahá yámixō? Tunga máha an, t̄ijn̄ajinnū ei xi nkú joyaha nda musūnū.

²⁸ 'Jun najmi kin'e nga manú nk'ie nga kichjut'ayák'unna. ²⁹ Kui nga k'uendáhanū nga k̄uatexumo, xi nkú ts'ín y'endana Na'mina. ³⁰ Kūintsubat'o yámixana nga ch̄inoo kō s'iu nk'ie nga k̄uatexuma, kō kūintsuuboo ante má nga k̄uatexumohoo ntjehe xuta Israel xi te jo t̄ikjá maha.

B'i ts'in kitsúya tíjju Jesu nga Pedro b'a kuítsu nga najmi behe
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

³¹ 'Simon, Simon, tasinñjui. Satana tsanki nga k'uétsujneyánuu xi nkú n'ehe tuniñu nga kjút'ayák'unnuu. ³² Tunga an ja tsankintjáhi nginkun Na'miu tu xi tu nku s'ejihin ri an. Ko ji, nk'ie nga sakú nga'yún ngáha ri nga s'ejihin an, tísinkoi já nts'ei tu xi tu nku ndjáhá kuinchaha.

³³ B'a kitsú Simon:

—Ji nda maestru, tjínkuhu k'an nga kfínkoho nubayá ko santaha nga kuayáko.

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji Pedro, an b'a tíxihin. Kintehe ni nga kjintá xantó nd'ai, b'a kuixín nga najmi yani jan niyá tjihin.

³⁵ As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Nk'ie nga kits'inkjínuu nga najmi tu ch'o tsa kixinnuu, ko ta ndaha toon ko ta ndaha tjabaxínté, ¿a tjín ni xi kindyjat'anuu?

B'a kitsú jóo:

—Najmi chumi nihi xi kindyjat'ani.

³⁶ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Tunga nd'ai, xi tíñaha tsa, kat'a ko ta kat'a toohon. Ko xi najmi tíñaha kicha, katatéña najyun nduju ko kat'atse nku. ³⁷ At'aha b'a tíxinnuu. Tjihin nga kuitjusuhun ni xu'bi xi tjít'a ehen Ntíaná: “Kui xi ta kich'axkihí ra ajihín já ch'onk'uun.” At'aha ngayjee ni xi tjít'a nga tínchjanímíyahana tjihin nga kuitjusun.

³⁸ B'a kitsú jóo:

—Ji nda maestru, já jo kicha ei!

B'i kitsú Jesu:

—Ja kama.

B'i ts'in kinchjako Jesu Ntíaná
(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

³⁹ As'ai tsitju Jesu nga ngji asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo xi nkú ts'in tehente, ko ta kitsjennkíhí já ni'yakuyáha. ⁴⁰ Nk'ie nga tsichu yo, b'a kitsúhu:

—Chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.

⁴¹ As'ai b'a ts'in kjin ngji t'axín suba xi nkúhu má bichúkijne nku ndjio nga s'e. Yo tsasinkúnch'in ko kinchjako Ntíaná. ⁴² B'i kitsú:

—Ji Na'mi, tsa kama kai, n'ekj'a t'axínní kjuanímá xu'bi. Tunga katumahá xi nkú ts'in mjehi, najmi xi nkú ts'in mjena.

⁴³ As'ai kama chjihí nku ntítsje xi nibajehen nk'a ján nga j'ai tsjá nga'yúhun. ⁴⁴ Ko nk'ie nga 'yún nkjún un tibehe Jesu, tu sahá 'yún kinchjako sa Ntíaná ko tsixuntu t'anankiu ntánubáha xi b'a k'un xi nkú joyaha stubá jní i.

⁴⁵ Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntíaná, as'ai tsisintjen ko j'aise ngáha ra já ni'yakuyáha. Kjintufé jóo nk'ie nga j'aisehe at'aha kjuaboo xi kats'ín nganaha. ⁴⁶ As'ai b'i kitsú:

—¿Á kisunntuféhenu? Tísintjoon ko chubakoo Ntíaná tu xi najmi chjút'ayák'uhunnuu.

B'i ts'in j'aichj'anijé Jesu
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Nk'ie nga ta tínchjaha Jesu, tu j'aihí nkjin nkjún xuta. Tjen tíjuhun xuto nda xi 'mi Juda, xi nku nda ni'yakuyá xi te joo. Kui xi j'aik'úhun Jesu ko kikjexu'ba. ⁴⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ji Juda, ¿a tichjuxu'bai Ntíhí Ndax'iuun nga tín'ekjas'ein?

⁴⁹ Nk'ie nga kiekie já xi kabinchandaihi Jesu ni xi tímoo, as'ai b'a kitsú:

—Ji nda maestru, ¿a kicha kuixkjahanni?

⁵⁰ Nku nda xi síjñajihín jóo kits'ín'uhun nku nda musuhu nda na'mi tíjjuun. Tsatet'a tjabaxínnju kixi. ⁵¹ Tunga b'ahá kitsú Jesu:

—Najmi b'a tu n'o. Jyu tincho.

Kits'ínko tjabaxínñju nda musu nga kits'ínkihi. ⁵² As'ai kinchjako já xi j'aik'ánijéhe, kui xi já na'mi k'aku ko já jun k'akuhu ninku ko jáchá xi ta tjihin xá. B'i kitsúhu:

—¿A nda ndyjéná? ¿Á íxí kichahá ko yá kich'ahanu nga kjuáihinu? ⁵³ Xki nistjin tsásinjñajinnuu má ma natsihin ninku. Ndahachí najmi kin'ekonú. Tunga kuihi chubanuu xu'bi, chuba nga batéxuma má jyuun.

B'i ts'ín kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ As'ai jakj'ánijéhe jóo Jesu ko ngjikohe ni'yaha nda na'mi tíjuun. Máha Pedro, kitsjennkí kjihin Jesu. ⁵⁵ Nk'ie nga kits'ín'yún nd'í jóo kamasehen natsiun, y'entut'á ko Pedro ta y'eññajihin. ⁵⁶ As'ai nku na musu kikiehe nk'ie nga kab'ejñat'a nd'íu. Tsase'a sisihin ko b'a kitsú:

—Kui cháí xi ta tsjenko chá ján.

⁵⁷ Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:

—Ji tachjuun, najmi be ndo.

⁵⁸ Sa kutju tu sa kj'áíhí xi kkie ngáha ko b'a kitsúhu:

—Ji xi ta makoi jóo.

Tunga b'ahá kitsú Pedro:

—Ji nda, najmi an niu.

⁵⁹ J'a ra xi nkú maha tsa nku ora. As'ai tu sa kj'ái ngá xi ta b'ahá kitsú ngáha ra:

—Kjuaxi kjáíhin nga ko kui ndai makó nda xu'ba ján, at'aha ta Galilea nabáha.

⁶⁰ B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ji nda, najmi be ni xi tíchubai.

Ta kuihi chubo, nk'ie nga b'a ta títsuhu Pedro, tjen'yún kikjintáha nku xanta.

⁶¹ Kits'ínk'ótjiya Nda Ntíaná nga tsase'a Pedro, ko j'áítsjehen Pedro ni xi kitsúhu Nda Ntíaná: “Kintehe ni nga kjintá xanto nd'ai, b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjihin.”

⁶² As'ai tsitjusje Pedro ko kikjintá'un kikjintánte.

B'i ts'ín kichajnucha Jesu

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

⁶³ Máha já xi tíincha kunntáha Jesu, kik'aya ko kik'íéhe. ⁶⁴ Y'é'ma tunkun ko b'a incha kitsúhu:

—Tixínyai xi nkúhu nda profeta, ¿yá xi kuak'íéhi?

⁶⁵ Nkjin tíkjá ya én xi kitsúhu Jesu nga najmi kikienkjún.

B'i ts'ín kin'ekokjua Jesu nginkun já tjíxá judio

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

⁶⁶ Nk'ie nga ja kama seen, kama ñja jáchá xi tjihin xá ko já na'mi k'aku ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. Incha ngjiko Jesu má ma ñjakú já tjíxá judio ko b'a incha kitsúhu:

⁶⁷ —T'inanyi, ¿a ji xi kits'ín nibá Ntíaná?

B'i kitsú Jesu:

—Tsa xínyanuu, najmi s'ejinnuu. ⁶⁸ Ko tsa kuasjáyanuu, najmi n'ek'óyanú. ⁶⁹ Tunga nd'ai k'uatuts'ihin Ntíhi Ndax'iun nga k'úéjñat'aha Ntíaná xi tjihin nga'yún.

⁷⁰ As'ai ngatentee kingásjaiyaha:

—¿A xúhu jihí xi Ntíhi Ntíaná?

B'i kitsú Jesu:

—An xi tibixíun.

⁷¹ B'a incha kitsú jóo:

—¿A machjén saná já testiyu? Ñá kikjin ja kuanu'yáá ni xi kuatsú.

¹ As'ai tsisintjen ngayjee já tjíxóo kō ngjiko Jesu nginkun Pilato. ² Nkjin ni xi kikanínehe yō nga b'i incha kitsú:

—Xuta nankini tbinchákjahan ndai nk'ie kuasakúni. Tíb'ejña nkjún nga s'echjíhi nda tíjtun Cesar ni xi f'áchjintjai, kō b'a títsu nga kui xi nku nda rej xi kits'ín nibáha Ntíaná.

³ B'a kitsúhu Pilato Jesu:

—¿A ji xi nda reihí xuta judio?

B'i kitsú Jesu:

—B'a tjin ni xi túbixín.

⁴ As'ai kinchjako Pilato já na'mi k'aku kō xuta nkjiun nga b'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁵ Tunga tú nku b'ahá incha kitsú jóo:

—Xuta nankini tbinchákjahan. Tíbakúya xki ante xi tjin Judea. Ante Galilea kik'atuts'ihin rá kō santaha ej ja j'ai nga b'a títs'ín.

⁶ Nk'ie nga kint'é Pilato ni xu'bi, kingjásjaiya tsa ante Galilea nibáha Jesu, ⁷ at'aha yō batéxuma Herode Antipa. Nk'ie nga kik'inyaha nga Galilea nibáha Jesu, as'ai kits'ínkji Jesu má tíña Herode, at'aha nanki Jerusalen tíña Herode kui chubo.

⁸ Tú ni xí tsjohó kamaha Herode nk'ie nga kkie Jesu, at'aha nd'ai nkjún mjehe rá skuehe. Nkjin tjká ni xi kik'inyaha nga títs'ín Jesu kō mjehe skue nga ts'ín Jesu nku kjuankjún. ⁹ Nkjin nkjún ni xi kingjásjaiyaha, tunga ndahá nku én najmi kinchja Jesu.

¹⁰ Ta kabincha ya yō já na'mi k'aku kō já chjine' éhen kjuatéxumoo nga nihi xi nkjún ts'ín nkjin ni xi tikjanínehe Jesu.

¹¹ As'ai Herode kō já juhun xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjíhi rá kits'ín ma Jesu kō tsajnukie. Kits'íngja nku najyun tsjo tjin xi nkúhu xi bja já rej nga incha kik'aya. As'ai kits'ínk'óya ngáha rá Pilato. ¹² Kui nstjin xu'bo Herode kō Pilato kik'atuts'ihin nga kinchjako nda ngáha xinkjín, at'aha unkie xinkjín kintehe ni ni xu'bi.

B'i ts'ín kitsjá kjuá Pilato nga n'ek'ien Jesu

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39-19:16)

¹³ As'ai Pilato kinchja njaha já na'mi k'aku kō já tjíxóo kō xuta nkjiun. ¹⁴ B'a kitsúhu:

—Jun kafáikonú ndai. B'a túbixiun nga xuta nankinuu tbinchákjahan. Nginkun kuangjasjáyaha ndo. Ajihin ngayjee ni xi tíchjaninóhoo ndai najmi kuasakúna tsa tíhin jé. ¹⁵ Ta ndaha Herode najmi kuasakújihin tsa mí nihi. Kui nga kuats'ínk'óya ngáhana ndai. Ja tíyo. Najmi chumi nihi xi kits'ín ndai xi tjeheh rá ngabaya. ¹⁶⁻¹⁷ Kui b'a maha, tsjahana kjuá nga s'ehe rá kō as'ai ts'in ndaihi.

¹⁸ Tunga nkuhú kits'ín ntaha xuta nga kikjintáya:

—¡Kan'ek'ien nda xu'bo! ¡N'e ndaihi Barraba!

¹⁹ Kjiya'yún nda Barraba at'aha já Roma ngji kontraha kō nku nda kits'ínk'ien. ²⁰ Pilato mjehe nga ts'ín ndaihi Jesu kai, kui nga tá kinchjakohó ngáha xuta nkjiun. ²¹ Tunga 'yún kikjintáya xuto:

—¡Tjat'a kruí ndo! ¡Tjat'a kruí ndo!

²² As'ai tá kinchjahá ngáha Pilato niyá xi ma jahan:

—Tunga, ¿mí ni ch'on tjin xi kits'ín ndo? Ndaha nku ni najmi tísakújinna tsa tjeheh rá ngabaya. Kui b'a maha, tsjahana kjuá nga s'ehe rá kō as'ai ts'in ndaihi.

²³ Tunga tú ni xí 'yúhún kikjintáya sa xuta. Tsankihí Pilato nga ngjuát'a kruu Jesu. B'a incha kits'ín santaha nkúhu nga incha kin'esihin. ²⁴ Kui nga kitsjáha kjuá Pilato nga n'etjusuhun ni xi tíincha banki. ²⁵ Kits'ín ndaihi nda xi j'ájin xuta nga n'e ndaihi, nda xi kjiya'yún nubayá at'aha já Roma ngji kontraha kō at'aha animá tjeheh. As'ai kitsjá kjuá nga n'ehe Jesu ni xi mjehe xuta nkjiun.

B'i ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

²⁶ Nk'ie nga tífi s'et'a kruu Jesu, kichjubé nku nda nanki Sirene xi Simon 'mi. Jñá kaf'aihi ndo. Kui xi kin'ek'anji kruu nga kitsjennkíhi Jesu. ²⁷ Tá kitsjennkíhi nkjin nkjún

xuta ko jminchjín xi tjincha kjintá nga títs'ínbat'a Jesu. ²⁸ Tunga kits'ínk'ótjijahá Jesu, tsasehe jminchjún ko b'i kitsúhu:

—Jun jminchjín Jerusalen, najmi tu an ch'ít'anú. Yjonuu ko ntínuu xi ch'íít'o. ²⁹ At'aha kuichú nistjin nga b'a kuitsu xuta: “Á b'a nda tjíhin ts'e jminchjín xi ntíhi, xi najmi kik'a ntí ko xi najmi kits'ínki ntí.” ³⁰ As'ai b'a incha kuitsu hu tjenkiu: “Tixuntunéni.” Ko: “T'e'mani”, kuitsu hu tjenkiu. ³¹ At'aha tsa b'i tjincha ts'íhin yá xi xkfeen, kui nga, ¿nkú sa ts'íhin ra yá xi kixiu?

³² Ta tjenko jóo jo já ch'onk'un xi ta nguát'a kruuko Jesu. ³³ Nk'ie nga incha tsichu ante xi 'mi Nintaku Aníma, yo kingját'a kruu Jesu ko nga joo já ch'onk'uun. Nku xi kitsjen kixihi Jesu ko nku skjúhun. ³⁴ B'i kitsú Jesu:

—Ji Na'mi, n'endyjat'aihi, at'aha najmi be ni xi tjincha ts'ín.

Já juun kits'ínndzjoho xinkjín najyuhun Jesu nga kitsutonyá ts'íhin. ³⁵ Xuta nkjiun kabincha yo nga tjincha basenkjún. Ko já tjíxóo kik'aya Jesu nga b'a kitsú:

—Kamaha ndai nga kj'ai xi kits'ínk'anki. Kats'ínk'anki yjoho nd'ai tsa kui xi kits'ín nibáha Ntíaná, tsa kui xi j'ájihin Ntíaná.

³⁶ Já juun ta kik'ayaha Jesu. J'aik'úhun ko kitsjáha nga k'úi binu san. ³⁷ B'a incha kitsúhu:

—Tsa ji xi nda reihí xuta judio, n'ek'anki yjohi.

³⁸ Ta kis'et'a antsjáku Jesu nku yáte xi b'i kitsú: “Kui xu'bi xi nda reihí xuta judio.”

³⁹ Nku nda ch'onk'un xi ta kjit'a kruu ta najmi kikienkjún Jesu nga b'i kitsúhu:

—Tsa ji xi kits'ín nibá Ntíaná, n'ek'anki subai yjohi ko ta n'ek'ankini ko jin.

⁴⁰ Tunga b'ahá kitsú nda xinkuu nga kinchjatiko nda xu'bi:

—Najmi binkjuin Ntíaná ji, ta ndaha tsa ta kui kjuanimaha tíyai. ⁴¹ Máha ñá, tjíhin kixi nga un tibená, at'aha t'n'ekjáhíhin chjíhi ni xi kin'eé. Tunga kui ndai ndahachí najmi ch'on kits'ín.

⁴² As'ai b'a kitsúhu Jesu:

—Ji Jesu, katj'átsjeihin an nk'ie nga ch'atuts'ihin nga kuatexumai.

⁴³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Nd'ai kuinchunkoní ndjiojmi ján.

B'i ts'ín k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

⁴⁴ Xi nkú ra ma nga chubá te jo nga nistjiun kis'e jyun ngayjee asuntee santa nkúhu nga tsichu chubá jan nga ngxuun. ⁴⁵ Najmi ta kits'ín ndzjehen ts'íu. Ko jo tsitju nga kitiyájen najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúhun ninku. ⁴⁶ As'ai 'yún kikjintáya Jesu:

—Ji Na'mi, aya ntsai títs'ínkjas'en animana.

Nga ja b'a kitsú, as'ai k'ien. ⁴⁷ Nk'ie nga kkie nda jun k'aku ni xi kamoo, kits'íntsjoho Ntíaná nga b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga naxu ndai nginkun Ntíaha.

⁴⁸ Ngayjee xuta nantia xi incha kkie ni xi kamoo, incha kamankjihin nga najmi nda tjín ni xi kin'e nga kin'ek'ien Jesu. ⁴⁹ Tunga máha ngayjee xuta xi behe Jesu ko jminchjín xi kitsjennkíhi nk'ie nga tsitju xi tjeheh ante Galilea, kui xi kjin kabincha nga tjincha basehe ni xi tímoo.

B'i ts'ín kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

⁵⁰ Tíjñajihin já tjíxóo nku nda xi 'mi Kuse xi Arimatea nibáha, nanki xi tíjñajihin Judea. Nda tjíya animaha ndo ko naxu fiko yjoho nginkun Ntíaná. ⁵¹ Ta tikuyaha nistjin nga kuatexuma Ntíaná ko najmi kits'ín yu ni xi y'enda ko ni xi kits'ín já tjíxá xingisoo. ⁵² Kui xi ngjisehe Pilato ko tsankihi yjonintehe Jesu. ⁵³ Nk'ie nga ja kikjejent'a kruu yjonintehe Jesu, as'ai nku najyun kik'ontjikkájnu ko ngjingjájñaya nku tixa tsjó xi kin'endat'á naxiu, xi ndaha nku najmi kje ch'a s'eya. ⁵⁴ Kui nistjiun tís'enda nichinehe S'í Pascua ko ja t'ib'atuts'ihin nistjin nkjúun.

⁵⁵ Jminchjín xi kitsjennkíhi Jesu nga tsitju ante Galilea, ta incha ngji ko kieke tsjóo ko xi nkú ts'ín kis'ejña yjonintehe Jesu. ⁵⁶ As'ai kik'óya ngáha ni'yaha ko y'enda ntá sinjne ko ni xi sinjne. Kits'ínkj'áya jminchjún nistjin nkjúun xi nkú ts'ín tǵna kjuatéxumoo.

24

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

¹ Nga ta jyun ta jyuhun nistjin xi b'atuts'ihin ra tuntjóo, j'aisehe jminchjún tsjóo nga y'a ts'ihin ni xi sinjne xi y'enda. ² Nk'ie nga incha j'ai, kieke nga ja kachjuxín ndjio chákantsú xi tjíchjane tsjóo. ³ Incha jas'en tunga najmi kisakúhú ra yjonintehe Nda Ntíaná Jesu. ⁴ Nk'ie nga ndaha najmi incha be mí nihi xi incha ts'ín, tu incha kiekehe nga kabinchat'aha jo já xi yja najyun xi t'ibat'ai. ⁵ Tu ni xí kitsankjúhún jminchjún ko kingjénsten ankjín t'anankiu. Tunga b'ahá kitsú jóo:

—¿Á ajihin xuta k'ien t'binchisjáhinu xi tǵna tik'un? ⁶ Najmi ta ei tǵnaha. Ja kaf'áya ngáha ra ngabayoo. N'ekj'átsjohoon yjonuu nga b'i kitsúnuu nk'ie nga y'ejña ante Galilea: ⁷ “Tǵhin nga n'ekjas'en Ntíhi Ndax'iun aya ntsja já ngatitsuun ko s'et'a kruu. Nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ngabayoo.”

⁸ As'ai j'átsjehen jminchjún ni xi kitsú Jesu ⁹ ko nk'ie nga incha j'aihi tsjóo kitsúyaha ngayjee ni xu'bi já ni'yakuyá xi te nkuu ko ngayjee xuta xingisoo. ¹⁰ Mariá Magdalena ko Juana ko Mariá xi naaha Santiago ko jminchjín xingisoo xi tǵnkoho, kui xi j'ai tsúyaha já postru ni xu'bi.

¹¹ Tunga najmi kis'ejhín ra já postru, at'aha én xi najmi tǵhin sin kamaha ni xi títsuya jminchjún. ¹² Tunga tsisintjehén Pedro ko tsangatsanka nga ngji tsjóo. Nk'ie nga tsaseya tsjóo, kieke nga tu najyun xi tsich'ontikjánuhú yjonintee kjijña yo. As'ai kik'óya ngáha ni'yaha nga tíma nkjúhún ni xi kadoo.

B'i ts'ín tsakúchjijhi yjoho Jesu jo já ni'yakuyáha
(Mr. 16:12-13)

¹³ Ta kuihi nistjin xu'bo jo já ni'yakuyáha Jesu yja nga tǵincha fi nanki ichí xi 'mi Emau, nanki xi te nku ra kilometro maha nanki Jerusalem. ¹⁴ Tǵinchjanijmíyakoho xinkjín ngayjee ni xi kadoo nga tǵincha fi. ¹⁵ Ni xi kama, nk'ie nga tǵinchjanijmíyakoho xinkjín niu, j'aise tiñaha Jesu ko kitsjent'áha. ¹⁶ Tunga b'a kama xi kis'echjahá tunkun jóo kama. Najmi kamankjihin tsa Jesu niu. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi tǵchubanjmíyakohonu xinkiu nk'ie nga tǵn'o niyá?

As'ai tsincha'yún baba jóo ¹⁸ ko b'a kitsú nda xi 'mi Cleofa:

—¿A nku tutu ra ji xi tinchin nanki Jerusalem xi najmi be ni xi kama nistjin xi nibahaná yo?

¹⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿Mí nihi xi kama?

B'a incha kitsú jóo:

—Ni xi kin'ehé Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kui xi kama nku nda profeta ko chánka ni xi kits'ín. Kis'ehé nga'yún én xi kinchja nginkun Ntíaná ko nginkun ngayjee xuta. ²⁰ Tunga já na'mi k'akuhú ko já tǵjáná kits'ínkjas'en tu xi kin'ek'iehen, ko kis'et'a kruu. ²¹ Jín kichuyái tsakai nga kui xi ts'ín ndáhi naxinantá Israel. Tunga ja tǵhin jan nistjin nd'ai nga b'a kadoo.

²² K'ua jminchjín xi tǵnjinni kabinchánkjúnni. Ta jyun ta jyun kafisehe tsjóo, ²³ tunga najmi kasakúhú ra yjonintee. Ntítsje rú incha kama chjijhi katsúni ko nga kui xi b'a katsúhu nga tǵna tik'un Jesu. ²⁴ Askahan ta kafisehe tsjóo k'ua já xi tǵnjinni ko b'a ts'ín kasakúhu xi nkú nga katsú jminchjún, tunga najmi kabehé Jesu.

²⁵ B'i kitsú Jesu:

—¿Á b'a nkjún ts'ín ichí mankjihinnuu kō 'ni s'ejihinnuu ngayjee ni xi kitsúhu já profeta! ²⁶ ¿A najmi tjíhin ni nga un skuehe xi kits'ín nibá Ntíaná kintehe ni nga sakúhu kjuachánka xi ts'e?

²⁷ As'ai Jesu y'ejña chjihí joo nkú tsuhu ra ngayjee xujun éhen Ntíaná má tjít'a ni xi kamaha. Kik'atuts'ihín ra xujun xi y'ét'a Moise kō ngjindjuko ngayjee xujun xi y'ét'a já profeta. ²⁸ Nk'ie nga tsichu nanki ichí xi má nga tíincha fi joo, b'a kits'ín xi kj'ua niyá Jesu kits'ín. ²⁹ Tunga kits'ínkasín'yún kjuayúhún ra joo nga b'a kitsúhu Jesu:

—Tinchinkoni ei, at'aha ja ngixun kō ja tíma'ña.

Kui nga kits'ín yuhu Jesu nga y'ejnako joo. ³⁰ Ni xi kama, nk'ie nga kab'entut'áko yámixo joo, jakj'á Jesu ninkuon kō kitsjáha máb'achjihí Ntíaná. As'ai tsakjánya kō kitsjáha joo. ³¹ Kui chubō tsix'ánki nkun joo kō kamankjihín nga Jesu niu. As'ai Jesu kits'índyjajihínsén yjohō nginkun joo. ³² B'i ngján b'a kitsúhu xinkjín joo:

—¿A najmi tíf'ajin nd'íhí tíma animaná nk'ie nga tínchjakoná aya niyoo kō nk'ie nga títsuyaná nkú tsuhu ra ni xi tjít'a éhen Ntíaná?

³³ Ta kuihi chubō incha tsisintjen kō kik'óya ngáha nanki Jerusalen. Incha kkie nga nku stíhín kats'ín yjohō já ni'yakuyá xi te nkuu kō já xi tjíntukohō. ³⁴ Kui xi b'a tíincha tsu:

—Kjuaxi kjáíhin nga ja kaf'áya ngáha ra ngabayoo Nda Ntíaná kō ja kuakakúchjihí yjohō Simon.

³⁵ As'ai kitsúya já xi joo ni xi kamat'ain aya niyoo kō xi nkú ts'ín kamankjihín nga Jesu niu nga tsakjánya ninkuon.

B'i ts'ín tsakúchjihí yjohō Jesu já ni'yakuyáha

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

³⁶ Ta tíincha nchjaha nk'ie nga j'ai sinjñajin masehen Jesu kō b'i kitsú nga kikjaniña:

—Kas'enuu kjuajyu.

³⁷ Tu ni xí kitsankjúhún já ni'yakuyoo kō kits'ínnkjink'un nga nku sen xi tíma chjihí.

³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿Á tábinkjuhunnu? ¿Á tín'entjihí ruu yjonuu nga b'a ts'ín tén'enkjintak'uhunnu?

³⁹ Ahán niu. Chasoo ntsa kō tsuká. N'ekonú kō chasenú. Nku sen najmi tjíhin yjo kō ninta xi nkú ts'ín tíyo nga tjínna.

⁴⁰ Nk'ie nga ja b'a kitsú, as'ai tsakú ntsja kō tsuku. ⁴¹ Tunga najmi kjehé s'ejin sisihín joo, at'aha tsjo nkjún tíincha mahá kō tíincha ma nkjúhún. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tíjñanuu ichí nichine ei?

⁴² As'ai kitsjáha nku te tjio xi kab'échjan. ⁴³ Jakj'á Jesu niu kō kikjine nginkun joo.

⁴⁴ As'ai b'a kitsú:

—Ni xi kama, kui nihi xi kixinnuu nk'ie nga tsátejñajin sanuu. B'a kixinnuu nga tjíhin nga kuitjusun ngayjee ni xi tjít'a nga kinchjanijmíyahana xujun kjuatéxumaha Moise kō xujuhún já profeta kō xujun salmo.

⁴⁵ Kikjex'ájin Jesu kjuankjintak'uhún joo tu xi kamankjihín ra ni xi tjít'a éhen Ntíaná ⁴⁶ kō b'i kitsúhu:

—B'a ts'ín tjít'a nga tjíhin nga un skuehe xi kits'ín nibá Ntíaná, nga nistjin xi ma jahan kj'uaíya ngáha ra ajihín xuta k'ien, ⁴⁷ kō nga ngajohō s'enijmí nga ngúsuhún asuntee. Jerusalen ch'atuts'ihín ra nga b'a k'úhín xuta nga tjíhin nga nguakj'áha ra animaha tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhún. ⁴⁸ Jun xi kuixínyo ni xi kiyo. ⁴⁹ An ts'in nibánuu xi kitsúya títjun Na'mina nga tsjánuu. Tunga tintsubanú ei Jerusalen santa nkúhu nga n'ekjóhoon nga'yún xi nibaha nk'a ján.

B'i ts'ín ngji Jesu nk'a ján

(Mr. 16:19-20)

⁵⁰ As'ai tsitjuko Jesu já ni'yakuyáha. Ngjiko santaha nanki Betania. Kingjénnk'a ntsja kō nda kinchjane joo. ⁵¹ Nk'ie nga nda tínchjane joo, nk'a ján ngji t'axíhin. ⁵² Nk'ie nga ja

incha kamaha nga kits'intsjoho Jesu, tu ni xi tsjoho tincha maha joo nga incha kik'oya ngaha nanki Jerusalen. ⁵³ Tehente incha kits'intsjoho Ntiana ma natsihin ninku.

Xujun xi y'ét'a Jua én nda tsuhu Jesucristo

B'i ts'ín kitsúya nda xi kits'ínntu xujun yáha Jesu

¹ Nga tuts'ihin ni tu b'a ts'ín jahá tǐjña Éen. Kui Éen xi y'ejñakoḥo Ntíaná. Kui Éen xi Ntíaná. ² Kui xi y'ejñako Ntíaná nkúhu nga tuts'ihin ni. ³ Éen kits'ínndakoḥo Ntíaná ngayjee ni xi tǐjín. Ndaha nku ni xi tǐjín najmi kin'enda tsa najmi tǐjín Éen. ⁴ Yo nibáha ra kjuatík'un. Kui kjuatík'uun, kui nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta. ⁵ Ndí tǐb'at'ai má jyuun ko má jyuun najmi tǐchúkuaha nga tǐts'ínk'ien.

⁶ J'ai nku nda xi 'mi Jua xi Ntíaná kits'ín nibáha. ⁷ J'ai tsúya ni xi kieke tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu ko tu xi s'ejihin ra ngayjee xuta nd'í xi j'ai nchjanijmíyaha. ⁸ Najmi kui xi nd'íu. Tu kin'e nibáha tu xi kuitsuyaha yáha nd'íu. ⁹ Nd'í xi ndoo xi ts'ín ndzjehen ngayjee xuta ja ma kj'uaíhi asuntee.

¹⁰ Éen j'aik'iejña asuntee, Én xi Ntíaná kits'ínndakoḥo asuntee. Tunga xuta asuntee najmi kamankjihin yáha kui. ¹¹ J'ai ante xi ts'e, tunga xuta xi ts'e najmi kits'ínkjáihin. ¹² Tunga xi kits'ínkjáihin ko kis'ejihin, kui xutaha xi kitsjáha nga kama ntíhi Ntíaná. ¹³ Kui xi kitsin xi nkú ts'ín kama mjehe Ntíaná. Najmi kitsin xi nkú ts'ín tsin xuta xi tǐjín, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'ín tǐjñaha xuta, ko ta ndaha najmi xi nkú ts'ín mjehe xuta.

¹⁴ Kui Éen xi kik'a yjoninte ko y'ejñajinni ko kiyai kjuachánkaha, at'aha kui xi Ntí nku tutuhu Ntia Na'miu. Tsakúchji kjuanda chánkaha ko én xi b'a tǐjun. ¹⁵ Jua kitsúya yáha kui. B'i kitsú:

—Kui xi kinchjanijmíyahana nga b'a kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'ín jahá tǐjña.”

¹⁶ Xki kjuanda xi kik'ainá kjuanchiná chánka xi ts'e tsitjujihin. ¹⁷ At'aha Ntíaná kits'ínchjén Moise nga kitsjá kjuatéxumoo, tunga j'aihi Jesucristo nga y'ejña kjuandoo ko én xi naxu tǐjín. ¹⁸ Najmi tǐjín xi ja be nkú tǐjín Ntíaná. Nku tutuhú Ntí nku tutuu xi tǐjñako Ntia Na'miu, kui xi j'aikúchjiná Ntíaná.

B'i ts'ín kitsúya Jua Bautista yáha Jesu

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ B'i ts'ín kinchja Jua nk'ie nga já judio k'aku xi tǐjín nanki Jerusalem kits'ínkji já na'mi ko já xi ta ts'inxát'a ninku xi má nga nguásjaiyaha Jua yáha kui. ²⁰ Kinchja kixi kixi Jua ko najmi ts'anacha. B'i kitsú:

—Najmi an nda xi xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá.

²¹ B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yáha ni ji? ¿A jihí xi Eliá?

—Najmi an —kitsú Jua.

—¿A jihí xi nda profeta xi tǐihin nga kj'uaí? —kitsú jóo.

—Najmi —kitsú Jua.

²² —¿Yáha ji? —ta kitsú ngáha jóo—. At'aha tǐihin nga kuankínko ngáha ri én kixi já xi kits'ín nibáni. ¿Nkú bixín?

²³ As'ai b'i kitsú Jua:

—An xi nku nda xi tǐinchja ante kixiu nga b'a tǐtsu: “Tjen kixiu niyá má nga nibá Ntíaná.” Kui niu xi y'ét'a nda profeta Isaia xujun éhen Ntíaná.

²⁴ Ko já xi kits'ínkji já fariseo ²⁵ ta kingjásjaiyaha Jua:

—Tsa najmi ji xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá ko ta ndaha Eliá ko ta ndaha nda profeta xi tǐihin nga kj'uaí, ¿á xuta tǐbatentáhani?

²⁶ B'i kitsú Jua:

—An ntánijua tǐbatentákhona xuta, tunga síñajihínnuu nku xi najmi yo, ²⁷ xi kj'uaí askahan nga an. Najmi tǐjehenna tsa kjendáya n'úhu tǐbaxín ntéhe.

²⁸ B'a kama ni xu'bi nanki xi 'mi Betania, nanki xi tijná ngabantá ntáje Jordan, má tsaténtá xuta Jua.

B'i ts'ín kitsúya Jua nga Jesu xi chutsankaha Ntianá

²⁹ Nistjin xi ma ndyjuun ngáha kieke Jua nga Jesu nibák'un tiñaha ko b'i kitsú:

—Kui xu'bi xi chutsankaha Ntianá xi kjexín ngatitsuhun xuta asuntee. ³⁰ Kui xi kinchjanijmíyahana nga b'i kixian: “Xi askahan nibá nga an, kui xi tjun nga an, at'aha kui xi tu b'a ts'ín jahá tijná.” ³¹ Nk'ie ta ndaha an najmi be yá níhi, tunga ntánjuahá jáitentá xuta tu xi s'ejña chjihí ra xuta Israel yáha kui.

³² B'i ta kitsúya Jua ni xi kieke:

—Kieke nga nibajen Espiritu ndjiojmi ján xi nkú joyaha nku chutuju ko nga j'aik'iejñantjai nintaku. ³³ Ta ndaha an najmi kjee be yá níhi, tunga xi kits'ín nibáhana nga ntánjua kuatéhana xuta, kui xi b'a kitsúna: “Xi chái nga nibajenk'uhun Espiritu ko k'úejñantjaihi, kui xi Espiritu Santo kuaténtáko ho xuta.” ³⁴ An kieke nga tsitjusun kui éen ko tixinya nga kui xi Ntíhi Ntianá.

B'i ts'ín kinchjaha Jesu já ni'yakuyá xi tjuun

³⁵ Nk'ie nga kama ndyjuun, ta yohó tfinchako ngáha Jua jo já ni'yakuyáha. Kieke nga j'a Jesu yo ko b'i kitsú:

³⁶ —Kui xu'bo xi chutsankaha Ntianá.

³⁷ Kint'é nga joo já ni'yakuyáha ni xi kinchja ko kitsjennkíhi Jesu. ³⁸ As'ai tsasenji astun Jesu ko kieke nga tjennkíhi jóo. B'i kitsúhu:

—¿Mí xi tbinchisjó?

—Ji nda maestru —kitsú jóo—, ¿má tinchin?

³⁹ —Nibáasohoo —kitsú Jesu.

As'ai ngji jóo ko kieke má tijná Jesu. Yo kits'ínkj'a nistjin xu'bo, at'aha ja ngixun. Nkú ra ma nga chuba nju niu. ⁴⁰ Já xi joo xi kint'é ni xi kinchja Jua ko kitsjennkíhi Jesu, nku xi 'mi Andre xi nda nts'e maha Simon Pedro. ⁴¹ Kui xi títjun ngjingisjai Simon ko b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni nda xi kitsú Ntianá nga ts'ín nibá.

⁴² As'ai j'aiko Andre nda nts'e nga j'aisehe Jesu. Jesu tsasehe Simon ko b'i kitsúhu:

—Ji xi Simon, ntíhi Jona. Ji xi k'úin ngáha ri Pedro.

⁴³ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga tífi Jesu ante Galilea, as'ai ngjisehe Felipe ko b'i kitsúhu:

—Tsjénnkiní.

⁴⁴ Nanki Betsaida nibáha Felipe, má nga ta nankíhi Andre ko Pedro. ⁴⁵ As'ai Felipe ngjisehe Natanael ko b'a kitsúhu:

—Ja kuasakúni nda xi kinchjanijmíyaha Moise nga y'ét'a xujun kjuatéxumoo ko xi ta y'ét'a já profeta. Kui xi Jesu ntíhi Kuse, nda xi nibáha nanki Nazaret.

⁴⁶ B'a kitsú Natanael:

—¿A kamahá stjújin Nazaret nku ni xi nda?

—Nibáaseihi —kitsú Felipe.

⁴⁷ Nk'ie nga kieke Jesu nga nibá tiña Natanael, b'a kitsú:

—Kuihí nda xu'bi xi xuta Israel tjeheñ ra, nku nda xi najmi b'anacha.

⁴⁸ —¿Nkú ts'ín yahani? —kitsú Natanael.

B'i kitsú Jesu:

—Kuakiehe kintehe ni nga kuanchjahi Felipe, nk'ie nga kabinchunnkí yá higuera.

⁴⁹ —Ji nda maestru —kitsú ngáha Natanael—, ji xi Ntíhi Ntianá. Ji xi nda reihí xuta Israel.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—¿A at'aha kuakiehe kintehe yá higuera kuaxihin, a kui kjuaha nga kuas'ejihin ri nga Ntianá kits'ín nibáhana? 'Yún chánka ni xi cha sai nga xu'bi.

⁵¹ Ko b'i ta kitsú ya Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Choo nga tsjén tixa ndjiojmi ján kō nga ntítsjehe Ntíaná kuiyájnu kō kuitjujen nga kj'uaísehe Ntíhi Ndax'iun.

2

B'i ts'ín kits'ín Jesu nku kjuankjún ajihin nku s'í kjuabixan

¹ Nístjin xi ma jahan kama nku kjuabixan nanki Cana, nanki xi tíñajihin ante Galilea, kō yō ngji naaha Jesu. ² Ta ngji Jesu kō já ni'yakuyáha kjuabixoon, at'aha kik'inyaha. ³ Nk'ie nga jeya binu, as'ai b'a kitsú naaha Jesu nga kinchjako:

—Ja najmi ta tíhjin ra binu.

⁴ —Ji tachjuún —kitsú Jesu—, ¿á an tí'miyahaní niu? Najmi kjee bichú chubana.

⁵ As'ai kinchjako naaha Jesu já xi tíincha basehe yámixō nga b'a kitsúhu:

—N'etjusun ngayjee ni xi kuitsunuu.

⁶ Yō tíincha jun ndjii nisa xi kamandakoho ndjio. Kui xi ts'ínchjén xuta xi ntje judio tjeheh ra nk'ie nga ts'ín je yjohō nginkun Ntíaná, xi nkú ts'ín tíña niyáha. Nkúnkú ndjii s'en ra tsa cháte kō tsa cháte kō kan litru ntánijua. ⁷ B'i kitsúhu Jesu já xi tíincha basehe yámixō:

—N'etso ntánijua ndjii.

Kits'íntse susun jóo ndjii.

⁸ As'ai Jesu b'i kitsúhu jóo:

—Chjúbó chuba kō tankínkoho nda xi tíbasehe s'íu.

B'a incha kits'ín jóo. ⁹ As'ai kikjut'a nda xi tíbasehe s'íu ntánijua xi ja kama binu, tunga najmi behé má nibaha ra ntóo. Tu já xi tíincha basehé ra yámixō xi be, at'aha kui xi ts'asje ntánijuo. Kui nga nda xi tíbasehe ra s'íu kinchjaha ra nda bixoon kō b'a kitsúhu:

¹⁰ —Ngayjee xuta tíjtin tsjá binu xi nda kō nk'ie nga ja 'yún ka'bi xuta, as'ai ní tsjá xi najmi 'yún ndaha. Tunga máha ji, binu xi 'yún nda xi tíjtoihi nd'ai tí'bai.

¹¹ Kui kjuankjún xu'bi xi tíjtin kits'ín Jesu nanki Cana, nanki xi tíñajihin ante Galilea. B'a ts'ín tsakúchjiji kjuachánkaha, kō kis'ejihin já ni'yakuyáha nga Ntíaná kits'ín nibáha.

¹² Ja kamoō. As'ai ngji Jesu nanki Capernaum nga tjenkō naaha kō já nts'e kō já ni'yakuyáha. Yō y'entu chuba nistjin.

B'i ts'ín kik'onsje Jesu chu xi tíincha batéña jóo má ma natsihin ninku

(Mt 21:12-13; Mc 11:15-18; Lc 19:45-46)

¹³ Nk'ie nga ja tíbichú tíña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheh ra, as'ai ngji Jesu nanki Jerusalen. ¹⁴ Má ma natsihin ninku kisakúhu já xi tíincha batéña turu kō chutsanka kō chutuju kō já xi tíntu yō nga tíincha ts'ínk'óntjaiya toon. ¹⁵ As'ai jách'á n'ú'ya, kui xi kik'onsjekoho ngayjee chutsankō kō turu. Kikjaní ndzjo toohon já xi tíincha ts'ínk'óntjaiya toon yō kō kits'ínk'ótsjá yámixaha. ¹⁶ B'i kitsúhu já xi tíincha batéña chutuju:

—Tich'onsjoo chunuu ei. Najmi tu tiyantá n'e mo ni'yaha Na'mina.

¹⁷ J'áítsjehen já ni'yakuyáha nga b'i ts'ín tíj'ta éhen Ntíaná: “Tjo ts'atina ni'yahi, kui nga tíb'enkihina kjuanima.”

¹⁸ As'ai já judio k'aku kingásjaiyaha Jesu:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchji nga ma n'e ni xi tín'ei?

¹⁹ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—N'ekatsúnyo ninku kō jan nistjin kjesíntjen ngáhana.

²⁰ B'i kitsú já judio k'aku:

—Yachán jun nú kamandaha ninku. ¿Nkú ts'ín jan nistjin chjúsíntjehenni ji?

²¹ Tunga yjonintehe ní Jesu kinchjanijmíyaha nga kits'ínkjó ninku. ²² Kui kjuaha, nk'ie nga jáíya ngáha ra ngabayoo, j'áítsjehen ra já ni'yakuyáha ni xi kitsú kō kis'ejihin én xi tíj'ta xujun éhen Ntíaná kō én xi kinchjako já judio k'aku.

²³ Nk'ie nga tíña Jesu nanki Jerusalen ajihin S'í Pascua, nkjin nkjún xuta kis'ejihin nk'ie nga kieke kjuankjún xi kits'ín. ²⁴ Tunga Jesu najmi kits'ínkjáfhin xi nkú ts'ín

ts'innkjink'un xuto, at'aha be xi nkú k'un. ²⁵ Najmi kamachjén tsa tjín xi kitsúyaha nkú k'un, at'aha be xi nkú ts'ín tjintuyá animaha.

3

B'i ts'ín kinchjanijmko Jesu Nicodemo

¹ Nku nda fariseo xi 'mi Nicodemo xi ta nda k'akuhu xuta judio ² j'aisehe Jesu nga jyuun ko b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, yaní nga ji xi nku nda maestru xi Ntiana kits'ín nibáha. At'aha najmi ch'a kamaha ts'ín kjuankjún xi tín'ei tsa najmi tjñajihin Ntiana.

³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Xi najmi tsin tsetse, kui xi najmi ma chjihí xi nkú ts'ín batéxuma Ntiana.

⁴ B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú ts'ín tsín tsetse ngáha nku nda nk'ie nga ja chá? ¿A kamaha ta kjuas'en xi ma johó ngáha aya kats'a nahá ko tsín ngáha?

⁵ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Xi najmi tsínjin ntánijua ko Espiritu najmi kama kjuas'enjin nga Ntiana xi kuatéxumaha. ⁶ Xi xuta tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun xuta tjíhin. Xi Espiritu tsjáha kjuatik'un, kui xi kjuatik'uhun Espiritu tjíhin. ⁷ Najmi tu ma nkjúhin ni xi kuaxihin, nga tjíhin nga tsín tsetse ngáhanu. ⁸ Fi ntjo tu má nga mjehé ra ko ta nu'yái nga xu. Tunga najmi yaní má nibáha ko má tífi. B'a joyaha ngayjee xuta xi tsinjín Espiritu.

⁹ B'a kitsú Nicodemo:

—¿Nkú tjíhin ra ni xi túbixín?

¹⁰ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—Ji xi nda maestruhu xuta Israel. ¿A najmi yaní niu? ¹¹ Kjuaxi ni xi tíxihin. Jín chubai ni xi yai ko bixínyai ni xi kiyai, tunga jun najmi n'e s'ejinun én xi bixínyai. ¹² Tsa najmi s'ejinnuu éna nk'ie nga ni xi ts'e asuntee tinchjanijmíyahanuu, ¿nkú ts'ín s'ejihinnuu éna tsa ni xi ts'e ndjiojmi ján kinchjanijmíyahanuu? ¹³ Ndaha nku najmi kjee fi ndjiojmi ján. Nkuhú Ntíhi Ndax'iun xi nibajehen yo.

¹⁴ Xi nkú ts'ín kikjesintjen Moise ye ante kixiu nk'ie, b'a ta ts'ín tjíhin nga chjúsintjen Ntíhi Ndax'iun, ¹⁵ tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihin ra kui nga tu sahá k'úentu tík'un sín.

¹⁶ Kits'intjo Ntiana xuta asuntee nga kitsjá Ntí nku tutuhu tu xi najmi ndyjaha xi s'ejihin ra kui, nga tu sahá k'úentu tík'un sín. ¹⁷ Ntiana najmi kits'ín nibá Ntíhi asuntee tsa tu xi k'uejñanehe ra xuta ni xi kanéhe ngat'aha ngatitsun xi kits'ín. Kits'ín nibá ní tu xi ts'ínk'ankihi.

¹⁸ Xi s'ejihin Ntíhi Ntiana najmi tjín ni xi ngjuainéhe. Tunga xi najmi s'ejihin, kui xi ja tjen je at'aha najmi kis'ejihin Ntí nku tutuhu Ntiana. ¹⁹ Kui ngat'ai tjehe ra je xuta. J'ai asuntee nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta, tunga 'yuhún kama mjehe xuta má jyuun nga má ndzjeen, at'aha najmi nda tjín ni xi tíncha ts'ín. ²⁰ Ngayjee xi ch'on ts'ín, kui xi ch'ohon nd'í xi ts'ín ndzjehen. Najmi fik'úhun tu xi najmi chaha ni xi tíncha ts'ín. ²¹ Tunga xi naxu ts'ín, kui xi fik'úhun nd'íu tu xi chaha nga tíncha ts'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntiana.

B'i ts'ín ta kitsúya ngáha Jua yáha Jesu

²² Askahan nga b'a kamo ngijko Jesu já ni'yakuyáha ante Judea. Yo y'ejñako já ni'yakuyáha chuba nistjin nga tsaténta xuta xi tjín yo. ²³ Jua ta tsaténta xuta nanki Enon, yo má tína maha nanki Salim, at'aha 'yún tjín ntánijua yo. Incha j'ai xuta nga kisaténta yo. ²⁴ B'a kama nk'ie nga najmi kjee s'eya'yún Jua.

²⁵ As'ai já ni'yakuyáha Jua ko nku nda judio kinchjanijmíyaha xi nkú ts'ín tjíhin nga ts'ín je yjoho xuta judio nginkun Ntiana. ²⁶ Incha ngjisehe Jua ko b'a kitsúhu:

—Ji nda maestru, nda xi j'aisehi ngabantá ntáje Jordan, xi tsixínyai yáha kui, kui xi ta tibaténta ko ngayjee xuta tíncha fisehe.

²⁷ As'ai b'i ts'ín kinchja Jua:

—Ndaha nku ni najmi ma ts'ínkjáíhín xuta tsa najmi ndjiojmi ján kik'aihi ra. ²⁸ Jun kinu'yó ni xi kinchja, nga najmi an nda xi ts'ín nibá Ntíaná ngajoho. Tu kin'e nibá títjuhúnna. ²⁹ Xi nkúhu tsa nku kjuabixan, nkúhu nda xi tábixan. Nda xinkjín nda bixoon tu síjñat'ahá ra. Tímjéñjuhu ni xi tínchja kó tsjo tímaha nga tít'é ntaha nda bixoon. B'a ts'ín an nd'ai. Ja tsichu ma ndjuú kjuatsjona. ³⁰ Kui ndo xi tjíhin nga nk'a ngjuai, an kinte kfián.

³¹ Xi nibáha nk'a ján 'yún chánka sa nga tu yáhá ni. Xi tjeheñ ra asunntee, kui xi xuta asunnte kó ni xi ts'e asunntee nchja. Xi nibáha ndjiojmi ján 'yún chánka sa nga tu yáhá ni. ³² Títsuya ni xi kikié kó ni xi kint'é, tunga najmi ch'a tís'ejihín ra én xi tínchja. ³³ Tunga xi tís'ejihín én xi tínchja, kui tít'sínkie yjoho nga kjuaxi én xi nchja Ntíaná. ³⁴ At'aha xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi nchja éhen Ntíaná, at'aha Ntíaná kitsjáyjehe Espiritu. ³⁵ Ntia Na'miu 'yún tjoho Ntíhi kó ngayjee ni xi tjín ja kits'ínkjas'en aya ntsja. ³⁶ Xi tís'ejihín Ntíu, kui xi tjíña tík'un sín. Tunga xi najmi tíma mjehe nga kuñt'é éhen Ntíu, kui xi najmi k'úéjña tík'un. Kjuakjahan Ntíaná tjíñanehe.

4

B'i ts'ín kinchjanijmíko Jesu nku na Samaria

¹ Kik'inyaha já fariseo nga Jesu 'yún tjín saha xuta ni'yakuyá nga Jua kó nga 'yún nkjin xuta tibaténtá. ² Tunga najmi Jesu xi tsaténtá xuta. Já ni'yakuyáha ní xi b'a kits'ín. ³ Nk'ie nga kint'é Jesu ni xi kik'inyaha já fariseo, as'ai tsitju ante Judea nga kik'óya ngáha ante Galilea.

⁴ Tjíhin nga kj'ua ante Samaria. ⁵ Kui nga j'aihi Sicar, nanki xi tjíñajihín ante Samaria. Tjíñakjoko xu'ba xi Jacob kitsjáha Kuse xi ntíhi maha. ⁶ Yo tjíña ntá tixa xi kits'ínnda Jacob. As'ai ngik'ieñat'a Jesu ntá tixo, at'aha ja kafentaha nga tít'sín niyá. Nkú ra ma nga chuba te jo niu. ⁷ As'ai j'ai nku tachjuún Samaria nga j'aik'asje ntánijua. B'i kitsú Jesu:

—K'uaíní ichí ntánijua xi k'ua.

⁸ Kui chubo najmi tjíntukoho já ni'yakuyáha, at'aha nichine incha kaffk'atse ajin nantio. ⁹ As'ai b'i kitsú tachjuún:

—¿Nkú tjíhin ra nga an tábichihini ntánijua xi s'ihini, nga ji xi chá judio kó an xi na Samaria?

B'a kitsú tachjuún at'aha najmi nda incha y'a xinkjín xuta judio xuta Samaria. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Tsa yai ni xi tsjá Ntíaná kó tsa yai yá xi t'bankihi ntánijua, ji kuñchíhi kó kui tsjáhi ntánijua xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta.

¹¹ —Ji chá ntia —ta kitsú ngáha tachjuún—, najmi tjíhin ni xi n'esjekohoni ntánijuo kó 'yún nanká ntá tixo. ¿Má k'úínchj'ahani ntánijua xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta? ¹² Ntje cháná Jacob y'éjñaná ntá tixai. Kui xi ta kits'i ntánijua kó ta kits'i ntíhi kó chu xi kis'ehe. ¿A jihí xi 'yún chánka sai nga kui?

¹³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ngayjee xi k'úí ntánijua xu'bí ta kama xintá ngáha ra. ¹⁴ Tunga xi k'úí ntánijua xi tsjaha, kui xi ndahachí najmi ta kama xintáha ra. At'aha ntánijua xi tsjaha kama ajihín xuta xu'bo xi nkú joyaha nku ntá tixa xi bitju subaha ntánijua. B'a ts'ín k'úéñtu tík'un síhin.

¹⁵ —Ji chá ntia —kitsú tachjuún—, k'uaíní ntánijua xu'bo tu xi najmi ta kama xintáhana kó najmi ta kj'úáik'asjéhena ntánijua ei.

¹⁶ —T'in chubaihi x'ihín kó nibákoj —kitsú Jesu.

¹⁷ —Najmi tjínna x'in —kitsú tachjuún.

As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tábixín, nga najmi tjíhin x'in. ¹⁸ At'aha ja ma un x'in binchunkoi kó nda xi tinchunkoi nd'ai najmi x'ihín maha. Kjuaxi ni xi kuakixín.

¹⁹ —Ji chá ntia —kitsú tachjúun—, tímankjinna nga chá profeta ní. ²⁰ Ntje chání kits'íntsjoḥo Ntíaná naxi xu'bi. Tunga máha jun, b'a bixiún nga Jerusalen tíjña ante má nga tjihin nga n'etsjoḥo Ntíaná.

²¹ —Ji tachjúun —kitsú Jesu—, n'e s'ejin ni xi tíxihin. Kuichú chuba nk'ie nga najmi ta kjuáihinu naxi xu'bi ko najmi ta kuankihinu Jerusalen nga n'etsjoḥo Ntia Na'miu. ²² Jun najmi yo xi n'etsjoḥo. Tunga jin yai xi n'etsjoihi, at'aha ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra stjijin xi ts'ínk'anke xuta.

²³ Tunga jahá tábichú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga kjuaxi n'etsjoḥo Ntia Na'miu. Xi nkú ts'ín kuakúyaha Espiritu Santo xuta, b'a ts'ín ts'íintsjoḥo Ntia Na'miu. At'aha Ntia Na'miu mjehe nga xuta xi b'i ts'ín tjintuyáha ts'íintsjoḥo. ²⁴ Xi ts'íintsjoḥo, tjihin nga kjuaxi b'a ts'ín xi nkú ts'ín kuakúyaha Espiritu Santo. At'aha Espiritu ní Ntíaná.

²⁵ B'a kitsú tachjúun:

—Be nga kj'uai Mesia, chá xi ts'ín nibá Ntíaná. Nk'ie nga kj'uai, kuitsuyana nkú tjihin ra ni xi tjin.

²⁶ —An ní niu, an xi tinchjakohi —kitsú Jesu.

²⁷ Kui chubo j'ai ngáha já ni'yakuyáha ko kama nkjúhun nga nku tachjuún tinchjanijmiko Jesu. Tunga ndaha nku najmi kama k'un kingjásjaiyaha mí nihi xi mjehe ko a ra mí nihi xi tinchjanijmíyakoḥo tachjúun. ²⁸ As'ai tsasínjña nisaha tachjúun ko ngji ajin nantio. Ngji tsúyaha xuta ni xi kamat'ain. ²⁹ B'i kitsú:

—Nibáase ma ruu xuta x'in xi kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian. Kutsa kuihí xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá.

³⁰ As'ai tsitju xuta nantio nga j'aisehe Jesu. ³¹ Nk'ie nga ngji tachjúun ajin nantio, já ni'yakuyáha Jesu b'i kitsúhu:

—Ji nda maestru, chinei ichi nichinei.

³² —Tijnana nichine xi najmi yo —kitsú Jesu.

³³ Kui nga b'i ngján kingjásjaiyaha ra xinkjin já ni'yakuyóo nga b'a kitsú:

—Tjin ra xi kj'uaikoho nichine.

³⁴ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nk'ie nga ts'ian xi nkú ts'ín mjehe xi kits'ín nibána ko nga ts'intjusan xá xi ts'e, kui ní niu xi nichinena. ³⁵ Tábixiún: “Ndyja sa nju sá nga kuichú chon.” Tunga an b'a tíxinnuu: Chjúx'ánkiu tunkun ko chasoo. Xuta xi nibá ján, kui xi nkú joyaha chan. Ja tábichú chubaha. Ja kama kj'uaíya chon. ³⁶ Xi tíf'áya chan xi nibá yo kama chjhi. At'aha k'úentu tik'un sín xuto. B'a ts'ín nkuhú tsjo kamaha ra xi ts'inxájin ko xi f'áya chon. ³⁷ At'aha kjuaxi kjáihin én xi b'a tsu: “Nku xi b'éntje ko kj'ai xi f'áya.” ³⁸ An kits'inkjinuu nga chj'ayo chan xi najmi jun kis'enkinuu kjuanimá. Kj'ai xi kuak'ientje nga nibá xutai, ko jun ta sakút'anuu chjhi xoo.

³⁹ Nkjin xuta Samaria xi tjintu ante xu'bo kis'ejihin Jesu nk'ie nga kint'é nga b'i kitsú tachjúun: “Kuatsúyana ngatentee ni xi kits'ian.” ⁴⁰ Kui kjuaha nk'ie nga j'aisehe ra xuta Samaria Jesu, tsankihí nga k'úejña yo. Y'ejña Jesu jo nistjin tjihin ⁴¹ ko 'yún nkjin sa xi kis'ejihin én xi kinchja. ⁴² As'ai b'a incha kitsúhu tachjúun:

—S'ejinni nd'ai tunga najmi tu ngat'aha ní én xi tsixín. S'ejin níni at'aha ko jin kuanu'yái ko mankjinni nga kjuaxi nga kui xi ts'ínk'anke xuta xi tu má tjintuhú.

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda chí

⁴³ Nk'ie nga j'a jo nistjin, as'ai tsitju Jesu yo nga ngji ante Galilea. ⁴⁴ At'aha kitsúya Jesu nga najmi yankjún nku nda profeta ante xi ts'e. ⁴⁵ Nk'ie nga tsichu Galilea, xuta xi tjin yo kits'ínkjáihin, at'aha kieke ngayjee ni xi kits'ín Jesu nanki Jerusalen ajihin s'íu. At'aha ko kui incha ngji s'íu.

⁴⁶ As'ai tsichu ngáha Jesu Cana, nanki xi tjijnajihin ante Galilea má nga kits'ín ma binu ntánijuo. Yo tíjña nku nda xi ts'inxát'aha nda rei, kui xi tíjñaha nku nda chí xi kjijña un nanki Capernaum. ⁴⁷ Nk'ie nga kint'é nga tsitju Jesu ante Judea ko j'ai ante Galilea, as'ai j'aisehe ko tsankihí nga ngjuai ni'yaha tu xi ts'íinnkihí ra nda chíhi, at'aha ja tí'me. ⁴⁸ B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi choo kjuankjún ko ni xi t'ibakúchji nga'yúhún Ntíaná, najmi s'ejinnuu nga Ntíaná kits'ín nibána.

⁴⁹ As'ai b'a kitsú nda xi ts'inxát'aha nda rei:

—Ji nda ntia, nibá mai ichí kintehe ni nga kuayá nda china.

⁵⁰ B'i kitsú Jesu:

—T'in ngáhani ni'yahi. Ja nda ngáha nda chíhi.

Kis'ejihin ndo én xi kitsú Jesu ko ngji. ⁵¹ Nk'ie nga tjen masen niyoo, kiséjin já musuhu ko b'a kitsúhu:

—Ja nda ngáha ntíhi.

⁵² Kingjásjaiyaha ndo já musuhu mí chubaha kik'atuts'ihin nga kis'e nda ngáha ra ntíhi. B'a kitsú jóo:

—Kujña nga chuba nku tsitjuihin ch'iun nda chíu.

⁵³ J'áitsjehen na'mihí nda chíu nga kui chubo: “Ja nda ngáha nda chíhi”, kitsúhu Jesu. Kui ko ngayjee xuta xi tjin ni'yaha kis'ejihin Jesu. ⁵⁴ Kui kjuankjún xu'bi xi ma joho xi kits'ín Jesu nk'ie nga tsitju ante Judea ko j'ai ngáha ante Galilea.

5

B'i ts'in kits'innkihí Jesu nku nda xi kjiñña un

¹ K'ái nistjin ngáha, nk'ie nga t'íncha b'asje s'íhi xuta judio ngji ngáha Jesu nanki Jerusalen. ² Yo t'ínna nku ntá tixa chánkantsú xi tiña maha ankuaha naxinantoo xi 'mi Ankuah Chutsanka. Kui ntá tixo xi 'mi Betesda nga én hebreo. Un ante nk'ién kis'entuhu. ³ Yo fantu nkjún xuta un, xuta ka, xi najmi ma fi ko xi nta sjai. Kui xi incha kuyaha nga ts'ín niyá ntániju. ⁴ At'aha tu nkjé tu nkjéhé ni nku ntítsjehe Ntíaná f'ajénjin ntá tixo ko ts'ín niyánkihí ntániju. Ko xi tjun tsungijin yjoho ntóo nk'ie nga ja kuan'e niyáha, kui xi ma nda tu mí ch'in xi k'uhún ra.

⁵ Yo kjiññajihin xuta uun nku nda xi t'ihin kan t'ion jan nú nga uhun. ⁶ Nk'ie nga kieke Jesu nga kjiñña ndo yo, kamankjihin nga ja nkjin nú t'ihin nga uhun ko b'i kitsúhu:

—¿A mjehi kama nda ngáhani?

⁷ —Ji nda ntia —kitsú nda uun—, najmi ch'a t'ínna xi kuasinkona, tsa tsungijinna ntá tixo nk'ie nga n'e niyáha. Nk'ie nga mjena tsungijian yjona, tu kj'áhi xi tjun tsungijin yjoho.

⁸ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tisintjein, chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.

⁹ Ta kuihi chubo kama nda ngáha ndo. Jak'á nijña xi kjiññasun ko ngji. Tunga xuatuhú kui nistjiun, nistjin nkjúhún xuta judio. ¹⁰ Kui nga b'a kitsúhu ra já judio k'aku nda xi kama ndoo:

—Xuatú nd'ai. Tíña nkjúhún kjuatéxumoo nga ch'ai nijñahi.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Xi kuats'innkina, kui xi b'a kuatsúna: “Chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in.”

¹² B'a kitsú jóo nga kingjásjaiyaha:

—¿Yá xi b'a kuatsúhi: “Chjúbéi nijña xi kisujñasuin ko t'in”?

¹³ Tunga najmi behé nda xi kama nkíhi yá xi kits'innkihí, at'aha ngji t'axín Jesu ajihin xuta xi t'íncha yo. ¹⁴ Askahan Jesu kiséjin ngáha ndo má ma natsihin ninku ko b'i kitsúhu:

—Ji, ja kama nda ngáhani. Najmi ta n'eheni ngatitsun tu xi najmi satéhe ri nku ni xi 'yún ch'onk'un sa.

¹⁵ As'ai ngji tsuyaha ndo já judio k'aku nga Jesu xi kits'innkihí. ¹⁶ Kui kjuaha nga kits'ín unkiehe ra Jesu já judio k'aku, at'aha b'a kits'ín nga nistjin nkjúun. ¹⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Na'miná títs'inxá santaha nd'ai ko an ta títs'inxá.

¹⁸ Kui kjuaha nga tu sahá 'yún tsangisjai niyáha já judio k'aku nga mjehé ts'iínk'iehen Jesu. At'aha najmi tu suba tsa nistjin nkjúun xi najmi kitsenkjún, tunga b'ahá kitsú ya nga Ntíaná xi Na'mihí. B'a ts'ín ta kuihi kits'ín ma yjoho xi nkúhu Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúchji Jesu xáha

¹⁹ As'ai kinchja Jesu nga b'a kitsúhu jóo:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ndaha nku ni najmi ma ts'ín Ntíhi Ntíaná kuenta subaha. Tu nkuhú ni xi tíbe nga títs'ín Na'mihi, kui xi ts'ín. At'aha ngatentee ni xi ts'ín Na'miu, ta kui nihi xi ts'ín Ntíu. ²⁰ At'aha Na'miu 'yún tjohe Ntíu ko bakúchjiji ngayjee ni xi ts'ín. Ko kuakúchji saha ni xi 'yún chánka. Xi kama nkjúhúnnuu. ²¹ At'aha xi nkú ts'ín Na'miu ts'ínkj'áiyaha xuta ngabayoo ko ts'ínk'íentu tík'un ngáha, b'a ta ts'ín Ntíu ts'ínk'íentu tík'un xi mjehe. ²² Najmi Na'miu xi kuasehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'ín xuta. Ntíu ní kitsjáha nga kui xi kuaseyehé kui niu, ²³ tu xi ngayjee xuta skuenkjúhun Ntíu xi nkú ta ts'ín benkjún Na'miu. Xi najmi benkjún Ntíu, b'a ta ts'ín najmi benkjún Na'mi xi kits'ín nibáha.

²⁴ 'Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi basínñujuhú éna ko s'ejihín xi kits'ín nibána, kui xi ja tjíntu tík'un sín. Najmi tjín ni xi ngjuainéhe at'aha ja tsitjujin ngabayoo ko tjíntu tík'un sín. ²⁵ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kuichú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga xuta k'ien kuint'é ntaha Ntíhi Ntíaná, ko xi tint'é'éhen k'úentu tík'un. ²⁶ At'aha xi nkú ts'ín Ntia Na'miu kuentaaha tjíña tík'uhun, b'a ta ts'ín kitsjáha Ntíu nga kuentaaha tjíña tík'uhun. ²⁷ Na'miu kitsjáha Ntíu tu xi kuasehe ra tsa nda ko tsa najmi nda ni xi kits'ín xuta, at'aha kui xi Ntíhi Ndax'íun.

²⁸ 'Najmi tu ma nkjúnnuu niu. At'aha kuichú chuba nk'ie nga kuint'é ntaha Ntíu ngayjee xuta xi kjintuyánji ²⁹ ko kuisíntjen ngáha. Xi nda kits'ín kuisíntjen nga k'úentu tík'un. Xi najmi nda kits'ín kuisíntjen nga s'enéhe ni xi kanéhe ngat'aha ni xi incha kits'ín. ³⁰ Ndaha nku ni najmi ma ts'ian kuenta. Xi nkú ts'ín nt'e, b'a ts'ín ts'ian kjuu. Ko kixi ts'ian kjuu, at'aha najmi bangisjai suba ni xi mjena. Ni xi mje níhi Na'mi xi kits'ín nibána bangisja.

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi bakúchji nga kik'ai xáha

³¹ 'Tsa ta ahan xinya yáha an, najmi chjíhi ra én xi kuinchja. ³² Tunga tjíñahá kj'ai xi tífina kjuanda, ko be nga chjíhi ra ni xi ts'ín nga b'éjña chji yáha an. ³³ Jun kin'ekj'íu já xi ngjingásjaiyahá Jua nga yáha kui ko kui xi kitsúya yáha an. ³⁴ An najmi machjéna tsa xuta yjoninte nguaina kjuanda, tunga tíxihínnuu nga n'echj'íhi ruu Jua tu xi k'uankihinu. ³⁵ Jua b'a joyaha nku nd'í xi tsat'ai ko kits'ín ndzjen, ko jun kin'e tsjojiun kutju nd'íhi.

³⁶ 'Tunga 'yún chánka sa ni xi tífina kjuanda nga én xi kinchja Jua. At'aha xá xi kitsjána Ntia Na'miu nga ts'intjusan ko xi títs'ian nd'ai, kui xi ta tífina kjuanda. Tíbakúchji nga Ntia Na'miu kits'ín nibána. ³⁷ Ko Na'miu ya xi kits'ín nibána ta tífina kjuanda. Jun najmi kjee nu'yó ntaha ko ta ndaha najmi kjee yo xi nkú tjín. ³⁸ Ta ndaha najmi tjíñajinnuu éhen ajin animanuu, at'aha najmi s'ejinnuu xi kits'ín nibá. ³⁹ 'Yún nkjún n'eyo xujun éhen Ntíaná at'aha b'a manuu nga b'a ts'ín sakúhunuu nga kuintsuba tík'un síun. Tunga an ní tínchjanijmíyahana xujun nga tífina kjuanda. ⁴⁰ Tunga najmi mjehénuu nibasenú tu xi kuintsuba tík'uhunnu.

⁴¹ 'Najmi t'ibangisja tsa xuta tsjana kjuachánka. ⁴² Tunga behénuu. Be nga najmi n'etj'ó Ntíaná. ⁴³ Ngajohó Na'mina jáihina ko jun najmi n'ekj'áinnú. Tunga tsa kj'ai xi kuaté xá subaha yjohó, tu sahá kui xi n'ekj'óhon. ⁴⁴ B'i ngján 'bohó kjuachánka yjonuu. Najmi binchisj'ó nga Ntíaná xi nku tutuu tsjanuu kjuachánka. Nk'ie nga b'a n'o, ¿nkú ts'ín s'ejihínnuu éna?

⁴⁵ 'Najmi tu b'a bixiún tsa an xinyat'ainnuu nginkun Ntia Na'miu. Moise ní xi tíma 'yún tak'un, kui ní xi títsuyat'ainnuu. ⁴⁶ Tsa kjuaxi nga s'ejinnuu ni xi y'ét'a Moise, ta s'ejinnuu an, at'aha an kinchjanijmíyahana Moise. ⁴⁷ Tunga tsa najmi s'ejinnuu ni xi y'ét'a Moise, ¿nkú ts'ín s'ejihínnuu én xi tínchja?

6

B'i ts'ín kits'ínkjen Jesu já xi un mi
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ Kj'ái nistjin ngáha ngji Jesu ngabantá ntáchak'un Galilea, xi ta 'mi ntáchak'un Tiberia. ² Nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi, at'aha kieke kjuankjún xi kits'ín nga kits'ínkíhi xuta un. ³ As'ai tsiyajnu Jesu nku asunntu tjenki ko yo y'ejnako já ni'yakuyáha. ⁴ Kui nistjiun ja tíbichú tiña S'í Pascua xi b'asje xuta xi ntje judio tjeheh ra. ⁵ Nk'ie nga tsase Jesu ko kieke nga nkjin nkjún xuta xi tfincha nibák'uhun, b'a kitsúhu Felipe:

—¿Má xi tjeheh ch'atseé ninkuan xi kjine xuta nkiun?

⁶ Tunga tu xi kikjut'ayák'uhun ni Felipe nga b'a kitsúhu, at'aha be ni xi ts'ín. ⁷ As'ai b'a kitsú Felipe:

—Ta ndaha tsa jo unchan toon denario ninkuan ch'atseé, tsa as'ai ichí ichí k'uaihi nga nkúnkú, najmi kujichú maha ra.

⁸ As'ai b'i kitsú nda ni'yakuyá xi 'mi Andre, xi nts'e maha Simon Pedro:

⁹ —Ei síjña nku nda chí xi y'a un ninkuan xi kamandakoho tu cebada ko jo tjo. Tunga, ¿mí skan kamaha ra xuta nkjiun niu?

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—B'a t'ihuun nga kat'entu ngayjee xuta.

Tjín nkjún naxi chu kui ante xu'bo ko y'entu ajin naxi chu nkú ra ma un mij jáx'in. ¹¹ As'ai jak'á Jesu ninkuon, kitsjáha máb'achjíhi Ntiana ko kits'ínndzjoho xuta xi kab'entu yo. B'a ta kits'ínin tjo nga kitsjáha xi nkú tjín mjehe xuta. ¹² Nk'ie nga k'ie sisihin xuta, as'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Chj'ayo ninkuan xi k'uankiu tu xi najmi kuatsúhun.

¹³ As'ai j'áya jóo ninkuan xi ts'ankiu, kui xi nibaha ra ninkuan cebada xi uun. Te jo nisín kama ninkuan xi ts'ankihí xuta. ¹⁴ Nk'ie nga kieke xuta nkjiun kjuankjún xi kits'ín Jesu, as'ai b'a incha kitsúhu xinkjín:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndai xi nda profeta xi tjihin nga kj'uai asunntei.

¹⁵ Tunga kamankjihín ra Jesu nga mjehe jóo ngjuai ko kjuayúhun nga nda rei ts'ín maha. Kui nga ngji t'axín suba ngáha asuntu tjenkiu.

B'i ts'ín ngjisun Jesu ntáchak'uun

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Nk'ie nga ja tíma jyun, as'ai incha j'aijen andai ntáchak'uun já ni'yakuyáha Jesu. ¹⁷ Jas'en yábarku tu xi kj'uatikjáha ntáchak'uun nga ngjuai nanki Capernaum. As'ai tu kama jyunt'aihín nk'ie nga najmi kjee bichú tjennkíhi Jesu. ¹⁸ Ko tu nkuhú ntjo xi tu xí 'yúhún kama. Xí kits'ín xuhú ntáchak'uun. ¹⁹ Nk'ie nga tsichu nkú ma tsa un ko tsa jun kilometru tjihin, kieke jóo nga Jesu nibásun ntáchak'uun nga nibák'un tiñaha yábarku. Incha kitsankjún jóo, ²⁰ tunga b'ihí kitsú Jesu:

—An ní niu. Najmi tu binkjun.

²¹ Tsjo kamaha jóo nga jas'en Jesu yábarku ko tu tsichu sahá yábarku nanki xi má nga tfincha fi.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga kui xi ts'ínk'éntu tik'un xuta

²² Nistjin xi ma ndyjuun kamankjihín xuta xi y'entu ngabantá ntáchak'uun nga tu nkuhú maha yábarku xi tsitju yo ko nga Jesu najmi jas'en nga ngjiko já ni'yakuyáha, at'aha tu já ni'yakuyáha ngji subahá. ²³ As'ai incha j'ai kj'ái yábarku xi tsitjuhu nanki Tiberia nga j'ai tiña má xi tjeheh kikjine ninkuan xuta nk'ie nga kitsjáha Jesu máb'achjíhi Ntiana.

²⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kiekehe xuta nga najmi ta tjihin Jesu yo ko ta ndaha já ni'yakuyáha, as'ai jas'en yábarku nga ngjingisjai nanki Capernaum. ²⁵ Ngabantá xinkuu kisakúhu ko b'i incha kitsúhu:

—Ji nda maestru, ¿nkú n'e jáihini ei?

²⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Kiyo kjuankjún xi kits'ian, tunga najmi kuihí kjuaha tbinchisjáihinú. Tu ngat'aha ní ninkuan xi kichinehenu nga kitse susunnuu, kui kjuaha nga tbinchisjáihinú. ²⁷ Najmi tu n'exántjaihinu ninkuan xi maha fe. Ninkuan xi najmi

ma níhi fe n'exántjaihinu. Kui xi ts'ínk'íéntu tík'unnuu. Ntíhi Ndax'iun tsjánuu ninkuan xu'bo. Ntia Na'miu tsakúnuu nga kui xi kits'ín nibá.

²⁸ B'a kitsú jóo:

—¿Mí ni xi tjihin nga n'ei jin tu xi n'etjusuhunni ni xi mjehe ra Ntianá?

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—Kui ni xu'bi xi mjehe Ntianá nga n'etjusun. Kas'ejinnuu nda xi kits'ín nibá.

³⁰ As'ai b'a incha kitsú jóo:

—¿Mí kjuankjúhun xi kuakúchjini nga Ntianá kits'ín nibáhi tu xi chahani ko s'ejinni ji? ¿Mí xáha Ntianá xi mahi? ³¹ At'aha ntje cháná kikjine mana nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kui nihi xi tjit'a éhen Ntianá nga b'a titsu: “Ninkuan xi ndjiojmi ján nibaha ra kitsjáha nga kikjine.”

³² B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Na'minaha xi kitsjánuu ninkuan xi ndjiojmi ján nibaha, najmi Moise. Ko nd'ai títjánuu ninkuan xi nda kjikjin. Kui xi ndjiojmi ján nibáha. ³³ At'aha ninkuan xi tsjá Ntianá, kui xi nibajehen ndjiojmi ján ko ts'ínk'íéntu tík'un xuta asuntei.

³⁴ —Ji nda ntia —kitsú jóo—, k'uai tehentení ninkuan xu'bo.

³⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—An ninkuan xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta. Xi kjuaisena najmi ta kama bjoho ra ko xi s'ejihin an najmi ta kama xintáha ra. ³⁶ Tunga jahá b'a kuaxinnuu, ndaha tsa tíyanú tunga najmi tís'ejihinnuu. ³⁷ Kjuaisena ngayjee xuta xi tsjana Na'mina, ko xi kjuaisena najmi k'onsje natsin ján.

³⁸ At'aha ndjiojmi ján nibajehenna tu xi ts'intjusuhunna xi nkú ts'ín mjehe Na'mi xi kits'ín nibána ko najmi xi nkú ts'ín mjena. ³⁹ Ko ni xi mjehe xi kits'ín nibána, najmi mjehe tsa ts'inndya ndaha nku xi kitsjana. Mje níhi nga ts'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo xuta xu'bo nistjin xi fekuu. ⁴⁰ At'aha ni xi mjehe Na'mina, mjehe nga k'úéntu tík'un sín ngayjee xi kjuaisehe Ntíu ko s'ejihin. Ko an ts'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo xuta xu'bo nistjin xi fekuu.

⁴¹ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu nga kui xi ninkuan xi ndjiojmi ján nibajehen, as'ai já judio kinchjayanehe. ⁴² B'a incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihi ndai xi Jesu, ntíhi Kuse? Yaá na'mihi ko naaha. ¿Nkú tjihin ra nga b'a títshu nga ndjiojmi ján nibajehen?

⁴³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi tu chubayanenu. ⁴⁴ Ndaha nku najmi kama kjuaisena tsa najmi kjuaikoho Na'mi xi kits'ín nibána. Ko xi kjuaisena an ts'inkj'áiya ngáha ra ngabayoo nistjin xi fekuu. ⁴⁵ B'a ts'ín y'ét'a já profeta: “Ntianá kuakúyaha ngayjee xuta.” Kui b'a maha, ngayjee xi mjéñjuhu ra ko bangiya ni xi bakúyaha Ntia Na'miu, kui xi kjuaisena.

⁴⁶ Ndaha nku najmi kjee be yáha Ntia Na'miu. Nku tutuhú xi nibaha má tíjña Ntianá, kui xi ja be Ntia Na'miu. ⁴⁷ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Xi s'ejihin an, kui xi k'úéntu tík'un sín. ⁴⁸ An ninkuan xi ts'ínk'íéntu tík'uhun xuta. ⁴⁹ Ntje chánuu kikjine mana ante kixiu, tunga tu nkú jesuhún. ⁵⁰ Tunga ninkuan xu'bi ndjiojmi ján nibajehen tu xi kjinehe xuta ko najmi ta kuayáha. ⁵¹ An xi ninkuan tík'un xi ndjiojmi ján nibajehen. Tsa tjin xi kjine ninkuan xu'bi, kui xi k'úéjña tík'un sín. Ko ninkuan xi tsja, kui xi yjonintena xi tsjantjáihina xuta asuntei.

⁵² As'ai tu y'ésikohó xinkjín já judio nga b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín tsjáhaná yjonintehe ndai nga chineé?

⁵³ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi chinoo yjonintehe Ntíhi Ndax'iun ko s'iu jníhi, najmi kuintsuba tík'un. ⁵⁴ Xi kjine yjonintena ko k'ú jnina, kui xi k'úéntu tík'un sín, ko an ts'inkj'áiya ngáha ra xuta xu'bo nistjin xi fekuu. ⁵⁵ At'aha yjonintena xi nichine xi ndoo ko jnina xi ntá xi ndoo. ⁵⁶ Xi kjine yjonintena ko k'ú jnina, kui xi k'úéntujinna ko an kúateñajihin.

⁵⁷ Na'miu kits'ín nibána. At'aha tíjña, kui nga tíjñahana. B'a ta ts'ín at'aha tíjña tík'an, kui nga k'úentu tík'uhun xuta xi ts'ín mana nichinehe. ⁵⁸ Kui xu'bi ninkuan xi ndjiojmi ján nibajehen. Kui xi najmi xi nkú joyaha mana xi kikjine ntje chánuu kō tu nkú jesuhún. At'aha xi kjinē ninkuan xu'bi, k'úentu tík'un sín.

⁵⁹ B'a ts'ín kinchja Jesu nga tsakúya ayahā nku ni'ya sinagoga xi tíjña nanki Capernaum. ⁶⁰ Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyáha én xi kinchja, as'ai nkjin xi b'a kitsú:

—Ni tjin tsa n'eshin én xi tinchja. ¿Yá xi ts'ínkjáihin ni xi kuatsú?

⁶¹ Kamankjihin Jesu nga kinchjayanehe xuta ni'yakuyáha nga b'a kitsú. As'ai b'i kitsú Jesu:

—¿A tinn'endyjajihin ruu yjonuu én xi kuanchja? ⁶² ¿Nkú sa kamanuu tsa choo Ntíhi Ndax'iun nk'ie nga ngjuainji ngáha ante má nga nibaha? ⁶³ Espiritu Santo ts'ínk'íentu tík'un xuta. Xuta bi, najmi maha ts'ínk'íentu tík'un xuta xinkjin. Én xi kuaxinnuu Espiritu Santo nibáha ra kō kui éen ts'ínk'íentu tík'unnuu. ⁶⁴ Tunga tjin ajinnuu xi najmi s'ejihin an.

B'a kitsú Jesu at'aha be santaha nga tuts'ihin ni yá xi najmi s'ejihin kō yá xi ts'ínkjas'ehe. ⁶⁵ Kō b'i ta kitsú ya:

—Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nga ndaha nku najmi kama kj'uaísehena tsa najmi Ntia Na'miu kitsjáha nga kj'uaísenana.

⁶⁶ Yo kik'atuts'ihin ra nga nkjin xuta ni'yakuyáha y'éjñaha. Najmi ta kitsjenkohō ra.

⁶⁷ As'ai b'i kitsúhu já ni'yakuyá xi te joo:

—¿A mjenuu kuankiún kō jun?

⁶⁸ —Ji Nda Ntia —kitsú Simon Pedro—, ¿yá sa kama tsjénkiki jin? Jihí xi chubai én xi ts'ínk'íentu tík'un síhin xuta. ⁶⁹ S'ejinni kō ja kamankjinni nga ji Cristo, xi Ntíhi Ntianá xi tíjña tík'uun.

⁷⁰ B'i kitsú Jesu:

—An j'ajinnuu jun xi te joo, tunga tjenjihinnuu nku ndaninda.

⁷¹ B'a kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Juda Iscariote, ntíhi Simon. At'aha kui xi ts'ínkjas'ehe kō kui xi nku nda ni'yakuyá xi te joo.

7

B'i ts'ín ngji Jesu S'íhi Ni'ya Kichoo

¹ Askahan kikjatsú'ba Jesu ante Galilea. Najmi kama mjehe nga kikjatsú'ba chji ante Judea, at'aha já judio k'aku tsangisjai niyá xi nkú ts'ín ts'ínk'iehe. ² Tunga jáhá tábichú tiña s'í xi b'asje xuta xi ntje judio tjehehē ra, s'í xi 'mi S'íhi Ni'ya Kichoo, ³ kō b'a kitsú já nts'e Jesu:

—Najmi tu ei binchin. Tu sahá t'in Judea tu xi skuēhe xuta ni'yakuyáhi ni xi n'ei.

⁴ At'aha najmi tjin xi b'éjña 'ma ni xi ts'ín tsa mjehe chá. Tu sahá takúchjhi yjohi xuta asunntej nga n'ei ni xi tinn'ei.

⁵ B'a kitsú já nts'e at'aha ta ndaha kui najmi incha kis'ejihin yáha Jesu. ⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi kjee bichú chubana nga ts'ian ni xi tihin nga ts'ian. Jun bi, tu mí chubahá ni ma n'o ni xi tihin nga n'oo. ⁷ Najmi títs'ín unkienuu xuta asunntej. An bi, títs'ín unkiena at'aha táb'ejná chja nga ch'on tjin ni xi tinchja ts'ín. ⁸ Tankiún s'íu. Najmi kfián an at'aha najmi kjee bichú chubana.

⁹ B'a kitsú Jesu, as'ai y'ejña ante Galilea. ¹⁰ Tunga nk'iehé nga incha ngji s'íu já nts'e, as'ai ngji kō kui. Tunga najmi ngji chjihí, tsa jóo tjenjihin. Ngji suba. ¹¹ As'ai ajin s'íu já judio k'aku tsangisjaihi. B'a incha kitsúhu xinkjin:

—¿A najmi kj'uaíhí ndo?

¹² Kō xuta nkjiun ta kinchjanijmíyaha Jesu. Tjin xi b'a kitsú: “Ndahá ndo.” K'ua ngá xi b'a kitsú: “Najmi nda ndo. Xutahá b'anachaha ndo.” ¹³ Tunga najmi kama tak'uhún xuta kinchjanijmíyaha chji chjhi Jesu at'aha tsankjún já judio k'aku.

B'i ts'ín tsakúya Jesu ajin s'íu

¹⁴ Nk'ie nga ajihin s'íu, jas'en Jesu má ma natsihin ninku ko tsakúya. ¹⁵ Kama nkjúhún já judio k'aku ko b'a kitsúhu xinkjín:

—¿Nkú ts'ín behe ni xi ts'e Ntíaná ndai nga najmi tsangiyaha?

¹⁶ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi an ts'an ni xi t'ibakuyá. Xi kits'ín nibá nína ts'e éen. ¹⁷ Xi mjehe ts'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, kui xi skué tsa Ntíaná ts'e ni xi t'ibakuyá ko tsa an ts'an. ¹⁸ Nku xuta xi nchja ni xi ts'e, kui xi bankisjai kjuachánka xi ts'e. Tunga xi bankisjai kjuachánkaha xi kits'ín nibáha, kui xi kjuaxi ni xi tsu ko naxu ts'ín. ¹⁹ ¿A najmi kitsjáhánuu Moise kjuatéxumoo? Tunga ndaha nku jun najmi títs'íntjusun kjuatéxumoo. ¿Á mjehenu n'ek'iehnú?

²⁰ As'ai b'a incha kitsú xuto:

—¿Kutsa ndanindahá t'íñajihin! ¿Yá xi mjehe ts'ínk'iehin?

²¹ B'i kitsú Jesu:

—Nku ni kits'ian ko ngatento kama nkjúnnuu. ²² Tsakúyanuu Moise nga n'etjusun circuncision, ndaha tsa najmi Moise kik'atuts'ihin ra niu. Ntje chánuu ní kik'atuts'ihin ra niu. Kui nga n'etjusuhun niu ndaha tsa nistjin nkjún. ²³ B'a n'ohoo ntíx'innuu ndaha tsa nistjin nkjún tu xi najmi ndyjaha kjuatéxumaha Moise. Tunga tsa b'a n'o nga nistjin nkjún, ¿á t'ín'ekjankohonú nga nistjin nkjún kits'innkíhi ra nku nda? ²⁴ Najmi tu kju sunnk'a n'o. Kixi ní n'oo kjuá.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha xuta yáha Jesu

²⁵ As'ai b'a kitsú k'ua xuta nanki Jerusalen:

—¿A najmi kuihí ndai xi mjehe ts'ínk'iehin jóo? ²⁶ Tunga, á t'ínchja chji chjhi ko najmi ch'a nkú títsuhú ra. ¿A kjuaxihí nga ja kamankjihin já t'íxóo nga kui ndai xi kitsú Ntíaná nga ts'ín nibá? ²⁷ Tunga yanáá má nibáha ndai. Nk'ie nga kj'uai xi Cristo, najmi ch'a skué má nibaha.

²⁸ As'ai 'yún kinchja Jesu nga b'i ts'ín tsakúya má ma natsihin ninku:

—B'a t'ibixiún nga yanú ko yo má nibáhana. Tunga najmi kuantanahá jáihina. Tjín xi kits'ín nibána. Ko xi kits'ín nibána ma n'e s'ejian ni xi tsu. Kui xi najmi yo. ²⁹ Tunga an be yáha, at'aha má t'íña nibahana ko kui xi kits'ín nibána.

³⁰ As'ai kama mjehe jóo nga kuakj'ánijéhe. Tunga ndahá nku najmi kits'ínkoho, at'aha najmi kjee bichú chubaha. ³¹ Tunga nkjin xuta xi t'ínchajihin xuta nkjiun kis'ejihin Jesu. B'a kitsúhu xinkjín:

—Nk'ie nga kj'uai xi Cristo, ¿a 'yún ts'ín sa kjuankjún nga nda xu'bi?

³² Kint'é já fariseo ni xi kitsú xuto nga kinchjanijmíyaha Jesu. As'ai já na'mi k'aku ko já fariseo kits'ínkji já xi kunntá ninku tu xi kuakj'ánijéhe Jesu. ³³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Tu chuba nistjihin kúatejñajin sanuu ko kfín ngáhana má t'íña xi kits'ín nibána.

³⁴ Kuínchísjainú tunga najmi ta sakúhunuu an. Má nga kfíntejña najmi kama kuankiún.

³⁵ B'a kitsúhu xinkjín já judio k'aku:

—¿Má ngjuaihi ndai nga najmi ta sakúhuná? ¿A xuta judio xinkjá xi t'íntujihin xuta xi nchja griego ngjuaisehe? ¿A ta kuakúyaha xi nchja én griego? ³⁶ Ni xi kuanchja: “Kuínchísjainú tunga najmi ta sakúhunuu an”, ko: “Má nga kfíntejña najmi kama kuankiún”, ¿nkú tsuhú ra ni xi kuatsú?

B'i ts'ín tsakúya Jesu ni xi kamaha xuta xi s'ejihin kui

³⁷ Nistjin xi fekuhu s'íu, kui xi 'yún b'asje xuta, as'ai tsasinjña ndju Jesu ko 'yún kinchja: —Tsa tjín xi tíma xintáha, kanibásena ko kat'i. ³⁸ B'a kamaha xi nkú ts'ín t'ít'a éhen Ntíaná. Xi s'ejihin an animaha stjújín ntáje, ntá xi ts'ínk'íentu t'ík'uhun xuta.

³⁹ B'a kitsú Jesu nga kinchjanijmíyaha Espiritu xi askahan ts'ínkjáihin xuta xi s'ejihin Jesu. Najmi kjee f'ai Espiritu Santo kui nistjiun, at'aha najmi kjee s'ejña chji kjuachánkaha Jesu.

⁴⁰ Nk'ie nga kint'é xuto éin, k'ua xi b'a kitsú:

—Kjuaxi kjáihin nga kui ndai nda profeta xi t'íhin nga kj'uai.

⁴¹ B'a kitsú ngá k'ua:

—Kui ndai xi kitsú Ntiana nga ts'ín nibá.

Tunga tjín ngá xi b'a kitsú:

—¿Nkú ts'ín Galilea nibaha xi Cristo? ⁴² ¿A najmi b'ahá ts'ín tjít'a éhen Ntiana, nga ntjehe David nibaha ra xi Cristo, ko nga Belen nibaha, má nga nankihí David?

⁴³ B'a ts'ín tsakjányaha yjoho xuta nantio nga incha kinchjanijmíyaha Jesu. ⁴⁴ Tjín xi kama mjehe nga kuak'ánijéhe tunga ndahá nku najmi kits'ínkoho.

B'i ts'ín najmi kis'ejihin já judio k'aku nga Ntiana kits'ín nibaha Jesu

⁴⁵ As'ai já xi kunntá ninku j'ai ngáha má tjintu já na'mi k'aku ko já fariseo ko b'i kik'ihin:

—¿Á najmi kjúáikohonu ndo?

⁴⁶ B'a kitsú jóo:

—Ndaha nku najmi kjee b'a ts'ín nchja xi nkú ts'ín nchja ndo.

⁴⁷ B'a kitsú já fariseo:

—¿A kohó jun ta kuak'anachanu ndo? ⁴⁸ ¿A tjíhín ajihin já tjíxóo ko a ra ajihin já fariseo xi s'ejihin Jesu? ⁴⁹ Tunga xuta xu'bi bi, najmi mankjihin kjuatéxumoo. Kui xi najmi nda nginkun Ntiana.

⁵⁰ As'ai kinchja Nicodemo, nda fariseo xi j'aisehe Jesu nga jyuun:

⁵¹ —Xi nkú ts'ín tjíña kjuatéxumaná, tíjün tjíhin nga kuasinñjuhuú xuta tu xi chahaná ni xi kits'ín ko askahan n'e raá kjuá.

⁵² B'a kitsú jóo:

—¿A ta kohó ji xi nibáhani Galilea? N'eya nda ndai xujun éhen Ntiana ko chai nga ndaha nku nda profeta najmi kjee tjujín Galilea.

⁵³ As'ai b'i ngján incha ngji ngáha ni'yaha.

8

B'i ts'ín kichjut'ayák'un Jesu nga j'aich'áha nku tachjuún

¹ As'ai ngji Jesu asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo. ² Nk'ie nga ja kama sehen nistjin xi ma ndyjuun, j'ai ngáha má ma natsihin ninku. Yo j'aise nkjúhun xuta ko yo y'ejña nga tsakúya. ³ As'ai incha j'aiko já chjine'éhen kjuatéxumoo ko já fariseo nku tachjuún xi kiya nga kj'ai nda kjijñakoho. J'aisínña nginkun Jesu ko nginkun xuto ⁴ ko b'a kitsú:

—Ji nda maestru, kuaya tachjín nga kj'ai nda kjijñakoho. ⁵ B'a ts'ín y'ét'a Moise kjuatéxumoo nga ndjio n'ek'iehen xi b'a ts'íiun. Ji bi, ¿nkú bixín?

⁶ Tu xi kikjut'ayák'uhún ni Jesu nga b'a incha kitsú, at'aha mjehe kuatéjéne. As'ai y'ejñantu Jesu ko najnú ntsja kits'íntukoho t'anankiu. ⁷ Nk'ie nga tu nku tíincha bjásjaiyahá ra jóo, tsasinña ngáha ko b'i kitsú:

—Xi najmi tjíhin ngatitsun, kui xi tjün kat'éhe ndjio tachjuún.

⁸ As'ai ta y'ejñantuhú ngáha nga tu nku kits'íntuhú t'anankiu. ⁹ Nk'ie nga kint'é jóo éin, nkúnkú b'i ngján incha ngji. Xi 'yún cháha tjün ngji. As'ai tu Jesu ko tachjuún tsinchajin subaha xuta. ¹⁰ Ta tsasinña ngáha Jesu ko b'i kitsú:

—Ji tachjuún, ¿má kfihí jóo? ¿A ndaha nku najmi ta tibatéjénehe ri?

¹¹ —Najmi, Chá Ntia. Ndaha nku —kitsú tachjuún.

B'i kitsú Jesu:

—Ta ndaha an najmi chumi ni kjaninéhe. T'in ngáhani ko najmi ta n'ehe ni ngatitsun.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kui xi nd'ihí xuta

¹² As'ai kinchjako ngáha xuto:

—An nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta asunntej. Xi tsjénnkina najmi jyun má k'úéma. S'ehé nd'í xi ts'ínk'íentu tík'uhun.

¹³ As'ai b'a incha kitsú já fariseo:

—Ji tí'mi subai kjuanda yjohi. Kui nga najmi chjíhi ra én xi tíchubahani.

¹⁴ B'i kitsú Jesu nga kinchja:

—Ta ndaha tsa an tífi subaha ra kjuanda yjona, tunga chjǐhi ra én xi tǐnchja, at'aha be má nibahana kō má kǐn ngáhana. Jun najmi yo má nibáhana kō najmi yo má kǐn ngáhana. ¹⁵ Jun bi, xi nkú ts'ín tǐjǎha asunnteǐ, b'a ts'ín chasohoo ni xi nda kō ni xi najmi nda, tunga an najmi basjehe ni xi nda kō ni xi najmi nda ts'ín xuta. ¹⁶ Tunga tsa ni xi b'a ts'ihinna, kixǐ ts'ian, at'aha najmi kuantana b'a ts'ihinna. Na'mi xi kits'ín nibá nína b'a ts'inka. ¹⁷ Santaha kjuatéxumanuu b'a ts'ín tǐj't'a: Tsa jo já kuitsuya nku ni, chjǐhi ra ni xi kuitsu jóo. ¹⁸ An tífihi ra kjuanda yjona kō Na'mina xi kits'ín nibána ta tǐfina kjuanda.

¹⁹ B'a kitsú jóo:

—¿Má tǐjǎ Na'mihi?

B'ǐ kitsú Jesu:

—Najmi yanú kō ta ndaha najmi yo Na'mina. Tsa yanú, ta cha ruu Na'mina.

²⁰ B'a ts'ín kinchja nga tsakúya má ma natsihǐn nǐnku, má tǐjǎ kaxaha toon chje. Ndaha nku najmi jakj'ánijéhe, at'aha najmi kjee bichú chubaha.

B'ǐ ts'ín tsakúya Jesu nga najmi asunnteǐ tǐjehen ra

²¹ As'ai ta kinchjahá ngáha:

—An kǐfán kō kuǐnchísjainú. Ajihǐn ngatitsunnuu kuayájiun nga najmi ta tǐjǎhana. Má nga kǐfán najmi kama kuankíun.

²² B'a kitsú já judio k'aku:

—¿A ts'ínk'ien subahá yjoho? ¿Á: “má nga kǐfán najmi kama kuankíun”, tǐtsuhu?

²³ B'ǐ kitsú Jesu:

—Kinteǐ ts'ajun, nk'a ján ts'an. Asunnteǐ tǐjehennuu, nk'a ján tǐjehenna. ²⁴ Tsa najmi s'ejinnuu nga an xi tǐjǎ, ngatitsunnuu kuayájiun. Kui kjuaha nga b'a kuaxihinnuu nand'ai nga ngatitsunnuu kuayájiun.

²⁵ —¿Yáha jí? —kitsú jóo.

B'ǐ kitsú Jesu:

—Xi ja kixinnuu nga tuts'ihǐn ni. ²⁶ Benuu. Kama xinya xi nkú ts'ín tǐjntuyánuu. Kama xinya má nihi xi nda kō má nihi xi najmi nda tǐn'o. Tunga xi kits'ín nibána, kui xi ma n'e s'ejían ni xi tsu. Kō ni xi kint'e nga kinchja, kui xi tǐnchja ngáhana asunnteǐ.

²⁷ Tunga najmi kamankjihín ra jóo nga Ntia Na'miu kinchjanijmíyaha. ²⁸ Kui nga b'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—Nk'ie nga chjúsintjennk'o Ntíhi Ndax'iun, nk'iehé nga kamankjinnuu nga an xi tǐjǎ kō nga ndaha nku ni najmi ts'ian kuantana. Xi nkú ts'ín tsakúyana Na'mina, kui nihi xi tǐnchja. ²⁹ Xi kits'ín nibána tǐjǎkona. Najmi b'ejǎ subana, at'aha ts'intjusun tehente ni xi sasǐhǐn.

³⁰ Nk'ie nga b'a kitsú, nkjin nkjún xi kis'ejihǐn Jesu.

B'ǐ ts'ín tsakúya Jesu yá xi ntíhi Ntíaná

³¹ As'ai kinchjakō xuta judio xi kis'ejihǐn:

—Tsa kuǐntsubajiun éna, kjuaxi nga kamo xuta ni'yakuyána ³² kō choo ni xi naxu tǐjín kō kui niu xi ts'ín ndáinu.

³³ B'a kitsú jóo:

—Ntjehe Abraham jǐn. Ndaha nku najmi kjee ts'ín manǐ xuta musu, tsa ts'atseni. ¿Nkú ts'ín b'a tǐbixǐhinni nga kama ndáihǐni?

³⁴ B'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Ngayjee xi tǐts'ín ngatitsun, nga'yúhǐn ngatitsuun tǐjǎjin. Najmi ndáhi yjoho. ³⁵ Nku nda musu xi kich'atse najmi ndáhi yjoho, ndaha tsa ni'yaha nda ntíaha ts'ínxá. Tunga ntíhi ní nda ntíaha kama ts'e ni'yo. ³⁶ Kui nga tsa Ntíhi Ntíaná ts'ín ndáinu, kjuaxi nga kama ndáinu. ³⁷ Be nga ntjehe Abraham nibáhanu, tunga mjehénuu n'ek'iennú at'aha najmi mjenuu n'ekjohoon éna. ³⁸ An nchja ni xi bakúchjina Na'mina. Jun bi, n'o ni xi bakúyanuu na'minuu.

³⁹ B'a kitsú jóo:

—Abraham na'mini.

B'i kitsú Jesu:

—Tsa ntíhí Abraham jun, b'a ra n'oo xi nkú kits'ín Abraham. ⁴⁰ Tunga nd'ai mjenúu n'ek'iennú, ndaha tsa tíxinyanúu ni xi naxu tjín xi tsakúyana Ntíaná. Ndahachí najmi b'a kits'ín Abraham. ⁴¹ Jun bi, ni xi ts'ihín na'minúu n'o.

B'a kitsú jóo:

—Ntí nda ní. Tíjñaháni nku na'mi nku tutu. Kui xi Ntíaná.

⁴² B'i kitsú Jesu:

—Tsa Ntíaná xi na'minúu, jun ra xi n'etjónú, at'ahá má tíjña Ntíaná nibahana. Najmi kuentana jáihina. Kui ní xi kits'ín nibána. ⁴³ Najmi mankjinnúu ni xi tínchja at'ahá najmi mjenúu kuasinñjuhuu éna. ⁴⁴ Ndanindoo ní na'minúu. Kui ts'enuu ko mjenúu n'oo xi nkú ts'ín mjehe. Kui xi santaha nga tuts'ihín ni kits'ínk'ien xuta. Najmi y'ejñajin ni xi naxu tjín, at'ahá najmi tíjñajihín ni xi naxu. Nkú ts'ín tjíyaha, b'a ts'ín nchja. Én tsank'á nchja. Kui xi tsank'á ko na'mihí én tsank'óo.

⁴⁵ 'An bi, ni xi naxu tínchja. Kui kjuaha nga najmi tís'ejihinnúu an. ⁴⁶ ¿A tjín ajinnúu xi kama kuakúchji nga tjínna ngatitsun? Tunga tsa naxu tjín ni xi tínchja, ¿á najmi s'ejihinnúu an? ⁴⁷ Xi Ntíaná ts'ehe mjéñjuhuu én xi ts'e Ntíaná. Tunga najmi Ntíanáhá ts'enuu. Kui kjuaha nga najmi mjeñjúhunú.

⁴⁸ B'a kitsú já judio:

—Kjuaxihí ni xi túbixín. Samaria nibáhani. Ndanindoo tíjñajihin.

⁴⁹ B'i kitsú Jesu:

—Najmi ndanindoo tíjñajinna. Benkján Na'mina tunga jun najmi tíyankjunnú. ⁵⁰ Najmi kjuachánka títangisja nginkun xuta, tunga tíjñahá xi títangisjai kjuachánkana. Kui xi kuitsuya yá xi naxu tít'sín. ⁵¹ Kjuaxi ni xi tíxinnúu. Xi k'úéñajin éna, najmi ts'íinkjálhín ngabayoo.

⁵² B'ahá tá kitsú ngáha já judio:

—Kjuaxihí nga ndanindoo tíjñajihin. Abraham ko já profeta tá k'ien. Tunga ji b'a túbixín nga najmi ts'íinkjálhín ngabayoo xi k'úéñajin éhin. ⁵³ ¿A 'yún chánka sai nga Abraham xi ntje cháná? Kui xi tá k'ien ko já profeta. ¿Yá xi t'n'e mai yohi?

⁵⁴ B'i kitsú Jesu:

—Tsa an subá chánka túb'asje yjona, najmi chumi ni chjhi ra kjuachánka xi tísakúna. Tunga Na'minahá xi chánka túb'asjena, kui xi tá Ntia 'mihuu. ⁵⁵ Kui xi najmi yo, tunga máha an, be. Tsa b'a xinnúu nga najmi be, tá nda tsank'á kama xi nkúhu jun. Tunga bená ko tíjñajian éhen. ⁵⁶ Tsjo kamaha Abraham xi ntje chánúu nga skue nístjin nga kjúa. Kikie kjálhín ko tsjo kamaha.

⁵⁷ B'a kitsú já judio:

—Ndaha najmi kjeé tjhín cháte nú nga b'a túbixín. ¿Nkú ts'ín nga kiyahani Abraham?

⁵⁸ B'i kitsú Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnúu. Kintehe ni nga tsín Abraham, tu b'a ts'ín jahá tíjña.

⁵⁹ As'ai jakj'á ndjio jóo xi má nga mjehe ts'íink'iehen, tunga Jesu ngji t'axihín jóo ko tsitju má ma natsihín nínku.

9

B'i ts'ín kits'innkihí Jesu nku nda ka

¹ Má xi tjeheh j'a Jesu, kikie nku nda xi tu b'a ts'ín kahá nkúhu nga kitsin. ² As'ai kingjásjaiya já ni'yakuyáha:

—Ji nda maestru, ¿yá xi kits'ín ngatitsun tu xi b'a ts'ín ka kitsihin ndai? ¿A kui, a ra xi cháha ní?

³ B'i kitsú Jesu:

—Ta ndaha kui ko ta ndaha xi cháha najmi kits'ín ngatitsun nga b'a kamo. B'a ts'ín kitsin tu xi sakúchjhi ni xi máha ts'ín Ntíaná. ⁴ Tjihín nga n'eé xá xi ts'e xi kits'ín nibána nk'ie nga ndzjen sa. At'ahá nga kama jyun, najmi tá ch'a kama ts'íinxá saha. ⁵ Nk'ie nga tíjña asuntei, an xi nd'í xi ts'ín ndzjeheh xuta asuntei.

⁶ B'a kitsú Jesu, as'ai tsatété t'anankiu kō ntá natéhe kits'índakohó si. Kui xi kingjájnuhu tunkun ndo kō b'i kitsúhu:

⁷ —T'ihinnejnui tunkuini ntá tixa Siloe.

Kui nga ngjinénuhu tunkun ndo. Ja chjihí nk'ie nga kik'óya ngáha. ⁸ As'ai já xi nda nchjakohó kō já xi kikiehe nga banki toon kinchjanijmíyaha ndo. B'a kitsú k'ua:

—¿A najmi kuihí ndai xi b'ejña nga banki toon?

⁹ —Johon, kui —kitsú k'ua.

—Najmi kui, tunga b'a tjin xi kuihí tjin —kitsú ngá kj'ai.

—Ahán niu —kitsú ndo.

¹⁰ —¿Nkú ts'ín tsix'ánkihi tunkuini? —kitsú jóo.

¹¹ B'a kitsú ndo:

—Nda xi 'mi Jesu kuats'ínnda si kō kuangjájnuhu tunkán kō b'i kuatsúna: “T'in ntá tixa Siloe kō tanejnuini tunkuini.” Kui nga kfhina kō nk'ie nga kuakanejná tunkán, kama chjina.

¹² —¿Má tijná ndo? —kitsú jóo.

—Najmi be —kitsú ndo.

¹³ As'ai ngjikhó jóo nda xi kama chjihí nginkun já fariseo. ¹⁴ Nistjin nga kits'ínnda siu Jesu kō tsix'ánki tunkun ndo, kui xi nistjin nkjún. Xuatu niu. ¹⁵ Kui nga já fariseo kingjásjaiyaha rá nkú ts'ín kama chjihí rá kō b'a kitsú ndo:

—Si kuangjájnuhu tunkán, kuakanejná, kō kama chjina.

¹⁶ As'ai b'a kitsú k'ua já fariseo:

—Najmi Ntjaná kits'ín nibáha nda xi b'a kuats'íun, at'aha najmi benkjún nistjin nkjún.

B'a kitsú ngá k'ua:

—¿Nkú ts'ín nku nda ngatitsun kama ts'ihin kjuankjún xi nkúhu xu'bi?

B'a ts'ín tsakjányaha yjohó já fariseo ngat'aha Jesu. ¹⁷ As'ai tá incha kingjásjaiyaha ngáha rá nda xi kama chjihí:

—Kō ji xi kuix'ánki tunkuini, ¿yáha ndo? ¿Nkú bixín?

—Nda profeta niu —kitsú.

¹⁸ Tunga najmi kis'ejhín rá já judio k'aku tsa kui ndo xi ká nk'ie kō tsa kui xi ja chji ngáha rá. Kui nga kinchjaha rá xi cháha ¹⁹ kō kingjásjaiyaha:

—¿A kui ntínuu xu'bi xi bixín nga ká nga kitsin? ¿Nkú ts'ín kama chjihí rá?

²⁰ B'a kitsú xi cháha ndo:

—Yai nga kui xi ntínj kō ká nga kitsin. ²¹ Tunga najmi yaní nkú ts'ín kama chjihí rá. Najmi yai yá xi kuakjex'ánki tunkun. Tu sahá kui chasjaiyohoo. Ja chá. Kama kuitsuya subanu ni xi kamat'ain.

²² B'a kitsú xi cháha ndo at'aha tsankjún já judio k'aku. At'aha y'éndako xinkjín já judio k'aku tsa tjin xi ts'ínkie yjohó nga Jesu xi kits'ín nibá Ntjaná, kui xi kuich'onsje ajihín xuta sinagoga. ²³ Kui kjuaha nga: “Chasjaiyohoo, ja chá”, kitsúhu xi cháha ndo.

²⁴ As'ai tá kinchjaha ngáha rá niyá xi ma johó já judio k'aku nda xi kama chjihí kō b'a kitsúhu:

—Yai nga nda ngatitsuhún xi kuats'ínkihi. N'ekiei yjohí nginkun Ntjaná xi tjin kinchjahanca nga kjuaxi ni xi tibixín.

²⁵ B'a kitsú ndo:

—Tsa nku nda ngatitsun niu najmi be. Tu nkuhú ni xi be. Kaná nistjin nk'ie tunga nd'ai ja chjina.

²⁶ B'a kitsú jóo:

—¿Mí xi kuats'ihin? ¿Nkú ts'ín kuakjex'ánkihi tunkuini?

²⁷ As'ai b'a kitsú ndo:

—Ja kuaxinyanu tunga najmi tín'esihinnú. ¿Á mjehenuu nga b'ahá tá xín ngáhanuu? ¿A kohó jun mjenuu kamo já ni'yakuyaha ndo?

²⁸ B'a kitsú jóo nga kinchjatiko:

—Nda ni'yakuyáha ní ndo ji. Tunga jin já ni'yakuyáha ní Moise jin. ²⁹ Yai nga Moise kinchja én xi Ntíaná kitsúyaha, tunga najmi ya ní má j'aihi ra nda xu'bo.

³⁰ As'ai b'i kitsú ndo:

—Ma nkjúnna nga najmi yo má j'aihi ra nda xi kamaha kuakjex'ánki tunkán. ³¹ Yaá nga Ntíaná najmi basínñjuhu xuta ngatitsuun. Tsa tjín xi skuenkjún Ntíaná ko ts'ín ni xi mjehe, kuihi xi basínñjuhu. ³² Ndahachi najmi kjee nu'yá tsa tjín xi kjex'ánki tunkun xuta xi ka nga kitsin. ³³ Tsa najmi Ntíaná kits'ín nibáha nda xu'bo, najmi chumi nihi xi kamaha ra ts'ín.

³⁴ B'i kitsú jóo nga tsich'onsje ndo ajihin xuta sinagoga:

—Ngatitsun kitsinjín. ¿A jhi xi kuakúyani?

³⁵ Kint'é Jesu nga tsich'onsje ndo. B'i kitsúhu nk'ie nga kisatéjin ngáha:

—¿A s'ejihin Ntíhi Ndash'ín?

³⁶ —Ji Nda Ntia —kitsú ndo—, ¿yáha xu'bo, tu xi s'ejhinna?

³⁷ B'i kitsú Jesu:

—Ja kuayai. An ní niu, an xi tinchjako.

³⁸ —S'ejinna ji, Nda Ntia —kitsú ndo ko tsasinkunch'int'aha Jesu.

³⁹ As'ai b'i kitsú Jesu:

—An jáa asunnte tu xi n'ekokjuaha, tu xi kama chjhi ra xi ka ko kama ka xi chjhi.

⁴⁰ Ta kint'é én k'ua já fariseo xi tinchako Jesu ko b'a kitsúhu:

—¿A kohó jin xi ta kai?

⁴¹ B'i kitsú Jesu:

—Tsa ni xi kahanu, najmi tjinnuu jé kai. Tunga b'ahá tibixinnú nga chjinuu. Kuihi kjuaha nga tjihinnuu jé.

10

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kits'inchjén nku nda bastu ko chutsankaha

¹ B'i ts'ín kinchja Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tu yáha ni xi najmi kjuas'en ankjua ni'yaha chutsanko nga tu sahá xin kjuas'enntjai, kui xi nda ndyjé xi mjehe ngjuai ko chutsanko. ² Tunga xi kjuas'en má tjen ankjuo, kui xi nda bastuhu chutsanko. ³ Kjex'á nda xi basehe ankjuo nk'ie nga be nda bastuu. Chutsanká xi ts'e nt'é ntaha, ko nga nkúnku chutsankaha j'áhin nchjaha ra nga bitjuko ni'yo. ⁴ Nk'ie nga bitjuko ngayjee chutsanka xi ts'e, as'ai tsjen tíjuhun ko chutsanko tsjennkíhi at'aha be ntaha. ⁵ Chu xi ts'e najmi tsjennkíhi xuta xi kj'ai. Tu sahá banka, at'aha najmi be ntaha xuta xi kj'ai.

⁶ B'a kitsú Jesu nga y'éjña chubaya ni xu'bi. Tunga najmi kamankjihín ra xuta ni xi kinchja.

B'i ts'ín tsakúya Jesu nga kui xi nda bastu xi ndoo

⁷ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Kjuaxi ni xi tíxinnuu. An xi nkú joyaha ankjua má nga fas'en chutsanko. ⁸ Ngayjee já xi j'ai tíjun nga an, kui xi já ndyjé xi kama mjehe nga ngjuai ko chutsanko. Tunga najmi kint'éhé chutsanko ntaha jóo. ⁹ An xi nkú joyaha ankjuo. Xuta xi kjuas'enjinna k'uanki. Kui xi kama xi nkú joyaha chutsanká xi fas'en ko bitju ni'yaha nga fi kjine jhá.

¹⁰ Nda ndyjé f'ai tu xi fikoho ko ts'ínk'ien ko ts'ínkje chutsanko. Tunga ahán jáa tu xi kama k'úentu tik'uhun xuta, tu xi sakúhu ra kjuatík'un xi ndoo. ¹¹ An xi nda bastu xi ndoo, ko nda bastu xi ndoo tsjá yjoho nga kuayántjaihi chutsankaha. ¹² Nda xi tu tohón ts'ínxántjaihi, xi najmi kui ts'e xoo ko najmi kui ts'e chutsanko, kui xi binchá masen chutsanko ko banka nk'ie nga be nga nibá chu kjoon. As'ai chu kjoon kjine chutsanko ko ts'ínndzjoya. ¹³ B'a ts'ín bankaha ndo at'aha tu tohón ts'ínxántjaihi ko najmi nkjún maha chutsanko.

¹⁴ An xi nda bastu xi ndoo. Be chutsankana ko ta bena, ¹⁵ xi nkú ts'ín bena Ntia Na'miu ko an be Ntia Na'miu. Tsja yjona nga kuayántjaihina chutsanko. ¹⁶ Tíincha sana kj'ai

chutsanka xi najmi tijncha nch'a xu'bi. Kui xi ta tjihin nga kju'ika. Kuint'e ntana. B'a ts'in nku stihin kamaha ko nkuhu nda bastu xi kuasehe.

¹⁷ 'Kui kjuai nga tjoho ra an Ntia Na'miu. Tsja yjona nga kuaya tu xi kju'ia ngahana.

¹⁸ Najmi ch'a kama kje'ana nga tijna tik'an. An ni tsja suba yjona nga kuaya. Tjinna nga'yun xi ma nga tsja yjona ko ta tjinna nga'yun nga kuatejna tik'un ngahana. Kui xai xi kitsjana Na'mina nga ts'ian.

¹⁹ Nk'ie nga kint'e joo ein, as'ai ta tsakjanyaha ngaha yjoho. Nkjin xi b'a kitsu:

²⁰ —Ndanindahá tijnajihin ndo ko luku. ¿A jun tibasinnjuhuruu?

²¹ B'a kitsu nga k'ua:

—Najmi b'a ts'in kuinchja xi tijnajihin ndanindoo. ¿A kamaha ra ndanindoo kje'anki tunkun xuta ka?

B'i ts'in najmi kis'ejihin ja judio k'aku yaha Jesu

²² Nk'ie nga nistjin chunch'oon, nanki Jerusalem tijncha b'asje s'i xuta nga tijncha ts'inkj'aitsjen nistjin nk'ie nga kis'ejna chji ninku nginkun Ntiana. ²³ Kikjatsú'ba Jesu ma ma natsihin ninku xi tjehe ma nga 'mi Kinte Ni'yaha Salomon. ²⁴ As'ai y'etjindaihi joo ko b'a kitsuhu:

—¿Nku tin nistjin n'esti sani? Tsa kjuaxi nga ji xi kits'in niba Ntiana, t'inya kixi kixini nd'ai.

²⁵ B'i kitsu Jesu:

—Ja b'a kixinnuu tunga najmi kis'ejihinnuu. Ni xi tits'ian ngajoho Na'mina, tibakuchji yaha an. ²⁶ Tunga najmi s'ejihinnuu at'aha najmi chutsankana jun. ²⁷ Chutsankana nt'e ntana. An be chutsankana ko tsjennkina. ²⁸ An ts'ink'ientu tik'un sian. Najmi kama ndyja ko najmi ch'a xi kje'ana aya ntsa. ²⁹ Na'mina kitsjana chutsanko ko kui xi 'yun chanka nga tu yaha ni. Ndaha nku najmi kamaha kje'aha chutsanka xi jintu aya ntsja. ³⁰ Na'miu ko an nkuhu mahani.

³¹ Nk'ie nga kint'e ein ja judio k'aku, as'ai ta jakj'a ngaha ndjio nga mjehe ts'ink'ien Jesu. ³² B'i kitsu Jesu nga kinchja:

—Nkjin nkjun ni xi nda kits'ian ajinnuu, xa xi kitsjana Na'mina. ¿Ma ngat'aha mjehennu k'uehenú ndjio?

³³ As'ai b'i kitsu joo:

—Najmi ngat'aha ni nda xi kin'ei. Tu ngat'aha ni nga najmi tyankjun Ntiana nga b'a tibixin. Kui kjuaha nga ndjio s'ehe ri. Nda asunte ni, tunga Ntiana há tin'e mai yjohi.

³⁴ B'i kitsu Jesu:

—Kjuatexumanuu tijt'a ma nga b'a kitsu Ntiana nga kinchjako xuta: “Ntianu kixinnuu.” ³⁵ B'a ts'in Ntiana b'a kitsuhu nga ntia xuta xi tsichuk'uhun ehen. Ko yaa nga chjhi ra ngayjee ni xi tijt'a ehen Ntiana. ³⁶ An bi, Ntia Na'miu kitsjana xa xi tjihin nga ts'ian ko kits'in nibana asuntei. Kui nga, ¿nku tjihin ra nga b'a tibixihinnu nga najmi tibenkjuhunna Ntiana nk'ie nga b'a tixian nga an xi Nt'hi Ntiana? ³⁷ Tsa najmi tits'ian xa xi ts'e Na'mina, najmi tu n'e s'ejinnu. ³⁸ Tunga tsa tits'ian xaha, ndaha tsa najmi s'ejinnuu an, tunga n'e s'ejinnu xoo. B'a ts'in chahanu ko kamankjinnuu nga Ntia Na'miu tijnajinna ko nga an tijnajihin Ntia Na'miu.

³⁹ As'ai ta kama mjehé ngaha ra joo nga kuakj'anjéhe, tunga tsitjuhu Jesu yo nga ngji t'axin. ⁴⁰ As'ai tsichu ngaha ngabantá ntáje Jordan. Ngik'iejna ante ma nga tsaténta Jua xuta nga tjuhun. ⁴¹ Nkjin xuta xi j'aisehe Jesu yo ko b'a incha kitsu:

—Ndaha nku kjuankjun najmi kits'in Jua, tunga kjuaxihí ngayjee ni xi kinchjanijmíyaha ndai.

⁴² Nkjin xuta kis'ejihin Jesu ante xu'bo.

11

B'i ts'in kits'inkj'áya ngaha ra Jesu Lazaro

¹ Kjinna un nku nda xi 'mi Lazaro xi nda Betania, ma nga ta nankihi Maria ko Marta xi nichja maha xinkjin. ² Kui Maria xi tsaténdzjojnúhu ntá sinjne sjai Nda Ntiana Jesu ko

ta kuihi ntsjaku kits'inxijnukoho. Kui xi nts'e maha Lazaro xi kjiña un. ³ As'ai incha kits'inkjihí én Jesu nga joo jminchjün. B'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntia, xi tjohi kjiña un.

⁴ Nk'ie nga kint'é éen Jesu, b'i kitsú:

—Najmi ts'ínk'ien kjihin ch'in xi k'uhun. Tu sahá kuakúchji ch'iun kjuachánkaha Ntianá. B'a ts'ín s'ejña chjiji kjuachánkaha Ntíhi Ntianá.

⁵ Ndaha tsa Jesu 'yún tjohó Marta ko na nichja ko Lazaró, ⁶ tunga nk'ie nga kint'é nga kjiña un Lazaró, tu sahá y'ejña sa jo nistjin ante má nga tíña. ⁷ Askahan b'i kitsúhu já ni'yakuyáha:

—Ta tjihín ngáhaná Judea.

⁸ B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji nda maestru, najmi kjee tjihin nistjin nga já judio k'aku ndjio mjehe ts'ínk'iehen ri. ¿Á ta yohó mje ngáha ri k'úin?

⁹ B'i kitsú Jesu:

—¿A najmi te johó ora tjihin nku nistjin? Tsa tjin xi tsú'ba nga nistjiun, najmi saténki, at'aha tíbe nd'íhi asunnteí. ¹⁰ Tunga tsa tjin xi tsú'ba nga nistjen, kui xi saténki, at'aha najmi tjihin nd'í.

¹¹ As'ai b'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—Kjifehé nda xinkjá Lazaró, tunga kfin ts'inkj'áhá ra.

¹² B'a kitsú já ni'yakuyóo:

—Ji Nda Ntia, tsa kjife, kj'ua ngáha ra.

¹³ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, kjuabayaha ní Lazaró kinchjanjmíyaha tunga nijñoó ní kamankjihin já ni'yakuyáha. ¹⁴ Kui nga kinchjako kixi kixihi jóo:

—Ja ka'me Lazaró. ¹⁵ Ko tsjo mana nga najmi tíjña yo, at'aha tu sahá ngandanuu, tu xi s'ejihinnuu Ntianá. Tunga tjihinsehé raá.

¹⁶ As'ai kinchja Toma xi ta 'mi Nda'yun nga b'a kitsúhu já ni'yakuyá xingisoo:

—Tjián ko ná tu xi kuayákhoná.

¹⁷ Nk'ie nga tsichu Jesu nanki Betania, kik'inyaha nga ja tjihin nju nistjin nga ngjiyanji Lazaró. ¹⁸ Betania tíña maha nanki Jerusalen, tjihin ra tsa jan kilometro. ¹⁹ Ko nkjin xuta incha j'aisehe Marta ko Maria ngat'aha nda nts'e xi k'ien. ²⁰ Nk'ie nga kint'é Marta nga j'ai tíña Jesu, as'ai tsitjusje nga ngjik'á niyá ko Maria y'ejñantaha ni'yoó. ²¹ B'a kitsú Marta:

—Ji Chá Ntia, tsa tu eíhi ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é. ²² Tunga bená nga tsjáhi Ntianá tu mí nihí ni xi kuinchíhi.

²³ B'i kitsú Jesu:

—Kj'uaíya ngáha ra nda nts'ei.

²⁴ B'a kitsú Marta:

—Be nga kj'uaíya ngáha ra chá nts'é nistjin xi fekuu, nk'ie nga kj'uaíya tente ngáha ra xuta k'ien.

²⁵ B'ihí ta kitsú ngáha Jesu:

—An xi ts'inkj'áiyaha xuta k'ien ko an xi ts'ink'íentu tík'an. Xi s'ejihin an, ndaha tsa ja k'ien tunga k'úentu tík'uhún. ²⁶ Ko ngayjee xi tjintu tík'un ko s'ejihin an, ndaha nku nistjin najmi kuayá. ¿A s'ejihin ni xi tíxihin?

²⁷ B'a kitsú Marta:

—Johon, Chá Ntia. S'ejinna nga ji xi kits'ín nibá Ntianá, nga ji xi Ntíhi Ntianá xi tjihin nga kj'uai asunnteí.

²⁸ Nk'ie nga b'a kitsú Marta, ngji nchjako sen Maria xi na nichja maha. B'a kitsúhu:

—Ja kj'uai Chá Maestru ko tinchjahi.

²⁹ Nk'ie nga kint'é Maria éin, kitsa tsisintjen nga ngjisehe Jesu má nga síña. ³⁰ Najmi kjee fas'en Jesu ajin nantio. Yo síña má kisatékjá Marta. ³¹ Máha xuta xi kab'entu naxa'yo, nk'ie nga kieke nga tsisintjen ntsu ntsu Maria ko tsitjusje, as'ai ta incha kitsjennkíhi. B'a incha kitsú nga má tíña tsjóo ngjuai kjintá.

³² Nk'ie nga tsichu Maria má sǵǵa Jesu, tsasinkúnch'int'aha kǒ b'a kitsúhu:

—Ji Chá Ntia, tsa tu eǵi ma tinchuhunni, najmi k'ien ra chá nts'é.

³³ Nk'ie nga kieke Jesu nga tǵkjintá Maria kǒ nga tǵncha kjintá xuta xi tǵnkoǵo, kik'ie nusin nusihǵn kǒ kama nimaha. ³⁴ B'i kitsú:

—ǵMá kikjayanjiu?

B'a incha kitsú jóo:

—Nibáaseǵi, Nda Ntia.

³⁵ As'ai kikjintá Jesu. ³⁶ B'a kitsú xuto:

—Chase maruu. Tu xǵ kits'ǵntjohó ra.

³⁷ Tunga b'ahá kitsú k'ua:

—Kui ndaǵi xi kikjex'ánki tunkun nku nda ka. Kutsa kamahá ra kits'ǵnnkihǵi Lazaro kǒ najmi k'ien ra.

³⁸ Ta kik'ie nusin nusihǵn ngáha ra Jesu nga tsichu tsjóo. Kui xi nku tǵxa ngǵjo. Nku ndǵjo tǵjǵchaneǵoǵo ankjuaha. B'i kitsú Jesu:

³⁹ —Chǵúxiun ndǵjo.

B'a kitsú Marta, na nichja nda xi k'ien:

—Ji Chá Ntia, ja ra ch'on jne, at'aha ja tǵjǵhin ñju nǵstjin nd'ai nga k'ien.

⁴⁰ B'i kitsú Jesu:

—ǵA najmi b'ahá kuaxihin nga tsa s'ejihin an, chǵi kǵuachánkaha Ntǵaná?

⁴¹ As'ai kikjexǵn jóo ndǵjo. Tsasenjinki Jesu nk'a ján kǒ b'i kitsú:

—Na'mi, máb'achǵǵi nga tǵmjeñjuní. ⁴² Be nga mjeñju tehentení, tunga tǵnchjakoǵo ra ngandaha xuta xi tǵncha eǵi tu xi s'ejihin ra nga ji kin'e nibání.

⁴³ Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, as'ai 'yún kinchja:

—ǵLazaro, tǵtǵusjeǵi yo!

⁴⁴ As'ai tsǵtǵu nda k'ien nga najyun tǵj'yúnko ts'ǵhin ntsja kǒ sjai, kǒ ankǵn tǵj'makoǵo kj'ǵi najyun.

B'a kitsú Jesu nga kinchjako xuto:

—Chǵúxihiun najyuun. N'endohóo.

B'i ts'ǵn y'énda já tǵjǵoo nga mjehe ts'ǵnk'ien Jesu

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Máha xuta xi j'aisehe Maria kǒ kieke ni xi kits'ǵn Jesu, nkjin maha xi kis'ejihin.

⁴⁶ Tunga tǵjǵhin xi ngǵsehe já fariseo kǒ kitsúyaha ni xi kits'ǵn Jesu. ⁴⁷ As'ai já na'mi k'aku kǒ já fariseo kinchja ñjaha ngayjee já tǵjǵoo kǒ b'a kitsúhu:

—ǵNkú n'eé eǵi ní? At'aha ja 'yún tǵts'ǵn kǵuankǵún ndo. ⁴⁸ Tsa tu nku k'uaǵntehé raá nga b'a ts'ǵín, as'ai ngayjee xuta tsǵénnkihǵi ndo kǒ incha kj'uaǵi já Roma nga ts'ǵínkje nǵnkuná kǒ xuta nankiná.

⁴⁹ As'ai b'i kitsú Caifa xi tǵjǵhin nda na'mi tǵtǵun nú xu'bo:

—ǵA najmi mankjihǵnnuu? ⁵⁰ ǵA najmi ma chǵubayahánuu nga tu sahá nda tǵjǵn tsa nku nda kuayántjahi ngandaha ngayjee xuta, tu xi b'a ts'ǵín najmi n'ekjehe xuta nankiná?

⁵¹ Tunga najmi kuentaha ní Caifa kinchjaha nga b'a kitsú. Kui xi nda na'mi tǵtǵun nú xu'bo kǒ xi nkúhu nku nda profeta kinchja éhen Ntǵaná nga kuayá Jesu ngandaha naxǵnantóo. ⁵² Kǒ najmi tu suba ngandaha xuta xi ntje judio tǵjehen ra kuayáha Jesu. Ta kuayá ní tu xi k'uekúhu ngayjee ntǵhi Ntǵaná xi tǵjǵmasún. ⁵³ Kui b'a maha, nǵstjin xu'bo kik'atuts'ǵihin ra já tǵjǵoo nga y'éndakoǵo xinkǵn xi má nga mjehe ts'ǵínk'ien Jesu. ⁵⁴ Kui nga najmi ta kikjatsú'ba chǵihi Jesu aǵihin xuta judio. Ngǵi t'axǵn nanki xi 'mi Efrain xi tǵña maha ante kixiu. Yo y'ejǵnako já ni'yakuyáha.

⁵⁵ Nk'ie nga ja tǵbichú tǵña S'ǵ Pascua xi b'asje xuta judio, nkjin nkǵún xuta incha ngǵi nanki Jerusalem tu xi ts'ǵín jehe yjoho nginkun Ntǵaná kintehe ni nga kuǵichú s'ǵú. ⁵⁶ Yo tsangisjai Jesu kǒ kingǵásjaiyaha xinkǵn nga kabincha má ma nǵsǵihin nǵnku. B'i ngǵán b'i kitsúhu xinkǵn:

—ǵNkú manuu? ǵA nibá ndo s'ǵú? ǵA ra najmi nibáhá?

⁵⁷ Kui chubō ja kitsjá kjua já nā'mi k'akū kō já fariseo, tsa tjín xi be má tíjña Jesu tjíhin nga kuítsuya tu xi kama kuakj'ánijéhe.

12

B'i ts'ín nku tachjuún tsaténdzjojnúhu ntá sinjne Jesu

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Nk'ie nga ndyja sa jun nistjin nga kuichú S'í Pascua, as'ai j'ai Jesu nanki Betania, má síjña ni'yaha Lazarō, nda xi kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. ² Yo kis'endaha nku nichine. Marta y'éya nichinee kō Lazarō ta y'ejñajihin xuta xi y'entut'áko Jesu yámixō. ³ As'ai j'aikō Maria nkú ra ma masen litru ntá sinjne xi 'mi nardo, xi 'yún nda kō xi 'yún chjí. Kui xi tsaténdzjojnúhu sjai Jesu kō ta kuihi ntsjaku kits'ínxijnukōho. Ixí kitsjehén ntá sinjne ayoo. ⁴ As'ai b'i kitsú Juda Iscariote, xi nda ni'yakuyáha Jesu xi askahan ts'ínkjas'ehe:

⁵ —Tsa tu sahá kuasatéña ntá sinjnei kai. Tsa jan unchan toon denario kuach'a, tu xi kama kuisinkōho xuta x'an.

⁶ Tunga najmi xuta x'ahán kits'ínkjink'un nga b'a kitsú. Tu ngat'aha ní toon b'a kitsúhu, at'aha kui xi f'átjo toon kō bakjá ndyjé. ⁷ B'i kitsú Jesu:

—Najmi tu ji b'echj'áíhi tachjuún. At'aha nistjin nga s'eyanjia j'átjona ntá sinjnei.

⁸ Xuta x'an bi tehente k'úéntujínnuu, tunga an najmi tehente kúátejñajinnuu.

⁹ Nkjin nkjún xuta kint'é nga nanki Betania tíjña Jesu kō incha ngjisehe. Tunga najmi tu nkuhú Jesu ngjisehe. Ta incha ngji ní at'aha ta mjehe nga skue Lazarō xi kin'ekj'áíya ngáha ra ngabayoo. ¹⁰ As'ai kama ñjakú já nā'mi k'akū kō y'éndako xinkjín xi má nga kō Lazarō tjíhin nga n'ek'ien. ¹¹ At'aha ngat'aha Lazarō nkjin nkjún xuta ts'asje t'axíhin yjohō jōo. Tu sahá Jesu kis'ejihin.

B'i ts'ín jas'en Jesu nanki Jerusalen

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Nistjin xi ma ndyjuún ngáha nkjin nkjún xuta kint'é nga Jesu kj'uaí nanki Jerusalen, at'aha nkjin maha xi j'aik'asje S'í Pascua. ¹³ As'ai incha jakj'á tjiaha yá xkajén kō tsitju nga incha ngjikj'á niyá. B'i incha kitsú nga 'yún kinchja:

—¡Kats'ínk'ankiná Ntíaná! ¡Ntíaná nda kats'ínko xi nibáha ngajohō, xi Nda Reihí xuta Israel!

¹⁴ Nku ntí búrrú kisakúhu Jesu kō y'esún, xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntíaná:

¹⁵ Xuta Sion, najmi tu binkjun.

Chasoo, ja nibá Nda Reínuu nga tjísun nku ntí búrrú.

¹⁶ Kui ni xu'bí najmi kamankjihin já ni'yakuyáha nga tjuhun. Tunga askahán ni, nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha, nk'iehé j'áítsjehen já ni'yakuyáha nga b'a ts'ín tjít'a éhen Ntíaná nga kinchjanijmíyaha Jesu kō nga b'a kin'ehe.

¹⁷ Xuta xi tíinchako Jesu nk'ie nga kinchjaha Lazarō aya tsjóo nga kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo, kui xi incha kitsúya ni xi kikie. ¹⁸ Kui kjuaha nga nkjin nkjún xuta tsitjuhu nga ngjikj'á niyáha Jesu, at'aha kint'é kjuankjún xi kits'ín. ¹⁹ As'ai kinchjanijmíyaha já fariseo niu. B'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿A tíyo? Najmi chumi nihi xi kama n'eé. Chase maruu. Ngayjee xuta títsjennkíhi ndo.

B'i ts'ín kitsúya tíjju Jesu nga kuayá

²⁰ Ta tjenjihin xuta k'ua xuta xi nchja griego xi ta incha j'ai nanki Jerusalen nga j'ai ts'íntsjohō Ntíaná ajihin s'íu. ²¹ Kui xi j'aisehe Felipe xi nda Betsaida, nanki xi tíñajihin ante Galilea, kō b'a kitsúhu:

—Ji nda ntia, mjeni nga chai Jesu.

²² As'ai Felipe ngji tsúyaha Andre kō nga joo ngji tsúya ngáha Jesu. ²³ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Ja kuichu chuba nga sakúchji kjuachánkaha Ntíhi Ndax'iun. ²⁴ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsa najmi kuijne t'anankiu nku xujmá tuniñu kō kuayá, tu nku s'ejña subahá. Tunga tsa

kuayá, nk'iehé nga tsjá chan xi 'yún tse. ²⁵ Xi tjohō yjohō, kui xi tū sahá ndyja. Tunga xi najmi tjohō yjohō asunntei, kui xi tū sahá k'júátjo kō k'úéjña t'ík'un sín. ²⁶ Tsa t'jín xi t'íts'ínkjáinna nga an xi kama Nda Ntiaha, katsjennkina. Má kúátejña, ta yō k'úéjña xi ts'íinkjáiinna, kō Ntia Na'miu k'úasjenk'aha xuta xu'bo.

²⁷ 'Yún un tibehe animana nd'ai. ¿Nkú xían? ¿A b'i xían: Ji Na'mi, n'ekja t'axínni kjuanima xu'bi nd'ai? Tunga kuihí xá jáihina. ²⁸ Tū sahá takúchji kjuachánkahj, Na'mi.

Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai b'i kitsú nku nta xi nibaha nk'a ján:

—Ja tsakuchjá kjuachánkana kō ta kuakuchj'íhí ngáhana.

²⁹ Nk'ie nga kint'é ntō xuta xi t'íncha yō, t'jín xi b'a kitsú:

—Nku ch'on kjuaneyá.

Kō k'ua xi b'a kitsú:

—Nku ntítsje kuanchjakohō.

³⁰ As'ai b'a kitsú Jesu:

—Najmi ngandana kuanu'yáha ntō. Ngandanu ní b'a kamaha. ³¹ Nd'ai n'ekokjua asunntei kō nd'ai kuich'onsje natsin ján xi tibatéxumaha asunntei. ³² Kō nga chjúsintjen nk'ana t'anankiu, ts'ian nga nibak'únna ngayjee xuta xi t'jín asunntee.

³³ B'a kitsú Jesu nga kitsúya xi nkú ts'ín kuayáha. ³⁴ As'ai b'a kitsú xuta:

—Tunga yaní ni xi t'jt'a kjuatéxumoo, nga xi ts'ín nibá Ntiana ngajohō k'úéjña sín. ¿Nkú ts'ín b'a t'ibixihinni nga t'jihin nga chjúsintjen nk'aha Nt'ihí Ndax'iun? ¿Yá xi Nt'ihí Ndax'in xi t'ibixín?

³⁵ B'i kitsú Jesu:

—An nd'íu. Tū chuba nistjihín t'ijñajin sanuu. Tinimo nga t'jña sanuu nd'íu tū xi najmi kama jyuunt'aihinu. At'aha xi tsú'ba má jyuun najmi be má fi. ³⁶ Nk'ie nga t'ijñajinnuu xi nkúhu nd'í, n'e s'ejinnú tū xi kuinimahanu má ndzjeen.

B'a kitsú Jesu kō as'ai ngji t'axíhin xuto.

Kui ngat'ai xuta najmi kis'ejihin ra Jesu

³⁷ Ndaha tsa nkjin nkjún kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun xuta, tunga najmi kis'ejihin ra yáha kui. ³⁸ B'a kama tū xi tsitjusuhun én xi kitsú nda profeta Isaia má nga b'a ts'ín y'ét'a:

Ji Ntia, ¿yá xi kis'ejihin én xi kichubai?

¿Yá xi kis'ejña chjihí nga'yúhun Ntiana?

³⁹ Kui kjuaha nga najmi kama kis'ejihin ra xuta, at'aha b'i ta ts'ín y'ét'a ya Isaia éhen Ntiana:

⁴⁰ Ntiana y'échja tunkun xuta xu'bi kō kits'ín ndjá animaha,

tū xi najmi skuéhe kō tū xi najmi kamankjihin ra,

tsa ts'íink'óntjaiya animaha xi má nga ts'innk'íhí xuta xu'bi.

⁴¹ B'a kitsú Isaia at'aha k'ikie kjuachánkah Jesu kō kinchjanimiyaha.

⁴² Kō ta nkjin maha já t'jixá xi kis'ejihin Jesu, tunga najmi kits'ínkiehé yjohō at'aha tsankjún já fariseo kō najmi mjehe nga kuich'onsje ajihin xuta sinagoga. ⁴³ B'a kits'ín at'aha 'yún kama tsjo saha nga s'ehe kjuachánka ajihin xuta nga nginkun Ntiana.

B'i ts'ín kinchjanimiyaha yjohō Jesu

⁴⁴ 'Yún kinchja Jesu nga b'i kitsú:

—Xi s'ejihin an, najmi tū nku an t'ís'ejihin. Ta t'ís'ejihin xi kits'ín nibána. ⁴⁵ Xi t'ibena, t'íbe xi kits'ín nibána. ⁴⁶ An nd'í xi j'ai ts'ín ndzjehen xuta asunntei, tū xi ngayjee xi s'ejihin ra an najmi k'úéntuhu má jyuun.

⁴⁷ 'Tsa t'jín xi kuint'é én xi t'ínchja tunga najmi ts'íintjusuhún, najmi an kuasehe má ni xi nda kō má ni xi najmi nda xi kits'ín xuta xu'bo. At'aha najmi kui xóo jáihina. Jáí ts'ink'anki níná xuta. ⁴⁸ Xi ts'íin t'axinna kō najmi ts'íinkjái'hin én xi t'ínchja, t'jña xi kuasehe má ni xi nda kō má ni xi najmi nda xi kits'ín. Én xi t'ínchja, kui xi k'úéjñanehe ni xi kanéhe xuta xu'bo nistjin xi fekuu.

⁴⁹ 'At'ahá najmi kuentana tínchjahana. Kuentaha ní Na'mi xi kits'ín nibána tínchjahana. Kui xi kits'ána kjuá má nihi xi tjihin nga kuinchja kō kuakuyá. ⁵⁰ Kō be nga kjuatéxumaha ts'íink'íentu tík'un síhin xutá. Kui kjuaha, xi nkú kitsúhuna Ntia Na'miu, b'a ts'ín tínchja.

13

B'i ts'ín tsanéjnu Jesu sjai já ni'yakuyáha

¹ Chubahá ndyjahá nistjihin S'í Pascua kō be Jesu nga ja t'ibichú chubá nga k'uéjña asuntee nga ngjuái ngáha má tíjña Ntia Na'miu. Tehente kits'íntjo xutá xi ts'e xi tjiintu asuntee kō ngayjehe k'un kits'íntjo. ² Kikjineko já ni'yakuyáha nichinehe s'íu, kō kui chubō ndanindoo ja kab'éjñajin animaha Juda Iscariote ntíhi Simon nga ts'íinkjas'en Jesu. ³ Be Jesu nga Ntia Na'miu kits'ínkjas'en aya ntsja ngayjee ni xi tjin. Be nga má tíjña Ntianá nibaha kō nga yō ngjuaise ngáha ra.

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga tjiintut'áha yámixō, as'ai tsisintjen Jesu, ts'asje najyun ndju xi yja kō jakj'á nku najyunxú nga y'ékjá ndayáha. ⁵ Jakj'á ntánijua, tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha kō kits'ínxijnukōho najyunxú xi y'ékjá ndayáha. ⁶ Nk'ie nga tsichuk'úhūn Simon Pedro, b'a kitsú ndo:

—Ji Nda Ntia, ¿nkú ts'ín ji kuanejnuhuni tsuká?

⁷ B'i kitsú Jesu:

—Nd'ai najmi yai ni xi tít's'ian tunga askahán ni kamankjihin.

⁸ B'ahá tã kitsú ngáha Pedro:

—Ndaha tsa mí yjehe najmi kuanejnu tsuká.

B'i kitsú Jesu:

—Tsa najmi kuanejná tsukui, najmi tã xutá xi ts'an kamahani.

⁹ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Nda Ntia, najmi tũ suba tsuká xi tanejnu ma. Tã tanejnu ntsa kō nintaká.

¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Xi as'ai kabinguyahá tũ tsukuhú machjéhen nga kfejnú, at'ahá je yje. Jun bi ja jo, tunga najmi ngatentenu.

¹¹ At'ahá be Jesu yá xi ts'íinkjas'ehen, kui nga: “Najmi ngatentoo xi jo”, kitsúhu.

¹² Nk'ie nga ja kamaha nga tsanéjnu sjai já ni'yakuyáha, as'ai kingja ngáha najyun ndjuhu, y'ejñat'a yámixō kō b'i kitsú:

—¿A mankjinnuu ni xi kuats'inkonuu? ¹³ Jun xi 'minú Nda Maestru kō Nda Ntia. Kō tjinuu kixi nga b'a bixinnú, at'ahá b'a tjin kjáihin. ¹⁴ Kui b'a maha, tsa an xi kuakanejnuhuna tsuku, nga an xi Nda Maestrunuu kō Nda Ntianuu, kui nga kō jun tjihin nga kuanejnuhunu tsuku xinkiu. ¹⁵ Ja kuak'iejñá chubayanuu tũ xi b'a n'ehenu xi nkú kuats'innuu. ¹⁶ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Ndaha nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga nda ntiaha. Kō nku nda xi s'exá najmi 'yún nk'a tjen nga xi b'exáha. ¹⁷ Tsa tímankjinnuu ni xi tixian kō tã n'etjusun, á b'a nda tjihin ts'ajun.

¹⁸ 'Najmi nga tentoo b'a tixinnuu. An be yá xi j'ajián. Tunga tjihin ni nga kuitjusun éhen Ntianá xi b'a ts'ín tjit'a: “Xi kjinekona niñu, kui xi ja kama nda kontrana.” ¹⁹ Nd'ai b'a tixinnuu kintehē ni nga kuitjusun ni xi tjihin nga kama, tũ xi nk'ie nga b'a kamoō s'ejihinnuu nga an xi tũ b'a ts'ín tíjñaná. ²⁰ Kjuaxi ni xi tixinnuu. Xi ts'íinkjái hin xutá xi ts'íinkjá, kui xi an tít's'íinkjái nna. Kō xi ts'íinkjái nna, kui xi tít's'íinkjái hin xi kits'ín nibána.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga Juda Iscariote ts'íinkjas'ehen

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

²¹ As'ai xí ts'atséhé animaha Jesu kō b'i kitsú:

—Kjuaxi ni xi tixinnuu. Tíjñajinnuu nku xi ts'íinkjas'enna.

²² As'ai b'i ngján incha tsase'a xinkjín já ni'yakuyóo, at'ahá najmi be yá xi tít'su Jesu.

²³ Yō tíjñat'a tiñaha Jesu nda ni'yakuyá xi 'yún tjoō nga tíjñat'akoō yámixō. ²⁴ Kui nga jyukj'i Simon Pedro kingjásjaiya sehēn ra nda ni'yakuyá xu'bō nga ngjuásjaiyaha Jesu yá xi tít'su. ²⁵ As'ai nda ni'yakuyóo 'yún ngjik'ún saha Jesu kō b'i kitsú:

—Ji Nda Ntia, ¿yá xi b'a ts'íun?

²⁶ B'i kitsú Jesu:

—Xi ts'ink'anchihi ninkuon ko tsjaha, kui xi b'a ts'íun.

As'ai kits'ínk'anchi ninkuon ko Juda Iscariote kitsjáha, kui xi ntíhi Simon. ²⁷ Nk'ie nga kik'aihi Juda ninkuon, jas'enjihin ndanindo. As'ai b'i kitsúhu Jesu ndo:

—Kitsa n'ei ni xi n'ei.

²⁸ Tunga ndahá nku xi tjíntut'á yámixó najmi kamankjihin á b'a kitsúhu ra. ²⁹ Tjín xi kits'ínk'anjink'un nga b'a kitsú nga tjíhin nga k'uatse Juda ni xi machjén s'íu ko a ra nga tsjáha toon xuta x'an, at'aha Juda f'átjo toon. ³⁰ Nk'ie nga kik'aihi ninkuon Juda, tjen'yún tsitjusjehé natsiun. Ja jyun kui chubó.

Kui kjuatéxuma tsetse xu'bi y'éjña Jesu

³¹ Nk'ie nga ja ngji Juda, b'a kitsú Jesu:

—Nd'ai sakúchji kjuachánkaha Ntíhi Ndax'íun, ko ni xi ts'íin Ntíhi Ndax'íun kuakúchji kjuachánkaha Ntianá. ³² Ko tsa Ntíhi Ndax'íun kuakúchji kjuachánkaha Ntianá, b'a ta ts'ín Ntianá kuakúchji kjuachánkaha Ntíu. Ja ma ma b'a kamo. ³³ Jun ntína, tu kutjuhú tíjñajin sanuu. Kuinchísjainú tunga má nga kfían najmi kama kuankíun. B'a ta tíxinnuu nd'ai xi nkú nga ta kixihin xuta xingisoo.

³⁴ Tsjanuu nku kjuatéxuma tsetse: N'etjó xinkiu. Xi nkú nga ts'ín tjona jun, b'a ta ts'ín n'etjó xinkiu. ³⁵ B'a ts'ín skuéhe ngayjee xuta nga jun xi já ni'yakuyána, tsa n'etjó xinkiu.

B'i ts'ín kitsúya tíjñun Jesu nga Pedro b'a kuitsu nga najmi behe

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ B'a kitsú Simon Pedro:

—Ji Nda Ntia, ¿má xi tjehen k'úin?

B'i kitsú Jesu:

—Najmi kama tsjénkiní nd'ai má nga kfían, tunga askahán ni tsjénkiní.

³⁷ B'ahá ta kitsú ngáha Pedro:

—Ji Nda Ntia, ¿á najmi kama tsjénkihi ra nd'ai? Tjínkuhu k'an nga kuayántjaihi ra.

³⁸ B'i kitsú Jesu:

—¿A tjínkuhu k'uin nga kuayántjaihiní? Kjuaxi ni xi tíxihin. Kintehe ni nga kjintá xantó b'a kuixín nga najmi yaní jan niyá tjíhin.

14

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga ngjuaise ngáha ra Ntia Na'miu

¹ B'i ta kitsú ya Jesu:

—Najmi tu fantaha ruu yjonuu. N'e s'ejiun Ntianá ko kas'ejinnuu an. ² Ni'yaha Na'mina tjín nkjún ante. Tsa najmi kjuaxi, ja ra nd'ai kixinyahanuu kai. Kfín k'uendánuu ante. ³ Tsa kfín k'uendánuu ante, as'ai kjúáikj'a ngáhanuu tu xi ta yo kuintsuhahanu má nga kúátejña. ⁴ Yo niyá xi fi má nga kfían.

⁵ B'a kitsú Toma:

—Ji Nda Ntia, najmi yai má k'úin. ¿Nkú n'e chahani niyóo?

⁶ B'i kitsú Jesu:

—An niyá xi fi má tjíña Ntia Na'miu, an bakuyá én xi naxu ko an tsja kjuatík'un. Ndaha nku najmi kuichúsehe Ntia Na'miu tsa najmi an. ⁷ Tsa yanú, ta cha ruu Na'mina. Ko nd'ai tích'atuts'ihin ruu nga tíyo ko tunkun tíyakohonu.

⁸ B'a kitsú Felipe:

—Ji Nda Ntia, takúchjini Ntia Na'miu ko s'enkuni.

⁹ B'i kitsú Jesu:

—Ji Felipe, ja nd'ai tíjñajihinnuu. ¿A tu yje najmi kjehé yaní? Xi tíbena ta tíbe Ntia Na'miu. ¿Á: “takúchjini Ntia Na'miu” tíbixihinni? ¹⁰ ¿A najmi s'ejihín ri nga an xi tíjñajihin Ntia Na'miu ko Ntia Na'miu tíjñajinna? Én xi tíchjakonuu najmi kuentana tíchjahana. Na'mi xi tíjñajinna, kui xi títs'ín ni xi ts'e. ¹¹ N'e s'ejiun nga an tíjñajihin

Ntia Na'miu kō nga kui tǐjñajinna. Tsa najmi s'ejinnuu énnā, ndaha tsa tū ni xi kits'ian n'e s'ejun.

¹² Kjuaxi ni xi tǐxinnuu. Xi s'ejihin an ta kui nihi xi ts'ín xi nkúhu xi tǐts'ian. Kō 'yún chánka sa ni xi ts'ín xuta xu'bo, at'aha an tǐfia má tǐjña Ntia Na'miu. ¹³ Ngayjee ni xi kuinchíhuu Na'miu ngajona, tsjanuu. B'a ts'ín an xi Ntíu kuakuchjǐhina kjuachánkaha Ntia Na'miu. ¹⁴ Ts'ian ni xi kuinchúhuu ngajona.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga ts'ín nibá Espirituhu Ntianá

¹⁵ Tsa tjonuu an, n'etjusun kjuatéxumana. ¹⁶ Kuankihí Ntia Na'miu, kō tsjánuu kj'ái xi ta kuasínkonuu kō xi k'úéjñajin sínnoo. ¹⁷ Kui xi Espiritu xi kuakúchji ni xi naxu. Xuta xi najmi be Ntianá najmi kama ts'ínkjǐhín, at'aha najmi ma chjihí kō najmi be yáha. Tunga máha jun, ja yo yáha, at'aha kui xi tǐjñajinnuu kō k'úéjñajinnuu.

¹⁸ Najmi k'uentú masennuu. Kjúáise ngáhanuu. ¹⁹ Sa kutju najmi ta skuehena xuta, tunga máha jun, chanú. At'aha tǐjña tǐk'an, kui nga ta kuintsuba tǐk'uhunnu. ²⁰ Nk'ie nga b'a kamo, choo nga an tǐjñajihin Na'mina kō jun tintsúbajinnú kō an tǐjñajinnuu. ²¹ Xi kj'uatjo kjuatéxumana kō ts'íntjusun, kui xi tjoho an. Kō xi ts'íntjona, Na'mina ta ts'íntjoho kō an ts'intjá kō kuakuchjǐhi yjona.

²² As'ai kinchja Juda, tunga najmi Juda Iscariotehé:

—Ji Nda Ntia, ¿nkú tǐhín ra nga tū jin kuakúchjihíni yjohi kō nga najmi kuakúchjihí yjohi xuta xi k'oo?

²³ B'i kitsú Jesu:

—Xi tjoho an, kui xi ts'íntjusun énnā. Na'mina ts'íntjoho xuta xu'bo, kō Na'mina kō an kjúáiseihí nga kuintsúbako tehentei. ²⁴ Tunga xi najmi tjoho an, najmi ts'íntjusun énnā. Én xi tǐnu'yó, najmi an ts'an. Ts'e Na'mi xi kits'ín nibána.

²⁵ B'i tǐxinnuu nk'ie nga tǐjñajin sanuu. ²⁶ Tunga Ntia Na'miu ts'ín nibá Espiritu Santo ngajona. Kui xi kuasínkonuu. Kuakúya yjenuu kō ts'ínkj'átsjen yjenuu ni xi kixinnuu.

²⁷ Tǐb'ejñánuu kjuajyu. Kjuajyuna tǐtsjanuu. Najmi b'a ts'ín tsja xi nkú ts'ín tsjá asuntei. Najmi tū fantaha ruu yjonuu kō najmi tū binkjun. ²⁸ Ja kuanu'yó nga b'a kuaxinnuu nga kǐán kō kjúáise ngáhanuu. Tsa kjuaxi nga tjonuu an, ta tsjo kamanuu nga kǐán má tǐjña Ntia Na'miu, at'aha 'yún chánka sa Ntia Na'miu nga an. ²⁹ Nd'ai b'a tǐxinnuu kintehe ni nga kuítjusun ni xi tǐhín nga kama tū xi s'ejihinnuu nk'ie nga b'a kamo.

³⁰ Najmi ta tse kuinchjako sahanuu, at'aha kj'uaí xi tǐbatéxumaha asuntei. Najmi tǐhín nga 'yún tsa kui xi ts'ín nganana. ³¹ Tunga tǐhín ni nga b'a kama, tū xi kamankjihín ra asuntei nga tjona Ntia Na'miu kō nga tǐts'intjusan xi nkú kitsúna. Tǐsintjoon kō tǐján.

15

B'i ts'ín kits'inchjén Jesu yá tuntsjajée kō tjiaha nga tsakúya

¹ 21 'An tuts'in yá tuntsjajé xi nda, kō Na'mina xi ts'e yá tuntsjajée. ² Ngayjee tjia xi tǐjna xi najmi tsjá tu, batet'a. Kō ngayjee tjia xi tsjá tu, ts'ín chuhun tū xi 'yún ngjua saha ra. ³ Ngat'a ts'ajun, én xi tsakuyánuu kits'inchjén Na'mina nga kits'ín chunnuu. ⁴ Tintsúbajinnú kō an kúátejñajinnuu. Nku tjia najmi ma tsjá suba tu tsa najmi tǐjt'a yáha. B'a ta ts'ín najmi k'uo tu tsa najmi kuintsúbajinnú.

⁵ An tuts'in yá tuntsjajée kō jun tjiaha. Xi tǐjñajinna kō an tǐjñajihin, kui xi 'yún tsjá tu. At'aha tsa najmi tǐján, najmi chumi nihi xi kama n'oo. ⁶ Xi najmi k'úéjñajinna nguajya natsin ján xi nkúhu tjia xi tit'áha yá tuntsjajée. Yo xi kō s'entukú kō n'ekj'ajin ajin nd'íu nga kuíti.

⁷ Tsa kuintsúbajinnú kō tsa énnā k'úéjñajinnuu, tǐnchíu tū mí ni xi mjehénuu kō k'uaínuu. ⁸ Kui ni xu'bi xi kuakúchji kjuachánkaha Na'mina, nga 'yún k'uo tu kō nga xuta ni yakuyána kamo. ⁹ Xi nkú ts'ín tjoho an Ntia Na'miu, b'a ta ts'ín tjona jun. Tintsúbajin sahanu kjuatjona. ¹⁰ Tsa n'etjusun kjuatéxumana, tū nkú kuítsubajinnú kjuatjona, xi nkú ts'ín tǐts'intjusan kjuatéxumaha Na'mina kō tū nkú tǐjñajinná kjuatjoho.

¹¹ B'a tíxinnuu tu xi tsjo k'úéhenuu xi nkú ts'ín tsjo tjinna. Nk'ie nga b'a n'oo, b'ihí ts'ín nga tsjo k'úénuu. ¹² Kui kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjò xinkiu xi nkú ts'ín tjona jun. ¹³ Kui xu'bi kjuatjo xi 'yún chánka xi tijná, tsa tjin xi kuayántjaihi xinkjín. ¹⁴ Jun xi xuta xinkjían tsa n'etjusun kjuatéxuma xi títsjanuu. ¹⁵ Najmi ta já musu tíxihinnuu, at'aha já musu najmi be ni xi ts'ín nda ntiaha. Tunga xuta xinkjiahán tíxinnuu, at'aha t'eb'ejná chjinuu ngayjee ni xi kitsúna Na'mina.

¹⁶ Najmi jun xi kich'ajinnú. An ní xi j'ajinnuu ko kitsja xánuu nga kuankiún ko k'uo tu. 'Yún tse kuichúkjuaha tunuu. Kui kjuaha nga tsjahanuu Ntia Na'miu tu mí nihí ni xi kuinchihuu ngajona. ¹⁷ Kui kjuatéxumana xu'bi: B'i ngján n'etjò xinkiu.

B'i ts'ín kitsúya Jesu nga n'e uncha já ni'yakuyáha

¹⁸ Tsa ts'ín unkienuu xuta asuntee, n'ekj'áitsjon nga an tjun kits'ín unkiena. ¹⁹ Tsa asuntei ts'enuu, ts'íintjonuu xuta asuntei xi nkú ts'ín tjohò xinkjín. Tunga najmi asunteihí ts'enuu, at'aha an j'ajinnuu ajihin xuta xi tjin asuntei. Kui kjuaha nga ts'ín unkiehenuu.

²⁰ T'ejin tak'un én xi kuaxinnuu, nga nku nda musu najmi 'yún nk'a tjen nga nda ntiaha. Tsa tjennki unkiena xuta, ko ta jun tsjennki unkienuu. Ko tsa títs'íntjusun éna, ta ts'íntjusun énnuu. ²¹ Ngayjee ni xu'bi ts'ínkonuu xuta tu ngat'ana, at'aha najmi incha be xi kits'ín nibána.

²² Tsa najmi jái nchjaka xuta xu'bo, najmi s'ehe ra jé. Tunga nd'ai najmi ta tjin nkú ts'ín kuasinkoho yjohò ngat'aha ngatitsun xi tjincha ts'ín. ²³ Xi unkiena ta unkie Na'mina. ²⁴ Ni xi ndaha nku najmi kjee ch'aha ts'ín kits'ian ajihin xuta xu'bo. Tsa najmi b'a kits'ian, najmi s'ehe ra jé. Tunga ndaha tsa incha kkie ni xi kits'ian, tu nkú incha kits'ín unkiehénj Na'mina ko an. ²⁵ B'a kama tu xi tsitjusuhun ni xi tjt'a xujun kjuatéxumaha xuta xu'bo má nga b'a títsu: "Chuba incha kits'ín unkiehéna."

²⁶ Tunga kj'uaíhí xi kuasinkonuu, xi ts'in nibásenuu nk'ie nga tíjñaka Na'miu. Má tíjña Na'miu nibaha. Kui xi Espiritu Santo xi kuakúchji ni xi naxu. Kui kuinchjanijmíyaha. ²⁷ Jun bi ta chubanijmíyahanú, at'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni tintsuakonú.

16

¹ Tíxinyanuu ni xu'bi tu xi najmi n'endyjajihin ruu yjonuu. ² At'aha kuich'onsjenuu ajihin xuta sinagoga. Kuichú chuba nk'ie nga tu yáhá ni xi ts'ínk'iennuu, b'a kamaha nk'ie nga sasihin Ntianá nk'ie nga b'a ts'ínnuu. ³ B'a ts'ínnuu xuta at'aha najmi beni, ta ndaha Na'miu ko ta ndaha an. ⁴ Tíxinyanuu nga b'a kama tu xi nk'ie nga kuichúhu chubo kj'uaítsjehennuu nga b'a kixinnuu.

B'i ts'ín kitsúya Jesu ni xi ts'ín Espiritu Santo

'Najmi kixinyanuu ni xu'bi nga tuts'ihin ni at'aha an tíjñajin sanuu. ⁵ Tunga nd'ai tífia má tíjña xi kits'ín nibána. Jun najmi tíchasjaiyanú má kfián. ⁶ Tu sa ní tí'be nusin nusinnuu at'aha b'a tíxinnuu. ⁷ Tunga kjuaxihí ni xi tíxinnuu. Tu sahá ngandanuu nga kfián. At'aha tsa najmi kfián, najmi kj'uaí xi kuasinkonuu. Tunga tsa kfián, kui xi ts'in nibásenuu.

⁸ Nk'ie nga kj'uaí, ts'ín nga kamankjihin xuta xi tjin asuntei nga ngatitsun tjihin, ko nga an kits'ian ni xi naxu nginkun Ntianá, ko nga Ntianá kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín xuta. ⁹ Kamankjihin xuta nga ngatitsun tjihin, at'aha najmi s'ejihin an. ¹⁰ Kamankjihin nga naxu kits'ian, at'aha tífia má tíjña Na'miu. Najmi ta chahanú. ¹¹ Ko kamankjihin nga Ntianá kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín, at'aha ja kis'enéhe ni xi kanéhe xi batéxumaha asuntei.

¹² Tjin nkjún sana ni xi xinyanuu tunga najmi kamakjinnuu nd'ai. ¹³ Nk'ie ní kj'uaí Espiritu xi b'éjña chji ni xi naxu tjin, kui xi kuakúyanuu ngayjee ni xi naxu tjin. At'aha najmi kuentaaha kuinchjaha. Ni xi kuint'é ní, kui ní nihi xi kuinchja. Ko ta kuitsuyanuu ni xi kama askahan.

¹⁴ 'Kui xi ts'ín nga kamankjinnuu ni xi títs'ian. B'a ts'ín k'uejña chjiji kjuachánkana.
¹⁵ Ngayjee ni xi y'aha ra Ntia Na'miu, ko ta an y'ahana. Kui kjuaha nga b'a tíxihinnuu nga Espiritu ts'ín nga kamankjinnuu ni xi títs'ian.

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já ni'yakuyáha nga ngjuai

¹⁶ 'Sa kutju najmi ta chahanú, ko sa kutju cha ngáhanú. At'aha má tíjña Na'miu kfián.
¹⁷ As'ai k'ua já ni'yakuyáha b'i ngján kingjásjaiyaha xinkjín:
 —¿Nkú tsuhu ra niu? B'a títsuná: “Sa kutju najmi ta chahanú ko sa kutju cha ngáhanú.”
 Ko ta b'a títsu: “At'aha má tíjña Na'miu kfián.” ¹⁸ ¿Nkú tsuhu ra én xi tsu: “sa kutju?”
 Najmi mankjinná ni xi tínchjakóna.

¹⁹ Kamankjihin Jesu nga mjehe já ni'yakuyóo nguásjaiyaha nkú tsuhu ra niu ko b'a kitsú:

—Ja b'a kuaxinnuu nga sa kutju najmi ta chahanú ko sa kutju cha ngáhanú. ¿A kui nihi xi tíchubanijmíyakohonu xinkiu? ²⁰ Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Ch'íu ko k'úé nusin nusinnuu, tunga xuta xi najmi be Ntianá bi s'ehe kjuatsjo. Ndaha tsa k'úé nusin nusinnuu, tunga askahán ni kjuatsjo kama ngáha kjuanusinnuu.

²¹ 'Xi nkúhu nku tachjuún xi tsihin nku ntí, s'ehe kjuaba at'aha ja kuichu chubaha. Tunga nk'ie nga ja kuatsin ntíu, najmi ta f'áítsjehen ra kjuanimó, at'aha tsjo maha nga nku ntí s'ejñaha. ²² B'a ta ts'ín tíma nusinnuu nd'ai, tunga nibasehé ngáhanuu. Tsjo k'úé ngáha ra animanuu ko najmi ch'a xi kama kjé'anuu kjuatsjonuu.

²³ 'Kui nistjiun ndaha nku ni najmi ta chasjaiyahanú. Kjuaxi ni xi tíxinnuu. Tsjánuu Ntia Na'miu tu mí nihí ni xi kuínchíhu ngajona. ²⁴ Santaha nd'ai ndaha nku ni najmi kje binchiu ngajona, tunga nd'ai tínchíu ko n'ekjóhooon tu xi 'yún s'ehenuu kjuatsjo.

²⁵ 'Tíb'ejñá chubayanuu nd'ai tunga kuichúhú chuba nk'ie nga najmi ta k'uejñá chubayahanuu. K'uejñá chji sisinnuu Ntia Na'miu. ²⁶ Kui nistjiun kuínchíu ni xi mjenuu ngajona. Najmi kamachjén tsa an kuankintjálnuu nginkun Ntia Na'miu. ²⁷ Kui xi ta tjoho jun, at'aha tjonuu an ko s'ejinnuu nga má tíjña Ntianá nibahana. ²⁸ Má tíjña Ntia Na'miu nibahana ko jáa asunnteí. K'uejñá ngáhana asunnteí ko kfiense ngáha ra Ntia Na'miu.

²⁹ B'a incha kitsú já ni'yakuyáha:

—Nd'ai tíchubako kixi kixini. Najmi tíb'ejña chubayani. ³⁰ Tímankjinni nd'ai nga yay ngayjee ni xi tjín ko najmi machjén tsa tjín xi nguásjaiyahi. Kui kjuaha nga s'ejihinni nga má tíjña Ntianá nibahani.

³¹ B'i kitsú Jesu:

—¿A s'ejinnuu nd'ai? ³² Tunga kuichúhú chuba ko ja kuichu chubo nd'ai nk'ie nga nkúnku kuankín t'axíun nga saténdzjoyo ko k'úéjña subanú. Tunga najmi tíjña subaná, at'aha Ntia Na'miu tíjñakona. ³³ Tíxinyanuu ni xu'bi tu xi s'ehenuu kjuajyuna. Un skuenuu asunnteí, tunga tsjohó kat'enuu at'aha an ja kits'in nganaha asunnteí.

17

B'i ts'ín kinchjantjai Jesu já ni'yakuyáha

¹ Nk'ie nga ja kamaha Jesu nga b'a kitsú, as'ai tsasenjinki nk'a ján ko kinchjako Ntianá nga b'i kitsú:

—Ji Na'mi, ja kuichu chuba. Takúchji kjuachánkaha Ntíhi tu xi ko kui Ntíhi kuakúchjiji kjuachánkahi. ² At'aha kik'ai xáhi xi má nga kuatéxumaha ngayjee xuta, tu xi ts'ínk'íentu tík'un síhin ngayjee xi ji kik'aihi. ³ Nga k'úentu tík'un sín xuta, kui xi tsuhu ra nga skuéhi ji xi Ntia nku tutuu ko nga skuena an Jesucristo xi kin'e nibái.

⁴ 'Ja tsakuchjá kjuachánkahi asunnteí nga kits'intjusan xá xi kik'ainí. ⁵ Nd'ai Na'mi, takúchji kjuachánkana nginkuin, kjuachánka xi tu b'a ts'ín jahá tíjñana nginkuin kintehe ni nga kis'ejña asunnteí.

⁶ 'Ja y'ejñá chjiji xuta yáha ji, xuta xi kik'ainí ajihin xuta xi tjín asunnteí. Ji ts'i xuta xu'bi ko kik'ainí, ko kits'intjusun éhin. ⁷ Mankjihin nd'ai nga ngayjee ni xi kik'ainí

má tinchin nibáha. ⁸ At'aha én xi kik'ainí, kixinyaha xuta xu'bi. Kits'ínkjáihín ko kamankjihín nga kjuaxi nga má tinchin nibahana. S'ejihín nga ji kin'e nibání.

⁹ Tíbankintjáihí xutái. Najmi tíbankintjáihí xuta asunnteí. Tíbankintja xuta xi kik'ainí at'aha ji ts'i. ¹⁰ Ngayjee xuta xi ts'an ji ta ts'i, ko xi ts'i an ta ts'an. Tíma chji kjuachánkana ajihín xuta xu'bi.

¹¹ An kfián má tinchin, tunga kui k'úéntu sa asunnteí. Tsje ní ji, Na'mi. Nga'yíhín chúnkoḥo ri xuta xu'bi xi kik'ainí tu xi nkuhú incha kamaha xi nkúhu ñá. ¹² Nk'ie nga tsátejñajihín xuta xu'bi asunnteí, kikunkoḥo ra nga'yíhín ko tsaseḥe. Ndaha nku najmi kindyja. Tu nku sahá xi tjeḥen ra nga ndyja, kui xi kindyja tu xi kuitjusuhun ni xi tjit'a xujun éhín.

¹³ Tunga nd'ai má tinchin tífia. Tíxinya ni xu'bi nk'ie nga tíjña sa asunnteí tu xi s'ejñajin kikjihín ra kjuatsjona xuta xu'bi. ¹⁴ An kixinyaha éhín, ko xuta asunnteí kits'ín unkieḥe at'aha najmi asunnteí anteḥe xi nkú ts'ín najmi asunnteí antena. ¹⁵ Najmi tíbankihi nga kuich'onsjei asunnteí, tunga chjúxin t'axihín ri ni xi ch'onk'uun. ¹⁶ Najmi asunnteí anteḥe xi nkú ts'ín najmi asunnteí antena. ¹⁷ Éhín bakúya ni xi naxu tjín. N'ei nga katumankjihín xuta xu'bi ni xi naxu, tu xi kats'ínkjas'eḥen ri yjohó nga ts'ín ni xi mjehi. ¹⁸ Xi nkú ts'ín kin'e nibání asunnteí, b'a ts'ín títs'ínkjá xuta xu'bi asunnteí. ¹⁹ Ngandaha xuta xu'bi títsjaha yjona nga ts'ian ni xi mjehi, tu xi ko ta kui kamaha ra ts'ínkjas'eḥen ri yjohó nk'ie nga kamankjihín ni xi naxu tjín.

²⁰ Najmi tu nku xuta xu'bi tíbankintja. Ta tíbankintjá xi s'ejihín an nk'ie nga kuint'é én xi kuitsuya xuta xu'bi, ²¹ tu xi nkuhú kamaha ngayjee. Xi nkú ts'ín tinchunjinní ko an tíjñajihín, Na'mi, b'a ta ts'ín nkuhú katumajinná xuta xu'bi, tu xi s'ejihín ra xuta asunnteí nga ji kin'e nibání. ²² Kitsjaha xuta xu'bi kjuachánka xi kik'ainí tu xi nkuhú kamaha xi nkú ts'ín nkuhú mahaná. ²³ An tíjñajihín xuta xu'bi ko ji tinchunjinní tu xi b'a ts'ín nkuhú kuichú maha. B'a ts'ín xuta asunnteí kamankjihín ra nga ji kin'e nibání ko nga tjohi xuta xu'bi xi nkú ts'ín tjohi an.

²⁴ Ji Na'mi, mjena nga k'úéntukona xuta xi kik'ainí má nga kúátejña, tu xi skueḥe kjuachánkana xi kik'ainí at'aha kin'etjóní kinteḥe ni nga kamanda asunnteí. ²⁵ Ji Na'mi xi naxu n'ekoí xuta, xuta asunnteí najmi behi. Tunga máha an, behe ko ta xuta xu'bi be nga ji kin'e nibání. ²⁶ Y'ejná chjihí xuta xu'bi yáha ji ko tu nku k'uejña chjihí saha, tu xi kamaha ra ts'íntjohi xuta xinkjín xi nkú ts'ín tjohi an. B'a ts'ín kúátejñajihín ra.

18

B'i ts'ín j'aichj'anijé Jesu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Nk'ie nga ja kamaha nga kinchjako Ntíaná Jesu, as'ai tsitjuko já ni'yakuyáha. Incha ngji ngabantá ntáxunká Cedron ko jas'en nku ante má tjíntje yá tu. ² Juda xi títs'ínkjas'eḥen ta be ante xu'bo, at'aha nkjin niyá kama ñjako Jesu já ni'yakuyáha yo. ³ Kui nga Juda j'aikohó já jun ko chuba já xi kunntá ninku xi kits'ín nibá já na'mi k'aku ko já fariseo. Kui xi incha y'a nd'í ko kicha. ⁴ Ja be Jesu ngayjee ni xi kamaha ko tsasinjña tíjñun nga b'i kitsúhu jóo:

—Yá xi tíbinchisjó?

⁵ B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, nda xi nibáha Nazaret.

—Ahán niu —kitsú Jesu.

Ta kabasinjñajihín jóo Juda xi títs'ínkjas'eḥen. ⁶ Nk'ie nga b'a kitsú Jesu: “Ahán niu”, incha ngjinji astun jóo ko tsixuntu. ⁷ As'ai Jesu ta kingjásjaiyahá ngáha ra:

—Yá xi tíbinchisjó?

B'a incha kitsú jóo:

—Jesu, nda xi nibáha Nazaret.

⁸ B'i kitsú Jesu:

—Ja b'a kuaxinnu nga ahán niu. Tsa an xi tíbinchisjainú, tjeḥennto nga katji já xu'bi.

⁹ B'a kama tu xi tsitjusuhun én xi kinchja Jesu nga kinchjako Ntjaná nk'ie nga b'a kitsú: "Na'mi, xuta xi kik'ainí, ndaha nku najmi kits'inndyja." ¹⁰ As'ai ts'asje kicha xi y'a Simon Pedro ko kingjáha nga tsatet'a tjabaxínju kixi nda xi 'mi Malco, xi nda musuhu nda na'mi titjuun. ¹¹ Tunga b'ihí kitsúhu Jesu Pedro:

—Tjaya ngáhani kichahi tjabaxín. Tsa Ntia Na'miu títsjana kjuanima xu'bi, ¿a najmi tjihín ni nga un skuena?

¹² As'ai já juun ko nda jun k'akuhu ko já xi kunntá ninku incha jakj'ánijé Jesu nga y'ét'a'yún. ¹³ Títjun ngjiko ni'yaha Ana, na'mi nchí'yaha Caifa, xi tjihín nda na'mi titjun nú xu'bo. ¹⁴ Kui Caifa xi tsinchá'a já judio k'aku nga b'a kitsú nga tu sahá nda tjín tsa nku nda kuayántjai ngandaha ngayjee xuta.

B'i ts'in kitsúya Pedro nga najmi be Jesu

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Simon Pedro ko kj'ai sa nda ni'yakuyá incha kitsjennkíhi Jesu. Nda ni'yakuyá xu'bi behe nda na'mi titjuun ko jas'enko Jesu natsin ni'yaha nda na'mi titjuun. ¹⁶ Tunga máha Pedro, tsasinjña natsiun má tjen ankjuo. Kui nga as'ai tsitjuhu nda ni'yakuyá xi behe ra nda na'mi titjuun ko kinchjako na xi tikunntá ankjuo nga kits'ínkjas'en Pedro. ¹⁷ As'ai kingjásjaiya na xi tikunntá ankjuo:

—¿A najmi kohó ji xi ta chá ni'yakuyáha chá xu'bo?

—Najmi an —kitsú Pedro.

¹⁸ Nch'an kui nistjiun. Kui nga já musu ko já xi kunntáha ninku tjincha ts'ínsut'áha yjoho t'a nd'í xi kats'in'yún. Pedro ta síjnajihin nga títs'ínsut'á yjoho.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda na'mi titjuun

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

¹⁹ As'ai nda na'mi titjuun kingjásjaiyaha Jesu yaha já ni'yakuyáha ko mí nihi xi bakúya. ²⁰ B'i kitsú Jesu:

—Kinchja chji chja nginkun ngayjee xuta. Tehente tsakuyá ni'ya sinagoga ko natsihin ninku má nga ma njakú ngayjee xuta judio. Ndaha nku ni najmi kinchja 'ma. ²¹ ¿Á an tichasjaiyahaní? Chasjaiyahi xuta xi kint'é ni xi kinchja. Kui xi be ni xi kinchja.

²² Nk'ie nga b'a kitsú Jesu, as'ai kik'onjihín nku nda xi kunntá ninku ko b'a kitsúhu:

—¿Á b'a n'e tichubakohoni nda na'mi titjuun?

²³ B'i kitsú Jesu:

—Tsa ch'on kuaxian, t'inyaní má én ch'on tsuhu xi kuanchja. Tunga tsa b'a tjín ni xi kuaxian, ¿á kuakich'onjihinní?

²⁴ As'ai Ana kits'ínkji Jesu nginkun Caifa xi nda na'mi titjun nga tjín'yún ts'ihín ra.

B'i ts'in Pedro b'ahá ta kitsú ngáha nga najmi be Jesu

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Máha Simon Pedro, kabasinjña sa nga títs'ínsut'á yjoho t'a nd'íu. As'ai kichasjaiyaha:

—¿A najmi kohó ji xi ta nku nda ni'yakuyáha ndo?

Tunga najmi kits'ínkiehé yjoho Pedro. B'a kitsú:

—Najmi an niu.

²⁶ Nku nda musuhu nda na'mi titjuun xi xinkjín maha nda xi Pedro tsatet'a tjabaxínju, kui xi ta kingjásjaiyaha:

—¿A najmi kuakiehé ra nga ko ji kabisinjñakoí ndo ján má tjíntje yá tuu?

²⁷ Tunga b'ahá ta kitsú ngáha Pedro nga najmi be Jesu. Ko ta kuihi chubo kikjintá nku xanta.

B'i ts'in kin'ekokjua Jesu nginkun nda titjun Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5, 13-25)

²⁸ As'ai tsitjukoho jóo Jesu ni'yaha Caifa nga ngjiko ni'ya pretorio, má nga ts'in kjuu nda titjun Roma. Ja tífi ma sen niu ko najmi incha jas'en jóo ni'ya pretorio, at'aha tsa kjuas'en nku ni'ya xi najmi xuta judio ts'e, tsuhu ra nga najmi ta jehe nginkun Ntjaná ko

najmi ta ma kjinehe nichinehe S'í Pascua. ²⁹ Kui nga tsitjusjehe Pilato natsiun nga j'ai nchjakoho ra. B'a kitsúhu jóo:

—¿Mí kjuaha tibaténehenu ndai?

³⁰ B'a kitsú jóo:

—Tsa najmi nda ch'onk'un niu, najmi aya ntsai ra n'ekjas'ein.

³¹ B'a kitsú Pilato:

—Tu sahá tankínkoo ko n'ekokjuoo xi nkú ts'ín tijná kjuatéxumanuu.

B'a kitsú já judio k'aku:

—Tijná nkjúnni tsa n'ek'iein xuta.

³² B'a ts'ín tsitjusun éni xi kinchja Jesu nga kitsúya títjun nkú ts'ín kuayáha. ³³ As'ai jas'en ngáha Pilato ni'ya pretorio. Kinchjaha Jesu ko b'a kitsúhu:

—¿A ji xi nda reihí xuta judio?

³⁴ B'i kitsú Jesu:

—¿A kuentahi b'a tibatéhinni, a ra tjihín xi kuatsúyahi yáha an?

³⁵ B'a kitsú Pilato:

—¿A nda judioná? Xuta nankihí ko já na'mi k'aku kuats'ínkjas'enna ji. ¿Mí nihi xi kin'ei?

³⁶ B'i kitsú Jesu:

—Najmi b'a ts'ín batexuma xi nkú ts'ín batéxuma já rejí xi tjin asuntei. Tsa ni xi b'a ts'ín tibatexumahana kai, kjaántjaina xi tjincha ts'inxát'ana tu xi najmi n'ekjas'ehen ra an já judio k'aku. Tunga najmi b'ahá ts'ín tibatexuma.

³⁷ B'a kitsú Pilato:

—¿A xúhu nda rejí ní?

B'i kitsú Jesu:

—Nda rejí, xi nkú tibatéhin. Tunga kitsinná ko jáa asuntei tu xi kuakuyáhana ni xi naxu tjin. Ngayjee xuta xi ts'ínkjáihín ni xi naxu tjin nt'é ntana.

³⁸ B'a ta kitsú ngáha Pilato:

—¿Mí nihi xi naxu?

Nk'ie nga b'a kitsú, as'ai tsitju nga ngjise ngáha ra xuta judio. B'a kitsúhu:

—Najmi chumi jéhe tísakújinna tsa tjehe ndo. ³⁹ Tunga b'ahá ts'ín tijná niyánuu nga ts'in ndáihí nku nda nubayá xi binchinú nga S'í Pascua. ¿A mjenuu nga ts'in ndáihí nda reihí xuta judio?

⁴⁰ As'ai b'a incha kitsú jóo nga kikjintáya:

—¡Najmi tu kui ndo n'e ndáihí! ¡Tu sahá Barraba n'e ndáihí!

Máha nda Barraba, nda ndyjéhe niu.

19

¹ As'ai kitsjá kjuá Pilato nga s'ehé Jesu. ² Já juun kits'ínnda nku corona na'yá ko y'é'aha nintaku. Kits'ínngja nku najyun ndju kuan xi nkúhu xi bja já rejí nga incha kik'aya.

³ J'aik'úhún ko kik'onjin nga b'a kitsúhu:

—¡Antahi, nda reihí xuta judio!

⁴ As'ai ta tsitjuhú ngáha Pilato natsiun ko b'a kitsúhu jóo:

—Ts'ink'onsjenuu ndo natsiun tu xi chahanu nga najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁵ As'ai tsitju Jesu natsiun nga tji'a ts'ihín ra corona na'yóo ko nga yja ts'ihín najyun ndju kuon. B'a kitsú Pilato:

—¡Á ndo ei!

⁶ Já na'mi k'aku ko já xi kunntá ninku, nk'ie nga incha kieke Jesu kikjintáya:

—¡Tjat'a kruí ndo! ¡Tjat'a kruí!

B'a kitsú Pilato:

—Tu sahá jun tankínkoo ko tjat'a kruu. An najmi chumi jéhe xi tísakújinna ndo.

⁷ B'ahá ta kitsú ngáha já judio k'aku:

—Tíjñani kjuatéxuma kō xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxumani tǵhin nga kuayá ndai, at'aha Ntíhi Ntíaná tǵts'ín ma yjohō.

⁸ Nk'ie nga kint'é Pilatō niu, 'yún kitsankjún sa. ⁹ Ta jas'ehén ngáha ni'ya pretoriō kō b'a kitsúhu Jesu:

—¿Má nibáhani?

Tunga najmi kinchjahá Jesu. ¹⁰ As'ai b'a kitsú Pilatō:

—¿A najmi chubakohóni? ¿A najmi yaní tsa kama kjuat'á kruuhu kō tsa ts'in ndai ngáhara?

¹¹ B'i kitsú Jesu:

—Ndaha nku ni najmi kama n'ení tsa najmi Ntíaná kitsjá xáhi. Kui kjuaha, xi kits'ínkjas'ehenna aya ntsai 'yún tjen saha ra jé nga ji.

¹² Kui chubō kik'atuts'ihin Pilatō nga tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'ín ndai ngáha ra Jesu. Tunga b'ihí ts'ín incha kikjintáya já judiō k'aku:

—Tsa n'e ndaihi ndō, najmi nda tǵn'ei nginkun nda tǵtjun Cesar! ¿Xi nda rei ts'ín ma suba yjohō, kui xi tǵfi kontraha nda tǵtjun Cesar!

¹³ Nk'ie nga kint'é Pilatō én xu'bi, as'ai kik'onsje Jesu natsiun kō y'ejña ante xi má nga ts'ín kjuá, ante xi 'mi Má Kjiya Ndjiō, én xi tsuhu ra Gabata nga én hebreo. ¹⁴ Nǵstjin xu'bi ja tǵincha b'éndá xuta ni xi ts'e S'í Pascua, at'aha ja tǵbichú tiña s'íu. Nkú ra ma nga chubá te jo niu. As'ai b'a kitsúhu Pilatō xuta judiō:

—¿Á nda reinuu ei!

¹⁵ B'a incha kitsú xuto nga kikjintáya:

—Tǵich'onsjei ndō! ¿Tǵich'onsjei! ¿Tǵjat'a kruu ndō!

B'a kitsú Pilatō:

—¿A ngjuat'á kruuná nda reinuu?

B'a kitsú já na'mi k'aku:

—¿Najmi tǵjín saní kǵ'ái nda rei, tu nku sahá nda tǵtjun Cesar!

¹⁶ As'ai Pilatō kitsjá kjuá nga s'et'a kruu Jesu kō incha ngjikohō jóo.

B'i ts'ín kis'et'a kruu Jesu

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ As'ai tsitju Jesu nga y'ANJI kruuhu nga ngji ante xi 'mi Nintaku Anima, én xi tsuhu ra Golgota nga én hebreo. ¹⁸ Yo kis'et'a kruu kui kō jo sa já. Nku xi kis'et'a kruu nga kixihi kō nku nga skúhun. ¹⁹ Kitsjá kjuá Pilatō nga s'et'a nku yáte antsjáku kruu. B'i ts'ín kis'et'a: “Jesu, nda xi nibáha Nazaret, nda reihí xuta judiō.” ²⁰ Nkjin xuta judiō kits'inya ntuu, at'aha tiña mahá naxinantóo ante má nga kis'et'a kruu Jesu kō at'aha kis'et'a yátee én hebreo kō én latin kō én griego. ²¹ As'ai j'aisehe Pilatō já na'mi k'akuhu xuta judiō kō b'a kitsúhu:

—Najmi nda tǵjín nga: “Nda reihí xuta judiō”, tǵjít'a yátee. Tu sahá t'et'ai nga: “Kui xi kitsú: An xi nda reihí xuta judiō.”

²² B'a kitsú Pilatō:

—Ni xi kab'et'á, ja kab'et'á.

²³ Máha já juun, nk'ie nga ja kingját'a kruu Jesu, jakj'á najyun xi yja nga kits'ínxi. Nju ts'asje kō nkúnkú kikanéhe. Kō ta jakj'á najyun ndju xi yja Jesu, xi najmi tǵjǵhin niyá chjuya. Nkuhú nga ngji'aha kásin santaha tuts'in. Kui nga b'a kitsúhu ra xinkjín:

²⁴ —Najmi tu chjuntiyáá xu'bi. Tu sahá tǵnútonyáhaná yá xi kama ts'e.

B'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntíaná xi b'a ts'ín tǵjít'a: “Kits'ínxihi xinkjín najyunna kō kitsutonyáha najyun ndjuna.” Kui nga b'a kits'ihin já juun.

²⁵ Tǵjínchat'a tiñaha kruu naaha Jesu, na nichja naaha, María chjuúhun Kleofa kō María Magdalena. ²⁶ Nk'ie nga kǵkie Jesu naaha kō nda ni'yakuyá xi 'yún tjohō nga síjña yo, b'a kitsúhu naaha:

—Ji tachjuún, á ntíhi yo.

²⁷ Kō b'i kitsúhu nda ni'yakuyóo:

—Á naahi yo.

Ta kuihi chubo nda ni'yakuyá xu'bi kitsjántehe naaha Jesu ni'yaha.

B'i ts'in k'ien Jesu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, be Jesu nga ja kama ndjuú ngayjee ni xi t'jhin nga kuitjusun. Tu xi tsitjusuhun xi nkú ts'in t'jít'a éhen Ntiana, kui nga b'i kitsúhu:

—Xintá tímana.

²⁹ Sijña yo nku nisa ninte xi t'incha binu san. Nku nixú kits'ínk'anchikoho jóo binu soon. Kui xi y'éku k'akuhu nku yáxá nga kitsungi'a ts'a Jesu. ³⁰ Nk'ie nga kits'i Jesu binu soon, b'a kitsú:

—Ja kuitjusunyje.

As'ai kingjénsten nintaku ko akui k'iehn.

³¹ Kui nistjiun tís'enda ni xi ts'e S'í Pascua. Kui nga najmi mjehe ra já judio k'aku tsa s'et'a kruu yjoninte k'ien nk'ie nga kuichú nistjin nkjúun, at'aha 'yún nkjún kui nistjin xu'bo. Kui nga tsankihí ra k'ua Pilato nga chjút'okjáha sjai já xi kjintut'á kruu ko nga chjuxin yjonintehe t'a kruu. ³² As'ai j'ai já juun ko kikjet'okjá sjai nda xi tjun kjit'a ko sjai nda xinkuu xi ta kjit'a kruuko Jesu. ³³ Tunga nk'ie nga incha tsichu má kjit'a Jesu, kieke nga ja ka'me. Najmi kikjet'okjáha sjai. ³⁴ Tunga nkuhú nda juun kik'iénjinkihí kicha mehe Jesu ko t'jen'yún tsitjuhú jní ko ntánijua.

³⁵ Nda xi kieke ni xi kamoó, kui xi kitsúya ni xi kama ko kjuaxi ni xi tsuya. Be nga kjuaxi ni xi tsuya tu xi ta s'ejihinnuu ko jun. ³⁶ At'aha b'a kama tu xi tsitjusuhun éhen Ntiana xi b'a ts'in t'jít'a: “Ndaha nku nintaha najmi chjút'okjá.” ³⁷ Ko ta t'jít'a ya éhen Ntiana má nga b'a títsu: “Kuasehe jóo nda xi kis'enjinkihí kicha.”

B'i ts'in kis'eyajni Jesu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Askahan nk'ie nga ja b'a kamoó, nku nda xi nibáha nanki Arimatea xi 'mi Kuse tsankihí k'ua Pilato nga ngjuako yjonintehe Jesu. Kui Kuse xi ta nda ni'yakuyáha Jesu tunga tu kitsjennkí 'mahá ra at'aha tsankjún já judio k'aku. As'ai kitsjá k'ua Pilato ko ngjik'á ndo yjonintehe Jesu. ³⁹ Ko ta Nicodemo, nda xi ngjisehe Jesu nga jyuun, j'aiko nkú ra ma katé kilu ni xi sinjne xi 'mi mirra ko aloe xi j'atjijinkoho xinkjín. ⁴⁰ Incha jakj'á nga jóo yjonintehe Jesu ko kik'ontikjájnu najyun ndju nga kik'onjnu ts'íhín ra ni xi sinjne, xi nkú ts'in tíjña niyáha xuta judio nga fáyanji xinkjín.

⁴¹ Má kis'et'a kruu Jesu, tíña maha nku ante má nga t'jintje yá tu. Ante xu'bo tíjña nku tsjó tsetse xi ndaha nku najmi kjee s'eya. ⁴² Yo kingjáya jóo yjonintehe Jesu, at'aha tíjña tíña tsjóo ko at'aha kui nistjiun t'incha b'enda xuta judio ni xi ts'e s'íu.

20

B'i kama nk'ie nga j'áiyaha Jesu ngabayoo

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Tuminku ta jyun nk'ie nga jyunya sa, ngjisehe tsjóo Mariá Magdalena ko kieke nga kachjuxín ndjio xi kis'echjanehe tixa tsjóo. ² As'ai tsangatsanka nga ngjisehe Simon Pedro ko nda ni'yakuyá xinkuu xi Jesu 'yún t'johó. B'i kitsú:

—Ja kachjuxín yjonintehe Chá Ntiana aya tsjóo ko najmi yayi má kas'ejña ngáha!

³ As'ai tsitjusje Pedro ko nda ni'yakuyá xinkuu nga ngjisehe tsjóo. ⁴ Tsangatsanka nga jóo, tunga nda ni'yakuyá xinkuu 'yún kitsa tsangatsanka sa nga Pedro ko tjun tsichu tsjóo. ⁵ Tunga tu tsasekjás'ehén ko kieke nga kjiñña najyun ndju xi tsich'ontikjájnu yjonintehe Jesu. Najmi jas'en tsjóo. ⁶ As'ai tsichu tjennkihí Pedro ko jas'en aya tsjóo. Kieke najyun ndju xi kjiñña yo ⁷ ko najyun xi tsich'ontikjájnu nintaku Jesu. Kui xi najmi kjiñnakjoko najyun ndjuu. T'axín kjiñña nga t'jijjaya. ⁸ As'ai ta jas'en nda ni'yakuyá xinkuu xi tjun tsichusehe tsjóo. Kieke ko kis'ejihín nga tíjña t'ík'un Jesu. ⁹ At'aha najmi

kjee mankjihin jóo éhen Ntiana xi b'a ts'in tjit'a nga tjihin nga kj'uaíya ngáha ra Jesu ngabayoo. ¹⁰ As'ai kik'óya ngáha já ni'yakuyoo ni'yaha.

B'i ts'in tsakúchjijihí yjohó Jesu Mariá Magdalena
(Mr. 16:9-11)

¹¹ Tunga máha Mariá, tsasinjña natsihin tsjóo nga tikjintá. Ta tikjintá ts'ihin nga tsasekjás'en tsjóo ¹² ko kieke jo ntítsje xi yja najyun taba, xi kab'entusún ante má nga kis'ejña yjonintehe Jesu. Nku xi kab'ejña má kis'ejña nintaku ko nku xi kab'ejña má kitsjen sjai. ¹³ B'a kitsú ntítsjee:

—Ji tachjuún, ¿á tich'ihini?

B'a kitsú Mariá:

—At'aha kachjuxín yjonintehe Chá Ntiana. Najmi be má kafi s'ejña ngáha.

¹⁴ As'ai kits'ínk'ótjiya ko kieke nga yo kabasinjña Jesu, tunga najmi kamankjihín ra tsa Jesu niu. ¹⁵ B'i kitsú Jesu:

—Ji tachjuún, ¿á tich'ihini? ¿Yá xi tbinchisjái?

Tu nda xi kunntáhá yá tu xi tjin yo kits'ín ma Mariá ko b'a kitsú:

—Ji, tsa ji ka'mikoi yjonintee, t'inyaní má kafajñai ko kfinkj'a ngáhana.

¹⁶ —Ji Mariá —kitsú Jesu.

Kits'ínk'ótjiya Mariá ko b'a kitsúhu nga én hebreo:

—¡Raboni!

Kui éin xi tsuhu ra Maestru. B'i kitsú Jesu:

¹⁷ —Najmi tu nuba'yúnní, at'aha najmi kjee finjia má tíjña Na'mina. Tunga t'inyahá ri já nts'é nga kfínnjia má tíjña Na'mina xi ta Na'minuu, Ntiana xi ta Ntianuu.

¹⁸ As'ai Mariá Magdalena ngi tsúyaha já ni'yakuyoo nga kabe Nda Ntiana ko kitsúyaha ni xi kitsúhu.

B'i ts'in tsakúchjijihí yjohó Jesu já ni'yakuyáha
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

¹⁹ Nk'ie nga ja kama jyuun ta kuihi nistjin tuminku, tíchja ankjuá má nga kab'entu já ni'yakuyoo, at'aha tíincha tsankjún já judio k'aku. As'ai Jesu j'ai sinjñajihin ko kikjaniñaha nga b'i kitsúhu:

—Kas'enuu kjuajyu.

²⁰ Nk'ie nga b'a kitsú, tsakúchji ntsja ko 'mehe. Tsjo kamaha já ni'yakuyoo nga kieke ngáha Nda Ntiana. ²¹ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Kas'enuu kjuajyu. Xi nkú ts'in kits'ín nibána Ntia Na'miu, b'a ta ts'in ts'inkjínuu nd'ai.

²² Kikjenimajin jóo ko b'i kitsúhu:

—N'ekjóhoon Espiritu Santo. ²³ Xi n'endyjat'ohoo jéhe kama ndyjat'aha jéhe. Xi najmi n'endyjat'ohoo jéhe tu nku s'ehé ra jé.

B'i ts'in tsakúchjijihí yjohó Jesu Toma

²⁴ Toma xi ta 'mi nda'yun, xi ta nku nda ni'yakuyá xi te joq, najmi tíjña nk'ie nga j'ai Jesu. ²⁵ As'ai já ni'yakuyá xingisoo b'a kitsúhu ndo:

—Kuayai Nda Ntiana.

B'a kitsú Toma:

—Tsa najmi skue chubaha xiun aya ntsja ko tsa najmi tsungis'en najnú ntsa má ngjihí xiun ko tsa najmi tsungis'en ntsa 'mehe, najmi s'ejinna.

²⁶ Nk'ie nga j'a jin nistjin, ta tíntuhú ngáha já ni'yakuyoo nku aya ni'ya ko ta tíjña ñja Toma. As'ai ta j'ai sinjñajihin ngáha ra Jesu, nk'ie nga tíchja ankjuo. B'i kitsúhu nga kikjaniñaha:

—Kas'enuu kjuajyu.

²⁷ As'ai b'a kitsúhu Toma:

—Nibá mahi ei. Chaseihi ntsa ko tinúngis'ein najnú ntsai ko tinúngis'ein ntsai 'mena. Najmi nda tín'ei nga najmi tís'ejihin. N'e s'ejinní.

²⁸ B'a kitsú Toma:

—Ji Nda Ntia ko Ntiana!

²⁹ B'i kitsú Jesu:

—A at'aha kuayaní, a kui kjuaha kuas'ejihin ri? Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi tís'ejihin an ndaha tsa najmi tíbena.

Kui ngat'aj kin'endaha xujin

³⁰ Nkjin ko kj'ai sa kjuankjún xi kits'ín Jesu nginkun já ni'yakuyáha. Kui xi najmi kis'et'ayje xujun xu'bi. ³¹ Tunga ni xu'bi kis'et'a tu xi s'ejihinnuu nga Jesu xi kits'ín nibá Ntiana, nga kui xi Ntíhi Ntiana, tu xi b'a ts'ín kuintsuba tik'uhunnu nga s'ejinnuu kui.

21

B'i ts'ín tsakúchjiji yjoho Jesu yatu já ni'yakuyáha

¹ Askahan ta tsakúchjihí ngáha ra yjoho Jesu já ni'yakuyáha andai ntáchak'un Tiberia. B'i ts'ín tsakúchjiji yjoho. ² Nkúhú incha kab'a xinkjín nga kab'entu Simon Pedro, Toma xi ta 'mi nda'yun, Natanael xi nda xi nibáha nanki Cana, nanki xi tjiñajihin ante Galilea, jáha Zebedeo ko kj'ai sa jo já ni'yakuyá. ³ As'ai b'a kitsú Simon Pedro:

—Tjio kfin tsuba.

B'a kitsú já xingisoo:

—Ko jin kuankin.

As'ai incha jas'en nku tsutsu, tunga kui nistjen xu'bo ndaha nku tjio najmi kisakúhu.

⁴ Nkú ra ma nga ja tífi ma sen, j'ai sinjña Jesu andai ntáchak'uun, tunga najmi kamankjihín ra já ni'yakuyóo tsa Jesu niu. ⁵ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Jun já, ¿a najmi kjee sakúnuu tjio?

—Najmi —kitsú jóo.

⁶ B'ahá ta kitsú ngáha Jesu:

—Xi tjehen nga kixihi tsutsuu chjanikj'o na'yanuu ko sakúnuu.

B'a kits'ín jóo ko as'ai ndaha najmi ta ma kjenjiji na'yoo, at'aha nkjin nkjún tjio xi kisakúhu. ⁷ Nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoho b'a kitsúhu Pedro:

—Nda Ntiana há niu!

Nk'ie nga kint'é Simon Pedro nga “Nda Ntiana niu” kik'ihin, kingja ngáha najyuhun, at'aha kab'asje, ko kikjanikj'ajin yjoho ntáchak'uun. ⁸ Askahan já ni'yakuyá xingisoo tsichuko tsutsuu nga túb'efe ts'ihin na'ya xi katsehe tjio, at'aha tiña maha andai ntóo nkú ra ma unchan metru. ⁹ Nk'ie nga tsitjuten jóo tsutsuu, kieke nku nd'í xi tíma 'yún ko nku tjio xi kjiñajin x'íu ko ninkuan. ¹⁰ B'i kitsú Jesu:

—Nibáqoo chuba tjio xi kuasakúnuu.

¹¹ Tsiyajnu Simon Pedro tsutsuu ko y'efe má kixiu na'ya xi katsehe tjio i. Unchan ko cháte ko jan maha. Tunga ndahá tsa b'a ts'ín nkjin kamaha tjio, najmi kitiyá na'yoo.

¹² As'ai b'i kitsú Jesu:

—Nibá chinoo.

Ndaha nku já ni'yakuyóo najmi kama k'un kingjásjaiyaha: “¿Yáha ji?”, tsa kitsúhu, at'aha be nga Nda Ntiana niu. ¹³ As'ai j'ai tiña Jesu, jakj'á ninkuon ko kitsjáha jóo. B'a ta kits'ihin tjio.

¹⁴ Kui xu'bi xi niyá xi ma jahan nga tsakúchjiji Jesu yjoho já ni'yakuyáha askahan nk'ie nga j'áiya ngáha ra ngabayoo.

B'i ts'ín kitsjá xáha Jesu Pedro

¹⁵ Nk'ie nga ja kamaha nga kikjine, Jesu kingjásjaiyaha Simon Pedro:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a 'yún tjo sahi an nga já xu'bi?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Nda Ntia, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúnntai chutsankana.

¹⁶ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma joho:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a tjohi an?

B'a kitsú Pedro:

—Johon, Nda Ntia, yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chaseihi chutsankana.

¹⁷ As'ai b'ahá ta kitsú ngáha ra niyá xi ma jahan:

—Ji Simon ntíhi Jona, ¿a tjohi an?

Kik'ie nusin nusihi Pedro nga kichasjaiyaha: “¿A tjohi an?”, niyá xi ma jahan. B'a kitsúhu:

—Ji Nda Ntia, ji xi yai ngayjee ni xi tjín. Yai nga tjona ji.

B'i kitsú Jesu:

—Chúnntai chutsankana. ¹⁸ Kjuaxi ni xi tíxihin. Nk'ie nga ndyja sahi, kindyja subai najyihin ko k'in tu má nga kama mjehé ri. Tunga nk'ie nga kama cháí, kfénteí ntsai ko kj'ai xi ts'ínngja ngáha ri najyihin ko ngjuaikohi má nga najmi mjehi k'úín.

¹⁹ B'a ts'ín kitsúya tíjuhun Jesu xi nkú ts'ín kuayá Pedro nga kuakúchji kjuachánkaha Ntiana. Ko b'i ta kitsú yaha:

—Tsjénkiní.

B'i ts'ín kinchjanijmíyaha Jesu nda ni'yakuyá xi 'yún tjoh

²⁰ As'ai tsasengi astun Pedro ko kikié nga tjénkihi nda ni'yakuyá xi Jesu 'yún tjoh, xi tíjnat'a tiñaha Jesu nk'ie nga incha kikjine nichinehe S'í Pascua ko xi b'a kitsúhu: “Ji Nda Ntia, ¿yá xi ts'ínkjás'ehin?” ²¹ Nk'ie nga kikié Pedro nda ni'yakuyóo, kingjásjaiyaha Jesu:

—Ji Nda Ntia, kui ndai, ¿nkú kamaha?

²² B'i kitsú Jesu:

—Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjehe ri nga chai ni xu'bo. Ji tsjénkiní.

²³ Askahan kik'inyaha én xu'bi xuta ninku, nga najmi kuayá nda ni'yakuyá xu'bo. Tunga najmi b'ahá kitsú Jesu tsa najmi kuayá ndo. B'i ní kitsú: “Tsa mjena nga k'úéjña santa nkúhu nga kjúái ngáhana, najmi ji tjehe ri nga chai ni xu'bo.”

²⁴ Kui nda ni'yakuyóo tsuya kixi niu ko kui xi y'et'a ni xu'bi. Ko yai nga kjuaxi én xi kinchja.

²⁵ Nkjin sa ni xi kits'ín Jesu. Tsa s'et'a ngayjee ni xi kits'ín, b'a mana nga najmi s'en ngayjee asuntee xujun xi s'et'a niu.

Xujun xi tjít'a ni xi kits'ín já postru

B'i ts'ín kitsúyaha Jesu já ni'yakuyáha nga Espiritu Santo incha ts'ínkjáihin

¹ Ji nda xinkjían Teofiló, xujun xi tjun y'entúhu kixinyaha ngayjee ni xi kik'atuts'ihin nga kits'ín kó tsakúya Jesu ² santa nkúhu nga ngjinji nk'a ján. Kintehe ni nga ngjuai, Espiritu Santo Ntíaná tsakúyakohó ra já postru xi j'ájin ni xi tjíhin nga ts'ín.

³ Nga k'ien Jesu kó j'áya ngáha ra ngabayoo, nkjin niyá j'aikúchjihí yjohó já postruhu nga ja tjíña tík'un. Yachán nistjin kamaha nga tsakúchjihí yjohó kó kinchjanijmíyakohó jóo Ntíaná kó nkú tjíhin ra nga kui batéxuma. ⁴ Nk'ie nga tjíñajin saha já postru, b'a kitsúhu nga najmi tu kuitju nanki Jerusalen. B'i kitsúhu:

—Chúyo santaha nga kuitjusun ni xi kitsúya títjun Na'mina. Kui niu xi kinchjanijmíyakohonu. ⁵ Jua bi ntánijua tsaténtáha xuta tunga jun tu chuba nistjihín ndyjaha nga Espiritu Santo saténtákohonu.

⁶ As'ai já xi kama ñjakúko Jesu incha kingjásjaiyaha:

—Ji Nda Ntia, ¿a nd'ai k'uaihi xuta Israel nga kuatéxuma ngáha ra nanki xi ts'e?

⁷ As'ai b'i kitsú Jesu:

—Najmi jun tjíhin nga choo mí chubaha kó mí nistjihin kuitjusun ni xi y'énda Ntia Na'miu nga kama. ⁸ Tunga n'ekjálhín ruu nga'yún nk'ie nga k'uaíjinnuu Espiritu Santo. Kuixínyo ei Jerusalen, ngayjee ante Judea kó ante Samaria kó nga ngúsuhun asuntee ni xi kits'ian.

B'i ts'ín ngji Jesu nk'a ján

⁹ Askahan nga ja b'a kitsú Jesu kó nga tíncha base ts'íhin ra já postruhu, as'ai ngjinji nk'a ján. Nku ninti y'é'maha kó najmi ta kikiehe ra jóo. ¹⁰ Nk'ie nga tíncha basenjinki nk'a ján jóo nga tífi Jesu, tu johó já xi yja najyun taba j'ainchat'aha. ¹¹ B'i kitsúhu:

—Jun xi nibáhanu Galilea, ¿a b'a n'e tíchasenjinkihinu nk'a ján? Xi nkú ts'ín kuitjujinnuu Jesu nga kfi nk'a ján, b'ahá ta ts'ín k'uaí ngáha xi nkú ts'ín kuayo nga kfi.

B'i ts'ín kichj'ajin nda xi y'ejña antehe Juda Iscariote

¹² As'ai asunntu tjenki xi 'mi Yá Olivo incha nibaha já postru nga j'ai ngáha nanki Jerusalen. Kui tjenkiu xi tiña maha Jerusalen nkú ra ma tsa nku kilometru. ¹³ Nk'ie nga incha jas'en ajin nantio, incha ngjinji ni'ya xi jo tjíxjó xi incha tjíntuyá. Kui xu'bi já postru xi tjíntu yo: Pedro, Santiago, Jua, Andre, Felipe, Toma, Bartolome, Mateo, Santiago xi ntíhi Alfeo, Simon xi mako já xi mjehe kjaánko já Roma, kó Juda xi nts'e Santiago. ¹⁴ Nkuhú incha kits'ín kjuankjintak'uhun nga tehente kinchjako Ntíaná ngayjee já xu'bi kó já nts'e Jesu, Maria xi naaha maha kó k'uaí sa jminchjín.

¹⁵ Nku nistjin nk'ie nga kama ñjakú xuta xi s'ejihin Jesu, ma ra tsa unchan kó kan, as'ai Pedro tsasinñajin masehen kó b'i kitsúhu:

¹⁶ —Jun já nts'e, tjíhin nga tsitjusun ni xi Espiritu Santo kits'ínkinchjaha David. Kui niu xi tjít'a xujun éhen Ntíaná. Kinchjanijmíyaha Juda, nda xi ngjiko já xi j'aikj'ánijé Jesu. ¹⁷ Kui xi ta kama nku nda postru xi nkúhu jin kó ta kik'aihi xá xu'bi. ¹⁸ Tunga najmi ndahá kits'ín. As'ai toon xi kama chjihí ra kjuu najmi ndaha ts'atsekohe nku xu'ba. As'ai nintaku tsijnehe, ixí kits'ohón nga tsijne kó tsitju ngayjee ts'ehe. ¹⁹ Kint'é ngayjee xuta xi tjíntu Jerusalen ni xi kamo. Xu'bahá Jní 'mi ante xu'bo, én xi tsuhu ra Aceldama nga éhen. ²⁰ At'aha b'i ts'ín tjít'a xujun salmo:

Kas'e tiya ni'yaha ndo,

najmi tu ch'a xi kat'ejñaya.

Kó b'a ts'ín ta tjít'a ya:

Kj'ái xi kats'ínkjáihin xáha.

²¹ 'Kui nga ajiñin já xi kitsjenko tehenteñená nk'ie nga tíñajin saná Nda Ntíaná Jesu, ²² b'ahá ra nk'ie nga tsaténtáha Jua ko santaha nistjin nga ngji nk'a jáñ, ajiñin já xu'bi kachj'ajin nku xi kuitsuyakoní nga j'áíya ngáha ra Jesu ngabayoo.

²³ As'ai incha kits'ínkjó jo já, nku xi 'mi Kuse xi ta 'mi ya Barsaba, xi ta Justo chubaha, ko nku xi 'mi Matia. ²⁴ As'ai b'i incha kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—Ji Ntia, yai xi nkú ts'ín tjintuyá animaha ngayjee xuta. Takúchjini má xi kui já xi joi xi kichj'ajin ²⁵ tu xi kamaha nku nda postru ko ts'ínkoní xá xi najmi kits'ínndjuú Juda Iscariote. At'aha ngatitsun kits'ín Juda ko ante xi tjeñen ra ngji.

²⁶ As'ai tsasehe jóo yá xi kama ts'e xoo. Tu Matiahá kikanéhe. Kui nga kik'ai xákoño ra já postru xi te nkuu.

2

B'i ts'ín j'ai Espiritu Santo

¹ Nk'ie nga tsichu nistjihin S'í Pentecoste, nkuhú ante kama ñjakú ngayjee xuta xi s'ejihin Jesu. ² Tu janeyahá nk'a jáñ. B'a kama xi nkú ma nga 'yún kjenima ntjo. Kinu'yá kui niñ ngayjee aya ni'yoo xi má nga kab'entu jóo. ³ As'ai kama chji asun nintaku jóo ni xi b'a k'un njaí nd'í k'un nga kik'aihi. ⁴ Ngayjee kitsejihin ra Espiritu Santo ko kik'atuts'ihin nga kinchja kj'ai kj'ai én xi nkú ts'ín kitsjáha Espiritu nga kuinchja.

⁵ Kui nistjiun tjintu nanki Jerusalem xuta judio xi benkjún Ntíaná xi nibaha ngayje tíkjá nanki xi tjín asuntee. ⁶ As'ai kama ñjakú xuta nk'ie nga kint'é ni xi janeyoo. Ndaha najmi incha be ni xi incha kuitsu, at'aha tu éhen ní incha kint'é nga nkúnkú. ⁷ Tu ni xí kama nkjúhun ra ko b'i ngján b'i kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi xuta Galileahá ngayjee xi b'i ts'ín tinchja? ⁸ ¿Nkú ts'ín én xi mahaná nga nkúnkáá tínu'yáhaná nga tinchja nchjaha? ⁹ At'aha tjínjinná ei xuta Partia, xuta Media, xuta Elam, xuta xi nibáha ante Mesopotamia, xuta Judea, xuta Capadocia, xuta Ponto, xuta Asia, ¹⁰ xuta Frigia, xuta Panfilia, xuta Egipto, xuta xi nibáha ante Libia xi tiña maha nanki Cirene, ko xuta Roma. Tjín xi ntje judio tjeñen ra ko tjín xi najmi ntje judio tjeñen ra tunga s'ejihín ra Ntíaná. ¹¹ Tjín xuta Creta ko xuta Arabe. Ngatentee tínu'yáa nga énná tinchja tsuyaha xuta xu'bi kjuachánka xi ts'ín Ntíaná.

¹² Ngayjee xuta kama nkjúhun. Ndaha najmi be ni xi kuitsu. Kingjásjaiyaha xinkjín:

—¿Nkú tsuhú ra ni xu'bi?

¹³ As'ai k'ua xi tu tohón kamaha ko b'a kitsú:

—Ch'ihí jóo.

B'i ts'ín y'énimhi Pedro xuta nga kitsúya nkú tsuhú ra ni xi kamo

¹⁴ As'ai tsasinña ndju Pedro ko já postru xi te nkuu. 'Yún kinchja nga b'i kitsúhu xuta nkjiun:

—Jun xi ntje judio tjeñennu ko ngatentoo xi tintsuño Jerusalem, katumankjinnuu ko tsasinñju ni xi xinnuu. ¹⁵ Najmi ch'i jái xi nkú nga ts'ín t'n'enkjintak'un, at'aha as'aihi chuba ñja yo. ¹⁶ Ni xi tíyo, kui ni xu'bi xi kitsúya tíjün nda profeta Joel má nga b'i ts'ín y'ét'a:

¹⁷ B'i títsu Ntíaná:

Kui niñ xi kama nistjin xi fekuu, tsjaha Espirituna ngayjee xuta.

Ntix'innuu ko ntichjuúnnuu ts'a k'ue'á éñna nga profeta kama.

Já xunkúnnuu skue ni xi k'uejñá chjihí,

ko jáchánuu kuint'é ni xi xihin nga nijñá jáñ.

¹⁸ Kui nistjin xu'bo tsjaha Espirituna já musuna ko jminchjín musuna, tu xi kuinchjaha ngajona.

¹⁹ Ts'ian kjuankjún nk'a jáñ,

ko kuakuchjá kjuachánkana t'anankiu.

S'e jní ko nd'í ko ninti tjain.

²⁰ Kama jyun ts'íu ko xi nkúhu jní kama sóo.

B'a kama kintehe ni nga kuichú nistjin xi y'énda Ntíaná, kui nistjiun xi chánka ko nkjún tjín.

²¹ N'ek'anke ngayjee xi k'uankihi Ntíaná nga ts'ínkihi.

²² Jun já Israel, tasinñju ni xi xínnuu. Ya sisiun ni xi kits'ín Jesu, nda xi nibáha Nazaret. Kits'ín kjuachánka ko kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná. Ntíaná kitsjáha nga b'a kits'ín tu xi y'éjña chjihínuu nga kui kits'ín nibáha. ²³ Y'énda tíjjuun Ntíaná ko be nkúhu nga tuts'ihin ni nga já kontra n'ekjas'ehen Jesu. Jun kichjubénijó ko kin'ek'ion. Já xi najmi ntje Israel tjeheh ra kin'e chjón nga kikjat'a kruu. ²⁴ Tunga Ntíaná kits'ín ndáhi ajihin kju'uhun ngabayoo. Kits'ínk'íjña tik'un ngáha ra. Ndaháchí najmi kamaha ngabayoo kits'ínk'íjña'yuhun.

²⁵ B'i ts'ín yét'a xujun David nga kinchjanijmíyaha Jesu:

Kikie tehente Ntíaná nginkán,
kixina sjñat'a tu xi najmi tsankjuhunna.

²⁶ Kui kjuaha nga tíma tsjohó ra animana,
én tsjo tsu tbitju tsu'ba,
ko tjínkuhu k'an nga chuhun yjonintena.

²⁷ At'aha najmi n'e nga maní antehe xuta k'ien,
najmi k'uainte tsa kfentu nda xi naxu nginkuin.

²⁸ Tsakuchjini niyá xi fi má nga k'úentu tik'un xuta,
n'etsehení kjuatsjo nga kúatejña nginkuin.

²⁹ Jun já nts'e, xinya kixi kixínuu nga ntje cháná David k'ien ko kis'eyanji. Santaha nistjin nd'ai tíjñajin saná tsjóho. ³⁰ Kui xi kama nku nda profeta ko kikie nga Ntíaná kitsúya kixi tíjjuhun nga ntje xi ts'e stjújín xi k'úejñasun antehe nga kuatexuma. ³¹ Kui nga kikie tíjjuhun David ni xi kama ko kitsúya nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo xi kits'ín nibá Ntíaná, nga najmi s'ejña antehe xuta k'ien ko nga najmi kuatsún yjonintehe.

³² Jesu, kui xi Ntíaná kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo ko jin kiyai nga b'a kama. ³³ Kui xi tíyankjún nd'ai nga tíjñat'a Ntíaná ko kits'ínkjáihin Espiritu Santo xi kitsúya tíjjuhun Na'miu nga tsjáha. Kui xi títs'ín nibá ni xi tíyo ko tínu'yó nd'ai. ³⁴ At'aha najmi David xi ngjinji nk'a ján, tunga b'ahá kitsú:

Ntíaná b'a kitsúhu Nda Ntiana:

“Tinchint'aná má batexuma,

³⁵ k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.”

³⁶ Kui nga tjihin nga skué kixihi ngatentee xuta Israel nga Jesu, xi jun kikjat'a kruu, kui xi Ntíaná kitsjá xáha nga tibatexuma nd'ai. Kui xi kits'ín nibá Ntíaná.

³⁷ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, tu ni xí kik'ie nusin nusiñ ra. As'ai b'i incha kitsúhu Pedro ko já postru xingisoo:

—Jun já nts'e, ¿mí ni xi tjihin nga n'ei?

³⁸ B'i kitsú Pedro:

—Tankinchj'aha ruu animanuu. N'ekjóhoon Jesucristo ko saténtó nga nkúnku tu xi kama ndyat'ahanuu ngatitsunnuu. B'a ts'ín k'uaihinuu Espiritu Santo xi tsjánuu Ntíaná.

³⁹ At'aha k'uainuu ko kuaihi ntínuu ni xi kitsúya tíjjuun Ntíaná nga tsjáha xuta xi ts'e, ko ta k'uaihi xuta xi kjin tjintu, ngayjee xi Ntíaná kuinchjaha nga kama ts'e.

⁴⁰ Kui én xu'bi ko kj'ai sa xi kitsú Pedro nga kinchja ko nga kitsjáníyaha xuta. B'i kitsúhu:

—Títjuhuhun kju'un xi nibanehe xuta xi najmi naxu nginkun Ntíaná xi tjín nd'ai.

⁴¹ As'ai ksaténtá xuta xi kits'ínkjáihin én xi y'énijmí Pedro. Kui nistjiun jan mií xuta j'aijín saha xuta xi ja s'ejihin Jesu. ⁴² Tehente tsasinñjuhu xuto ni xi tsakúya já postru. Nkuhú incha kik'a xinkjín. Kama ñjakú nga kikjine niñu ko nga kinchjako Ntíaná.

B'i ts'ín y'entu xuta xi tjun kis'ejihin Jesu

⁴³ Kama nkjúhun ngayjee xuta, at'aha nkjin kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná kits'ín já postru. ⁴⁴ Ngatentee xuta xi s'ejihin Jesu nkuhú kits'ín yjohó ko kits'ínchjénko nguujin xinkjín ngayjee ni xi tjihin. ⁴⁵ Tsatéña xu'baha ko ni xi tjihin ko

kits'ínndzjohō toohon ngayjee xuta xi nkú tjín machjéhen nga nkúnkú. ⁴⁶ Xkí nistjin kama ñjakú má ma natsihin ninku. Ni'yaha tsakjánya ninkuan nga kikjineko xinkjín, nga tjíntuyá tsjo ts'íhin ra ko nga nimakjua tjíntuyá animaha. ⁴⁷ Incha ts'íntsjohō Ntíaná, ko ngayjee xuta nantio nda kikiehe. Xkí nistjin Ntíaná kits'ín nibájin saha xuta ninku kj'ai sa xi tñincha b'anki.

3

B'i ts'ín kits'innkihí Pedro nku nda xi najmi ma fi

¹ Nku nistjin Pedro ko Jua incha ngji má ma natsihin ninku nga chuba jan. Kui chubo xi tññaha xuta xi ntje judio tjeheh ra nga nchjako Ntíaná. ² Yo b'ejña nku nda xi tu b'a ts'ín najmi mahá fi santa nkúhu nga kitsin. Xkí nistjin n'ek'íejña ndo ankjua má ma natsihin ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjín tu xi bankihí ra toon xuta xi fas'eheh natsihin ninku. ³ Nk'ie nga kikie ndo nga tífás'en Pedro ko Jua natsihin ninku, tsankihí toon. ⁴ As'ai Pedro ko Jua incha tsasehe ndo ko b'a kitsú Pedro:

—Chase'ani.

⁵ As'ai tsase ndo nga kikuyá nga k'uaihí toon. ⁶ Tunga b'ihí kitsú Pedro:

—Najmi tñinna toontaba ko ta ndaha toonsine xi tsjaha tunga ni xi tññahána tsjaha. Ngajoho Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, an b'a tíxihin: Tísintjein ko títstutjai.

⁷ As'ai jak'á Pedro ntsja kixi ndo nga kikjesíntjen. Tjen'yún kisakú nga'yúhún ra sjai ndo. ⁸ Kikjennk'á ko kikjatsú'ba. Sjai jas'enkoho Pedro ko Jua má ma natsihin ninku. Tíkjennk'á ko tít'síntsjohó ts'íhin ra Ntíaná nga tsú'ba. ⁹ Ngayjee xuta kikiehe nga tsú'ba ndo ko nga tít'síntsjohō Ntíaná. ¹⁰ Tu ni xí kama nkjúhún ra ko kitsankjún ngat'aha ni xi kamat'ain ndo. At'aha incha kamankjihin nga kui ndo xi b'ejña ankjua ninku xi 'mi Ankjua Tsjo Tjín nga banki toon.

B'i ts'ín y'énimí Pedro má ma natsihin ninku

¹¹ Nda xi kama nkíhí najmi ta tñbinkféhen Pedro ko Jua. As'ai ngayjee xuta kama nkjúhun nga kama ñjakú má 'mihí Kinte Ni'yaha Salomon, at'aha yo tñincha jóo. ¹² Nk'ie nga kikie Pedro ni xu'bi, b'i kitsú:

—Jun já Israel, ¿á tíma nkjúhunnuu ni xu'bi? ¿Á tíchaseheni xi nkúhu tsa nga'yún ts'ajin ko tsa ngat'aha tsa jin subai 'yún yankjúin Ntíaná, tsa kui kjuaha nga kuan'ekjatsú'bahani ndai? ¹³ Ntíaha ntje cháná Abraham, Isaac ko Jacob kitsjáha kjuachánka Ntíhi. Kui xi Jesu xi jun kin'ekjas'on ko najmi kin'ekjóhon nginkun Pilato nk'ie nga Pilato mjehe ts'ín ndaíhi. ¹⁴ Najmi kin'ekjóhon nda xi je nginkun Ntíaná, nda xi naxu nginkun Ntíaná. Tu sa ní tsinchu nga n'e ndaíhi nku nda xi animá ts'ínk'ien. ¹⁵ Jun kin'ek'ion nda xi ts'ínk'íentu tík'un xuta, tunga Ntíanáhá kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. Jin kiyai ko tí'miyaihi nga b'a kama. ¹⁶ Ngat'aha nga s'ejinni Jesu, kui kjuaha nga Jesu kuats'ínchjenni nga kuatsjá nga'yúhún ra ndai xi yo ko tíyo ei. Ngat'aha nga s'ejinni Jesu, kui kjuaha nga kamandaha ndai nginkun.

¹⁷ 'Be nd'ai, já nts'e, nga najmi yo ni xi kin'o ko ta ndaha já tñxánuu najmi be ni xi kits'ín. ¹⁸ Tunga b'ahá ts'ín kits'íntjusuhun Ntíaná ni xi kitsúya títjun nk'ie nga kits'ínkinchja ngayjee já profeta, nga tñhin nga un skuehe nda xi kits'ín nibá. ¹⁹ Kui nga tankínchj'aha ruu animanuu ko n'ek'óntjaiyo yjonuu tu xi n'endyjajnuhu ngatitsunuu. Tsa b'a n'oo, Ntíaná tsjánuu nistjin nga chjúntoo ²⁰ ko ts'ín nibásenuu nda xi y'enda títjun nga ts'ín nibá. Kui xi Jesucristo. ²¹ Kui xi tñhin nga k'úejña nk'a ján nd'ai santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga s'enda ngáha ngayjee ni xi tñin. Já profetaha Ntíaná kinchjanijmíyaha niu nk'ie.

²² 'Xi nkú kitsú Moise nk'ie: “Ntíaná xi Ntíanuu, kui xi kjésíntjen nku nda profeta xi nkúhu an. Ajinnuu kuitjuhu. Tasinñju ngatentee ni xi kuitsunuu. ²³ At'aha tu yáha ni xi najmi kuasínñjuhu nda profeta xu'bo kuich'onsje ajihin xuta Israel.” ²⁴ Samuel ko ngayjee já profeta xi kis'e askahan ta kinchjanijmíyaha ni xi tíma nistjin nd'ai.

²⁵ 'Jun ts'ajun ni xi kinchja já profeta. Ngandanuu Ntíaná y'éndakoho ntje chánuu nk'ie nga b'a kitsúhu Abraham: “Ngayjee xuta naxinantá xi tjín asuntee nda kamat'ain ngat'aha ntje xi s'ehi.” ²⁶ Títjun jun Ntíaná kits'ín nibásenuu Ntíhi nk'ie nga kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. Nda kits'ínkonuu nga b'a kits'ín ko tu xi k'úéntuhunu ni ch'onk'un xi manuu.

4

B'i ts'ín kin'ekokjua Pedro ko Jua

¹ Pedro ko Jua tíncha nchjako sa xuta nantio nk'ie nga incha j'ai já na'miu ko nda k'akuu já xi kunntá ninku ko já saduseo. ² Kui xi kama kjahan at'aha Pedro ko Jua títakúyaha xuta nantio ko tít'énijmí nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, at'aha j'áíya ngáha ra Jesu. ³ As'ai jak'ánijé jóo ko kits'ínkj'as'en nubayá santaha nistjin xi ma ndyjuun, at'aha ja ngixun kui chubo. ⁴ Xuta xi kint'é ni xi kinchja Pedro ko Jua, nkjin maha xi kis'ejihin Jesu. Un ra mij tsichu ma já xi kis'ejihin.

⁵ Nistjin xi ma ndyjuun kama njakú nanki Jerusalem já k'aku, jáchá xi ta tjihin xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. ⁶ J'ai Ana xi tjihin nda na'mi títjun, ko Kaifa, Jua, Alejandro ko ngatentee já xi y'aha ra já na'mi k'aku. ⁷ As'ai ngjichja Pedro ko Jua ko kin'ekinchá ajihin jóo. B'a kitsú jóo:

—¿Mí xáha xi tjinnuu? ¿Yá xi tít'éxánuu nga b'a tít'o?

⁸ As'ai b'i kitsú Pedro nga kitsejihin ra Espiritu Santo:

—Jun já tjíxá ko jáchá xi tjihin xá, ⁹ tít'ekokjuani nd'ai ngat'aha kjuanda xi kin'ehe nku nda un ko xi nkú ts'ín kama nkíhi. ¹⁰ Kui nga tjihin nga chahanu ngatentoo ko ngayjee xuta Israel nga ngat'aha nga'yúhun Jesucristo, nda xi nibáha Nazaret, kama nkíhi ra nda xi kabasinjña ei nginkun. Jun kingjat'a kruhuu Jesu tunga Ntíanáhá kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo. ¹¹ Jesu, kui ndjio xi najmi kits'ín mje já chjinxjóo tunga nd'ai ja j'ai ma ndjio k'aku. ¹² Najmi tjín sa kj'ai xi maha ts'ínk'anki xuta. Ntíaná najmi kits'ín nibá sa kj'ai asuntee xi kama ts'ínk'ankiná.

¹³ As'ai kama nkjúhun já tjíxoo nk'ie nga kint'é nga b'a ts'ín ndjá tínchja Pedro ko Jua ko incha kíkíe nga tu já tu k'un tu mahá niu xi najmi 'yún maha xujun. Incha kamankjihin nga kui jóo xi y'emako Jesu. ¹⁴ Tunga najmi behé mí nihi xi kjanínehe, at'aha tíncha be nga nda xi kama nkíhi kabasinjñakoho jóo. ¹⁵ As'ai incha kitsjá kjuá nga kuitju jóo má tíma kjuo ko kinchjanijmíyakoho xinkjín niu. ¹⁶ B'i incha kitsú:

—¿Nkú n'eéhe jóo? Ngayjee xuta xi tjintu Jerusalem be kjuankjún xi kits'ín jóo ko najmi ma b'e'máa. ¹⁷ Tunga tu xi najmi ta ngjuaindu saha éen ajihin xuta, kui nga tu sahá kuinchankjúhun raá tu xi najmi ta ch'a k'uénijmíhi Jesu.

¹⁸ As'ai kinchja ngáha ra jóo. Y'éch'oho nga najmi ta incha k'uénijmíhi ko tsa kuinchjanijmíyaha Jesu. ¹⁹ Tunga b'ihí kitsú Pedro ko Jua nga kinchjako já tjíxoo:

—N'enkjíntak'un má nihi xi b'a tjín nginkun Ntíaná. ¿A nga jun xi kuínú'yá'éihin a ra Ntíanáhá? ²⁰ At'aha jin tjihin nga kuixínyai ni xi kiyai ko xi kinu'yái.

²¹ As'ai já tjíxoo tsinchankjúhun tunga kits'ín ndaíhi ra. Najmi kisakúhu mí nihi xi ts'ínnijéhe ra, at'aha ngayjee xuta kits'ínstjoho Ntíaná ngat'aha ni xi kamo. ²² Ts'ati yachán nú tjín ko yaha ra nga uhun nda xi kamat'ain kjuankjún xu'bi nga kama nkíhi.

Já postu ko jániy'akúyá xingisoo b'i ts'ín incha kinchjako Ntíaná

²³ Nk'ie nga ja kin'e ndaí ngáha ra Pedro ko Jua, as'ai ngjisehe xuta xi ts'e ko kitsúyaha ngayjee ni xi kitsú já na'mi k'aku ko jáchá xi ta tjihin xá. ²⁴ Nk'ie nga kint'é xuta xingisoo éin, ngayjee nkuhú kits'ín kjuankjintak'uhun nga incha kinchjako Ntíaná. B'i incha kitsú:

—Ji Ntiani, ji xi kin'endai nk'a ján ko asuntee, ntáchak'uun ko ngayjee ni xi tjíhin.

²⁵ Ntje chání David xi nda musuhí kin'ekinchjakohoni Espiritu Santo. B'i tsixín:

¿Á xáhan incha ts'íhin xuta xi tjihin asuntee?

¿Á ni xi najmi chumi ni chjíhi ra tíncha ts'ínkjin k'uhun?

²⁶ Y'énda yjoho já rej xi tjín asuntee ko kama njakú já tjíxoo.

Incha ngji kontraha Ntíaná kò ndá xi kits'ín nibá.

²⁷ 'At'aha kjuaxi nga nanki xu'bi ndá rei Herode Antipa kò Poncio Pilato kama ñjakúko xuta xi ntje Israel tjeheñ ra kò xi najmi ntje Israel tjeheñ ra nga incha ngji kontraha Jesu xi Ntíhi, kui xi y'exái nga kin'e nibái. Kui xi je. ²⁸ B'a ts'ín kits'íntjusuhun jóo ngayjee ni xi ja y'enda tíjuin kò xi tsixínyai nga tjihin nga kama.

²⁹ 'Nd'ai ji Ntiani, chaseihi ni xi mjehe ts'ínni jóo. Tjeihin xuta xi ts'i nga ndjá k'uénjímí éñ xi ts'i. ³⁰ Nga'yíhin katuma nkihí ra xuta un kò katuma kjuankjún kò ni xi kuakúchji kjuachánkahi. N'echjénni nga n'ei kui niu ngajoho Jesu, kui xi Ntíhi kò tsje.

³¹ Nk'ie nga ja kamaha jóo nga kinchjako Ntíaná, ts'ajniyá ante xi má nga kama ñjakú. Ngayjee j'aijihin Espiritu Santo kò ndjá incha y'énjímí éhen Ntíaná.

B'i ts'ín nkuhú tsasinko xinkjín xuta xi s'ejihin Jesu

³² Nkuhú kits'ín animaha kò kjuankjintak'uhun ngayjee xi kis'ejihin Jesu. Ndaha nku najmi b'a kitsú tsa nkuhú kui ts'e ni xi tjihin. Tu sa ní ngujihin kits'ínchjénko xinkjín ni xi tjihin. ³³ 'Yún kis'ehe nga'yún já postru nga kitsúya nga j'áya ngáha ra ngabayoo Nda Ntíaná Jesu kò ngayjee 'yún nda kits'ínkoho Ntíaná. ³⁴ Ajihin xuto najmi kis'e xi kindyjat'aha tsa mí nihi, at'aha ngayjee xi tjihin xu'ba kò tsa ni'ya tsatéña kò j'aiko toon xi kik'aihi. ³⁵ J'ai tsjáha já postru kò kui xi tsakjánya toon nga kitsjáha xi nkú tjin machjéhen nga nkúnkú xuta.

³⁶ Y'ejña nku ndá xi y'aha ra ntje chá Levi xi kitsin xjo Chipre xi 'mi Kuse, xi já postru y'ét'a j'áihin nga Bernabe k'úin. Kui j'áin xi tsuhu ra: xi tsjá nga'yúhun xuta. ³⁷ Bernabe tsatéña nku xu'ba xi tíñaha kò j'ai tsjáha já postru toon xi kik'aihi.

5

B'i ts'ín kama mjehe Anania kò Safira k'uanachaha já postru

¹ Nku ndá xi 'mi Anania kò Safira 'mi chjuúhun incha tsatéña nku xu'ba. ² Jakj'á chuba toon xi kik'aihi xu'baha ndo kò tu nkuhú tíkja j'ai tsjáha já postru. Ta kieke chjuúhun ni xi kits'ín. ³ As'ai b'i kitsú Pedro:

—Ji Anania, ¿á ndanindo jas'enjihin animahi nga tích'anachaha ri Espiritu Santo? Tsateñai xu'bahi kò tí'bajjjeni toon tñixín. ⁴ Kintehe ni nga tsateñai xu'boo, ¿a najmi jihí ts'i? Nk'ie nga tsateñai, ¿a najmi jihí kama ts'íhi toon? ¿Á b'a kitsúhu animahi nga kichjubéheni chuba? Ntíaná tích'anachahi, najmi xuta.

⁵ Nk'ie nga kint'é Anania éin, tjen'yún j'aikijnehé nga k'ien. Tu ni xí kitsankjúhún ngayjee xuta xi kint'é ni xi kamo. ⁶ As'ai j'ai k'ua já asti, kik'otikjájnu najyun yjonintee kò tsitjusjeko nga ngjingjáyaji.

⁷ J'a ra tsa nkú ma jan ora j'ai chjuúhun Anania nga najmi be ni xi kamo. ⁸ As'ai kingjásjaiya Pedro:

—T'inyaní, ¿a b'a tjin kich'o xu'banuu nga tsateño?

—Johon, b'a tjin tsateñai —kitsú Safira.

⁹ As'ai b'i kitsú Pedro:

—¿Á kabincha'ahanu xinkiu nga mjehenu chjút'ayák'uhunnu Espirituhu Ntíaná? Astiu ankjuo yja já xi k'fingjáyaji x'ihin kò ji ta ngjuaikohi nd'ai.

¹⁰ Ta kuihi chubo j'aikijnet'a sjai Pedro tachjúun nga k'ien. Nk'ie nga jas'en já astiu, kieke nga kjijña k'ien tachjúun kò tsitjuko nga ngjingjáyajit'aha x'ihin. ¹¹ Tu xí kitsankjúhún ngayjee xuta ninku kò ngayjee xuta xi kint'é ni xu'bi.

B'i ts'ín y'entu já postru

¹² Já postru kits'ín nkjún kjuankjún kò ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná ajihin xuta, kò ngayjee nkuhú kik'a xinkjín nga kama ñjakú ante xi 'mi Kinte Ni'yaha Salomon. ¹³ Ndaha nku xuta xingiso najmi kama k'un nga kama ngujihin xuta xi kama ñjakú yo, tunga xuta nantiohó tjo nkjún kits'ihin.

¹⁴ Nkjin nkjún já kò jminchjín j'aijín saha xuta xi s'ejihin Nda Ntíaná Jesu. ¹⁵ Santaha aya niyátée kik'onsje xuta xuta uhun nga kama kò nachan kingjántusún, tu xi nk'ie nga

kj'uaha Pedro ndaha tsa tu nk'íéhen kj'uanehe xuta uun, kama nkihí. ¹⁶ Ta j'ai nkjún xuta xi tjíntu andai nanki Jerusalen nga j'aiko xuta uhun ko xi tjíntujíhin jánindoo. Ngayjee kama nkihí.

B'i ts'in ngji kontraha já tjíxoo já postru

¹⁷ As'ai tu ni xí kama xintak'uhún nda na'mi títjuun ko ngayjee já xi makohó, kui xi já saduseo. ¹⁸ Kits'ínkji já xi jakj'ánijé já postru ko kits'ínkjas'en núbayá. ¹⁹ Tunga nk'iehé nga nistjen nku ntítsjehe Ntíaná kikjex'á núbayóo ko kik'onsje jóo nga b'i kitsúhu:

²⁰ —Tankiún. Tíngo má ma natsihín nínku ko t'inyohoo xuta ngayjee én xi tsjá kjuatík'un.

²¹ As'ai kits'íntjusun já postru én xi kik'ihín. Nistjin xi ma ndyjuun jas'en má ma natsihín nínku ko tsakúya. As'ai j'ai nda na'mi títjuun ko já xi makohó ante má nga ma njakúko xinkjín ko kinchja njaha ngayjee já k'akuhu xuta Israel. Kitsjá kjuá nga ngjuaichj'a já postru aya núbayóo. ²² Tunga nk'iehé nga tsichu núbayóo já xi kunntá nínku, najmi kisakúhu já postru. As'ai kik'óya ngáha nga j'aiko én. ²³ B'i incha kitsú:

—Tjíchja tsjan tsjan ankjuá núbayóo nga kuichii ko tíinchasti ankjuo já xi tíkunntá yo. Tunga nk'iehé nga kuachjux'ái, ndaha nku najmi kuayai ayoo.

²⁴ Nk'ie nga kint'é én xu'bi nda na'mi títjuun ko já na'mi k'aku ko nda k'akuhu já xi kunntá nínku, ndaha najmi ta be mí ni xi kuítsu. Kingjásjaiyaha xinkjín má kuichúkjet'a ni xi tímoo. ²⁵ Tunga b'ahá j'ai tsú nku nda:

—Jun, já xi kin'ekjas'on núbayá tíincha natsihín nínku ko títakúyaha xuta nantio.

²⁶ As'ai nda k'akuhu já xi kunntá nínku ko já xi yankihí incha ngjik'á já postru. Najmi incha kits'ín'uhun nga j'aiko, at'aha tsankjún tsa ndjio k'uéhe xuta nantio. ²⁷ Nk'ie nga j'aiko, tsinchá nginkun já tjíxá xi kama njakú yo. As'ai b'i kitsúhu nda na'mi títjuun:

²⁸ —Ja b'a kik'in sisinnuu nga ndahachí najmi kama k'úénijmíhuu Jesu xuta, tunga tu sahá b'a t'n'o. Ngayjee xuta Jerusalen be ni xi títakuyó, ko mjenuu nga jin ch'anji ngabayaha ndo.

²⁹ As'ai b'i kitsú Pedro ko já postru xingisoo:

—Títjun tjíhin nga kúinú'yá'éihín Ntíaná nga xuta. ³⁰ Jun kin'ek'ion Jesu nga kikjat'a kruu, tunga Ntíaha ntje cháháná kits'ínk'áíya ngáha ra ngabayoo. ³¹ Ntíaná kitsjáha kjuachánka nga kits'ín nga y'ejnat'aha. Kui xi tjíña títjun nd'ai ko xi ts'ínk'anki xuta, tu xi tsjáha ra xuta Israel nga ngjuaikj'áha ra animaha ko kama ndyjat'aha jéhe. ³² Jin kiyai ko títixínyai ni xu'bi ko Espiritu Santo ya, Espiritu Santo xi Ntíaná tsjáha xuta xi nt'é'éhen.

³³ Nk'ie nga kint'é já tjíxoo én xu'bi, tu ni xí 'yúhún kama kjahan, santaha kama mjehe nga ts'ínk'ien já postru. ³⁴ Tunga nkuhú nda fariseo xi 'mi Gamaliel, xi nku nda chjine'én xi bakúya kjuatéxumoo ko xi benkjúhun ngayjee xuta, kui xi b'a kitsú nga kuich'onsje kutju já postru. ³⁵ As'ai b'i kitsúhu já tjíxá xingisoo:

—Jun xi ntje Israel tjehehennuu, nda nda chasoo tsa mí nihi xi n'ohó jóo. ³⁶ At'aha xi nkú kama nd'ai ngáha, nda chánka kits'ín ma yohó nda Teuda ko ma ra nju unchan já xi kitsjennkíhi. Tunga kin'ek'iehé ndo ko kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi. B'a ts'ín tsichukjehe ni xu'bo. ³⁷ Ko askan ngáha, nistjin nga tís'exki ngayjee xuta, j'ai Juda, nda xi nibáha ante Galilea, ko nkjin nkjún xuta kitsjennkíhi. Tunga ta kin'ek'iehé ndo ko kindzjoya ngayjee xi kitsjennkíhi.

³⁸ Kui b'a maha, b'a tíxihinnuu nd'ai. Najmi tu nungijiun yjonuu ni xi tíincha ts'ín já xu'bi. Najmi tu jun nkú n'ohoo. At'aha tsa ts'e xuta asunntej ni xi tíincha ts'ín jóo, kuichúkje. ³⁹ Tunga tsa Ntíaná ts'e niu, najmi kamanuu n'ekjio. Kutsa santahá ni ko Ntíaná títbankiún kontroo.

⁴⁰ As'ai kits'ínkjálhin já tjíxoo ni xi kitsú Gamaliel. Kinchjaha já postru, kingjáha ko y'éjña nkjúhun nga k'úénijmíyaha Jesu. Incha kits'ín ndái ngáha ra. ⁴¹ Incha tsitju já postru nginkun já tjíxoo nga tsjo tíincha ma ts'íhin ra, at'aha Ntíaná kitsjantehe nga un skuehe ngat'aha Jesu. ⁴² Ngayje nistjin tsakúya tehente ko y'énijmí má ma natsihín nínku ko xki ni'ya nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná.

6

Kui ngat'ai kis'et'a xá yatu já xi tsasinko já postru

¹ Nistjin nk'ie nga ja tíncha ma nkjin xuta xi yjankihí Jesu, as'ai xi nchja én griego b'a kitsú nga najmi nda tít'sín xi nchja én hebreo. B'a incha kitsú nga najmi nda tichasehe jminchjín xi nchja én griego xi ja k'ien x'ihín nk'ie nga tímандzjo nichine xkí nistjin.

² As'ai já postru xi te joo kinchja njaha ngayjee xuta ni'yakuyáha Jesu ko b'i kitsúhu:

—Jin tjihin nga k'úénijmí éhen Ntíaná. Najmi nda tjin tsa k'úéjñai nga b'a n'ei, tsa tu xi yámixo chasehe ri. ³ Kui nga jun, já nts'e, tinchísjaihinu ajinnuu yatu já xi yankjún, xi kitsejihín ra Espiritu Santo ko xi nanka ts'innkjink'un, tu xi k'uaihi ri xá xu'bi. ⁴ B'a ts'ín jin n'ekjas'ehen ri yjoni nga chubakoi Ntíaná ko nga k'úénijmí éhen.

⁵ Ngayjee xuta kits'ínkjáihín ni xi kitsú já postru ko j'ájin já xu'bi: Esteban, nku nda xi 'yún s'ejihín Ntíaná ko xi kitsejihín ra Espiritu Santo, Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmena, ko Nicola, nda xi nibáha nanki Antiokia. Kui nda xi najmi ntje judio tjehen ra tunga jahá nd'ai s'ejihín ra Ntíaná. ⁶ Já postru jaich'áha já xi yatui. As'ai já postru kinchjantjai jóo nginkun Ntíaná ko kingjénne ntsja.

⁷ Yún ngiindju éhen Ntíaná nanki Jerusalem ko 'yún nkjin kama xuta ni'yakuyáha Jesu. Ta nkjin já na'mi kis'ejihín Jesu.

Kui ngat'ai kichjubénijéhe Esteban

⁸ Esteban 'yún nda kits'ínkoho Ntíaná ko kitsjáha nga'yún. Kits'ín kjuankjún ko ni i xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná ajihín xuta nantio. ⁹ As'ai k'ua xuta ni'ya sinagoga xi 'mi Sinagogaha Xuta Ndaí incha ngji kontraha Esteban, ko k'ua xuta Cirene ya, ko xuta Alejandria, ko k'ua xi nibáha ante Cilicia ko ante Asia. Kui xi incha y'ésiko Esteban. ¹⁰ Tunga najmi kamahá ra kits'ín nganaha, at'aha Espiritu Santo kitsjáha Esteban kjuankjink'un nanka nga kinchja.

¹¹ As'ai incha y'échjhi k'ua já tu xi b'a kuitsu hu nga kui xi kint'é nga Esteban ch'on kitsúhu Moise ko Ntíaná. ¹² B'a ts'ín tsinchákjahan ra xuta nantio ko jáchá xi tjihín xá ko já chjine'éhen kjuatéxumoo. As'ai ngjik'ánijé Esteban ko ngjiko má nga ma nja já tjíxoo.

¹³ Ta incha j'aiko já testiyu tsank'á xi b'i kitsú:

—Kui ndai tu nku én ch'on tsuhú títsubu ninkuhu Ntíaná ko kjuatéxumoo. ¹⁴ Kinu'yái nga b'a kitsú nga Jesu, nda xi nibáha Nazaret, ts'ínkatsúnya ninku xu'bi ko nga ts'ínk'óntjaiya sin xi kich'aá xi tsakúyaná Moise.

¹⁵ As'ai ngayjee já tjíxá xi kab'entu yo tsasehe Esteban ko kieke nga b'a tjin ankjin ntítsje tjin ankjin Esteban.

7

B'i ts'ín tsasinntjai yjoho Esteban nginkun já tjíxoo

¹ As'ai nda na'mi títjuun kingjásjaiyaha Esteban:

—¿A kjuaxi ni xi tíncha tsu jóo?

² As'ai b'i kitsú Esteban:

—Jun xi ntje Israel tjehehnuu ko jun xi tjinuu xá, tasinñju manú. Ntia chánkana tsakúchjihí yjoho ntje chána Abraham nk'ie nga tijn sa ante Mesopotamia, kintehe ni nga ngjuaik'iejña nanki Haran. ³ B'a kitsúhu: “Títjui nankihí ko t'entui xuta xinki. T'ihinnchin ante xi kuakuu.” ⁴ As'ai tsitju Abraham antehé xuta Caldea ko ngjik'iejña nanki Haran. Nk'ie nga k'ien na'mihí Abraham, Ntíaná kits'ín nibáha má tintsuboo nd'ai.

⁵ E'i najmi kitsjáha ante xi kama ts'e, ndaha nku te má kama kuasín tsuku. Tunga kitsúya títjuhún ra nga tsjáha nga kama ts'e ei má tintsuboo nd'ai ko nga ntje xi s'ehé askahan ta kama ts'e, ndaha tsa najmi tjihín ntí Abraham kui nistjiun. ⁶ Ntíaná b'a kitsú yaha Abraham nga ntje xi s'ehé k'úentu má nga najmi kui ts'e, ko nga xuta musu n'e ma, ko nga nju unchan nú tjihín un skuehe. ⁷ B'a kitsú ya Ntíaná: “An ts'ínkokuja xuta xi musu ts'ín mahá. Askahan incha kuitju yo ko ts'íintsjona ante xu'bi.”

⁸ 'Ntíaná b'a kitsúhu nga ts'íin ni circuncision, tu xi b'a ts'ín sakúchji ni nda xi y'éndako. Kui b'a maha, nk'ie nga kitsihin Isaac ko nga ja tjihin jin nistjin, Abraham kits'ihin ni circuncision. Isaac b'a ta kits'ihin Jacob, ko Jacob b'a ta kits'ihin ntí xi te johó, xi kama ntje cháná.

⁹ 'Kits'innchihí já nts'e Kuse ko tsaténaha xuta xí tjin ante Egipto. Tunga Ntíaná tsasinkoho Kuse ¹⁰ ko kits'ínkj'a t'axihin ngayjee kjuá'un xi ksatéjin. Kitsjáha kjuankjintak'un nanka ko kjuanda nginkun nda faraon, xi nda reihí xuta Egipto. Nda rei kitsjá xáha Kuse nga kama nda tíjuhun xuta Egipto ko nda k'akuhu ngayjee xuta xi tjin ni'yaha nda rei.

¹¹ 'As'ai kis'e kjintía ko kjuá'un chánka ngayjee ante Egipto ko ante Canaan, má nga tjinu ntje cháná. Najmi ta kisakúhu ra nichine. ¹² Nk'ie nga kint'é én Jacob nga Egipto tjin tuniñu, kits'ínkj'i ntíhi xi ntje cháná maha niyá xi tjuhun. ¹³ Ko niyá xi ma johó Kuse tsakúchjihí yjohó já nts'e. B'a ts'ín kiekehe nda faraon xuta xi ts'e Kuse.

¹⁴ 'As'ai b'a kitsú Kuse nga ngjuaichj'a Jacob xi na'mihí maha ko ngayjee xuta xi y'aha ra, xi cháte ko kan ún maha. ¹⁵ B'a ts'ín j'aik'iejñaha Jacob Egipto ko yo k'ien. Ta yo ya incha k'ien ntíhi xi kama ntje cháná. ¹⁶ Askahan ngji s'eyanji Jacob nanki Sikem, má nga tíña tsjó xi ts'atse Abraham nga kitsjáha toontaba ntíhi Hamor.

¹⁷ 'Nk'ie nga tsichu tíña nistjin nga ts'íintjusun Ntíaná ni xi kitsúya tíjuhun Abraham, 'yún nkjin kama sa xutaná xi kik'ientu Egipto. ¹⁸ 'As'ai tsatéxuma yo kj'ai nda rei xi najmi be Kuse. ¹⁹ Kui xi ts'anachaha xutaná ko kits'ín'uhun ntje cháná. Kits'ín kjuá'yúhun ra nga k'uéntu masen ntíhi tu xi kuayáha.

²⁰ 'Kui nistjin kitsin Moise ko Ntíaná kisasihin Moise. Jan sá kamaha xi cháha nga kikhun. ²¹ Nk'ie nga kis'ejña masen, takjihin nda faraon jak'áha ko kits'íncháha xi nkúhu tsa ntíhi maha. ²² B'a ts'ín tsangiyaha Moise ngayjee ni xi maha xuta Egipto. Nku nda chánka kama. Kinchja ko tse ni xi kits'ín.

²³ 'Nk'ie nga jehe yachán nú Moise, animaha nibaha ra nga ngjitsubek'un xuta xinkjín, xi xuta Israel. ²⁴ Nk'ie nga kieke nga t'n'e'uhun nku nda xi ntje Israel tjehe ra, tsasinko. Kits'ínk'ien nda Egipto xi b'a kits'ihin. B'a ts'ín kits'ín ngajoyaha ni xi t'n'ehe nda xi ntje Israel tjehe ra. ²⁵ At'aha b'i kitsú Moise nga kits'innkjink'un: "Kamankjihin xuta xinkjían nga an ts'ínchjénna Ntíaná tu xi kama ndáhi ra xutana." Tunga najmi b'ahá ts'ín kits'innkjink'un xuto.

²⁶ 'Nistjin xi ma ndyjuun kieke Moise nga jo já xi ntje Israel tjehe ra t'incha kjánko xinkjín ko mjehe nga kuatekj'áiyaha jóo. B'i kitsúhu: "Jun já, nts'o mahanu xinkiu. ¿Á ta jun t'n'e'uhun ruu xinkiu?" ²⁷ 'As'ai nda xi tít'sín'uhun nda xinkuu kitsuniña Moise nga b'a kitsúhu: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kamai nda k'akuni ko nga chaseihí tsa nda ko tsa najmi nda t'n'ei?" ²⁸ ¿A kohó an mjehi n'ek'ienni xi nkú ts'ín kin'ek'iein nda Egipto kujña?" ²⁹ Nk'ie nga kint'é Moise éin, tsanka ko ngjik'iejña ante Madian. Yo y'ejñasún ko yo kis'entuhu jo ntí.

³⁰ 'Nk'ie nga j'a yachán nú, nku ntítse j'aisehe Moise ante kixiu tíña asunntu tjenki Sinai. Ajihin nku na'yá ntsje xi títi tsakúchjihí yjohó. ³¹ Kama nkjúhun Moise nk'ie nga kieke ni xi tíma chjihí ko ngjise tíñaha tu xi kuase sisihin ra. Tu kint'éhé ntaha Ntíaná nga b'a kitsúhu: ³² "An xi Ntíaha ntje cháhi, Ntíaha Abraham, Isaac ko Jacob." Ts'atsé nkjún Moise ko najmi kama k'un nga tsase. ³³ B'a kitsú Ntíaná: "N'esjei tjabaxín ntéhi, at'aha ante nkjúhún má nga kabisinjñai. ³⁴ Tíbe kjuanima xi tífa xuta xi ts'an xi tjinu Egipto ko tít'e nga un t'incha maha. Kaf'áijen tu xi ts'in ndáhi ra. T'endai yjohi. An ts'ínkjíhi Egipto."

³⁵ 'Najmi kits'ín mjehe jóo Moise nga b'i kik'ihin: "¿Yá xi kitsjá xáhi nga ji xi kamai nda k'akuni ko nga chaseihí tsa nda ko tsa najmi nda t'n'ei?" Tunga kuihí Moise xi kama chjihí ntítsehe Ntíaná ajin na'yá ntsje xi títi. B'a ts'ín Ntíaná kits'ínkjihí ra ko kik'ai xáha nga kui xi kama nda k'akuhu xutaná ko nga ts'ín ndáhi. ³⁶ Kui xi kik'onsje xutaná Egipto. Yachán nú tjihin kits'ín kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná Egipto ko ajihin Ntáchak'un Niú ko ante kixiu.

³⁷ 'Kui Moise xi b'a kitsúhu xuta Israel: "Ntíaná kjésintjen nku nda profeta xi nkúhu an. Ajinnuu kuítjuhu." ³⁸ Kui Moise xi y'ejñajihin xuta nga kama ñjakú nk'ie nga y'entu ante kixiu. Kinchjako ntítsjee asunntu tjenki Sinai ko ta kinchjako ntje cháná. Kik'aihi nga tsjáná én xi ts'ínk'íentu tík'unná.

³⁹ 'Tunga ntje cháná najmi kama mjehe nga kuínt'é'éhen. Tu sahá kits'ín t'axín ko kama mjehe nga k'oóya ngáha Egipto. ⁴⁰ B'a incha kitsúhu Aaron: "N'endani ntia xi tsjén tíjguni, at'aha najmi yai mí nihi xi kamaha Moise, nda xi kik'onsjeni Egipto." ⁴¹ As'ai incha kits'ínnda nku turu ntia ko kits'ínk'ien chu nga kitsjáha chje. Kits'intsjoho ni xi ntsja kits'índakoho.

⁴² 'As'ai Ntíaná najmi ta kits'ínsihin ra xuta xu'bo. Kitsjantehe nga ts'íintsjoho niñu xi tjin nk'a ján. B'a kama xi nkú ts'ín tjit'a xujun éhen Ntíaná xi y'ét'a já profeta: Jun xuta Israel, ¿a ahán kik'ainú chje, nk'ie nga tintsuboo ante kixiu yachán nú tíihin?

⁴³ Ni'ya najyuntehe ní ntia Moloc ko niñuhu ntia Renfan tsankinkoo. Sénnistjin kin'endo tu xi n'etsjohoruu, kui nga kjin ts'inkjihinuu xi tjehe astun Babilonia.

⁴⁴ 'Kits'ínnda Moise ninku najyunte xi bakúchji nga Ntíaná tíñajihin xuta xi ts'e. Kin'enda xi nkú ts'ín kisakúchjiji nga kamanda. B'a ts'ín ante kixiu kis'ejñaha ra ntje cháná ninku najyuntee xi nkú nga kitsú Ntíaná. ⁴⁵ Kik'aihi ntje cháná nga kama ts'e niu. Incha y'a nk'ie nga incha jas'en ei má tintsuboo nd'ai, nistjin nk'ie nga tíihin xá Josue ko kikjanko xuta xi tíntu ei, xi Ntíaná kik'onsje ngandaha ntje cháná. B'a ts'ín kis'ejña ninku najyuntee santaha nkúhu nga y'ejña nda rej David.

⁴⁶ 'Ntíaná kisasihin David ko David kama mjehe nga ts'índaha nku ante Ntíaná, Ntíaha ntje cháná Jacob. ⁴⁷ Tunga Salomon kits'ínndaha ni'ya Ntíaná. ⁴⁸ B'a tjin kjáihin nga nk'a ján tíña Ntíaná ko nga najmi b'ejñaya ni'ya xi ts'ínnda xuta. At'aha b'a ts'ín y'ét'a éhen Ntíaná nda profeta:

⁴⁹ Ndjiójmi ján bátejña nga batexuma, ko t'anankiu basinjñasan tsuká. ¿Mí ni'yaha xi n'endanú, títsu Ntíaná, ko má antehe kama ts'inkj'áiya?

⁵⁰ An ní kits'índá ngayjee ni xu'bi.

⁵¹ B'a ta kitsú ya Esteban nga ngjindju:

—Tunga jun najmi mjenuu kuínú'yá'ón. B'a ts'ín nu'yó ko tíiya animanuu xi nkú joyaha xuta xi najmi be Ntíaná. Nkuhú nga tintsuba kontraha ruu Espiritu Santo. Jun xi b'a k'un xi nkúhu ntje chánuu. ⁵² ¿Má já profetaha xi najmi kitsjennkí unkie ntje chánuu? Kits'ínk'ien já xi kitsúya tíjgun nga kj'uaí nda xi naxu ts'ín. Ko nk'ie nga j'ai ndo, jun kin'ekjas'on ko kin'ek'ion. ⁵³ Jun bi ntítsje kits'ínkjas'ennuu kjuatéxumaha Ntíaná tunga najmi tít'etjusunnú.

B'i ts'ín kin'ek'ien Esteban

⁵⁴ Nk'ie nga kint'é já tíxoo ni xi kitsú Esteban, tu ni xí incha kama kjahán ra ko íxí tsatehé ni'yun. ⁵⁵ Tunga máha Esteban, kitsejihin ra Espiritu Santo. Tsasenjinki nk'a ján ko kieke kjuachánkaha Ntíaná ko nga Jesu kabasinjñat'aha Ntíaná. ⁵⁶ B'i kitsú:

—¡Chasoo! Tíbe nga tjen tixa ndjiójmi ján ko nga Ntíhi Ndax'iun kabasinjñat'aha Ntíaná.

⁵⁷ Najmi ta tsasínñuju ra jóo Esteban. Xaáhan incha kits'ín. Ngatentee nkuhú nga ngjik'á. ⁵⁸ Incha kik'onsje natsihin nantio ko yo incha y'éhe ndjio. Nku ndati xi 'mi Saulo kikunntá najyuhun já testiyu tsank'óo.

⁵⁹ Nk'ie nga tís'ehe ndjio Esteban, b'i kitsú nga kinchjako Ntíaná:

—Ji Nda Ntia Jesu, n'ekjáihin animana.

⁶⁰ As'ai tsasinkunch'in ko 'yún kikjintáya nga b'i kitsú:

—Ji Nda Ntia, najmi tu ch'axkihi ri jái ngatitsun xu'bi.

Nk'ie nga ja b'a kitsú, k'ien.

8

B'i kama nk'ie nga ja kin'ek'ien Esteban

¹ Kisasihin Saulo nga kin'ek'ien Esteban, ko ta kuihi nistjin xu'bo kich'atuts'ihin nga tu ni xi kitsjennki unchaha xuta ninku xi tjin nanki Jerusalem. Kindzjoyayje nga ngji ante xi tjin Judea ko Samaria. Tu ja postru y'entu subaha sa Jerusalem. ² K'ua ja xi nda tintuyaha kingjyanji Esteban ko kikjintat'a. ³ Tunga tu xi kitsjenki unkiehe Saulo xuta ninku. Xki ni'ya jas'en nga kikjebefe jax'in ko jminchjin ko kits'inkjas'en nubaya.

B'i ts'in kis'enijmi ehen Ntiana ante Samaria

⁴ Maha xuta xi kindzjoyoo, tu ma xi tjehen ni nga incha ngji, yo incha y'enijmi en nda tsuhu Ntiana. ⁵ Ante Samaria ngji Felipe nga y'enijmih xuta xi tjin yo nga Jesu xi kits'in niba Ntiana. ⁶ Kama nja xuto nga kingjenjuhu ni xi kinchja Felipe nk'ie nga incha kint'e ko kieke ni xi kits'in nga tsakuchji kjuachankaha Ntiana. ⁷ At'aha nkjin janinda xi tsitjuhin xuta nga 'yun kikjintaya nga tsitju, ko nkjin xuta xi najmi ma fi ko xi nima sjai kama nkiji. ⁸ Kui nga tsjo nkjun kamaha ra xuto.

⁹ Tunga ta y'ejnaha yo nku nda xi 'mi Simon xi kits'in tj'e nistjin nk'ie. Kui xi ts'anachaha xuta xi tjin ante Samaria. B'a kitsu nga kui xi nku nda chanka. ¹⁰ Ngayjee xuta tsasinjuhu ndo, b'aha ra xi ndyaha ko santaha xi chaha. B'a incha kitsu:

—Kui nda xu'bi xi nga'yun chankaha Ntiana.

¹¹ Incha ts'insihin at'aha nkjin nu kits'in tj'e ndo. B'a ts'in ts'anachaha xuta. ¹² Tunga nk'ie nga tsakuya Felipe nga Ntiana xi batexuma ko nga Jesu xi kits'in niba Ntiana, kis'ejihin xuta ko kisatenta jmichjin ko jax'in. ¹³ Santaha ko Simon ta kis'ejihin ko kisatenta. As'ai kitsjenko tehente Felipe ko kama nkjuhun nk'ie nga kieke ni xi tsakuchji kjuachankaha Ntiana ko kjuankjun i xi kits'in Felipe.

¹⁴ Nk'ie nga kint'e en ja postru xi tintu nanki Jerusalem nga xuta xi tjin ante Samaria kits'inkjihin ehen Ntiana, as'ai kits'inkji yo Pedro ko Jua. ¹⁵ Nk'ie nga incha j'ai joo yo, kinchjantjai xuta Samaria nginkun Ntiana tu xi ts'inkjihin ra Espiritu Santo. ¹⁶ At'aha ndaha nku najmi kjee f'ajihin Espiritu Santo ko tu ntaha kisatentaha xuta nga kits'inkjihin Jesu. ¹⁷ As'ai Pedro ko Jua kingjenne ntsja xuta ko kits'inkjihin Espiritu Santo.

¹⁸ Kieke Simon nga kits'inkjihin xuta Espiritu Santo nk'ie nga kingjenne ntsja ja postru. As'ai kingjen'a toon ja postru ¹⁹ nga b'i kitsuhu:

—K'uainu ko an nga'yun xu'bi, tu xi nk'ie nga ngjuenne ntsahana tu yaha ni ta ts'inkjihin Espiritu Santo.

²⁰ As'ai b'i kitsu Pedro:

—Kandyjai ko ta kandyja tjoohin, at'aha b'a n'e tin'enkjintak'uin nga toon ma ch'atseko ni xi tsja Ntiana. ²¹ Najmi ji tsuhu ri ko najmi ji tjehe ri xa xu'bi, at'aha najmi kixi tjia animahi nginkun Ntiana. ²² T'inch'aha ri animahi ngat'aha ngatitsun xu'bi ko chubanako Ntiana, tsa tu 'yaha ts'inn dyjat'ahi ni xi kuan'enkjintak'uin. ²³ At'aha tibe nga najmi je tjia animahi ko tibe nga ni ch'onk'uun tj'yihin ji.

²⁴ B'i kitsu Simon:

—Chubanako Ntiana tu xi ndaha nku ni xi kuak'ihinnu najmi nibanehena.

²⁵ Nk'ie nga ja incha y'enijmi ehen Ntiana yo Pedro ko Jua ko y'ejna chiji xuta yaha Jesu, as'ai kik'oya ngaha nanki Jerusalem. B'a ts'in incha j'aha nkjin ante nanki xi tjin ante Samaria nga y'enijmi ts'ihin en nda tsuhu Jesu.

B'i ts'in kinchjanijmiko Felipe nku nda xi nibaha ante Etiopia

²⁶ As'ai nku ntitsjehe Ntiana kinchjakoho Felipe. B'i kitsuhu:

—Tisintjein ko chjubei niya xi bitju Jerusalem nga t'in nanki Gaza.

Ante kixiu f'a niya xu'bi. ²⁷ As'ai tsisintjen Felipe ko ngji, ko aya niyoo kisatejin nku nda xi nibaha ante Etiopia. Nku nda eunuko niu, nku nda k'aku xi ts'inxat'aha na Candace

xi na reinaha xuta Etiopia. Kui xi f'átjo ngayjee toohon na reina. Ntiana ngi ts'intsjoho ndo nanki Jerusalen ²⁸ ko ja t'ib'óya ngáha nankihi. Yá xi tjenko kab'ejñaya ko tít's'inya xujun éhen Ntiana xi y'ét'a nda profeta Isaia. ²⁹ As'ai Espiritu b'i kitsúhu Felipe:

—T'ihinse tiñaihi nda xi kab'ejñaya yá ján.

³⁰ Nk'ie nga tsichuk'úhun, kint'é Felipe nga xujun xi y'ét'a nda profeta Isaia tít's'inya ndo. As'ai b'i kitsúhu:

—¿A tímankjihin ni xi t'n'eyai?

³¹ —¿Nkú ts'ín kamankjihinna nga najmi tjín xi kuítsuya sisinna? —kitsú ndo ko tsankihi Felipe nga kuiyájnuta'aha.

³² B'i ts'ín tjít'a má nga tít's'inya ndo:

Ngji n'ek'ien xi nkúhu chutsanka, najmi kikjex'á ts'a, xi nkúhu chutsanka xi t'ich'ajnu tsankaha.

³³ Kichajnuha ko najmi naxu kin'ehe kjua.

Tsichakjá ntjehe at'aha kin'ek'ien.

³⁴ As'ai b'i ts'ín kinchja nda k'aku xi nibáha Etiopia nga kingjásjaiyaha Felipe:

—T'inyaní, ¿yá xi t'inchjanijmíyaha nda profeta ei? ¿A kui t'inchjanijmíyaha yjoho a ra kj'aihi xi t'inchjanijmíyaha?

³⁵ As'ai kinchja Felipe. Má nga tít's'inya ndo kik'atuts'ihin ra nga kitsúyaha én nda tsuhu Jesu. ³⁶ Nk'ie nga t'íncha ts'ín niyá, tu incha tsichuhú má nga tjín ntánijua ko b'i kitsú nda k'aku Etiopia:

—Á ntánijua ei. ¿A najmi kamahá saténtá?

³⁷ B'i kitsú Felipe:

—Tsa ngayjee animahi s'ejihin yáha Jesu, kama.

B'i kitsú ndo:

—S'ejinna nga Jesucristo xi Ntíhi Ntiana.

³⁸ As'ai b'a kitsú nga s'ejña'yún yoo ko nga joo tsitjujnya má tjíña ntánijuo. As'ai Felipe tsaténtá ndo. ³⁹ Nk'ie nga incha tsitjujin ntánijuo, Espiritu Santo ngjiko t'axíhin Felipe. Nda k'aku xi nabáha Etiopia najmi ta kiekehe Felipe, tunga tsjohó kik'iehe nk'ie nga kits'ínndjuú niyáha.

⁴⁰ Tsichu Felipe nanki Azoto ko xki ante ngji nga y'énijmí én nda tsuhu Jesu santaha nkúhu nga tsichu nanki Cesarea.

9

B'i ts'ín jakj'á Jesucristo nda Pablo

¹ Saulo tu nku tsinchánkjúhún ra xuta xi s'ejihin Nda Ntiana Jesu nga mjehe ts'ínk'ien. Kui nga ngjisehe ra nda na'mi títjuun ² ko tsankihi xujun xi má nga t'ibaihi kjua, tu xi kama ngjuaihi ni'ya sinagoga xi tjín nanki Damasco ko kuangisjai yo xuta xi s'ejihin Jesu ko kj'uaikonijé nanki Jerusalen, ndaha tsa jáx'in ko ndaha tsa jminchjín.

³ Tunga nk'iehé nga tít's'ín niyá ko ja t'ibichú tiña nanki Damasco, tjen'yún kits'ín ndzjehé ra Saulo nku nd'í xi nibaha nk'a ján. ⁴ As'ai tsijne t'anankiu ko kint'é nku ntá xi b'i kitsúhu:

—Saulo, Saulo, ¿á an tjencki unchahaní?

⁵ —¿Yáha ji, Nda Ntia? —kitsú Saulo.

B'i kitsú xi kinchjakoho:

—An Jesu xi tjencki unchai. ⁶ Tisintjein ko t'in ajin nantio. Yo k'únyahi ni xi tjíhin nga n'ei.

⁷ Kitsankjún já xi tjenko Saulo, at'aha kint'é nto tunga najmi ch'a xi kiekehé. ⁸ As'ai tsisintjen Saulo, tunga nk'ie nga kikjex'á tunkun najmi ta kama chjhi ra. Kui nga tu kichjubénkíhi ni nga ngjiko joo nanki Damasco. ⁹ Yo kamaha jan nistjin nga y'ejña ka. Najmi chumi nihi xi kikjine ko najmi chumi ntáha xi kik'i.

¹⁰ Damasco y'ejña nku nda xi tjenkíhi Jesu xi 'mi Anania. Kui xi Nda Ntiana tsakúchjhi yjoho xi nkúhu tsa nchini kik'aihi ko b'a kitsúhu:

—Ji Anania!

—Á an ei, Nda Ntia —kitsú Anania.

¹¹ B'i kitsúhu Nda Ntianá:

—Tisintjein ko t'in niyáté xi 'mi Niyá Kixi. Ni'yaha Juda chasjaiyai nku nda xi nibáha nanki Tarso xi 'mi Saulo. Ntianá tinchjako ndo. ¹² Ja kama chjihí xi nkúhu tsa nchini kuak'ajihí nga nku nda xi 'mi Anania kafas'en má tíjña ko nga kamjénehe ntsja tu xi kama chji ngáha ra.

¹³ B'i kitsú Anania:

—Ji Nda Ntia, nkjin xuta títuyana xi nkú k'uhun ndo ko ni xi najmi nda xi kits'íhin xuta xi ts'í xi tíntu Jerusalen. ¹⁴ Já na'mi k'aku ja kitsjáha kjua xi má nga kama ngjuaiko kjua'yún ngayjee xi s'ejihín ji.

¹⁵ As'ai b'i kitsú Nda Ntianá:

—T'in, at'aha an ja j'ajián ndo nga kui xi k'uénijmíhi an xuta xi najmi ntje Israel tjehe ra ko já rei ko xuta xi ntje Israel tjehe ra. ¹⁶ An kuakuchjihí nk'ie nga nkjin kjuanima kj'ujin ngat'ana.

¹⁷ As'ai ngji Anania. Jas'en ni'ya má nga tíjña Saulo ko kingjénne ntsja nga b'i kitsúhu:

—Ji nda nts'é Saulo, Nda Ntianá Jesu xi tsakúchjihí yjoho aya niyá má nga tñibái, kui kuats'ín nibána tu xi kama chji ngáha ri ko tu xi tséjihín ri Espiritu Santo.

¹⁸ Tjen'yún tsitjunkihi tunkun Saulo ni xi b'a k'un tjabaxkfi k'un ko kama chji ngáha ra. As'ai tsisintjen ko kisaténtá. ¹⁹ Nk'ie nga ja kikjine nichine, kisakú nga'yún ngáha ra ko chuba nistjin y'ejñajihín xuta xi yjankihí Jesu xi tjin Damasco.

B'i ts'in y'énijmí tjuhun éhen Ntianá Saulo nanki Damasco

²⁰ As'ai y'énijmí Saulo éhen Ntianá ni'ya sinagoga xi tjin yo nga b'a kitsú nga Jesu xi Ntíhi Ntianá. ²¹ Kama nkjúhun ngayjee xuta xi kint'éhe. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—¿A najmi kuihi ndai xi tjennki unkie xuta xi s'ejihín Jesu nanki Jerusalen? Ko ta kui xá j'aihi ei tu xi ngjuaikonijéhe xuta nginkun já na'mi k'aku.

²² Tunga tu sahá 'yún y'énijmí sa Saulo ko y'éjña chji nga Jesu xi kits'ín nibá Ntianá. Kits'ínndyjajihín xuta xi ntje judio tjehe ra xi tíntu Damasco. ²³ Nk'ie nga j'a nkjin nistjin, as'ai y'éndako xinkjín já judio nga incha ts'ínk'ien Saulo. ²⁴ Tunga tjihín xi kitsúyaha Saulo ni xi y'énda jóo. Nistjin nistjen incha kikunntá ankjuaha nankiu tu xi ts'ínk'iehe Saulo. ²⁵ As'ai xuta xi yjankihí Jesu tsasinkoho Saulo. Y'éyaha nku nisín ko kikjejenntjaihí xjóho nankiu nga jyuun.

B'i kama nk'ie nga j'ai tjuhun Saulo nanki Jerusalen

²⁶ Nk'ie nga tsichu Saulo nanki Jerusalen, mjehe nga kamangujinko xuta xi yjankihí Jesu, tunga kitsankjúhún ra ngayjee jóo, at'aha najmi kis'ejihín tsa ja ta nku nda xi tjennkihí Jesu Saulo. ²⁷ As'ai Bernabe ngjiko Saulo nginkun já postru ko kitsúyaha xi nkú ts'ín aya niyóo kieke Saulo Nda Ntianá ko nga Nda Ntianá kinchjakoho ko xi nkú ts'ín ndjá y'énijmí éhen Jesu nanki Damasco.

²⁸ As'ai y'ejña Saulo nanki Jerusalen. Y'emako já postru ko ndjá y'énijmí nga tsakúya yaha Nda Ntianá Jesu. ²⁹ Kinchjanijmíko ko y'ésiko xuta xi ntje judio tjehe ra xi nchja én griego. Tunga já xu'bi tsangisjai niyá xi nkú ts'ín kama ts'ínk'ien Saulo. ³⁰ Nk'ie nga kint'é já nts'eé ni xu'bi, as'ai ngjiko Saulo nanki Cesarea. Ja kamo ko kits'ínkji Tarso.

³¹ Kis'ehe kjuajyu xuta ninku xi tjin ngayjee ante Judea, ante Galilea ko ante Samaria. 'Yún kis'ejin saha Ntianá. Kikienkjún Ntianá nga y'entu ko Espiritu Santo tsasinkoho nga 'yún kama nkjin sa.

B'i ts'in kits'ínkijhi Pedro nda Enea

³² Nk'ie nga tsú'bak'un Pedro xuta ninku xi tjin xki ante, as'ai ta j'aisehe xuta xi ts'e Ntianá xi tjin nanki Lida. ³³ Yo kieke nku nda xi 'mi Enea xi jin nú tjihín nga kjiñnasun nachan, at'aha nta sjai. ³⁴ As'ai b'a kitsúhu:

—Ji Enea, Jesucristo tít'ínkijhi. Tisintjein ko t'endai kamahi.

Ta kuihi chubō tsisintjen Enea. ³⁵ Ngayjee xuta xi tjintu Lida ko Saron kieke nga tsisintjen Enea ko kits'ínkjáihin Nda Ntíaná.

B'i ts'ín kits'ínkj'áiyaha Pedro tachjuún Tabita

³⁶ Nanki Jope y'ejña nku tachjuún xi tjenkiki Jesu xi 'mi Tabita, j'áin xi tsuhu ra Dorca nga én griego. Kui xi ngayje nistjin kits'ín ni xi nda ko kitsjáha xuta x'an ni xi machjéhen.

³⁷ Kui nistjiun kisate ch'in ko k'ien. Askahan nga ja jejnú yjonintehe, kis'ejña nku aya 'ma.

³⁸ Nk'ie nga kint'é xuta ni'yakuyaha Jesu xi tjintu nanki Jope nga nanki Lida tjña Pedro, as'ai kits'ínkjisehe jo já, at'aha tiña maha xinkjin nankiu. B'i kitsú jóo nga j'ai nchjako Pedro:

—Najmi tu n'ek'andayai. Nibáasení.

³⁹ As'ai tsisintjen Pedro ko ngjiko jóo. Nk'ie nga ja tsichu nanki Jope, xuta xi tíncha yo ngjikoho aya 'ma xi má nga kjijña yjoninte k'ien. Ngayjee jminchjín xi ja k'ien x'ihin j'aitset'áha Pedro nga tíncha kjintá ko tíncha bakú x'ótji ko kj'ai sa najyun xi ts'ínnda Dorca nk'ie nga y'ejña. ⁴⁰ As'ai kik'onsje Pedro ngayjee xuta xi tíncha yo ko tsasinkúnch'in nga kinchjako Ntíaná. Tsase ts'íhín ra yjoninte k'ien nga b'i kitsú:

—Ji Tabita, tísintjein.

As'ai kikjex'ánki tunkun tachjuún. Nk'ie nga kieke nga yo síjña Pedro, y'ejña kutu. ⁴¹ Pedro jak'á ntsja tachjuún ko kikjesintjen. Kinchjaha xuta ninku ko jminchjín xi ja k'ien x'ihín ko kits'ínkjás'en tík'un ngáha ra tachjuún. ⁴² Ngayjee xuta xi tjin nanki Jope kint'é ni xi kamoō ko nkjin xi kis'ejihín Nda Ntíaná Jesu. ⁴³ Nkjin nistjin kamaha Pedro nga y'ejña nanki Jope ni'yaha nda xi 'mi Simon xi f'áxi tjabaxín.

10

B'i ts'ín ngjisehe Pedro nda Cornelio

¹ Nanki Cesarea y'ejña nku nda xi 'mi Cornelio xi nda jun k'akuhu já jun xi 'mi Já jun Italiano. ² Kui ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha tjoho ko benkjún Ntíaná. Tsjáha xuta x'an ni xi machjéhen ko tehente nchjako Ntíaná. ³ Nku niyá nkú ra ma nga chuba jan nga ngxuun kama chjihí nku ntítsjehe Ntíaná xi nkúhu tsa nchini kik'aihi kamaha. Kieke Cornelio nga jas'en ntítsjee má tjña ko b'a kitsúhu:

—Ji Cornelio!

⁴ —¿Mí nihi, Nda Ntia? —kitsú Cornelio nga tsase ko títsankjúhún ts'íhín.

B'i kitsú ntítsjee:

—Tsasinñjuhu Ntíaná ni xi tsinchihí ko tíbe nga tí'baihi xuta x'an ni xi machjéhen.

⁵ Kui nga n'ekjihiní nanki Jope já xi kuinchjaha ra Simon, kui xi ta 'mi Pedro. ⁶ Kui xi tjña ni'yaha nda Simon xi f'áxi tjabaxín, nda xi tiña andai ntáchak'uun síjña ni'yaha.

⁷ Nk'ie nga ja ngji ntítsje xi tínchjako, as'ai kinchjaha Cornelio jo já musuhu ko j'ájin ajihín já jun xi tjihín nku nda jun xi tjoho Ntíaná. ⁸ Kitsúyaha ngayjee ni xi kamoō, as'ai kits'ínkjí nanki Jope.

⁹ Nistjin xi ma ndyjuun, nk'ie nga tít'sín niyá jóo ko nga ja tábichú tiña ajin nantio, Pedro ngji nchjako Ntíaná nk'a ni'ya má nga tjña, nkú ra ma nga chuba te jo. ¹⁰ As'ai tu kama bjohó ra ko mjehe kjine ni. Nk'ie nga tís'echjáhan nichine, kama chjihí nku ni xi nkú joyaha tsa nchini kik'aihi kamaha. ¹¹ Kieke nga tsix'á nk'a ján ko nga nibajen t'anankiu nku ni xi b'a tjin xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tjt'a'yún nga njuu nkun. ¹² Tjintuyá ayaha niu ngayje tjkjá chu xi b'ema ko xi b'éfe yjoho t'anankiu ko nise xi b'ematjen nk'a ján. ¹³ As'ai kint'é Pedro nku nta xi b'i kitsúhu:

—Pedro, tísintjein. N'ek'iein chu ko chineí.

¹⁴ B'i kitsú Pedro:

—Najmi, Nda Ntia. Ndahachí najmi kjee kjine ni xi tjña nkjúhún kjuatéxumoō nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntíaná.

¹⁵ As'ai ta kinchja ngáha nto niyá xi ma johó. B'i kitsú:

—Ni xi kits'ín Ntíaná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihí nga najmi je.

¹⁶ Jan niyá b'a kama, as'ai nginji ngáha niu nk'a ján. ¹⁷ Nk'ie nga ta títs'ínnkjink'uhun Pedro nkú tsuhu ra ni xi kama chjihí, tu tsichuhú asti ankjuo já xi kits'ín nibá nda Cornelio. Kisakúhu jóo ni'yaha Simon, nda xi f'áxi tjabaxín. ¹⁸ As'ai kingásjaiya tsa yo tíjña Simon xi ta 'mi Pedro.

¹⁹ Nk'ie nga tu nku títs'ínnkjink'uhún Pedro ni xi kama chjihí, Espiritu Santo b'i kitsúhu:

—Chase mai. Jan já t'íbangisjaihi. ²⁰ Tísintjein ko titjujein. Najmi tu n'ejó tak'uin nga t'inkoi, at'aha an kats'in nibá jóo.

²¹ As'ai tsitjujen Pedro nga j'aisehe jóo ko b'i kitsúhu:

—An xi t'íbinchisjó. ¿Mí xáha xi k'júáihinu?

²² B'a incha kitsú jóo:

—Nda jun k'aku Cornelio kats'ín nibáni. Benkjún Ntíaná ndo ko naxu ts'ín ni xi ts'ín. Nda ts'ín nchjanímíyaha ra ngayjee xuta judio ndo. Nku ntítsjehe Ntíaná b'a kitsúhu nga kjuáichj'aihi nga k'úín ni'yaha ko nga kuasínñuju ni xi k'úíhín.

²³ Kits'ínkjáihín Pedro jóo ko yo incha kits'ínkj'a nístjen. Nístjin xi ma ndyjuun ngjiko jóo. Ta ngjiko k'ua já nínku xi tjín nanki Jope. ²⁴ Nístjin xi ma johu tsichu nanki Cesarea. Tíkuyá Cornelio ko ta tíkuyá xuta xi kits'ínkint'é, kui xi xuta xinkjín ko xuta xi nda nchjako. ²⁵ Nk'ie nga ja tífás'en Pedro ayoo, Cornelio j'ai ts'ínkjáihín ko tsasinkúnch'int'aha nga kits'ínsjoho. ²⁶ Tunga kikjesintjehén ra Pedro ko b'i kitsúhu:

—Tísintjein. Ta xutaná xi nkúhu ji.

²⁷ Tíinchjako ts'íhin nga jas'en ayoo ko kieke nga nkjin xuta kama ñjakú yo. ²⁸ As'ai b'i kitsúhu:

—Jun yo nga nku nda xi ntje judio tjehe ra najmi tsjantehe kjuatéxumaha tsa kama ñjako xuta xi najmi ntje judio tjehe ra ko tsa kjuas'en ni'yaha. Tunga Ntíaná tsakúchjina nga najmi tjíhín nga kjuaján xuta, tsa xi je ko xi najmi je xi nkú títsu kjuatéxumani. ²⁹ Kui kjuaha nk'ie nga kichubahanú, najmi jo jan tjíhinna nga kjuáisenú. Kui b'a maha, t'inyahanú mí kjuaha nga kichubahanú.

³⁰ As'ai b'i kitsú Cornelio:

—Ma ñju nístjin, nkú ra ma chuba jan nga ngixuun, ni'yana tínchjaka Ntíaná. Tu j'ai sinjñahá nku nda xi t'íbat'ai najyun xi yja. ³¹ Kui xi b'a kitsúna: “Cornelio, Ntíaná tsasínñuju ni xi tsinchihí ko tibe nga t'íbaihi xuta x'an ni xi machjéhen. ³² Kui nga n'ekjáhini nanki Jope já xi kuínchjaha ra Simon, kui xi ta 'mi Pedro. Kui xi tíjña ni'yaha Simon xi f'áxi tjabaxín, nda xi tíña andai ntáchak'uun síjña ni'yaha.” ³³ Kui nga tjen'yún ngjichj'ahána ji, ko nda kuan'ei nga kjuái. Kui kjuaha kabintsubahani ei ngayjei nginkun Ntíaná tu xi k'úasinñuju ri ngayjee én xi kitsúhi Ntíaná nga kuixínyani.

B'i ts'ín y'énjímí Pedro éhen Ntíaná ni'yaha Cornelio

³⁴ As'ai b'i kitsú Pedro nga kik'aha éhen:

—Mankjinna nd'ai nga kjuaxi kjáihín nga najmi ngabi ts'ín Ntíaná ajihín xuta. ³⁵ Ts'ínkjáin níhi tu má xuta naxinantáha ni xi tjín asuntee xi benkjúhun ko xi naxu ts'ín nginkun.

³⁶ Ntíaná kits'ínkint'é xuta xi ntje Israel tjehe ra én nda tsuhu Jesucristo. Kui xi Nda Ntíaha ngayjee xuta ko kui xi tsjáha xuta kjuajyuhu Ntíaná. ³⁷ Yo én xi kichuba ngayjee ante Judea, b'aha ra ante Galilea nk'ie nga ja kamaha Jua nga tsaténtá ko y'énjímí éhen Ntíaná. ³⁸ Yo xi nkú ts'ín Ntíaná kits'ín nibájen Espiritu Santo nga j'aitsejéhín ra Jesu, nda xi nibáha nanki Nazaret, ko kitsjáha nga'yún. Kui xi kikjatsú'ba nga kits'ín ni xi nda ko kits'ínkíhi ngayjee xi tjíntujíhín jánindoo. Ntíaná kits'ínxájihín Jesu.

³⁹ Jín kiyai ko bixiyai ngayjee ni xi kits'ín Jesu ante Judea ko nanki Jerusalem. Kis'et'a kruu nga kin'ek'ien. ⁴⁰ Tunga Ntíaná kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo nístjin xi ma jahan ko tsakúchjini. ⁴¹ Najmi ngayjee xuta tsakúchjini yjoho, tu nkuhú jín xi j'ájin tíjtunni Ntíaná nga kuixínyai xuta xingisoo. Jín kichinekoí ko ki'yukoí nk'ie nga ja j'áiya ngáha ra ngabayoo.

⁴² Y'éxáni nga tjihin nga k'úeníjmíhi xuta ko kuixínyai nga Ntíaná kitsjá xáha nga kui kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín xuta xi tjiintu tik'un ko xi k'ien. ⁴³ Ngayjee já profeta kinchjanímyaha Jesu. B'a incha kitsú nga ngat'aha Jesu kama ndyjat'aha ra jéhe ngayjee xuta xi s'ejihin.

B'i ts'ín kits'ínkjáihin Espiritu Santo xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra

⁴⁴ Nk'ie nga ta tinchjaha Pedro, tu nibajennehé ra Espiritu Santo ngayjee xuta xi tinchá basínñujuhú én xi tinchja. ⁴⁵ Kama nkjúhún já ninku xi ntje judio tjeheh ra xi tjenko Pedro nk'ie nga kieke nga Ntíaná kitsjáha Espiritu Santo xuta xi najmi judio. ⁴⁶ At'aha kint'é nga kj'ai kj'ai én kinchja xuta ko nga kits'ínkie yjoho nga Ntíaná xi tjihin kjuachánka. As'ai b'i kitsú Pedro:

⁴⁷ —¿A tjin xi najmi tsjante nga saténtá xuta xu'bi xi ja kuats'ínkjáihin Espiritu Santo xi nkúhu ná?

⁴⁸ B'a kitsú Pedro nga saténtá xuta at'aha ja kis'ejihin Jesucristo. Ja kamo, tsinchihi Pedro nga k'úéjña sa yo.

11

Pedro b'i ts'ín kitsúyaha xuta ninku Jerusalem ni xi kama ni'yaha Cornelio

¹ Kint'é já postru ko já nts'eé xi tjin ante Judea nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ta kits'ínkjáihin éhen Ntíaná. ² Nk'ie nga j'ai ngáha Pedro nanki Jerusalem, y'ésikoho já judio xi tinchá tsu nga tjihin nga n'e ni circuncision xi nkú nga títsu kjuatéxumo. B'i kik'ihin:

³ —¿Á ji tsitjas'ehenni ni'yaha ko kichinekohoni já xi najmi kin'ehe ra ni circuncision?

⁴ As'ai kik'atuts'ihin Pedro nga kitsúya chich'in ngayjee ni xi kamo. B'i kitsú:

⁵ —Nk'ie nga tinchjaka Ntíaná nanki Jope, kama chjina nku ni xi nkúhu tsa nchini kik'aina. Kieke nku ni xi b'a tjin xi nkú joyaha nku najyun tjebe chánka xi tjit'a'yún nga ñjuu nkun. Nibajehen nk'a ján ko j'aijén santaha má tíjña. ⁶ Nk'ie nga tsase nda nda mí nihi xi tinchaha, kieke chu xi b'ema, chu xi tjin ngijñó, xi b'éfe yjoho t'anankiu ko nise xi b'ematjen nk'a ján.

⁷ As'ai kint'e nku nta xi b'i kitsúna: “Pedro, tsintjein. N'ek'iein chu ko chinei.” ⁸ B'a kixian: “Najmi, Nda Ntia. Ndahachí najmi kjee kjine ni xi tíjña nkjúhún kjuatéxumo nga kama chine, ni xi najmi je nginkun Ntíaná.” ⁹ As'ai ta kinchjakohó ngáhana nta xi nibaha nk'a ján niyá xi ma joho. “Ni xi kits'ín Ntíaná nga ja je nginkun, najmi tu ji 'mihí nga najmi je nginkun”, kitsúna. ¹⁰ Jan niyá b'a kama, as'ai nginji ngáha nk'a ján ngayjee niu.

¹¹ Ta kuihi chubo tsichu ni'ya xi má nga tíjña jan já xi nibaha Cesarea nga j'aikj'ána.

¹² B'a kitsúna Espiritu nga najmi jo jan kamana nga kfínka jóo. Ta ngjikona já nts'eé xi jun xu'bi ko tsitjas'ein ni'yaha ndo. ¹³ As'ai kitsúyani xi nkú ts'ín kieke nku ntítsje aya ni'yaha nga j'ai sinjñat'aha ko b'a kitsúhu: “N'ekjí naki Jope já xi kuinchjaha Simon, kui xi ta 'mi Pedro. ¹⁴ Kui xi kuinchjakohi. Én xi kuítsuhi, kui xi ts'ínk'ankihi ko ngayjee xuta xi ts'i.”

¹⁵ Nk'ie nga kik'atuts'ihin nga kinchja, Espiritu Santo nibajennehé xuta xu'bo xi nkú ts'ín nibajennená nga tjuhun. ¹⁶ As'ai j'áitsjenna ni xi kitsúna Nda Ntíaná: “Ntánijua tsaténtáha Jua tunga máha jun, Espiritu Santo saténtáhanu.” ¹⁷ Kui b'a maha, tsa Ntíaná ta títsjáha ra xuta xu'bo ta kui nihi xi kitsjáná xi s'ejinná Nda Ntíaná Jesucristo, ¿yáha an tsa k'uechjáha ra Ntíaná?

¹⁸ Nk'ie nga kint'é jóo ni xi kitsú Pedro, najmi ta ngji kontraha ra. Tu sahá kits'intsjoho Ntíaná. B'i incha kitsú:

—A xúhu ta kohó xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra kitsjáha Ntíaná nga ngjuaikj'áha ra animaha tu xi kama k'úéntu tik'un síhin.

B'i kama nga kis'enjímí éhen Ntíaná nanki Antiokia

¹⁹ Nk'ie nga kin'ek'ien Esteban, ta kin'e uncha xuta ninku xi k'oo. Xi kindzjoya incha tsichu santaha ante Fenicia, xjo Chipre ko nanki Antiokia. Tu nkuhu xuta xi ntje judio tjeheh ra y'énijmíhi éhen Ntíaná. ²⁰ Tunga kis'ehé ajihín jóo k'ua já xi nibáha xjo Chipre ko já xi nibáha ante Cirene xi incha tsichu nanki Antiokia ko kinchjako xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra, xi nchja én griego. Y'énijmíhi xuto én nda tsuhu Nda Ntíaná Jesu. ²¹ Nga'yúhun Ntíaná tsasinkoho ko nkjin kama xi kis'ejihín ko kits'ínkjáihín Nda Ntíaná.

²² As'ai kint'é xuta ninku xi tjín nanki Jerusalem ni xu'bi. Kui nga kits'ínkjahi Bernabe nanki Antiokia. ²³ Nk'ie nga tsichu Bernabe yo, kkie xi nkú ts'ín Ntíaná títsjáha kjuandaha xuta xi tjín yo ko kama tsjoho. B'a kitsúhu ngayjee xuta nga ngayjehe k'un kas'ejin tehentehe Ntíaná. ²⁴ B'a ts'ín kinchja Bernabe at'aha nda animaha. Kitsejihín ra Espiritu Santo ko 'yún s'ejihín Ntíaná. Nkjin nkjún sa xuta kis'ejihín Nda Ntíaná yo.

²⁵ As'ai ngji Bernabe nanki Tarsó nga ngjingsjá Saulo. ²⁶ Nk'ie nga kisakúhu, j'aiko Antiokia. Yo y'entujihín xuta ninku nku nú tjíhín ko incha tsakúyaha nkjin nkjún xuta. Xuta ni'yakuyáha Jesu xi kis'e Antiokia, kui xi tjun kik'in xuta cristiano.

²⁷ As'ai tsitju nanki Jerusalem k'ua já profeta nga ngji nanki Antiokia. ²⁸ Nku ndo xi 'mi Agabo tsasinjña nk'ie nga Espiritu kits'ínkinchjaha ko kitsúya nga kjintía s'e ngayjee asuntee. B'a kama nk'ie nga tjíhín xá nda tíjún Roma xi 'mi Claudio.

²⁹ Nk'ie nga kiyaha nga b'a kama, as'ai y'éndako xinkjín xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjín nanki Antiokia xi má nga tsjá nga nkúnkú ni xi tjíhín xi nkú ts'ín behe k'un, tu xi kuasinkoho já nts'eé xi tjín ante Judea. ³⁰ B'a incha kits'ín ko kits'ínkjahi Bernabe ko Saulo nga kui xi ts'ínkjás'ehen toon chje jácháha xuta ninku.

12

B'í ts'ín kin'ek'ien Santiago ko b'í ts'ín kin'ekjas'en nubayá Pedro

¹ Kui nistjin xu'bo nda rei Herode Agripa jakj'ánijé k'ua xuta ninku tu xi kits'ín'uhun ra. ² B'a kitsú nga kicha n'ek'iehen Santiago nda nts'e Jua. ³ Nk'ie nga kkie nga tsjo kamaha já judio ni xi kits'ín, ta jakj'ánijé Pedro. S'í Pascua b'a kamoo, nistjin nga chine ninkuan xi najmi tjíhín na'yu san.

⁴ Nk'ie nga jakj'ánijé Pedro, kits'ínkjás'en nubayá má nga nju tjíhín kits'ínk'a xinkjín já jun xi kúnntaha. At'aha mjehe Herode ts'ínkókjua Pedro nginkun xuta nk'ie nga kj'ua s'íu. ⁵ Kui nga kichunntáha Pedro nga kjiyaha nubayóo, tunga 'yúhún kinchjako Ntíaná xuta ninku nga tbankintjái Pedro.

B'í ts'ín tsitju nubayóo Pedro

⁶ Ni xi kama nku nistjen kintehe ni nga ts'ínkókjua Herode Pedro nginkun xuta, kjife Pedro nga kjijñaya masehen jo já jun. Jo n'úkicha tjíkjáha. Ko kj'ái já jun xi tíincha kunntá ankjua nubayóo. ⁷ As'ai tu nkuhu ntítsjehe Ntíaná j'ai sinjña yo ko kama ndzjen aya nubayóo. Kits'ínko tjiaha Pedro nga kits'ínkj'áha ko b'í kitsúhu:

—Kítsa tístjéin.

As'ai tsixuntu n'úkicha xi tjíkjá ntsja Pedro. ⁸ B'í kitsú ya ntítsjee:

—T'e'yúnkjái tjabaxín ndayáhi ko tjayai tjabaxín ntéhi.

As'ai b'a kits'ín Pedro. B'í kitsú yaha:

—Tjasuntjai najyun ndjuhi ko tsjénkiní.

⁹ As'ai kitsjennkíhi Pedro ntítsjee nga ndaha najmi be tsa kjuaxi a ra najmi kjuaxi ni xi títs'ín ntítsjee. B'a kamaha xi nkúhu tsa chini tí'baihi. ¹⁰ Incha j'a má tíjntu já jun xi tjun tíincha kunntá yo ko ta j'a xi ma johu. Incha tsichu ankjua kicha xi tjehe niyáté xi fi ajin nantío. Tsix'á suba ankjuo. Nk'ie nga incha tsitju ko j'a nku niyáté tjíhín, tje'yún kindyjahá ntítsjee nga ngji t'axihín Pedro.

¹¹ As'ai kamankjihín Pedro xi nkúhu tsa j'a ngáha ra ko b'a kitsú:

—Kjuaxi nga Ntíaná kuats'ín nibá ntítsjehe. K'uakasje'ana aya ntsja Herode Agripa ko ngayjee ni xi tikuyáha xuta judio.

¹² Nk'ie nga ja kamankjihin ni xi kamo, as'ai ngi ni'yaha Maria naaha Jua xi ta 'mi ya Marco, má kama ñjakú nkjin xuta nga tinchjako Ntiana. ¹³ Kits'ínkjane Pedro ankjuo ko takjin xi 'mi Rode j'aisehe. ¹⁴ Nk'ie nga kint'é takjin ntaha Pedro, 'yún kama tsjoho ko tsangatsanka nga ngi tsuyaha xuta xingisoo nga asti ankjuo síjña Pedro. Ta ndaha najmi kikjex'á ankjuo.

¹⁵ —¿A tíma luku ní? —kik'ihin.

Tunga b'ahá kitsú takjin nga kjuaxi niu.

—Kutsa ntítsjehe ní Pedro niu —kitsú jóo.

¹⁶ Máha Pedro, tu nku títs'ínkjanehé ankjuo. Nk'ie nga kikjex'á ankjuo jóo ko kkie nga Pedro niu, tu ni xí kitsankjúhún. ¹⁷ Tunga kits'ínk'ajnihí ntsja Pedro nga b'a kitsú nga najmi kuinchja jóo. Kitsúyaha xi nkú ts'ín Ntiana kik'onsjehe aya nubayoo ko b'a kitsúhu jóo:

—T'inyohoo Santiago ko já nts'eé ni xi kamo.

As'ai tsitju nga ngi t'axín.

¹⁸ Nk'ie nga kama seen, ndaha najmi be nkú ts'ín já juun, at'aha najmi be má kaffhi Pedro. ¹⁹ Kitsjá kjuá Herode Antipa nga kuinchísjai, tunga najmi kisakúhú ra. Kui nga kits'ínkokuaha já jun xi tíncha kunntá nubayoo ko b'a kitsú nga n'ek'ien. Kui nistjin tsitju Herode Agripa ante Judea nga ngjik'iejña nanki Cesarea.

B'i ts'ín k'ien Herode Agripa

²⁰ Herode Agripa tíñachánko xuta nanki Tiro ko xuta nanki Sidon. As'ai nkúhú kits'ín yjoho xuta xu'bo nga j'aisehe Herode. Títjun nda kinchjako nda Blasto, kui xi nku nda k'aku ajihin já xi ts'ínxát'aha nda rei. Askahan kinchjako nda rei nga tsankihi kjuajyu, at'aha xuta nankihi jóo nankihi nda rei b'atse nichine.

²¹ Nistjin xi kitsú Herode nga kuinchjanjmíko jóo, kingja najyun tsjo tjihin ko y'ejña ante má nga ts'ín kjuá ko kinchjaya. ²² As'ai b'i kitsú xuta nga incha kikjintáya:

—Najmi nda xi tinchjai. Ntiahá niu.

²³ Ta kuihi chubo nku ntítsjehe Ntiana kitsjá ch'ihin Herode, at'aha najmi tjun y'ejña Ntiana tsa kits'ínkie yjoho nga Ntiana há xi chánka. Chjuntu kikjinehe ko k'ien.

²⁴ Tunga ngiindjuhú éhen Ntiana ko kis'enjmí tu má xi tjeén ni. ²⁵ Bernabe ko Saulo, nk'ie nga kama ndjuúhu xá xi kik'aihi nanki Jerusalem, kik'óya ngáha nga ngjiko Jua xi ta 'mi Marco.

13

B'i ts'ín kik'ai xaha Bernabe ko Saulo

¹ Ajihin xuta ninku nanki Antiokia y'entu Bernabe, Simon xi ta 'mi Nda Jma, Lucio xi nibáha ante Cirene, Manaen xi kama chako Herode Antipa xi tsatéxuma ante Galilea, ko Saulo. Kui jái xi já profeta ko já maestru. ² Nk'ie nga kama ñjakú nga tíncha ts'intsjoho Ntiana ko nga tjintú kjintía, as'ai Espiritu Santo b'i kitsúhu:

—N'e t'axinnú Bernabe ko Saulo tu xi ts'ihin xá xi tsjaha.

³ Y'entu kjintía xuta ninku, kinchjako Ntiana ko kingjénne ntsja Bernabe ko Saulo. As'ai kits'ínkji.

B'i ts'ín y'énjmí éhen Ntiana Saulo ko Bernabe xjo Chipre

⁴ Kui b'a maha, nk'ie nga kits'ínkjihí ra Espiritu Santo jóo, incha ngi nanki Seleucia ko yo jas'en nku tsutsu xi ngjiko xjo Chipre. ⁵ Nk'ie nga tsichu nanki Salamina, y'énjmí éhen Ntiana ni'ya sinagogaha xuta judio xi tjin yo. Ta incha tjenko ya Jua nga tibasinkoho.

⁶ As'ai incha j'atikjá ngayjee xjo Chipre ko tsichu nanki Pafos. Yo kisatéjin nku ndatj'e judio xi 'mi Barjesu. Nku nda profeta kits'ín ma yjoho ⁷ ko tjenko nda títjuhun Chipre. Nku nda kitikjua xi 'mi Sergio Paulo nda títjuun. As'ai kinchjaha Bernabe ko Saulo, at'aha mjehe kuasínñjuhu éhen Ntiana. ⁸ Tunga ndatj'ee, xi ta Elima 'mi ya nga én griego, ngi kontraha Bernabe ko Saulo. Y'éch'oho nda títjuun tu xi najmi s'ejihin ra yaha Jesu.

⁹ As'ai j'aitsejihin ra Espiritu Santo Saulo, xi ta 'mi ya Pablo. Tsase'a ndatj'ee ¹⁰ ko b'i kitsú:

—Ji xi tu nku ch'anachaha ri xuta ko 'yún ch'onk'uin! Ji xi ntíhi ndanindoo, at'aha b'a tín'ei xi nkú ts'ín! Ji xi tinchun kontraihi ngayjee ni xi naxu nginkun Ntíaná! ¿A tu nku n'etsitinní ni xi nda tjihin Ntíaná? ¹¹ Nd'ai nguai kontrahi nga'yúhun Ntíaná. Kama kai. Chuba nistjin najmi ta chahani ts'ú.

Ta kuihi chubo tjen'yún najmi ta kama chjihí ra ndatj'ee. Kama jyuhun ko chuba kikjatsú'bahá nga tsangisjai nku xi kjébénkihi. ¹² Nk'ie nga kieke nda tíjuun ni xi kamoó, kama nkjühun ni xi tsakúya Pablo nga yáha Nda Ntíaná Jesu ko kis'ejihin Jesu.

B'i ts'ín y'énijmí Pablo éhen Ntíaná ante Pisidia

¹³ As'ai Pablo ko já xi tjenko jas'en nku tsutsu. Tsitju nanki Pafó ko tsichu Perge, nanki xi tíñajihin ante Panfilia. Yo y'ejña Jua jóo ko kik'óya ngáha nanki Jerusalen. ¹⁴ Pablo ko já xingisoo tsitju nanki Perge ko ngji nanki Antiokia, nanki xi tíñajihin ante Pisidia. Nku xuatu jas'en ni'ya sinagoga xi síjña yo ko y'entu. ¹⁵ Nk'ie nga kin'eya xujun kjuatéxumoo ko xujun já profeta, b'i kitsú já k'akuhu xuta ni'ya sinagoga nga kinchja:

—Jun já nts'e, tsa tínnuu én xi k'úénijmíhuu xuta, chubo nd'ai.

¹⁶ As'ai tsisintjen Pablo. Kingjénnk'a ntsja tu xi kuasínñujuu xuta ko b'i kitsú:

—Jun xi ntje Israel tjeheñnuu ko jun xi najmi ntje Israel tjeheñnuu xi yankjún Ntíaná, tasinñjunú. ¹⁷ Ntiaha xuta Israel, kui xi j'ájihin ntje cháná ko nku naxinantá chánka kits'ín ma nk'ie nga tíntu sa ante Egipto, má nga y'entut'á x'an. Askahan nga'yúhun kik'onsjekoho ntje cháná ante Egipto. ¹⁸ Kits'intsentaha ante kixiu nkú ra ma yachán nú. ¹⁹ Kits'ínkje yatu nanki i xi tíñ ante Canaan ko kitsjáha ntje cháná antehé tu xi kama ts'ehé.

²⁰ Askahan, nkú ra ma tsa ñju unchan ko cháte nú, Ntíaná kitsjá xáha já jue tu xi kuatéxumaha ra naxinantáná santaha nga tsichu nistjihin nda profeta Samuel. ²¹ As'ai tsanki naxinantáná nga nku nda rej kuatéxumaha. B'a ts'ín Ntíaná kitsjáha ra nku nda rej. Yachán nú tíhin tsatéxuma Saul xi ntíhi Cis xi y'aha ra ntjehe Benjamin.

²² Askahan Ntíaná kikje'áha xoo Saul ko David kits'ín ma nda rejhi xuta. Kitsúya Ntíaná yáha David: “Kuasakúna David ntíhi Isai. Kui xi nku nda xi tsjo maha animana, xi ts'íntjusunye xi nkú nga ts'ín mjena.” ²³ Ntjehe David nibaha nda xi kitsúya títjun Ntíaná nga ts'ín nibásehe xuta Israel tu xi ts'ínk'ankihi. Kui ndo xi Jesu.

²⁴ Kintehe ni nga j'ai Jesu, Jua y'énijmíhi ngayjee xuta Israel. B'a kitsúhu nga tíhin nga nguaijk'áha ra animaha ko saténtá. ²⁵ Nk'ie nga ja tíbichúket'a xáha Jua, b'a kitsú: “¿Yá xi tíbixiún nga an? Najmi an nda xi tíchuyóho. Askahan nibá nku xi 'yún nk'a tjen sa nga an, nga santaha najmi an tsuhuna tsa an kjendáya n'úhu ntéhe.”

²⁶ Jun já nts'e, jun xi ntjehe Abraham ko jun xi najmi Israel tjeheñnuu xi yankjún Ntíaná, ná kin'e nibáná én xu'bi xi ts'ínk'ankiná. ²⁷ At'aha xuta Jerusalen ko já tíxáha najmi kamankjihin yáha Jesu ko ta ndaha ni xi tíjt'a xujuhun já profeta xi n'eya xki xuatu. Incha kitsú nga ngabaya tjehe ra Jesu. B'a ts'ín incha kits'íntjusuhun ni xi y'ét'a já profeta. ²⁸ Ndaha tsa najmi kisakújihin mí kjuaha nga kama n'ek'iehen, tunga tsinchihí ra Pilato nga n'ek'ien Jesu.

²⁹ Nk'ie nga ja kits'íntjusun jóo ngayjee ni xi tíjt'a xujun éhen Ntíaná má nga tínch-janjimíyaha Jesu, as'ai kikjejent'a kruu ko kingjáyaji. ³⁰ Tunga Ntíanáhá kits'ínkj'áya ngáha ra ngabayoo. ³¹ Jesu nkjin nistjin tsakúchjiji yjoho já xi tsitjukoho ante Galilea nga ngjikoho nanki Jerusalen. Nd'ai kui já xu'bo xi tíntcha tsuyaha xuta ni xi incha kieke.

³² Jin ta tíbixinyai én nda tsu xu'bi xi tíntcha ni xi Ntíaná kitsúya títjuhun ntje cháná nga tsjáha. ³³ Kui niu xi ja kits'íntjusun Ntíaná ngandaná ná xi y'ahaná ntjehe ntje cháná, nk'ie nga kits'ínkj'áyahá Jesu ngabayoo. Xi nkú ts'ín tíjt'a xujun salmo xki jo: “Ji xi Ntína, an xi tsichu ma Na'mihi.” ³⁴ Ntíaná kits'ínkj'áya ngáha ra Jesu ngabayoo tu xi najmi ta kuatésuhun yjonintehe. At'aha b'a kitsú: “Tsjanuu kjuandana xi kixihin David.”

³⁵ 'Kui nga b'a ta ts'ín tjit'a yaha kj'ai salmo: "Najmi k'uauntei nga kuatsún yjonintehe nda xi ts'i." ³⁶ David, nistjin nga y'ejña kits'ín ni xi mjehe Ntíaná, as'ai k'ien. Kama ñjakúko xi cháha ko jentu yjonintehe. ³⁷ Tunga máha nda xi Ntíaná kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo, kui xi najmi jentu yjonintehe.

³⁸ 'Kui b'a maha, jun já nts'e, tjihin nga chahanu ni xu'bi. Jesu kits'ín nga kama ndyjat'aha xuta jéhe. Kui nihi xi t'ib'eniymí nd'ai. ³⁹ Kjuatéxumaha Moise najmi kamaha kits'ín ndáinuú ngayjee jé xi tjinnuú nginkun Ntíaná, tunga Jesu ts'ín ndáihí jéhe ngayjee xuta xi s'ejihin.

⁴⁰ 'Kui nga chúhun ruu yjonuu nga najmi tu jun nibanenuu ni xi y'ét'a já profeta. At'aha b'i ts'ín tjit'a xujun éhen Ntíaná:

⁴¹ Chasoo, jun xi chajnucho xuta xingisoo,

katuma nkjúnnuu ko kandyjajihinsón.

At'aha an ts'ian nku ni nistjin nga tintsuú,

nku ni xi najmi s'ejinnuu ndaha tsa tjin xi kuitsuyanuu.

⁴² As'ai tsitju ni'ya sinagoga Pablo ko já xi tjenko. Xuta xi tjin yo incha tsanki nga k'úinya saha ni xu'bi xuatu xinkuu. ⁴³ Nk'ie nga tsitju xuto, nkjin xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntíaná kitsjennkíhi Pablo ko Bernabe. Kui b'a kitsúhu xuto nga tjihin nga k'úéntujín kjuandaha Ntíaná.

⁴⁴ Xuatu xinkuu xi mjehé kama ñjakúyjee xuta xi tjin yo tu xi kuasínñuju ra éhen Ntíaná. ⁴⁵ Tunga nk'ie nga incha kikié já judio xuta nkjiun, 'yún kama nchini. Ngji kontraha ni xi t'ib'eniymí Pablo ko ch'on kitsúhu. ⁴⁶ As'ai 'yún ndjá kinchja sa Pablo ko Bernabe. B'i incha kitsú:

—Kamachjéhen nk'ie nga jun títjun kis'eniymínuu éhen Ntíaná, tunga najmi t'ín'ekjáihín ruu éen. B'a ts'ín t'ibakuchjihinu nga najmi t'jehennuu nga kuintsuba t'ik'un sún. Kui kjuaha nga tu saha xuta xi tjin asuntee kuankínk'ienimíhi ri nd'ai. ⁴⁷ At'aha b'i kitsúni Ntíaná nga y'éxani:

Ji xi nkú joyaha nku nd'í

xi tsjaha xuta xi tjin asuntee,

tu xi k'úínkqhoni én xi ts'ínk'ankihí xuta

santaha má fekuhu asuntee.

⁴⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bi xuta xi najmi ntje judio t'jehen ra, kama tsjoho ko b'a incha kitsú nga tjihin kjuachánka éhen Ntíaná. Kis'ejihin ni xi y'eniymí Pablo ngayjee xuta xi ja j'ájin Ntíaná nga tjihin nga k'úentu t'ik'un sín.

⁴⁹ Ngjindju éhen Ntíaná nga kis'eniymí ngayjee ante xu'bo. ⁵⁰ Tunga já judiohó tsinchá'a jminchjín xi benkjún Ntíaná ko xi nda behe xuta, ko ta tsinchá'a já k'akuhu nankiu xi má nga tsinchákjahan. Kitsjennkí unkie Pablo ko Bernabe ko kik'onsje nankihí.

⁵¹ As'ai y'étsujne ndyjo tsuku Pablo ko Bernabe tu xi tsakúchjhi nga najmi kui xi tjihin jé. As'ai incha ngji nanki Iconio. ⁵² Xuta xi yjankihí Jesu xi y'entu Antiokia, nanki xi tijnajihin Panfilia, kis'e nkjühun kjuatsjo ko kitsejihin ra Espiritu Santo.

14

B'i ts'ín ja ma kis'ehé ra ndjio Pablo ko Bernabe nanki Iconio

¹ Nk'ie nga jas'en Pablo ko Bernabe ni'ya sinagogaha xuta judio xi tjin nanki Iconio, incha y'eniymí éhen Ntíaná nga ixí nkjihín xuta judio ko xi najmi judio kis'ejihin ni xi t'íncha b'eniymí. ² Tunga já judio xi najmi s'ejihin yáha Jesu tsinchákjahan xuta xi najmi judio xi má nga ch'on ts'ín kuasehe já nts'eé.

³ Nkjin nistjin ts'andayaha Pablo ko Bernabe yo. Incha behe k'un nga Nda Ntíaná Jesu t'ibasinkoho ko ndjá kinchjanimiyaha kjuandaha Nda Ntíaná. Kin'echjén jóo nga kits'ín kjuankjún ko kama ni xi tsakúchji nga kjuaxi én xi tinchja.

⁴ As'ai tsakjánya yjoho xuta nantio. Tjin xi kamako xuta judio ko tjin xi kamako já postru. ⁵ Já nankiu ko já judio y'éndako já t'ixoo tu xi ts'ín'uhun ra ko k'uéhe ra ndjio já

postru. ⁶ Nk'ie nga kint'é já postru niu, Listra ko Derbe incha tsanka, nanki xi tjíntujíhín ante Licaonia. Ko ngji ya ante xi tjíndai yo ⁷ má nga ta incha y'énijmí én nda tsuhu Jesu.

B'i kama nanki Listra nk'ie nga ntia tín'e ma Pablo ko Bernabe

⁸ Listra y'ejña nku nda nima xi tu b'a ts'ín najmi mahá fi nkúhu nga kitsin. Kui xi y'ejña ⁹ nga tsasínjjuhu ni xi tínchja Pablo. As'ai Pablo tsase'a ndo ko kieke nga s'ejihín xi má nga kamanda. ¹⁰ As'ai b'i kitsúhu nga 'yún kinchja:

—Tisijnña kixi.

As'ai íxí kíkjenk'áhá ndo ko kíkjatsú'ba. ¹¹ Nk'ie nga kieke xuto ni xi kits'ín Pablo, b'i incha kitsú nga incha kíkjintáya nga én Licaonia:

—Ja kaf'ajénjinná jo ntia. Yjonintehe xuta incha kab'a.

¹² B'a incha kitsú nga Bernabe xi ntia Zeus ko nga Pablo xi ntia Hermes, at'aha Pablo xi tínchja. ¹³ As'ai nda na'mi xi ts'ínxáha ntia Zeus j'aiko turu ko naxú tsjo k'un ankjuaha nankiu, má nga síjña ninkuhu ntia Zeus. Nda na'miu ko xuta nantio incha mjehe tsjáha chje já postru. ¹⁴ Tunga nk'ie nga kamankjihín Bernabe ko Pablo ni xi tímoo, kíkjentiyajen najyuhun ko kitsa ngjihín xuta nantio nga incha kíkjintáya nga ¹⁵ b'i incha kitsú:

—Jun já, ¿a b'a tín'ehenu? Ta xuta ní xi nkúhu jun. Tíb'enijmí ajinnuu nga tjíhín nga k'úentu ni xu'bi xi najmi chumi ni chíhí ra ko n'ekjóhoon Ntia xi tíjña t'k'un. Kui xi kits'ínnda nk'a ján, t'anankiu, ntáchak'uun ko ngayjee ni xi tjíhín. ¹⁶ Nístjin nk'ie kitsjánte Ntiana nga xuta xi tjín asuntee ts'ín sin chá xi be. ¹⁷ Tunga tu nkú kitsjáha ra xuta ni xi nda tu xi tsakúchjiji yjoho. At'aha kui xi ts'ín nibáná ts'í ko tsjáná chan xi nda. Tsjáná nichine ko ts'íntsehe animaná kjuatsjo.

¹⁸ B'a kitsú Pablo ko Bernabe. As'ai tu ni xí kis'enkihí ra kjuanima nga k'uéch'oho xuta ngat'aha chje xi mjehe tsjá.

¹⁹ As'ai já judio xi nibaha nanki Antiokia ko nanki Iconio j'ainchá'a xuta nkjiun. Incha y'éhe ndjio Pablo ko kíkjobéfehe natsin nantio. Ja ka'me incha kitsú. ²⁰ Tunga nk'iehé nga kama njakúndaihi Pablo xuta xi yjankihi Jesu, tsisintjen Pablo ko jas'en ajin nantio. Nístjin xi ma ndyjuun ngjiko Bernabe nanki Derbe.

²¹ Y'énijmí Pablo ko Bernabe én nda tsuhu Jesu nanki Derbe ko nkjin nkjún xuta xi tjín yo kitsjennkíhi Jesu. As'ai kik'óya ngáha jóo nanki Listra, Iconio ko Antiokia. ²² Nk'ie nga incha j'a yo, b'a incha kitsúhu xuta ni'yakuyoo nga tjíhín nga k'úentujín tehente ni xi s'ejihín. B'i kitsú yaha:

—Nkjin t'kjá kjuanima bitjajián tu xi bitjas'enjihinná nga Ntiana xi batéxumaná.

²³ Xki ninku xi tjín nanki xu'bo incha kinchjako Ntiana ko y'entu kjintía, as'ai y'ét'a xá já xi kuasehe ninku. Kits'ínkjas'en jóo aya ntsja Ntiana at'aha kis'ejihín Ntiana.

B'i ts'ín incha j'ai ngáha Pablo ko Bernabe nanki Antiokia xi tjíñajihín ante Siria

²⁴ As'ai incha j'a Pablo ko Bernabe nanki xi tjín ante Pisidia ko incha j'ai ante Panfilia. ²⁵ Nk'ie nga ja y'énijmí éhen Ntiana nanki Perge, incha ngji nanki Atalia. ²⁶ Yo jas'en nku tsutsu xi ngjiko nanki Antiokia, yo má nga kin'ekjas'en aya ntsja Ntiana nga tjuhun ni tu xi kuasinkoho ra xá xi ts'ín. J'ai yo at'aha ja kama ndjuú xoo.

²⁷ Nk'ie nga j'ai nanki Antiokia, kinchja njakúhu xuta ninku ko kitsúyaha ngayjee ni xi kits'ínkoho Ntiana ko xi nkú ts'ín Ntiana kitsjántehe xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra xi má nga ko kui s'ejihín éhen Ntiana. ²⁸ Nkjin nístjin ts'andayaha Pablo ko Bernabe yo nga y'entujíhín xuta xi yjankihi Jesu.

15

B'i ts'ín y'enda já postru ko jácháha ninku kjuasti xi tjun kisakú

¹ As'ai tsichu nanki Antiokia k'ua já xi nibaha ante Judea. Kui xi b'i ts'ín tsakúyaha xuta ninku:

—Tsa najmi n'enuu ni circuncision xi nkú ts'ín tíjña sin chá xi y'ét'aná Moise, najmi kama k'uanriu.

² Kui nga Pablo ko Bernabe y'ésikoho jóo. 'Yún kinchjanijmíyakoho jóo niu. Kui nga b'a ts'ín incha y'éndakoho xinkjín xuta ninku nga Pablo ko Bernabe ko k'ua já ninku nanki Antiokia incha ngjuai nanki Jerusalen xi má nga kuinchjanijmíyakoho já postru ko jácháha ninku nanki Jerusalen kjuasti xu'bi.

³ As'ai tsitju já xi kits'ínkji xuta ninku. Incha j'a ante Fenicia ko ante Samaria nga t'íncha tsuya xi nkú ts'ín kits'ínk'óntjaiya yjoho ko kis'ejihin Ntíaná xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Ngayjee já nts'eé tu xí tsjohó kamaha nga kint'é én xu'bi.

⁴ Nk'ie nga incha j'ai nanki Jerusalen, xuta ninku, já postru ko jácháha ninku kits'ínkjáihin. As'ai kitsúya jóo ngayjee ni xi kits'ínkoho Ntíaná. ⁵ Tunga tsisintjehén k'ua já fariseo xi ja kis'ejihin Jesu ko b'i incha kitsú:

—Xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tjihin nga n'ehe ni circuncision ko tjihin nga s'enijmíhi nga ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise.

⁶ As'ai kama ñjakú já postru ko jácháha ninku nga kinchjanijmíyakoho xinkjín ni xu'bi. ⁷ Nk'ie nga ja 'yún tse kinchjanijmíyaha niu, as'ai tsisintjen Pedro ko b'i kitsú:

—Jun já nts'e, ja yo nga nd'ai j'ájihinna Ntíaná ajinnuu xi má nga an xinyaha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra én nda tsuhu Jesu tu xi s'ejihin ra. ⁸ Ntíaná be animaha ngayjee xuta ko kui tsakúchji nga ta kits'ínkjáihin xuta xu'bo nk'ie nga kitsjáha Espiritu Santo xi nkú ts'ín kitsjáná. ⁹ Najmi ngabi kits'ín Ntíaná ajihin xuta xu'bo ko ajinná. Tu sahá ta kits'ín je animaha tu ngat'aha nga kis'ejihin Jesu.

¹⁰ 'Kui b'a maha nd'ai, ¿á t'bankín kontraha ruu Ntíaná nga mjehenuu n'ek'anjihinu xuta xi s'ejihin ra Jesu ch'á xi najmi tsichukjuaha ra ntje cháná ko xi ta ndaha ñá najmi chúkjuaná nga ch'anjiá? ¹¹ S'ejin níná nga k'uankiá tu ngat'aha kjuandaha Nda Ntíaná Jesu xi nkú ko ta ts'ín k'uanki xuta xu'bo.

¹² As'ai kindyanta ngayjee xuta ko tsasínñjuhu ni xi kitsú Bernabe ko Pablo, xi nkú ts'ín Ntíaná kitsjáha nga'yún nga kits'ín ajihin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra kjuankjún ko ni xi tsakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ¹³ Nk'ie nga ja kamaha nga incha kinchja Bernabe ko Pablo, b'i kitsú Santiago nga kinchja:

—Jun já nts'e, tsasínñjunú. ¹⁴ Ja kuatsúyaná Simon xi nkú ts'ín Ntíaná kik'atuts'ihin ra nga kama nimaha xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra ko j'ájin ajihin xuta xu'bo nku naxinantá xi ta kama ts'e. ¹⁵ Ta kui ni xi kitsú já profeta má nga b'i ts'ín y'ét'a:

¹⁶ Askahan kjúái ngáhana

ko ts'inndáya ngáhana ni'yaha David xi ja tsijneya.

Ts'inndáya ni xi tsatsuun ko kjesíntjen ngáhana,

¹⁷ tu xi xuta xingisoq kuangisjaihina,

ngayjee xuta xi j'aján.

¹⁸ B'a kitsú Ntíaná, kui xi y'éjña chji ni xu'bi

santaha nkúhu nú chá ján.

¹⁹ 'Kui nga b'a tíxihinna nga najmi tu nchjá n'ehe raá éen xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra xi s'ejihin Ntíaná. ²⁰ Tu sahá n'ekj'ihíi xujun nga b'a k'úihíin nga najmi tu kjine nichine xi chje kik'áihí ra ntia xi ts'ínnda xuta, nga najmi tu katjantuko jminchín nga najmi kjee bixan, nga najmi kjine yjoho chu xi nubantu, ko nga najmi kjine jní. ²¹ At'aha santaha nkúhu nk'ie tjín xi b'énijmí kjuatéxumaha Moise xki nanki nk'ie nga n'eya kjuatéxumoq xki xuatu ni'ya sinagoga.

B'i tsu xujun xi kits'ínkji já postru ko jácháha ninku Jerusalen

²² As'ai y'éndako xinkjín já postru ko jácháha ninku ko ngayjee xuta ninku nga kj'ujáin já xi ts'ínkjiko Pablo ko Bernabe nanki Antiokia. Y'ét'a xá Juda xi ta 'mi Barsaba ko Sila. Já k'aku ajihin já nts'eé já xu'bi. ²³ B'i tsu xujun xi kamanda:

“Jin, já postru ko jácháha ninku Jerusalen, t'n'ekj'ihíi kjuasuniña já nts'eé xi najmi ntje judio tjeheh ra xi tjíntu nanki Antiokia ko nanki xi tjíntujín ante Siria ko ante Silicia.

²⁴ 'Kinu'yái nga tjín k'ua já xi ei tsitjujihinni, já xi najmi jin y'exái. Kits'ín ntjinuu ni xi tsakúya jóo ko kits'ínndyjajinnuu xi nkú ts'ín s'ejinnuu. ²⁵ Kui nga tjínkuhuni nga y'ét'a

xái já xi t́n'ekj́koi Bernabe kó Pablo. Kui xi tjoní ²⁶ kó kui xi ja kitsjáha yjohó nga tsa kuayá ngat'aha Nda Ntíaná Jesucristo. ²⁷ T́n'ekj́i Judá kó Silá, kui xi kuinchj́akonuu nga kuítsuyanuu ni xi y'endai.

²⁸ 'At'aha Espiritu Santo kó jin b'a maní nga nda t́jn nga tu nkuhú ch'á xu'bi xi n'ek'anjiíhi, xi t́jhin nga n'etjusun. ²⁹ Najmi tu chino nichine xi chje kik'aiíhi ra ntia xi ts'innda xuta, ta ndaha jní, ta ndaha yjohó chu xi kinubantu, kó najmi tu suntuko jminchj́n nga najmi kjee bixon. Tsa k'úentu t'axiún ni xu'bi, nda n'oo. Nda kat'enuu.”

³⁰ As'ai incha ngji já xi kis'et'a xóo kó incha tsichu nanki Antiokia. Yo kinchja njakúhu ngayjee xuta ninku kó kits'ínkjas'eheñ xujun. ³¹ Nk'ie nga kits'ínyaha xujun xuta ninku, tsjo incha kamaha at'aha kichjuxihín ni xi t́ts'ín ntj́hi. ³² Judá kó Silá xi ta já profeta tse kinchjanijmíko xuta ninku. B'a ts'ín kisakú nga'yúhun ra já nts'eé kó ndjá tsinchajin ni xi kis'ejihín.

³³ Já xi incha tsichu nanki Antiokia ts'andaya jaha yo, as'ai incha kik'óya ngáha nanki Jerusalen. Nda ts'ín incha kits'ínkjiíhi já nts'eé. ³⁴ Tunga y'ejñahá Silá yo. ³⁵ Pablo kó Bernabe ta y'entu Antiokia nga tsakúya éheñ Ntíaná kó y'énijmí én nda tsuhu Jesucristo. Nkjin já nts'eé xi b'a ta incha kits'ín.

B'i ts'ín incha kits'ín ngabihí xinkj́n Pablo kó Bernabe

³⁶ J'a nistj́un, as'ai Pablo b'i kitsúhu Bernabe:

—Tankihintsubek'áán já nts'eé xi t́jntu má nga y'enijmíáá én nda tsuhu Nda Ntíaná tu xi cháhaná nkú ts'ín t́jntu.

³⁷ Mjehe Bernabe nga ngjuaiko Jua xi ta 'mi ya Marco. ³⁸ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga najmi nda t́jn tsa ngjuaiko nda xi kits'ín nga maha ante Panfilia, nda xi najmi kits'índjuúko ho xáha nga tjuhun. ³⁹ Kits'ín ngabihí xinkj́n, at'aha kits'ínstiko. Kui nga Bernabe ngjiko ho Marco xjo Chipre. Niyá ntá incha kits'ín. ⁴⁰ Máha Pablo, Silá ngjiko. Incha tsitju nk'ie nga já nts'eé kits'ínkjas'eheñ aya ntsja Ntíaná. ⁴¹ As'ai incha j'a ante Siria kó ante Cilicia. Kitsjáha nga'yúhun xuta ninku xi t́jn yo.

16

B'i ts'ín kitsjennkíhi Timoteo Pablo

¹ As'ai tsichu Pablo nanki Derbe kó nanki Listra. Yo kisakúhu nku nda xi t́jennki Jesucristo xi 'mi Timoteo. Naaha Timoteo ntje judio tjeheñ ra kó s'ejihín Ntíaná, tunga nda griegohó na'mihí. ² Já nts'eé xi t́jntu Listra kó Iconio nda ts'ín incha kinchjanijmíyaha Timoteo. ³ As'ai b'a kitsú Pablo nga Timoteo tsjénko ho kó kits'íhin ni circuncision, tu xi najmi ch'on kamaha ra xuta judio xi t́jntu ante xu'bo. At'aha ngayjee xuta be nga ntje griego tjeheñ ra na'mihí Timoteo.

⁴ Xki ante má nga j'a kitsúyaha xuta ninku ni xi y'enda já postru kó jácháha ninku Jerusalen, tu xi ts'íntjusuhun. ⁵ Kui b'a maha, xuta ninku 'yún kama 'yún tak'uhun Ntíaná kó xki nistj́in 'yún incha kama nkjin.

B'i ts'ín ngji Pablo ante Macedonia

⁶ J'a niyá Pablo kó já xi t́jenko nanki xi t́jntujín ante Frigia kó ante Galacia, at'aha Espiritu Santo najmi kitsjántehé nga k'úenijmí éheñ Ntíaná nanki xi t́jn ante Asia. ⁷ Nk'ie nga tsichu tiña nanki Misia, mjehe jóo kjuas'en ante Bitinia, tunga najmi kitsjántehé ra Espirituhu Jesu. ⁸ Kui nga tu j'a niyáhá ni nanki Misia nga incha ngji nanki Troa.

⁹ Nk'ie nga jyuun xi nkúhu tsa nchini kik'aiíhi Pablo nga kama chjihí nku nda xi nibáha Macedonia xi kabasinjña ndju. “Nibái ante Macedonia kó tsínkoni”, kitsúhu. ¹⁰ Nk'ie nga kama chjihí Pablo niu, t́jen'yún y'enda ní yjoni tu xi kuankíhinni ante Macedonia. At'aha b'a tsixj́n nga Ntíaná t́inchjani tu xi k'úenijmíhi ri én nda tsuhu Jesucristo xuta xi t́jn yo.

B'i ts'ín incha tsichu Pablo kó Silá nanki Filipo

¹¹ Tsitjuj nanki Troa ko nkuhú nga tsankihinni xjo xi 'mi Samotracia. Nistjin xi ma ndyjuun tsichij nanki Neapoli. ¹² Yo tsitjuhuni nga tsankiin Filipino. Nanki k'akuhu ante Macedonia niu, má nga tjintu nkjin xuta Roma. Chuba nistjin kamani yo.

¹³ Nku xuatu tsitjuj ajin nantio ko tsankiin tiña má f'a ntáje nga tsankinnchisjái ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Ntiana. Tintsubai yo nga tsixinyaihi éhen Ntiana jminchjin xi kama ñjakú. ¹⁴ As'ai nku tachjuun xi benkjún Ntiana xi 'mi Lidia, xi nanki Tiatira nibáha ko najyun kuan batéña, nk'ie nga tibasínñju, Ntiana kits'ínko animaha tu xi 'yún nda ts'ín ts'ínsihin ra ni xi tinchja Pablo. ¹⁵ Kisatentá tachjuun ko xuta xi tjintu ni'yaha. As'ai b'i kitsúni:

—Tsa b'a t'ibixún nga s'ejin kjuaxina Ntiana, nibá n'ekj'áyo ni'yana.
Kits'ín kjuayúhunní nga kuintsubai ni'yaha.

B'i ts'ín incha ngijhi nubayá Pablo ko Sila

¹⁶ Ni xi kama nk'ie nga t'ibankiin ante má ma ñjakú xuta nga nchjako Ntiana, kisatéjin nku takjin musu xi tjñajihin ntjo xi maha basejin ni xi 'ma tjña. Ts'ín ngana nkjún toon já ntiaha nga b'éjña chji ni xi basejin. ¹⁷ B'i kitsúni nk'ie nga kitsjennkíni ko kikjintáya tjennkíni:

—Kui jmij xi ts'ínxát'aha Ntiana xi tjña nk'a ján. Tíbakú niyánuu xi nkú ts'ín k'uankihinu.

¹⁸ Nkjin nistjin tu nku b'ahá kits'ín. Tu chahán kama stihj Pablo, kits'ínk'ótjiya ko b'a kitsúhu ndaninda xi tjñajihin takjún:

—Ngajoho Jesucristo b'a tíxihin nga titjujihin takjún.

Ta kuihi chubo tsitjujihin takjún ndanindoo. ¹⁹ Nk'ie nga kieke já ntiaha takjún nga najmi ta kama ts'ín nganaha toon, jak'ánijé Pablo ko Sila. Ngjiko kjuayún ajin nantio. Nginkun já tjíxóo incha ngjiko. ²⁰ Nk'ie nga incha tsichuko jóo nginkun já jue, b'i incha kitsú:

—Já xi ntje judio tjeheh ra jái. Xutaná t'íncha ts'ínndyjajihin. ²¹ Ni xi najmi ma ñá n'ekj'áihín ko ta ndaha najmi ma n'eé t'íncha bakúya, at'aha já Romahá ñá.

²² As'ai ko xuta nkjin ngji kontraha Pablo ko Sila. B'a incha kitsú já jue nga n'esje najyun ndjuhu jóo ko nga yá s'ehé ra. ²³ Askahan nga ja kingjáha nkjin niyá, kits'ínkjas'en nubayóo ko b'a kitsúhu nda xi basehe nubayóo nga 'yún kúnnta jóo. ²⁴ Nk'ie nga b'a kik'ihín ndo, ngjiko jóo. Kits'ínkjas'en má nga 'yún ndjáha nubayóo ko y'ék'á'yún tsjantsjan sjai jóo.

B'i ts'ín incha kama ndáhi Pablo ko Sila nubayóo

²⁵ Tunga nkú ra ma nga masen nistjen, Pablo ko Sila t'íncha nchjako Ntiana ko t'íncha sehe Ntiana. Já nubayá xingisoo t'íncha basínñju nga b'a t'íncha ts'ín. ²⁶ Tu nkuhú chón xi tu xí 'yúhún kama. Xí y'étsujneyáha santaha má tjíyanji nubayóo. Tjen'yún tsix'ahá ngayjee ankjua nubayóo ko tsixuntu ngayjee n'úkicha xi tjíntukj'áha já nubayóo.

²⁷ Nk'ie nga j'áha nda xi basehe nubayóo ko kieke nga tjen tixa ankjua nubayóo, as'ai ts'asje kicháha xi má nga mjehe ts'ínk'ien yjoho. At'aha b'a kitsú nga kits'ínk'ien nk'ie nga ja kabitju já nubayóo. ²⁸ Tunga b'ihí kitsú Pablo nga kikjintáya:

—Najmi tu n'e'uihin yjohi. Tintsuba tente ní ei.

²⁹ As'ai tsanki nd'í ndo ko kitsa jas'en ayoo. Ixí t'ib'atsé nkjühún nga tsasinkunch'int'aha Pablo ko Sila. ³⁰ Kik'onsje ko b'i kitsúhu:

—Jun já ntia, ¿mí ni xi tjíhin nga ts'ian tu xi k'uankihina?

³¹ B'i incha kitsú jóo:

—N'e s'ejin Nda Ntiana Jesucristo. B'a ts'ín k'uankihini ji ko xuta xi tjintu ni'yahi.

³² Y'énijmíhi éhen Ntiana ndo ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha. ³³ Ta kuihi chubo nga jyuun tsanéjnu ndo má uhun Pablo ko Sila. Ko kisatentá ndo ko ngayjee xuta xi tjintu ni'yaha. ³⁴ Ngjiko ni'yaha ko kits'ínkjen ko tsjo kik'ientuhu ngayjee nga kis'ejihin Ntiana.

³⁵ Nk'ie nga ja kama seen, kits'ínkji já jue já xi b'a kuitsuhu nda xi basehe nubayóo nga ts'ín ndáhi Pablo ko Sila. ³⁶ Kitsúyaha ndo Pablo én xi j'aik'ihín nga b'i kitsúhu:

—Ja kuats'ín nibá én já jue nga k'uasjé'anuu. Kui nga titjusjehenu nd'ai ko kas'enuu kjuajyu nga n'oo niyá.

³⁷ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga kinchjako já xi kits'ín nibá já jue:

—Ta Roma ní tjeheñni. ¿Nkú ts'ín nga kis'eheñi nginkun xuta nga ndaha najmi titjun kin'ekokjuani, as'ai kin'ekjas'enni nubayá? ¿Á nd'ai mjehe ra k'onsje 'mahani? ¡Najmi kama ni xi tíincha tsu! Kui ní kanibák'osjeni.

³⁸ Kik'óya ngáha jóo ko j'ai tsúyaha já jue ni xi kitsú Pablo. As'ai incha kitsankjún já jue nk'ie nga incha kint'é nga já Roma niu. ³⁹ Kui nga incha j'ainkihi ra kjuan'endyjat'a. Kik'onsje ko tsankihi nga incha kuitjujin nantio.

⁴⁰ Nk'ie nga ja tsitju'a Pablo ko Sila nubayóo, ngji ni'yaha Lidia. Askahan nga ja kamaha nga kkie já nts'eé ko kitsjáha nga yúhün, incha ngji ngáha.

17

B'i ts'ín ja ma kichjubéhe Pablo ko Sila nanki Tesalonika

¹ J'a Pablo ko já xi tjenko nanki Amfipoli ko nanki Apolonia. As'ai incha tsichu nanki Tesalonika má tíñaha nku ni'ya sinagoga xuta judio. ² Xi nkú ts'ín nkaha Pablo jas'en yo jan xuatu tjihin nga kinchjanijmíyakoho xuta ni xi tjít'a xujun éhen Ntíaná. ³ Kitsúyaha xuta ko y'éjña chjihí nga tjihin nga un skuehe xi kits'ín nibá Ntíaná ko nga kj'uaíya ngáha ra ngabayoo. B'i kitsúhu jóo:

—Jesu xi tít'enijmínuu nd'ai, kui xi kits'ín nibá Ntíaná ngajoho.

⁴ K'ua xuta xi ntje judio tjeheñ ra kis'ejihin ko incha kamako Pablo ko Sila. Ko b'a ta incha kits'ín nkjin nkjún xuta griego xi benkjún Ntíaná ko nkjin jminchjín xi benkjúhün naxinantoo.

⁵ As'ai kama xintak'un xuta judio xi najmi s'ejihin. Incha tsinchá'a k'ua já ts'e ch'onk'un ko kinchja ñjaha xuta nkjiun. Xaáhan kits'ín xuta. As'ai incha j'ai kján ni'yaha Jason nga tsangisjai Pablo ko Sila tu xi k'onsjehe ko ts'ínkjás'eheñ ra xuta nkjiun. ⁶ Nk'ie nga najmi kisakúhu Pablo ko Sila, incha ngjiko kjuayún nginkun já tjíxoo Jason ko k'ua já nts'eé xi tjíntu yo. B'i incha kitsú nga incha kikjintáya:

—Já xi títs'ínndyjajihin ngayjee xuta asuntee ta ko ei ja incha j'ai. ⁷ Jason kits'ínkjáihin jóo ni'yaha. Ngayjee jóo tífi kontraha kjuatéxumaha nda titjun k'aku Cesar ko b'a tíincha tsu nga tíñña sa kj'ai nda rei xi 'mi Jesu.

⁸ Nk'ie nga kint'é én xu'bi xuta nkjiun ko já tjíxoo, xaáhan incha kits'ín. ⁹ Askahan nk'ie nga y'échjintjai yjoho Jason ko já xingisoo, kin'e ndai ngáha ra.

B'i incha kits'ín Pablo ko Sila nanki Berea

¹⁰ As'ai já nts'eé tjen'yún kits'ínkjihí Pablo ko Sila nga jyuun nanki Berea. Nk'ie nga tsichu yo, jas'en ni'ya sinagogaha xuta judio. ¹¹ Xuta judio xu'bi 'yún nda sa animaha nga xi tjín nanki Tesalonika ko tsjo ts'ín kits'ínkjáihin én xi kinchja Pablo. Xki nistjin incha kits'ínnya xujun éhen Ntíaná tu xi incha skuehe tsa kjuaxi ni xi tít'enijmíhi. ¹² Kui b'a maha, nkjin xuta xi ntje judio tjeheñ ra xi kis'ejihin én xi y'a Pablo. Ajihin xuta xi nchja griego ta kis'ejihin nkjin jminchjín xi benkjúhün xuta ko nkjin já.

¹³ Tunga nk'iehé nga kint'é xuta judio xi tjín nanki Tesalonika nga nanki Berea ta tít'enijmí Pablo éhen Ntíaná, incha j'ai yo ko ta tsinchákjahan xuta. ¹⁴ As'ai kitsa kits'ínkjihí já nts'eé Pablo andai ntáchak'uun. Tunga y'entuhú sa Berea Sila ko Timoteo. ¹⁵ Já xi tsasín niyáha Pablo ngjikoño santaha nanki Atena. As'ai kik'óya ngáha nga ja kits'ínkjáihin én xi kits'ínk'at'aha Pablo, xi kuitsuyaha Sila ko Timoteo nga tjihin nga kitsa ngjuai tjennkihi.

B'i ts'ín y'énijmí Pablo nanki Atena

¹⁶ Nk'ie nga tikuyá Pablo nanki Atena nga kuichú Sila ko Timoteo, kama stihí nga kkie nga tjín nkjún ntia xi ts'ínnda xuta yo. ¹⁷ Kui b'a maha, aya ni'ya sinagoga kinchjanijmíkoño xuta judio ko xi najmi judio xi benkjún Ntíaná, ko xki nistjin kinchjanijmíko

xi kisatekjá niyátée. ¹⁸ As'ai kinchjako Pablo k'ua já nkjink'un xi 'mi já epicureo ko k'ua xi 'mi já estoico. K'ua b'i incha kitsú:

—¿Nkú títsu ndai nk'ie nga b'a nkjún ts'ín tínchja?

Kj'ai ngá b'i incha kitsú:

—Kj'ai ra ntiaha tít'ejña chji.

B'a incha kitsú jóo at'aha én nda tsuhu Jesu ko nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo y'énijmí Pablo. ¹⁹ As'ai incha ngjikoho jóo ante xi 'mi Areopago ko b'i kitsúhu:

—¿A kama ko jin chái mí ni tsetsehe xi tít'énijmí? ²⁰ At'aha tíchubai ni xi najmi kjee nu'yái. Kui nga mjeheni chahani nkú tsuhu ra niu.

²¹ B'a incha kitsú at'aha ngayjee xuta nanki Atena ko xuta xi xin nankihí xi tjíntu yo incha tsjoho nga kuinchjanijmíyaha ko a ra kuasínñjuhu nku kjuankjink'un tsetse.

²² As'ai tsasinjña ndju Pablo kamasehen já xi kama ñjakú Areopago ko b'i kitsúhu:

—Jun já Atena, mankjinna nga jun xi 'yún yankjún ntia xi tjín asuntee. ²³ At'aha nk'ie nga tsú'ba ajin nankinuu, kíkíe nga nkjin maha ntia xi yankjún. Ko ta kíkíe nku nachan chje má nga b'i ts'ín tjít'a: “Ntia xi najmi yaha.” Kui b'a maha, Ntia xi yankjún nga najmi yo, kui xi tít'énijmínuu.

²⁴ 'Ntia xi kits'ínnda asuntee ko ngayjee ni xi tjíhín, xi batéxumaha nk'a ján ko t'anankiu, najmi nínku xi xuta ts'ínnda b'ejñaya. ²⁵ Najmi machjéhen tsa xuta kuasínkoho. Najmi chumi nihi xi machjéhen. At'aha kui xi tsjáná nistjin ko tsjáná ntjo ko ngayjee ni xi tjínná. ²⁶ Kui xi nkúhu ntje kits'índaha ngayjee xuta xi tjín nga ngúsuhun asuntee. Y'ejña nga nkjé ko má nga k'úéntu nga nkúnkú.

²⁷ 'B'a kits'ín tu xi ngayjee xuta kuangisjaihi Ntianá, tsa tu ahá ni sakúhu nga kuangisjai. B'a tjín kjáhhin nga najmi kjin tjíñaná Ntianá nga nkúnkáá. ²⁸ At'aha Ntianá tintsuba tít'uhunná, tinimá ko tjínná nistjin, xi nkú nga ta kitsú k'ua já nkjink'un xi tjín ajinnuu: “Ntíhi ní Ntianá ñá.”

²⁹ 'Kui b'a maha, tsa ntíhi Ntianá ñá, najmi tjíhín nga n'enkjíntak'aán tsa b'a tjín Ntianá xi nkú joyaha sénnistjin xi kamandakoho toonsine ko tsa toontaba ko tsa ndjio. Kui niu xi ts'ínnda xuta. Xi nkú ts'ín maha ko xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un, b'a incha ts'ínk'íé.

³⁰ 'Ntianá najmi kits'ín kuenta ni xi kits'ín xuta nistjin nk'ie, at'aha najmi kjee behe xuta. Tunga nd'ai tu má xi tjeheén ni nga tjíntu xuta Ntianá b'a títsuhu nga nguakj'áha ra animaha ngayjee. ³¹ At'aha Ntianá ja tjíñaha nistjin nga naxu kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda kits'ín xuta. Nda xi Ntianá kitsjá xáha nga b'a ts'ín, kui xi b'a ts'ín. Kits'ínkj'áíya ngáha ra ngabayoo nda xu'bo. B'a ts'ín tsakúchjihí ra ngayjee xuta nga kjuaxi niu.

³² Nk'ie nga kint'é jóo nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo, tjín xi tsajnukiehe Pablo. Tunga k'uahá xi b'i kitsú:

—Mjeni kuinú'yái ni xu'bi kj'ai nistjin ngáha.

³³ As'ai tsitju yo Pablo. ³⁴ Tunga k'uahá xi kis'ejihín ko kamakoho. Kis'ejihín nda xi 'mi Dionisio, xi ta ma ñjakúko jóo ante xi 'mi Areopago, ko nku tachjuún xi 'mi Damari ko kj'ai sa.

18

B'i kits'ín Pablo nanki Corinto

¹ As'ai tsitju Pablo Atena ko ngji nanki Corinto. ² Yo kisakúhu nku nda judio xi 'mi Akila xi kitsinjín ante Ponto, ko Priscila xi chjuúhun maha. Kui xi as'ai incha nibahá ante Italia, at'aha Claudio xi nda tíjtun k'aku Roma b'a kitsú nga tjíhín nga kuitju nanki Roma ngayjee xuta xi ntje judio tjeheén ra. As'ai Pablo ngjisehe jóo ³ ko y'ejñajihín. Kits'ínxáko nga kits'ínnda ni'ya najyunte, at'aha ta kuihi xá xi maha jóo. ⁴ Xki xuatu ngji nchjako Pablo xuta ni'ya sinagoga. Y'ejña chjihí xuta xi ntje judio tjeheén ra ko xi ante Grecia y'aha ra nga kjuaxi ni xi tínchja.

⁵ Nk'ie nga tsitju Sila ko Timoteo ante Macedonia ko tsichu nanki Corinto, tu nku y'énijmíhí Pablo éhen Ntianá ko y'ejña chjihí xuta xi ntje judio tjeheén ra nga Jesu xi

kits'ín nibá Ntíaná. ⁶ Tunga xuta judio ngji kontraḥa Pablo ko ch'on kitsúhu. Kui nga y'étsujnehe najyuhun Pablo ko b'i kitsúhu jóo:

—Jun katjinénuu ngabayanuu. Najmi an ngjuainéna. Nd'ai k'uatuts'ihin nga kfnsehe xi najmi ntje Israel tjeḥen ra.

⁷ As'ai tsitju yo ko ngji ni'yaha nku nda xi 'mi Ticio Justo xi benkjún Ntíaná. Kui xi tiña ni'yaha síjña ni'ya sinagoga. ⁸ As'ai nda xi 'mi Crispo xi nda k'akuḥu xuta sinagoga ko ngayjee xuta xinkjín kis'ejihin Nda Ntíaná. Ko ta nkjin xuta Corinto kis'ejihin ko ksaténtá nk'ie nga kint'é ni xi t'énijmí Pablo.

⁹ As'ai Nda Ntíaná kinchjakoḥo Pablo nga nistjen xi nkúhu tsa nchini kik'aihi. B'i kik'ihin:

—Najmi tu binkjuin. T'enijmí sahani éen. Najmi tu b'echjái tsu'bai. ¹⁰ At'aha an tíjñakoḥo. Najmi ch'a kamaha ts'ín'uhin. At'aha nkjin xuta tjinna nanki xu'bi xi s'ejihin an.

¹¹ Yo y'ejña Pablo nku nú masen tjihin nga tsakúya ajihin xuta Corinto éhen Ntíaná.

¹² Tunga nk'ie nga tjihin xá nda Galion ante Akaya, nkuhú kits'ín yjohó xuta xi ntje judio tjeḥen ra nga ngji kontraḥa Pablo. Incha ngjikohó má ts'ínkokjua xuta Galion ¹³ ko b'i incha kitsú:

—Kui ndai tifi kontraḥa kjuatéxumani, at'aha kj'ai ts'ín t'bakúyaha xuta nga tjihin nga chankjún Ntiani.

¹⁴ Nk'ie nga ja kuinchja Pablo, tu tjuhún Galion kinchjako xuta judio nga b'i kitsúhu:

—Jun xuta judio, tsa tjín má tsangane ndai ko tsa mí ni ch'on tjihin xi kits'ín, tjihin nga ts'intenta ko kuasinñjúnuu. ¹⁵ Tunga ni xu'bi kjuatéxumanuu ko kj'ai sa ni xi manuu y'aha ra ni. Kui nga t'enda subahanu niu. Najmi mjena ts'ihin kjuu ni xu'bi.

¹⁶ As'ai kik'onsje jóo natsihin ante má nga ts'ínkokjua xuta ndo. ¹⁷ As'ai ngayjee xuta jakj'á Sostene xi nda k'akuḥu xuta sinagoga ko ta yohó y'éhe ndo. Tunga ndaha najmi kits'ínsihin Galion ni xi kamo.

B'i ts'ín kik'óya ngáha Pablo nanki Antiokia

¹⁸ Nkjin nistjin ts'andaya yo Pablo. As'ai kitsubakjá já nts'eé at'aha ja tifi ante Siria. Nk'ie nga tsichu nanki Cencrea nga kits'ín niyá, j'ájnu kaha yjohó at'aha ja títs'íntjusun nku ni xi kits'ínkie Ntíaná. As'ai jakj'á nku tsutsu ko ngji ante Siria nga tjenko ts'ihin Akila ko Priscila.

¹⁹ Nk'ie nga incha tsichu nanki Efeso, yo incha kits'ín ngabihi xinkjín. Kama kinchjanijmíko Pablo xuta judio ni'ya sinagoga. ²⁰ As'ai tjín xi tsankihi nga nkjin nistjin k'úejña yo, tunga najmi kits'ín yuhú Pablo. ²¹ B'i kitsú:

—Tífi. Tsa Ntíaná b'a kuitsu, kjúáise ngáhanuu.

As'ai jakj'á nku tsutsu xi tsitju Efeso. ²² Nk'ie nga tsichu nanki Cesarea, ngjikjaniñaha xuta ninku ko as'ai ngji nanki Antiokia. ²³ Askahan nga ja ts'andayahá chuba nistjin yo, tsitju nga j'a xki nanki xi tjín ante Galacia ko ante Frigia. Kitsjá nga'yúhun ngayjee xuta xi yjankihi Jesu xi nkú ts'ín ndjá kuincha nginkun Ntíaná.

B'i ts'ín y'énijmí Apolo éhen Ntíaná

²⁴ As'ai tsichu nanki Efeso nku nda judio xi 'mi Apolo xi kitsin nanki Alejandria. Tsjo ts'ín b'énijmí ndo ko 'yún be xujun éhen Ntíaná. ²⁵ Tsangiya ni xi tsakúya Nda Ntíaná Jesu ko ngayjehe k'un y'énijmíhi xuta. Tsakúya sisin yáha Jesu, tunga najmi 'yúhún mankjihin á saténtáha xuta. Tu xi nkúhu ts'ín tsaténtá xuta Jua be. ²⁶ Ndjá y'énijmí ndo ni'ya sinagoga. Nk'ie nga kint'é Akila ko Priscila ni xi y'énijmí, ngjiko t'axín ko kitsúya sisihin xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná nga k'úentu xuta.

²⁷ Nk'ie nga kama mjehe Apolo nga ngjuai ante Akaya, já nts'eé xi tjín Efeso tsasinkohó. Kits'ínndaha nku xujun xuta ni'yakuyáha Jesu xi tjín Akaya tu xi nda ts'ín ts'ínkjáihin ra. Nk'ie nga tsichu Apolo yo, tsasinko nkjún xuta xi ja s'ejihin Jesu tu ngat'aha kjuandaha Ntíaná. ²⁸ At'aha nginkun ngayjee xuta ndjá tsakúya nga najmi kjuaxi ni xi bakúya xuta judio. Tsakúya ni xi tjít'a xujun éhen Ntíaná. B'a ts'ín y'ejña chjhi nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná.

19

B'i kits'ín Pabló nanki Efeso

¹ Nk'ie nga tǐjǎna Apolo nanki Corinto, Pabló j'ajin asunntu tjenki xi tǐjn ante Asia ko tsichu nanki Efeso. Yo kisakúhu k'ua xuta xi yjankihi Jesu. As'ai b'i kitsúhu jóo:

² —¿A kin'ekjóhoon Espiritu Santo nk'ie nga kis'ejinnu Jesu?

B'i incha kitsú jóo:

—Ndahachí najmi kjee nu'yái tsa tǐjn Espiritu Santo.

³ —¿Nkú n'e kisatentó? —kitsú Pabló.

—Xi nkú ts'ín tsaténtá Jua —incha kitsú.

⁴ B'i kitsú Pabló:

—Xuta xi ngjik'áha ra animaha tsaténtá Jua, tunga b'ahá kitsúhu nga tǐhin nga s'ejihin xi kj'uai askahan nga kui. Jesu, kui xi askahan j'ai.

⁵ Nk'ie nga kint'é jóo ni xu'bi, as'ai kisaténtá nga kits'ínkjáihin Jesu. ⁶ Nk'ie nga kingjénne ntsja Pabló jóo, j'aitsejihin ra Espiritu Santo ko kj'ai kj'ai éhen incha kinchja ko Ntíaná kitsjáha én xi kinchja. ⁷ Ma ra te jo jáx'in xi b'i incha kamatain.

⁸ Jan ra sá kamaha Pabló nga ngji ni'ya sinagoga ko ndjá kinchjako xuta. Kitsúyaha ko y'éjǎna chjihí nkú tǐhin ra nga batéxuma Ntíaná. ⁹ Tunga k'uahá xi ndjá kits'ín animaha. Najmi kits'ínkjáihin nga s'ejihin ni xi tǐtsu Pabló. Nginkun ngayjee xuta tu ch'ohón ts'ín incha kinchjane xuta xi s'ejihin Jesu. Kui nga ngji t'axihin Pabló. Má nga bakúya nda xi 'mi Tirano ngjiko xuta xi yjankihi Jesu. Yo tsakúyaha xuta xki nǐstjin. ¹⁰ Jo nú kamaha nga b'a kits'ín. Kint'é éhen Ntíaná ngayjee xuta xi tǐjn ante Asia, xi judio ko xi griego.

¹¹ Ntíaná kitsjáha nga'yún Pabló xi má nga kits'ín kjuankjún xi i. ¹² Santaha xuta ngjiko pañu ko najyun xi kits'ínko Pabló. Kui xi j'aikoho xuta uhun. As'ai kamanda ko tsitjujihin jánindo.

¹³ Ta kikjatsú'ba yo k'ua já judio xi b'ema xki ante ko m'osje jánindo. Kui xi incha kama k'un kits'ínchjén nga'yúhun Nda Ntíaná Jesu. B'i incha kitsúhu jánindo:

—Ngajoho Jesu xi tǐb'énimí Pabló b'a tǐ'miihi nga tǐtjujiun yo.

¹⁴ Yatu jáha nda na'mi k'aku judio xi 'mi Esceba b'a incha kits'ín. ¹⁵ Tunga kinchjahá ndanindo nga b'i kitsúhu jóo:

—Be Jesu ko ta be Pabló, tunga, ¿yáha jun?

¹⁶ As'ai nda xi tǐjǎnihin ndanindo jak'á já xi yatuu. Kikjánkó ko kits'ín nganaha. As'ai tsanka jóo nga kama uhun. Xí kjintustíhi nga incha tsitju ni'yaha ndo. ¹⁷ Ngayjee xuta xi tǐjn Efeso, xi judio ko xi griego, kint'é ni xi kamo. Incha kitsankjún ngayjee ko b'a incha kitsú nga tǐhin kjuachánka Nda Ntíaná Jesu.

¹⁸ Nkjin xi kis'ejihin Jesu incha j'ai tsúya nginkun xuta xingisoo ni ch'onk'un xi incha kits'ín nk'ie. ¹⁹ Xi incha kits'ín tje j'aiko xujun tjehe ko kis'etí xujun nginkun ngayjee xuta. Nk'ie nga kin'esjehe xki xujun xi kis'etí, cháte ra mi tǐontaba kama chjihí xujun.

²⁰ B'a ts'ín 'yún ngji tse ko ngji ndju éhen Ntíaná.

²¹ Askahan b'a kitsú kjuankjintak'uhun Pabló nga ngjuai nanki xi tǐjn ante Macedonia ko ante Akaya ko as'ai ts'ín niyá nga ngjuai santaha nanki Jerusalem. B'i kitsú:

—Askahan nga kujicha yo, tǐhin nga ta kfián nanki Roma.

²² As'ai kits'ínkji Macedonia Timoteo ko Erasto, já xi incha basinkoho. Ko máha kui, y'eǐna sa chuba nǐstjin Asia.

B'i ts'ín ngji kontraha xuta Efeso ni xi tsakúya Pabló

²³ Kui nǐstjiun xuta xi yjankihi Jesu nanki Efeso nku kjuasti j'ajin. ²⁴ Nku nda xi 'mi Demetrio xi ts'ínnda ninku tǐontaba xi. B'a ts'ínk'íentu ninku xi ts'ínnda xi nkúhu ninkuhu ntia Artemisa. Kui nǐstjiun já xi kui xáha ts'ín 'yún ts'ín ngana toon. ²⁵ Demetrio kinchja njakúhu já xi ts'ínxát'aha ko já xi ta kui xáha ts'ín. B'i kitsúhu jóo:

—Jun já, yo nga b'éjǎnaná toon xá xu'bi. ²⁶ Tunga tíyanú ko tǐnu'yó ni xi tǐts'ín Pabló ei Efeso ko santaha tu má nankihí ni xi tǐjn ante Asia. B'a tǐtsu nga ntia xi ts'ínnda xuta najmi ntia. Nkjin xuta ja incha kits'ínkjáihin ni xi tǐbakúya ndo ko incha kits'ínk'óntjaiya

kjuankjintak'uhun. ²⁷ Najmi tu suba xána títs'ínkji kinte. Ta títs'ín nga nku ni xi najmi ta chumi ni chjíhi ra kama ninkuhu ntia chánka Artemisa. Najmi ta chankjúhun kjuachánkaha ntia xu'bi, ntia xi benkjúnyje xuta xi tjín ante Asia ko nga ngúsuhun asuntee.

²⁸ Nk'ie nga incha kint'é jóo niu, tu xí incha kama kjahán ra. B'i incha kitsú nga kikjintáya:

—¡Chánkahá Artemisa, ntiaha xuta Efeso!

²⁹ As'ai xuta ndaha najmi be mí nihi xi ts'ín. Nkuhú kik'a xinkjín nga ngjik'á Gayo ko Aristarko, kui xi já Macedonia xi tjenko Pablo. Incha kikjebéfe nga ngjiko ante má ma njakú xuta nantia. ³⁰ Mjehe Pablo nga ngjuaisehe xuta xi kama njakú yo, tunga najmi kitsjántehé ra xuta xi yjanki Jesu. ³¹ Ko ta já k'aku xi tjín ante Asia xi nda nchjako Pablo incha kits'ínkjihi én nga tsankihi nga najmi tu ngjuai ante má nga kama njakú xuta.

³² B'i ngján incha kinchja xuta nga xaáhan incha kits'ín. Ko santaha nkjin nkjún xi najmi be á yo kama njakúhu. ³³ As'ai tjín xi jak'áha Alejandro. Xuta xi ntje judio tjeheh ra kitsuniñaha ndo nginkun ngayjee xuta. Kingjén nk'a ntsja Alejandro nga tsanki nga ngjuén jyu xuta tu xi kuinchjantjaihi xuta judio. ³⁴ Tunga nk'ie nga kieke xuta nga ta nda judio niu, nkuhú kits'ín ntaha nga b'i incha kitsú nga kikjintáya nkú ra ma tsa jo ora:

—¡Chánkahá Artemisa, ntiaha xuta Efeso!

³⁵ As'ai nda xi ts'ínxát'aha já k'aku kamaha kits'ínk'íeyu xuta nkjiun. B'i kitsú:

—Jun já Efeso, ngayjee xuta be nga nankiná Efeso kunntá ninkuhu ntia chánka Artemisa ko sénnistjihin xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne ei. ³⁶ Tíjna chji chji ni xu'bi. Kui nga tjenjyuhunu ko n'enkjíntak'un ni xi n'oo. ³⁷ At'aha já xi kaf'áikoo ei najmi ni xi tíincha ninku jak'á ndyjé ko ta ndaha najmi ch'on títsuhu ntia ts'añá.

³⁸ Tsa Demetrio ko já xi ts'ínxáko tjínkoho kjua xuta xi kj'ai, tjín já jue ko tjín já tjíxá. Yo kats'ínkokjua xinkjín. ³⁹ Ko tsa tjín sa kj'ai ni xi mjenuu, nk'ie nga ma ñja já tjíxoo s'enda niu. ⁴⁰ At'aha kama satéjéneé ngat'aha ni xi kama nd'ai, nga xaáhan tín'eé. Tsa chasjaiyaná ngat'aha niu, najmi yaá nkú kuixíaán.

⁴¹ Nk'ie nga ja kamaha nga b'a kitsú, kits'ínkji ngáha ni'yaha xuta xi kama njakú yo.

20

B'i kama nk'ie nga j'a Pablo ante Macedonia ko ante Grecia

¹ Askahan nga ja kis'eju yu xuta nkjiun, Pablo kinchja njaha xuta xi yjankihi Jesu ko kitsjá nga'yuhun. As'ai tsitju nga ngji Macedonia. ² Xki nanki xi tjín ante Macedonia j'a ko 'yún kitsjá nga'yuhun xuta ninku nga kinchjako. Askahan tsichu Grecia. ³ Jan sá kamaha nga y'ejña yo. Nk'ie nga ja kuak'á tsutsu xi ngjuaikoho ante Siria, tu kint'éhé én nga já judio ja y'éndako xinkjín nga ts'ín'uhun. Kui nga ta ante Macedonia ngji ngáha.

⁴ Kui já xu'bi xi kitsjennkíhi Pablo: Sopater xi Berea nibáha xi ntíhi Pirro maha, Aristarco ko Segundo xi Tesalonika incha nibáha, Gayo xi Derbe nibáha, Timoteo, Tikico ko Trofimo xi Asia incha nibáha. ⁵ Incha ngji tíjtun jái ko nanki Troa kikuyáni. ⁶ Jin bi askahan nga j'a s'í nk'ie nga chine ninkuan xi najmi tjíhin na'yu san, tsitjas'ein nku tsutsu ko tsitjuí Filipino. Nistjin xi ma uhun tsichu tjennkii jóo Troa. Yo ts'andayani yatu nistjin.

B'i kama nk'ie nga j'ai Pablo nanki Troa

⁷ Nk'ie nga tíb'atuts'ihin tuntjóo kama njakú tu xi chineheni niñu. As'ai Pablo tsakúyaha xuto, at'aha nistjin xi ma ndyjuun ngjuai ngáha. Tu nku ngjindjukohó éen santaha nkúhu nga masen nistjen. ⁸ Chun ndzjen ndzjen yo, at'aha nkjin maha nd'í seti xi tjín nk'a ni'ya xi má nga kama njakú.

⁹ Tu nkuhú ndati xi 'mi Eutiko xi ankjua nk'oo kab'ejña stiu. Kui xi kis'efe nk'ie nga 'yún ngjindjuko Pablo éen. 'Yún nkjún kis'efe tjain. As'ai tsijenkeni. Ni'ya xi ma jahan niba nga tsijenkeni. Ja ka'me nga kichjusíntjen. ¹⁰ As'ai tsitjuen Pablo ko ngjik'úhun. Kitsubak'á ndatiu ko b'i kitsú:

—Najmi tu binkjun. Tíñahá ndo.

¹¹ As'ai ta ngji ts'inndjuú ngáha éhen Pablo. Tsakjánya ninkuon, incha kikjine niñu ko ta ngindjuhú ngáha nga tsakúyaha xuta santa nkúhu nga kama seen. As'ai ngji. ¹² Máha ndatiu, incha ngjiko tik'uhun xuta ni'yaha ko incha kisakú nga'yúhun ngat'aha ni xi kama.

B'i ts'in kits'in niyá Pablo tu xi kuichúhu nanki Mileto

¹³ Ja kamo. Jin tjen tsankinkohoni tsutsu nanki Ason, yo má nga chúiyahi Pablo. B'a ts'in y'éndakoni, at'aha mjehe nga niyá t'ananki ts'in. ¹⁴ Nk'ie nga kisakúni Pablo nanki Ason, as'ai jas'enkoní tsutsuu ko tsankiin nanki Mitilene. ¹⁵ Tsitjuí nanki Mitilene ko nistjin xi ma ndyjuun tsitjai xjo Kio. Nk'ie nga kama ndyjuun tsitjandái nanki Samo, nku ante má bichú tsutsu. Kin'ekj'áiyai nanki Trogilio ko nistjin ma ndyjuun tsichii nanki Mileto. ¹⁶ B'a kin'ei at'aha Pablo mjehe kj'ua niyá nanki Efeso tu xi najmi k'uandayaha ra nanki xi tjín ante Asia. Kits'in xatíhi yjoho nga kuichú nanki Jerusalem, tsa tu ahá ni sakúhu nga k'úejña yo nk'ie nga kuitju S'í Pentecoste.

B'i ts'in kinchjako Pablo jácháha xuta ninku Efeso

¹⁷ Nk'ie nga tsichii nanki Mileto, kits'inkji én Pablo nga kinchjaha jácháha xuta ninku Efeso. ¹⁸ Nk'ie nga incha j'ai jóo, b'i kitsú Pablo:

—Yo xi nkú ts'in tsátejñajin tehentenuu santa nkúhu nga tuts'ihin ni nga jáa ei ante Asia. ¹⁹ Nimakjua ts'asjé yjona nga kits'inxát'aha Ntíaná. Kikjinta nga un kikiena ni xi y'éndat'áinna já judio. ²⁰ Tunga najmi kingjent'íhá ra nga y'enijmínuu ni xi ts'e ngandanuu. Tsakuyánuu niyátée ko xki ni'yanuu. ²¹ Y'ejná chjihí xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra nga tjíhin nga ngjuaikj'áha ra animaha nginkun Ntíaná ko nga s'ejihin Nda Ntíaná Jesucristo.

²² Nga tít'e'éhen Espiritu Santo nd'ai tífia Jerusalem. Najmi be mí nihi xi kamat'an ján. ²³ Tunga xki ante má nga fia tsuya tíjunna Espiritu Santo tsa nubayá ko tsa kju'aun tikuyána. ²⁴ Tunga najmi kjintahána tsa kuayá. Ngat'a ts'an najmi 'yún chjihí ra ni xu'bo. Tu nkuhú ni xi mjena. Mjena nga kuichúket'a tsjo tsjo ni xi títs'ian ko ts'inndjaá xá xi kitsjana Nda Ntíaná Jesu, nga xinya sisan én nda tsuhu Jesu xi b'ejña chji kjuandaha Ntíaná.

²⁵ Be nd'ai nga najmi ta chahanú ngatento xi jáisenuu, jun xi y'enijmínuu nkú ts'in batéxuma Ntíaná. ²⁶ Kui b'a maha, nistjin nd'ai tíxinyahanuu nga najmi an y'anjiá tsa tjín xi ndyja. ²⁷ At'aha najmi chumi nihi xi y'ejná 'manuu. Ngayjee ni xi mjehe Ntíaná y'enijmínuu.

²⁸ Kui b'a maha, chuhun ruu yjonuu ko chuhun ngayjee xuta ninku. At'aha Espiritu Santo kitsjá xánuu nga jun xi chasoho xuta ninkuhu Nda Ntíaná xi jníhi ts'atseko. ²⁹ At'aha be nga askahan nga kfián kj'uaíjinnuu já xi mjehe ts'inndyja xuta ninku xi nkú ts'in chu kjoon ajihin chutsanko. ³⁰ Santaha ajinnuu s'e xi kuakúya ni xi najmi b'a tjín tu xi xuta ninku tsjénkihi ra. ³¹ Kui nga tintsuba ndahanu. N'ekj'áitsjon nga nistjin nistjen jan nú najmi kits'inkj'áiya nga ntánkán tsatendzjá nga kitsjaníyáhanuu nga nkúnkú.

³² Nd'ai já nts'e, títs'inkjas'ennuu aya ntsja Ntíaná. Katasinkonuu én xi tinchja kjuandaha Ntíaná, kui éhen xi kamaha tsjánuu nga'yún nginkun Ntíaná ko tsjánuu ni xi ts'ínkjáíhin ngayjee xuta xi tsichu ma je nginkun Ntíaná. ³³ Najmi kits'in mje toontabanuu ko tsa toonsinenuu ko ta ndaha najyunnuu. ³⁴ Jun yo xi nkú ts'in kits'inxá tu xi kisakúhuna ni xi kamachjénna ko ni xi kamachjéhen já xi kitsjenkona. ³⁵ Tehente y'ejná chubayanuu nga tjíhin nga n'exáá tu xi kuísinkohoná xuta xi najmi tjíhin ni xi machjéhen. N'ekj'áitsjon éhen Nda Ntíaná Jesu xi b'i títsu: “Xi tu tsjáha ra ni xuta xi kj'ai, kui xi 'yún s'e saha kjuatsjo nga xi ts'ínkjáíhin niu.”

³⁶ Nk'ie nga ja kama nga b'a kitsú Pablo, tsasinkunch'in nga kinchjako Ntíaná ko b'a ta incha kits'in jóo. ³⁷ Incha kikjintá ko kitsubakjá ko kikjexu'ba tsaha Pablo. ³⁸ Yún incha kik'ie babaha jóo at'aha b'a kitsú nga najmi ta incha skuehe Pablo. As'ai incha ngjisín niyá santaha má kjijña tsutsu xi ngjuaikoho.

21

B'i ts'in kits'in niyá Pablo nga ngji nanki Jerusalem

¹ Nk'ie nga y'entui já nts'eé xi tjín nanki Efeso, tsitjas'ein nku tsutsu. Tsankin naxui naxui xjo Cos. Nistjin xi ma ndyjuun tsichii xjo Roda ko askahan tsichii nanki Patara. ² Yo kisakúni kj'ai tsutsu xi tífi ante Fenicia. Tsitjas'ein ko tsankinkoi. ³ Kiyai xjo Chipre. Skjúhun tsitjai nga tsankiin ante Siria. As'ai tsichii nanki Tiro, at'aha yo tjihin nga chjújen ch'á xi y'a tsutsuu.

⁴ Kisakúni xuta xi yjankihi Jesu xi tjín yo. Yatu nistjin ts'andayani. Kui xi b'a kitsúhu Pablo nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalem, at'aha Espiritu Santo tsakúchiji ni xi kama. ⁵ Nk'ie nga j'a nistjin xi yatuu, tsitjuu yo ko incha ngjisin niyáni ngayjee jáx'in ko jminchjihin ko ntíhi santaha natsin nantio. As'ai tsinchakúnch'iin andai ntáchak'uun ko kichubakoi Ntiana. ⁶ As'ai b'i ngján kinubakjai xinki, jin tsitjas'ein tsutsuu ko kui incha kik'óya ngaha ni'yaha.

⁷ Nku tsutsu tsitjukoi Tiro ko tsankiin nanki Tolemaida. Kisuniñahi já nts'eé xi tjín yo ko ts'andayani nku nistjin. ⁸ Nistjin xi ma ndyjuun tsitjuu ko tsichii nanki Cesarea. As'ai tsankiin ni'yaha Felipe ko tintsuakoi. Felipe xi ta b'énijmí én nda tsuhu Jesu ko ta tjihin xá ajihin já yatu xi basinko já postru. ⁹ Ta tjintuhu ñju istinchjin xunkú xi Ntiana tsjáha éhen.

¹⁰ Ja tjihin nkjin nistjin nga tintsuabai yo nk'ie nga j'ai nku nda profeta xi 'mi Agabo xi nibaha ante Judea. ¹¹ J'aitsubek'únni, jakj'á tjabaxin ndayaha Pablo ko y'et'a'yunkoho ntsja ko sjai. As'ai b'i kitsú:

—B'i titsu Espiritu Santo nga b'i ts'in k'uét'a'yuhun já judio xi tjín Jerusalem nda xi ts'e tjabaxin ndayai. Ts'íinkjas'en aya ntsja já xi najmi ntje Israel tjeheh ra.

¹² Nk'ie nga kinu'yái niu, b'a kik'iihin Pablo ko b'a ta kitsúhu xuta xi tjín yo, nga najmi tu ngjuai nanki Jerusalem. ¹³ As'ai b'a kitsú Pablo:

—¿Á tích'íhinu ko tín'e bahanú? Tjínkuhu k'an nga najmi tu nku nga s'et'a'yán. Ta tjínku níhi k'an nga santaha kuayá Jerusalem ngat'aha Nda Ntiana Jesu.

¹⁴ Nk'ie nga najmi kits'in yu Pablo ni xi tí'miihi, najmi b'a ta kik'in saha ri.

—Katuma xi nkú ts'in mjehe Ntiana —tu tsixíhin sai.

¹⁵ Askahan y'endai yjoni ko tsankiin nanki Jerusalem. ¹⁶ Kitsjennkíni k'ua já xi yjankihi Jesu xi tjín nanki Cesarea ko ngjikoni ni'yaha nku nda xi nibaha xjo Chipre xi 'mi Mnason xi ja nd'ai tjennkíhi ra Jesu. Kui xi kitsjantení nga kuintsuabai ni'yaha.

B'i ts'in kik'inyaha Pablo ni xi ts'in nga tsichu nanki Jerusalem

¹⁷ Nk'ie nga tsichii nanki Jerusalem, tsjo ts'in kits'ínkjáinni já nts'eé. ¹⁸ Nistjin xi ma ndyjuun Pablo ko jin tsankintsubek'uin Santiago. Yo tjintu ngayjee jácháha xuta ninku nk'ie nga tsichii. ¹⁹ As'ai Pablo kikjaniñaha jóo ko kitsúyaha nga nkunkú ni xi kits'in Ntiana ajihin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra nga kits'ínchjén xaha Pablo.

²⁰ Nk'ie nga kint'é jóo niu, incha kits'intsjoho Ntiana. As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ji nda nts'e, ja yai nga nkjin mi maha xuta judio xi s'ejihin Jesu ko ngayjee 'yún benkjún kjuatéxumoo. ²¹ Kik'inyaha nga ji títakuyái nga tjihin nga ts'in t'axín kjuatéxumaha Moise ngayjee xuta judio xi tjintujihin xi najmi judio, ko nga b'a títixín nga najmi ts'íihin ni circuncision ntíhi, ko nga najmi ts'íintjusun sin chána.

²² Kui b'a maha, ¿nkú n'eheni? At'aha kuint'é xuta nga ja kaf'ái ei. ²³ Kui nga tu saha b'i n'eheni. Ei tjintujinni ñju já xi ts'íintjusun nku ni xi kits'ínkie Ntiana. ²⁴ T'inkoi jóo ko n'e jekoi yjohi nginkun Ntiana. T'echjintjai tu xi kj'ujnú kaha ra yjoho jóo. B'a ts'in skuehe ngayjee xuta nga ko ji tín'etjusuin kjuatéxumoo ko nga najmi kjuaxi ni xi kint'é.

²⁵ Xuta xi najmi judio xi ja s'ejihin Jesu, jin ja kin'ekjíhi nku xujun má tjít'a ni xi y'endai. B'a kik'iihin nga najmi tu kjine yjoho chu xi chje kik'aihi ra ntia xi ts'innda xuta, ta ndaha jni ko ta ndaha yjoho chu xi kinubantu, ko nga najmi tu katjantuko jminchín xi najmi kjee bixan.

²⁶ As'ai ngjiko Pablo já xi ñjuu. Nistjin xi ma ndyjuun kits'in jeko yjoho nginkun Ntiana. Jas'en natsihin ninku tu xi kuitsuyaha nkje kfeku nga ts'in je yjoho ko nkje kjuai ko chjehe nga nkunkú.

B'i ts'in kichjubénijé Pablo

²⁷ Nk'ie nga ja tibichúje nistjin yatu xi machjén nga ts'in je yjoho xuta nginkun Ntiana, kieke k'ua já judio xi nibaha ante Asia nga kabasinjña Pablo má ma natsihin ninku. As'ai tsinchá'a ngayjee xuta nkjiun ko jakj'ánijé Pablo. ²⁸ 'Yún incha kikjintáya nga b'i incha kitsú:

—Jun já Israel, tisinkonj! Kui ndai xi tibakúyaha ngayjee xuta tu má xi tjeén ni nga tífi kontraha xutaná, kjuatexumoo ko ante xu'bi. Santaha jas'enko já griego ei natsihin ninku nga kits'insi nginkun Ntiana ante nkjún xu'bi.

²⁹ B'a incha kitsú jóo at'aha kj'ai nistjihin kieke Trofimo, nda xi nanki Efeso nibaha, nk'ie nga tjenko Pablo ajin nantio. B'a incha kitsú kjuankjink'uhun jóo nga Pablo jas'enko ndo má ma natsihin ninku.

³⁰ As'ai xaahan incha kits'in ngayjee xuta nkjiun ko incha tsangatsanka nga j'ai. Incha jakj'ánijé Pablo, kikjebéfe nga kik'onsje natsin ninku ko tjen'yún y'échjáha ankjua natsiun. ³¹ Nk'ie nga ja mjehe xuta nantio ts'in'ien Pablo, tsichuhu én nda jun k'aku Roma nga xaahan t'incha ts'in ngayjee xuta Jerusalem. ³² Kítsa kinchja njaha já juhun ko tsangatsanka má nga kama ñja xuta nkjiun. Nk'ie nga kieke xuta nga nibá nda jun k'aku ko já juhun, najmi ta kingjáha ra Pablo.

³³ As'ai j'ai tiña nda jun k'aku, jakj'ánijé Pablo ko b'a kitsú nga jo n'úkicha s'et'a'yuhun. Kingjásjaiya yá ndaha niu ko mí nihi xi kuats'in. ³⁴ Tunga b'i ngjáhan kinchja xuta ko ndaha najmi kamankjihin nda jun k'aku ni xi tímo, at'aha xaahan t'incha ts'in xuta. Kui nga b'a kitsúhu nga ngjuainijé Pablo má tjintu já juun. ³⁵ Nk'ie nga tsichukoho já juun antjó xi tjín má incha tjintu, santaha ts'agankihí já juun Pablo, at'aha 'yún kjan t'incha maha xuta nkjiun. ³⁶ Nkjin nkjún incha maha xi b'i t'incha tsu nga yjanki:

—Kat'en ndo!

B'i ts'in tsasinntjai yjoho Pablo

³⁷ Nk'ie nga ja tín'ekjas'en Pablo má incha tjintu já juun, b'i kitsúhu nda jun k'aku:

—¿A kama kuinchjakoho ichí?

B'i kitsú nda jun k'aku:

—¿A mahi én griego? ³⁸ ¿A najmi jihí nda Egipto xi nd'ai ngáha k'in kontraihi nda títjun Roma ko k'inkoi ante kixiu ñju mij já ts'ink'ien animá?

³⁹ B'i kitsú Pablo:

—Nda judioná. Tarsó kitsian, nanki chánka xi tijnajihin ante Cilicia. Tíbankihi. K'uaíntení ichi nga kuinchjaka xuto.

⁴⁰ Nk'ie nga kik'aintehe, tsasinndjusún Pablo antjó ko kingjénk'a ntsja tu xi ngjuén jyuhu xuta. Nk'ie nga kingjén jyu xuta, as'ai én hebreo kinchja Pablo.

22

¹ —Jun já nts'e ko já xinkján, tasinñju mo ni xi xinnu nd'ai nga kúásinka yjona.

² Nk'ie nga kint'é xuta nga én hebreo tinchja Pablo, tu sahá 'yún kindyjanta nch'ánch'án sa.

³ B'i kitsú Pablo nga ngjindju:

—Nda judioná. Tarsó kitsian, nanki xi tijnajihin Cilicia, tunga nanki xu'bihí kama chá. Gamaliel tsakúya sisinna xi nkú ts'in tjña kjuatexumaha ntje cháná. B'a ta ts'in 'yún kitsenkján Ntiana xi nkúhu jun ngatento. ⁴ Kitsjennkí unkie xuta xi s'ejihin Jesu nga mjena ts'ink'ién kai. Jakj'anijé ko kits'inkjas'en nubayá jáx'in ko jminchjín. ⁵ Kama kuitsuya nga kjuaxi ni xi tíxian nda na'mi títjuun ko ngayjee jáchá xi ta tjihin xá. Nistjin nk'ie kui incha kitsjana xujun xi ts'inkjas'ehe xutaná xi tjín nanki Damasco má nga kama xá xi tífihina. Ngjingsja Damasco xuta xi yjankihí Jesu tu xi kjuáikonijéhena Jerusalem, má nga n'enijéhe ra.

⁶ Tunga ni xi kamahá, nk'ie nga títs'ian niyá kō nga ja tíbichú tiña Damasco, nkú ra ma masen nistjin niu, tu tjen'yún y'étjindaihína nku nd'í chánka xi nibajehen nk'a ján. ⁷ Jáikijne t'anankiu kō kint'e nku ntá xi b'a kitsúna: “Saulo, Saulo, ¿á unchahani?” ⁸ As'ai kingjasjáyahá: “¿Yáha ji, Nda Ntia?” Kō b'a kitsúna: “An Jesu xi nibáha Nazaret xi unchai.” ⁹ Já xi tjenkōna kieke nd'íu kō kitsankjún, tunga najmi kint'éhé ntahá xi kinchjakona.

¹⁰ 'As'ai b'a kixihin: “¿Mí nihi xi mjehi nga ts'ian, Nda Ntia?” Kō b'a kitsúna Nda Ntíaná: “Tísintjein kō t'in Damasco. Yo k'úinyahi ngayjee ni xi kis'enda nga tjihin nga n'ei.” ¹¹ As'ai incha kikjebénkina já xi tjenkōna nga ngjikōna Damasco, at'ahá kits'ín kana nga'yúhūn nd'íu.

¹² 'Damasco tíjña nku ndá xi 'mi Anania xi 'yún benkjún Ntíaná, xi ts'íntjusun xi nkú ts'ín tjt'a kjuatéxumahá Moise. Nda nchjanijmíyahá ra ndo ngayjee xuta judio xi tjín yo. ¹³ Kui xi j'aisena kō b'a kitsúna: “Nda nts'e Saulo, katuma chji ngáha ri.” Ta kuihi chubō kama chjina kō kieke xi nkú tjín. ¹⁴ B'a kitsúyana: “Ntiahá ntje cháná j'ájihin, nga ji xi kamankjihin ni xi mjehē kō nga chái Nda xi naxu nginkun Ntíaná kō nga kuinú'yái ntahá. ¹⁵ At'ahá ji k'úinyaihi ngayjee xuta yáha kui kō kuixínyaihi xuta ni xi kiyai kō kinu'yái. ¹⁶ Nd'ai najmi ta chuyá sahani. Tísintjein. B'a t'ihin Nda Ntíaná nga kats'ínndyjat'ahi jéhi nga saténtái.”

¹⁷ 'As'ai jáa Jerusalen. Nk'ie nga tínchjaka Ntíaná natsihin ninku, kama chjina nku ni xi nkúhu nchini kik'aina. ¹⁸ Kieke Nda Ntíaná kō b'a kitsúna: “N'e xatíhi yjohi nga kitsa titjui Jerusalen. At'ahá najmi ts'ínsihin jóo én xi kuixínyaihi nga k'úinyaihi yáha an.” ¹⁹ B'a kixihin: “Ji Nda Ntia, be jóo nga xki ni'ya sinagoga ngjik'anijé kō kingjahá xuta xi s'ejihin ji. ²⁰ Kō nk'ie nga t'n'ek'ien Esteban, xi kitsúyahá xuta yáha ji, ta síjña yo kō kisasinna ni xi kamoō, kō santaha kikunntá najyuhūn já xi kits'ínk'iehen.” ²¹ Tunga b'ahá kitsúna Nda Ntíaná: “T'in. At'ahá kjin ts'inkjíhi nga k'úinseihí xuta naxinantá xi tjín asunntee.”

B'i kama nk'ie nga mjehē xuta nga s'ehē Pablo

²² Tíbasínñjuhu xuta Pablo, tunga nk'ie nga b'a kitsú, b'i incha kitsú xuta:

—Tu sahá kat'en ndá xi b'a tjíun! ¡Najmi machjéhen tsa k'úéjña t'k'un!

²³ Tu nku xaáhan ní incha kits'ín kō incha tsakúchji nga tu ni xí najmi incha kisasíhín ra ni xi kitsú Pablo.

²⁴ Kui nga b'a kitsúhu ndá jun k'aku Romá nga n'ekjas'en Pablo má b'entu já juun. B'a kitsú nga s'ehē tu xi kuitsuyaha á b'a ts'ín t'íncha kjintáyanehe ra xuto. ²⁵ Tunga nk'iehé nga ja tjín'yúhūn já juun nga ngjuáha, b'i kitsú Pablo nga kingjásjaiyahá ndá jun xi síjña yo:

—¿A kama s'ehē nku ndá Romá xi najmi kjee n'ekokjua?

²⁶ Nk'iehé nga kint'é ndá juun niu, as'ai ngjisehe ndá jun k'aku kō b'i kitsúhu:

—¿Ahá yaní ni xi t'n'ei? Nda Romahá niu.

²⁷ As'ai ndá jun k'aku j'aik'úhūn Pablo kō b'i kitsúhu:

—T'inyaní, ¿a ndá Romá ní?

—Johon —kitsú Pablo.

²⁸ As'ai b'i kitsú ndá jun k'aku:

—Tse nkjún toon kis'enkina nga nku ndá Romá kits'in ma yjona.

—Tunga an b'a ts'ín kitsinná —kitsú Pablo.

²⁹ Kui nga tjen'yún incha ngji t'axíhín já xi tjíhin nga ngjuáha ra Pablo, kō santaha ndá jun k'aku kitsankjún nk'ie nga kamankjihin nga nku ndá Romá xi y'ét'a'yún nga jakj'ánijé.

B'i ts'ín tsasinko yjoho Pablo nginkun já tjíxá judio

³⁰ Nistjin xi ma ndyjuun mjehē ndá jun k'aku Romá nga skue sisin á t'ibatéjénehe ra já judio Pablo. Kui nga kikjexíhín ra n'úkicha xi tjt'a'yúnkohō ra kō b'a kitsú nga kama

ñjakú já nã'mi k'aku kò ngayjee já tjíxá judiò. As'ai kik'onsje Pablò kò tsasínjña nginkun jóò.

23

¹ As'ai kinchja Pablò nga tsase ts'íhìn rã já tjíxá xi kama ñjakú yò. B'ì kitsú:

—Jun já nts'e, santaha nd'ai je tjíya kjuankjintak'unna nginkun Ntíaná xi nkú nga ts'ín tífika yjona.

² As'ai Anania xi tjíhìn ndã nã'mi tíjtjun b'a kitsúhu já xi kabinchat'a tiñaha Pablò nga kujich'on'a. ³ B'ì kitsú Pablò:

—Ntíaná k'on'ahi ji, ndã johonkjin. Yò tinchin nga tíchaseihì tsa nda kò tsa najmi nda títs'ian nga tíchaseihì kjuatéxumoo, tunga tí'mi kontrahá rì ni xi tjít'a kjuatéxumoo nga tí'baihini kjuã nga kujich'on'ana.

⁴ As'ai b'ì incha kitsú já xi kab'entu yò:

—¿Á ch'on tí'mihì rì ndã nã'mi tíjtjun xi Ntíaná kitsjá xáha rã?

⁵ B'ì kitsú Pablò:

—Jun já nts'e, najmi be tsa ndã nã'mi tíjtjun niu. At'aha b'a ts'ín tjít'a éhen Ntíaná: "Najmi tu ch'on ts'ín chubayanéi ndã tjíxáhi."

⁶ As'ai kikié Pablò nga tjín ajihìn já tjíxóò k'ua já saduseò kò k'ua já fariseò. Kui nga 'yún kinchjaha nga b'ì kitsú:

—Jun já nts'e, ndã fariseóná kò tã já fariseò xi chána. Tín'ekokjuana at'aha tíkuyáha nga kj'uaíya ngáha rã xuta ngabayoo.

⁷ Nk'ie nga b'a kitsú Pablò, as'ai incha y'ésiko xinkjín já fariseò kò já saduseò. Tsakjánya yjohò já xi kama ñjakú yò. ⁸ At'aha já saduseò b'a incha tsu nga najmi tã kj'uaíyaha rã xuta ngabayoo, kò nga najmi tjín ntítsje kò tsa kj'ai sa xi tã tjíntu. Tunga já fariseò s'ejihìn ngayjee ni xu'bi. ⁹ B'ì ngján xaáhan kama. As'ai tsisintjen k'ua já chjine'éhen kjuatéxumoo xi mako já fariseò. B'ì incha kitsú nga ndjá kinchja:

—Ndaha nku ni xi ch'on tjín najmi tísakújinnì tsa kits'ín ndai. Kutsa nkuhú ntítsje kò tsa tjín xi kinchjakohò.

¹⁰ Nk'ie nga ja 'yún tíincha b'ésiko xinkjín jóò, kitsankjún ndã jun k'aku Romã at'aha tsa ts'ín xihì jóò Pablò. Kui nga y'éxáha já juun nga incha ngjuaik'asjejihin Pablò ajihìn jóò tu xi ngjuaikohò má incha b'entu jóò.

¹¹ Nístjen xi ma ndyjuun Ndã Ntíaná tsakúchjhi yjohò Pablò kò b'ì kitsúhu:

—Tjen nga'yíhìn yjohì. At'aha xi nkú ts'ín kuak'iejña chjiní ei Jerusalen, b'a tã ts'ín k'úejña chjiní nanki Romã.

B'ì ts'ín kis'enda kò kiya nga n'ek'ien'má Pablò

¹² Nístjin xi ma ndyjuun y'éndako k'ua xinkjín já judiò nga najmi kjine kò tã ndaha najmi k'úi santa nkúhu nga ts'íink'ien Pablò kò nga tsa najmi kuayáha Pablò ch'on incha katumat'ain ma. ¹³ Ma rã ts'ati yachán já xi b'a ts'ín y'éndané Pablò. ¹⁴ As'ai ngjisehe já nã'mi k'aku kò jáchá xi tã tjíhìn xá. B'ì incha kitsúhu:

—Ja y'endakoi xinki nga najmi chineì kò najmi s'ì santaha nga kuayáni Pablò. Kò tsa najmi kuayáni ndò ch'on katumat'ain ma. ¹⁵ Kui nga nd'ai jun kò já tjíxá xingisoo b'a t'ihìn ruu ndã jun k'aku nga kats'ín nibánuu Pablò ndyjunni, xi má nga ei chãse sisihun kjuaha. Jin k'úéndai yjoni nga n'ek'iein kintehe ni nga kj'uai ei.

¹⁶ Tunga ntíhì ní nã nichja Pablò kint'é ni xi y'éndamá jóò. Kui nga ngjhi má b'entu já juun kò ngji tsúyaha Pablò niu. ¹⁷ As'ai Pablò kinchjaha nku ndã jun xi kunntá yò kò b'ì kitsúhu:

—T'inkoi ndatii nginkun ndã jun k'aku, at'aha tjín ni xi kuítsuyaha.

¹⁸ Kui nga ndã juun ngjikohe ndatiu má tjíña ndã jun k'aku kò b'a kitsúhu:

—Ndã nubayá xi 'mi Pablò kuanchjana kò kuakankina nga kjúáika ndatii ei. Tjín rú ni xi kuítsuyahi.

¹⁹ As'ai ndã jun k'aku jakj'a ntsja ndatiu kò b'ì kitsúhu nga ngjingásjaiya t'axíhìn:

—¿Mí ni xi tjíhìn nga k'úinyaní?

²⁰ B'i kitsú ndatiu:

—Ja kab'éndako xinkjín já judio nga kuankihi nga ndyjunni n'ekjí Pablo nginkun já tjíxoo. B'a kuitsuhi nga kuase sisihin kjuaha Pablo. ²¹ Tunga najmi tu n'e s'ejinní niu, at'aha ts'ati yachán já tíncha kuyá 'ma nga mjehe ts'íink'ien Pablo. Ntjáná kats'ínkie nga najmi chumi nihi xi incha kjine ko k'úi santa nkúhu nga ts'íink'ien Pablo. Ja tjíntu nda nd'ai nga tíncha kuyáha nga n'etjusuin ni xi incha k'uankihi.

²² As'ai kits'ínkji ngáha nda jun k'aku ndatiu ko b'i kitsúhu:

—Najmi tu ch'a 'miyaihi ni xi kuak'inyaní.

B'i ts'in kin'ekjisehe Pablo nda títjun Feli

²³ As'ai kinchjaha nda jun k'aku jo já jun k'aku ko b'i kitsúhu nga y'éxá:

—T'endo jo unchan já jun xi tsuku incha ngjuaihi, cháte ko kan já jun xi ndje k'úéntusúhun, ko jo unchan xi k'ua lasa, tu xi incha ngjuaihi Cesarea chuba ñja nga jyuun. ²⁴ Ko ta t'endo ndje xi k'úésun Pablo. Tankínko tu xi nda ts'in kuichúhu nginkun nda títjun Feli.

²⁵ As'ai kits'ínnda nda jun k'aku nku xujun. B'i ts'in y'ét'a:

²⁶ “Claudio Lisiá tít'sínkjihi kjuasuniña nda títjun Feli. ²⁷ Nda xi tít'sínkjihi ei, kui xi jakj'ánijéhe já judio ko incha mjehe ts'íink'ien. Tunga nk'ie nga kint'e nga nda Roma niu, as'ai ngjika já junna ko kits'ink'ankia. ²⁸ As'ai kits'ínkjía ndo nginkun já tjíxá judio, at'aha mjena nga skue mí kjuaha tísat'énehe. ²⁹ Kikie nga ngat'aha ni xi tít'a kjuatéxumaha jóo tísat'énehe. Ndahachí najmi ngabaya ko ta ndaha nubayá tjehe ra ndo. ³⁰ Tunga kint'ená nga já judio y'éndako xinkjín xi má nga mjehe ts'íink'ien ndo. Kui nga tít'sínkjihina nginkuin. Ko ta ja kixinyaha já xi tibat'énehe nga tjíhin nga nginkuin kuitsuya mí nihi xi tjínkoho ndo.”

³¹ As'ai nga jyuun incha ngjiko já juun Pablo nanki Antipatri. Kits'in xi nkú ts'in incha kis'exá. ³² Nístjin xi ma ndyjuun já jun xi yjaha sjai incha kik'óya ngáha. Tu já jun xi yjakohó ndje kits'ínko niyá Pablo.

³³ Nk'ie nga incha tsichu Cesarea, kitsjáha nda títjuun xujun ko ta kits'ínkjas'ehe Pablo. ³⁴ As'ai kits'ínnya nda títjuun xujun ko kingjásjaiyaha Pablo má nibáha. Nk'ie nga kint'é nga nda Cilicia niu, b'i kitsú:

³⁵ —Kuasinnjúhu nk'ie nga incha kj'uai já xi tibat'énehi.

As'ai y'éxá já xi kikuntáha Pablo ni'ya masehen Herode.

24

B'i ts'in tsasinntjai yjoho Pablo nginkun nda títjun Feli

¹ Nk'ie nga j'a un nístjin, as'ai tsichu nanki Cesarea nda na'mi títjun Anania ko tjenko k'ua jácháha xuta judio ko nku nda chjine'én xi 'mi Tertulo. Incha tsichuténe Pablo nginkun nda títjuun. ² Nk'ie nga ngjichj'a Pablo, as'ai kik'atuts'ihin Tertulo nga tsat'énehe. B'i kitsú:

—Máb'achjíhi ra ji, nda títjun, tjínni kjuajyu nd'ai. Nda n'e tibatexumakoi kjuankjintak'uhin ngandaha naxinantáni. ³ Kui nii xi tehente ko tu má antehé ni tsjo maní ko 'baihi máb'achjíhi ji, nda títjun Feli. ⁴ Tunga najmi mjehéna tse ts'instihi. Kui nga títbankihi ra nga tasinnjúhuni kutju.

⁵ Yai nga nku nda ch'onk'un nda xu'bi. Tíbinchá'a ngayjee xuta xi ntje judio tjehe ra xi tjin asuntee. Nda xi nda k'akuhu já xi yjankihi nku nda xi nibáha Nazaret. ⁶ Najmi benkjún ninkuni. Kui nga kichjubénijeheni ko mjeni nga n'ekokjuai kai xi nkú ts'in tjíña kjuatéxumani. ⁷ Tunga nda jun k'aku Lisiáhá j'aikje'á kjuayúnni ndo. ⁸ B'a kitsúni nga jin xi tibat'éneji ndai, nga ji xi tjíhin nga kjúáiseihi. Chasjaiyahi tu xi chahani mí kjuaha tibat'éneheni ndo.

⁹ Já judio xi kab'entu yo ta ngji kontraha Pablo. B'a incha kitsú nga kjuaxi niu. ¹⁰ As'ai nda títjuun tsakú Pablo tu xi kuinchjaha. B'i kitsú Pablo:

—Tsjo mana nga kúásinka yjona nginkuin, at'aha be nga ja nkjin nú tjihin nga tibatexumaihi nankini. ¹¹ As'aihi tjihin te jo nistjin nk'ie nga ngji ts'intsoho Ntiani Jerusalen. Kama chasjaya nga kjuaxi ni xi tixian. ¹² Najmi ch'a y'esika ko a ra tsincha'a xuta má ma natsihin ninku, ko ta ndaha ni'ya sinagoga, ta ndaha ajin nantio. ¹³ Najmi tjin xi nkú ts'in kuakúchjhi jái ni xi tít's'ínk'anjina.

¹⁴ Tunga xinyahá ra kui ni. Benkján Ntiahá ntje cháni nga tít's'ian ni xi tsakúya Jesu. Jóo bi b'a tjincha tsu nga najmi nda kui ni. S'ejinna ngayjee ni xi tjit'a kjuatexumani ko xujuhun já profeta. ¹⁵ An tikuyáha ni xi ko ta jái tjincha kuyáha, nga Ntiana ts'ínkj'áiya ngáha ra ngayjee xuta ngabayoo, xi nda kits'in ko xi najmi nda kits'in. ¹⁶ Kui xáha ts'in kjuay'un tehentehe ra yjona nga je s'eyaha kjuankjintak'unna nginkun Ntiana ko nginkun xuta.

¹⁷ Nkjin nú kamana nga najmi tsátejña Jerusalen. Nk'ie nga kik'óya ngáhana, jáitsja chje ninku. Kitsja toon ko chu ninku. ¹⁸ B'a kits'ian má ma natsihin ninku ko nk'ie nga ja tít's'in je yjona nginkun Ntiana, kikiena k'ua já judio xi niba ante Asia. Najmi 'yún tjin xuta kui chubo ko najmi ch'a xaáhan tjincha ts'in. ¹⁹ Kuihi já judio ts'e Asia xi tjihin nga kj'uaí nginkun nga kuatéjehena tsa tjin ni xi tjinkoho an.

²⁰ Tsa najmi tjin jóo, kui jái katsúya mí ni ch'on tjihin xi kis'ejña chji nga kits'ian nk'ie nga ngjia nginkun já tixá judio. ²¹ Tu kuihi ni xi kits'ian. Nk'ie nga tijiñajihin, 'yún kinchja nga b'i kixian: “Tín'ekokjuanu nd'ai at'aha tikuyáha nga kj'uaíya ngáha ra xuta ngabayoo.”

²² Nda títjun Feli be sisin nkú tjihin ra ni xi tsakúya Jesu, ko nk'ie nga kint'é ni xi títso Pablo, y'éjnat'ía kjuo nga b'a kitsúhu jóo:

—Nk'ie nga kj'uaí nda jun k'aku Lisa, kuasáiyaha kjuanu.

²³ As'ai y'éxá nda jun k'akuhi já xi tikuntáha Pablo nga ngjuáya'yún tunga ta kitsjantehe ra nga kama kjuátsú'ba ndai ko nga kama kj'uaíkohe xuta xinkjin ni xi machjéhen.

²⁴ Nk'ie nga j'a chuba nistjin, j'aiko chjuuhun nda Feli. Nku na xi ntje judio tjehen ra xi 'mi Drusila tijnako ndo. Y'éxá já xi incha ngjikj'á Pablo ko kingásjaiyaha nkú tjihin ra ni xi tsakúya Jesu ko á s'ejihin ra jóo. ²⁵ Y'éjña chji Pablo xi nkú ts'in kama naxu kuintsubahaná nginkun Ntiana, xi nkú ts'in k'úech'oho raá yjona ni xi mjehe animaná, ko nga Ntiana kuasehe ni xi nda ko ni xi najmi nda tít'eé. Nk'ie nga kint'é nda títjun Feli ni xi kinchja Pablo, kitsankjún ko b'i kitsú:

—Katumaha ri, b'a tjiun. Nk'ie nga sakúntena kuinchja ngáhara.

²⁶ Kinchja yaha nda títjun Feli Pablo, at'aha b'a kitsú tsa tu ahá ni Pablo tsjáha toon tu xi ts'in ndaihi ra. Kui nga nkjin niyá kinchjaha ra ko kinchjanijmiko. ²⁷ J'a jo nú, as'ai Porcio Festo y'ejña ngáha nda títjun antehe nda Feli. Nk'ie nga jet'ain xáha nda Feli, tu nku kingjáya'yuhún Pablo, at'aha mjehe nga nda skuehe xuta judio.

25

B'i ts'in tsasintjai yjoho Pablo nginkun nda títjun Festo

¹ Nk'ie nga j'a jan nistjin nga kits'ínkjáihin xáha Festo, as'ai tsitju nanki Cesarea nga ngji Jerusalen. ² Yo incha kinchjakohe já na'mi k'aku ko já tixáha xuta judio nga incha ngji kontraha Pablo. ³ Incha tsankihj nda títjun Festo nku kjuanda, nga ts'in nibá Pablo nanki Jerusalen. At'aha incha mjehe ts'inndjuu ni xi y'énda, nga ts'ínk'ien Pablo aya niyoo. ⁴ Tunga b'ahá kitsú Festo nga tu nku nanki Cesarehá s'eya'yún Pablo ko nga yo ja tífi. ⁵ B'i kitsú ya:

—Kats'ínkona niyá januu xi tjihin xá. Tsa tjin ni ch'onk'uhun xi kits'in ndo, incha katatéjéne.

⁶ Ts'andayahá Festo yo nkú ra ma jin ko tsa te nistjin. As'ai ngji nanki Cesarea. Nistjin xi ma ndyjuun y'ejña ante má nga ts'in kjuo ko y'éxá já xi incha ngjikj'á Pablo. ⁷ Nk'ie nga jas'en Pablo, j'aik'úhun já judio xi nibaha Jerusalen ko tsatéjénehe. Nkjin tikjá ni ch'onk'un xi incha kikjanénehe Pablo, ni xi najmi incha kamaha y'éntuchji.

⁸ As'ai b'i kitsú Pablo nga tsasinntjai yjoho:

—Najmi chumi jéhe xi tjenna. Najmi ngji kontraḥa kjuatéxumaha xuta judio, ta ndaha ninku, ko ta ndaha nda títjun k'aku Cesar.

⁹ Tunga mjehé ra Festo nga nda skuehe já judio, kui nga b'i kitsúhu ra Pablo:

—¿A mjehi k'úin Jerusalen tu xi ján ts'ihinna kjuahi?

¹⁰ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Síjña nginkun nda xi kitsjá xáha nda títjun k'aku Cesar ko má nga tjihin nga n'ekokjuana. Ya sisin nga najmi chumi nihi xi kits'ihin xuta judio. ¹¹ Tsa ch'on kits'ian ko tsa tjeḥen ra ngabaya ni xi kits'ian, ta tsjanté nga kuayá. Tunga najmi kjuaxihí ngayjee ni xi tíchjaninéna. Kui nga najmi ma ts'inkjas'eḥen ra yjona jóo. Tíbankia nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjuana.

¹² As'ai Festo ko já xi basinkoho incha kinchjanijmíyaha niu ko b'i kitsú nga kinchjako Pablo:

—Ji tíbinchi nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjuahi. Nda títjun Cesar k'úinsejhi ma.

B'i ts'in incha kinchjanijmíyaha kjuaha Pablo nda rei Agripa ko nda títjun Festo

¹³ Nk'ie nga j'a chuba nistjin, tsichu Cesarea nda rei Agripa ko na Berenice nga incha ngjikaniñaha nda títjun Festo. ¹⁴ Nkjin nistjin incha ts'andayaha yo ko Festo kitsúyaha nda rei kjuaha Pablo. B'i kitsúhu:

—Ei tíjña nku nda xi tu nku kikj'áya'yúhún nda Feli nubayóo nk'ie nga jet'ain xáha.

¹⁵ Nk'ie nga ngjia Jerusalen, já na'mi k'aku ko jácháha xuta judio incha tsatéjénehe ndo ko tsankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien. ¹⁶ Kixinyaha jóo nga najmi b'a ts'in nkaha já tíjá Roma, tsa chuba tsjáhá kjuá nga n'ek'ien xuta. At'aha tsa tjín xi tsatéjéne, tjihin nga ta kuasinjña xi tsatéjénehe tu xi kama kuasinkoho yjoho ngat'aha ni xi tíchjaninéhe.

¹⁷ 'Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi jóo ei, najmi kits'ink'andaya. Tjen'yún tsatéjñana nistjin xi ma ndyjuun ante má nga ts'ian kjuá ko y'exá já xi ngikj'á ndo. ¹⁸ Tunga nk'ie nga kinchja já xi tíincha batéjénehe, ndaha nku ni ch'on tjín xi kits'innkjíhín k'an ngjinéhe. ¹⁹ Tu ni xi ts'e ninkuhu ní ko nku nda xi 'mi Jesu incha y'ésiyáha. Ja k'ien ndo, tunga b'ahá títsu Pablo nk'ie nga tíjña ndo.

²⁰ 'An najmi be xi nkú ts'in k'uendáhana nku kjuá xi b'a tjín. Kui nga kingjasjáyaha ra Pablo tsa mjehé ngjuaihi Jerusalen tu xi yo n'ekokjuaha. ²¹ Tunga tsankihí Pablo nga tu sahá s'eya'yún ko nga nginkun nda títjun xi tíjña Roma n'ekokjuá. Kui nga b'a kixihinna nga s'eya'yúhun santa nkúhu nga kamana ts'inkjisehe nda títjun k'aku Cesar.

²² As'ai b'i kitsú nda rei Agripa:

—Ko an mjena kuasinñjúhu ndo.

—Ndyjunni kuasinñjúhi —kitsú Festo.

²³ Kui nga nistjin xi ma ndyjuun tsichuhu Agripa ko na Berenice. Tsjo nkjún kama nga incha jas'en má ma kjuá. Incha tjenko já jun k'aku ko já k'akuhu naxinantóo. As'ai y'exá Festo nga ngjuaihj'a Pablo ko ²⁴ b'i kitsúhu jóo:

—Ji nda rei Agripa ko ngayjee xuta xi kama ñjakúinná, á ndo ei. Ngayjee xuta judio xi tjín Jerusalen ko xi tjín ei tíincha batéjénehe. Tíincha kjintáya nga tíbankina nga tsja kjuá nga n'ek'ien ndo. ²⁵ An najmi tsakújinna ni xi kits'ín ndo xi tjeḥen ra ngabaya. Tunga kuihi tsanki nga nda títjun xi tíjña Roma ts'íinkokjuaha. Kui nga b'a kixihinna nga ja ts'inkjihina yo.

²⁶ 'Tunga najmi bená mí nihi xi k'uet'á xujun xi ts'inkjíhi nda títjun k'aku xi kitsjá xána. Kui kjuaha nga ei kuats'in nibáhana ndo nginkun ko ngikuin ji, nda rei Agripa, tu xi chasjaiyaha raá ko b'a ts'in sakúhuna én xi ts'inkjíhi nda títjuun. ²⁷ At'aha b'a mana nga najmi chumi ni chjhi ra tsa chuba ts'inkjíná nku nda nubayá nga najmi xinya mí kjuaha tsatéjénehe.

¹ As'ai nda rei Agripa b'i kitsúhu Pablo:

—Kama chubai nga kuisinkoi yjohi.

As'ai kingjennk'a ntsja Pablo ko kinchja nga tsasinko yjoho:

²—Tsjo nkjún mana, nda rei Agripa, nga kama kúásinka yjona nginkuin nd'ai ngat'aha ngayjee ni xi tibatéjéna ja judio. ³ At'aha ji ya sisin xi nkú ts'ín tijná sin cháha xuta xi ntje judio tjeheh ra ko ni xi b'ésiyáha. Kui b'a maha, tbankihi ra nga n'etsentai nga kuasinñjuní.

⁴ Be ngayjee xuta xi ntje judio tjeheh ra xi nkú ts'ín tsátejñajihin nkúhu nga ndyjana. At'aha tsátejñajihin xutana ko Jerusalem tsátejña. ⁵ Ko ta be ya jóo ko kama kuitsuya tsa mjehe, nga tehente kits'intjusan xi nkú ts'ín tijná niyáha ja fariseo, ja xi 'yún je fiko ni xi s'ejinni.

⁶ Nd'ai síjña ei nga tín'ekokjuana at'aha tikuyáha nga Ntiana ts'íntjusun ni xi kitsúya títjuhun ntje cháni. ⁷ Ta kui nihi xi tíncha kuyáha nga ts'ínkjáihin xutani xi te jo maha ntje chá xi y'aha ra. Kui kjuaha nga tíncha ts'intsjoho ra Ntiana nistjin nistjen. Nda rei Agripa, tibatéjéna ja judio ngat'aha ni xi an tikuyáha. ⁸ ¿Á najmi s'ejihinnuu nga Ntiana ts'ínkj'áiya ngáha ra xuta ngabayoo?

⁹ Nistjin nk'ie b'a kixian nga tjihin nga kfin kontraha xuta xi s'ejihin Jesu, nda xi nabaha Nazaret. ¹⁰ B'a kits'ian Jerusalem. Ja na'mi k'aku kitsjana kjuá xi má nga ts'inkjas'en nubayá xuta xi yjankihi Jesu. Ko nk'ie nga n'ek'ien, an ta kits'inj'a nga b'a n'ehe. ¹¹ Nkjin niyá ko xki ni'ya sinagoga kits'in'uhun tu xi najmi ta skuenkjúhun Jesu. Tu xi 'yúhún kits'in unkie xuta xu'bo ko kitsjennki unkie santaha tu má nankihí ni.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín jakj'áha Jesucristo

¹² Kui nii kits'ian. As'ai y'éxana ko kitsjana kjuá ja na'mi k'aku nga kfián Damasco. ¹³ Tunga nk'ie nga tít's'ian niyá, ji nda rei, nk'ie nga masen nistjiun kieke nku nd'í chánka xi nibaha nk'a jan. 'Yún tsat'ai sa nga nd'íhi ts'íu. Kits'ín ndzjena ko ta kits'ín ndzjehen ja xi tjenkona. ¹⁴ As'ai tsixuntui t'anankiu ko kint'e nku nta xi én hebreo kinchjakona. B'a kitsúna: “Saulo, Saulo, ¿á unchahaní? ¿Á ta ji tín'e'uhun ri yjohi?”

¹⁵ 'As'ai b'a kixian: “¿Yáha ji, Nda Ntia?” B'a kitsúna Nda Ntiana: “An Jesu xi unchai. ¹⁶ Tunga tsintjenni ko t'in. Kuakakuchjhi ra yjona tu xi n'exát'ahaní ko tu xi kuixinyahani ni xi kuayai ko ni xi cha sai askahan. ¹⁷ Ts'inkjisehe xuta judio ko xi najmi judio. Najmi tsjanté tsa incha ts'ín'uhin. ¹⁸ Chjúx'ánki tunkun xuta tu xi kuitjuhu má jyuun nga kjuas'eheh má ndzjeen, tu xi kuitjujihin ajin nga'yúhun ndanindo nga ts'ínkjáihin Ntiana. Ntiana ts'ínndyjat'aha ngatitsuhun ko tsjáha ante ajihin xuta xi bichú ma je nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin an.”

¹⁹ Kui b'a maha, nda rei Agripa, kint'e'éhen ra xi tsakúchjina yjoho, xi nibaha nk'a jan. ²⁰ Títjun y'enijmíhi éhen Ntiana xuta xi tjin nanki Damasco, ko askahan xi tjin nanki Jerusalem ko ngayjee nanki xi tjin ante Judea, ko santaha xuta naxinantá xi tjin asuntee. B'a kixihin nga nguaikj'áha ra animaha ko ts'ínkjáihin Ntiana, ko nga ts'ín ni xi kuakúchji nga ja kits'ínk'óntjaiya animaha. ²¹ Kui kjuaha nga jakj'ánijéhena ja judio natsihin ninku ko kama mjehe nga ts'ínk'ienna.

²² Tunga Ntiana há tbasinkona santaha nd'ai. Kui nga síjñahana ei nga tinchjaka xuta x'an ko xi nchiná. Tixinya ni xi ta kitsúya ja profeta ko Moise, ni xi tjihin nga kuitjusun. ²³ At'aha kui xi b'a kitsú nga tjihin nga un skuehe xi kits'ín nibá Ntiana ko nga kui xi tjun kj'uaíya ngáha ra ngabayoo, tu xi b'a ts'ín ts'ín ndzjehen ra xutani ko xuta naxinantá xi tjin asuntei xi nkú ts'ín k'uankihi.

²⁴ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo nga tbasinko yjoho, as'ai b'i kitsú nda títjun Festo nga kikjintáya:

—Ja tíma lukui, nda Pablo! At'aha 'yún mahi xujun, kui nga ja tíma lukuhuni.

²⁵ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Najmi luka, nda títjun Festo. Kjuaxi ko b'a tjin ni xi tinchja. ²⁶ Nda rei Agripa be ni xu'bi. Kui nga tinchja kixi kixihina nginkun. At'aha behe k'an nga beyje nda rei

ngatentee ni xu'bi. Najmi nku ante xi tijná 'ma má nga b'a kamoó. ²⁷ Ji nda rei Agripa, ¿a s'ejihin ni xi kitsú já profeta? Be nk'ie nga s'ejihin.

²⁸ B'i kitsú nda rei Agripa:

—Chuba mahá ndyjaha nk'ie nga n'e maní nku nda xi s'ejihin Jesucristo.

²⁹ As'ai b'i kitsú Pablo:

—Ndaha tsa chuba ndyjaha ko tsa tse ndyjaha, tunga t'bankihí ra Ntiana nga najmi tu nku ji, ko ní ngatentee xi t'basinñjuna nd'ai kuichú ma xi nkúhu an, tunga najmi kohó n'úkicha xu'bi s'et'aha.

³⁰ As'ai tsintjen nda rei, nda títjuun, na Berenice ko ngayjee xi incha kab'entukoho yo. ³¹ Incha ngji nchjanjmíya t'axín kjuo. B'i incha kitsúhu xinkjín:

—Najmi ngabaya ko ta ndaha nubayá tjeheñ ra ni xi kits'ín ndo.

³² As'ai nda rei Agripa b'i kitsúhu nda títjun Festo:

—Tsa najmi tsanki ndo nga nginkun nda títjun k'aku Cesar n'ekokjua, kama n'e ndaíhi kai.

27

B'i ts'ín kin'ekjí Pablo nanki Roma

¹ Nk'ie nga j'ai kjuá nga t'jihin nga n'ekjíní ante Italia, as'ai kin'ekjas'en Pablo ko kj'ai sa já nubayá aya ntsja nku nda jun k'aku xi 'mi Julio. Kui xi tijnajihin já jun xi 'mi Já juhun Nda títjuun. ² Tsitjas'ein nku tsutsu xi nibaha nanki Adramitio xi ja ma kuitjuhú nga ngjuai nanki xi tjin ante Asia. As'ai kin'ei niyá ntá. Ta ngjikoni Aristarco, kui xi nibaha Tesalonika, nanki xi tijnajihin ante Macedonia. ³ Nistjin xi ma ndyjuun tsichii nanki Sidon, ko nda jun Julio kits'fhin nku kjuanda Pablo. Kitsjantehe nga ngitsubek'un já xi nda nchjakoho ko nga kui jóo tsjaha ni xi machjéhen.

⁴ As'ai tsitjukoí tsutsu yo ko tsitjandái xjo Chipre, at'aha tjen kontrani ntjo. ⁵ Tsitjatikjái ntáchak'uun andaihi Cilicia ko Panfilia ko tsichii nanki Mira, nanki xi tijnajihin Licia. ⁶ Yo kisakúhu nda jun k'aku nku tsutsu xi nibaha nanki Alejandria ko ante Italia tífi. Yo kits'inkjas'enni. ⁷ Nkjin nistjin kin'e nda ndai niyá ntá ko tu 'yaha tsichu tiñai ankjín nanki Gnido. Tjen kontra sani ntjo, kui nga tsitjahani ankjín nanki Salmon ko y'etjindaihi xjo Creta. ⁸ Tu nku b'ahá ts'ín 'ni kin'ei niyá ntá andaihi xjo Creta. Askahan tsichii nku ante xi 'mi Ante Tsjo K'un xi tijná mahá nanki Lasea.

⁹ Nkjin nkjún nistjin ts'ayani ngat'aha ntjo ko ja t'ibichú tiña nistjin nga ch'on ma nga tsutsu bankínkaá, at'aha ja t'ibichú tiña nistjin chunch'óon. Kui nga b'a kitsúhu Pablo:

¹⁰ —Jun já, ndzjen tímana. Tsa kuankínndjaá, ch'on kamat'aán. N'endyja tsutsuu ko ch'áha, ko santaha kjuichúkjuá nga kuayáá ko ná.

¹¹ Tunga najmi kits'ínsihín ra nda jun k'aku ni xi kitsú Pablo. Tu ni xi kitsúhu nda xi ts'ínko tsutsuu ko nda xi ts'e yoo tsasínñjuhu. ¹² Ante xu'bo ya najmi nda ma tsa yo n'ekj'a nistjin chunch'óon. Kui nga nkjin incha kamaha xi b'a incha kitsú nga tu sahá nda tjin nga incha kuitju yo, tsa tu ahá ni b'a ts'ín incha kuichú Fenice, nanki xi tijnajihin xjo Creta. Yo má bichú tsutsu ko nda ts'ín s'entu. B'a ts'ín yo kama incha ts'ínkj'aha nistjin chunch'óon.

B'i ts'ín kamané ntjo tsutsu xi tjíya Pablo

¹³ As'ai kitsjen nku ntjo xi najmi 'yún, xi nibaha ajin ntáchak'uun. B'a kamaha jóo tsa nda ts'ín ngjuai tímahá. Kui nga tsitjukoho tsutsuu ko incha ngjiko tiña andai xjo Creta. ¹⁴ Tunga najmi ts'andayahá ra nga kama nku ntjo xi tu xí 'yuhún, xi nibaha asun t'anankiu. Be jóo nkú 'mi ntjo. ¹⁵ Kui xi kikjebéfe tsutsuu. Najmi ta kama tsankinkohoni má nga mjeni. Kui nga kik'ainteheñi nga ngjuaikohoni ntjo.

¹⁶ As'ai tsitjandái nku xjo ichí xi 'mi Cauda. Kui xi y'échjaha ichí ntjo, ko tu 'yaha kamaní kichju'yúin tsutsu ichí xi y'a tsutsuu. ¹⁷ Nk'ie nga kin'ekjas'ein tsutsu ichí, as'ai n'ú'ya y'é'yúnkjaha jóo tsutsu chánka xi tjenkoí tu xi najmi kuakjahan. Incha kitsankjún tsa tsumí xi tjin ante xi 'mi Sirte kjuas'enjin. Kui nga incha kikjejeñen najjuhun tsutsuu, kui xi basinya'yún ntjo. As'ai kitsjante nga ngjuaikoho ntjo.

¹⁸ Nistjin xi ma ndyjuun 'yún kitsjen sa ntjo. Kui nga incha kikjaníkj'ajin ntáchak'uun ch'áha tsutsuu. ¹⁹ Nistjin xi ma jahan incha kik'anj'ajin santaha ko ni xi ts'inchjén nga fiko tsutsuu. ²⁰ J'a nkjin nistjin nga najmi kama sje ko ta ndaha najmi kama chji niñuu ko ntjo xi 'yún tjennení. B'a tsixín nga najmi ta kuíntsubahani.

²¹ Nkjin nistjin j'a nga najmi chumi nihi kichinei. As'ai Pablo tsasinjña ndju ko b'i kitsú: —Jun já, najmi nda kin'o nga najmi tsasinñjunú, nk'ie nga tsitjukoo tsutsuu xjo Creta. Un tibenuu nd'ai ko tín'e ndyjo ni xi kich'o. ²² Tunga nd'ai b'a tixinnuu nga tjen nga'yúhuun yjonuu, at'aha najmi ch'a kuayá. Tu tsutsuuhú xi ndyja. ²³ At'aha nkui jyún kabakúchjina yjoho nku ntítsjehé Ntia xi ts'ena ko xi ts'inxát'aha. ²⁴ B'a katsúna: “Najmi tu binkjuin, Pablo. Tjihin nga k'úin nginkun nda títjun k'aku Cesar. Ntianá títjsáhi kjuanda xu'bi nga najmi kuayá ngayjee já xi tjíntuyáko hi tsutsuu.” ²⁵ Kui b'a maha, jun já, tjen nga'yúhuun yjonuu. At'aha s'ejinna Ntianá nga b'a kama xi nkú nga ka'mina. ²⁶ Tunga tjíhin ni nga nku xjo kuichúkoná ntjo.

²⁷ Nk'ie nga tsichu nistjen nga ja tjínni jo tuntjái, ko nga ja tífikoni ntjo ajin ntáchak'un Adria, nkú ra ma masen nistjen kieke já xi tíncha ts'ínko tsutsuu nga ja tábichú tiñai ante kixiu. ²⁸ Kui nga kik'achubaha nga nankaha ntóo. Kan tj'ion nku metru kama. As'ai ngjindju sa ko ta kik'achubahá ngáha. Kui xi kama kan ún jo metru. ²⁹ Incha kitsankjún tsa naxiu satékjokoho, kui nga incha kikjaníkj'aha ñju ni xi fáya'yún tsutsuu. Incha mangimjehe nga kitsa kama sen.

³⁰ As'ai mjehé kuanka já xi tíncha ts'ínko tsutsuu. Kui nga incha kikjaníkj'ajihin ntóo tsutsu ichí xi kjit'aha tsutsu chánko. B'a incha kitsú nga incha kjaníkj'a sa ankjín tsutsuu ni xi kjuáya'yúhun tsutsuu. ³¹ Tunga b'ahá kitsú Pablo nga kinchjako nda jun k'aku ko já juun:

—Tsa najmi k'úentu já xu'bi aya tsutsuu, jun najmi k'uankiu.

³² As'ai incha tsatekjá já juun n'ú'ya xi jtít'a tsutsu ichíu. Incha kikjanítja'ba niu.

³³ Nk'ie nga ja tñibá ma sen, Pablo b'a kitsúhu ngayjee jóo nga tjíhin nga incha kjine nichine. B'i kitsúhu:

—Ja tjínnuu jo tuntjái nd'ai nga 'yún tín'enkjíhuun tak'un ko nga tintsuba kjintió. Najmi tíchino niñu. ³⁴ Tíbankihínu nga chinehenu ichí nd'ai. Kuasinkonuu tu xi k'uankihinu. At'aha ndaha nku ntsjaku najmi ndyja.

³⁵ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, as'ai jak'á nku ninkuan ko kitsjáha máb'achjíhi Ntianá nginkun ngayjee jóo. Tsakjánya ko kikjine. ³⁶ As'ai kama 'yún tak'un ngayjee já xingisoo ko ta incha kikjine ninkuon. ³⁷ Jo unchan ko cháte ko kan ún nku mahani ngayjei xi tintsubayai tsutsuu. ³⁸ Nk'ie nga ja incha kikjine niñu, as'ai tu xi kama kijnaha tsutsuu incha kikjaníkj'ajin ntáchak'uun tuniñu xi y'a yóo.

B'i ts'ín tsakjan tsutsu xi tjíya Pablo

³⁹ Nk'ie nga kama seen, najmi kamankjihin jóo má incha tsichu. Tunga kikiehé nku ante kixi má nga tjín tsumí ko incha kama mjehé nga ngjuaike tsutsuu yo, tsa tu ahá ni kuichúko. ⁴⁰ Kui nga incha tsate'yúhun n'ú'ya xi y'aha ra ni xi fáya'yúhun tsutsuu. Incha kikjanítjab'a niu ko kits'ín ndaíhi ni xi bakú niyáha tsutsuu. As'ai kingjénnk'a najyuhun tsutsuu xi basinya'yún ntjo tu xi ngjuaikoho ra ntjo ante kixiu. ⁴¹ Tunga nkuhú ante má nga tjín tsumí tsichu yóo. Yo kisasínkjá'yún ankjín tsutsuu. Ndahachí najmi ta kama kits'inniyáha niu. As'ai t'éhen ntóo kikjexuba astun tsutsuu.

⁴² B'a incha kitsúhu xinkjín já juun nga incha ts'íink'ien já nubayóo tu xi najmi incha kuankajin ntáha. ⁴³ Tunga mjehé ra nda jun k'aku nga ts'íink'anki Pablo, kui nga najmi kitsjantehe nga b'a incha ts'íihin jóo. Tu sa ní b'a kitsú nga tjun kjaníkj'ajin ntá yjoho xi maha ntá tu xi kuichúhu ante kixiu, ⁴⁴ ko nga já xingisoo ngjuaike yáte ko tsa t'íaha tsutsuu. B'a ts'ín incha tsichuhuni ante kixiu ko incha ts'ankiyjei.

¹ Nk'ie nga tsitjujin ntái, kik'inyaní nga Malta 'mi yo. ² Xuta xi tjin xjo xu'bi nda animaha ko nda kits'ínkjáinni. Incha kits'ín'yún nku nd'í chánka, at'aha nch'án ko ts'í t'ib'a kui nistjiun. ³ J'áya Pablo chuba chikín ko y'éntujín nd'íu. As'ai tu tsitjuhú nku ye xi t'ibankaha nt'aihi nd'íu ko kikjinehe ntsja Pablo. ⁴ Nk'ie nga kieke xuta xi tjin yo nga tjenb'ankit'a ye ntsja Pablo, b'i ngján kinchjako xinkjín. B'i incha kitsú:

—Kjuaxi nk'ie nga animá ts'ínk'ien ndai. Ndaha tsa kuitjujin ntáchak'uun tunga Ntíaná najmi mjehe tsa k'úéjña t'ik'un sa.

⁵ Tunga y'étsujnehé Pablo ye ajin nd'íu. Ndahachí najmi chumi nihi xi kamaha. ⁶ Incha kikuyá xuto nga kujin Pablo ko a ra tjen'yún kuayáha. Tunga b'ahá ts'ín j'aha chuba nga t'incha kuya. Nk'ie nga incha kieke nga najmi chumi nihi xi kamaha, kits'ínk'óntjaiya kjuankjintak'uhun. B'a incha kitsú nga nku ntia Pablo.

⁷ Tiña ante xu'bo t'ihin ni'ya nku nda xi 'mi Publio, xi nda títjuhun xjo Malta. Kui xi kits'ínkjáinni. Nda ts'ín kits'ínsinni jan nistjin t'ihin. ⁸ Tunga kjiñña uhún na'mihi Publio. Ch'in t'inchaha ko t'í'aha. As'ai jas'en Pablo má kjiñña. Askahan nk'ie nga kinchjako Ntíaná, kingénne ntsja ko kits'ínk'ihí. ⁹ Nk'ie nga b'a kamo, ta incha j'ai ya k'ái xuta un xi tjin yo. Ta incha kama nk'ihí.

¹⁰ Nkjin ni xi kitsjani xuto, ko nk'ie nga kichjubé ngáhani k'ái tsutsu ta kitsjani ni xi machjén nga n'eé niyá.

B'i ts'ín tsichu Pablo nanki Roma

¹¹ Nk'ie nga j'a jan sá, as'ai tsankinkoi nku tsutsu xi yo kits'ínkj'a nistjin chunch'óon. Alejandria nibaha yoo ko t'ít'a chjihí sénnistjihin ntia Castor ko Polux. ¹² Tsihií Siracusa ko jan nistjin ts'andayani yo. ¹³ Nk'ie nga tsitjuí yo, tsankint'á tiñai nanki xi tjin yo ko tsichii nanki Regio. Nistjin xi ma ndyjuun kamanéi nku ntjo, ko nistjin xi ma johó tsichukoni tsutsu nanki Puteoli. ¹⁴ Yo kisakúni k'ua já nts'eé xi b'a kitsúni nga kuintsubakoi nku tuntjái t'ihin. Nk'ie nga ja kamo kin'eí niyá nga tsankiin nanki Roma.

¹⁵ Já nts'eé xi t'jintu nanki Roma, nk'ie nga kint'é nga tsichii yo, as'ai incha j'aikj'á niyáni má nga 'mi Natsin Apio ko má nga 'mi Jan Ni'ya, yo má n'ekj'a nistjen. Nk'ie nga kieke Pablo jóo, kitsjáha máb'achjihí Ntíaná ko tsjo kik'iehe animaha. ¹⁶ Nk'ie nga tsitjas'ein nanki Roma, kik'aintehe Pablo nga t'axín k'úéjña ko nku nda jun kikonntáha.

B'i ts'ín y'énijmihí Pablo xuta judio xi tjin Roma

¹⁷ Nk'ie nga j'a jan nistjin, as'ai Pablo kinchja ñjakúhu já k'akuhu xuta xi ntje judio tjeheñ ra xi tjin yo. Nk'ie nga kama ñja jóo, as'ai b'a kitsúhu:

—Jun já nts'e, najmi chumi nihi xi kits'ihin xutaná ko ta ndaha najmi ngji kontraña sin chá xi kits'ínkj'as'enná ntje cháná. Tunga xuta xi t'jintuhú Jerusalen kits'ínkj'as'ennijéna aya ntsja já Roma. ¹⁸ Kingásjaiyana ko kama mjehe nga ts'ín ndaína, at'aha najmi chumi nihi xi kits'ian xi tjeheñ ra ngabaya. ¹⁹ Tunga najmi kits'ín yuhú já judio xi t'ibatéjéna. Kui nga tsankihina nga nginkun ndatítjun k'aku Cesar n'ekokjuahana, ndaha tsa najmi tjin ni xi kuatejénehena xutaná. ²⁰ Kui kjuaha nga kinchjahanuu. Mjena skuenuu ko xinyanuu nga t'jínkjá'yúnna n'úkicha i tu ngat'aha nga t'ikuyáha ni xi t'ichuyáá ngayjeé ñá xi xuta Israel.

²¹ As'ai b'i incha kitsú jóo:

—Ndaha nku xujun xi nibaha ante Judea xi t'inchjanijmíyaha ri najmi j'aini, ko ta ndaha já nts'eé xi incha nibáha jan najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kinchja ngat'a ts'i. ²² Tunga mjehéni kuasinñjúi xi nkú ts'ín n'enkjínk'uin, at'aha yai nga tu má antehé ni najmi nda t'ichubanijmíyaha xuta xi yjankihí én xi t'ib'enijmí.

²³ Kui nga incha y'éhe ra nku nistjin nga Pablo kuakúya ko nkjin nkjún xuta incha j'ai kui nistjiun ni'yaha. Nku nistjin kik'aha Pablo nga y'éjña chji ko kitsúya nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Kits'ínchjén xujun kjuatéxumaha Moise ko xujuhun já profeta nga y'éjña chjihí xuta yáha Jesu. ²⁴ As'ai tjin xi kits'ínkjáihin ni xi kitsú Pablo ko tjin xi najmi kis'ejihin.

²⁵ Najmi tsichu ma nkuk_o xinkjín. Nk'ie nga incha kik'atuts'ih_{in} nga incha ngji ni'yaha, b'i kitsú Pablo:

—Kjuaxi ni xi kitsúhu Espiritu Santo ntje chánuu nga kits'ínkinchja nda profeta Isaia.

B'i kitsú:

²⁶ T'ihinseihi naxinantá xu'bo k_o b'a t'ihin:
'Yún kuasinñju tunga najmi kamankjihínnuu,
k_o 'yún chasoo tunga najmi chanú.

²⁷ At'aha ja kama ndjá animaha xuta xu'bi,
kits'ín staya yjoho k_o kik'échja tunkun,
tu xi najmi sku_ehe k_o najmi ku_{in}t'éhe,
k_o najmi kamankjih_{in} ra,

t_a ts'ínk'óntjaiya animaha k_o nga an ts'innkíhi.

²⁸ Kui nga tjíhin nga chahanu nd'ai nga Ntíaná ts'ínkjih_i ra naxinantá xi tjín asuntei é_n xi ts'ínk'ankih_i. Kuihí xuto xi kuasinñjuhu éen.

²⁹ Nk'ie nga b'a kitsú Pablo, 'yún incha kinchjatiko xinkjín já judio. As'ai incha ngji.

³⁰ Jo nú kamaha Pablo nga y'ejñaya ni'ya xi y'échjí sá. Kits'ínkjáih_{in} ngayjee xi tsichusehe. ³¹ Y'énijmí xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná k_o tsakúya nga Jesucristo xi Nda Ntíaná. Kinchja chji chji k_o najmi ch'a xi y'échjaha nga b'a kits'ín.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Roma

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Roma

¹ An Pablo, an nda musu síhin Jesucristo. Ntiana kits'ín mana nku nda postruhu tu xi k'uenijmíhina én nda tsuhu, ² én nda tsu xi kitsú nga tsjá nk'ie nga kits'ínkinchja já profetaha xi nkú ts'ín tjt'a xujun éhen Ntiana, kui xi tsje.

³ Én nda tsuu tínchjanijmíyaha Ntíhi, kui xi Nda Ntiana Jesucristo. Nk'ie nga yjoninte kik'a, ntjehe nda rei David nibaha ra. ⁴ Ko nk'ie nga j'áiyaha ngabayoo, Espiritu Santo y'éjña chji nga kui xi Ntíhi Ntiana xi tjihin nga'yún. ⁵ Kitsjana kjuanda ko kits'ín mana nku nda postru ngajoho tu xi tu má k'uenijmíhi ra xuta nga tjihin nga s'ejihin ko kuñt'é'éhen. ⁶ Jun tintsúbajiun xuta xi kis'enijmíhi, kui nga xutaha Jesucristo kamahanu.

⁷ Ngayjoo xuta ninku xi tintsúboo nanki Roma títs'ínkjínuu kui xujuin. Tjoho Ntiana jun ko j'ájinnuu nga kikjats'enuu.

Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjana Ntia Na'miná ko Nda Ntiana Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga mjehe ngjuaisehe xuta ninku Roma

⁸ Kui ni xu'bi xi tjun xinnuu. Tu ngat'aha nga Nda Ntiana Jesucristo ts'ená, tsjaha máb'achjhi Ntiana ngat'aha nga ja kichjubó éhen ko nga ngúsuhun asuntee tíchubanjimíyaha xi nkú ts'ín s'ejinnuu Ntiana. ⁹ Ngayjee animana títs'inxát'aha Ntiana nga tibenijmía én nda tsuhu Ntíhi, ko kui xi be nga tehente ts'ínkjónuu nk'ie nga nchjaka.

¹⁰ Bankihi Ntiana tsa kui xi mjehe katsjaniyana nga kama kfínsenuu. ¹¹ At'aha mje nkjúnna skenuu tu xi kúásínkohonuu nga sakúnuu ni xi tsjana Espiritu Santo, tu xi ndjá kuinchahanu. ¹² Mjena nga xi nkú ts'ín nkuhú s'ejinná k'uai nga'yúnkoho raá xinkia.

¹³ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin niyá kama mjena nga kfínsenuu tunga santaha ni nd'ai tjin ni xi tibenjchana. Mjena ta ts'ian xá xi kitsjana Jesucristo ajinnuu xi nkú nga ta títs'ian ajihin xuta naxinantá xingisoo. ¹⁴ Tjihin nga ts'ian ajihin tu mí xutaha ni xá xi kitsjana, xuta xi nchja én griego ko xi nchja kj'ai én, xi nkjink'uhun ko xi najmi nkjink'uhun. ¹⁵ Kui nga mangimjehena nga k'uenijmíhinuu ko ta jun xi tintsúboo Roma én nda tsuhu Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga tjihin nga'yún én nda tsuhu Jesucristo

¹⁶ Najmi ma subana nga én nda tsuhu Jesucristo b'enijmía, at'aha kui xi nga'yúhun Ntiana xi ts'ínk'ankikoho ngayjee xi s'ejihin, xi ntje judio tjeheñ ra ko xi najmi ntje judio tjeheñ ra. ¹⁷ Én nda tsuhu Ntiana bakúchji xi nkú ts'ín Ntiana tsjaha xuta nga naxu ma nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin. B'a ma at'aha s'ejihin, xi nkú ts'ín tjt'a éhen Ntiana nga b'i títsu: “Xi ja naxu nginkun Ntiana tu ngat'aha nga s'ejihin k'úejña tík'un.”

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta tjihin jé

¹⁸ Ntiana xi tíjña nk'a jáñ b'éjña chji kjuakjahan nga ts'ín nibánehe ngayjee xuta xi najmi benkjúhun ko incha ts'ín ni xi najmi naxu nginkun. Kui xuto xi b'échja nga cha ni xi naxu tjin. ¹⁹ At'aha ni xi yaha Ntiana, kui ta incha be. Ntiana ta y'éjña chjihí. ²⁰ Najmi tjin xi nkú ts'ín b'a incha kuñtsuhu nga najmi be. At'aha xi nkúhu nga kamanda asuntee tísakúchji nga'yúhun Ntiana xi najmi maha ndyja ko nga nkuhú kui xi Ntiana. Kjuaxi kjáhin nga najmi ma chji Ntiana, tunga kamankjihinná tsa chaséhe ni xi kin'enda.

²¹ Tunga ta ndahá ni tsa incha kieke jóo ni xi ts'e Ntiana, najmi incha kits'ínkie yjoho nga Ntiana xi tjihin kjuachánka ko ta ndaha najmi incha kitsjaha máb'achjhi. Tu sa ní ni xi najmi chumi ni chjihí ra incha kits'ínkjink'un ko incha kama jyhín. ²² Já nkjink'un chubá incha kits'ín mahá yjoho, tunga já síhí incha kama. ²³ Incha kits'ín t'axín

kjuachánkaha Ntíaná, kui xi najmi maha 'me. Kits'íntsjoḥo sénnistjihin xuta xi maha 'me ko sénnistjihin nisee, chu ko ye.

²⁴ Kui nga Ntíaná kits'ín ndáíhi ra xuto nga ni xi najmi ndoo incha ts'íhin, ni xi nchjaha animaha. Ta kui ta maha najmi incha kikienkjún yjonintehe nga ch'on kits'ínko. ²⁵ Incha kits'ín t'axín éhen Ntíaná xi naxu tjín. Tu én tsank'óhó incha tsakj'á. Incha kikienkjún ko incha kits'íntsjoḥo ni xi kin'enda antehe ni nga xi kits'ínnda niu ts'íntsjoḥo, xi tjíhin nga n'etsjoḥo tu nkjéhe ni. B'a tjín.

²⁶ Kui nga Ntíaná kits'ín ndáíhi ra xuto nga ni xi suba maná incha ts'ín. Jminchjihin jóo incha y'éntu xi nkú ts'ín tjeheh ra nga incha ts'ínko x'íhin. ²⁷ Já x'in ya ta incha y'éntu xi nkú ts'ín tjeheh ra nga incha ts'ínko jmichjún. Ta kuihi xinkjín x'in incha kits'ín mje. Tjihin kjuasuba ni xi incha kits'ín. Ta kuihi jáx'in incha kikjantuko xinkjín. Tunga ta incha kits'ínkjáíhin ra chj'í xi tjeheh ra kjuangasten xi incha kits'ín.

²⁸ At'aha najmi incha kits'ínsihin Ntíaná, kui nga Ntíaná kits'ín ndáíhi ra nga kuatsúhun kjuankjink'uhun, tu xi incha ts'íhin ni xi najmi ma n'e. ²⁹ Kui nga kitsejihin ra ngayje t'ík'á ni ch'onk'un. Najmi naxu incha ts'ín, fantuko jminchjín xi najmi kjee bixan, incha fásihin ni xi tjíhin xinkjín ko ch'on incha ts'ín. Kitsejihin animaha kjuaxintak'un, incha ts'ínk'ien xinkjín, ko ta kitsejihin kjuachán, kjuamaña ko kjuach'onk'un. ³⁰ Nchjane xinkjín, én tsank'á ts'ínne xinkjín, ts'ín unkie Ntíaná, najmi ch'a benkjún, ma ngak'un, nk'a b'asje yjoho, kjuankjintak'uhun b'asjejin nkjin t'ík'á ni xi ch'onk'un, najmi nt'é'éhen xi cháha, ³¹ si, najmi ts'íntjusun én xi nchja, najmi ch'a xi ts'íntjo, najmi ma n'e jnenta ko najmi ma nimaha xinkjín.

³² Be xuta xu'bo nga xi b'a ts'ín ngabaya tjeheh ra, at'aha b'a ts'ín y'éjña Ntíaná. Tunga tu nku b'ahá t'íncha ts'ín ko santaha tsjo incha maha nga kj'ái xi b'a ta ts'ín.

2

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Ntíaná ts'ínkokjua ngayjee xuta

¹ Ji xi chaseihí yá xi nda ko yá xi najmi nda ko t'ín'ek'anji jé xuta xi kj'ái, najmi tjín nkú ts'ín n'ésjenkihini yjohi. Nk'ie nga chaseihí yá xi nda ko yá xi najmi nda, ta ji ta maha n'ek'anji jé yjohi, at'aha ji b'a ta n'ei. ² Yaá nga kixi ts'ínkokjua Ntíaná xuta xi b'a ts'ín.

³ Ji nda, ji xi chaseihí yá xi najmi nda t'ís'ín ko nk'ie nga b'a ta n'ei, ja b'a bixín nga kuitjunkihi yjohi nga ts'ínkokjuahi Ntíaná? ⁴ ¿Á t'ín'e t'axíhin ri yjohi kjuanda chánkaha Ntíaná ko nk'ie nga tu x'í ts'ín'yún tak'uhúnná ko nk'ie nga tu x'í ndahá ts'ín? ¿A najmi mankjíhin ri nk'ie nga kui kjuandaha Ntíaná t'ítsjáníyáhi nga k'úinchj'aha ri animahi?

⁵ Tunga tu ngat'aha nga ndjá tjíyahi ko nk'ie nga najmi t'ímichj'ahí animahi, tu sahá t'ín'etsenéi yjohi kjuá'un xi nibanehe asuntee nistjin nk'ie nga ts'ín nibá Ntíaná kjuakjahan ko ts'ín sisin kjuá. ⁶ Nk'ie b'a kamoo, Ntíaná tsjáha chj'íhi nga nkúnkú xuta ngat'aha xi nkú tjín ni xi kits'ín.

⁷ Xuta xi tu nku t'íncha t'ís'ín ni xi nda, xi b'a ts'ín t'íbangisj'áhi nga sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntíaná ko nga nda cha ko nga k'úéntu t'ík'un sín, kui xutaha xi Ntíaná ts'ínk'íéntu t'ík'un síhin. ⁸ Tunga xuta xi sin kjuá ko najmi nt'é'éhen ni xi naxu tjín, xi tu sahá nt'é'éhen ni xi najmi ndoo, kui xi incha ts'ínkjáíhin kjuá'un xi ts'ín nibanehe Ntíaná ko kjuakjahan.

⁹ Kjuanima ko kjuaba sakúhu ngayjee xuta xi ts'ín ni xi ch'onk'un, b'aha ra xuta xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹⁰ Tunga ngayjee xuta xi incha ts'ín ni xi ndoo, kui xi sakúhu kjuachánka xi tsjá Ntíaná, nda cha ko s'ehe kjuajyu, b'aha ra xi ntje judio tjeheh ra ko xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹¹ At'aha namji ngabi ts'ín Ntíaná.

¹² Ngayjee xi incha kits'ín ngatitsun nga najmi be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tu nkú ndyjahá ta ndaha tsa najmi kits'ínkokjuaha kjuatéxumoo. Ko ngayjee xi incha kits'ín ngatitsun nga ja be kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, kui kjuatéxumoo ts'ínkokjuaha. ¹³ Najmi xuta xi tu basínñjuhú ra kjuatéxumoo xi naxu ma nginkun Ntíaná. Xuta xi ts'íntjusun ní kjuatéxumoo xi naxu n'e ma.

¹⁴ Xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra najmi kik'aihi kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise tunga ts'íhín ni xi títsu kjuatéxumoo, at'aha mankjihin ni xi nda ko ni xi najmi nda. B'a ts'ín kuenta ts'e suba sakúhu ra nku kjuatéxuma, ndaha tsa najmi tíjñaha kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise. ¹⁵ Incha bakúchji xuto nga ajin animaha jtít'a ni xi bakúya kjuatéxumoo. Animaha tsuyaha tsa nda ko tsa najmi nda ni xi tíincha ts'ín. Ko kjuankjintak'uhun tsuyaha tsa tjeheñ jé ko tsa najmi tjeheñ ngat'aha ni xi tíincha ts'ín. ¹⁶ B'a kama nistjin nk'ie nga Ntíaná k'uéxáha Jesucristo nga kuasehe ni xi jtíntu'máha xuta. B'a kama xi nkú títsu én nda tsu xi tít'enijmía.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ta tjihin jé xuta judio ndaha tsa kui kik'aihi kjuatéxumoo

¹⁷ Ji xi b'a títbixín nga ji xi ntje judio tjeheñ ri, nga kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise kich'ai ko tsjo mahi at'aha Ntia nku tutuu s'ejihin. ¹⁸ Yai ni xi mjehe Ntíaná nga n'ei. Yai má nihi xi nda at'aha kjuatéxumoo kisakúyahi. ¹⁹ Behe tak'uin nga mahi baku niyáíhi xuta ka ko nga ji xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ín ndzjehen xuta xi tjíma má jyuun. ²⁰ Ji xi bakuyáíhi xuta xi najmi be ni xi ts'e Ntíaná. Ji xi nda maestrúhu xuta xi najmi mankjihin, at'aha tíjñahi kjuatéxuma xi bakúchji kjuankjintak'uun ko ni xi naxu tjin.

²¹ Ji xi bakuyáí, ¿a najmi bakuyáha ri yjohi? Ji xi b'enijmí nga najmi ma n'e ndyjé, ¿a n'ei ndyjé? ²² Ji xi b'a bixín nga chankjáán kjuabixanná, ¿a b'a n'ei? Ji xi unchai ntia xi ntsja xuta ts'ínnda, ¿a najmi n'ei ndyjé ninkuhú ntia xu'bo? ²³ Ji xi tsjo mahi at'aha yai kjuatéxuma xi kin'ekj'asehen Moise, tunga najmi tíyankjúní Ntíaná nk'ie nga tíbiyunéí kjuatéxumoo. ²⁴ B'i títsu éhen Ntíaná má nga jtít'a: “Ngat'anuu najmi tíyankjún Ntíaná ajihin xi najmi ntje judio tjeheñ ra.”

²⁵ Chjíhi ra nga kin'ehi circuncision tsa tít'etjusuin kjuatéxumoo. Tunga tsa tíbiyunéí kjuatéxumoo, circuncision xi kin'ehi b'a ma xi nkúhu tsa najmi kin'ehi niu. ²⁶ Kui nga tsa xi najmi kin'ehe ra circuncision kj'uatjoho ni xi jtít'a kjuatéxumoo, ¿a najmi n'echjíhi ra ni xi títs'ín nga chasehe xi nkúhu tsa kin'ehe circuncision? ²⁷ Xi najmi kin'ehe circuncision yjonintehe tunga títs'íntjusuhún kjuatéxumoo, kui xi k'uéjñanehi ni xi kanéhi ji xi tíjñahi kjuatéxumoo ko kin'ehi circuncision tunga tíbiyunéí.

²⁸ Najmi yjonintee tsuya yá xi judio, ko najmi ni xi n'ehe yjonintee xi circuncision xi ndoo. ²⁹ Judio ní xi b'a ts'ín tjíyaha ko circuncision xi nda, kui ní xi ma ajin animaha xuta. Espiritúhu Ntíaná b'a ts'íun, najmi ni xi jtít'a xujun. Xi b'a ts'ín tjíyaha, Ntíaná nda nchjanehe xuta xu'bo, najmi xuta.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú naxuhú ts'ín Ntíaná

¹ Kui b'a maha, ¿mí ni xi tjin saha xi ntje judio tjeheñ ra ni ma? ¿Ko má xi kui chjéhen circuncision? ² Chjíhi ra niu, tu xi nkú ts'ín chasehé raá. Títjun Ntíaná kits'ínkjas'eheñ xuta judio éhen. ³ Tjin xi najmi kis'ejihin éhen Ntíaná, tunga, ¿a kuihi nihi xi ts'ín nga Ntíaná najmi ts'íntjusuhun éhen? ⁴ ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ndaha tsa tsank'á ngayjee xuta, tunga Ntíaná tu nkú ts'íhín ni xi naxu tjin. Xi nkú ts'ín jtít'a xujun éhen Ntíaná nga b'i títsu:

S'ejña chji nga ji xi naxuj nk'ie nga chubai,
ko n'e nganaj nk'ie nga n'ekokjuahi.

⁵ Tsa kjuach'onk'unná b'éjña chji nga Ntíaná xi naxu ts'ín, ¿nkú kuixíaán ni ma? ¿A najmi naxu ts'ín Ntíaná nk'ie nga ts'ín nibájenená kjuakjahan at'aha ch'on k'aán? Nk'ie nga b'a tíxian, tínchja xi nkúhu nku nda. ⁶ ¡Ndaha tsa mí yjehe najmi b'a tjin! At'aha tsa najmi naxu ts'ín Ntíaná, ¿nkú ts'ín ts'íinkokjuaha xuta?

⁷ Tunga tsa ngat'aha én tsank'á xi tínchja, ko tsa b'a ts'ín tís'ejña chjiji nga b'a tjin ni xi ts'ín Ntíaná ko sakú saha kjuachánka, ¿a b'a tíminaha ni ma nga ngatitsun títs'ian? ⁸ Ka ma ra b'i k'úhíin xinkíá kai: “Ch'on n'ée tu xi nda kamaha asuntei.” B'a tíincha tsu xi tíincha nchjayaneni nga kui niu xi tíincha bakuyái. Nda tjin nga s'ejñanehe mí nihi xi kanéhe xi b'a tíincha tsuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjín xi bichú ma naxu nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga ts'intjusun kuatéxumoo

⁹ ¿Nkú kuixíáan ni ma? ¿A 'yún nda sai jin xi ntje judio tjeheeni nga xuta xi najmi ntje judio tjehe ra? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha ja kuayaá nga xi judio ko xi najmi judio nkuhú ngatitsuun tjíntujín. ¹⁰ Xi nkú ts'in tjít'a éhen Ntíaná nga b'i títsu:

Najmi tjín xi naxu nginkun Ntíaná,
ndaha nku najmi tjín.

¹¹ Najmi tjín xi mankjihin,
najmi tjín xi bangisjai nga skue yáha Ntíaná.

¹² Ngayjee kindyjajihin niyóo,
nkuhú nga tsatsuhun animaha.

Najmi tjín xi nda ts'in, ndaha nku najmi tjín.

¹³ Ngabaya y'aha ra ni xi tsu,
tu subahá én tsank'á nchja.

Én xi bitju ts'a b'a joyaha xáhan ye,

¹⁴ kitsehe ts'a én ch'on tsu ko én stinta.

¹⁵ Kítsa b'ema nga ts'ínk'ien animá,

¹⁶ ni xi incha ts'in ts'in x'ahan xuta ko kjuanimá tsjáha.

¹⁷ Najmi incha be má tjín kjuajyu,

¹⁸ najmi incha tjínjin tak'un

nga Ntíaná xi tjihin nga chankjún.

¹⁹ Yaá nk'ie nga xuta xi tjíñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, kjuatéxumoo tínjhakoho xuta xu'bo tu xi nk'ie nga kuasehe ra Ntíaná mí nihi xi kits'in xuta najmi ta incha kuinchjaha nga najmi ta kuitjunkihi ra yjoho. ²⁰ At'aha ndaha nku najmi naxu chaha nginkun Ntíaná tu ngat'aha tsa ts'intjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo. At'aha tu sa ní kjuatéxumoo b'éjña chjiná nga tjinná ngatitsun.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tu ngat'aha nga s'ejihin xuta Jesucristo naxu bichú ma nginkun Ntíaná

²¹ Tunga nd'ai ja y'éjña chji Ntíaná xi nkú ts'in naxu ma xuta nginkun. Najmi kjuatéxumoo xi maha b'a ts'in. Santa nihi ma n'eya nii ajihin xujun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise ko ni xi y'ét'a já profeta. ²² Ngat'aha ní nga s'ejihin xuta Jesucristo, b'a ts'in naxu maha nginkun Ntíaná. Ko b'a maha ngayjee xi s'ejihin, at'aha najmi ngabi ts'in Ntíaná. ²³ Tu ngat'aha nga ngayjee xuta kits'in ngatitsun, ndaha nku najmi sakúhu kjuachánka xi Ntíaná tsjá.

²⁴ Tunga chánkahá kjuandaha Ntíaná xi tu títsjáha nga naxu kama xuta nginkun, at'aha Jesucristo y'échjintjai xuta ko kits'in ndáihí jéhe. ²⁵ Kui xi Ntíaná kits'in ma nku chje. Tsaténdzjo jníhi tu xi sakúhuná kjuan'endyjat'a nk'ie nga s'ejinná Jesucristo. B'a ts'in tsakúchjhi Ntíaná nga naxu ts'in. Nístjin nk'ie, tu ngat'aha nga tsenta najmi kits'innijéhe ra xuta ngatitsun xi kits'in. ²⁶ Tunga nístjin nd'ai ja tsakúchjhi nga naxu ts'in ko nga tu nku naxuhú títs'in nk'ie nga títsjáha xuta nga naxu ma nginkun tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo.

²⁷ Kui b'a maha, ¿a tjín nkú ts'in kama nk'a n'esjehená yjoná nginkun Ntíaná at'aha ngat'aha kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise naxu kamahaná nginkun? Najmi kama. S'ejña t'axín ni xu'bo tu ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo. ²⁸ At'aha mankjinná nga ma naxu xuta nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo, najmi ngat'aha tsa ts'intjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

²⁹ ¿A tu nkuhú Ntíaha xuta xi ntje judio tjehe ra Ntíaná? ¿A najmi kohó Ntíaha xuta naxinantá xingisoo? Johon, b'a tjín. Ntíaná ta Ntíaha xuta xi najmi ntje judio tjehe ra.

³⁰ At'aha nkuhú maha Ntíaná xi ts'in nga naxu ma xuta judio xi kin'ehe ni circuncision at'aha s'ejihin, ko ta tsjá nga naxu ma xuta xingisoo xi najmi kin'ehe ni circuncision tu

ngat'ahá nga s'ejihin. ³¹ Kui nga, ¿a t́n'endyjanáá chj́hí kjuatéxumoo tú ngat'ahá nga s'ejinná? ¡Najmi b'a t́jín! Tú sa ní b'a ts'ín t́'baihí raá chj́ xi t́j́hín kjuatéxumoo.

4

B'í ts'ín y'éjña chubayahá Pablo nga kits'ínchjén ntje cháha xuta judio xi 'mi Abraham

¹ Chubanjimíyahaná ntje cháná Abraham. ¿Mí nihi xi kisakúhu? ² Tsa Ntíaná kits'ínkjáihín Abraham nga kui xi naxu tú ngat'ahá ni nda xi kits'ín, ka ma ra nk'a k'uasje yjoho. Tunga najmi kamahá nk'a k'uasje yjoho nginkun Ntíaná. ³ ¿Nkú títsu éhen Ntíaná ngat'a ts'e ni xu'bo? B'í títsu: “Kis'ejihín Abraham Ntíaná kó kui niu xi kits'ínchj́hí ra Ntíaná nga Abraham xi nku nda xi naxu.”

⁴ Xi nkúhu xuta xi ts'ínxá, kui xi ch'axkihí ni xi ts'ín kó b'a ts'ín s'echj́hí ra. Najmi tú 'baihí ni xi ts'ínkjáihín. ⁵ Tunga máha xuta xi najmi ma 'yún k'un ni nda xi kits'ín, nga tú sahá s'ejihín Ntíaná xi tsjáha xuta ngatitsuun nga naxu ma nginkun, Ntíaná be nga xuto s'ejihín kó kui niu xi b'axkihí Ntíaná nga naxu basehe.

⁶ B'í kitsú David nga: ¡Á b'a nda t́j́hín ts'e xuta xi Ntíaná naxu basehe, najmi tú ngat'ahá ni xi kits'ín tsa kui kjuaha nga naxu n'e ma! ⁷ B'í ts'ín y'ét'a:

¡Á b'a nda t́j́hín ts'e xuta
xi kin'endyjat'ahá ra jéhe,
kó kin'endyjajnuhu ngatitsuhún!

⁸ ¡Á b'a nda t́j́hín ts'e nda
xi Ntíaná najmi b'axkihí ra ngatitsuhún!

⁹ ¿A tú nkuhú xuta xi kin'ehe ni circuncision sakúhu kjuanda xi títsu David, a ra kohó xi najmi kin'ehe ni circuncision? Ja b'a kuixáán nga Abraham kis'ejihín Ntíaná kó nga kui niu xi kin'echj́hí ra nga naxu kin'e ma. ¹⁰ Tunga, ¿nkjé kin'echj́hí ra Abraham nga kui xi nku nda xi naxu? ¿A nk'ie nga ja kin'ehe ni circuncision, a ra nk'ie nga najmi kjehe n'ehe ni circuncision? Nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision b'a kama.

¹¹ Askahan kin'ehe Abraham ni circuncision. Kui niu xi kama nku chuba xi kis'et'ahá, chuba xi tsuhu ra nga naxu kama at'ahá kis'ejihín Ntíaná nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision. B'a ts'ín j'ai maha Abraham na'mihí ngayjee xuta xi s'ejihín Ntíaná, ndaha tsa najmi kin'ehe ni circuncision. Ntíaná b'axkihí xuta xu'bo xi nkúhu xuta xi naxu. ¹² Kó tá j'ai ma Abraham na'mihí xuta xi kin'ehe ni circuncision, xi najmi tú nkú ni circuncision kin'ehé ra, kó ní tá s'ejihín Ntíaná xi nkú ts'ín kis'ejihín ntje cháná Abraham nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circuncision.

B'í ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kits'íntjusun Ntíaná ni xi kitsúya títjuhún Abraham

¹³ Ntíaná kitsúya títjuhún Abraham nga kui kó ntje xi s'ehe askahan ts'ínkjáihín asuntee nga kama ts'e. Tunga najmi ngat'ahá ní tsa kits'íntjusun Abraham kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise, tsa kui kjuaha nga b'a kik'in títjuhún ra. B'a ní kik'ihín at'ahá kis'ejihín Ntíaná kó kui niu xi kich'axkihí ra nga kui xi naxu. ¹⁴ At'ahá tsa xi t́ncha ts'íntjusun kjuatéxumoo, tsa kui xi ts'ínkjáihín ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjá, kui xi tsuhu ra nga najmi chumi ni chj́hí ra nga s'ejihín xuta Ntíaná kó najmi tá chumi ni chj́ kamahá ra én xi kitsúya títjun Ntíaná. ¹⁵ Nk'ie nga biyuné kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise, kjuakjahan Ntíaná ts'ín nibánehe xuta. Tunga má najmi t́j́n kjuatéxumoo, najmi t́j́n xi nkú ts'ín kuyúnehe ni xi títsu.

¹⁶ Kui b'a maha, at'ahá ní nga s'ejihín xuta Ntíaná, kui kjuaha nga sakúhu ra ni xi kichuba títjun, tú xi ngat'ahá kjuandaha Ntíaná sakúhu ra ngayjee ntjehe Abraham ni xi kichuba títjun. Najmi tú nku xi y'ahá ra kjuatéxumoo xi sakúhu niu. Tá sakúhu xi s'ejihín Ntíaná xi nkú ts'ín kis'ejihín Abraham Ntíaná. Kui xi na'miná ngatenteé ¹⁷ nginkun Ntíaná xi nkú ts'ín t́jít'a, má nga b'a kitsúhu Ntíaná Abraham: “Ji xi kits'in maha na'mihí nkjin xuta naxinantá.” Kis'ejihín Abraham Ntíaná, kui xi ts'ínk'íentu t́k'un xuta k'ien kó tú ts'ínkjohó ni xi najmi kjee t́j́n, as'ai s'e.

¹⁸ Abraham kikuyá ni xi kik'ihin kō kama nā'mihī nkjin nkjún xutā naxinantá at'ahā kis'ejihin Ntíaná, ndaha tsa najmi tjin xi nkú ts'ín kuitjusuhun niu. Kama xi nkú nga kik'ihin: “B'i ts'ín nkjin kama ntjehi.” ¹⁹ Tu nkú kis'ejihin ra Abraham, ndaha tsa kamankjihin nga ja tu xí nibajehén ra yjonintehe at'ahā ja ma kfehé ra unchan nú kō tsa ngat'ahā nga nti Sara xi chjuúhun maha. ²⁰ Najmi jo jan kamahā tsa najmi tā kis'ejihin ra ni xi kitsúya títjuhun Ntíaná nga tsjáha. Tu sahá ndjá tsasinjña sa nga kis'ejihin kō kits'ínkie yjohō nga chánka Ntíaná. ²¹ Y'énku k'un nga tjihin nga'yún Ntíaná kō nga kamahā ts'íntjusun ni xi kitsúya títjuhun. ²² Kis'ejihin Abraham Ntíaná kō Ntíaná kits'ínchjīhi ra niu nga Abraham xi nku ndā xi naxu.

²³ Má nga tjit'a nga Ntíaná kits'ínchjīhi ra nga kis'ejihin Abraham, najmi tu nkuhú ngandahā Abraham kis'et'a niu. ²⁴ Nganda níná kis'et'aha niu. Tā n'echjíná kō ñá xi nkúhu xutā xi naxu at'ahā s'ejinná Ntíaná xi kits'ínkj'áiyahā ngabayoo Ndā Ntíaná Jesu. ²⁵ Kui xi kin'ek'ienntjáhi ngatitsunná kō kin'ek'áiyá ngáha ra ngabayoo tu xi tā kamahaná xutā xi naxu nginkun Ntíaná.

5

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nd'ai tjínkoná kjuajyu Ntíaná

¹ Kui b'a maha, naxu kamaá nginkun Ntíaná at'ahā s'ejihinná Ntíaná kō tjínkoná kjuajyu ngat'ahā ni xi kits'ín Ndā Ntíaná Jesucristo. ² At'ahā s'ejinná Ntíaná, kui nga Jesucristo kits'ihin nga tsitjas'enjihinná kjuanda xu'bi. Ndjá tinchajián kjuandoo. Kui nga tsjo mahaná nk'ie nga tíchuyáá kjuachánka xi tsjáná Ntíaná.

³ Kō najmi tu nku ni xu'bi xi tsjo maná. Tā tsjo maná kjua'un xi tíbitjajíaán, at'ahā yáa nga kjua'uun tsjá nga'yúnná tu xi n'e chúkjuahaná ni xi tímat'aán. ⁴ Kō tsa n'e chúkjuá, kixi bitjukaá ni xi tímaná. Kō tsa kixi bitjukaá ni xi tímaná, ma chuyáá ni nda xi tsjáná Ntíaná. ⁵ Kō najmi sakúná kjuasuba, ndaha tsa najmi kjee tíyáá ni xi tíchuyáá. At'ahā Espiritu Santo xi kik'ainá kits'íntsejihin animaná kjuatjohō Ntíaná.

⁶ Nk'ie najmi kama kin'ek'anke subáá yjoná, Cristo k'ienntjáhi xutā ngatitsuun nistjin xi kitsú Ntíaná. ⁷ Ni tjin tsa tjin xi kuayántjai nku xutā xi naxu ts'ín, tunga kutsa tjihin xi kama k'un kuayántjai nku xutā xi 'yún nda. ⁸ Tunga Cristohó k'ienntjáhiná nk'ie nga xutā ngatitsun saá. B'a ts'ín tsakúchjīhi Ntíaná xi nkú ts'ín tjohō ñá.

⁹ Nk'ie nga ja xutā xi naxu kamaá nginkun Ntíaná ngat'ahā jni xi tsaténdzjo Cristo, ¿nkú ts'ín najmi n'ek'ankehiná nistjin nga ts'ín nibájen kjuakjahan Ntíaná? ¹⁰ At'ahā nk'ie nga kamaá xutā kontrahā Ntíaná, ngat'ahā ngabayahā Ntíhi kinchjako ndaná. ¿Nkú ts'ín najmi n'ek'ankehiná ngat'ahā kjuatík'uhun Ntíhi, ñá xi ja nchjako ndaná nd'ai? ¹¹ Kō najmi tu suba ni xu'bi tíchuyáá. Tā tsjo maná nga Ntíaná kjuáts'ená, at'ahā Ndā Ntíaná Jesucristo kits'ín nga tíbichúk'un ngáha raá Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Adan j'aiko ngabayoo tunga Jesucristo kits'ínk'íentu tík'unna

¹² Ngat'ahā ni xi kits'ín nku ndā ngatitsuun jas'en asunntej kō ngatitsuun j'aiko ngabayoo. B'a ts'ín ngindjuhu ngabayoo ajihin ngayjee xutā, at'ahā ngayjee xutā kits'ín ngatitsun. ¹³ Kintehe ni nga Ntíaná kits'ínkjas'ehe Moise kjuatéxumoo kis'e ngatitsun asunntej, tunga najmi ch'axkihī ra ngatitsun xi ts'ín xutā nk'ie nga najmi kjee tjin kjuatéxumoo. ¹⁴ Yahā nk'ie nga nistjihin Adan santaha nistjihin Moise tsatéxuma ngabayoo. Tā k'ien xi najmi kits'ín ngatitsun xi nkúhu xi kits'ín Adan. Adan, kui y'éjña chubayaná xi kj'uaí askahan.

¹⁵ Kjuandahā Ntíaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ngatitsun xi kits'ín Adan. At'ahā ngat'ahā ngatitsuhun nku ndā nkjin xutā k'ien, tunga ngat'ahā kjuandahā nku ndā, kui xi Jesucristo, nkjin xutā 'yún kisakúhu kjuandahā Ntíaná kō ni xi tu kitsjáhā ra. ¹⁶ Kō ni xi tu kitsjáhā Ntíaná najmi b'a joyaha xi nkúhu ni xi y'ahā ra ngatitsuhun Adan. Ngat'ahā nku ngatitsun xi kits'ín Adan, Ntíaná kits'ínnijéhe kō b'a ts'ín jé y'ejñajihin. Tunga askahán ni nga kis'e nkjún ngatitsun, tu kitsjáhā Ntíaná nga naxu kama xutā nginkun. ¹⁷ Ngat'ahā ngatitsun xi kits'ín nku ndā tsatéxuma ngabayoo, tunga ngat'ahā ní nku ndā, kui xi

Jesucristo, incha k'úentu tík'un kō kuatéxuma xuta xi ts'ínkjáihin kjuanda chánkaha Ntíaná kō k'uáihí nga naxu kama nginkun.

¹⁸ Kui b'a maha, xi nkú ts'ín tu ngat'aha nku ngatitsun xi kits'ín nku nda jé y'entujíhin ngayjee xuta, b'a ta ts'ín tu ngat'aha nku ni nda xi kits'ín nku nda naxu bichú ma ngayjee xuta nginkun Ntíaná kō k'úentu tík'un. ¹⁹ Xi nkú kama nga najmi kint'é'én nku nda kō kui nga nkjin xuta tsichu maha xuta ngatitsun, b'a ta kama nga kint'é'én nku nda kō kui nga nkjin xuta naxu kuichú maha nginkun Ntíaná.

²⁰ Kō ta j'ai s'ejña kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise tu xi sáha ngatitsuun, tunga nk'ie nga ja kisé ngatitsuun, 'yún kisé sa kjuandaha Ntíaná. ²¹ At'aha xi nkú ts'ín kis'ehe nga'yún ngatitsuun kō j'aiko kjuabayoo, b'a ta ts'ín tjihin nga'yún kjuandaha Ntíaná, kui xi ts'ín nga naxu mahaná nginkun kō ts'ínk'íentu tík'un sínná ngat'aha ni xi kits'ín Nda Ntíaná Jesucristo.

6

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsuun kō nga tintsuba tík'unkaá Cristo

¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixíhinná? ¿A tu nku n'enáhá ngatitsun tu xi 'yún s'ejña chji saha kjuandaha Ntíaná? ² ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ja tsayahaá ngatitsuun. ¿Nkú ts'ín kuintsujin sahaná ngatitsuun? ³ ¿A najmi yanú ni xu'bi? Ngatenteé xi kiséntájián Jesucristo nkuhú ja makaá kō nkuhú ja tsichu majihín ngabayaha. ⁴ Nk'ie nga kiséntájián Cristo, b'a ts'ín tsayakohóná kō kis'eyanjikaá, tu xi kuintsuba tík'un tsetse ngáhaná xi nkú ts'ín Ntia Na'miná kits'ínkj'áiyaha Cristo ngabayoo nk'ie nga tsakúchji kjuachánkaha.

⁵ At'aha tsa nkuhú tsichu makaá Cristo nk'ie nga k'ien, b'a ts'ín ta nkuhú kuichú makaá nga k'uáiya ngáhaná xi nkú ts'ín j'áiya ngáha ra ngabayoo. ⁶ Yaá nk'ie nga kisut'a kruukaá Cristo. Najmi b'a ta ts'ín tintsubahaná xi nkúhu nk'ie. Ja tsatsun yjonintená xi tíñajihín ngatitsun tu xi najmi ta kuinú'yá'éhen raá ngatitsuun. ⁷ At'aha xi 'me, najmi ta tjin xi nkú ts'íhin ra ngatitsuun.

⁸ Tsa ja tsayakaá Cristo, ta s'ejinná nga ta kuintsuba tík'unkaá. ⁹ Yaá nga Cristo j'áiya ngáha ra ngabayoo kō najmi ta kuayá saha. Najmi ta tjihin ra nga'yún ngabayoo tsa nkú ts'ín saha. ¹⁰ At'aha nk'ie nga k'ien Cristo, nkuhú niyá k'iehe tu xi kikjéxíhin ra nga'yún xi tjihin ngatitsuun. Ngat'a ts'e nga tíña tík'un, tíña tík'un xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná. ¹¹ Kō máha jun, b'a ta ts'ín n'enkjintak'un nga ja tsayoho ngatitsuun kō tintsuba tík'un xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, nga nkuhú makoo Jesucristo.

¹² Kui b'a maha, najmi tu 'baintehe ruu ngatitsuun tsa kui xi kuatéxumaha yjonintenuu xi maha 'me, tsa kuinú'yá'óhoon nga n'oo ni xi mjehe yjonintenuu. ¹³ Najmi tu ngatitsuun 'boho yjonintenuu, tsa ni xi najmi nda n'oo. Tu sa ní Ntíaná tjohon yjonuu, jun xi ja tsayo kō j'áiya ngáhanuu ngabayoo. Tjohon yjonintenuu Ntíaná nk'ie nga n'oo ni xi naxu n'e. ¹⁴ Najmi ta kuatéxumahanuu ngatitsuun, at'aha najmi ta kjuatéxumoo tíñanehenuu. Kjuandaha ní Ntíaná tintsubankiu nd'ai.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ta batéxumahaná ngatitsuun

¹⁵ Eí ni ma, ¿a n'eé ngatitsun, tsa najmi ta kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise tíñanehená, at'aha kjuandaha Ntíaná tintsubankiá? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁶ ¿A najmi yanú, tsa tjin xi n'ekjas'ohoon yjonuu nga kuinú'yá'óhoon xi nkúhu xuta musuhu, jun xi bichúmo xuta musuhu xi tínu'yá'óhoon? Tsa xuta musuhu ngatitsuun kamo, kuayó. Tunga tsa kuinú'yá'óhoon Ntíaná, naxu kamo nginkun. ¹⁷ Jun xi kamo xuta musuhu ngatitsuun nistjin nk'ie, tunga nd'ai máb'achjijí ra Ntíaná nga tu sahá ngayjehe animanuu tínu'yá'óhoon én xi tsinchiyó, én xi kin'ekjas'ennuu. ¹⁸ Ja kamandoóho ngatitsuun kō tsichumo xuta musuhu ni xi naxu tjin.

¹⁹ Tíbejñá chubayanuu ni xu'bi nga tinchjakonuu at'aha 'ni mankjinná nii. Nistjin nk'ie, ni xi chuntí nginkun Ntíaná kō kjuach'onk'uun kin'ekjas'ohoon yjonintenuu tu xi

ch'on kin'ehenu. Xuta musuhu niu kamo, tunga nd'ai n'ekjas'on yjonintenuu nga kamo xuta musuhu ni xi naxu tjín tu xi xuta xi ts'e Ntiana kahamanu.

²⁰ Nk'ie nga kamo xuta musuhu ngatitsuun, kjin tintsuho ni xi naxu tjín. ²¹ ¿Mí nihi xi kisakúnuu nga kin'o ni xi kin'o nk'ie, ni xi tu subahá manuu nd'ai? Ngabaya y'aha ra ni xi kin'o. ²² Tunga nd'ai ja kamandoóho ngatitsuun ko yjankihuu Ntiana. Tísakúnuu kjuaje xi tsjánuu Ntiana tu xi kuintsuba tík'un síhinu. ²³ At'aha ngabayoo, kui xi chjhi ngatitsuun, tunga Ntiana tu tsjáhá nga k'úentu tík'un sín xuta xi nkuhú mako Nda Ntiana Jesucristo.

7

B'i ts'in y'éjña chubaya Pablo nga ja tsayahaá kjuatéxumoo

¹ Jun já nts'e, tínchakonuu jun xi yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. ¿A najmi yanú nk'ie nga tjintu tík'un sa xuta y'aha kjuatéxumoo? ² Xi nkúhu nku tachjuún xi tjíñaha x'in, tjít'a kjuatéxumoo nga najmi tjihin nga k'uéjña x'ihin. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha ra yjoho kjuatéxumaha kjuabixoon. ³ Kui nga tsa kj'ai nda k'uéjñakoho nk'ie nga tjíña sa x'ihin, títangane kjuabixahan. Tunga tsa kuayá x'ihin, kama ndái ngáha ra yjoho ni xi tjít'a kjuatéxumoo. Najmi títangane kjuabixoon tsa kj'ai nda k'uéjñako ngáha.

⁴ B'a ta kamanuu, já nts'ena. Xi ja k'ien najmi ta y'aha ra kjuatéxumoo, ko jun ja tsyakoo Cristo nk'ie nga k'ien tu xi kj'ai xi kama ts'e ngáhanuu. Xi j'áya ngáha ra ngabayoo, kui xi ts'enuu nd'ai. B'a ts'in kama n'ehená ni xi ts'e Ntiana. ⁵ Nk'ie nga kich'a saá asuntee, ngatitsuun kits'ínxájin yjonintená. Ngatitsuun kits'ínchjén kjuatéxumoo nga kin'e mjeé ni xi najmi nda, ko kin'eé ni xi tjeheh ra ngabaya. ⁶ Tunga nd'ai ja najmi ta kjuatéxumoo tjíñanehená, at'aha ja tsayahaá kjuatéxuma xi kik'ít'a'yunná nistjin nk'ie. Kui nga t'n'ehená ni xi mjehe Ntiana nd'ai xi nkú ts'in títakú niyá tsetsená Espirituhu Ntiana, najmi xi nkú ts'in tsakú niyaná xujun xi kis'et'a nistjin nk'ie.

B'i ts'in tsakúya Pablo xa xi tjihin kjuatéxumaha Ntiana

⁷ Eí ni ma, ¿nkú kuxíaán? ¿A kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise y'a ngatitsun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Tunga tsa najmi kis'ejña kjuatéxumoo, najmi kkie ra ni xi 'mihí ngatitsun. Najmi be tsa najmi nda tjín nk'ie nga ni xi tjihin xuta kjuasíhin tsa najmi b'i títu kjuatéxumoo: “Najmi tu fasihin ni xi tjihin xuta.” ⁸ Tunga ngatitsuuhún kits'ínchjén ni xi tjít'a kjuatéxumoo ko b'a ts'in kinchjähana nga jasíhin nkjin tíkja ni xi najmi an ts'an. At'aha tsa najmi tjín kjuatéxuma, najmi tjihin nga'yún ngatitsuun.

⁹ Xi nkúhu an. Nk'ie nga najmi kjee s'ejñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tsátejña tík'an. Tunga nk'ie nga kamankjinna ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kisakú nga'yúhun ngatitsuun, as'ai tsaya. ¹⁰ Kkie nga kjuatéxuma xi tjihin nga ts'ínk'íejña tík'unna, kui xi tu sahá kits'ínkjina ngabayoo. ¹¹ At'aha ngatitsuun kits'ínchjén ni xi tjít'a kjuatéxumoo tu xi ts'anachahana. B'a ts'in kits'ínk'ienkohona ni xi tjít'a kjuatéxumoo.

¹² Jehé kjuatéxumoo, ko ni xi tjít'a kjuatéxumoo je ko naxu tínchja ko nda. ¹³ Tunga, ¿a ni xi ndoo xi kitsjana ngabaya? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! Ngatitsuun ní kits'ínchjén ni xi ndoo nga kitsjana ngabaya tu xi chaha nga kui xi ngatitsun. Ni xi tjít'a kjuatéxumoo tsakúchji nga tu xí 'yúhún ch'onk'un ngatitsuun.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi ts'ihin ngatitsuun

¹⁴ Yaá nga kjuatéxumoo ajihin Espirituhu Ntiana tsitjuhu, tunga an asuntee y'ahana. Ja ts'atsena ngatitsuun ko an kama nda musuhu. ¹⁵ Najmi mankjinna ni xi ts'ian. At'aha najmi ni xi mjena ts'ian. Tu sa ní ni xi najmi sasínna, kui nihi xi ts'ian. ¹⁶ Tunga tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, ni xi tít's'ian tít's'ink'íekohona yjona nga nda kjuatéxumoo. ¹⁷ Kui nga najmi ta an xi b'a ts'ihinna nga b'a ts'ian. Ngatitsun xi tjíñajin nína xi b'a ts'in.

¹⁸ Be nga xi nkú ts'in y'ahana asuntee, ndaha nku ni xi nda najmi tjíñajinna. At'aha ndaha tsa mjena ts'ian ni xi nda, tunga najmi chúkjuhána b'a ts'ian. ¹⁹ Najmi ts'ian ni

xi nda xi mjena ts'ian, tu sa ní ni ch'onk'un xi najmi mjena ts'ian. ²⁰ Tsa ts'ian ni xi najmi mjena ts'ian, najmi ta an xi b'a títs'ihinna. Ngatitsun xi tíñajin nína xi b'a títs'ín.

²¹ Mankjinna ni xu'bi. Nk'ie nga mjena ts'ian ni xi nda, tu ni ch'onk'un xi tíñajihinna bitjuchji. ²² Tsjo maha animana kjuatéxumaha Ntiana, ²³ tunga mankjihinna nga kj'ai kjuatéxuma títs'ínxájin yjonintena, kui xi kjuatéxumaha ngatitsuun. Kui xi kjánko kjuatéxuma xi tsjaníyaha kjuankjintak'unna. F'akj'ánijena ko ts'ín mana nda nubayaha.

²⁴ ¡Nima rú ts'ihinna! ¿Yá xi kuasinkona tu xi kama ndaíhi ra yjoninte xu'bi xi títsjana ngabaya? ²⁵ ¡Tsjaha máb'achíhi Ntiana! Nda Ntiana Jesucristo kits'ín ndaina. Títs'inchjen kjuankjintak'unna nga tint'e'éhen kjuatéxumaha Ntiana, tunga xi nkúhu nku nda, kjuatéxumaha ngatitsuun tint'e'éhen.

8

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntiana ts'ínk'íentu tik'unna

¹ Kui b'a maha, najmi ta chumi nihi ta n'enijéhe ra xuta xi nkuhú mako Cristo Jesu, ² at'aha Espirituhu Ntiana ts'ínk'íentu tik'unkona Cristo Jesu ko tsjana nku kjuatéxuma xi ts'ín ndaina kjuatéxumaha ngatitsuun ko ngabayoo.

³ Ni xi najmi kamaha kits'ín kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise at'aha asuntee y'aha ra xuta ko najmi kamaha ts'íntjusun ni xi tjít'a, kui nihi xi kits'ín Ntiana nga kits'ín niba Ntíhi. Ntíu kik'a yjoninte xi nkúhu yjoninte ngatitsuhun xuta tu xi y'échjintjaihi ngatitsuun. B'a ts'ín kik'ojenkihi Ntiana ngatitsun xi tíñajihin xuta. ⁴ B'a kits'ín Ntiana tu xi kuitjusuhun ajinna ni nda xi banki kjuatéxumoo, ná xi najmi ta tintsubahaná xi nkú ts'ín mjehe yjonintena. Tintsuba nínaá xi nkú ts'ín mjehe Espirituhu Ntiana.

⁵ At'aha xi asuntee y'aha ra nga tjintu, kui xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, tunga xi Espirituhu Ntiana y'aha ra nga tjintu, kui xi ni xi ts'e Espiritu ts'ínkjink'un. ⁶ Xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, kui xi kuaya, tunga xi ni xi ts'e Espirituhu Ntiana ts'ínkjink'un, kui xi k'úentu tik'un ko s'ehe kjuajyu. ⁷ At'aha xi ni xi ts'e asuntee ts'ínkjink'un, kui xi unkie Ntiana. Najmi tjintunkí kjuatéxumaha Ntiana ko najmi maha tsa b'a incha ts'ín. ⁸ Xi asuntee y'aha ra nga tjintu, kui xi najmi maha ts'ín ni xi tsjoho Ntiana.

⁹ Tunga máha jun, ja najmi ta asuntee y'ahanuu nga tintsuboo. Espirituhu ní Ntiana y'anuu nga tintsuboo tsa kjuaxi nga kui xi tíñajinnuu. Xi najmi tíñajihin Espirituhu Jesucristo, kui xi najmi Jesucristo ts'ehe. ¹⁰ Tunga tsa Cristo tíñajinnuu, tsuhu ra nga Espirituhu títs'ínk'íentu tik'unnuu ko ja naxu tsichumo nginkun Ntiana, ndaha tsa ngatitsuun ja kits'ínk'ien yjonintenuu. ¹¹ Tsa Espirituhu xi kits'ínkj'áiyaha Jesu ngabayoo tíñajinnuu, ta kuihi xi kits'ínkj'áiyaha Jesu ta ts'ínk'íentu tik'un yjonintenuu xi maha 'me. B'a ts'ínkonuu Espirituhu Ntiana xi tíñajinnuu.

¹² Kui b'a maha, já nts'e, ja najmi ta tjihin tsa kuintsubaá xi nkúhu xuta xi ts'ín ni xi mjehe yjonintee. ¹³ At'aha tsa kuintsuboo xi nkúhu xuta xi ts'ín ni xi mjehe yjonintee, kuayó. Tunga tsa Espirituhu Ntiana n'ek'ienkohonu ni xi mjehe yjonintenuu, kuintsuba tik'un.

¹⁴ Ngayjee xi Espirituhu Ntiana bakú niyaha, kui xi ntíhi Ntiana. ¹⁵ At'aha Espiritu xi kin'ekjóhon najmi kits'ín manuu xuta musuhu kjuabinkjuun. Kits'ín ma nínuu Ntíhi Ntiana ko ts'ín nga: “Na'mi ichi”, k'úhihín Ntiana. ¹⁶ Kui Espirituhu Ntiana nkuhú mako animana nga tsuya kixi nga ná xi ntíhi Ntiana. ¹⁷ Tsa ná xi ntíhi Ntiana, ta sakúná ni xi ts'e. Jesucristo n'ekjáinkóoho ni xi ts'e Ntiana. Tsa nd'ai tíbitjajaán kjuanima xi j'ajin, ta sakúná kjuachankaha.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tichuyahá nistjin nga Ntiana ts'ín ma kikjinná ntíhi

¹⁸ B'a mana nga najmi chumi nihi kjua'un xi tibená nistjin nd'ai tsa ch'achubakohona kjuachankaha Ntiana xi kama chjiná askahan. ¹⁹ Ngayjee ni xi kits'ínnda Ntiana tíincha kuyá ko 'yún mjehe nga s'ejña chji yá xutaha xi ntíhi Ntiana. ²⁰ At'aha ni xi kamandoo najmi ta tjihin ra nga'yún xi kis'ehe nga tjuhun. Najmi kui kama mjehe nga b'a kamat'ain. Ntia nína b'a ts'ín y'enda nga b'a kamat'ain. Tunga ta tikuyahá ra ²¹ ni xi kamandoo

nistjin nga najmi ta kuatsúhun. Tíkuyáha nk'ie nga kama ndaíhi ch'á xi y'anji, nistjin nk'ie nga b'a ts'ín kama ndaíhi xi nkú tsjo ts'ín kama ndaíhi ntíhi Ntíaná.

²² Yaá nga santaha nd'ai un tibehe ngayjee ni xi kits'innda Ntíaná, xi nkúhu nku tachjuún xi tsíhin ntí. ²³ Kó najmi tu nku kui xi un tibehe. Ta un tibená kó ná. At'aha ja tíjñajinná Espirituhu Ntíaná. Ja kik'ai tíjunná ajihin ngayjee ni xi n'ekjálhín askahan. Nkjún tibehe animaná nga tichuyáhaá nistjin nga ts'ín ma kikjinná Ntíaná ntíhi, nistjin nga n'ek'anki yjonintená.

²⁴ At'aha ja kin'ek'ankiná kó tichuyáhaá ni xi sakúná, tunga tsa ja kisuya ntsáa ni xi tichuyáhaá, najmi ta tichuyá saha raá ni xu'bo. ¿At'aha yá xi kuyáha ni xi ja tíjñaha? ²⁵ Tunga tsa tichuyáhaá ni xi najmi kjee yaá, tjihin nga chuyáhaá santa nkúhu nga n'ekjálhín.

²⁶ Ta basinkoná Espirituhu Ntíaná, at'aha najmi ndjá tjíntuyáná. Najmi yaá ni xi kuincháa, tunga Espirituhu ní Ntíaná bankintjainá. Nk'ie nga nchjantjai un'unná Espiritu nginkun Ntíaná, najmi tjín én xi kuixinyahaná xi nkú tsu. ²⁷ Ntíaná xi be animaha xuta, kui xi be mí xi mjehe ts'ín Espiritu. At'aha xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, b'a ts'ín banki Espiritu nga nchjantjai xuta xi Ntíaná kikjats'e.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjoná Ntíaná

²⁸ Yaá nga ngayjee ni xi mat'ain xuta xi incha ts'íntjo Ntíaná, Ntíaná ts'ínchjén niu ngandaha xuta xu'bo. Ntíanáhá j'ájihin xuta xu'bo at'aha b'a ts'ín kama mjehe. ²⁹ At'aha xuta xi kieke tíjñun Ntíaná, ta y'énda tíjñun nga b'a ts'ín s'eyaha xi nkúhu Ntíhi, tu xi kui Ntíu kamaha Ntí tjun ajihin já nts'e xi nkjin maha. ³⁰ Kó xi y'énda tíjñun Ntíaná, ta j'ájin. Kó xi j'ájin, ta kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun. Kó xi kits'ín nga tsichu ma naxu nginkun, ta kitsjáha kjuachánka.

³¹ Kui b'a maha, ¿nkú kuixín sahaná? Tsa Ntíaná makoná, ¿yá xi ngjuai kontraná? ³² Kui xi ja y'éjña nga tu nkú tsjáha Ntíhi. Kits'ínkjas'en Ntíhi nga kin'ek'ien ngandaná. Kui nga tsa kitsjáná Ntíhi, ¿nkú ts'ín najmi ta tsjáhaná ngayjee ni xi tjín?

³³ ¿Yá xi kamaha ts'íink'anji jé xuta xi Ntíaná j'ájin? Ntíaná kits'ín nga naxu xuta xi ts'e. ³⁴ ¿Yá xi b'a kuitsu nga ngatitsun y'a? Cristo Jesu k'ien kó j'áiya ngáha ra ngabayoo kó tíjñat'aha Ntíaná nd'ai nga tbankintjainá. ³⁵ Tjoho ná Cristo. ¿Yá xi kamaha kjé'aná kjuatjoho? ¿A kjuanima? ¿A kjuaboo? ¿A kjua'unchoo? ¿A kjintío? ¿A tu ngat'aha nga x'aán? ¿A ni ch'onk'un xi mat'aán? ¿A ra ngahá n'ek'iená? ³⁶ B'a ma xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntíaná:

Ngat'a ts'i tehente tintsubajjin ngabayoo.

Xi nkúhu chutsánka xi n'ek'ien, b'a ts'ín baseni jóo.

³⁷ Tunga ajihin ngatentee ni xu'bi xi kits'íntjoná ta ts'ín nga tu sahá 'yún n'e ngana saá. ³⁸ At'aha behe k'an nga najmi tjín xi kamaha kjé'aná kjuatjoho Ntíaná, ndaha tsa kuayáa kó ndaha tsa kuintsuba t'áán, ta ndaha ntítsjee kó xi batéxuma kó xi tjihin nga 'yún, ta ndaha ni xi tíma nd'ai kó xi kama askahan, ³⁹ ta ndaha ni xi nk'a kó xi nanka, ta ndaha nku ni xi kits'innda Ntíaná. Najmi tjín xi kamaha kjé'aná kjuatjoho Ntíaná, kjuatjo xi tsakúchjiná nga kitsjáná Nda Ntíaná Cristo Jesu.

9

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín Ntíaná j'ájin xuta xi ntje judio tjehen ra

¹ Cristo be nga kjuaxi ni xi tíxian. Najmi t'ib'anacha. Kó Espiritu Santo b'a títsuna nga b'a tjín ni xi títs'inkjihin k'an. ² Tjín babana kó íxí tíneyahá tíma animana. ³ Tsa kama kai, mjena tsa santaha an kama nku xi najmi nda nginkun Ntíaná kó tsa kjin kúatejñaha Jesucristo, tsa tu ahá ni b'a ts'ín kama kúásinka já nts'é, kui xi ntjena. ⁴ Xi ntje Israel tjehen ra. Ntíaná kits'ín ma ntíhi. Y'ejñajihin kó tsakúchjiji kjuachánkaha. Ni y'éndako ntje cháha kó kitsjáha kjuatéxumaha. Tsakúchjiji xi nkú ts'ín tjihin nga ts'íintsjoho kó kitsúya tíjñun ni xi tsjáha. ⁵ Nkuhú ntje chá xi j'ájin Ntíaná, yo nibaha ra xuta Israel

ko ajihin xuta tsitjujin xi kits'in niba Ntiana nk'ie nga kik'a yjoninte xi nkúhu xuta. Kui xi Ntia xi batéxumaha ngayjee ni xi tjin. Kan'etsjo tehentehe tu nkjéhe ni. B'a katuma.

⁶ Tunga najmi j'a tiyaha éhen Ntiana. At'aha najmi ngatentee xuta xi y'aha ra ntjehe Israel, tsa kui xi xuta Israel kikjin. ⁷ Ko najmi ngatentee xi y'aha ra ntjehe Abraham, tsa kui xi ntí kikjihin Abraham. At'aha Ntiana b'a kitsúhu Abraham: “Ntje xi s'ehi Isaac nibaha ra.” ⁸ Kui xi tsuhu ra nga najmi ntí xi kis'ehe Abraham xi nkú ts'in s'ená ntí, tsa kui xi ntíhi Ntiana. Ntí xi kis'e níhi xi nkú ts'in kitsúya tíjtun Ntiana, kui xi kits'inchjhi nga kui xi ntjehe Abraham. ⁹ At'aha kui én xu'bi xi kitsúya tíjtuhun Ntiana Abraham: “Núni xi nkú ma nistjin xu'bi kuakuchjhi nga y'unna. Nku ntix'in s'ejnaha Sara.”

¹⁰ Ko najmi tu nku ni xu'bi kama. B'a ta kamat'ain Rebeca nk'ie nga y'a ntí'yun. Kui xi kama chjuuhun Isaac xi ta ntje chaha xuta Israel. ¹¹ Ntiana kinchjako tíjtuhun Rebeca nga kinchjanjmiyaha ntíhi nk'ie nga najmi kjee tsin ko najmi kjee ts'in ni xi nda ko a ra ni xi ch'onk'un, tu xi kuitjusuhun ni xi y'enda tíjtun Ntiana nga j'ájin ntí xi kama mjehe. At'aha Ntiana f'ájin xuta xi mjehe, najmi f'ájin tu ngat'aha ni nda xi ts'in xuta. ¹² Kui nga b'a kitsúhu ra Rebeca: “Ntí xi tjun ts'un, musuhu ntí xi tsjénkiu kama.” ¹³ Xi nkú ts'in tíjt'a éhen Ntiana nga b'i títsu: “Tjo kits'ian Jacob ko kits'in unkie Esau.”

¹⁴ Kui b'a maha, ¿nkú kuixihinná? ¿A ts'in Ntiana ni xi najmi naxu tjin? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁵ At'aha b'a kitsúhu Moise: “Kama njmana xi mjena nga kama njmana, ko kuase njmaha xi mjena nga kuase njmaha.” ¹⁶ Kui b'a maha, najmi ngat'aha tsa ni xi mjená ko tsa ni nda xi t'n'eé, tsa kui kjuaha nga nda ts'ínkohoná Ntiana. Nda ní ts'ínkóná at'aha ma njmaha ná. ¹⁷ At'aha b'i ts'in tíjt'a má nga b'a kitsú Ntiana nga kinchjako nda faraon: “Kitsja xaha tu xi kuakuchjhina nga y'unna ko tu xi chahana nga ngúsuhun asuntee.” ¹⁸ Kui b'a maha, Ntiana ma njmaha ra xi mjehe nga kama njmaha ko ts'in ndjá animaha xi mjehe nga ts'in ndjá animaha.

B'i ts'in tsakuya Pablo xi nkú ts'in Ntiana bakúchji kjuakjahan ko kjuatsentaha

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixinní: “¿Mí nihi xi ts'ínnijéhená Ntiana yo ni ma? At'aha, ¿yá xi ma fi kontraha ni xi mjehe Ntiana?”

²⁰ ¿Yáhá ni ji nda, tsa kuinchíhi kuenta Ntiana? Nku ndjii najmi ma: “¿Á b'a n'e kin'endahaní?”, tsa kuitsuhu xi kits'inndaha. ²¹ ¿A najmi tíhín ra kixi nda xi ts'innda ndíu nga ts'ínko nintee xi nkú ts'in mjehe? Ta kuihi nintee kama ts'ínndako nku ndjii xi sasíña tsjo ko nku xi n'echjén tehente.

²² Ntiana mjehe nga kuakúchji kjuakjahan ko nga k'uéjña chji nga'yuhun. Tunga títs'in chúkjuaha ko títs'intsentako xuta xi nibajennehe kjuakjahan, kui xi xá n'ekjehe. ²³ B'a títs'in Ntiana tu xi chaha ra xi nkú ts'in chánka kjuachánka xi tínkoho xuta xi tíma njmaha, xuta xi ja y'enda tíjtun nga tsjáha kjuachánkaha.

²⁴ Ná xuta xu'bo. Ntiana j'ájinna najmi tu nku ajihin xuta xi ntje judio tjehe ra, tu sa ní ko ta ajihin xi najmi ntje judio tjehe ra. ²⁵ B'a kama xi nkú ts'in y'ét'a éhen Ntiana nda profeta Osea nga b'i títsu:

Xuta xi najmi xutana, kui xi ts'in ma xutana.

Ko xi najmi kits'intjá, kui xi ts'intjá.

²⁶ Ko xi má nga b'a kik'ihin xuta:

“Jun xi najmi xutana mahanu”,

b'a k'úin nga kui xi ntíhi Ntiana xi tíña tík'uun.

²⁷ Ko b'a ta kitsú nda profeta Isaia nga kinchjanjmiyaha xuta Israel: “Ndaha tsa b'a ts'in nkjin maha xuta Israel xi nkú joyaha tsumí xi tíndai ntáchak'uun, tunga tu chubaha xi n'ek'anki. ²⁸ At'aha ja ts'íintjusun xatí Ntiana ni xi kitsú nga kama nga ngúsuhun asuntee.” ²⁹ Xi nkú nga ta kitsú tíjtun Isaia nk'ie nga b'i kitsú:

Tsa najmi y'éjña saná ntje Ntiana xi tíhin nga'yún,

ja ra b'a ta kamat'aán tsakai xi nkúhu xuta Sodoma

ko tsichu ma raá tsakai xi nkúhu xuta Gomorra.

B'i ts'in tsakuya Pablo yá xi naxu bichú ma nginkun Ntiana

³⁰ Kui b'a maha, ¿nkú kujíhinná? Xuta xi najmi ntje judio tjehe ra, xi najmi tsangisjai nga naxu k'úentu nginkun Ntíaná, kui xi naxu tsichu ma nginkun Ntíaná. Kis'ejihin Ntíaná, kui nga naxu tsichu maha. ³¹ Tunga máha xuta xi ntje judio tjehe ra, incha tsangisjái nga ts'íntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise, tu xi b'a ts'ín naxu k'úentuhu nginkun Ntíaná, tunga najmi tsichukjuahá ra.

³² ¿Á b'a kamaha? At'aha najmi tsangisjái nga naxu k'úentu nginkun Ntíaná xi nkúhu xuta xi s'ejihin Ntíaná. Tu sa ní incha kama mjehe nga ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo tu xi b'a ts'ín naxu kujichú maha kai. Incha kisaténki ndjio xi saténki xuta.

³³ B'a kama xi nkú ts'ín tjít'a:

An k'uejñá nanki Sion nku ndjio xi saténki xuta,

nku naxi xi ts'íinxuntuhu.

Tunga xi s'ejihin xi ts'in nibá,

kui xi najmi sakúhu kjuasuba.

10

¹ Jun já nts'e, nk'ie nga nchjaka Ntíaná, bankintjá xuta Israel, at'aha mjena nga n'ek'anki. ² At'aha kama xinya nga kui xi 'yún t'íncha bangisjai ni xi ts'e Ntíaná, tunga najmi incha mankjihín ra xi nkú ts'ín tjíhin nga incha ts'íin. ³ Najmi kamankjihín nga Ntíaná tu tsjáhá ra xuta xi s'ejihin nga naxu kama. Tu sa ní kuenta ts'e suba incha tsangisjai xi nkú ts'ín naxu kujichú ma nginkun Ntíaná. Najmi kits'ín nimakjua yjoho tsa ts'íinkjálhín nga Ntíaná tu tsjáhá ra xuta nga naxu kama nginkun. ⁴ At'aha tsichutjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise nk'ie nga j'ai Cristo, tu xi naxu kujichú maha nginkun Ntíaná ngayjee xi s'ejihin.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ngayjee xuta xi s'ejihin Ntíaná naxu bichú ma nginkun Ntíaná

⁵ B'i ts'ín y'ét'a Moise xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi ts'íntjusun kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. B'i kitsú: “Xi ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, ngat'aha kjuatéxumoo sakúhu ra nga k'úejña t'ík'un.” ⁶ Tunga b'ihí ts'ín y'ét'a ngá xi nkú ts'ín naxu bichú maha xuta xi s'ejihin Ntíaná: “Najmi tu b'i ts'ín n'enkjíntak'uin: ¿Yá xi ngjuainji ndjiojmi ján?” Tsuhu ra éin tsa n'e nibájen xi ts'íin niba Ntíaná ngajoho. ⁷ Ko b'i ta kitsú ya: “Ko najmi tu b'i ts'ín n'enkjíntak'uin: ¿Yá xi ngjuai kinte t'anankiu?” Tsuhu ra éin tsa chjúsíntjen xi ts'íin niba Ntíaná ngajoho ajihin xuta k'ien. ⁸ B'i kitsú Moise: “Tíjñat'a tiñahi éhen Ntíaná, tsu'bai ko animahi tíjñat'a.” Kui éin xi t'ib'enijmíi nd'ai, éin xi tsu nga xuta tjíhin nga s'ejihin Ntíaná.

⁹ At'aha tsa tsu'bai kuitjuhu nga n'ekie yjohi nga Jesu xi Nda Ntíaná, ko tsa ngayjehe animahi s'ejihin nga Ntíaná kits'ínkj'áiya ngáha ra Jesu ngabayoo, n'ek'ankihi. ¹⁰ At'aha ajin animaha ní xuta nibáha ra nga s'ejihin Ntíaná, tu xi naxu bichú maha. Ko ts'a bitjuhu nga b'a tsu nga Jesu xi Nda Ntíaná, tu xi n'ek'ankihi.

¹¹ B'i ts'ín tjít'a éhen Ntíaná: “Xi s'ejihin Ntíaná najmi sakúhu kjuasuba.” ¹² At'aha nkuhú chasehe ra xuta xi ntje judio tjehe ra ko xi najmi ntje judio tjehe ra. At'aha nkuhú maha Nda Ntíaha ngayjee xuta ko tsjáha ngayjee xi kuinchjakoho kjuanchiná xi tjíhin. ¹³ At'aha b'i ts'ín tjít'a: “N'ek'anki ngayjee xi ts'íinkjálhín nga kui xi Nda Ntíaná.”

¹⁴ Tunga xuta xi najmi kjee s'ejihin, ¿nkú ts'ín ts'íinkjálhín ra nga kui xi Nda Ntíaná? ¿Nkú ts'ín s'ejihin ra xi najmi kjee nt'é yáha kui? ¿Nkú ts'ín kuint'éhe tsa najmi tjín xi k'uénijmíhi? ¹⁵ ¿Nkú ts'ín k'uénijmíhi xuta tsa najmi s'et'a xáha nga k'uénijmí? At'aha b'i ts'ín tjít'a: “Á b'a tsjo tjíhin nga f'aik'úhunná xi b'énijmíná éin nda tsu.”

¹⁶ Tunga najmi ngayjeehé xuta Israel kits'ínsihín éin nda tsuhu Ntíaná. B'i kitsú Isaia: “Ji Ntia, ¿yá xi kis'ejihin éin xi y'enijmí?” ¹⁷ Kui b'a maha, s'ejinná Ntíaná nk'ie nga nu'yáá éhen, ko nu'yáá éen nk'ie nga s'enijmíná Jesucristo. ¹⁸ Tunga b'ahá xian: ¿A najmi kinu'yáá éen? Johon, kinu'yá. At'aha b'i ts'ín tjít'a:

Nga ngúsusun asuntee kinu'yá ntaha,

santaha má fekuhu asuntee tsichu éhen.

¹⁹ Kō b'i tã xin ya: ¿A najmi incha kikiehé xutã Israel ni xu'bi? Tjun Moise b'i ts'in y'ét'a éhen Ntíaná:

An ts'ian nga jun kama xintak'un
xi tu a xutahá,
kō ts'ian nga n'ekjankoo
xi najmi chumi nihi xi mankjihin.

²⁰ Kō askahan kama k'un Isaiã nga b'i tã ts'in y'ét'a éhen Ntíaná:

Xi najmi tsangisjaina, kui xi kisakúhu an,
kō xi najmi kingjásjaiyana, kui xi tsakuchíhi yjona.

²¹ Ngat'a ts'e xutã Israel b'i ts'in tjít'a: “Nku nistjin ntanta kik'ana nga kingjentéhe ntsã nku naxinantá xi najmi nt'één kō si.”

11

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tã tjín ajihin xutã xi ntje judio tjeheñ ra xi ja ts'anki

¹ Kui nga b'a xihinna, ¿a kits'in t'axihín Ntíaná xutahã? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'ahã tã ndã Israel ná, ntjehe Abraham. Ntje chánã Benjamin y'ahana. ² Najmi y'éjña t'axín Ntíaná xutã xi ts'e xi j'ájin títjun. ¿A najmi yanú xi nkú ts'in tjít'a xujun éhen Ntíaná má nga ndã profeta Eliã kinchjako Ntíaná kō tsatéjéne xutã Israel? B'i ts'in tjít'a: ³ “Ji Ntía, ja kits'ínk'ien xutã xu'bi já profeta xi ts'i kō ja kits'ínkatsún nãchan chjeñi. Tu nkuhú an tíjña sa. Tã incha mjehe tã ts'íink'ienna.” ⁴ Tunga b'ahã kitsú Ntíaná: “Ja kits'in ts'an yatu mii já xi najmi tsasinkúnch'int'ahã ntia Baal.”

⁵ B'a tã tíma nistjin nd'ai. Tu ngat'ahã kjuandahã Ntíaná tjíntu sa chuba xutã xi Ntíaná j'ájin. ⁶ Tsa tu ngat'ahã kjuandahã Ntíaná kichj'ajihin xutã, tsuhu ra nga najmi kichj'ajin tu ngat'ahã ni ndã xi incha kits'in. At'ahã tsa tu ngat'ahã ni ndã xi incha kits'in xutã kichj'ajihin, kjuandahã Ntíaná najmi tã chjíhi ra ma.

⁷ Kui b'a maha, ¿mí nihi xi kama? Najmi kisakúhu ni xi tsangisjái xutã Israel. Xi j'ájin ní Ntíaná, kui ní xi kisakúhu niu. Xingisoo kama ndjá animahã. ⁸ B'a kama xi nkú ts'in tjít'a: “Ntíaná kitsjáha xutã xu'bo kjuankjintak'un tiya, tunkun xi najmi skuëkoho kō tjabaxínñju xi najmi kuñt'ékoho santaha nistjin nd'ai.”

⁹ Kō b'i tã kitsú ya David:
Kasaténkiko s'íhi xutã xu'bo,
tã kuihi kats'inndyjajihin kō kats'ínk'íechjíhi.

¹⁰ Incha katuma kã tu xi najmi tã skuëhe,
kō musu incha katuma sín.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga tã n'ek'anki xutã xi najmi ntje judio tjeheñ ra

¹¹ Kui nga b'a xihinna, ¿a tu niyá kis'entuhú xutã Israel nk'ie nga kisaténki? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! B'i ní kama. Tu ngat'ahã nga najmi kint'é'éhen Ntíaná xutã Israel, kui nga j'aihi ra én xi ts'íink'ankihi xutã xi najmi ntje Israel tjeheñ ra, tu xi b'a ts'in kama xintak'uhun xutã Israel. ¹² Tsa tu ngat'ahã nga najmi kint'é'éhen Ntíaná xutã Israel, tsa kui ngat'oo kisakúhu ra kjuanchináha Ntíaná xutã xi tjín asuntee, kō nk'ie nga kisaténki Israel kisakúhu kjuanchináha Ntíaná xutã xi najmi ntje Israel tjeheñ ra, ¿nkú sa kama nk'ie nga sakú ngáha ra xutã Israel ante xi ts'e nginkun Ntíaná?

¹³ Tíinchjakonuu jun xi najmi ntje Israel tjeheñuu. Ntíaná kits'in mana ndã postruhu xutã xi najmi ntje Israel tjeheñ ra kō xinya kjuachánkaha xána. ¹⁴ B'a ts'ian tsa tu ahã ni ngat'anuu kama xintak'uhun ntjena, tsa tu xi b'a ts'in n'ek'ankihi k'ua. ¹⁵ At'ahã kisakúhu kjuajyu nginkun Ntíaná xutã xi tjín asuntee nk'ie nga kin'e t'axín xutã Israel. Kui nga, ¿nkú sa kama nk'ie nga n'ekjáln ngáha ra? Sakú ngáha ra nga k'úentu ták'un xutã k'ien.

¹⁶ Tsa tsje nginkun Ntíaná na'yu xi n'endakoho ninkuan chje xi 'bai tjuhun Ntíaná, tsuhu ra nga tã tsje ngayjee na'yu ninkuon. Tsa tsje nginkun Ntíaná kjamahã nku yá, tsuhu ra nga tã tsje tjiaha. ¹⁷ Xutã Israel, kui xi nkú joyaha tjia xi kitit'áha nku yá

olibō, kō ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibō jñá. Tunga jihí kis'et'ai antehe tjia xi kitit'óo kō kisakút'aihi kjuatík'un xi tññajin kjamaha yá olibō xi ndoo. ¹⁸ Tunga najmi tū nk'ahá n'esjei yjohi, tsa b'a kuixín nga ji xi 'yún nda sai nga tjia xi kitit'óo. Tsa mjehi nk'a n'esjei yjohi, tū sahá n'ekj'áitsjein nga kjamaha yóo y'aha ri. Najmi ji xi kich'ai kjamō.

¹⁹ Kutsa b'ahá kuixín: “Tū xi an s'et'ahana antehe yóo, kui nga kitit'áha.” ²⁰ B'a tññ. Tunga kitit'áha at'aha najmi kis'ejihin Ntíaná, kō ji ndjá tisinjñai nd'ai at'aha s'ejihin. Kui nga najmi tū n'enkjíntak'uhunni tsa ji xi 'yún nda sai. Tū sa ní tñnkjún Ntíaná. ²¹ At'aha tsa Ntíaná najmi kits'ínndyjat'aha tjia xi ndaha yá olibō, ¿a tū kjehe ji ts'ínndyjat'ahi nga tū kisut'aní yóo?

²² Chasej xi nkú ts'ín nda kō ndjá ts'ínkō Ntíaná xuta. Ndjá kits'ínkō xi kisaténki kō ji nda kits'ínkōhi. Kō nda ts'ínkōhi tsa tū nku kuinchunjínni kjuandaha. Tunga tsa najmi b'a n'ei, kō ta ji kuichát'ahi. ²³ Kō ta xuta Israel, tsa ngjuakj'áha ra animaha kō s'ejihin Ntíaná, k'uai ngáha ra ante xi ts'e. At'aha tññin nga'yún Ntíaná nga tsjá ngáha ra ante xi ts'e xuta Israel ajihin yá olibō. ²⁴ At'aha ji xi nkú joyaha tjiaha yá olibō jñá tū kis'et'aní antehe yá olibō xi ndoo. Kui b'a maha, ¿a najmi kamahá k'uai ngáha ra xuta Israel antehe? At'aha kui xi tjia xi ndoo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kama nímaha Ntíaná ngayjee xuta

²⁵ Jun já nts'e, mjena nga choo nku ni xi y'éjña 'ma Ntíaná, tū xi najmi nk'a n'esjehenu yjonuu. K'ua xi tññ ajihin xuta Israel kama ndjá animaha. B'a kama santa nkúhu nga sakúntehe nginkun Ntíaná ngayjee xuta xi najmi ntje Israel tjeheh ra. Kui xi tññin nga n'ek'anki. ²⁶ Nk'ie nga ja b'a kama, ta n'ek'anki ngayjee xuta Israel. Xi nkú ts'ín tññ'á éhen Ntíaná:

Nanki Sion níbaaha xi ts'ínk'anki xutana,
kui xi kjéxihin kjuach'onk'uhun ntjehe Jacob.

²⁷ Kui ni xi y'endáka xutana nga ts'ian,
nk'ie nga ja kjexían ngatitsuhun.

²⁸ Najmi mjehe xuta Israel én nda tsuhu Ntíaná. Ngandanuu xuta kontraha Ntíaná tsichu ma. Tunga tjohó ra Ntíaná xuta Israel tū ngat'aha nga Ntíaná j'ájin ntje cháha.

²⁹ At'aha najmi kje'á Ntíaná ni xi tsjá kō ta ndaha najmi ts'ín t'axín xuta xi j'ájin.

³⁰ Nistjin nk'ie, najmi kinu'yá'óhoon Ntíaná, tunga tibase nímahanuu nd'ai tū ngat'aha nga najmi kint'é'én xuta Israel. ³¹ Kō santaha nistjin nd'ai najmi tññ'én xuta Israel, tū xi ta chase nímaha ra tū ngat'aha nga jun kichase nímahanuu. ³² B'i tññin ra ni. Ndaha nku xuta xi tññ najmi nt'é'éhen Ntíaná. Ntíaná y'éjñaha xuta nga najmi kint'é'én, tū xi nkuhú nga kama nímaha ra ngayjee.

B'i ts'ín kits'intsjohō Pablo Ntíaná

³³ ¡Á b'a nkjún ts'ín chánkaha kjuanchináha Ntíaná! ¡Á b'a nkjún ts'ín nanka ts'ínkjink'uhun kō á b'a nkjún ts'ín tsehe kjuankjintak'uhun! Najmi tññ xi mankjihin ni xi ts'ín Ntíaná kō najmi ch'a maha tsuya á b'a ts'íhin.

³⁴ At'aha, ¿yá xi be xi nkú ts'ín ts'ínkjink'un Ntíaná?

¿Yá xi kitsúyahá ni xi tññin nga ts'ín?

³⁵ ¿Yá xi kits'ínkienyahá tsa mí nihi,
tū xi Ntíaná tññin nga ts'ínk'óya ngáha ra?

³⁶ At'aha Ntíaná kits'ínnda ngayjee ni xi tññ. Ngat'aha kō nga tsjohō tññin ni. ¡N'ekié yjoná nga tññin kjuachánka Ntíaná tū nkjéhe ni! B'a katuma.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tintsubaá nd'ai nga ja yjankiá Cristo

¹ Kui b'a maha, já nts'e, at'aha tibase nímahaná Ntíaná, kui nga tbankihinuu nga ngayjehe tak'un n'etsjohō Ntíaná, nga n'ekjas'ohoon yjonuu xi nkú joyaha nku chje tík'un xi tsje kō xi sasihin Ntíaná. ² Najmi tū bintsubo xi nkú ts'ín tññintu xuta asuntee.

Tu sa ní n'ek'óntjaiyo yjonuu xi nkú ts'ín Ntíaná títs'ín tsetse kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'ín kamankjihinnuu ni xi mjehe Ntíaná, ni xi nda, xi sasíhín kō xi ja nda tsichu ma.

³ Nga nkúnkú jun tínchjakonuu, at'aha Ntíaná kitsjána kjuandaha. Najmi tu nk'a n'esjo yjonuu. Nkú ní ts'ín tjíyanuu. B'a ts'ín n'esjo yjonuu xi nkú ts'ín kitsjánuu Ntíaná nga s'ejinnuu. ⁴ At'aha xi nkú ts'ín nkjin tíkjá maha ni xi y'aha yjonintená kō xi nkú ts'ín kj'ái kj'ái xá xi kik'ahí nga nkúnkú, ⁵ b'a ta joyaha ñá. Nkjin mahaná tunga nkuhú yjoninte kamakaá Cristo. Nga nkúnkáá kich'aá xinkjá.

⁶ Kj'ái kj'ái ni xi maná n'eé. Kui kjuanda xi kitsjáná Ntíaná nga nkúnkáá. Xi Ntíaná kitsjáha éhen tu xi ts'íinkjas'ehen, kui xi katsúya éhen Ntíaná xi nkú ts'ín kik'aihi nga s'ejihín. ⁷ Xi kik'aihi nga kuasinko xuta, kui xi katasinko xuta. Xi kik'aihi nga kuakúya, kui xi katakúya. ⁸ Xi kik'aihi nga tsjá nga'yún, kui xi katsjá nga'yún. Xi kik'aihi nga tsjá toon, kui xi ngayjehe animaha katsjá toon. Xi kik'aihi nga tsjén tíjtjun, kui xi kixi katjiko xáha. Xi kik'aihi nga kuase nimaha xuta, kui xi tsjo kat'ehē nga b'a kats'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjo tjíñajinná

⁹ N'etjō kjuaxi xinkiu. Najmi tu n'esihūun ni xi ch'onk'un. Ni xi nda ch'a ntsja ntsjon. ¹⁰ B'i ngján n'etjō xinkiu xi nkú ts'ín tjohō xinkjín xi nts'e maha, at'aha nts'ohó mahanuu xinkiu. 'Yún chanjúun so xinkiu. ¹¹ Kixi n'oo ni xi t'n'o kō najmi tu n'ets'o. Tu xí tsjohó kat'ehē animanuu nga n'oo ni xi mjehe Nda Ntíaná. ¹² Tsjo kat'enūu nga chúyohōo ni xi tsjánuu Ntíaná. N'echúkjuo kjua'un xi tíyo. Najmi tu n'ekj'ajiun nga chubakōo Ntíaná. ¹³ Tjohōon ni xi ndyjat'áha xuta xi yjanki Ntíaná kō nda n'ekjōhōon xi kuichúk'unnuu.

¹⁴ Chubantjo xuta xi tjennki unkienuu. B'a t'ihuun Ntíaná nga nda kats'ínkōho. Najmi tu ni xi najmi nda binchinó nga kamat'ain. ¹⁵ Tsjo kat'ekōnuu xi tsjo tjíhín. Ch'íikō xi tíkjintá. ¹⁶ B'i ngján nda chasohō xinkiu. Najmi tu nk'a katumanuu yjonuu. Tu sa ní nda chasohō xuta x'an. Najmi tu xuta nkjink'un n'e ma subōo yjonuu.

¹⁷ Najmi tu ch'on n'ohōo xi ch'on títs'innuu. Chase nínú xi nkú ts'ín nda kama n'ohōo ngayjee xuta. ¹⁸ Tsa kama, tsa aya ntsoo tjíña, kas'ekōnuu kjuajyu ngayjee xuta. ¹⁹ Já nts'ena, najmi tu n'e ngajoyo ni xi t'n'enuu. Aya ntsja ní Ntíaná t'ejñayo xi b'a títs'íun. At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntíaná: “Ahán xi k'uasjē chjía, an xi tsjaha chjíhi. B'a títsu Ntíaná.” ²⁰ B'i ta ts'ín tjít'a ya: “Tsa tíma bjohō nda kontrahi, tjeihín ni xi kjíne. Tsa tíma xintáha, tjeihín ntá xi k'úú. At'aha tsa b'a n'ei, tu ni xí kama subahá ra nda kontrahi.” ²¹ Najmi tu 'baintei tsa kjuach'onk'uun xi ts'ín nganahi. Tu sa ní ni xi nda n'ei. B'a ts'ín n'e nganaha ri ni ch'onk'uun.

13

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjíhin nga chankjún xi batéxuma

¹ Ngayjee xuta tjíhin nga kuínt'é'éhen xi batéxuma. At'aha xá xi tjíhín xi batéxuma nginkun Ntíaná nibáha ra. Ntíaná y'ejña xóo. ² Kui nga xi fi kontraha ra xi batéxuma, kui xi tífi kontraha ni xi ja y'ejña Ntíaná. Kō xi b'a títs'ín, ta kuihi tíbangisjai suba nga n'ekokjuaha.

³ At'aha já xi batéxumōo najmi tjíntu tsa tu xi ndjá ts'ínkōho xuta xi nda ni xi títs'ín. Xuta xi najmi nda ni xi títs'ín, kui xi b'a kats'íhín. ¿A mjehi nga najmi ndjá ts'ínkōhi já xi batéxumōo? Tsa b'a, nda n'ei, kō nda ts'ín kuasehi já xi batéxumōo. ⁴ At'aha ngandahi ní títs'ínxát'aha ra jóo Ntíaná. Tunga tsa ni xi najmi nda t'n'ei, tjíhin nga kuínkjún tu ngat'aha ni xi ts'ínkōhi jóo. At'aha najmi tu a tjíhin xá jóo. Ntía níná títs'ínxát'aha tu xi ts'ínk'íechjíhi kō ts'ínkokjuaha xi ch'on títs'ín. ⁵ Kui nga tjíhin nga kuínú'yá'éhen raá já xi batéxumōo, najmi tu ngat'aha ni tsa ts'ínk'íechjíná ni xi n'eé. B'a ní n'eé tu xi je s'eyaha kjuankjintak'unná nginkun Ntíaná.

⁶ Kui kjuaha nga b'echjíninu ni xi f'áchjínūu já xi tjíhín xá, at'aha kui xi tíincha ts'ínxát'aha Ntíaná. Xáha tíincha ts'ín. ⁷ Tjohōon ni xi kanéhe nga nkúnkú jóo. T'echjínūu xi f'áchjintjai ni xi tjínnūu kō xi f'áchjintjai ch'á nga ts'ínxát'aha já Roma.

Chankjún xi nkú ts'ín tjíhin nga chankjún, kò nda n'esiuhun xi nkú ts'ín tjíhin nga nda n'esihin.

B'i ts'ín tsakúya Pablo mí kjuaha nga n'etjohoná xinkia

⁸ Najmi tū chumi nihi xi katsjennu. Tjohon kjuatjo xinkiu. At'aha xi tjoho xinkjín, kui xi títs'íntjusun ngayjee kjuatéxumaha Ntíaná. ⁹ B'i ts'ín tjít'a kjuatéxumoo: “Najmi tū ch'at'aihi chjífihín. Najmi tū n'ek'iein animá. Najmi tū n'ei ndyjé. Najmi tū fasihín ni xi tjíhin xuta.” Kui kjuatéxumoo kò ngayjee kjuatéxuma xingisoo nkuhú bichú majihín kjuatéxuma xu'bi: “N'etjói xutahi xi nkú ts'ín tjohi yohi.” ¹⁰ Xi tjoho xinkjín, kui xi najmi ch'on títs'íhín. Kui nga bichútjusuhun kjuatéxumoo ajihín xuta xi tjíhin ra kjuatjo.

¹¹ B'a n'oo at'aha yo nistjin xi kich'aa nd'ai. Ja chubaha nga n'ek'áhaá yjoná nga kuintsubaá ndaá. Ja 'yún chuba ndyjaha nd'ai nk'ie nga Ntíaná ts'ínk'aniná. Najmi b'a ta tjín ndyjaha ra xi nkúhu nk'ie nga kis'ejinná. ¹² Ja ma kujichúhú chuba. Najmi ta n'ehená ngatitsun, ataha nk'ie nga ngatitsun n'eé, b'a joyaha xi nkúhu tsa má jyuun tintsubaá. Ni xi nda n'eé. Kui xi b'a ta joyaha xi nkúhu tsa má ndzjen tintsubaá. K'úendaá yjoná tū xi kuinimajihinná má ndzjeen.

¹³ Kixi tankínkaá yjoná xi nkúhu xuta xi tjíma nga nistjiun. Najmi kuintsubaá tsa tū xi s'ihíná kò chineé. Najmi tjíhin nga chuba súntukonáá xinkia kò tsa n'ejnu n'et'aa. Kò ta ndaha najmi tū bixkankaá xinkia kò tsa kama xin k'aán ni xi tjíhin. ¹⁴ Tū sa ní tiningjiun yjonuu Nda Ntíaná Jesucristo kò najmi tū n'enkjíntak'un xi nkú ts'ín n'ehenu ni xi mjehe yjoninte ngatitsuun.

14

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjíhin nga n'ek'anjiá jé xinkia

¹ Nda n'ekjohon xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná, kò najmi tū b'esikoo ngat'aha xi nkú ts'ín ts'ínk'ink'un. ² Tjín xi b'a ts'ín s'ejihín nga ma kjine tū mí nichinehé ni, kò tjín ngá xi najmi ndjá síjñajin xi nkú ts'ín s'ejinná kui nga tū xkaha kjinehe. ³ Xi kjine tū mí nichinehé ni najmi tjíhin nga ch'on ts'ín kuasehe xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine. Kò xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine najmi tjíhin nga ts'ínk'anji jé xi kjine tū mí nichinehé ni. B'i incha kats'ín at'aha Ntíaná ja kits'ínk'áihín nga joo. ⁴ Yáha ji xi t'ín'ek'anjihinni jé nda musuhu xi kj'ai? Tsa ndjá síjña nda musu kò tsa tísaténki, Nda Ntíaha kjinehe ni xu'bo. Tunga ndjáha kuasijña, at'aha tjíhin nga'yún Nda Ntíaná nga ndjá ts'ínkasijñaha.

⁵ Tjín xi b'a maha nga 'yún nkjún sa nku nistjin nga kj'ai nistjin, kò tjín ngá xi tū nku chuba maha nistjiun. Nkúnkú tjíhin nga ts'ínk'ink'un s'ín xi nkú ts'ín behe k'un.

⁶ Xi benkjún nku nistjin, kui xi b'a ts'ín tū xi benkjúhun Nda Ntíaná. Kò xi kjine tū mí nichinehé ni, kui xi b'a ts'ín tū xi benkjúhun Nda Ntíaná. Tsjáha máb'achjíhi Ntíaná ngat'aha nichinehe. Kò xi b'éch'oho yjoho ni xi kjine, kui xi b'a ts'ín tū xi benkjúhun Nda Ntíaná kò ta tsjáha máb'achjíhi Ntíaná.

⁷ Najmi tjín ajinná xi kuenta ts'e suba tíjña t'ík'uhun kò tsa kuenta ts'e suba 'mehe. ⁸ Tsa tintsuba t'ík'aán, Nda Ntíaná tintsuba t'ík'uhunná. Kò tsa tábayaá, Nda Ntíaná tábayahaná. Kui b'a maha, ndaha tsa tintsuba t'ík'aán kò ndaha tsa tábayaá, Nda Ntíaná ts'ená. ⁹ At'aha kui kjuaha k'iehen Cristo kò j'áya ngáha ra ngabayoo, tū xi b'a ts'ín kamaha Nda Ntíaha xuta k'ien kò xi tjíntu t'ík'uun.

¹⁰ Kò máha ji, ¿á ji tichasehe ri tsa nda kò tsa najmi nda títs'íhin nda nts'ei? Kò ta, ¿á kinte n'esjeheni nda nts'ei? Katumankjihín nga ndyjun n'ek'ie Ntíaná mí nihi xi kin'eé nga nkúkaá. ¹¹ B'i ts'ín tjít'a éhen Ntíaná:

Ahán xi tíjña t'ík'an, títsu Ntíaná.

Kuasínkúnch'in ngayjee xuta nginkán,

kò ngayjee ts'ínkie yjoho nga an xi Ntía.

¹² Kui b'a maha, nga nkúnkaá n'ekjas'ehéen kuenta Ntíaná ni xi kin'eé.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi tjíhin nga n'endyjajihín xinkia

¹³ Kui nga najmi ta chasehe raá tsa nda ko tsa najmi nda ni xi títs'ín xinkjá. Tu sa ní chasoo xi nkú ts'ín najmi n'endyjajihuun nda nts'o ko xi nkú ts'ín najmi n'ekijnejiun ngatitsun. ¹⁴ S'ejinna Nda Ntíaná Jesu ko be nga ndaha nku ni najmi chuntí nginkun. Tunga tsa tjín xi: “Chuntí ni xu'bi nginkun”, tsa kuitsu, tu nginkun ndohó chuntí niu.

¹⁵ Tunga tsa tu ngat'aha ni xi tíchinei títs'ínndyjajihin ra yjoho nda nts'ei, najmi ta tín'etjöhoni nda nts'ei ma. Najmi tu 'bainte tsa tu ngat'aha nichinehi ndyjaha xuta xi k'ienntjáhi Cristo. ¹⁶ Najmi tu 'bainto tsa ch'on ts'ín kuinchjayane xuta ni xi n'ekjöhoon nga nda. ¹⁷ At'aha ni xi chineé ko ni xi s'já najmi chumi ni chjíhi ra. Nk'ie ní Espiritu Santo tsjáná nga naxu kuintsubaá nginkun Ntíaná ko nga s'ená kjuajyu ko kjuatsjo, kui ní ni xu'bi xi bakúchji nga ja tsitjas'enjián nga Ntíaná tibatéxumaná. ¹⁸ Xi b'a ts'ín tjíña nginkun Cristo, kui ni xi tsjoho Ntíaná ko xuta ta nda ts'ín nchjayanehe.

¹⁹ Kui b'a maha, tinchísjailhiná xi nkú ts'ín s'ehená kjuajyu ko xi nkú ts'ín kuisinkaá xinkjá nga saájíán ni xi ts'e Ntíaná. ²⁰ Najmi tu ngat'aha nichinehi n'ekatsúhunni xá xi títs'ín Ntíaná ajihin xuta xi ts'e. Kjuaxi kjáihin nga je nginkun Ntíaná ngayjee nichine xi tjín, tunga najmi ndahá tjín tsa chinej nichine xi ts'ínkijnejihin ngatitsun xuta xingisoo. ²¹ Tu sahá nda n'ei tsa najmi chinej yjo ko tsa najmi s'i binu ko tsa najmi n'ei ndaha nku ni xi ts'ínkijnejihin ngatitsun já nts'ei.

²² Xi nkú ts'ín s'ejihin ni xu'bi, tu ji b'a ts'ín kas'ejihín ri nginkun Ntíaná. Já b'a nda tjihin ts'e xi behe k'un nga nda tjín ni xi títs'ín ko najmi títs'innijéhe ra kjuankjintak'uhun askahan! ²³ Tunga xi jo jan tímaha nga tíkjine tsa mí nihi, ta kuihi títs'ínk'anji jé yjoho, at'aha najmi títs'ín xi nkú ts'ín s'ejihin. At'aha ngayjee ni xi n'eé xi fi kontra xi nkú ts'ín s'ejinná Ntíaná, kui xi ngatitsun.

15

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga kuisinkaá xinkjá tu xi saájihinná ni xi s'ejinná

¹ Ná xi ja ndjá tinchajián xi nkú ts'ín s'ejinná najmi tu n'eé ni xi tu ná tsjo subahána. Tjihin ni nga n'ekjáihín xi najmi kjee ndjá tinchajin xi nkú ts'ín s'ejinná. ² Nga nkúnkáá tjihin nga n'eé ni xi tsjoho xinkjá ko ni xi ngandaha n'eé, tu xi saájihin xi nkú ts'ín s'ejinná. ³ At'aha ko ta Cristo najmi ni xi tsjoho kits'ín. Ni xi tjít'a ní éhen Ntíaná má b'a títsu kits'ínkájihin: “Én ch'on tsu xi kitsúhi xuta, kui xi j'aisaténa.” ⁴ Ni xi kis'et'a nístjin nk'ie, kis'et'a tu xi kuakú niyáhaná. At'aha ajin xujun éhen Ntíaná sakújinná kjuatsenta ko sakú nga'yúnná tu xi chuyaha raá ni xi tsjáná Ntíaná.

⁵ Ntíaná xi tsjáná kjuatsenta ko tsjá nga'yúnná, kui xi katsjánuu nga nkuhú n'enkjínk'un xi nkú ts'ín tjíyaha Cristo Jesu. ⁶ Nkuhú kas'eya animanuu ko nkuhú katuma ntanuu. B'a ts'ín n'ekiehenu yjonuu nga tjihin kjuachánka Ntíaha ko Na'mihí Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tsichujihin én nda tsuhu Cristo

⁷ Kui b'a maha, b'i ngján nda n'ekjáihin ruu xinkju xi nkú ts'ín nda kits'ínkájinnuu Cristo, tu xi s'ejña chjili kjuachánkaha Ntíaná. ⁸ At'aha an b'a tíxinnuu. J'ai Cristo ngandaha xuta xi ntje judio tjeheh ra. Tsakúchji nga ts'ín Ntíaná ni xi kitsú nga ts'ín. J'ai ts'ínjtusun ni xi kitsúya tíjtuhun Ntíaná ntje cháha xuta judio. ⁹ B'a ts'ín ko ta xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ts'ínkie yjoho nga tjihin kjuachánka Ntíaná, at'aha ko ta kui kichase nímaha xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntíaná:

Kui nga xínyahana kjuachánkahi ajihin xuta xi tjintu asuntee, ko séhe nga ts'intsjoho.

¹⁰ Ko b'a ta ts'ín tjít'a ya:

Jun xuta xi tintsuboo asuntee, n'etsjokoo xutaha Ntíaná.

¹¹ Ko b'a ta títsu sa:

N'etsjohoo Ntíaná ngayjee xuta xi tjintu asuntee.

Chanink'o Ntíaná ngayjee xuta naxinantá xi tjín.

¹² Ko b'a ta ts'ín y'ét'a nda profeta Isaia:

Stjúkjá nda xi kama kjamaha Isai,
nda xi k'j'uaítexumaha xuta xi tjintu asuntee,
kui kama 'yún tak'un xuta.

¹³ Ntiana xi tíma 'yún tak'aán, kui xi kats'íntsejinyje animanuu kjuatsjo ko kjuajyu, jun xi s'ejinnuu Ntiana. Katsja nga 'yúnnuu Espiritu Santo tu xi tu nku ndjaha kuinchajihinnu ni xi tichuyohoo.

B'i ts'in tsakuya Pablo nk'ie nga kui xi nku nda postru xi ts'inxájihin xuta xi najmi ntje judio tjehe ra

¹⁴ Behe k'an, ja nts'e, nga kitsejhinnuu kjuanda ko kjuankjink'un, tu xi kama k'uai niyaha ruu xinkiu. ¹⁵ Tunga tjihin ni xi tíma k'an t'ib'et'a xujunnuu ei tu xi najmi n'echayahanu. At'aha Ntiana kitsjana kjuanda xu'bi ¹⁶ nga an xi ts'inxát'aha Cristo Jesu ngandaha xuta xi najmi ntje judio tjehe ra. Tib'enijmihí én nda tsuhu Ntiana xuta xi najmi ntje judio tjehe ra tu xi kuichú maha chje xi tsjoho Ntiana, chje xi títs'in tsje Espiritu Santo.

¹⁷ Tsjo mana nga nchjanijmíya xá xi kitsjana Cristo Jesu nga ts'inxát'aha Ntiana. ¹⁸ At'aha najmi ma k'an nchja ni xi k'j'ai, tu nkuhú xi nkú ts'in ts'inchjenna Cristo tu xi kuint'é'éhen ra Ntiana xuta xi najmi ntje judio tjehe ra. Cristo ts'inchjén ntana ko xana ¹⁹ ko nkjin tikja kjuankjún xi bakúchji nga'yuhun. Nga'yuhun Espiritu Santo b'a títs'íun. B'a ts'in jehena nga y'enijmía én nda tsuhu Cristo nanki Jerusalem ko santaha má nga 'mi Ilirico.

²⁰ Y'enijmía én nda tsuhu Cristo ante má nga najmi kjee ch'a b'enijmihí. B'a kits'ian at'aha najmi kama mjena y'esún saha xá xi kik'atuts'ihin xuta xi k'j'ai. ²¹ Tu sa ní títs'ian xi nkú ts'in tít'a éhen Ntiana:

Xi najmi kjee 'miyaha yaha kui, kui xi skuehe.

Ko xi najmi kjee nt'é yaha kui, kui xi kamankjihin.

B'i ts'in kitsuya Pablo nk'ie nga mjehe nguaisehe xuta ninku Roma

²² Nkjin niyá najmi kisakú niyána nga kama kfinsehenuu, ²³ tunga nd'ai ja kama ndjuuna xá xi títs'ian ante xi tjin ei ko ta ja tjihin nú nga mjena kfinseuu. ²⁴ Kui nga mjehe nga skenuu nk'ie nga kfián España, at'aha mjena yo kfian. Tsjo kamana nga kúatejñajinnuu chuba nistjin. Nk'ie nga k'j'ua yo, tisinkonú nga ts'indjaá niyana.

²⁵ Tunga nd'ai nanki Jerusalem tífia. Xuta xi kikj'áts'e Ntiana kfiinsinka yo. ²⁶ At'aha ngayjehe k'un xuta ninku xi tjin ante Macedonia ko ante Akaya incha kits'insun toon tu xi ts'ínkjihí ra xuta x'an xi kikj'áts'e Ntiana xi tjintu Jerusalem. ²⁷ Tsjo kamaha nga b'a incha kits'in. Ko kjuaxi nga tjehe ts'e xuta xu'bo. At'aha nd'ai títs'ínkjáihin xuta xi najmi ntje judio tjehe ra ni xi ts'e Ntiana, ni xi Ntiana kitsjaha xuta xi ntje judio tjehe ra. Kui nga xi najmi ntje judio tjehe ra tjihin nga kuasinkoho nga kuakjanyako xuta xi ntje judio tjehe ra ni xi tjihin ei asuntee. ²⁸ Kui b'a maha, nk'ie nga ja kama ndjuuhuna xá xu'bi ko nk'ie nga ja ts'inkjas'en ni xi kama njakúu, as'aíhí ní kfián España ko k'j'ua má nga tintsuoo. ²⁹ Be nga Cristo tu xi ndahá ts'ínkoná nk'ie nga kama njakáá.

³⁰ Jun ja nts'e, ngat'aha Nda Ntiana Jesucristo ko ngat'aha kjuatjo xi tsjana Espiritu Santo tibankinnuu nga chubantjainú nginkun Ntiana. B'a ts'in n'ekohonú nga'yún.

³¹ Tinchihu nga najmi tu kasatéjña xuta xi najmi s'ejihin Nda Ntiana xi tjintu ante Judea. Ko ta tinchihu nga xuta xi kikj'áts'e Ntiana xi tjintu nanki Jerusalem nda ts'in ts'ínkjáihin ni xi kfinkoho. ³² B'a ts'in tsjo tjihinna nga kuichusenuu ko ts'inkj'áíya ichí kutju ajinnuu. B'a katuma tsa b'a ts'in mjehe Ntiana. ³³ Ntiana xi tsjana kjuajyu kat'ejñajinnuu ngatentoo. B'a katuma.

¹ Be na nichjaá Febe. Ninku xi tjin nanki Cencrea ts'inxát'a. ² Ngat'aha Nda Ntiana nda n'ekjóhoón xi nkú ts'ín tjihin nga n'eé ñá xi xutaha Ntiana mahaná. Tisinkoo nga tjohoon tu mí nihí ni xi machjéhen. At'aha nkjin nkjún xuta tsasinko ko ta tsasinkona.

³ Tjohoon kjuasuniñana Priscila ko Akila, xi ta tít's'inxát'aha Cristo Jesu xi nkúhu an. ⁴ Najmi incha kitsankjún tsa kuayá ngat'ana. Tít'sjaha máb'achjhi ngat'aha ni xi incha kits'ín. Najmi tu nku an xi b'a tíxian. B'a ta tjincha tsu ngayjee xuta ninku xi najmi ntje judio tjeheh ra.

⁵ Tjohoon kjuasuniñana xuta ninku xi ma ñjakú ni'yaha Priscila ko Akila. Tjohoon kjuasuniñana Epeneto. 'Yún tjona ndo. Ajihin xuta xi tjin ante Asia, kui xi tjun kis'ejihin Cristo. ⁶ Tjohoon kjuasuniñana Maria. 'Yún tse xá xi kits'ín ajinnuu. ⁷ Tjohoon kjuasuniñana Androniko ko Junias, xi ta ntje judio tjeheh ra. Ta kis'eya'yúnka nubayá jóo. Ta já postruhú jóo ko yankjún. Kui tjun kis'ejihin Cristo nga an.

⁸ Tjohoon kjuasuniñana Ampliato. 'Yún tjona ndo at'aha ta s'ejihin Nda Ntiana. ⁹ Tjohoon kjuasuniñana Urbano, kui xi nkúhu jin ta Cristo tít's'inxát'aha. Tjohoon kjuasuniñana Estakis. 'Yún tjona ndo. ¹⁰ Tjohoon kjuasuniñana Apeles, xi ja tsakúchji nga 'yún s'ejihin Cristo. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjin Aristobulo.

¹¹ Tjohoon kjuasuniñana Herodion, xi ta ntje judio tjeheh ra. Tjohoon kjuasuniñana xuta xinkjin Narciso, xi ta s'ejihin Nda Ntiana. ¹² Tjohoon kjuasuniñana Trifena ko Trifosa, xi ta tít's'inxát'aha Nda Ntiana. Tjohoon kjuasuniñana Persida, xi 'yún tjona ko xi 'yún tse xá xi kits'ín at'aha Nda Ntiana tjenki.

¹³ Tjohoon kjuasuniñana Rufo, xi Nda Ntiana j'ajihin, ko naaha, xi ta ko an basehe xi nkúhu tsa naana maha. ¹⁴ Tjohoon kjuasuniñana Asinkrito ko Flegonte ko Hermes ko Patrobas ko Hermas ko já nts'eé xi tjintujihin. ¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana Filologo ko Julia ko Nereo ko na nichja ko Olimpas ko ngayjee xutaha Ntiana xi tjintujihin.

¹⁶ B'i ngján súniñooho xinkiu. Tít's'inkjinuu kjuasuniña ngayjee xuta ninku xi ts'e Cristo.

¹⁷ Jun já nts'e, tbankinuu nga chúhuun yjonuu xi bakjanya xuta ko xi ts'innidyajihin xuta. Kui xi fi kontraha ni xi ja tsinchiyó. N'e t'axihuun yjonuu xuta xu'bo. ¹⁸ At'aha xi b'a tít's'ín najmi tít's'inxát'aha Nda Ntiana Jesucristo. Ni xi tsjo níhi tjincha bangisjai. Én sin én nda nchja nga b'anachaha xuta xi najmi kjee 'yún mankjihin ni xi ts'e Ntiana.

¹⁹ Ya tu má xi tjeheh ni nga tínu'yá'ón. Kui nga tsjo mahana ngat'a ts'ajun ko mjena nga 'yún kamankjin sanuu ni xi nda ko nga kuankin t'axihuun ni xi najmi ndoo. ²⁰ Ntiana xi tsjana kjuaju, kui xi ts'ín nga n'e nganoho ndanindoo. Kas'enuu kjuandaha Nda Ntiana Jesucristo.

²¹ Timoteo tít's'inkjinuu kjuasuniña. Kui xi tjenkona nga t'n'exát'aihi Jesucristo. Ta tít's'inkjinuu kjuasuniña Lucio ko Jason ko Sosipater, xi ta ntje judio tjeheh ra.

²² Ko ta an Tercio xi tít's'inntá xi nkú ts'ín tít'suyana Pablo, tít's'inkjinuu kjuasuniña, an xi ta s'ejinna Nda Ntiana.

²³ Gayo tít's'inkjinuu kjuasuniña. Ni'yaha tíjña. Yo má nga ma ñjakú ngayjee xuta ninku. Ko ta tít's'inkjinuu kjuasuniña Erasto, xi tjihin xá nga f'átjo toohon xuta nantio, ko ta nda nts'eé Cuarto.

²⁴ Kjuandaha Nda Ntiana Jesucristo kat'ejñajinnuu ngatento. B'a katuma.

B'i ts'ín kits'inkje Pablo xujin

²⁵ Kan'etsjoho Ntiana. Kui xi kamaha nga ndjá ts'ínkinchánuu xi nkú ts'ín tíjña én nda tsuhu Jesucristo xi tíxinya ko t'ib'enijmía. Tís'ejña chji nd'ai ni xi kis'ejña 'ma nkúhu nú chá ján. ²⁶ Ja tís'ejña chji nii xi nkú nga tít'su xujuhun já profeta ko t'n'ekint'é ngayjee xuta xi tjin asuntee. B'a kitsú Ntiana xi tíjña t'k'un sín nga b'a n'e tu xi s'ejihin ra ko kuint'é'éhen ra ngayjee xuta.

²⁷ Ngat'aha Jesucristo kas'ejña chji síhin kjuachánkaha Ntia, kui xi nku tutuu ko xi nkjink'uun. B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, Ntiana kits'ín mana nku nda postruhu Jesucristo at'aha b'a ts'ín kama mjehe. An ko nda nts'eé Sostene ² tísuniñaihi jun xuta ninkuhu Ntiana xi tintsuboo nanki Corinto. Cristo Jesu kits'ín nga Ntiana kikj'áts'enuu. Kinchjanuu nga kjuáts'enuu xi nkú ta kits'ínko ngatentee xuta xi tu má xi tjeheén ni s'ejihin Nda Ntiana Jesucristo. Kui xi Nda Ntiana ko ta Nda Ntiana xuta xu'bo.

³ Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntiana Jesucristo.

B'i ts'ín tsjaha Pablo máb'achjihí Ntiana nk'ie nga fáitsjehen xi nkú ts'ín nda kits'ínkoho Ntiana xuta ninku Corinto

⁴ Tehente tsjaha máb'achjí Ntiana nga fáitsjenna jun, at'aha kisakúnuu kjuandaha Ntiana. Cristo Jesu kits'ín nga kisakúnuu kui niu. ⁵ Kits'ín nga kin'ekjohoon ngayje tíkjá kjuanchiná xi tsjá Ntiana. Kui kjuanchinoo xi nkú ts'ín tjihin nga chubo ko xi nkú ts'ín tjihin nga kamankjinnuu ni xi ts'e Ntiana. ⁶ B'a ts'ín kis'ejña chjhi ajinnuu nga kjuaxi én nda tsuhu Cristo xi kis'enijmínuu.

⁷ Kui nga najmi ndyjat'ahanuu ndaha nku kjuanda xi tsjá Ntiana nk'ie nga tíchuyóhoo nistjin nga kuakúchji yoho Nda Ntiana Jesucristo. ⁸ Ko ndjá ts'ínkinchánuu Ntiana santaha nistjin xi fekuu, tu xi najmi tjin ni xi n'enijehenuu nistjin nk'ie nga kju'uaí ngáha Nda Ntiana Jesucristo. ⁹ Ts'íntjusun Ntiana ni xi tsu. Kui xi kinchjanuu nga nkuhú kamakoo Ntíhi, kui xi Nda Ntiana Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga najmi nda tjin tsa najmi nkuhú k'ua xinkjin xuta ninku

¹⁰ Jun já nts'e, ngajoho Nda Ntiana Jesucristo b'a tíxinnuu nga nkuhú ni xi chubo ko nkuhú ch'oo xinkiu. Nkuhú kas'eyanuu ko nkuhú ni xi n'oo. ¹¹ B'a tíxian, já nts'e, at'aha xinkjin Kloe kitsúyana nga kjuachán rú tjin ajinnuu. ¹² Tjin rú ajinnuu xi: “An tjennkia Pablo”, tíincha tsu rú. Ko rú tjin ngá xi: “An tjennkia Apolo”, tíincha tsu rú. Ko ta tjin rú ngá xi: “An tjennkia Pedro”, tíincha tsu rú. Ko ta tjin rú ngá kj'ai xi: “An tjennkia Cristo”, tíincha tsu rú.

¹³ Nga chasehe raá, ¿a tsakjanyahá yoho Cristo? ¿A Pablohó kis'et'a kruu ngandanuu? ¿A Pablohó kikj'áts'enuu nk'ie nga ksaténtó? ¹⁴ Tsjaha máb'achjihí Ntiana nga najmi tjin ajinnuu xi an tsatentá, nku tutuhú Krispo ko Gayo. ¹⁵ B'a ts'ín najmi ch'a xi b'a kuítsuhu tsa an kikj'ats'an.

¹⁶ Ta tsatentá xinkjin nda Estefana. Najmi ta fáitsjehenna tsa tjin sa kj'ai xi tsatentá. ¹⁷ At'aha najmi kui xá xi kitsjana Cristo, tsa xuta kuatentá. Nk'ie ní k'uenijmía én nda tsuhu, kui ní xáha xi kitsjana. Ko najmi én nanka ts'inchjén nga nchja, tu xi najmi nku én tiya kamaha ngabayaha Cristo t'a kruu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ajihin ni xi kits'ín Cristo kis'ejña chji nga'yuhun ko kjuankjintak'uhun Ntiana

¹⁸ Én xi s'enijmí ngat'a ts'e xi nkú ts'ín k'ien Cristo t'a kruu, kui xi tu a éhén maha xuta xi tíndyja. Tunga máha ñá xi kin'ek'ankiná, nga'yuhun Ntiana maná kui éen. ¹⁹ At'aha b'i títsu Ntiana má nga tjit'a xujun:

Ts'inndyja kjuankjintak'uhun já xi nanka ts'innkjink'un.

Ts'inndyjajian xi nkú ts'ín ts'innkjink'un já nkjink'uun.

²⁰ ¿Yá nda xi nanka ts'innkjink'un? ¿Yá nda xi tu xí mahá ra xujun? ¿Yá nda xi mahá nchjanijmíyaha ni xi tjin asuntee? Tu a nihí kits'ín ma Ntiana kjuankjintak'un nanka xi tjin asuntee. ²¹ At'aha ajin kjuankjintak'un nankaha Ntiana y'énda nga najmi

kjuankjintak'un xi tjihin xuta skuekohe ra. Kama mje nihi nga xuta xi s'ejihin en xi tis'enijmíu, nga kui xi ts'ínk'anke, en xi tu a éhen maha xuta.

²² Xuta xi ntje judio tjeheh ra mjehe skue kjuankjuhun Ntiana, ko xi najmi ntje judio tjeheh ra mjehe kuasínjuhu nku kjuankjink'un nanka. ²³ Tunga jin, nga kis'et'a kruu Cristo tib'enijmí. Kui ni xi najmi sasihin xuta xi ntje judio tjeheh ra ko tu a éhen maha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra.

²⁴ Tunga máha xuta xi Ntiana kinchjaha nga kjuáts'e, ndaha tsa xi ntje judio tjeheh ra ko ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjeheh ra, kui xi ts'ínkjáhin nga ajihin Cristo tsakúchji Ntiana nga'yuhun ko kjuankjintak'uhun. ²⁵ At'aha ni xi y'enda Ntiana xi tu a nihi maha xuta, 'yún tjin saha sin nk'ie nga ni xi ts'ínkjink'un xuta. Ko má b'a maha xuta nga ts'ínkjink'un nga najmi tjihin nga'yún Ntiana, yo ní 'yún bakúchji nga'yuhun nga nga'yún xi tjihin xuta.

²⁶ Jun já nts'e, n'ekj'átsjon xi nkú ts'ín kinchjanuu Ntiana nga kjuáts'enuu. Najmi nkjin mahanu xi yaha nga nkjink'un. Najmi nkjin mahanu xi já k'aku. Najmi nkjin mahanu xi nk'a tjoon. ²⁷ Tunga xi tu a xutahá maha xuta, kui xi j'ájin Ntiana tu xi tsjáha ra kjuasuba já nkjink'uun. Ko j'ájin xuta xi najmi chumi ni chjhi ra nginkun xuta tu xi tsjáha ra kjuasuba já xi nk'a tjen. ²⁸ Ta j'ájin xuta xi najmi b'achjhi ra xuta ko xi najmi nda tí'mihi. Ta j'ájin santaha ni xi najmi kjee tjin tu xi kjéxihin ni xi ja tjin. ²⁹ B'a kits'ín Ntiana tu xi najmi ch'a nk'a kama k'uasjehe yjoho nginkun.

³⁰ Tunga nkuhú kits'ín makonuu Ntiana Cristo Jesu ko kits'ín nga Cristo tsichu ma kjuankjintak'unná. Ngat'aha ni xi kits'ín Cristo naxu tsichu maá nginkun Ntiana, kikj'áts'ená ko y'échjintjai jéná. ³¹ Kui b'a maha, xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntiana: “Xi nk'a k'uasje yjoho, ngat'aha ní ni xi kits'ínkohe Ntiana, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjoho.”

2

B'i ts'ín kits'ínkjátsjehen Pablo xuta ninku Corinto xi nkú ts'ín y'enijmíhi en nda tsuhu Cristo

¹ Já nts'e, nk'ie nga tsichuk'ienijmínuu en xi Ntiana tib'éjña chji nd'ai, najmi en tsjo tsu kits'inchjén ko tsa en xi nanka. ² Najmi kama mjena tsa kj'ai nihi kinchja ajinnuu. Nku tutuhú Jesucristo kinchjanijmíya ko á kruu k'ient'áha.

³ Nk'ie nga tsátejñajinnuu najmi nda chánka kamana yjona. Títsankjun níná ko xí tib'atsénkjunná. ⁴ Ko nk'ie nga y'enijmínuu ko tsakuyánuu éhen Ntiana, najmi kits'inchjén en nkjink'un xi s'ejihin xuta. Espirituhu ní Ntiana ko nga'yuhun Ntiana y'ejña chjikhona ni xi kinchja, ⁵ tu xi s'ejihinnuu Ntiana xi tjihin nga'yún, najmi kjuankjink'uhun xuta.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntiana xi y'éjña chjiná kjuankjink'uhun Ntiana

⁶ Tunga ajihin ní xuta xi ja tsichu mankjihin ni xi ts'e Ntiana kjuankjink'un n'echjén nk'ie nga chubakoi. Najmi kjuankjink'un xi ts'inchjén xuta n'echjén nga chubai, ko ta ndaha najmi kjuankjink'un xi ts'inchjén já xi batéxuma n'echjén, já xi ndyja ndyjun nkini. ⁷ Nk'ie ní bakuyái éhen Ntiana, chubanijmíyai ni xi kits'ínkjink'un Ntiana nga y'éjña 'ma. Kui niu xi y'enda Ntiana kintehe ni nga kits'ínnda asuntee. B'a kits'ín tu xi s'ehená kjuachánka. ⁸ Ndaha nku xi batéxuma asunteei najmi kamankjihin kjuankjintak'un xu'bi. At'aha tsa kamankjihin niu, najmi kingját'a kruu ra Nda Ntiana xi tjihin kjuachánka.

⁹ Tunga b'ahá kama xi nkú ts'ín tjit'a éhen Ntiana:

Ni xi najmi kieke xuta ko najmi kint'é,
xi ndahachí najmi kjee n'enkjink'un,
kui nihi xi Ntiana y'enda títjun,
ngandaha xuta xi incha tjoho Ntiana.

¹⁰ Espirituhu Ntiana y'éjña chjiná ni xi y'enda títjun Ntiana. At'aha Espirituhu Ntiana be sisin ngayjee ni xi tjin ko santaha ni xi 'yún nankaha Ntiana. ¹¹ At'aha, yá xi be xi nkú

ts'ín ts'ínnkjink'un xuta xi kj'ai? Nku tutuhú xuta xu'bo xi be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un. B'a ta ts'ín najmi ch'a be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un Ntíaná. Nku tutuhú Espirituhu Ntíaná be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un.

¹² Ngat'a ts'añá bi, nginkun Ntíaná nibáha Espiritu xi kin'ekjáihín, najmi asuntei ts'e. Ntíaná kitsjáná Espirituhu tu xi kamankjihinná kjuanda xi kitsjáná. ¹³ Kui niu xi chubai nk'ie nga bakuyái. Najmi n'echjéin én xi bitjuhu kjuankjink'uhun xuta. Kjuankjink'un xi bitju níhi Espirituhu Ntíaná n'echjéin. B'a ts'ín 'miyaha ri xuta xi tíñajihín Espirituhu Ntíaná ni xi ts'e Espiritu.

¹⁴ Xuta xi najmi tíñin Espirituhu Ntíaná najmi ts'ínkjáihín ni xi ts'e Espiritu, at'aha tu a níhi maha. Najmi tjin nkú ts'ín kama kamankjihín ra, at'aha nku tutuhú Espirituhu Ntíaná b'éjña chji niu. ¹⁵ Xi tíñajihín Espirituhu Ntíaná, kui xi mankjihín ni xi tjin. Tunga xuta xi k'oo najmi mankjihín á kj'ai ts'ín ts'ínnkjink'uhun xuta xi tíñajihín Espirituhu Ntíaná.

¹⁶ At'aha b'i ts'ín tjt'a éhen Ntíaná:

¿Yá xi be xi nkú ts'ín ts'ínnkjink'un Ntíaná?

¿Yá xi tsjániyáha?

Tunga ñá bi, n'enkjínk'aán xi nkúhu Cristo at'aha Espirituhu Ntíaná tíñajinná.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo xá xi kikanéhe ko xá xi kikanéhe Apolo ajihín xuta ninku Corinto

¹ Jun já nts'e, najmi kama kinchjakonuu xi nkú ts'ín nchjaka xuta xi tíñajihín Espirituhu Ntíaná. Kinchjako nínuu xi nkú ts'ín nchjaka xuta xi asuntee tjeheh ra, xi nkúhu xuta xi as'ai kuakatuts'ihín ra nga kuakakj'á éhen Cristo. ² Kintehe ni nga ni xi ndjá kuakuyánuu, tu ni xi najmi ndjáhá tsakuyánuu. At'aha b'a k'un ntí xihí k'un, ntí xi tu ntáchikihí 'bi, xi najmi ma kjine ni xi ndjá. Ko santaha nd'ai najmi kjee tíndanuu yjonuu tsa kamankjinnuu ni xi nanka tjin.

³ Asuntee y'a sanuu. Nk'ie nga tjin sa ajinnuu kjuanchini ko kjuachán, ¿a najmi asunteehe y'ahanuu? ¿A najmi b'ahá ts'ín tintsuubo xi nkú ts'ín tíntu xuta asuntee?

⁴ At'aha tjin xi: “An tjennkia Pablo”, títsu ko tjin ngá xi: “An tjennkia Apolo”, títsu. Nk'ie nga b'a t'n'o, ¿a najmi b'ahá t'n'o xi nkú ts'ín xuta xi najmi be Ntíaná, xi najmi tíñajihín Espirituhu Ntíaná?

⁵ ¿Yáha Pablo? ¿Yáha Apolo? Tu já musuhú niu xi Ntíaná kits'ínchjéhen tu xi s'ejihinnuu. Nga nkúnkú kin'ei xá xi kitsjání Ntíaná. ⁶ Xi nkúhu tsa an y'entje yá tuu ko Apolo kikhun, tunga Ntíanáhá xi kits'ín nga kisé yoo. ⁷ Kui b'a maha, najmi xi b'entje yoo ko ta ndaha xi kuhun, tsa kui xi chánka. Nku tutuhú Ntíaná xi kits'ín nga kisé yoo, kui xi chánka. ⁸ Xi b'entje ko xi kuhun yoo tu nku chubahá. S'echjihí nga nkúnkú xi nkú ts'ín kits'ínxá. ⁹ Nga nkúnkú makoí xinkí nga t'n'exát'aihi Ntíaná. Jun xi nkú joyaha jña xi ts'e Ntíaná xi jin t'n'exájin.

Jun xi nkú joyaha ni'yaha Ntíaná. ¹⁰ Xi nkú ts'ín tíñá kjuandaha Ntíaná xi kitsjána, an xi kama nda maestru chjinexjó xi kingjájña tuts'in ni'yoo. Ko kj'ai ngá xi tíincha kjesintjen xjóho ni'yoo nd'ai, tunga ndahá ts'ín kats'ínnkjink'un nga nkúnkú xi nkú ts'ín ngjuaindjuko xjóo. ¹¹ At'aha Jesucristo, kui xi tuts'in xjóho ni'yoo. Najmi ma s'ejña sa kj'ai tuts'in xjó nga xi ja kjijño.

¹² Asun tuts'in ni'yoo kama chjúsintjen xjó xi kamandakoho toonsine, ko a ra toontaba, ko a ra ndjio tsjo k'un, ko a ra yáte, ko a ra ndji, ko a ra xka. ¹³ S'ejña chji xá xi kits'ín nga nkúnkú xuta nistjin nga kuasehe Ntíaná ni xi kits'ín xuta. At'aha nd'í xi kj'uaí kui nistjiun k'uéjña chji xi nkú k'un xá xi kits'ín nga nkúnkú xuta. ¹⁴ Xi kits'ínnda xjó xi kuichúkjuaha nd'íu, kui xi ts'ínkjáihín chjihí. ¹⁵ Tunga xi kits'ínnda xjó xi k'uétihí nd'íu, kui xi ndyja ni xi kits'ín, ndaha tsa tu kui kuankihí xi nkú maha xi nd'í bitjujin.

¹⁶ ¿A najmi yanú nga jun xi ninkuhu Ntíaná ko nga Espirituhu Ntíaná tíñajinnuu? ¹⁷ Tsa tjin xi ts'ínkatsún ninkuhu Ntíaná, Ntíaná ts'ínkje xi b'a ts'íun. At'aha tsje ninkuhu Ntíaná, ko jun bi, jun xi ninkuhu Ntíaná.

¹⁸ Najmi tu ch'a k'uanachaha yjoho. Tsa tjín ajinnuu xi b'a maha nga kui xi nkjink'un xi nkúhu já nkjink'un xi tjín asuntee, tu sa ní nku nda xi najmi chumi nihi xi maha kats'ín ma yjoho, tu xi b'a ts'ín kuichú ma kjuaxihi nku xi nkjink'un. ¹⁹ At'aha kjuankjink'un xi tjín asuntee, kui xi tu a nihí nginkun Ntíaná. At'aha b'i ts'ín tjít'a éhen Ntíaná: "Ntíaná ts'ín nga ta kuihi kjuamañaha já nkjink'uun jnejin." ²⁰ Ko b'i ta ts'ín tjít'a ya: "Ntíaná be nga tu a nihí ni xi ts'innkjink'un já nkjink'uun."

²¹ Kui b'a maha, najmi tu ch'a nk'a k'uasjehe yjoho ngat'aha yá xi tjennki. Jun kich'o ngayjee ni xi tjín. ²² Pablo, Apolo ko Pedro, asuntee, kjuatík'uun ko ngabayoo, ni xi tíma ko ni xi kama, ngayjee niu jun kich'o. ²³ Cristo y'anuu, ko Ntíaná y'aha Cristo.

4

B'i ts'ín kitsúya Pablo nkú tjihin ra xáha já postru

¹ Kui b'a maha, já xi ts'ínxát'aha ra Cristo katumanuu jin nga chaseni, já xi kik'ai xáha nga kuakúya ni xi y'éjña 'ma Ntíaná nistjin nk'ie ko mjehe nga k'uéjña chji nd'ai. ² Yahá nga xi 'bailhi nku xá binchihí nga kixi ngjuai ko xáha. ³ An bi najmi kjintahana tsa chasoho mí nihi xi nda ko tsa najmi nda títs'ian ko tsa nku nda jue xi b'a ts'ín. Ta ndaha an najmi be xi nkú ts'ín ts'innisihí ra yjona tsa mí nihi.

⁴ Nda tjíya kjuankjintak'unna tunga najmi kuihí niu tsuhu ra tsa najmi tjenna. At'aha Ntíaná xi basehe ni xi ts'ian. ⁵ Kui nga najmi tu chasehe ruu yá xi nda títs'ín ko yá xi najmi nda títs'ín kintehe ni nga kj'uai Nda Ntíaná. At'aha kuihí xi kuakúchji ni xi tjíña 'ma má jyuun ko k'uéjña chji xi nkú ts'ín tjintuyá animaha xuta. Kui nistjiun Ntíaná nda ts'ín kuinchjane xuta xi nkú ts'ín kanéhe nga nkúnkú.

⁶ Jun já nts'e, Apolo ko yjona kuanchjanijmíyahana tu xi chahanu nga najmi tjihin nga kuitjatihuu xi nkú ts'ín tjít'a. Kui nga najmi tu chánka katumanuu yjonuu ngat'aha xi tjennki ko as'ai najmi n'echjihí ruu xinkuu. ⁷ At'aha, ¿yá xi b'a títsu nga ji xi 'yún nda sai ajihin xuta xingisoo? Ngayjee ni xi tjihin tu kik'aihíri. Nk'ie nga tu kik'aihí ri ni xi tjihin, ¿á chuba chánkahá t'n'esjeheni yjohi, xi nkúhu tsa najmi tu kik'aihí ri ni xi tjihin?

⁸ Jun ja tjínnuu ngayjee ni xi mjenuu. Ja kama nchinó. Ja tsichumo xi nkú joyaha já rei xi najmi ta machjéhen ra jin. Mjena tsa já rei kjuaxi kamo kai, tu xi b'a ts'ín ko jin sakút'ahaní xánuu nga ta kuatexumai. ⁹ At'aha b'a mana nga jin xi tí'mini já postru Ntíaná kitsjante nga kama xi nkúhu já xi finijé, xi tjín nga n'ek'ien. Ntítsjee ko xuta tíbe ni xi tímat'ain. ¹⁰ Jin xi xuta chini tí'mini at'aha Cristo n'exát'aihi, ko jun xi xuta nkjink'un kamo nga kis'ejinnuu Cristo. Jin xi najmi tjínni nga'yún, jun xi tjínnuu nga'yún. Jun nda ts'ín ts'ínkjáinnuu xuta, jin ch'on ts'ín ts'ínkjáinni.

¹¹ Santaha nistjin nd'ai kjintjía tíyai ko santaha ni xi s'i najmi tísakúni. Najmi tjínni najyun, tibich'onjinni ko chuba tinimasún níi. ¹² Jin kjeneni yjoni. Ch'on tsuni xuta, tunga binchintjái níi xi b'a tsuni tu xi Ntíaná nda ts'ínkoho ra, ndaha tsa b'a títsuni. Tjennki unkiení xuta, tunga n'e chúkjuá níi. ¹³ Ch'on ts'ín nchjayaneni xuta, tunga én ndahá n'ek'óyaihi xi b'a tsuni. Ja tsichu mai xi nkúhu stjé ajihin xuta asuntee, xi nkúhu ni xi najmi chumi ni chjihí ra. B'a tímat'ain santaha nistjin nd'ai.

¹⁴ Najmi tíb'et'ánuu ni xu'bi tsa tu xi tsjahanuu kjuasuba. Tíb'et'á níná ni xu'bi tu xi títsjaníyahánuu jun xi ntína xi tjona. ¹⁵ At'aha ndaha tsa s'enuu te mií xi kuakúyanuu éhen Cristo, tunga najmi nkjihín na'mi xi s'enuu. An tsichu ma xi nkúhu tsa na'minuu nga y'enijmínuu én nda tsuhu Cristo Jesu, kui xi kits'ínk'íentu tík'unnuu.

¹⁶ Kui b'a maha, títankihínuu nga chase chubayahanú tu xi b'a ta n'ehenu. ¹⁷ Kui kjuaha nga títs'ínkjísehenu Timoteo, xi ta kik'áts'ehe Nda Ntíaná. Kui xi xi nkú joyaha ntína xi tjona, xi ma 'yún k'an. Ts'ínkj'átsjennuu xi nkú títs'ian nga títs'inxát'aha Cristo Jesu, xi nkú ts'ín bakuyá ngayjee ninku xi tjín tu má xi tjehe ni.

¹⁸ Tjín xi chuba títbasin tíjuhún ajinnuu at'aha b'a títsu nga najmi kfínsenuu. ¹⁹ Tunga tsa Ntíaná mjehe, kfínse xatínuu ko skue najmi tu nkú títsu jóo. Ta skue nkú tu nk'a xáha xi b'a tíincha tsu. ²⁰ Nk'ie nga Ntíaná batéxumaha xuta, ni xi ts'ín xuto bakúchji nga

Ntianá batéxumaha, najmi ni xi tsu. ²¹ ¿Má nihi xi mjenuu? ¿A nk'ie nga kfínsenuu, ndjá ts'inkonuu? ¿A ra tu sahá kjuatjo kfnkonuu ko nimakjua kuasenuu?

5

B'i ts'in tsasehe Pablo kjuaha nda xi tijnajihin xuta ninku Corinto

¹ Kjuaxi nga tinu'ya nga tijnajinnuu nku xi ta kuihi najuhun tijnako, ni xi ta santaha xuta xi najmi be Ntianá najmi ts'in. ² ¿Nkú ts'in nga tsjo tímahanuu xi nkú ts'in tífi ninku? ¿A najmi tjihin ni nga k'úé babanuu ngat'aha ni xi tímoo ko najmi ta k'uaíntehe ruu nga k'úéjnajinnuu nda xi b'a tits'íun?

³ Ndaha tsa kjin tijnanuu tunga animanahá tintsubajiun. Kui nga b'a mahana xi nkúhu tsa tijnajinnuu. Ko xi nkúhu tsa tijnajinnuu, ja b'a kixian nga najmi nda tjin ni xi títs'in ndo. ⁴ Nk'ie nga kama njakú xi nkúhu tsa an kúátejnajinnuu ko ta k'úéjnajinnuu nga'yuhun Nda Ntianá Jesu, ngajoho Nda Ntianá Jesu ⁵ n'ekjas'ohoon ndanindoo nda xi b'a títs'íun. B'a ts'in katatsuhun yjoninte ngatitsuhun tu xi n'ek'ankihi animaha ndo nistjin nga kjuái ngáha Nda Ntianá Jesu.

⁶ Ngat'a ts'e xi nkú ts'in tintsuboo, ¿nkú ts'in nga tsjo tímahanuu nk'ie nga tín'ekjohoon nda xi b'a títs'íun? ¿A najmi yanú nga kutin na'yu san ts'insanyje na'yu ninkuon? ⁷ Ngatitsuhun ndo, kui xi nkú joyaha na'yu san. Títs'inkatsúnnuu ngatitsuhun. Chjúxiun ndo xi nkú ta ts'in xuta xi ntjehe judio tjehe ra nga kjexin na'yu soon kintehe ni nga k'uasje S'í Pascua. At'aha Cristo ja k'ienntjái ngandaná, kui xi chutsankaha S'í Pascuaná ko jun xi nkú joyaha na'yu tsetse xi najmi ta tjihin ra na'yu san. ⁸ Kui b'a maha, n'esjekohoná S'íu ninkuan xi najmi tjihin na'yu san. Kui xi tsuhu ra nga najmi ta kas'ejnajinná kjuangak'un ko kjuach'onk'un. Tu sa ní je kas'eyaná ko naxu.

⁹ Xujun xi ja kits'inkjínuu b'a kixinnuu nga najmi tu n'engujinkoo yjonuu xuta xi fantuko jminchjín nga najmi kjee bixan. ¹⁰ Tunga najmi xuta xi najmi behé Ntianá kinchjajihin nga b'a kixian. Ta ndaha xi 'yún mjehe toon, ta ndaha xi ts'in ndyjé, ko ta ndaha xi ts'intsjoho ntia xi ntsja xuta ts'inndaha. At'aha tsa najmi kuíntsubajihun xuta xi b'a ts'íun, tjihin ni nga kuitju ei asuntee ma. ¹¹ Nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a kixinnuu nga najmi tu n'engujinkoo yjonuu xi chuba já nts'eé ts'in ma yjoho tunga jminchjín fantuko ngá, ko tsa xi 'yún mjehe toon, ko tsa xi ts'intsjoho ntia xi ntsja xuta ts'inndaha, ko tsa xi nchja én ch'on tsu, ko tsa xi ma ch'i, ko tsa xi ndyjé ts'in. Xi chuba já nts'ehé ts'in ma yjoho tunga b'ahá ts'in ngá, santaha niñu najmi tu chinekoo.

¹² At'aha an najmi tjehehena nga kuasehe tsa tjeheh jé ko tsa najmi tjeheh jé xuta xi najmi ninku nchjaha ra. Tunga máha jun, ¿a najmi tjihin ni nga chasoho ni xi tíma aya ninku? ¹³ Kui nga tiyú tjennkihinu nda ngatitsuun. Xuta xi najmi ninku nchjaha ra bi, Ntianá tjeheh ra nga kuasehe tsa tjeheh jé ko tsa najmi tjeheh jé.

6

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tjihin nga s'enda nku kjuasti ajihin xuta ninku

¹ Tsa kjuasti sakúkohó xinkjín já nts'eé, ¿á ma k'un fisehe ra já jue xi najmi benkjúhun Ntianá tu xi k'úéndaha kjuaha, antehe ni nga xuta xi s'ejihin Ntianá nguaisehe ra? ² ¿A najmi yanú nga xuta xi s'ejihin Ntianá kuasehe ni xi nda ko tsa xi najmi nda xi kits'ín xuta xi tjin asuntee ndyjun nkiní? Tsa jun xi b'a n'oo, ¿nkú ts'in najmi kamanuu k'úéndahanu nku ni xi najmi 'ni tjin? ³ ¿A najmi yanú nga ta santaha ntítsjee chasehé mí nihi xi kits'ín? Kui nga tjihin nga kamahaná k'úéndaá kjuasti xi sakúná asuntei.

⁴ Kui nga tsa tín'ekokjuahanu xinkiu ngat'aha kjuasti xi tjin asuntei, ¿á já xi najmi yankjúhun ajihin xuta ninku tbankisehe ruu nga k'úéndaha kjuanuu? ⁵ B'a tíxinnuu tu xi kama subahanuu. ¿A najmi tjihin ajinnuu nku xi nkjink'un, xi kamaha k'úénda kjuá xi tjincohó xinkjín já nts'eé? ⁶ Tu sa ní nginkun já xi najmi s'ejihin Ntianá tíncha ts'ínkokjua xinkjín já nts'eé.

⁷ Nga ta juhun tjin̄konuu kjuasti xinkiu tsuhu ra nga ja tindyajinnuu. ¿Á najmi tu sahá tín'e chúkjuahanu ni xi najmi b'a tjin̄ xi tín'enuu? ¿Á najmi tu sahá tí'baintehenu nga n'ehenuu ndyjé? ⁸ Tunga ta juhún ni tín'o ni xi najmi b'a tjin̄ ko ndyjé. Najmi xuta xi kj'ai xi b'a tín'oho. Já nts'ehé ní xi b'a tín'oho.

⁹ ¿A najmi yanú nga xuta xi najmi naxu ts'ín nginkun Ntiana, kui xi najmi kama kjuas'enjin nga Ntiana kuatexumaha? Najmi tu ch'anachoho yjonuu. Xi fantuko jminchjin̄ nga najmi kjee bixan, xi ts'intsjoho ntia xi ntsja xuta ts'innaha, xi najmi benkjún kjuabixahan, já no ya, ¹⁰ xi ts'ín ndyjé, xi 'yún mjehe toon, xi ma ch'i, xi ch'on ts'ín nchjane xuta, ko xi b'anachaha xuta nga kje'aha ni xi tjin̄hin, ngayjee xi b'a ts'ín najmi kama kjuas'enjin nga Ntiana kuatexumaha. ¹¹ Kui ni xu'bi kits'ín k'ua xi tjin̄ ajinnuu nistjin nk'ie, tunga nd'ai ja kisanéjnunuu. Ntiana ja kikj'ats'enuu. Ja naxu tsichumo nginkun Ntiana ngat'aha ni xi kits'ín Nda Ntiana Jesucristo ko ngat'aha Espirituhu Ntiana.

B'i ts'ín tsakuya Pablo nk'ie nga Ntiana ts'e yjonintena

¹² “Ma ts'ian tu mí nihí ni”, tsu xuta. B'a tjin̄, tunga najmi ngandanáa ngatentee niu. Ndaha tsa ma ts'ian tu mí nihí ni, tunga najmi tsjantéhe ra tsa tjin̄ nku ni xi kjé'yúnna nga ts'íints'ena. ¹³ “Nichinee kants'a tjeheh ra ko kants'a tjeheh ra nichinee”, tsu xuta ko b'a tjin̄ kjáihin, tunga Ntiana há ts'íinkatsún nga joo niu. Najmi kui xaha yjonintena tsa tu chuba sunntukonáa xinkia. Tijn̄a ní tu xi Nda Ntiana kama ts'ehe ko tu xi ts'íihin xaha Nda Ntiana. ¹⁴ At'aha nga'yuhun Ntiana kits'ínkj'áiyakoho Nda Ntiana ngabayoo, ko ñá bi, nga'yuhun ta ts'íinkj'áiyakoná ngabayoo.

¹⁵ ¿A najmi yanú nga nku te ninku nga nkúnku jun ko nga ninku kui xi yjonintehe Cristo? ¿A nda tjin̄ tsa nku te ninkuhu Cristo kamangujinko nku naská? Najmi. Ndaha tsa mí yehe. ¹⁶ ¿A najmi yanú nga xi ts'ínko nku naská, kui xi nkuhú bichú mako yjonintehe naskoo? At'aha b'i ts'ín tjt'a éhen Ntiana: “Nkuhú yjoninte kuichú ma nga joo.” ¹⁷ Tunga xi nkuhú ts'ín mako yjoho Nda Ntiana, kui xi nkuhú bichú mako Espirituhu Nda Ntiana.

¹⁸ Kui nga tiyú t'axihin ruu ngayje tikjá ni xi ts'ín nga chuba fantukohó xinkjin̄ xuta. Tu má ngatitsuhún ni xi ts'ín xuta najmi fas'enjin yjonintehe, tunga xi chuba fantukohó xinkjin̄, kui xi ts'ín nku ngatitsun xi ts'ín chuntí yjonintehe. ¹⁹ ¿A najmi yanú nga yjonintenuu xi ninkuhu Espiritu Santo xi tijn̄ajinnuu, Espiritu xi kitsjánuu Ntiana? Najmi ta ts'ajuhunnu yjonuu. ²⁰ At'aha kis'echjintjainuu nga kich'atsenuu. Kui nga chankjúnkohonu yjonintenuu Ntiana.

7

B'i ts'ín tsakuya Pablo ngat'a ts'e nga k'úéntuko xinkjin̄ xuta

¹ Kuinchjako ma ngánuu nd'ai ngat'aha ni xi kichasjaiyanú nga kin'e nibánú xujun. Nda tjin̄ tsa nku nda najmi kuixan. ² Tunga tu ngat'aha ní nga ma mjehe nga chuba kjúántukohó xinkjin̄ xuta, kui nga tu sahá kat'entukoho chjuún jáx'iun ko nga jminchjün kas'ehe x'in. ³ Xi tí'mi x'in najmi tu kat'échoho yjoho chjuúhun nga kjúájñako, ko xi tí'mi chjuún najmi tu kat'échoho yjoho x'ihin nga kjúájñako. ⁴ At'aha xi tí'mi chjuún najmi ta kui batéxuma subaha ra yjoho. Ko ní x'ihin batéxumaha yjoho. B'a ta tjin̄ ts'e xi tí'mi x'in. Najmi ta kui batéxuma subaha ra yjoho. Ko ní chjuúhun batéxumaha yjoho. ⁵ Najmi tu b'ech'ohoo yjonuu xinkiu, nku tutuhú tsa tse mjenuu chubakoo Ntiana. Tunga t'endako títjunnú xinkiu tu xi tu chubaha nistjin najmi chjúngajnuhunuu xinkiu, askahan chjúngajnu ngáhanu xinkiu. At'aha tsa najmi chjúngajnu xinkiu, kjút'ayák'unnuu ndanindoo nk'ie nga najmi kama 'yuhunnuu.

⁶ Tíb'ejñá ndánuu tsa b'a n'oo. Najmi kju'a'yún títs'ihinnuu kui nii. ⁷ Mjena kai tsa ngatentee xuta k'úéntu suba xi nkúhu an, tunga kj'ai kj'aihí kjuanda xi kitsjáná Ntiana nga nkúnkáa. Najmi tu nku chuba kjuanda xi kik'ainá.

⁸ Ngat'a ts'e xi najmi kjee bixan ko jminchín xi ja k'ien x'ihin, b'a tíxian nga nda tjin̄ tsa k'úéntu suba xi nkúhu an. ⁹ Tunga tsa najmi kama 'yuhun nk'ie nga mjehe nga

chjúngajnu, tu sahá incha katixan. At'ahá tu sahá nda tjín nga kuixan tsa ch'on ts'ín kuinchja animaha.

¹⁰ Ngat'a ts'e xi ja tsixan títsjaha kjuatéxuma xu'bi, kjuatéxuma xi najmi an ts'an, xi Nda Ntíaná ts'e. Xi tí'mi chjuún najmi tu kat'éjña x'ihín. ¹¹ Tunga tsa ni xi t'íb'éjñaha x'ihín, najmi ta katixahan ko tsa kanchjakonda ngáha. Ko xi tí'mi x'ín najmi tu kat'éjña chjuúhún.

¹² Ngat'a ts'e xi tjíntuko xinkjín nga s'ejihín ko xi najmi s'ejihín Ntíaná, an xi b'a tíxihín, najmi Nda Ntíaná xi b'a ts'ín tibatéxumaha. Tsa nku nda nts'eé tjíñaha chjuún xi najmi s'ejihín Ntíaná ko tsa yuhu chjuúhún nga k'úéjñakoho, najmi tu kat'éjña. ¹³ Ko tsa nku tachjuún tjíñaha x'ín xi najmi s'ejihín Ntíaná ko tsa yuhu x'ihín nga k'úéjñakoho, najmi tu kat'éjña. ¹⁴ At'ahá nda xi tí'mi x'ín xi najmi s'ejihín Ntíaná, fáts'ehe Ntíaná tu ngat'ahá chjuúhún xi s'ejihín. Ko tachjuún xi najmi s'ejihín Ntíaná, fáts'ehe Ntíaná tu ngat'ahá x'ihín xi s'ejihín. Tsa najmi b'a maha niu, najmi je ntíhi nginkun Ntíaná. Tunga nd'ai Ntíaná ja ts'e ntíhi.

¹⁵ Tunga tsa xi najmi s'ejihín Ntíaná mjehe k'úéjña xi s'ejihín, tsa x'ihín ko tsa chjuúhún maha, najmi tjíhín kjuá'yún nda nts'eé ko a ra nichjaá nga k'úéjñako xi najmi s'ejihín Ntíaná. At'ahá Ntíaná mjehe nga s'ená kjuajyu nga kuintsubaá. ¹⁶ At'ahá, ¿nkú n'e yahani ji xi tí'mihi chjuún tsa kujjneihi x'ihín? ¿Ko nkú n'e yahani ji xi tí'mihi x'ín tsa kujjneihi chjijhín?

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ja játs'ená Ntíaná, kui xi 'yún chjijhi ra

¹⁷ Tunga tjíhín ni nga kat'entu nga nkúnkú xuta xi nkú ts'ín kitsjáha Ntíaná ko kat'entu xi nkú ts'ín tjíntu nk'ie nga Ntíaná kinchjaha nga kjuáts'ehe. Kui kjuatéxuma xu'bi xi tsjaha ngayjee xuta nínku. ¹⁸ Xi Ntíaná kikj'áts'ehe nk'ie nga ja kin'ehe ni circumcision, najmi tu katjántaha ra yjoho. Ko xi Ntíaná kikj'áts'ehe nk'ie nga najmi kjee n'ehe ni circumcision, najmi tu kats'ín ni circumcision. ¹⁹ Najmi chumi ni ts'íhín tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circumcision. Nk'iehé nga n'etjusaán kjuatéxumaha Ntíaná, kuihí xi chjijhi ra.

²⁰ Kat'entu saha nga nkúnkú xuta xi nkú ts'ín tjíntu nk'ie nga Ntíaná kinchjaha nga kjuáts'ehe. ²¹ Tsa ja tsatéñahi jóo nk'ie nga kikj'áts'ehi Ntíaná, najmi tu fantaha ri yjohi. Tunga tsa tísakú niyáhi nga kama ndáhi yjohi, b'a n'ei. ²² At'ahá xi kich'ats'e nk'ie nga Ntíaná kikj'áts'ehe, kui xi ja ndáhi yjoho nginkun Nda Ntíaná. B'a ta tjín ts'e xi ndáhi yjoho nk'ie nga Ntíaná kikj'áts'ehe. Kui xi xuta musuhu Cristo nd'ai. ²³ Tse chjijhi xi kis'echjijhi nga kich'atsenuu, kui nga najmi tu xuta musuhu xuta n'e mahanu yjonuu. ²⁴ Kui b'a maha, já nts'e, xi nkú ts'ín tintsuba nk'ie nga Ntíaná kitsúyanuu nga kjuáts'enuu, b'a ts'ín tintsuba sahanu nginkun Ntíaná.

B'i ts'ín basehe Pablo ngat'a ts'e tsa kuixan xuta nínku ko tsa najmi

²⁵ Ngat'a ts'e xi tjíña xunkú najmi tjínna nku kjuatéxuma xi kitsjá Nda Ntíaná xi tsjaha. Tunga xinyahánuu xi nkú ts'ín ts'innkjíhín k'an. At'ahá Ntíaná tsase nimaná nga kits'ín mana nku xi ma n'e s'ejihín ni xi tsu. ²⁶ B'a mana nga nda tjín nga kat'entu saha xuta xi nkú nga ts'ín tjíntu tu ngat'ahá kjuanima xi tjín nd'ai.

²⁷ ¿A tjíñahi chjuún? Najmi tu binchisjái niyái xi nkú ts'ín k'úéjñai. ¿A najmi tjíhín chjuún? Najmi tu binchisjái niyái nga kuixain. ²⁸ Tsa t'íbixain, najmi ngatitsun t'ín'ei. Ko tsa nku takjín xunkú t'íbixan, najmi ngatitsun títs'ín. Tunga xi kuixan s'ehe kjuasti xi tjín asuntee. An bi, najmi mjena tsa kuítjájiiun kui niu.

²⁹ Jun já nts'e, ni xu'bi xi mjena xinnuu. Tu chubahá nistjin tjíña sa. Kui nga nistjin xi ndyja saha, xi tjíhín chjuún kats'ín xi nkúhu tsa najmi tjíhín. ³⁰ Xi tíntá kats'ín xi nkúhu tsa najmi tíntá. Xi tsjo tjíhín kats'ín xi nkúhu tsa najmi tsjo tjíhín. Xi t'íb'atse tsa mí nihi, kats'ín xi nkúhu tsa najmi kui ts'e niu. ³¹ Ko xi títs'ínchjén tsa mí nihi, kats'ín xi nkúhu tsa najmi kui niu xi 'yún chjijhi. At'ahá ndyja asuntee xi tíyáá nd'ai.

³² Mjena nga najmi kjuántaha ruu yjonuu. Xi tjíña xunkú, kui xi ni xi ts'e Nda Ntíaná fántaha ra yjoho ko xi nkú ts'ín ts'ín ni xi tsjoho Nda Ntíaná. ³³ Tunga xi tjíñaha chjuún,

ni xi tjin kui xi fantaha ra yoho ko xi nku ts'in ts'in ni xi tsjoho chjuuhun. ³⁴ B'a ts'in najmi nkuhu ni xi kjintaha ra. Nku tachjuun xi najmi tjihin x'in ko a ra takjin xi tjina xunku, kui xi fantaha ra yoho ni xi ts'e Nda Ntiana ko xi nku ts'in kama je yjonintehe ko animaha. Tunga tachjuun xi tjinaha x'in, ni xi tjin kui xi fantaha ra yoho ko xi nku ts'in ts'in ni xi tsjoho x'ihin.

³⁵ Ngandanuu b'a tixihinnuu. Najmi mjena tsa ch'a ts'ink'anjinuu. Mje nina nga nda n'e kuintsuho ko n'ekjas'en sisihuun yjonuu Nda Ntiana.

³⁶ Tsa tjin xi b'a maha nga najmi tits'intjusunko ni xi y'endako takjin xi ja tjindakoho, ko tsa ja tifa nuhu takjin ko b'a maha nga tu saha nda tjin nga kuixanko, kats'in xi nku ts'in tima mjehe. Katixan. Najmi ngatitsun niu. ³⁷ Tunga xi tjinkuhu k'un nga najmi kuixan ko chukjuaaha ts'in jnenta yoho nga chjuun ma mjehe, ko ma 'yuhun nga b'ech'oho yoho, ko ja kits'innkjink'un sisin nga tu saha nda tjin nga najmi kuixan, nda tjin nga najmi kuixan. ³⁸ Kui b'a maha, xi kuixankoho xi tjindakoho, nda ts'in. Tunga 'yun nda tjin sa ni xi ts'in xi najmi kuixan.

³⁹ Nku tachjuun xi tjinaha x'in, kui xi tjit'a'yunko x'ihin nk'ie nga tjina sa. Tunga tsa kuaya x'ihin, kama nda ngaha ra yoho ko kama k'uejako ngaha xi mjehe, tsa nku xi ta s'ejihin Ntiana k'uejako. ⁴⁰ Tunga b'aha xian nga 'yun nda ts'in k'uejna tsa najmi ta k'uejankoho x'in. B'a ts'in ts'innkjihin k'an ko ndzjen mana nga ta tjinajinna Espirituhu Ntiana nga b'a tixian.

8

B'i ts'in tsakuya Pablo ngat'a ts'e nichine xi chje 'baihi ntia xi ntsja xuta ts'innda

¹ Kuinchjako ma nganuu nd'ai ngat'a ts'e nichine xi chje 'baihi ntia xi ntsja xuta ts'innda. Ja yaa nku tjihin ra ngat'a ts'e kui ni. Tunga ni xi be xuta, kui xi ts'in ngak'uhun. Kjuatjoo bi, kui xi tsja nga'yuhun xuta. ² Xi b'a maha nga be tsa mi nihi, kui xi najmi kjee be xi nku ts'in tjihin nga skue. ³ Tunga xi tjoho Ntiana bi, Ntiana be yaha xuta xu'bo.

⁴ Kui b'a maha, ngat'a ts'e tsa ma chine nichine xi chje kik'aihi ntia xi ntsja xuta kits'innaha, yaa nga ntia xu'bo najmi chumi ni chjhi ra ko nga nku tutuhu maha Ntiana. Najmi tjin sa k'ai. ⁵ Kjuaxi nga tjin nk'a jan ko t'anankiu xi ntia tsuhu xuta, ko santaha nkjin maha xi 'mi ntia ko nkjin maha xi chuba yankjuhun. ⁶ Na bi, nku tutuhu maha Ntiana. Kui xi Ntia Na'miu xi kits'innnda ngayjee ni xi tjin ko at'aha mjehe kui nga tintsuahaná. Ko ta nku tutuhu maha Nda Ntiana, kui xi Jesucristo xi ngat'aha tjihin ni xi tjin ko xi ngat'aha tintsuahaná.

⁷ Tunga najmi ngatenteehe xuta be ni xu'bi. Tjin xi ja kama nkaaha ntia xi ntsja xuta ts'innaha. Tsa xuta xu'bo kjine nichine xi chje kik'aihi ntio, tu sa b'aha tsu nga kjuankjintak'uhun nga ja chuntí kama nginkun Ntiana, at'aha najmi ndja tjia kjuankjintak'uhun. ⁸ Kjuaxi nga najmi ngat'aha ni xi chineé binchuk'un tinahaá Ntiana. Najmi 'yun nda kama saá tsa chineé ko najmi 'yun ch'onk'un kama saá tsa najmi chineé.

⁹ Tjina ndainuu ni xi ma chino, tunga chasenú nga ni xi chino najmi ts'inndyjahihin xuta xi najmi ndja tincha. ¹⁰ At'aha tsa nku xi najmi ndja tjia kjuankjintak'uhun skuehi ji xi ja yai ni xu'bi nga kabinchin nku ante má yankjun ntia xi ntsja xuta kits'innaha ko nga tichinei ni xi tjin yo, ¿a najmi kohó kui kama k'un kjine ni xi chje kik'aihi ra ntia xu'bo? ¹¹ B'a ts'in ngat'aha ni xi yai ndyaha nda nts'eé xu'bi xi najmi ndja sijná, xi Cristo k'ienntjahi.

¹² Nk'ie nga b'a ts'in tin'ekatsunjiun kjuankjintak'uhun ja nts'eé xi najmi ndja tincha, ngatitsun xi tifi kontraha ja nts'eé tin'o ko ta xi tifi kontraha Cristo. ¹³ Kui b'a maha, tsa ngat'aha nichinena tits'inkijnejihinna ngatitsun nda nts'é, tu saha ndaha nku nistjin najmi ta kinehena yo, tu xi b'a ts'in najmi ts'inkijnejihinna ngatitsun nda nts'é.

9

B'i ts'in tsasintjai yoho Pablo nga kjuaxi nga nda postru

¹ ¿A najmi kamahá ts'ian ni xi ts'ín nku nda postru? ¿A najmi nda postruná? ¿A najmi tunkáhán kikiékohona Nda Ntíaná Jesu? ¿A najmi juhún nga chjihí xá xi títs'ian nga Nda Ntíaná títs'in xáha? ² Ta ndaha tsa tjín xi najmi ts'ínkjáíhín nga an xi nku nda postru, tunga jun tjíhín nga n'ekjáínnú. At'aha nd'ai nk'ie nga s'ejinnuu Nda Ntíaná, kui niu xi bakúchji nga kjuaxi nga an xi nku nda postru.

³ B'i ts'ín básintja yjona nginkun xuta xi b'aya xána. ⁴ ¿A najmi kamahá n'ekjáíhín an ko Bernabe ni xi chineí ko ni xi s'i? ⁵ ¿A najmi kamahá nga s'ejñani chjuún xi s'ejihín Ntíaná, xi tsjénkoní nga kúinimai xi nkú incha ts'ín já postru xingisoo ko já nts'e Nda Ntíaná ko Pedro? ⁶ ¿A tu nkuhú an ko Bernabe tjíhinni nga n'exái tu xi sakúhuni ni xi machjénni?

⁷ Nku nda jun, ¿a kuihí b'échjí ni xi fet'aha nga ts'ín xáha? Xi b'éntje tuntsajé, ¿a najmi kjinehé tuu? Xi kunntá chutsanka, ¿a najmi yohó sakút'aha ni xi kjine? ⁸ ¿A kjuankjintak'un ts'ahán t'ib'asjéhena ni xi tíxian? ¿A najmi b'ahá ta ts'ín tjít'a kjuatéxumoo? ⁹ At'aha b'a ts'ín y'ét'a Moise xujun kjuatéxumoo: “Najmi tu tsa b'e'ohoo turu tsa tu xi najmi kjinehe tuniñu nk'ie nga títs'ínxá nga tíbitjía tuniñu.” ¿A turuhú kjintaha ra Ntíaná? ¹⁰ ¿A najmi ngandanáha b'a kitsú? Jhon, ngandaná b'a ts'ín kis'et'aha kjuatéxumoo. At'aha xi bakján t'anankiu ko xi bitjía tuniñu, kui xi tjíhín nga kúyaha nga ta sakút'aha chon.

¹¹ Kui kjuaha, tsa jin t'ib'entjeheni ajinnuu ni xi ts'e Ntíaná, ¿a tsehé ni xi t'ibinchij tsa ta sakút'ani chuba chahan ni xi tjínnuu ei asunntei? ¹² Tsa kj'ai ma sakút'aha ni xi tjínnuu, ¿a najmi 'yúhún tsuhuni nga sakút'ani ni xi tjínnuu? Kamaní kúinchí, tunga najmi b'ahá t'n'ei. Ni xi n'e ní, n'e chúkjuai ngayjee ni xi mat'ain tu xi najmi chumi ni k'uéch'ohó ra xuta én nda tsuhu Cristo.

¹³ ¿A najmi yanú nga xi ts'ínxá ninku kjine ni xi masún ninku ko xi ts'ínxát'a nahan chje ta sakút'aha yjoho chu xi n'ek'ien yo? ¹⁴ B'a ta ts'ín y'énda Ntíaná nga xi b'énijmí én nda tsuhu, én xi k'uénijmí k'uéntuhu. Yo sakúhu ra ni xi kjine.

¹⁵ Tunga an ndahachí najmi t'ibankia ni xi tjíhín nga kanéna kai. Ko ta ndaha najmi títs'inntúnuu tsa tu xi ni k'uaihínú. Tu sa ní nda tjín tsa kuayá kintehe ni nga tu nku k'uaihína ni, at'aha tsjo tjínna nga najmi chumi ni t'ibaina. ¹⁶ Nk'ie nga t'ib'énijmía én nda tsuhu Jesucristo, najmi kui kjuaha tsa nk'a k'uasjéhena yjona. At'aha ja tjínena nga b'a ts'ian. ¡Nimá rú ts'ihinna tsa najmi k'uenijmía én nda tsuhu Jesucristo!

¹⁷ Kui b'a maha, tsa xá an mjehena k'uenijmihina én nda tsuu, ts'ínkjáíhín chjína. Tunga tsa tjínena nga k'uenijmía, a xá xi kik'aihína títs'ian ma. ¹⁸ Kui nga, ¿mí chjihí xi ts'ínkjáíhín ra ma? Chjína nga najmi f'achjá nga b'énijmía én nda tsuhu Jesucristo ko nga najmi bankia ni xi kanéna ngat'aha nga t'ib'énijmía én nda tsuu.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi ts'ín nga ts'ín xáha

¹⁹ Ndaha tsa ndaina yjona, tunga jahá kits'in ma yjona nku nda musuhu ngayjee xuta, tu xi b'a ts'ín nkjin xuta ts'in ngana sahana nga kuakj'á éhen Cristo. ²⁰ Ajihín xuta xi ntje judio tjeheñ ra b'a ts'ian xi nkú ts'ín xuta xi ntje judio tjeheñ ra, tu xi ts'ín nganahana kui xuto. Ndaha tsa an najmi tjíñanena kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise, tunga ajihín xuta xi tjíñanehe kjuatéxumoo b'a ts'ian xi nkú ts'ín xi tjíñanehe kjuatéxumoo, tu xi ts'ín nganahana kui xuto.

²¹ Ajihín xuta xi najmi tjíñanehe kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise b'a ts'ian xi nkúhu tsa ko an najmi tjíñanena kjuatéxumoo, tu xi ts'ín nganahana xuta xi najmi tjíñanehe kjuatéxumoo. Tunga najmi tjíña t'axihín ra kjuatéxumaha Ntíaná, at'aha kjuatéxumaha Cristo tjíñajihín. ²² Ajihín xuta xi najmi ndjá t'íncha nginkun Ntíaná b'a ta ts'ín ts'in ma yjona, tu xi ts'ín nganahana xuta xi najmi kje ndjá t'íncha. Ts'in ma yjona xi nkú k'un ngayje tikjá xuta tu xi tjín xi k'uankihi. ²³ B'a títs'ian at'aha xáha én nda tsuhu Jesucristo títs'ian ko tu xi ta sakúhuna kjuanda xi tsjá.

²⁴ ¿A najmi yanú, nk'ie nga nkjin maha xi bangatsanka, nkuhú xi ts'ín ngana? Kui nga t'yútsanka sisihinnu tu xi kama n'ekjáíhín ruu chjí xi k'uainá. ²⁵ Ko xi b'énda yjoho nga

tsúton, nkjin ni xi b'éch'ohó yjohó. B'a incha ts'ín tū xi kama ts'ínkjáihin ra nku chjí xi batsun. Tunga ñá bi, tíb'endaá yjoná tū xi n'ekjáihin raá nku chjí xi najmi maha batsun.

²⁶ An bi, najmi t'bangatsanka xi nkúhu xi chubá t'bangatsankahá kó najmi t'kjan xi nkúhu xi chubá t'bjin séhén. ²⁷ Tū sa ní t'itsjaha kjuanima yjonintena kó t'its'ink'a niyá, tū xi najmi ndyjahana an xi y'enijmíhi xuta xingisoo.

10

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kits'ínchjén ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio

¹ Jun já nts'e, najmi mjena nga n'echayo ni xi kamat'ain ntje cháha xuta judio. Ngayjee y'ema kintehe nintí xi kits'ániyáha kó ngayjee j'atikjá ntáchak'uun. ² B'a ts'ín ngayjee nkuhú kamakohó Moise nga kisaténtájin nintíu kó ntáchak'uun.

³ Nkuhú nichine xi kits'áha Ntíaná incha kikjine ngayjee ⁴ kó nkuhú ntá xi kits'áha Ntíaná incha kik'i ngayjee. Incha kik'i ntánijua xi tsitjuhu nku naxi xi kits'áha Ntíaná. Kui naxiu xi Cristo kó kui naxiu xi kitsjenkoho. ⁵ Tunga ndaha tsa b'a kama, najmi kisasíhin Ntíaná xi nkú ts'ín y'entu nkjin xuto. Kui kjuaha incha k'iehen ante kixiu.

⁶ Ni xi kamat'ain xuta xu'bo kis'ejña chubayaná, tū xi najmi n'e mjehená ni xi najmi nda xi nkú ts'ín kits'ín mje xuta xu'bo. ⁷ Najmi tū n'etsjohoo ntia xi ntsja xuta ts'ínnda xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo, xi nkú ts'ín t'jt'a éhen Ntíaná: “Y'entu xuta nga kikjine kó kik'i kó askahan incha tsisintjen nga kitenki tsjo.”

⁸ Najmi tū chubá suntukonáá xinkjá xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'iehen kan jan mii nga nkuhú nistjin sa. ⁹ Najmi tū chjut'ayák'aán Nda Ntíaná xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha k'iehen nga kikjinehe ra ye. ¹⁰ Najmi tū chubayanó Ntíaná xi nkú kits'ín k'ua xuta xu'bo. Kui kjuaha nga ntítsje xi ts'ínkje xuta kits'ínk'iehen ra.

¹¹ Ni xu'bi xi kamat'ain ntje cháha xuta judio, kui xi kis'ejña chubayaná. Xujun éhen Ntíaná kis'et'a niu tū xi ts'ániyáhaná ñá xi tintsubaá nd'ai nistjin xi fekuu. ¹² Kui b'a maha, xi ts'ínkjink'un nga najmi kuijnenki, kakuhun yjohó tū xi najmi kuijnenkihi. ¹³ Ni xi tímát'on nga t'ichjut'ayák'unnuu najmi ts'ati sa nga ni xi mat'ain xuta. Ma ma 'yún tak'aán Ntíaná. Najmi tsjante tsa 'yún chjút'ayák'un sanuu nga k'juaínenuu nku ni xi najmi kuichjúkjuanu. Ts'ániyá nínuu xi nkú ts'ín kuittjunkihihi nk'ie nga chjút'ayák'unnuu, tū xi b'a ts'ín n'e chúkjuahanu ni xi n'ibanenuu.

¹⁴ Já nts'ena xi tjona, kui nga tankín t'axíhin ruu ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha. ¹⁵ Tíinchjakonuu xi nkúhu xuta xi be ni xi ts'ín. N'enkjínk'un sisiun ni xi t'ixinnuu. ¹⁶ Nk'ie nga 'yaá binu nkjún nga 'báihí máb'achjíhi Ntíaná, ¿a najmi nkuhú bichú majihín jníhi Cristo? Kó nk'ie nga chineé ninkuan xi bakjanyáá, ¿a najmi nkuhú bichú majihín yjonintehe Cristo? ¹⁷ Nkuhú maha ninkuon, kui nga nkuhú yjoninte bichú mahaná ndaha tsa nkjin mahaná. At'aha ngatenteé sakút'aná ninkuan xi nkuhú maha.

¹⁸ Chase chubayohoo xuta xi ntje Israel tjeheh ra. Xi incha kjine yjohó chu xi chje 'báihí Ntíaná, ¿a najmi nkuhú bichú majihín chje xi s'entusún nachan chje? ¹⁹ Nk'ie nga b'a t'ixian, najmi b'a t'ixian tsa chjíhi ra ntia xi ntsja xuta ts'ínndaha kó t'ndaha tsa chjíhi ra yjo xi 'báihí chje. ²⁰ Ni xi t'ixín níná, chje xi ts'áha ntia xuta, kui xi jánindoo t'its'áha. Najmi Ntíaná ts'áha niu. Najmi mjena tsa t'ín ni xi s'ekonuu jánindoo.

²¹ Najmi kama s'iuu chutsín xi ts'e Nda Ntíaná kó t' chutsín xi ts'e jánindoo. Najmi kama kuintsibat'o yámixa xi ts'e Nda Ntíaná kó t' yámixa xi ts'e jánindoo. ²² ¿A ra mjehená nga kama stihí Ntíaná? ¿A 'yúhún t'jinná nga'yún nga kama kuankín kontraá Ntíaná?

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie chineé yjo xi ja kin'e ma chje

²³ “Ma ts'ian tū mí nihí ni”, tsu xuta. Tunga najmi ngandanáhá ngayjee niu. “Ma ts'ian tū mí nihí ni”, tsu xuta. Tunga najmi ngatenteéhé niu tsjá nga'yunná. ²⁴ Ndaha nku najmi tū katangisjai ngandaha. Ni xi kama ní ngandaha xuta xinkjín katangisjai.

²⁵ Kama chinoo tū mí yjohó ni xi t'jín má satéña yjo. Najmi tū b'a bixiún tsa kui niu xi ts'ínkatsún kjuankjintak'unnuu. ²⁶ At'aha ngayjee asuntee kó ni xi t'jihin, Ntíaná ts'e.

²⁷ Tsa nku xi najmi s'ejihin Ntíaná b'a kuítsunuu nga kuankín chinoo niñu ni'yaha ko tsa mjenuu kuankíun yo, chinoo tu mí ni xi k'uéjñat'ahanuu. Najmi tu b'a bixíun tsa kui niu xi ts'ínkatsún kjuankjintak'unnuu. ²⁸ Tunga tsa tjín xi b'a kuítsunuu: "Ntia xi ntsja xuta ts'índaha ja kik'aihi chje yjo xu'bi", najmi tu chino nk'ie. T'ech'óhoo yjonuu niu tu ngat'aha tsa nkú kamaha xi b'a kuatsúnuu ko tu ngat'aha tsa kuatsún kjuankjintak'uhun.

²⁹ Najmi b'a tíxian tsa kjuankjintak'uhun xi kjíne niu kuatsún. Kjuankjintak'un níhi xi b'a kuatsúu tíxian. At'aha, ¿á xi nkú ts'ín tínchjaha kjuankjintak'uhun xuta xi kj'ái chasehe ra nga cha mí nihi xi ma ts'ian? ³⁰ Tsa tsjaha máb'achjíhi Ntíaná at'aha títsjana ni xi tíne, ¿á kuínchjayanehena xuta tsa kjíne ni xi ja kuatsjaha máb'achjíhi Ntíaná?

³¹ Kui b'a maha, tsa chinoo ko tsa s'íu ko tsa tu mí níhi ni xi n'oo, ngayje ni xi n'oo katakúchji kjuachánkaha Ntíaná. ³² Najmi tu n'o nga ndyjajihin xuta xi ntjehe judio tjehe ra ko xi najmi ntjehe judio tjehe ra ko ta ndaha xuta ninkuhu Ntíaná. ³³ An bi, tu mí níhi ni xi ts'ian, ni xi sasíhin ngayjee xuta ts'ian. Najmi tu ni xi ngandana bangisja nga ts'ian. Ni xi kama ní ngandaha xuta ts'ian. B'a ts'ian tu xi k'uankihi.

11

¹ B'a ta n'oo xi nkú nga ts'ian, at'aha an bi, b'a ta ts'ian xi nkúhu Cristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín skuenkjún jminchjún

² Tsjo ts'ín nchjanjmíyahanuu, já nts'e, at'aha tehente f'áítsjennuu an ko at'aha t'n'o ni xi tsakuyánuu. Kui ni xi kik'aina ko b'a ta ts'ín kits'inkjas'ennuu. ³ Tunga mjehéna nga choo nga Cristo kui xi tjen tíjuhun nga nkúnkú jáx'in, ko xi tí'mi x'in kui xi tjen tíjuhun chjuúhun, ko Ntíaná kui xi tjen tíjuhun Cristo.

⁴ Tu yá ndahá ni xi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuínchjako Ntíaná ko tsa nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, kui xi najmi tíbenkjún xi tjen tíjuhun. ⁵ Ko tu yá tachjuúhún ni xi najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuínchjako Ntíaná ko tsa nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, kui tachjuún xi najmi tíbenkjún xi tjen tíjuhun. Nk'ie nga chasehe raá, b'a joyaha tsa kichj'ajnu kaha. ⁶ At'aha tsa nku tachjuún najmi k'ué'ma nintaku, tu sahá katate ntsjaha. Ko tsa subaha nga kuate ntsjaha ko a ra nga kj'ujánu kaha yjoho, tu sahá kat'é ma nintaku ma.

⁷ Xi tí'mi ndax'in najmi tjíhin nga k'ué'ma nintaku. At'aha xi nkú ts'ín tjíyaha Ntíaná, b'a ts'ín kits'índaha Ntíaná ndax'in xi tjuun, ko kui ndo bakúchji kjuachánkaha Ntíaná. Tunga xi tí'mi tachjuún, kui xi bakúchji kjuachánkaha xi tí'mi x'in. ⁸ At'aha ndax'in xi tjuun najmi yjonintehe tachjuún nibaha ra. Tachjuún xi tjuun ní xi nibaha ra yjonintehe ndax'iun. ⁹ Najmi ngandaha tachjuún kin'endaha ndax'iun. Ngandaha ní ndax'iun kin'endaha tachjuún. ¹⁰ Kui kjuaha tjíhin nga k'ué'maha nintaku xi tí'mi tachjuún, tu xi skuenkjúhun xi batéxumaha ko skuenkjúhun ntítsjee.

¹¹ Tunga ajinná xi s'ejinná Nda Ntíaná, tjín xi chjuúun at'aha ta tjín xi x'in, ko tjín xi x'in at'aha ta tjín xi chjuúun. ¹² At'aha xi nkú ts'ín yjonintehe ndax'iun nibaha ra tachjuún xi tjuun, b'a ta ts'ín nd'ai xi tí'mi tachjuún tsihin xi x'in tí'mi. At'aha ngatentee ni xi tjín nginkun Ntíaná nibaha ra.

¹³ N'enkjintak'un sisiun ni xu'bi. ¿A nda tjín nga nku tachjuún najmi k'ué'ma nintaku nk'ie nga kuínchjako Ntíaná? ¹⁴ Xi nkú ts'ín yaha, tsa nku nda ts'ínndju ntsjaha, ta kui ta maha títsjáha kjuasuba yjoho. ¹⁵ Tunga tsjohó tjíhin nku tachjuún tsa ts'ínndju ntsjaha. At'aha kui xi kik'aihi nga ndju kama ntsjaha tu xi k'ué'makoho nintaku.

¹⁶ Tunga tsa tjín xi mjehe k'ué'siyáha ni xu'bi, najmi b'a ts'ín nkaní ko ta ndaha najmi b'a ts'ín nkaha xuta ninkuhu Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga n'ekj'áítsjen ngabayaha Nda Ntíaná nk'ie nga kama njakú xuta ninku

¹⁷ Najmi tínchjako tsjo tsjonuu ni xi xínnuu nd'ai, at'aha najmi ngandanuu ma njakúkohonu xinkiu. N'e'un níhi xinkiu nga ma njakú. ¹⁸ Kui ni xu'bi xi tjun xínnuu. Tí'miyana nga b'i ngáhán ch'ach'anú xinkiu nga n'esje t'axíun yjonuu nk'ie nga ma

ñjakú ninku. Kó santaha tís'ejinna ni xi tí'mina, ¹⁹ at'aha tjihín ni nga ch'ach'anú xinkiu nga n'esje t'axiún yjonuu tu xi chaha yá xi ndjá síña nginkun Ntíaná.

²⁰ Nk'ie nga ma ñjakúkoo xinkiu, najmi n'o xi nkú ts'ín tsakúyaná Nda Ntíaná nga kikjineko sa já ni'yakuyáha. ²¹ At'aha nk'ie nga chino, b'i ngján nkúnkú fakj'á ni xi ts'e. Tjín xi najmi sakúhu nichinee kó tjín ngá xi ma ch'i. ²² ¿A ra najmi tjihínnuu ni'ya má nga kama chinoo kó s'iu? ¿Á tu ni xi najmi chumi ni chjihí ra tín'ekohonu xuta ninkuhu Ntíaná kó tí'baihi ruu kjuasuba xuta xi najmi chumi ni xi tjihín ra? ¿Nkú xinnuu? ¿“Nda tín'o”, a xinnuu? Nk'ie nga b'i tín'o, najmi tjín xi nkú ts'ín “Nda tín'o” xihinnuu.

²³ Ta kui ma maha én xi kitsjána Nda Ntíaná, ta kui ma maha én xi tsakuyánuu. B'i kixinnuu: Ta kuihi nistjen nga kin'ekjas'en Nda Ntíaná Jesu, jakj'á ninkuan. ²⁴ Nk'ie nga ja kamaha nga kitsjáha máb'achjihí Ntíaná, tsakjánya ninkuon kó b'i kitsú: “Kui xu'bi xi yjonintena xi n'ekjas'en ngandanuu. B'i ta n'oo tu xi kjuátsjehennuu an.”

²⁵ B'a ta ts'ín jakj'á chutsún nk'ie nga ja kamaha nga kikjine nichinee. B'i kitsú: “Kui chutsún títakúchji jnína xi ja tít'éndako tsetsehe Ntíaná nd'ai xi nkú ts'ín nda ts'ínko xuta. B'i ta n'oo tu xi kjuátsjehennuu an xki xki nga s'iu.” ²⁶ Kui b'a maha, xki nga chinoo ninkuon kó s'iyó chutsún, b'aha ra nga kik'atuts'ihin kui nii santa nkúhu nga kjuái ngáha Nda Ntíaná, títixíno nga k'ien.

²⁷ Kui nga tu yáha ni xi najmi skuenkjúhun nga kjine ninkuon kó nga k'úya chutsún nga ts'ín xi nkú kitsú Nda Ntíaná, kui xi títsjehen jé nga najmi títbenkjún yjonintehe kó jnihí Nda Ntíaná. ²⁸ Kui b'a maha, kintehé ni nga xuta kjine ninkuon kó nga k'úya chutsún, tihin ni nga katasejin sisin animaha. ²⁹ At'aha tsa tjín xi chuba kjinehé kó chuba k'úhí nga najmi ts'ínkie yjoho nga yjonintehe Nda Ntíaná niu, kui xi n'enijéhe ra at'aha chuba títjinehé kó tí'bi niu.

³⁰ Kui kjuaha nga tihin ajinnuu nkjin xi kjintu'un kó xk'ién kó k'ua xi ja k'ien. ³¹ Tunga tsa chasejin sisihín animaná, Ntíaná najmi ts'ínk'anjiná jé. ³² Nk'ie nga base Ndantíaná tsa nda kó tsa najmi nda ni xi n'eé, yo títsjáníyaná tu xi najmi n'enijéhená nistjin nga n'enijéhe xuta xi tjín asuntee.

³³ Kui b'a maha, já nts'ena, nk'ie nga kama ñjakú nga chinoo nichinee, b'i ngján chuyohoo xinkiu. ³⁴ Tsa tjín xi tíma bjoho, ni'yaha kakjine. B'a kats'ín tu xi najmi ts'ínk'a niyáha ra Ntíaná ngat'aha ni xi títs'ín nk'ie nga tíma ñjakúkoo xinkiu.

Ni xi tjín sa ajinnuu, nk'ie nga kfínsenuu k'uendá.

12

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kj'ai kj'ai kjuanda tsjáha Espirituhu Ntíaná xuta ninku

¹ Jun já nts'e, mjena nga choo nga nkjin títjá kjuanda xi tsjáha Espirituhu Ntíaná xuta ninku.

² Yo xi nkú n'e tintsuboo nk'ie, nga najmi kjee s'ejinnuu Ntíaná. Xi nkúhu tsa kichju'yúnnuu nga kitsjennkíhuu ntia xi najmi maha nchja, xi ntsja xuta ts'índaha. ³ Kui b'a maha, tíxinyahanuu nga ndaha nku xuta xi Espirituhu Ntíaná títs'ínkinchjaha najmi ma b'a tsu: “¡Najmi nda Jesu!” Kó ta ndaha nku najmi ma: “¡Jesu xi Nda Ntíaná!” tsu, tsa najmi tíñajihin Espirituhu Ntíaná.

⁴ Kj'ai kj'ai kjuanda xi 'baihi xuta, tunga nkuhú maha Espirituhu Ntíaná xi tsjáha. ⁵ Kj'ai kj'ai xá xi maha ts'ín xuta, tunga nkuhú maha Nda Ntíaná xi tsjá xaha. ⁶ Kj'ai kj'ai ni xi maha incha ts'ín, tunga nkuhú Ntíaná xi ts'ín ngayjee niu nga ts'ínxáinyehe xuta ninku.

⁷ Nga nkúnkú kik'aihi nga Espirituhu Ntíaná kuakúchji yjoho ngandaha ngayjee xuta ninku. ⁸ Tjín xi Espiritu tsjáha nga kuítsuyaha xuta én xi nanka, kó ta tjín xi ta kuihi Espiritu tsjáha nga kuítsuyaha xuta ni xi kamankjihin. ⁹ Tjín xi ta kuihi Espiritu tsjáha nga 'yún s'ejihin Ntíaná, kó tjín ngá xi ts'ínkíhi xuta. Ta kuihi Espiritu xi tsjáha nga b'a ts'ín.

¹⁰ Tjín xi maha ts'ín kjuankjún, kó tjín ngá xi Ntíaná tsjáha éhen, as'ai ts'ínkjas'en niu. Tjín xi mankjihin tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntíaná tíñajihin xuta. Tjín xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, kó tjín ngá xi ts'ínk'atiya én xi tsjá Espiritu. ¹¹ Nkuhú Espirituhu Ntíaná

xi ts'ín ngayjee ni xu'bi. Xi nkú ts'ín mjehe tsjá ni, b'a ts'ín tsjáha nga nkúnkú xuta ninku.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nkuhú kich'aá xinkjá ñá xi xuta ninku

¹² Xi nkúhu yjonintená, nkuhú maha tunga nkjihín ni xi tjihín nga tjíxanya. Ko ngayjee ni xi tjihín, ndaha tsa nkjin maha tunga nkuhú yjoninte bichú ma. B'a ta tjin ngat'a ts'e Cristo. ¹³ At'aha nkuhú Espirituhu Ntíaná kiséntáhaná ngatenteé ko ngayjee kik'ainá nga ki'yaá ta kuihi Espirituhu Ntíaná. B'a ts'ín nkuhú yjoninte tsichu mahaná, ndaha tsa xuta xi ntje judio tjeheñ ra ko ta ndaha tsa xi najmi ntje judio tjeheñ ra, ndaha tsa xuta musu xi kich'atse ko ta ndaha tsa xi ndái yjoho.

¹⁴ Nku yjoninte najmi nku ndjuú maha. Nkjin ní ni xi y'aha ra nku yjoninte. ¹⁵ Tsa b'a kuitsu nku tsukaá: “Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi ntsa 'mina”, tsa b'a kuitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi ta yjonintee y'aha ra? ¹⁶ Ko tsa nku tjabaxínñjaá b'a kuitsu: “Najmi yjonintee y'ahana at'aha najmi tunkun 'mina”, tsa b'a kuitsu, ¿a kui kjuaha nga najmi yjonintee y'aha ra?

¹⁷ Tsa tu subahá tunkun kama yjonintee, ¿nkú ts'ín kúnú'yáhaná? Ko tsa tu subahá tjabaxínñju kama yjonintená, ¿nkú ts'ín kjuántahaná? ¹⁸ Xi nkú ts'ín kisasihín Ntíaná, b'a ts'ín y'éntu nga nkúnkú ni xi tjihín yjonintená. ¹⁹ At'aha tsa nkuhú ni xi tjiña, najmi ta yjonintehe ma. ²⁰ Kui nga ndaha tsa nkjin maha ni xi y'aha ra yjonintee, tunga nkuhú maha yjonintee.

²¹ “Najmi machjénna ji”, najmi tsuhu tunkaán ntsáa. Ta ndaha: “Najmi machjénna jun”, najmi tsuhu nintakaá tsukaá. ²² Tu sa ní má najmi 'yún machjénna yjonintená bixihaán, tu sa ní kui xi 'yún machjén sa. ²³ Ko xi b'a maná nga kinte tjen, kui xi tu sahá tsjo n'ek'íé saá. Ko má najmi mjená nga kama chji, kui xi b'e'maá, ²⁴ at'aha najmi machjéheñ nga k'úé'maá yjonintená má nga ma chji bixiaán. B'a kits'ínk'íé Ntíaná yjonintená nga 'yún n'echjí saá xi b'a maná nga kinte tjen.

²⁵ B'a kits'ín Ntíaná tu xi najmi kama ngabihí ra xinkjín yjonintená ko tu xi b'i ngján kúhun ra xinkjín. ²⁶ Nga ngayjee ni xi y'aha ra yjonintená, tsa tjin xi un tíbehe, ta un skuéhe xi k'oo. Ko tsa 'yún tíchun sahaá nku, ngayjee xi k'oo ta tsjo incha kamaha.

²⁷ Jun xi yjonintehe Cristo. Nga nkúnkú jun, jun xi yjonintee. ²⁸ Ntíaná kitsjá nga s'e ajihín xuta ninku tjun já postru, xi ma joho já profeta xi tsuya én xi Ntíaná tsjáha, xi ma jahan já maestru, ko askahan xi maha ts'ín kjuankjún, ko xi maha ts'ínkkihí xuta, ko xi be nkú ts'ín kuasinko xuta, ko xi tsjen tíjün, ko xi nchja kj'ai én xi Espirituhu Ntíaná tsjáha.

²⁹ ¿A ngatenteehé xuta ninku xi já postru? ¿A ngatenteehé xi já profeta? ¿A ngatenteehé xi já maestru? ¿A ngatenteehé xi maha ts'ín kjuankjún? ³⁰ ¿A ngatenteehé xi kik'aihi nga kamaha ts'ínkkihí xuta? ¿A ngatenteehé xi kik'aihi nga nchja kj'ai én xi tsjáha Espirituhu Ntíaná? ¿A ngatenteehé xi maha ts'ínk'atiya nkú tsuhu ra kj'ai én xi Ntíaná tsjáha xuta?

³¹ Kui b'a maha, ajihín ngayjee kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntíaná, n'e mjo xi kjennuu niyá. Tunga xinyahanuu nku xi 'yún kjennuu niyá.

13

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga kjuatjoo xi 'yún chji saha

¹ Tsa mayjena én xi tjin ko én xi nchja ntítsjee tunga tsa najmi tjihínna kjuatjo, xi nkú joyaha nku ni xi tu tífanéhé bichú ma ko a ra nku kichá xi tífanet'áha son xi ch'on ts'ín nu'yá nga t'n'ekjane. ² Tsa ts'ínkjas'en én xi tsjana Ntíaná, tsa mankjinna ngayjee ni xi y'éjña 'ma Ntíaná, tsa be tu mí nihí ni, ko tsa 'yún s'ejinna Ntíaná nga santaha kama ts'ínkjí t'axián naxi, tunga tsa najmi tjihínna kjuatjo, najmi chumi ni chjihí ra an. ³ Tsa tsjáha xuta x'an ngayjee ni xi tjinna ko tsa ts'ínkjas'en yjona tu xi kuitihi ngandaha xuta xi kj'ai, tunga tsa najmi tjihínna kjuatjo, tu kjuandahá b'a ts'ian.

⁴ Xi tjiñin kjuatjo, kui xi ta tjiñin kjuatsenta ko nda animaha. Xi tjiñin kjuatjo najmi xintak'un, najmi nchja én ngak'un, najmi nk'a b'asje yjoho, ⁵ najmi ts'in ni xi najmi sasñin xuta xingiso, najmi tu ni xi ts'e subahá bangisjai, najmi kitsa ma kjahan, najmi b'éjin tak'un ni xi najmi nda kin'ehe, ⁶ najmi tsjo maha ni ch'onk'un xi ts'in xuta. Tsjo ní maha ni xi naxu ts'in xuta. ⁷ Xi tjiñin kjuatjo ts'in'yún tak'unyje ni xi f'ajin, s'ejihin ngayjee ni xi ts'e Ntíaná, ma 'yún k'un tehente Ntíaná, ko ts'in chúkjuayje ni xi mat'ain.

⁸ Najmi kamaha kfeya kjuatjoo. Kuichú nistjin nga najmi ta ts'ínkjás'ehen já profeta éhen Ntíaná, ko nga najmi ta tsjáha Ntíaná nga kuinchja xuta kj'ai kj'ai én, ko nga najmi ta kamachjéhen nga cha xi nkú ts'in yaá nd'ai. ⁹ At'aha tu ichíhi yaá nd'ai ko tu ichíhi ni xi tsuaná já profeta nd'ai, ¹⁰ tunga nk'ie nga kuítjusun ni xi tjiñin nga kama, nk'iehé kfet'a ni xi tu ichíhi yaá nd'ai.

¹¹ Nk'ie nga ndyjana, kinchja xi nkú ts'in nchja jántí xi, kits'innkjihin k'an xi nkú ts'in ts'innkjink'un jántí xi, ko kamankjinna xi nkú ts'in mankjihin jántí xi. Tunga nk'ie nga ja kama chá, y'ejná t'axián ni xi ts'in jántí xi. ¹² At'aha nd'ai tu tíya xanáá ni xi ts'e Ntíaná xi nkú joyaha tsa nku chutsín tíchaseyaá nga najmi nda ts'in tíyaá, tunga kuichúhú nistjin nga cha sisián Ntíaná. Nd'ai chuba be, tunga kuichúhú nistjin nga skue sisan. B'a ts'in skue xi nkú ts'in bena.

¹³ Najmi maha feya nga tís'ejinná Ntíaná ko nga tíma 'yún k'aán ko nga tjinná kjuatjo. Tunga kjuatjooho xi 'yún chjhi ra nga jaan nii.

14

B'i ts'in tsakúya Pablo xá xi tjiñin nga kj'ai kj'ai én nchja xuta

¹ N'e mjo kjuatjoo ko ta n'e mjo nkjin tíkjá kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntíaná. Tunga ajihin kui niu, 'yún n'e mjo nga Ntíaná tsjánuu éhen ko nga n'ekjas'on. ² At'aha xi tsjáha Espirituhu Ntíaná nga kj'ai én kuinchja, kui xi Ntíaná nchjako, najmi xuta. Nkuhú Espiritu be ni xi nchja. Najmi tjña chji niu. Najmi ch'a be nkú tsuhu ra. ³ Tunga xi Ntíaná tsjáha éhen ko nga ts'ínkjás'en, kui xi xuta nchjako tu xi kjésintjehen, kuasinko ko tsjá nga'yúhun.

⁴ Xi kik'aihi nga nchja kj'ai én xi najmi ch'a mankjihin, ta kuihi tsjá nga'yún subaha yjoho. Tunga xi kik'aihi nga Ntíaná tsjáha éhen ko nga ts'ínkjás'en, kui xi kjesintjen xuta ninku. ⁵ Mjena kai tsa ngatento k'uainuu nga chubo én xi kj'ai xi tsjá Espiritu, tunga 'yúhún mje sana tsa k'uainuu nga tsjánuu Ntíaná éhen ko nga n'ekjas'on. At'aha 'yún chjí saha ra xi ts'ínkjás'en én xi Ntíaná tsjáha nga xi nchja én xi kj'ai xi najmi ch'a mankjihin. Tunga ndahá tjín tsa tjín xi ts'ínk'atiya én xi kj'ai xi tsjáha Espiritu, tu xi b'a ts'in kuísintjehen xuta ninku.

⁶ Kui b'a maha, já nts'e, tsa kfínsenuu ko kuinchjakonuu kj'ai én xi tsjana Espiritu xi najmi ch'a mankjihin, ¿mí nihi xi sakúnuu tsa b'a ts'ian? ¿A najmi tu sahá nda tjín nga xinyanuu ni xi b'éjña chjina Ntíaná, ko a ra ni xi ts'e Ntíaná xi mankjinna, ko a ra ts'inkjas'ennuu nku én xi kitsjana Ntíaná, ko a ra tjín ni xi kuakuyánuu?

⁷ Santaha ni xi fane xi nkúhu yánaxu ko a ra arpa, tsa najmi kj'ai kj'ai ts'in fane, ¿nkú ts'in chaha suun xi tín'ekjanekoho yánaxu ko a ra arpa? ⁸ Ko tsa najmi kjuane sisin tjio xi nchjaha já juun nga kján, ¿yá xi k'uénda yjoho nga ngjuai kján? ⁹ B'a ma ajinnuu. Tsa chubo kj'ai én xi najmi ch'a mankjihin, ¿nkú ts'in kamankjihin ra xuta ni xi chubo? B'a joya xi nkúhu tsa tíchubajihinsón.

¹⁰ Nkjin maha én xi tjín asuntee ko nkúnkú tjiñin sin. ¹¹ Tunga tsa najmi tímankjinna nkú tsuhu ra én xi tínchjakona nku nda, nku nda xi najmi yo nankihí kamaha an ndo ko an nku nda xi xin nankihí kamana ndo. ¹² B'a ta tíma ajinnuu. Mjenuu nga s'enuu nkjin tíkjá kjuanda xi tsjá Espirituhu Ntíaná. 'Yún ní n'e mjo nga nkjin katuma kjuanda xi kjésintjen xuta ninku.

¹³ Kui b'a maha, xi nchjaha kj'ai én xi tsjáha Espiritu, katankihí Ntíaná tu xi kamaha ra ts'ínk'atiya én xi kuinchja. ¹⁴ At'aha tsa nk'ie nga kuinchjaka Ntíaná, kuinchja kj'ai én xi tsjana Espiritu, najmi ts'inchjén kjuankjink'unna. Tu animana tínchjakohó

Ntíaná. ¹⁵ Kui nga, ¿mí ni xi ts'ian n̄i ma? Animaná kuinchjakohona Ntíaná, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. Animaná sékohona, tunga ta ts'inchjénná kjuankjintak'unna. ¹⁶ At'aha tsa tu animahi ní t́n'etsjokoho ri Ntíaná kō as'ai t́basín̄juhi nku xi najmi be ni xi t́n'ei, ¿nkú ts'ín nkuhú ts'ín makoho ri yjoho nga ts'íintsjoho Ntíaná nk'ie nga najmi t́mankjihin ni xi t́chubai? ¹⁷ At'aha kjuaxi nga nda ts'ín t́n'etsjoihi Ntíaná nga b'a t́n'ei, tunga najmi t́chjusíntjenní nda xinkuu.

¹⁸ Tsjaha máb'achjihí Ntíaná nga 'yún nchja sa kj'ai én xi tsjana Espiritu nga jun. ¹⁹ Tunga nk'ie nga ma ñjakúka xuta n̄inku, tu sahá mjena kuinchja tsa tu un tsu'ba én xi kuítjujin kjuankjintak'unna nga te mií tsu'ba én xi najmi ch'a kamankjihin. At'aha én xi bitjujin kjuankjintak'unna, kui xi tsjaníyaha xuta xingisoo.

²⁰ Jun já nts'e, najmi b'a tu ts'ín n'enkjintak'un xi nkú ts'ín ts'ínkjink'un jántí xi. Xi nkú ní ts'ín je tjíyaha ntí xi, b'a ní ts'ín je kas'eyanuu, tunga n'enkjintak'unnú xi nkú ts'ín ts'ínkjink'un xuta xi chá. ²¹ B'í ts'ín t́jít'a xujun kjuatéxumoo:

Kj'ai én kō kj'ai xuta xi xin nankihi
ts'inchjén nga kuinchjaka xuta xu'bi.

Tunga ndaha tsa b'a ts'ian,
najmi kuasín̄juna, kitsú Ntíaná.

²² Kui b'a maha, kj'ai én xi tsjá Espiritu nga nchja xuta, kui xi bakúchji nga'yúhun Ntíaná ngandaha xuta xi najmi s'ejihin Ntíaná, najmi ngandaha xi ja s'ejihin. Tunga én xi tsjá Ntíaná nga n'ekjas'ehen xuta, kui xi 'bai ngandaha xuta xi ja s'ejihin, najmi ngandaha xi najmi s'ejihin.

²³ Tsa tíma ñjakú xuta n̄inku kō tsa ngayjee kuinchja kj'ai kj'ai én xi tsjáha Espiritu, kō tsa as'ai kjuas'en yō xuta xi najmi be ni xi t́n'o kō tsa xuta xi najmi s'ejihin Ntíaná, ¿a najmi b'ahá kuítu nga lukuu? ²⁴ Tunga tsa ngatentoo t́n'ekjas'on én xi t́tsjanuu Ntíaná, tsa as'ai kjuas'en yō xi najmi s'ejihin kō tsa xi najmi be ni xi t́n'o, nk'ie nga kuínt'é ni xi t́chubo, b'a kuítu animaha nga t́jihin ngatitsun kō nga n'enijéhe ra ni xi t́jehen. ²⁵ S'ejña chji ni xi t́jintu'má animaha kō kuasín̄kunch'in nga ts'íintsjoho Ntíaná kō b'a kuítu nga kjuaxi nga Ntíaná t́jñajinnuu.

B'í ts'ín tsakúya Pablo xi nkú n'e aya n̄inku

²⁶ Kui nga, ¿nkú kuixíaán n̄i, já nts'e? Nk'ie nga ma ñjakúko xinkiu, t́jín xi se, t́jín xi bakúyaha xuta xingisoo, t́jín xi tsuya ni xi b'éjña chjihí Ntíaná, t́jín xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, kō t́jín xi ts'ínk'atiya éen. Ngatentee ni xi n'oo nga nkúnkú, b'a n'oo tu xi chjúsíntjehennu xuta n̄inku. ²⁷ Tsa t́jín xi kuinchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu, tsa jo kō santaha tsa jan katuma. Nkúnkú b'a incha kats'ín kō nku xi kats'ínk'atiya éen. ²⁸ Tsa najmi t́jín xi maha ts'ínk'atiya éen, xi nchja kj'ai én xi tsjáha Espiritu tu sahá jyu kat'ejña. Kanchjako suba yjoho kō kanchjako Ntíaná.

²⁹ Kō máha xi ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, tsa jo kō tsa jan katuma kō xuta xingisoo kats'ínkjink'un sisin nkú tsuhu ra ni xi t́nt'é. ³⁰ Kō tsa nku xi kab'ejña yō Ntíaná k'uéjña chjihí kj'ai ni, kandjén jyu xi t́nchjo. ³¹ B'a ts'ín nkúnkú jun kama n'ekjas'on én xi Ntíaná tsjanuu tu xi ngatentoo chahanu kō sákú nga'yúnnuu. ³² Xi kik'áihí kjuanda nga ts'ínkjas'en én xi tsjáha Ntíaná, kui xi t́jihin nga skue chuba nga kuinchja. ³³ At'aha kjuajyu tsjoho Ntíaná, najmi ni xi n'ejnu n'et'a.

Xi nkú ts'ín t́jñaha ngayjee xuta n̄inku xi ts'e Ntíaná, ³⁴ jminchjün t́jihin nga ngjuén jyu aya n̄inku. At'aha najmi t́jihin kjuá tsa kuinchja. Kant'é'éhen x'ihin xi nkú nga t́tsu kjuatéxumoo. ³⁵ Tsa t́jín ni xi mjehe skue, ni'yaha kandjásjaiyaha x'ihin. At'aha najmi nda t́jín tsa ajihin xuta n̄inku kuinchja nku tachjuún.

³⁶ ¿A ajinnuuhú kich'atuts'ihin ra nga kis'enijmí éhen Ntíaná? ¿A tu nkuhú jun xi kin'ekjóhon éen? ³⁷ Tsa t́jín xi b'a maha nga Ntíaná tsjáha éhen kō a ra tsa kui xi kits'ínkjáihin nku kjuanda xi tsjá Espiritu, kui xi kats'ínkie nga kjuatéxumaha Nda Ntíaná xi t́b'et'ánuu ei. ³⁸ Tsa t́jín xi najmi ts'íinsihin ni xi t́b'et'ánuu ei, najmi tu n'esihuun kō kui.

³⁹ Kui b'a maha, já nts'ena, katuma mjenuu nga Ntiana katsjannuu éhen nga n'ekjas'on ko najmi tu b'ech'ohoo xi kunchja kj'ai én xi tsja Espiritu. ⁴⁰ Ngatentee ni xi n'oo, n'esisiun ko tankinko ch'ich'iun.

15

B'i ts'in kits'inkj'áitsjehen Pablo xuta ninku Corinto ni xi tjun tsakúyaha

¹ Ko nd'ai já nts'e, mjena ts'inkj'áitsjennuu én nda tsuhu Nda Ntiana xi y'enijmínuu, xi kin'ekjóhooon ko xi ndjá tinchajiun. ² Kui én nda tsu xu'bi ts'ín nga k'uankinnuu yjonuu. B'a kama tsa n'etjusun én xi y'enijmínuu. At'aha tsa najmi, tsuhu ra ma nga tu kjuandaha kis'ejinnuu éen.

³ Títjun kits'inkjas'enuu én xi kits'inkjáihin, nga ngat'aha ngatitsunná k'iehen Cristo. B'a kama xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntiana. ⁴ Kis'eyanji ko nistjin xi ma jahan j'áiya ngáha ra ngabayoo, xi nkú ts'ín tjít'a xujun éhen Ntiana.

⁵ Tsakúchjiji yjoho Pedro ko askahan já postru xi te joo. ⁶ Askahan nkuhú nga tsakúchjiji ra yjoho ts'ati un unchan já nts'eé. Nkjin maha xi tjintu sa xi incha kieke Nda Ntiana ko k'ua xi ja k'ien. ⁷ As'ai ta tsakúchjiji yjoho Santiago ko askahan ngayjee já postru.

⁸ Ko xi fekuhu, askahan kjin tsakúchjina yjoho. ⁹ At'aha b'a xian nga an xi 'yún ichi sa ajihin já postru ko najmi ma k'an tsa nda postru xihin yjona, at'aha kitsjennki unkie xuta ninkuhu Ntiana. ¹⁰ Tunga tu ngat'aha ní kjuandaha Ntiana tsichu mahana yaha an nd'ai, ko najmi tu kjuandaha kitsjana kjuandaha Ntiana. An xi 'yún kits'inxá sa nga ngayjee já postru xingisoo. Tunga najmi ahán xi b'a kits'ian. Kjuanda xi kik'ai nina, kui xi b'a kits'íun. ¹¹ Kui b'a maha, tsa an ko tsa já postru xingisoo, én nda tsuu y'enijmí ko kui xi kis'ejinnuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga k'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien

¹² Tunga tsa ni xi tís'enijmíhi nga j'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo, ¿nkú ts'ín b'a tjincha tsuhu k'ua xi tjín ajinnuu nga najmi ta k'uaíyaha ra xuta xi ja k'ien? ¹³ At'aha tsa najmi k'uaíyaha xuta xi ja k'ien, ta ndaha Cristo najmi j'áiyaha ngabayoo ma. ¹⁴ Ko tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, kui xi tsuhu ra ma nga tu kjuandaha tób'enijmí ko nga tu kjuandaha tís'ejinnuu éen. ¹⁵ Tsa ni xi b'a tjihin nii, já tsank'á ní jin, at'aha najmi b'a tjín ni xi tóbixinyai. B'a tixian at'aha jin tsixinyai nga Ntiana kits'inkj'áiyaha Cristo ngabayoo, tunga tsa najmi ta k'uaíyaha ra xuta, kui xi tsuhu ra nga najmi j'áiyaha Cristo.

¹⁶ At'aha tsa najmi ta k'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien, ta ndaha Cristo najmi j'áiyaha. ¹⁷ Tsa najmi j'áiyaha Cristo ngabayoo, tu kjuandaha kis'ejinnuu ni xi kis'ejinnuu. Tu ye tintsabajihin so ngatitsunuu b'a. ¹⁸ Ko ta ja kindyja xuta xi k'ien xi kis'ejihin Cristo. ¹⁹ Tsa ni xi tu eihí asuntei tichuyáa ni xi sakúná at'aha s'ejinná Cristo, tu xí kintehé tsjéheén ngayjee xuta xi ta tjín asuntei b'a.

²⁰ Tunga j'áiya kjuaxihí ra Cristo ngabayoo. Kui xi nkú joyaha chan xi tjun xi 'bahí Ntiana, at'aha kui xi tjun j'áiyaha ajihin xuta k'ien. ²¹ At'aha xi nkú ts'ín ngat'aha ni xi kits'ihin nku nda j'aikjas'eheh ngabayoo, b'a ta ts'ín ngat'aha ni xi kits'ihin kj'ai nda k'uaíyaha xuta ngabayoo. ²² Xi nkú ts'ín ngat'aha ni xi kits'ín Adan fesuhun ngayjee xuta, b'a ta ts'ín ngat'aha ni xi kits'ín Cristo n'ek'íentu tik'un síhin ngayjee xuta.

²³ Tunga f'áiyahá ra nga nkúnku xi nkú ts'ín kanéhe. Tjun j'áiyaha Cristo ko askahan nk'ie nga k'uaí ngáha k'uaíyaha xuta xi ts'e. ²⁴ Nk'iehé kuitjusunyje ni xi kama asuntee. Tjun ts'íinkje Cristo ngayjee xi batéxuma ko ngayjee xi tjihin xá ko xi tjihin nga'yún, ko askahan ts'íinkjas'en má batéxuma aya ntsja Ntiana xi Na'miná maha. ²⁵ Tjihin nga kuatéxuma Cristo santaha nkúhu nga k'uéentu kinte sjai ngayjee xi tífi kontra. ²⁶ Kontra xi kfekuhu nga n'ekje, kui xi ngabayoo.

²⁷ At'aha Ntiana kits'ínk'íentu kinte sjai Cristo ngayjee ni xi tjín. Tunga nk'ie nga b'a títu éhen Ntiana nga kin'ek'íentu ngayjee ni xi tjín kinte sjai Cristo, tinchja chji chji nga najmi ko Ntiana xi tjíña kinte sjai Cristo, at'aha kui xi b'a kits'íun. ²⁸ Ntiana

kits'ínkjas'eheñ aya ntsja Cristo ngayjee ni xi tjín, kō nk'ie nga kits'ínk'íentu Cristo ngayjee ni xi tjín kinte sjai, as'ai kō tā Cristo xi Ntíhí Ntíaná ts'ínkjas'eheñ yjohō Ntíaná. B'a ts'ín Ntíaná nkuhú kui kama ts'ehe ngayjee ni xi tjín.

²⁹ Tjín xi baténtá yjohō ngajohō xuta xi ja k'ien. Tunga tsa najmi kj'uaíyaha xuta xi ja k'ien, ¿á ngajohō xuta xu'bo incha baténtáha yjohō xi b'a ts'ín?

³⁰ Kō jin, ¿á t'n'ekjálhín rí ni ch'onk'un xi tímat'ain tehenteheñí? ³¹ An bi, já nts'e, xki nístjin tíjñajihín ngabayoo. Kjuaxi ni xi tíxinnuu xi nkú ts'ín kjuaxi nga tsjo mana nga s'ejinnuu Nda Ntíaná Jesucristo. ³² Nanki Efeso kis'ekona kjuasti já xi b'a ts'ín kjan xi nkúhu chu kjan, tunga tsa najmi tā kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien, ¿mí nihi xi tsijnena nga b'a kits'ian? Tū sahá b'a n'eé xi nkú incha tsu k'ua já: “S'íá kō chineé, at'aha ndyjunni kuayáá.”

³³ Najmi tū 'bainto tsa tjín xi k'uanachanu. Yo nga b'a tsu én: “Xi tsjenko xuta xi ch'onk'un, tā ch'onk'un bitju.” ³⁴ N'ek'óntjaiyo kjuankjintak'unnuu kō najmi tū n'o ngatitsun. At'aha tjín ajinnuu xi najmi be ni xi ts'e Ntíaná. B'a tíxinnuu tū xi kama subahanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nkú kama nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta xi ja k'ien

³⁵ Kutsa tjíhín xi b'a kuitsu: “¿Nkú kama nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra xuta k'ien? ¿Mí yjonintehe xi k'ua ngáha?”

³⁶ ¡Ji nda nchini xi b'a t'ibixín! Ni xi b'entjei najmi kuasu tsa najmi tíjñun kuayá. ³⁷ Najmi ni xi stjúk'joo b'entjei. Xujmá ní b'entjei, tsa xujmá tuniñu kō tsa k'ái xujmá. ³⁸ Ntíaná tsjáha xujmoo yjoninte xi mjehe. Nga nkúnkú xujmoo tsjáha yjoninte xi kanéhe.

³⁹ Najmi tū nku chuba yjoninte xi tjín. K'ái k'un yjonintehe xuta kō k'ái k'un xi ts'e chu. K'ái k'un ngá xi ts'e nisee kō tā k'ái k'un xi ts'e tiu. ⁴⁰ B'a tā ts'ín k'ái k'un ni xi tjín nk'a ján kō xi tjín t'anankiu. Tsjo k'un xi tjín nk'a ján kō tsjo k'un xi tjín t'anankiu, tunga k'ái k'ái kjuatsjo xi tjíhín. ⁴¹ Ts'íu k'ái ts'ín bat'ai, kō sóo k'ái ts'ín bat'ai, kō niñuu k'ái ts'ín bat'ai ngá. Kō nga nkúnkú niñu xi tjín k'ái k'ái ts'ín bat'ai.

⁴² B'a tā kama nk'ie nga kj'uaíyaha xuta ngabayoo. S'eyanji yjoninte xi maha batsun, tunga yjoninte xi kj'uaíya ngáha ra najmi tā kamaha ra kuatsúhun. ⁴³ S'eyanji ni xi najmi chumi ni chjíhi ra, tunga nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra s'ehe kjuachánka. S'eyanji xi najmi tjíhín nga'yún, tunga nk'ie nga kj'uaíya ngáha ra s'ehe nga'yún. ⁴⁴ S'eyanji yjoninte xi kich'aá nd'ai, tunga kj'uaíya ngáha ra yjoninte xi Espirituhu Ntíaná k'uénda xi nkú ts'ín mjehe. Tsa tjín yjoninte xi nkúhu xi kich'aá, kō tā tjín ngá xi k'uénda Espirituhu Ntíaná.

⁴⁵ B'a ts'ín tjít'a xujun éhen Ntíaná: “Nda xi tjuun kin'enda kō y'ejña t'ík'un.” Kui xi Adan. Tunga Adan xi fekuhu, xi Cristo, kui xi tsichu ma Espiritu xi ts'ínk'íentu t'ík'un xuta. ⁴⁶ Tunga najmi kjuatík'un xi tsjáha Espiritu xi tjun. Títjun ní kjuatík'un xi tsjá asunntej, askahan kjuatík'un xi tsjá Espiritu.

⁴⁷ Nda xi tjuun ndyjo t'anankiu kin'endakoho, tunga nda xi ma johō ndjiojmi ján nibaha. ⁴⁸ Xi nkú tjín nda xi kin'endakoho ndyjo t'anankiu, b'a tā k'un ngayjee xi ts'e t'anankiu. Kō xi nkú tjín nda xi nibaha ndjiojmi ján, b'a tā k'un ngayjee xi ts'e ndjiojmi ján. ⁴⁹ Xi nkú ts'ín tjíyaná nd'ai xi nkúhu nda xi kamandakoho ndyjo t'anankiu, b'a tā ts'ín s'eyaná xi nkúhu nda xi kin'e nibáha ndjiojmi ján.

⁵⁰ Jun já nts'e, tíxinyanuu nga yjoninte xi kich'aá nd'ai najmi kama kjuas'enjin nga Ntíaná kuatéxumaha. Tā ndaha ni xi maha batsun najmi ma sakúntehe ajihín ni xi najmi maha batsun. ⁵¹ Xínya manuu ni xi tjíña 'maná. Najmi ngatenteé kuayáá, tunga ngatenteéhé k'óóntjaiyaá. ⁵² Xi nkú ts'ín kitsa b'echjáá kō chjux'áá tunkaán, b'a ts'ín kitsa k'óóntjaiyaá nk'ie kjuane tjio xi fekuu. At'aha kjuane tjioo, as'ai kj'uaíyaha ngabayoo xuta xi ja k'ien tū xi najmi tā kuayá saha, kō ñá tā k'óóntjaiyaá. ⁵³ At'aha yjoninte xi kich'aá nd'ai xi maha batsun tjíhín nga yjoninte xi najmi maha batsun kama. Yjonintená xi maha 'me nd'ai tjíhín nga yjoninte xi najmi tā kuayáha kama.

⁵⁴ Nk'ie nga yjonintená xi maha batsun kama yjoninte xi najmi maha batsun, ko nk'ie nga yjonintená xi maha 'me kama yjoninte xi najmi ta kuayáha, nk'iehé kuitjusun én xi tjit'a:

Ja kuan'ekje ngabayoo, ja kuan'e nganaha.

⁵⁵ Ji ngabaya, ¿má ni nga kin'e nganai?

Ji ngabaya, ¿má ni nga'yún

xi n'ek'ienkohoni xuta?

⁵⁶ At'aha ngabayoo ts'inchjén ngatitsuun nga ts'ínk'ienkoho xuta, ko ngatitsuun ts'inchjén kjuatéxumoo nga bakúchji ni xi 'mihí ngatitsuun. ⁵⁷ Tunga máb'achjíhi ra Ntíaná, kui xi tsjáná nga n'e nganaáha ngabayoo ngat'aha ni xi kits'ín Nda Ntíaná Jesucristo.

⁵⁸ Kui b'a maha, já nts'ena xi 'yún tjona, ndjá tincho ko tjen nga'yúhuun yjonuu. Tehente tankínko ndju so xáha Nda Ntíaná. Yo nga najmi xá tiya tín'o nga Nda Ntíaná tín'exát'ohoo.

16

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga n'esúhun toon chje xuta ninku Jerusalem

¹ Máha ngat'a ts'e toon chje xi tíasúhun xuta ninku Jerusalem, b'a ta n'oo xi nkú nga kixihín xuta ninku xi tjíntu nanki xi tjín ante Galacia. ² Xi nkú tjín mahanu, xki tuminku t'ejña t'axiún ichí toon nga nkúnkú. Xi nkú tjín sakúnuu, b'a tjín t'ejña t'axiún. Ch'atjó tooon tu xi nk'ie nga kuichusehenuu najmi tjíhin nga chj'asúhun toon chje.

³ Nk'ie nga kuicha yo ts'ínkjá nanki Jerusalem xuta xi jun chj'ajiun ko tsjaha xujun má nga an tib'exá, tu xi nguaikoho ra toon xi kin'esúhun xuta ninku xi tjín ján. ⁴ Tsa nda tjín nga ko an kfían yo, ta ts'inka niyá jóo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi tjíndaha nga ts'ín

⁵ Kfínsenuu, tunga nk'iehé nga kj'ua ante Macedonia kfínsenuu, at'aha tjíhin nga kj'ua nanki xi tjín yo. ⁶ Kutsa nkjihín nistjin kúatejñajinnuu nga kuicha yo. Kutsa yohó ts'ínkj'a nistjin chunch'oon, tu xi b'a ts'ín kama kuísinkohonú má xi tjeheh kfin ngáhana askahan. ⁷ At'aha najmi mjena tsa tu skuehénuu nga kj'ua yo. Mje nína nkjin nistjin kúatejñajinnuu. B'a ts'ian tsa Ntíaná tsjántena. ⁸ Tunga kúatejñaná nanki Efeso santaha nkúhu nga kuichú S'í Pentekoste, ⁹ at'aha sakúntena nga ts'inxá sisian, ndaha tsa nkjin maha xi fi kontraha ni xi títs'ian.

¹⁰ Tsa kuichúsenuu Timoteo yo, nda n'e n'ekjóhoo tu xi tsjo k'úéhe ra nga k'úejñajinnuu. At'aha ta xáha Nda Ntíaná títs'ín xi nkúhu an. ¹¹ Kui nga najmi tu 'bainto tsa tjín xi tu tohón kamaha ndo. Tu sa ní tsínkoo tu xi nda ts'ín kats'ínndjuúhu niyáha nga kj'uaísehena ei. Kas'ehe kjuajyu nga kanibá, at'aha tikuyá nga kj'uaíko já nts'eé xingisoo.

¹² Máha nda nts'eé Apolo, b'a kixin nkjúhun nga nguaíko já nts'eé xi nguaít-subek'únnuu, tunga najmi kits'ín yuhú nga nd'ai nguai. Nk'ie rú nga sakúntehe, nk'ie rú nga nguai.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujun

¹³ Tintsuba ndo ko ndjá tinchajiun xi s'ejinná. Ndjá n'esjo yjonuu ko tjen nga'yúhuun yjonuu. ¹⁴ Ngayjee ni xi n'ekoo xinkú, katakúchji kjuatjonuu.

¹⁵ Jun já nts'e, yo nga xuta xinkjín nda Estefana tjun kits'ínkjáfhin éhen Ntíaná ajihín xuta xi tjín ante Akaya ko kitsjáha yjoho nga tíntcha basinko xuta ninku. ¹⁶ Tíbankinuu nga tasinñjuhú xuta xi b'a k'un xi nkúhu xuta xu'bi ko ngayjee xi ta kuihi xá xi ts'ín ko xi ts'ínkjas'ehen yjoho xoo.

¹⁷ Tsjo mana nga j'aisena Estefana ko Fortunato ko Akaike, at'aha ngajonuu incha tsasinkona. ¹⁸ Kits'ín nga kikjenta animana xi nkú nga ta kits'ín ajinnuu. Xuta xi nkúhu xu'bi kayaha nga nda nkjún xá xi ts'ín.

¹⁹ Títs'ínkjinuu kjuasuniña xuta ninku xi tjín ante Asia. Akila ko Priscila ko ngayjee xuta ninku xi ma njakú ni'yaha 'yún títs'ínkjinuu kjuasuniña jun xi ta s'ejinnuu Nda

Ntianá. ²⁰ Kō ngayjēe já nts'eé xi tjin ei tits'ínkjinuu kjuasuniña. B'i ngján súniñohōo xinkiu.

²¹ An Pablō ntunā tib'et'áhanuu kjuasuniñana.

²² Tsa tjin xi najmi tjohō Nda Ntianá Jesucristo, kui najmi nda katuma nginkun Ntianá. ¡Nibái Nda Ntia!

²³ Kas'enuu kjuandaha Nda Ntianá Jesucristo. ²⁴ Tjona ngatentoo jun xi nkú ts'ín Cristo Jesu tjohō ñá.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkijihí nda postru Pablo xuta ninku Corinto

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Corinto

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntiana b'a ts'ín kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo tísuniñahí jun xuta ninkuhu Ntiana xi tintsuboo nanki Corinto ko ngatentoo xutaha Ntiana xi tintsuboo nga ngúshun ante Akaya.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntiana Jesucristo.

B'i ts'ín y'éjña chji Pablo nga Ntiana kitsjáha nga'yúhun ajihin kjuanima xi j'ajin

³ Kan'etsjoho Ntiana, kui xi Ntiana ko Na'mihí Nda Ntiana Jesucristo. Kui xi Na'miná ko Ntiana xi ma nimaha ñá ko xi tehente tsjá nga'yúnná. ⁴ Ajihin ngayjee kjuanima xi tbitjajiaán tsjá nga'yúnná tu xi ko ta ñá ta kama k'uai nga'yúhun raá xuta xi kjuanima tíf'ajin. At'aha títstá nga'yúnná Ntiana, kui nga kamahaná k'uai nga'yúhun raá xuta.

⁵ Xi nkú ts'ín nkjin kjuanima tbitjajin ngat'aha Cristo, b'a ta ts'ín tse nga'yún xi tísakújinni Cristo. ⁶ Tu xi sakú nga'yún nihinu ko tu xi k'uankihinu, kui nga tbitjajihinni kjuanima. Ko nk'ie nga tí'bai nga'yúnni, tí'bai nga'yúnni tu xi sakú nga'yúhunu. Kui nga'yún xi kuasinkonuu tu xi n'e chukjuanu nk'ie nga nbanenuu kju'un xi tbitjajin. ⁷ Yai xi nkú ts'ín tjiyanuu. Kui niu xi tíma 'yún tak'uin. At'aha yai nga nkuhú bitjajiaán kju'un ko b'a ta ts'ín sakú nga'yúnná.

⁸ Jun já nts'e, najmi mjeni tsa k'úé'mai kjuanima xi tsitjajin ante Asia. Tu xí tsehé ni xi kamat'ain nga ta santaha najmi ta tichukjuahani niu. “Ja najmi ta kuitjankihiná xu'bi”, tsixín. ⁹ B'a kamani xi nkú maha já xi n'ek'ien. Tunga b'ahá kamani tu xi najmi jin suba kama 'yún tak'uhunni yjoni. B'a ní kama tu xi Ntiana kama 'yún tak'uhunni. Kui xi ts'ínkj'áiyaha xuta k'ien. ¹⁰ Ntiana kits'ínk'ankini nga ja ma kuayá ní ko behe tak'uin nga tu nku ts'ínk'ankihini. Tu nkú b'ahá ts'ín.

¹¹ Chubantjai sahani nk'ie nga chubakoo Ntiana. At'aha tsa nkjin maha xi kuinchjant-jaini nk'ie nga kuinchjako Ntiana, ta nkjin kamaha xi tsjáha máb'achjhi Ntiana ngat'aha nga nda títst'ínkoni.

B'i ts'ín kitsúya Pablo mí kjuaha nga tu xujuhún kits'ínkijihí ra xuta ninku Corinto

¹² Tsjo maní nk'ie nga chasei xi nkú ts'ín tintsu bai ko yai nk'ie nga naxu kin'eí ajihinnuu ko ajihin ngayjee xuta. Najmi ch'a kich'anachaihi. Nk'ie nga b'a kin'eí ajinnuu, kjuandaha ní Ntiana kitsjániyáni. Najmi xi nkú ts'ín tijnaha xuta kitsjániyáni. ¹³ Nk'ie nga n'ekjiihi xujun, b'et'aihi ni xi kamankjinnuu nga n'eyo. Nda nkjún tjin tsa kamankjinyenuu niu. ¹⁴ Ja tímankjinnuu ichí nd'ai nga nistjin nga kjuái ngáha Nda Ntiana Jesu tsjo kamanuu jin xi nkú ta ts'ín tsjo kamani jun.

¹⁵ Tu ngat'aha nga ja be nga b'i tíma ajinná, kui nga kama mjehena nga tjun kfínsehenuu tu xi sakúhunu kjuanda nga jo niyá kfiintsubek'úhunu. ¹⁶ Mjena kai nga tjun kjuái ajinnuu nk'ie nga kfián ante Macedonía ko askahan ta kjuáisehé ngáhanuu nk'ie nga k'óoya ngáhana yo. B'a ts'ín kama kuisinkohonú nga ts'inndjuú ngáhana niyána xi tjeheh ante Judea.

¹⁷ Kui b'a maha, nk'ie b'a ts'ín y'endáhana, ¿a najmi kits'innkjín sisihín ra k'an? ¿A ra b'endána ni xi ts'ian xi nkú ts'ín b'enda xuta ni xi ts'ín, nga ta kuihi chubo “johon” ko tsa “najmi” tsu? ¹⁸ Ntiana xi be nga najmi ta kuihi chubo “johon” ko “najmi” bixíihin. ¹⁹ At'aha ajinnuu an ko Silbano ko Timoteo y'enijmí Jesucristo xi Ntíhi Ntiana, ko kui xi najmi ta kuihi chubo “johon” ko “najmi” títstu. Kui ní xi “johon” títsuná. ²⁰ At'aha ngayjee ni xi tsuya títjun Ntiana nga ts'ín, kui xi bitjusun ajihin Cristo. Kui kjuaha ngat'aha Cristo “b'a kat'e” bixíhinná tu xi sakúhu ra kjuachánka Ntiana.

²¹ Ntíaná ts'ín nga jun kō jīn ndjá binchajián Cristo, kui xi j'ájinná. ²² Kikj'áts'ená nga y'éjñajin Espirituhū animaná. B'a ts'ín yahaná nga n'ekjáíhīn ni xi tsjáná askahan.

²³ Nginkun Ntíaná b'a tixinnuu: Nk'ie nga najmi ngjisenuu nanki Corinto, najmi ngjia at'ahā najmi mjena tsjanuu kjuaba. Kataya tsa najmi kjuaxi ni xi tixian. ²⁴ Najmi tīn'e kjuayúhūn rī xi nkú ts'ín s'ejinnuu Ntíaná, at'ahā ja ndjá tincho. Tū sa ní tībiskoihi tū xi s'ehenuu kjuatsjo.

2

¹ Kui nga b'a kixihinna nga najmi kfinsenuu, tū xi najmi kjuaba k'uejñájihinnuu. ² At'ahā tsa tsjanuu kjuaba, ¿yá xi ts'ín nga k'úé tsjo tsjona? ¿A najmi nku tutuhú jun xi kitsjanuu kjuaba n'oo nga k'úé tsjo tsjona?

³ Kui nga kits'inntúhūnuu tū xi najmi sakúhuna kjuaba nk'ie nga kuichusehenuu. At'ahā jun xi tīhin nga k'uainú kjuatsjo. Kō behe k'an nga kjuatsjona, kui xi ta kjuatsjonuu. ⁴ At'ahā ni xi y'et'ánuu nk'ie nga kits'inntúnuu, b'a ts'ín y'et'á at'ahā tū xī bahá tīhīn animaná kō tū xī nusihīn tīyaha kui chūbō nga santaha ixí kikjīnntaná. Najmi kits'inntúnuu tsa tū xi k'úé babahanuu. Kits'inntú nīnuu tū xi chahanu nga tū xī tjuhóna jun.

B'i ts'ín kitsúya Pablo mí kjuaha nga tīhin nga n'endyjat'ahā rā ndā xi najmi nda kits'ūn

⁵ Tsa tīn xi kits'ín nga kik'ie babana, najmi tū nku an xi b'a kits'inna. Nk'ie nga chasehe raá, kō ní jun b'a ta kits'innuu. Nk'ie nga chasehe raá tixian, b'a tixian tū xi najmi k'uatihī rā ni xi tixian. ⁶ Nkjin maha xi tīn ajinnuu xi ja kits'ínk'íechjī ndā xi kits'ínk'íé babana. Najmi ta chúkjuahā rā. ⁷ Tū sahá n'endyjat'ohoo ndo kō tjon nga'yúhūn tū xi najmi kjuaboo ts'ínkjet'ahā rā k'un. ⁸ Kui nga tībankihīnuu nga takúchji ngáha rūu ndo nga tjonuu.

⁹ ¿Á kits'inntúhūnuu? Kits'inntúnuu tū xi skuehena tsa kuinú'yá'énnu. ¹⁰ Xi n'endyjat'ohoo kō ta an ts'inndyjat'ahā. Tsa ni xi tīhin nga n'endyjat'a nku ni, ja kits'inndyjat'a. B'a kits'ian ngandanuu nginkun Cristo, ¹¹ tū xi najmi tīn xi nkú ts'ín tsungijihin yjohō ndanindoo. At'ahā ja yaá xi nkú ts'ín ch'on ts'ín tīyaha.

B'i ts'ín kitsúya Pablo mí kjuaha nga najmi ts'andayahā rā nk'ie nga ngji nanki Troā

¹² Nk'ie nga tsichuk'ienijmía nanki Troā én nda tsuhū Cristo, ndaha tsa kitsjántena Ndā Ntíaná nga k'ueningmía yo, ¹³ tunga najmi kis'eya tsjo tsjohó rā animaná, at'ahā najmi kisakúna ndā nts'eé Tito yo. Kui nga “ja tífihina”, kixihin rā xutā xi tīn yo kō ngjia ante Macedonia.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga Ntíaná kits'ínchjéhen nga ngjindjuko én nda tsuhū Cristo

¹⁴ Máb'achjīhī rā Ntíaná xi ts'ín nga tehente n'e nganakoi Cristo Jesu kō nga jīn tīts'ínchjénni nga tīb'éjña chji éhen. Kui éen xi nkú joyaha ni xi sinjñe xi tíf'ánta tū má xi tjuhén ni. ¹⁵ Jīn xi nkú joyaha ntahā chje sinjñe xi Cristo ts'ínkjas'ehen Ntíaná, xi tíf'ánta ajihīn xi tīb'anki kō ajihīn xi tindyja. ¹⁶ Xi tindyjoo jñe ngabaya tíf'ántahā jīn kō kui ntō tīts'ínk'iehen. Tunga jñe kjuatík'uhún tíf'ántahā jīn xi tīb'anki kō tīts'ínk'íentu tík'uhūn ntō. ¿Yá xi kamahā ts'ín xá xu'bi? ¹⁷ Jīn najmi b'a tīn'eī xi nkú incha ts'ín xi tibaténa éhen Ntíaná tū xi sakúhū rā ni. Ngayjehe ní animani b'enijmī Cristo. B'a n'eī nginkun Ntíaná xi kitsjá xáni.

3

B'i ts'ín y'éjña chji Pablo mí nihi xi y'ahā ni xi y'énda Ntíaná nga tjuhun kō ni tsetse xi y'énda nd'ai

¹ Nk'ie nga b'a tībixīn, ¿a jīhīn nda ts'ín tīchubantjái yjoni? ¿A rā machjéhénni xi nkúhū xutā xi kj'ai nku xujun xi nda ts'ín kuinchjantjaini tū xi jun n'ekjáíhīnni? ¿Kō a rā machjéhénni tsa jun n'endo nku xujun tū xi ts'ínkjáíhīnni xutā xingisoo? ² Jun ní xujun xi nda nchantjaini, kui xi y'éjñajinni Cristo. Be kō ts'ínnya ngayjee xutā, ³ at'ahā ya chji chjīhī nga jun xi xujun xi kits'ínntu Cristo xi jīn kin'ekjas'eīn. Najmi kin'entú xi nkú ts'ín

n'entú xujun. Espirituhú ní Ntíaná xi tǵña tǵk'uun kin'entúkoḥo. Kō najmi ndjio kis'et'a éen. Ajin níná xi xutahá kis'et'a.

⁴ Cristo tǵts'ín nga ma k'uin nga b'a kuixín nga b'a tǵjn ni xi tǵbixín nginkun Ntíaná. ⁵ Najmi tǵjnni nga'yún kuenta ts'ajin subai, tsa b'a kuixín nga ts'ajin ni xi mani n'ei. Ntia níná tsjani nga'yún nga n'ei ni xi n'ei. ⁶ Kui xi y'éndani tu xi kama n'exájihin ri ni tsetse xi Ntíaná y'énda nga nda ts'íinkoḥo xuta xi ts'e. Ni xi tsetse, najmi nku kjuatéxuma xi tǵjt'a niu. Ni xi tǵts'ín ní Espirituhú Ntíaná niu. At'aha ngabaya fikóná kjuatéxuma xi kis'et'oo, tunga Espirituhú Ntíaná ts'ínk'íentu tǵk'unná bi.

⁷ Kis'ehe kjuachánka xá xi kis'ehe kjuatéxuma xi kis'et'a ndjio nga santaha xuta Israel xi kis'e nk'ie najmi kama tsase'a Moise tu ngat'aha kuachánka xi tǵbat'ajin ankjin, ndaha tsa najmi tse kamaha nga tsat'ai. Tsa kjuatéxuma xi kis'ehe xá nga ts'ínnijéhe ra xuta nga tjehen ngabaya, tsa kui xi b'a nkjún ts'ín kis'ehe kjuachánka, ⁸ ¿a najmi 'yúhún nkjún ts'ín tǵjn saha kjuachánka ni xi ts'ín Espiritu?

⁹ Tsa kis'ehe kjuachánka xáha kjuatéxuma xi ts'ínnijéhe xuta, ¿a najmi 'yúhún tǵjn saha kjuachánka xáha én nda tsuhú Ntíaná xi ts'ín nga naxu tíma xuta nginkun Ntíaná? ¹⁰ At'aha kjuachánka xi kis'ejña nk'ie ja kindyja. B'a ts'ín mankjinná nga ch'achubakáa kjuachánka xi 'yún chánka sa xi tǵña nd'ai. ¹¹ Tsa kis'ehe kjuachánka ni xi najmi tse kamaha nga tsat'ai, ¿a najmi 'yúhún tǵjn saha kjuachánka ni xi najmi maha feya?

¹² At'aha yai nga b'a tǵjn ni xi s'ejinni, kui nga najmi tǵjn ni xi tǵts'ínkasín'yúhunní. ¹³ Najmi b'a n'ei xi nkú kits'ín Moise. Kui xi najyun y'é'makoḥo ankjin tu xi najmi skuéhe xuta Israel nd'íhi kjuachánka xu'bo, kjuachánka xi najmi tse kamaha nga tsat'ai. ¹⁴ Tunga kis'e jyuhún kjuankjintak'uhun xuta xu'bo. Kō santaha nd'ai, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'éndakoḥo Ntíaná nk'ie, b'a ma tsa ta kuihi najyuun b'é'ma kjuankjintak'uhun. Najmi kje chjuxíhin najyun xi nkuhú Cristo maha kjexín. ¹⁵ Santaha nǵstjin nd'ai, nk'ie nga incha ts'inya ni xi y'ét'a Moise, kji'ma sa kjuankjink'uhun.

¹⁶ Tunga nk'ie nga s'ejihin xuta Nda Ntíaná, chjuxíhin najyuun. ¹⁷ At'aha nkuhú Nda Ntíaná kō Espiritu, kō má nga tǵña Espirituhú Nda Ntíaná nd'íhi yjoho xuta. ¹⁸ Kui b'a maha, ngatenteé najmi ta tǵj'maha ankjin. Xi nkú ní ts'ín ma chjiya sénnǵstjinná nku chutsín, b'a ts'ín bakuchjáa kjuachánkaha Nda Ntíaná. Tǵbichú má xi nkú tǵjn kō xki nǵstjin 'yún tísakú saná kjuachánkaha. B'a tǵts'ínkoná Nda Ntíaná xi Espiritu.

4

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín y'énjmi

¹ Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'uin, at'aha Ntíaná tsase nimaní nga kitsjani xá xu'bi. ² Najmi tǵjn ni xi kin'ei xi suba mani. Najmi chumi nihi n'e'mái. Najmi kjuamaña tǵn'echjéin kō najmi tǵn'ek'óntjaiyai éhen Ntíaná. Tǵbixinya chji chji ní éhen Ntíaná xi naxu tǵjn. B'a ts'ín nginkun Ntíaná bakuchjǵhi ri nkú k'uin ngayjee xuta xi je tǵjntuyá kjuankjintak'uhun. ³ Tsa b'a ma tsa tǵña 'ma sa én nda tsuhú Ntíaná xi tǵb'enijmí, tu ajihin ní xuta xi ndyja tǵña 'ma.

⁴ At'aha ntia xi batéxumaha asunnteí kits'ín jyun kjuankjintak'uhun xuta xi najmi s'ejihin Ntíaná tu xi najmi incha skuéhe nd'íu, tsa kamankjihin én nda tsu xi tǵtsuya kjuachánkaha Cristo. At'aha nk'ie nga chasehé Cristo, Ntíaná yaá. ⁵ Najmi jin tǵb'enijmíyahaní yjoni. Tǵb'enijmí ní nga Jesucristo xi Nda Ntíaná maha. Ngandanuu tǵn'ei ni xi tǵn'ei at'aha tǵñajinni kjuatjoho Jesu. ⁶ At'aha Ntíaná xi kitsjá kjuá nga kuat'ai nd'íu má jyuun, kui xi ta kits'ínkat'ajinná tu xi b'a ts'ín chahaná kjuachánkaha Ntíaná xi tǵbat'ai ankjin Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi j'ajin

⁷ Kik'ainí kjuanchiná xu'bi, tunga b'ahá joya jin xi nkú joyaha ndjii ninte xi má nga tǵñaya kjuanchinoo. B'a kama tu xi s'ejña chjhi nga Ntíaná ts'e nga'yún chánkoḥo kō najmi jin ts'ajin. ⁸ Nkjin tǵkjá maha kjuanimá xi tíyai, tunga tísakú niyáháni. Kjintahani,

tunga najmi tífet'ahá ra k'uín. ⁹ Tjín xi yjanki unkieni, tunga najmi títs'ín nga maháni Ntíaná. Tjín xi 'yún títs'ín'unni, tunga najmi títs'íhin nga túbayai.

¹⁰ Tu má xi tje'hén ni nga títbankíin, ta kuihi kjuanima tibitjajín xi nkúhu xi j'ajin Jesu nga k'ien, tu xi b'a ts'ín ta sakúchjiji ajinni nga Jesu xi tijná tík'un. ¹¹ At'aha jin xi tintsuba tík'uín, tehente tintsubajin ngabayoo tu ngat'aha Jesu, tu xi b'a ts'ín ta sakúchjiji nga tijná tík'un Jesu ajihin yjoninteni, yjoninte xi tihin nga kuayá ndyjun nkini. ¹² B'a ts'ín jin xi túbayahani ko jun túbintsuba tík'un.

¹³ B'i ts'ín tjit'a éhen Ntíaná: “Kis'ejinna, kui nga kinchjana.” Ko jin b'a ta ts'ín tjituyáni. Ta s'ejinni, kui nga ta chubahani. ¹⁴ At'aha yaá nga Ntíaná xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Nda Ntíaná Jesu ngabayoo, kui xi ta ts'ínkj'áiyakoná Jesu ko ts'ínkincháná nginkun. ¹⁵ Ngandanuu ngayjee ni xu'bi, tu xi nkjin xuta tsjáha ra máb'achjiji Ntíaná tu ngat'aha kjuanda xi tijncha sakúhu. B'a ts'ín tís'ejna chjiji kjuachánkaha Ntíaná.

¹⁶ Kui nga najmi n'ekjehe ri tak'uín. Ndaha tsa tífenki nga'yúhun yjoninteni, tunga xki nistjihín tsakú nga'yúhun animani. ¹⁷ Ichí ko kutjuhú f'a kjuanima xi tíyaá nd'ai, tunga kuihi niu xi ts'ín nga nku kjuachánka xi tijná sín ko xi nda ts'ati sa sakúná. ¹⁸ Najmi ni xi tíyaá n'esihín. Ni xi najmi tíya nínáá kjintahána. At'aha ni xi ma chji tu tífahá, tunga ni xi najmi ma chji s'ejna sín.

5

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga yjoninte tsetse ch'áá

¹ At'aha yjonintená, kui xi nkú joyaha nku ni'ya najyunte xi tintsubayaá ei asuntei. Ko nk'ie nga kuatsún ni'ya najyuntee, yaá nga ndjiojmi ján ch'áá nku ni'ya xi 'yún nda xi tsjáná Ntíaná, xi najmi xuta kits'ínnda ko xi najmi mahá batsun. ² Un tímaná nk'ie nga tintsubaá ei. Mangimjená n'ekjálhín ni'ya xi k'uainá ndjiojmi ján. Kui xi nkú joyaha tsa najyun tsetse kamaná nga ndyjaá. ³ B'a ts'ín ndaha tsa chjúxiná ni'ya najyunte xi kich'aá nd'ai, najmi kisti chaná.

⁴ At'aha nk'ie nga kich'a saá ni'ya najyunte xu'bi xi yjonintená, xí f'áitse'uhúnna nga najmi ta chúkjuahaná. Nk'ie nga najmi mjená ch'áá yjoninte xi kich'aá nd'ai, najmi tsuhu ra tsa najmi mjená yjoninte. Ni xi mje nínáá, nga ch'áá yjoninte tsetse tu xi b'a ts'ín ni xi tijná tík'uun k'úejnáha ngajoho ni xi mahá 'me. ⁵ Kui ngat'oo kits'ínndahaná Ntíaná ko kitsjáná Espirituhu, tu xi cha kixihiná nga n'ekjálhín ni xi tsjáná askahan.

⁶ Kui nga tehente ndjá tinchahaná ko yaá nk'ie nga tintsubajin saá yjonintee, tintsuba t'axíhín Nda Ntíaná. ⁷ Tinimaá tu ngat'aha xi s'ejinná, najmi ngat'aha ni xi tíyaá. ⁸ Ndjá tincháá ko mangimjená nga tu sahá k'úejná t'axiáan yjoninte xi kich'aá nd'ai nga kuintsubaá Nda Ntíaná.

⁹ Kui nga tu nkú mjehéná nga n'eé ni xi tsjoho Nda Ntíaná, tsa ni xi tintsubajin saá yjoninte xu'bi ko tsa ja kin'ekj'áiyaá. ¹⁰ At'aha ngatentee tihin nga kuicháá nginkun Cristo nga kuasehe ni xi kin'eé, tu xi n'ekjálhín raá ni xi kanéná nga nkúnkáá, ni xi kin'eé nga tintsubajin yjonintená ei asuntei, tsa nda ko tsa najmi nda kin'eé.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi kits'ín Cristo ngandaná

¹¹ Kui b'a maha, at'aha yankjún Nda Ntíaná, kui nga tí'miya sisihin ri xuta nga ta s'ejihin. Ntíaná be xi nkú ts'ín tjíyani ko mjena nga ko ta jun xi nda animanuu choo xi nkú ts'ín tjíyani. ¹² Najmi ta tichubantjái ngáhani yjoni, tsa tu xi jun n'ekjálhinni. Tu sa ní tí'bainte nga jun tsjo tímanuu jin. B'a ts'ín kama n'ek'óyaha ruu xi chuba tsjohó maha xi nkú ts'ín tíya, xi najmi nusihin xi nkú ts'ín tjíyaha.

¹³ At'aha tsa jin xi lukui tsu xuta, luku ní at'aha xáha Ntíaná t'n'ei. Tunga ngandanuu, kui nga n'esisihinni ni xi n'ei. ¹⁴ At'aha kjuatjoho Cristo tijnajinni ko tibatéxumani. Behe tak'uín nga nkúhú maha xi k'ien ngandaha ngatentee xuta, ko kui nga k'iehen ngatentee xuta. ¹⁵ K'ien Cristo ngandaha ngatentee xuta, tu xi xi tjinu tík'uhun ja najmi ta kuenta ts'e suba k'úentu tík'uhun. K'úentu ní tu xi ts'ihin ni xi tsjoho Cristo. Kui xi k'ien ngandaha xuta ko j'áiya ngáha ra.

¹⁶ Kui nga najmi ta chasehe ri xuta xi nku ts'in basehe xinkjin xuta. Ndaha tsa nk'ie b'a ta ts'in kichasehi Cristo, tunga nd'ai najmi b'a ta ts'in chasehe ri. ¹⁷ Kui nga xi nkuhu kamako Cristo, kui xi xuta tsetse ngaha. Ja j'a ni choo. Ja j'ai ni xi tsetse.

¹⁸ Ngayjee ni xu'bi Ntiana nibaha ra. Cristo kits'inchjen nga tsichuk'un ngaha ra. ¹⁹ Tsuhu ra ni nga Ntiana kits'inchjen Cristo nga kama kuichuk'un ngaha ra xuta xi tjin ngayjee asuntee, nga najmi ts'insihin jeh. Jin kitsjani nga k'uenijmi nga ja ma bichuk'un ngaha ra Ntiana.

²⁰ Jin xi y'exani Cristo nga kuixinyai ehen. Kui nga xi nkuhu tsa Ntiana tinchjakonu nk'ie nga tichubakohi. Ngajoho Cristo b'a ti'mihi nga t'endakoo Ntiana. ²¹ Cristo najmi kis'eh ngatitsun, tunga tsasehe ra Ntiana xi nkuhu tsa ngatitsun kis'eh. Ngandaná b'a kits'ihin Ntiana, tu xi tu ngat'aha Cristo naxu kamahaná nginkun.

6

¹ Kui nga tbinchih ri jin xi tin'exat'aihi Ntiana nga najmi tu tohon manuu kjuandaha Ntiana. ² At'aha b'i titsu ehen Ntiana:

Nda chuba tsasinjuhu,
tsasinkoho nistjin nga kits'ink'ankia xuta.

B'a tixinnuu nga nd'ai ja kich'aá chubaha Ntiana. Ja tinchajan nistjin nga tits'ink'anki xuta.

B'i ts'in kitsuya Pablo ni xi incha j'ajin tu ngat'aha xaha

³ Ndaha nku najmi tin'endyjajihin tsa tu xi ndyaha. B'a tin'ei tu xi najmi ch'on ts'in chubayanéhe xa xi tin'ei. ⁴ Tu sa ni ajihin ngayjee ni xi n'ei bakuchji nga Ntiana tin'exat'aihi. Tin'e chukjuai nkjin tikja kju'un ko kjuanima xi tiyai ko kjuaba xi tisakuni. ⁵ Tis'eni, nubaya tin'ekjas'enni, ko tima njakuneni xuta nga tifi kontrani. Xa ndja tin'ei, najmi tísuntuféi, ko kjintia tiyai.

⁶ Naxu tbankinkoi yjoni ko mankjinni ni xi najmi chuba mankjina. Tjinni kjuatsenta ko n'etjohi xuta. Tijnajinni Espirituhu Ntiana ko tijnajinni kjuatjo xi nda. ⁷ En xi b'a tjin tichubai ko nga'yuhun Ntiana tijnajinni. Naxu tinchai nginkun Ntiana, kui xi n'echjén nga binsinkoi yjoni.

⁸ Tjin nga yankjinni ko tjin nga najmi yankjinni. Tjin nga nda ts'in chubantjaini ko tjin nga ch'on ts'in chubantjaini. Ja tsank'a n'e mani, ndaha tsa en xi naxu tichubai. ⁹ Xuta xi najmi ch'a xi behé n'e mani, ndaha tsa ya sisinni. Xuta xi ja ti'me n'e mani, ndaha tsa tintsuba tik'un sai. Tibaini kjuanima, tunga najmi tibaya ni. ¹⁰ Tintsubai xi nkuhu tsa kjuaba tjinni, tunga tehentehe tjin tsjo tsjoni. Tintsubai xi nkuhu xuta xi x'an, tunga nkjihin maha xi ja kin'e nchinai. Tintsubai xi nkuhu xi najmi chumi nihi xi tjihin, tunga tjihinni ni.

¹¹ Jun xuta Corinto, jin ja kuachubako kixi kixihi. Ti'miyaihi ni xi tijnajin animani. ¹² Mje nini jun, tunga jun najmi b'a ts'in mjenuu jin. ¹³ Kui nga tinchjakohonu xi nkuhu tsa ntina jun. B'a ta n'oo xi nku nga tin'ei. B'a ta ts'in takuni ni xi tijnajin animanuu.

B'i ts'in kitsuya Pablo nga najmi tihin nga nkuhu ts'in makó yjoho xi s'ejihin Ntiana ko xi najmi s'ejihin

¹⁴ Najmi tu nkuhu n'e makoo yjonuu xuta xi najmi s'ejihin Ntiana nga ts'inkonuu ni xi ts'e. At'aha, ja nkuhu makó xinkjin ni xi jee ko ni xi ch'onk'uun? ¿A mahá má ndzjeen ko má jyuun b'atjihihin xinkjin? ¹⁵ ¿A mahá nda nchjako Cristo ndanindoo? ¿Mí ni xi nkuhu incha y'a xi s'ejihin Ntiana ko xi najmi s'ejihin?

¹⁶ ¿A kamahá ninkuhu Ntiana ts'injkáihin ntia xi ntsja xuta ts'innda? At'aha ná xi ninkuhu Ntiana xi tjina tik'uun. B'i kitsú Ntiana nk'ie: Kúatejnajihin ko kjuatsú'bajihin xuta xu'bo.

An xi kama Ntaha ko kui xi kama xutana.

¹⁷ Kui nga b'a ta kitsú saha Ntiana:

Titjujúhuhun xuto, tankin t'axiun.

Najmi t_u n'ekoo ni xi si nginkán,
k_o b'a ts'ín an nda ts'ín ts'inkjáinnu.

¹⁸ An xi kama Na'minuu k_o jun xi kamo ntína.

B'a títsu Ntíaná xi tjihin nga'yún.

7

¹ Kui b'a maha, jun xi tjona, ñá ts'añáá ni xi kitsúya tíjtun Ntíaná nga tsjáha xuta xi ts'e. Kui nga n'e jehená yjoná nginkun Ntíaná nga n'e t'axíaán ngayjee ni xi ts'insi yjonintená k_o anímaná. Katuma je kikjián nginkun Ntíaná nk'ie nga chjankjáán.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga tsjo tímaha ni xi nda ts'ín j'ajin xuta ninku Corinto

² Tjenntení ajin anímanuu. Ndaha nku najmi ch'on kin'eihí. Ndaha nku najmi kin'e'uihin. Ndaha nku najmi kich'anachaihi. ³ Najmi b'a tíxinnuu tsa t_u xi s'entahanuu. At'aha xi nkú nga ja kixinnuu, jun xi tintsubajiun anímani, t_u xi nkuhú ch'ahaná xinkia ndaha tsa kuintsubaá k_o ndaha tsa kuayáá. ⁴ Ma k'an nchjako kixi kixinuu k_o tsjo mana jun. Ajihin ngayjee kjuanima xi tíyai, 'yún tísakúna nga'yún k_o títseljhinna kjuatsjo.

⁵ Nk'ie nga jái ante Macedonia, ndahachí najmi kin'ekj'áiyai. T_u sa ní kjuasti kisakúni t_u má xi tjeheén ni. Incha kikjanko xinkjin xuta xi tíntundáini k_o tsinkjunyai. ⁶ Tunga Ntíaná xi tsjá nga'yúhun xuta xi tjihin kjuaba, kui xi kitsjá nga'yúnni nga kits'ín nibáseni Tito. ⁷ Najmi t_u nku nga kiyai Tito nga kisakú nga'yúnni. T_a kisakú nga'yún níni nga kitsúyani xi nkú ts'ín kisakú nga'yúhun ajinnuu. Kitsúyani nga 'yún mjenuu chá ngáhani k_o nga nusin tíntuyánuu k_o nga kjintahánuu an. Kui niu xi kits'ín nga 'yún kis'e sana kjuatsjo.

⁸ Ndaha tsa kits'ínk'íé babanuu xujun xi kits'ínkjínuu, tunga najmi t_a kjintahana nd'ai. Kjuaxi nga kis'entana nga tjuhun, at'aha kamankjinna nga kik'ie babanuu kutju ngat'aha xujun xi kits'ínkjínuu. ⁹ Tunga nd'ai tsjo tímana, najmi t_u ngat'aha nga kik'ie babanuu, t_u ngat'aha ní nga kui kjuaboo kits'ín nga tsankinchj'a ngáha ruu anímanuu. Kik'ie babanuu xi nkú ts'ín sasihin Ntíaná. Kui nga najmi chumi ni ch'onk'uhun xi kin'ehe ri. ¹⁰ At'aha kjuaba xi nibáha rá Ntíaná ts'ín nga bankíchj'aha ráá anímaná. Kui niu xi ts'ín nga b'ankiá. Kui nga najmi tíjín xi nkú ts'ín un kamaha tak'aán nga kui kjuaboo nibanehená. B'a tíxian at'aha kjuaba xi tsjáná asunntee, kui xi ts'ínk'ienná.

¹¹ Chasoo ni xi kits'ínkonuu kjuaba xi kits'ín nibánuu Ntíaná. T_u xí kj'áihí ts'ín kis'eyanuu. Nku tutuhú nga b'a kamanuu, kiyo nga najmi chumi nihi tjenna. Santaha kichubantjái. Kama stinnuu k_o tsinkjun ngat'aha ni xi kama kai. Kama mjenuu nga chanú k_o kik'ohó xi nkú ts'ín tjeheén rá nda xi ch'on kits'ín. Nk'ie nga b'i nkjún kama, tsakuchjiiú nga najmi k_o jun y'ahanuu ni ch'on tíjín xi kamo. ¹² Kui nga ndaha tsa kits'ínkjínuu xujun xu'bo, najmi b'a kits'ian t_u ngat'aha xi ch'on kits'ín k_o t_a ndaha ngat'aha xi ch'on kin'ehe. B'a ní kits'ian t_u xi cháha nginkun Ntíaná nga kjintahánuu jin. ¹³ Ni xi kamo kitsjá nga'yúnni.

K_o najmi t_u nku ni xu'bi xi kitsjá nga'yúnni. T_a t_u xí tsjo ní kamaní nga kiyai nga t_u xí tsjohó tíjhin Tito at'aha kisakú nga'yúhun nga y'ejñajinnuu. ¹⁴ Ja ní b'a kixihin Tito nga tsjo mana jun, k_o b'a tíjín ni xi kixian. Najmi tíya tsank'ána. Xi nkú ts'ín kjuaxi ngayjee ni xi tsixihin, b'a t_a ts'ín kjuaxi ni xi kik'ihin Tito nga tsjo maní jun. ¹⁵ Tito 'yún tjo ts'atíhi jun nd'ai, at'aha f'áítsjehen xi nkú ts'ín ngatentoo kinu'yá'óhoo k_o xi nkú ts'ín nda kin'ekjóhoo k_o kiyankjún. ¹⁶ Tsjo mana, at'aha be nga ma ma 'yún tak'unnuu.

8

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga tjihin nga kamakúhu toon chje xuta ninku xi tíjín ante Judea

¹ K_o nd'ai, já nts'e, mjeni nga choo xi nkú ts'ín Ntíaná títsjáha kjuandaha xuta ninku xi tíjín ante Macedonia. ² Ndaha tsa ndjá kjuanima xi tíincha satéjin nga tíchjut'ayák'un, tunga tsjohó tíntuhu. K_o ndaha tsa x'an nkjún, tunga incha kits'ínsuhún toon chje xi nkú joyaha tsa nchiná.

³ Be nga ngayjehe k'un incha kitsjá. Xi nkú tjin kamaha kitsjá, ko santaha y'ésun saha nga kitsjá. ⁴ 'Yún tsankini nga k'ua^{intei}hi nga sakút'aha kjuatsjo xu'bi tu xi kuasinkoho xuta xi s'ejihin Ntiana xi tjin^{tu} ante Judea. ⁵ Ko najmi tu nku ni xi tsixin nga ts'in incha kits'in. At'aha títjun títjun incha kitsjáha yjoho nga incha tsjénki Ntiana, ko ta incha kitsjáha yjoho nga kamakonⁱ xi nkú ts'in mjehe Ntiana.

⁶ Kui nga tsinchihi ri Tito nga ts'inndjuúhu xá nda xi kik'atuts'ihin ra ajinnuu, nga k'uénda chje nda xi t'n'esún. ⁷ 'Yún nda n'o ngayjee ni xi n'o. S'ejinnuu Ntiana. Chubanijmíyahanu ni xi ts'e Ntiana. Mankjinnuu éhen Ntiana. Tjindanuu yjonuu nga kuisinkoo xuta xi k'ái. Tjonuu jin. Kui nga xi nkú ts'in tehente nda n'ehenu ni xi n'o, b'a ta ts'in nd'ai nda n'esún ngó toon chje xu'bi.

⁸ Najmi b'a tixian tsa tji^{hin} kjuayún nga b'a ta n'oo. Ni xi mje nína, nga choo ni nda xi t'incha ts'in já nts'eé xi k'oo tu xi b'a ta ts'in kuakúchjihinu nga ta ngayjee animanuu t'nibáha kjuatjonuu. ⁹ Ja yo kjuanda xi y'a Nda Ntiana Jesucristo nga j'ai, nga ndaha tsa tu xi nk'ahá tjen tunga ts'asje x'ahán yjoho ngandanuu, tu xi ajihin kjuax'an xi kis'ehe ra kisakúhunuu kjuanchina.

¹⁰ Tsjanuu nku kjuatexuma at'aha kjennuu niyá nga choo kui nii. Nk'ie nú jun tjun kama mjenuu nga n'esún toon chje ko jun tjun kin'esún. ¹¹ Kui nga n'endjuúhunu nd'ai ni xi kich'atuts'ihinruu. Xi nkú ts'in ngayjehe k'un kama mjenuu nga b'a n'oo, b'a ts'in ngayjehe k'un xi nkú ts'in tísakúnuu tjon niu nd'ai. ¹² At'aha tsa ngayjee animaná tí'baá, ko tsa tí'baá xi nkú tjin tísakúná, Ntiana ts'ínkjá^{hin} ni xi tí'baá. Najmi t'bankiná ni xi najmi tjiná.

¹³ Najmi b'a tixian tsa jun tji^{hin} nga kuitjájiun kjuanima ko tu sa k'ái^{hi} ngá xi nda ts'in k'úentu. Ni xi nda ní tjin nga nkuhú nga nda ts'in kuintsu^{boo}. ¹⁴ Nd'ai tjinuu ko kama k'uhó ni xi ndyjat'aha xuta xu'bo, ko k'ái nistjin ngáha kui s'ehe ni xi ndyjat'anuu. B'a ts'in ta kama tsjanuu. Nku chubahá s'enuu. ¹⁵ Kuitjusun xi nkú ts'in tjit'a éhen Ntiana: "Najmi ts'an^{ki} kamaha xi 'yún tse j'áya ko najmi kindyjat'aha xi chuba j'áya."

B'i ts'in kitsúya Pablo yá xi ngjuai^{ko} toon chje

¹⁶ Tsjaha máb'achji^{hi} Ntiana at'aha kitsjáha Tito nga ta ngjuántaha ra yjoho jun xi nkú ta ts'in kjintahana an. ¹⁷ Kits'inj'o nga ts'in^{tjusun} ni xi an tsankihi ko ngayjehe k'un tífisenuu. Ja b'a títsu koyaha animaha.

¹⁸ Ko ta t'n'ekjikoⁱ Tito nda nts'eé xi nda ts'in nchjajanehe ngayjee xuta ninku, at'aha kixi b'énimí én nda tsuhu Ntiana ndo. ¹⁹ Ko najmi tu nku nda ts'in chubanijmíyaha ndo. Ta y'ét'a xáha xuta ninku nga kui xi ngjuaikoni nga kuankinkoi toon chje. B'i nda t'n'ei ko b'a ts'in t'n'etsjoho ra Nda Ntiana ko t'b'ejña chjiⁱ nga mjeni kuisinkoi xuta. ²⁰ Najmi mjeni tsa tjin xi kuinchjayaneni ngat'aha xi nkú ts'in tincha títju^{ihin} toon chje chánka xi tímakú. ²¹ Kui nga nda nda tichasehe ri xi nkú ts'in kixi t'bankinkoi ni xi t'n'ei nginkun Nda Ntiana ko ta nginkun xuta.

²² Ko ta t'n'ekjikoⁱ já xu'bi k'ái nda nts'eé xi ja nkjin niyá tsakúchjini nga nda fiko xáha. 'Yún mjehe kuasinkonuu, at'aha 'yún sasihin jun. ²³ Ko máha Tito, ta kui xáha xi títs'in xi nkúhu an, nga ta t'basinkonuu. Ko já nts'eé xingisoo xi tjenko, xuta ninku kits'ínkjihⁱ. Kui jóo ta ts'in nga yankjún Cristo tu ngat'aha xá xi ts'in. ²⁴ Kui b'a maha, nda ts'in n'ekjá^{hin} ruu jóo tu xi skuehe ngayjee xuta ninku xi nkú tjin kjuatjonuu ko mí kjuaha nga tsjo mahani jun.

9

B'i ts'in y'énda Pablo xi nkú ts'in s'ekú toon chje xi kamakú

¹ Ta ndaha najmi machjéhen tsa kuet'anuu nga toon chje t'imasuhun xuta xi Ntiana kikj'áts'ehe xi tjin^{tu} ante Judea. ² At'aha be nga nda animanuu. Xí tsjohó tímana nk'ie nga kixinyaha kui nii xuta xi tjin ante Macedonia. B'a kixihin nga jun xi tintsuboo ante Akaya nk'ie nú kjin tintsuba ndahanu nga k'uo toon. Nk'ie nga kint'é xuta Macedonia kui nii, nkjin xi ta kixinchá tsjoho nga ta ts'in^{sun} toon.

³ Tunga títs'inkjisehénuu já nts'eé xu'bi tu xi najmi tu a éhén kamaha ni xi kixihin jóo nk'ie nga b'a kixian nga tsjo mana jun ngat'aha ni xi t'n'o. Tífi jóo yó tu xi kuasinkohonuu nga k'úékú toon xi k'uo. B'a ts'ín kamaha ni xi kixihin. ⁴ At'aha tsa kuankínkoi yó k'ua xuta Macedonia, kó tsa as'aihi incha skué nga najmi kjee tjikúnuu toon chje, kama subani. At'aha ja tu xí tíma 'yún k'un ní ni xi tsixíún. Kó jun ta kama subanuu. ⁵ Kui nga b'a kixihinna nga tu sahá b'a xihin já nts'eé nga tjun ngjuaisehénuu tu xi k'uéndakohonuu toon chje xi tsixinya tíjún nga k'uo. B'a ts'ian tu xi b'a ts'ín s'ejña ndaha nku toon chje xi ngayjee animá tí'bai, najmi tu kjuá'yúhún tí'bai.

⁶ N'ekj'áitsjon ni xu'bi. Xi chuba ni xi b'éntje, kui xi chuba çan kjesíntjen, kó xi tse ni xi b'éntje, kui xi tse çan kjesíntjen. ⁷ Nga nkúnkú tjon xi nkú tjín nibáha ra animanuu. Najmi tu un katuma k'un ni xi k'uo nga k'uo, kó ta ndaha najmi tu kjuá'yún 'boo. At'aha Ntíaná tjohe xi tsjo tjihin nga tsjá ni xi tsjá. ⁸ Tjihin nga'yún Ntíaná nga tu ni xí tsjáhanuu ngayje tíkjá kjuanda, tu xi tu nkjéhe nihi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu kó b'a ts'ín kama n'ehenu ngayjee ni xi nda. ⁹ Xi nkú ts'ín tjít'a éhen Ntíaná nga b'i títsu:

Kits'ínndzjo ni xi tjihin,

xuta x'an kitsjáha.

Tu nkjéhe ni nga naxu ts'ín.

¹⁰ Ntíaná xi tsjá xujmá xi s'entje kó tsjá nichine, kui xi tse ni xi tsjánuu tu xi ta kama kuasinkohonuu xuta. Ts'ín nga 'yún tse s'enuu kó nga xúbáya ni nda xi t'n'o. ¹¹ Nkjin tíkjá kjuanchiná s'enuu tu xi ngayjehe k'un kama kuasinkoo xuta. Kó máha ni xi n'e nibákonj, kui xi ts'ín nga já nts'eé tsjáha máb'achjihí Ntíaná.

¹² Nk'ie nga t'bisinkoo xuta xi Ntíaná kikj'áts'e, tí'boho ni xi machjéhen kó kui nga nkjin xi títsjáha ra máb'achjihí Ntíaná. ¹³ Nk'ie nga skué ni xi t'n'o, incha ts'íintsjohó Ntíaná, at'aha tínu'yá'óhóon én nda tsuhu Cristo kó at'aha ngayje animanuu t'bisinkoo, kó najmi tu kui, kj'ái sa xuta. ¹⁴ Kó nk'ie nga incha kuinchjako Ntíaná, kuinchjantjainuu at'aha tjohe jun. Incha skué nga tu xí tsehé kjuandaha Ntíaná kitsjánuu. ¹⁵ ¡Máb'achjihí ra Ntíaná ngat'aha ni xi tsjáná! ¡Najmi tjinná én xi kuixinyahaná xi nkú ts'ín chánka ni xi tu kitsjáhaná!

10

B'i ts'ín y'éjña chji Pablo nga tsjo maha xá xi Ntíaná kitsjáha

¹ Nginkun Cristo xi tjohe kó xi nda ts'ínko xuta, an Pablo t'bankinuu nku ni. B'a tíxian at'aha tjín xi b'a tsu nga najmi nda nkjún tján nk'ie nga tíjñajinnuu kó nga ndjá nchja nk'ie nga kjin tíjñanuu. ² T'bankinuu nga najmi tu n'o nga ndjá kuinchjakonuu nk'ie nga kuichusenuu. At'aha tjínkuhu k'an nga ndjá kuinchjaka xi b'a maha nga b'a ts'ín tintsu'bai xi nkú ts'ín nkaha xuta asunntej.

³ Kjuaxi kjáihin nga asunntej tintsu'bai, tunga najmi b'ahá ts'ín t'ibixkjain xi nkú ts'ín kjan xuta asunntej. ⁴ At'aha najmi asunntej ts'e ni xi t'n'echjéin nga t'ibixkjain. Nga'yúhun ní Ntíaná t'n'echjéin, nga'yún xi maha ts'ínkje nga'yúhun já kontra kó basinne'yún én xi nchja xi fi kontrañi. ⁵ Chjuxubai ngayjee nga'yún ch'onk'un xi b'échjaha xuta nga skué Ntíaná, kó n'e nganaihi ngayjee ni ch'onk'un xi ts'ínkjink'un xuta. B'a n'ej tu xi kuint'é'éhen ra Cristo. ⁶ Tjindani yjoni nga n'ek'íechjfi xi nkú ts'ín tjeheñ ra xi najmi kuint'é'én, tunga tíjuhún tjihin nga jun tjun kuinú'yá'én sisinnú.

⁷ Jun xi chase sunnk'ohoo ni xi tjín. Tsa tjín xi behe k'un nga Cristo yjanki, kui xi ta kats'ín kuenta nga kó ta jin yjanki Cristo xi nkúhu kui. ⁸ Ndaha tsa nk'a b'asjé yjona ngat'aha xáni, tunga najmi subahá mana nga b'a ts'ian, at'aha Nda Ntíaná kitsjá xáni. Kui xi mjehe nga n'ej nga saájin so ni xi ts'e Ntíaná, najmi mjehe tsa n'ej nga ndyjo.

⁹ Najmi mjena tsa xujun xi títs'inkjínuu kuinchánkjúnnuu. ¹⁰ At'aha tjín xi b'a tsu nga ndjá rú kó kjan rú én xi b'et'ánuu, tunga nk'ie rú nga tíjñajinnuu najmi ndjá rú b'asjé yjona kó rú najmi chumi ni chjihí ra én xi nchja. ¹¹ Tunga xi b'a títsuu kats'ín kuenta nga ni xi b'et'a xujun nga kjin tintsu'bai, kui niu xi n'ej nk'ie nga kuintsubajihin.

¹² Tjín xi nda ts'ín nchjanijmíyaha yjohó. Tunga máha jin, najmi ma k'uín tsa b'a bixín nga jin xi nkú joyaha já xu'bo, kó tsa tá ñja n'e makoi yjoni jóo. Tá ndaha najmi be ni xi incha ts'ín jóo, at'aha tá kuihi xinkjín base chubayakohó ra yjohó kó incha base chubayaha xinkjín. ¹³ Tunga máha jin, nku tutuhú ngat'aha xá xi kik'aini jin, kui niu xi chánka n'esjekohoni yjoni. Najmi bitjatíhi chjintí xi y'éjñaha Ntíaná xáni, xá xi tsichuk'únnuu santaha kó jun. ¹⁴ Tsa najmi tsichuk'úihín kai, ja ra tíbitjatíhi má tjeheñ ra xáni. Tunga kjuaxihí kjáihín nga jin tjun tsichukoihi én nda tsuhu Cristo.

¹⁵ Najmi tífa ts'ajin xá xi incha kits'ín kj'aí xutaha, tsa tú xi nk'a n'esjeheñi yjoni. Tú sa ní tichuyáihí nga xi nkú ts'ín 'yún s'ejin sanuu Ntíaná, b'a ts'ín kama tse sa ajinnuu xáni, ¹⁶ tú xi kama kuankínk'énijmíhíni én nda tsuhu Cristo ajihín xuta xi kjin tjintu sa nga jun. At'aha najmi mjeni tsa n'e ts'ajin xá xi kits'ín kj'aí, tsa tú xi b'a ts'ín n'e chánkahani yjoni.

¹⁷ Tsa tjín xi mjehe nk'a k'uasje yjohó, ngat'aha ní ni xi kits'ínkohó Ntíaná, kui ní ngat'aha nga nk'a kat'asjehe yjohó. ¹⁸ At'aha najmi xi nda ts'ín nchjayane suba yjohó, tsa kui xi nda n'ekjáhín. Xi nda ní ts'ín nchjayanehe Ntíaná, kui ní xi nda n'ekjáhín.

11

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi ts'ín já postru ts'ank'óo

¹ N'echúkjuo ichí tsa kuinchajnu kuinchjat'a. Johon, n'e chúkjuanú. ² At'aha nginkun Ntíaná nibáha ra xi nkú ts'ín tókunnuu. At'aha jun xi nkú joyaha takjín xi an kits'inkjas'en nga kuixankó nku nda, kui xi Cristo. Kó mjena ts'inkjas'eheñ jun xi nkú joyaha nku takjín xunkú. ³ Tunga tsankjunná tsa b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain Eva nk'ie nga kjuamañaha ye ts'anachakohó ra, tsa b'a ts'ínndyjajihín kjuankjintak'unnuu kó najmi ta ngayjehe k'un kó je tsjénkihi ruu Cristo.

⁴ B'a tíxian at'aha nda ts'ín n'ekjóhóon já xi kj'aí én b'énijmínuu, kui xi najmi éheñ Jesu xi jin y'enijmí. Jun xi ja kin'ekjóhóon Espirituhu Ntíaná, ta n'ekjóhóon kj'aí xi najmi Espirituhu Ntíaná. Jun xi ja kin'ekjóhóon én nda tsuhu Cristo, tá tín'ekjóhóon kj'aí én. ⁵ Najmi ichí mana yjona nginkun já postru i xi tjín. ⁶ Ndaha tsa najmi 'yún mana nchja nga nchja, tunga bená ni xi ts'e Ntíaná. Ja ní tú xí tsakuchjéhí rí nga yaí ni xi ts'e Ntíaná.

⁷ Nk'ie nga y'enijmínuu én nda tsuhu Ntíaná, najmi j'achjínuu. B'a ts'ín ts'asjé nimakjuahana yjona kó jun ts'asjénk'anuu. ¿A ngatitsuhún kits'ian nga b'a kits'innuu? ⁸ Tsakj'a toon xi kitsjána kj'aí nínku tú xi kama ts'ihinna xána ajinnuu. ⁹ Nk'ie nga tsáteñajinnuu kó nga kindyjat'ana tsa mí nihi, najmi kits'instinnuu. At'aha ni xi kindyjat'ána, já nts'eé xi nibáha ante Macedonia kitsjána. Najmi y'enénuu yjona kó tú nkú najmi k'uenéhénuu yjona. ¹⁰ Kjuaxi nga éheñ Cristo tíñajinna kó kjuaxi nga ngúsuhun ante Akaya najmi kama s'ech'ónna kjuatsjo xi tjínna nk'ie nga najmi f'achjá nga b'enijmía én nda tsuhu Cristo. ¹¹ ¿Áhan? ¿A at'aha najmi tjona jun? Ntíaná be nga tjona jun.

¹² Tú nkú kfíndjukóna ni xi títs'ian. B'a ts'ín najmi tsjantéhe ra xi tíincha bangisjai niyáha nga xi nkúhu jin ts'ín ma yjohó, tsa tú xi b'a ts'ín nk'a k'uasjehe yjohó. ¹³ At'aha já postru tsank'áhá jái. Xá xi incha ts'ín b'anachakohó ra xuta. Já postruhu Cristo ts'ín ma maña yjohó. ¹⁴ Najmi ni tsetse ni xi tíincha ts'ín jóo. At'aha ndanindoo nku ntítsjehe Ntíaná ts'ín ma maña yjohó. ¹⁵ Kui nga najmi ma nkjúhunná nga já xi ts'ínxát'aha ra ndanindoo xuta xi ts'ín ni xi nda incha ts'ín ma maña yjohó. Tunga kuichúhú nistjin nga ts'ínkjáhín chjíhi ni xi tíincha ts'ín.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nga nkjin kjuanimá j'ajin ngat'aha xaha

¹⁶ B'ahá tá tíxin ngáhanuu. Ndaha nku najmi b'a tú katsú nga nchajnu nchjat'a. Tunga tsa jun xi b'a kuixiún, tú sa ní tjennténú nga kuinchjakonuu xi nkúhu nku xi nchajnu nchjat'a tú xi chánka k'uasjéhena ichí yjona. ¹⁷ Nga ma k'an chánka k'uasjé yjona, najmi Nda Ntíaná tínibáha ra nga b'a tíxian. An ní suba chuba tíinchaná. ¹⁸ Xihí nkjihín maha xi chánka incha mahá yjohó ngat'aha xi nkú ts'ín, kui nga kó tá an chánka kamahana

yjona. ¹⁹ At'ahā jun xi nkjink'un, kui nga nda ts'ín n'ekjáihin ruu xi nchajnu nchjat'a. ²⁰ Santaha 'bainto nga xuta musu n'e manuu, nga ch'anachanu, nga chju'ánuu ni xi ts'ajun, kō 'baintohō xi nk'a b'asjenuu yjohō kō xi incha m'ojinnuu.

²¹ Jin bi najmi b'a ts'ín ndjá kin'ekoihī xi nkúhu já xu'bo. Xí tíma subahána nga b'a tíxian. Tsa tjín xi ma k'un nga tsjo mahā ngat'a ts'e yáha kui, tā kama k'an b'a tā ts'ian, ndaha tsa tínchajnu tínchjat'a nga b'a tíxian. ²² ¿A já hebreo niu? Tā nda hebreoná. ¿A ntje Israel tjeheh ra jóo? Tā ntje Israel tjehehena. ¿A ntjehe Abraham jóo? Tā ntjehe Abraham an. ²³ ¿A kui xi tíncha ts'ínxát'ahā Cristo? An xi 'yún títs'inxát'a saha, ndaha tsa b'a ts'ín tínchja xi nkú ts'ín nchja xi nchajnu nchjat'a. An xi 'yún kits'inxá sa nga kui jóo. 'Yún nkjin niyá kin'ekjína nubayá. 'Yún nkjin niyá kis'ena. Kō nkjin niyá ja ma tsayaná kai. ²⁴ Un niyá kingjána já k'aku xi tjíhin xuta judio kan tj'ion ņju niyá. Xi nkú ts'ín tíñaha, b'a kits'ín. ²⁵ Jan niyá tsich'onýána. Nku niyá y'étjitsena ndjio jóo. Jan niyá ngijintí yábarku xi tjiya. Nku nistjen kō nku nistjin kitsjenb'ásan ntáchak'uun.

²⁶ 'Yún nkjún jatsúu'ba tu má xi tjeheh ni. Nk'ie nga kits'ian niyá kitsankjan ni xi kamat'an ajin ntáje. Kitsankjan tsa já ndyjee satéjian. Kitsankjan tsa nkú incha ts'íinna xi tā ntje judio tjeheh ra xi nkúhu an kō tā xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Kitsankjan tsa nkú kamat'an ajin nantio kō ngijñoo kō ajin ntáchak'uun, kō tā ajihin xi já nts'eé ts'ín ma maña yjohō. ²⁷ Tu xí nchjáha ni xi kits'ian kō tse kjuanimā kkie. Tu xí nkjihín niyá najmi kikjefe. Kama bjona, kama xintána, kō tu xí nkjihín niyá tsátejña kjintía nga najmi chumi nihi xi kisakúna nga kjiñe. J'ajian nch'án kō kindyjat'ána najyun.

²⁸ Ndaha tsa b'a tímat'an, tunga tā kis'entahána ngayjee ninku xki nistjin. ²⁹ Tsa tjín xi saté ch'in, kō tā an ma unna. Tsa tjín xi n'endyjajihin ni xi ts'e Ntíaná, tu xí kjahán mana.

³⁰ Tsa ni xi machjéheh ra nga chánka k'uasjéhena yjona, chánka ní k'uasjé yjona nga najmi tjínna nga'yún xi ts'an. ³¹ Ntiaha kō Na'mihī Ndā Ntíaná Jesucristo xi tjíhin nga n'etsjohō tu nkjéhe ni. Kui xi be nga najmi t'ib'anacha. ³² Nk'ie nga tsátejña nanki Damasco, kitsjá kjuā ndā títtjun xi ts'ínxát'ahā ndā rej Areta nga chúnnta ankjuaha nankiu tu xi chjúbénijéhena. ³³ Tunga nkúhú nisín kichjujenkohona xjó xi tíf'a tjindaihi nankiu. Ankjuank'a xi tjent'a xjóhō nankiu kin'esjehena. B'a ts'ín tsankaha ra jóo.

12

B'i ts'ín kitsúya Pablō nga ngayúhun Cristo tíñaha

¹ Ndaha tsa najmi chumi ni chjíhi ra nga chánka k'uasjé yjona, tunga tjíhín ni nga b'a ts'ian. Kui nga kuinchahana ni xi kkie kō xi tsakúchjina Ndā Ntíaná. ² Be nku nda xi s'ejihin Cristo xi kichjubéjihin sén nga ngji nk'a ján xi ma jahan. Ja tjíhin te ņju nú nga b'a kamoō. Tsa ngji yjonintehe kō tsa najmi ngji, najmi be. Ntíaná xi be. ³ Be nga nda xu'bo ngji ndjiojmi ján. Tsa ngji yjonintehe kō tsa najmi ngji, najmi be. Ntíaná xi be. ⁴ Yo kint'é én xi najmi tjín xi nkú ts'ín chubahaná, xi tíñha nkjún nga k'únyaha xuta.

⁵ Kama chánka k'uasjé yjona ngat'ahā ni xi kamaha nda xu'bo, tunga najmi chuba chánkahá k'uasjé yjona. Chánka ní k'uasjé yjona ngat'ahā nga najmi an ts'an nga'yún xi tjínna. ⁶ Tunga tsa chánka k'uasjé yjona, najmi tínchajnu tínchjat'a tsa b'a ts'ian, at'ahā b'a tjín ni xi kuinchja. Tunga najmi b'ahá ts'ian tu xi najmi ch'a b'a kuitsuhu tsa nihi xi nkjún ts'ian kō nihi xi nkjún ts'ín nchja, tsa as'ai najmi b'a tjín niu.

⁷ Tu xi najmi chánka kamahana yjona ngat'ahā ni chánka xi kis'ejña chjina, Ntíaná kits'ín nibánena nku kjuā'un xi nkú joyaha tsa na'yá kisasíns'ehen yjonintena. Tsuhu ra nga nda musuhu ndanindoo ts'ín'unna tu xi najmi chánka kamahana yjona. ⁸ Jan niyá tsankihī Ndā Ntíaná nga kjéxinna kjuā'uun, ⁹ tunga b'ahá kitsúna: “Kjuandanahá xi machjéhin, at'ahā ajihin xi najmi tjíhin nga'yún s'ejña chji nga'yúnna.” Kui nga tsjo mahana nga chánka tímahana yjona ngat'ahā nga najmi tjínna nga'yún. B'a ts'ín s'ejña chjhi nga'yúhun Cristo ajinna. ¹⁰ At'ahā mjena Cristo, kui nga tsjo mahana nga najmi tjíhinna nga'yún, kō nga ch'on ts'ín nchjayanena xuta, kō nga ndyjat'ána ni xi

machjéna, kə nga tsjennkí unkiēna xutə, kə nga sakúna kjuanimə. At'ahə nk'ie nga najmi tjinna nga'yún, nk'iehé nga tjinna nga'yún.

B'i ts'ín y'ejña chji Pablo nga kjintəhə rə xutə ninku Corinto

¹¹ Kuanchja xi nkúhu nku ndə xi nchjajnu nchjat'a, tunga juhún kuan'e kjuə'yúnnú nga b'a kuats'ian. Kutsa juhún xi tjihin nga ndə k'úinnú. At'ahə najmi 'yún nk'a tjenna já xi chubə já postruhú maha yjohə kə chubə ihí maha yjohə nga an, ndaha tsa b'a xian nga najmi chumi ni chjhi rə an. ¹² Kjit'a kjit'a kama kjuankjún kə kjuachánka kə ni xi tsakúchji nga'yúhun Ntíaná ajinnuu. Kui ni xi tsakúchji nga ndə postruná. ¹³ ¿Mí nihi xi kisakúhu xutə ninku xingisoo xi najmi kisakúnuu? Nku tutuhú nga najmi kik'ienénuu yjonə nk'ie nga tsátejñajinnuu, xi nkú kits'inka xutə ninku xingisoo. ¿N'e'yún tak'unnú nga b'a ch'on kits'inkonuu!

¹⁴ Ja tjinđana yjonə nga kfínsenuu niyá xi ma jahan kə tə ndaha nd'ai najmi k'uenénuu yjonə. At'ahə najmi ni xi tjinuu títangisja. Jun ní xi nusinna. At'ahə najmi xi tí'mi ntí tjihin nga kjuátjo toon xi ts'ínchjén xi cháha. Xi tí'mi ní xi chá, kui xi tjihin nga kjuátjo toon xi ts'ínchjén ntíhi ndyjun nkini. ¹⁵ Kui nga tsjo tjihinna nga ts'inchjén ngayjée ni xi tjinna kə santaha yjonə katjejnú tsa ma tū ngat'ahə ngandanuu. Nk'ie nga 'yún mjena jun, ¿á 'yún ichí tín'e mjehenú?

¹⁶ N'ekjáhiin nga najmi y'enénuu yjonə, ndaha tsa b'a tsu xutə nga ndə mañaná xi ts'anachanu. ¹⁷ Já xi kits'inkjisenuu, ¿a kits'inkjá joo tū xi kjé'ahanuu ni xi tjinuu? ¹⁸ Tsankihí Titə nga ngjisenuu kə tə kits'inkjika kj'ai ndə nts'eé. ¿A rə kikje'áhánuu Titə ni xi tjinuu? ¿A najmi tū nkuhú tjintuyá animani an kə Titə? ¿A najmi tə kuihí ni xi tín'eí?

¹⁹ Kutsa b'ahá ts'ín tín'enkjínk'un, nga títisinkoi yjoni nga b'i títixín. Cristo ts'eni kə nginkun Ntíaná tíchubai. Jun xi tjoni. Ngayjée ni xi tín'eí, b'a tín'eí tū xi sahánu nginkun Ntíaná. ²⁰ At'ahə kjintəhana tsa nk'ie nga kujichusenuu, skue nga najmi b'a n'e tintsuoo xi nkú ts'ín mjena nga skuenuu. Kə jun kutsa najmi cháhanú xi nkú ts'ín mjenuu nga chanú. Kjintəhana tsa najmi nkuhú kich'o xinkiu, tsa tjin kjuaxintak'un, tsa tjin kjuakjan, tsa tjin xi nk'a tí'ahə xinkjín, tsa tjin én tsank'á, tsa tjin xi tínchjayane xinkjín, tsa tjin xi ngak'un, kə tsa tjin xi tít'éntje kjuachán.

²¹ Kjintəhana tsa nk'ie nga kujichuse ngáhanuu, sakúna kjuasuba nginkun Ntíaná. Kutsa tjihin ni nga kjíntat'á nkjin xi tjin ajinnuu xi kits'ín ngatitsun kə najmi kjee fikj'áha rə animahə ngat'ahə ni xi incha kits'ín, xi ts'ín ni xi chuntí nginkun Ntíaná, xi chubə fantukohó xinkjín, xi tū ts'ínkjas'ehén rə yjohə tū mí nihi ni xi nchjahə animahə.

13

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ínko xutə Corinto nga kujichúsehe

¹ Niyá xi ma jahan nga kfínsenuu xu'bi. S'enda tū mí kjuahá ni tsa jo kə tsa jan já testiyu kujinchja ni xi be. ² Ja b'a kixinnuu nk'ie nga ngjisenuu niyá xi ma johə kə nd'ai nga najmi tijnajinnuu b'ahá tə tíxin ngáhanuu. Nk'ie nga kfínse ngáhanuu, najmi kama nimana xi kits'ín ngatitsun nk'ie kə tə ndaha tsa kj'ai sa. ³ B'a ts'ian at'ahə títinchisjó ni xi kuakúchji nga éhen Cristo tínchja. Tungə ajinnuu hú bakúchji nga'yúhun. Najmi tijnajinnuu Cristo xi nkúhu nku xi najmi tjihin nga'yún. ⁴ Ndaha tsa najmi tsakúchji nga'yúhun nk'ie nga k'ient'á kruu, tungə nd'ai nga'yúhun Ntíaná tijná tít'uhun. Kə jin b'a tə ts'ín najmi tjinni nga'yún, xi nkúhu Cristo nk'ie nga k'ien. Tungə ngandanuu nga'yúhun Ntíaná tintsuə tít'unkohoni Cristo.

⁵ Jun chase subohə yjonuu tsa s'ejinnuu Jesucristo. ¿A najmi mankjihinnuu nga Jesucristo tijnajinnuu? N'enkjínk'un sisin ní ngáhanu. Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sisin, kutsa najmi tijnajihinnuu Cristo. ⁶ Nk'ie nga ja kuan'enkjínk'un sisin, títuyáha nga s'ejña chji nga éhen Cristo tíchubai. ⁷ Títinchihí Ntíaná nga ndahachí najmi ch'on n'ehenu. Najmi b'a títixín tsa tū xi cháha nga tín'etjusun sisiin xáni. B'a ní títixín tū

xi nda n'ehenu, ndaha tsa b'a kuitsu xuta nga najmi nda t'n'ei xani. ⁸ At'aha najmi ma bankin kontraihi ni xi b'a tjin xi bakuya Jesucristo. Jin ni t'n'exat'aihi kui niu.

⁹ Tsjo mani nk'ie nga b'a tsu xuta nga najmi tjinni nga'yun ko nk'ie nga jun xi tjinuu nga'yun xi tsja Ntiana. Tu nku tbinchihí ri Ntiana nga kichumo xi nku ts'in mjehe Ntiana. ¹⁰ Kui kjuaha nga b'i ts'in t'et'ahanuu ni xu'bi nk'ie nga najmi tijñajinnuu, tu xi nk'ie nga kichusehenuu najmi tihin nga 'yun ndja ts'inkonuu. At'aha Nda Ntiana kitsja xana xi ma nga ts'ian nga saajiun xi s'ejinna. Najmi kitsja xana tsa ts'inkjenuu.

B'i ts'in kits'inkje Pablo xujin

¹¹ Ko ni xi fekuhu xi xinuu, ja nts'e, kas'enuu kjuatsjo. Tinchiso xi nku ts'in naxu kamo nginkun Ntiana. Tjen nga'yuhun xinkiu. Nkuhu kas'eyanuu. Jyu tintsu bakoo xinkiu. Ko k'ueñajinnuu Ntiana ma xi tsjana kjuatjo ko kjuajyu.

¹² B'i ngjan sunioho xinkiu. ¹³ T'its'inkjinuu kjuasuniña ngayjee xuta xi kikj'ats'e Ntiana xi tjin ei.

¹⁴ Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Nda Ntiana Jesucristo ko kjuatjoho Ntiana ko kat'ejñajinnuu Espirituhu Ntiana.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Galacia

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin ante Galacia

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postru at'aha Jesucristo kitsjá xána ko Ntia Na'miná xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Jesucristo ngabayoo. Najmi xuta kitsjá xána ko y'éxána. ² An ko ta ngayjee já nts'eé xi tjíntukona ei t'ín'ekj'íhi xujuin jun xuta ninku Galacia.

³ Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo. ⁴ Kui xi kitsjá yjoho nga k'ienntjáihiná at'aha ngatitsun tjiná. B'a kits'ín tu xi ts'ín ndáihiná asunnte ch'onk'un xi kich'aá nd'ai. Kitsjá yjoho xi nkú ts'ín kama mjehe Ntia Na'miná.

⁵ ¡Kas'ehe Ntia Na'miná kjuachánka santaha tu nkjéhe ni! B'a katuma.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tu nkú én nda tsuhu Jesucristo xi tijná

⁶ Tu b'ahá tu mana nk'ie nga kutjuhú t'bankín t'axíhuun Ntíaná xi j'ájinnuu ko xi kitsjánuu kjuanda xi sakújinná Jesucristo. T'ín'ekj'óhoon kj'ái én xi incha tsu jóo nga kui xi én nda tsuhu Ntíaná. ⁷ Tunga najmi t'j'íhín kj'ái én nda tsu. B'a tíxian at'aha tjin xi títs'ínndyajinnuu ko mjehe nga ts'ínk'óntjaiya én nda tsuhu Jesucristo.

⁸ Tsa tjin xi najmi b'a ts'ín k'úenijmínuu én nda tsuhu Ntíaná xi nkú ts'ín y'enijmí, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntíaná. B'a ta katumaní tsa jin kj'ái ts'ín k'úenijmí ko tsa nku ntítsje xi nibaha ndjiojmi já. ⁹ Ja b'a kixinnuu nga tjuhun ko b'ahá ta tíxin ngáhanuu nd'ai. Tsa tjin xi k'úenijmínuu nku én nda tsuhu Ntíaná xi kj'ái nga xi kin'ekj'óhoon, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntíaná.

¹⁰ ¿Yá xi mjena nga nda ts'ín kuasena nd'ai? ¿A xuta a ra Ntíaná? ¿A ra t'bangisjainá nga tsjaha kjuatsjo xuta? Tsa mjena nga tsjaha kjuatsjo xuta, ja najmi ta Cristo títs'inxát'aha ra ma.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín kama nku nda postruhu Jesucristo

¹¹ Tíxinyanuu ni xu'bi, já nts'e. Én nda tsu xi t'ib'enijmíá, najmi éhen xuta niu. ¹² Najmi xuta kitsjána éen ko ta ndaha najmi xuta tsakúyana. Jesucristo kikjihín y'éjña chjina éen.

¹³ Ja yo xi nkú ts'ín tsátejña nistjin nk'ie. Kikienkjan Ntíaná xi nkú ts'ín t'j'ñaha xuta xi ntje judio tjeheñ ra. 'Yún kitsjennkí unkie xuta ninkuhu Ntíaná. Kama mjena nga ts'ínkjé kai. ¹⁴ Xi nkú ts'ín t'j'ñaha xuta judio nga k'úentu nginkun Ntíaná, an xi 'yún nk'a kitsjehen nkjin já judio xi ta ñja kama cháka. Ngayjehe k'an kits'intjusan sin cháha ntje chána.

¹⁵ Kintehe ni nga kitsian, at'aha chánka kjuandaha Ntíaná, y'éjña t'axínna ko j'ájinna. Chuba nk'ie nga kama mjehe ¹⁶ tsakúchjina Ntíhi, tu xi k'uenijmíhi ra én nda tsuhu xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra. Ko nk'ie nga tsakúchjina Ntíhi, najmi xuta ngjingjasjáiyaha. ¹⁷ Ta ndaha najmi ngjia nanki Jerusalen, tsa ngjisehe já postru xi tjun nga an. Ante Arabia ní ngjia. Askahan kik'óya ngáhana nanki Damasco.

¹⁸ Askahan nk'ie nga ja j'a jan nú, ngjia Jerusalen nga ngjisehe Pedro. Tj'ion nistjin ts'andayana yo nga tsátejñaka. ¹⁹ Najmi kieke já postru xingisoo. Nkuhú Santiago kieke, kui xi nts'e maha Nda Ntíaná Jesu. ²⁰ ¡Ntíaná be nga najmi t'ib'anachanuu ni xi t'ib'et'á xujunuu ei!

²¹ Askahan ngjia ante Siria ko ante Cilicia. ²² Kui chubo najmi bena xuta ninkuhu Cristo xi tjin ante Judea. ²³ Tu incha behé nk'ie nga b'a kitsú én: “Nda xi kitsjennkí unkie rúná nk'ie, kui rú xi ja ta t'ib'énijmí nd'ai én nda tsu xi s'ejinná, én xi kama mjehe nga ts'ínndyja nistjin nk'ie.” ²⁴ B'a ts'ín, ngat'aha ni xi kamat'an, incha kits'ínkiehe yjoho nga Ntíaná xi 'yún chánka.

¹ Nk'ie nga ja j'a te ñju nú ta ngjihí ngáhana Jerusalen. Ngjikona Bernabe ko ta ngjika Tito. ² Ngjia at'aha Ntiana tsakúchjina nga tjihin nga b'a ts'ian. Yo kinchjanijmiko t'axían já xi yaha nga kui xi já k'akuhu xuta ninku. Kixinyaha xi nkú ts'ín t'ib'enijmíhi én nda tsuhu Jesucristo xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. B'a kits'ian tu xi najmi ndyjaha xá xi títs'ian.

³ Tito, nda xi tjenkona xi najmi ntje judio tjeheh ra, najmi kin'e kjuayúhun nga n'ehé ni circuncision, ⁴ ndaha tsa jas'enjinni k'ua xi já nts'eé kits'ín ma maña yoho. Kama ñajinni tu xi tsase maña xi nkú ts'ín ñá xi s'ejinná Jesu Cristo najmi tñanená kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise nk'ie. B'a kits'ín jóo at'aha mjehe nga ts'ín maná xuta musuhu kjuatéxumoo. ⁵ Tunga ndahá ichí najmi kik'ainteihí, ataha mjeni nga xi nkú títsu én nda tsuhu Ntiana, kuihí xi ngjuaindu ajinnuu.

⁶ Máha já xi yaha nga kui xi já k'akuhu xuta ninku, najmi y'ésuhun ni xi t'ib'enijmía. Tsa já k'aku niu a ra najmi, najmi an be. At'aha tu nku chubanáhá nginkun Ntiana. ⁷ Incha kamankjihin nga Ntiana kitsjá xána nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra k'uenijmíhi én nda tsuhu, xi nkú ta ts'ín kik'ai xaha Pedro nga kui xi k'uénijmíhi xuta xi ntje judio tjeheh ra. ⁸ At'aha xi títs'inchjéheh Pedro nga kama nda postru ajihin xuta judio, ta títs'inchjénna nga kama nda postru ajihin xuta xi tjin asuntee.

⁹ Incha kamankjihin Santiago, Pedro ko Jua, xi yaha xi nkúhu já k'aku, nga Ntiana kitsjana kjuanda xu'bi. Incha kitsjani ntsja nga b'i ts'ín y'ejñai nga an ko Bernabe n'ei xaha Ntiana ajihin xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ko nga kui incha ts'ín xaha Ntiana ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra. ¹⁰ Nku tutuhú ni xu'bi xi tsankini, nga katj'áitsjenni xuta x'an, ni xi ngayjehe k'an ja nd'ai títs'intjusuhunna.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín b'a kitsúhu Pedro nga najmi nda kits'ín

¹¹ Nk'ie nga tsichu Pedro nanki Antiokia, ankjin ankjin b'a kixihin nga najmi nda tjin ni xi títs'ín, at'aha jé tjeheh ra ni xi kits'ín. ¹² Kintehe ni nga incha tsichu yo k'ua já xi mako Santiago, tíjju t'ikjineko maha xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra. Tunga nk'ie nga tsichu jóo, as'ai k'ixjexin yoho Pedro ko ngji t'axín. Kitsankjún já xi tsu nga ta tjihin nga n'ehé ni circuncision já xi najmi ntje judio tjeheh ra. ¹³ As'ai já nts'eé judio xingisoo ta jo kits'ín éhen xi nkúhu Pedro. Santaha ko Bernabe ta kama k'un nga kits'ín jo éhen.

¹⁴ Kikie nga najmi kixi tñincha fiko én nda tsuhu Ntiana xi nkú ts'ín tjeheh ra éen, as'ai b'i kixihin Pedro nginkun ngayjee xuta: "Ji xi ntje judio tjeheh ri ko tinchin xi nkú ts'ín tñintu xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra, najmi xi nkú ts'ín tñintu xuta xi ntje judio tjeheh ra. Kui nga, ¿a mjehe ri n'e kjuayúhun ri xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra nga k'úéntuhu xi nkú ts'ín tñintu xuta xi ntje judio tjeheh ra?"

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga xuta judio ta bichú ma naxu nginkun Ntiana tu ngat'aha nga Jesucristo s'ejihin

¹⁵ Jin xi xuta judio nga kitsiin, najmi tintsubajiin ngatitsun xi nkúhu xuta xi tjin asuntee. ¹⁶ Tunga yaní nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntiana tu ngat'aha nga s'ejihin Jesucristo, najmi tu ngat'aha ni tsa títs'intjusun ni xi tjit'a kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehen Moise. Kui nga ko ta jin kin'e s'ejihinni Cristo Jesu tu xi naxu kuichú mahani nginkun Ntiana tu ngat'aha nga s'ejinni Cristo, najmi tu ngat'aha tsa tñ'etjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo. At'aha ndaha nku xuta najmi naxu kuichú ma nginkun Ntiana tu ngat'aha tsa títs'intjusun ni xi tjit'a kjuatéxumoo.

¹⁷ Jin xi xuta judio ta t'ibinchisjái nga naxu kuichú maj nginkun Ntiana ngat'aha ni xi kits'ín Cristo. Tunga nk'ie nga b'a tñ'ei, tíyani xi nkúhu xuta ngatitsun. ¿A kui xi tsuhu ra nga Cristo y'ejñajinni ngatitsuun? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! ¹⁸ Tsa ta ts'ihín ngáhana ni xi ja y'ejñá t'axían, nk'iehé nga ta ahan títs'in ma suba yjona nku nda xi tjihin jé. ¹⁹ At'aha kjuatéxumoo tsayahana. Kjuatéxumoo xi b'a kits'ínna, tu xi ngat'aha Ntiana kúatejña t'ik'uhunna nd'ai.

²⁰ T'a kruu tsayaka Cristo. Najmi ta an tñiña t'ik'un sahana. Cristohó tñiña t'ik'unjinna. S'ejinna Ntíhi Ntiana xi kits'intjona ko kits'ínkjas'enntjaihina yoho. B'a ts'ian nga tñiña

sa asunntej. ²¹ Najmi ts'in t'axián kjuandaha Ntíaná. At'aha tsa kjuatéxumoo maha ts'in nga naxu ma xuta nginkun Ntíaná, kui xi tsuhu ra nga tu kjuandaha k'ien Cristo.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi kits'inkohó Espiritu xuta Galacia

¹ Jun xuta Galacia, já b'a nkjún ts'in nchinihin! ¿Yá ts'anachanu? Kis'ejña chjinuu xi nkúhu tsa tunkun kiyakohonu xi nkú ts'in kis'et'a kruu Jesucristo. ² Nku ni mjena kuasáyanuu. ¿Nkú ts'in kin'ekjáihin ruu Espirituhu Ntíaná? ¿A at'aha kin'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a ra at'aha ní nga kis'ejinnuu én nda tsu xi kinu'yó?

³ ¿A tu xí nchinínú? Nga tíjtuhun ni Espirituhu Ntíaná tsasinkonuu xi nkú ts'in kuintsuboo nginkun Ntíaná, tunga nd'ai, ¿á jun suba b'a t'n'ehenu? ⁴ ¿A tu kjuandaha nkjin kjuanimá tsitajáin? ¿Kutsa tu kjuandaha b'a kama! ⁵ Ntíaná tsjánuu Espirituhu ko ts'in kjuankjún ajinnuu. ¿Á b'a maha? ¿A at'aha t'n'etjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo a ra at'aha ní nga s'ejinnuu én nda tsu xi kinu'yó?

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga naxu tsichu ma Abraham nginkun Ntíaná nk'ie nga kis'ejihin Ntíaná

⁶ Abraham bi kis'ejihin Ntíaná. Kui niu xi kits'inchjíhi ra Ntíaná nga nku nda xi naxu kama Abraham. ⁷ Kui nga katumankjihinnuu nga xuta xi s'ejihin ra Ntíaná, kuihi xi ntjehe Abraham. ⁸ Kis'et'a éhen Ntíaná xi má nga Ntíaná tsjáha nga naxu kuichú ma xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra tu ngat'aha nga Ntíaná s'ejihin. Ntíaná kitsúya tíjtuhun Abraham én nda tsuhu nk'ie nga b'i kitsúhu: “Ts'inchjéhen tu xi tu ngat'ahi nda kamat'ahin ngayjee naxinantá xi tjín asuntee.” ⁹ Kui b'a maha, xi s'ejihin ra Ntíaná nd'ai, Ntíaná ta nda ts'inkohó xi nkú ts'in nda kits'inko Abraham xi kis'ejihin nk'ie.

¹⁰ Ngayjee xi tikuyá nga kuichú ma naxu nginkun Ntíaná at'aha títs'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kui xi tjíñanehe nga najmi nda kama nginkun Ntíaná tsa najmi ts'íntjusun ngayjee kjuatéxumoo. At'aha b'i ts'in tjít'a: “Najmi nda nginkun Ntíaná ngayjee xuta xi najmi ts'íntjusun tehente nga nkúnkú ni xi tjít'a xujun kjuatéxumoo.” ¹¹ Ko tjíña chji chji nga ndaha nku xuta najmi naxu bichú ma nginkun Ntíaná tu ngat'aha tsa ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, at'aha b'i ta ts'in tjít'a ya: “Xi ja naxu nginkun Ntíaná tu ngat'aha nga s'ejihin k'úejña tik'un.” ¹² Najmi b'a títsu kjuatéxumoo: Xi s'ejihin Ntíaná kui xi k'úejña tik'un. B'i ní títsu: “Xi ts'íntjusun ni xi tjít'a kjuatéxumoo, kui ní nihi xi ts'ínk'íejña tik'uhun.”

¹³ Cristo y'échjintainá. Ngajoná kits'ín ma yjohó nku ni xi najmi nda nginkun Ntíaná tu xi ts'ín ndáihiná kjua'un xi nchjanijmíyaha kjuatéxumoo. At'aha b'i ta ts'in tjít'a ya: “Tu yáhá ni xi tsjén tjenb'ankit'a nku yá nga n'ek'ien, kui xi najmi nda katuma nginkun Ntíaná.” ¹⁴ B'a kits'ín Cristo tu xi Ntíaná ts'íihin nga nda kamat'ain xuta xi tjín asuntee xi nkú nga kitsúya tíjtuhun Abraham, ko tu xi n'ekjáihin raá Espirituhu Ntíaná xi kitsúya tíjtun nga tsjáha xi s'ejihin.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga najmi ts'ínk'óntjaiya Ntíaná ni xi y'éndá nk'ie

¹⁵ Jun já nts'e, k'uejña chubayanuu nku ni. Nk'ie nga tjín xi b'éndá nku ni ko basínnehe ntsja xujun, najmi ta ch'a ma banganehe ni xi tjít'oo ko a ra tsa k'uésun saha. ¹⁶ Ntíaná kitsúya tíjtuhun Abraham ni xi tsjáha kui ko ntje xi s'ehe. Najmi b'a títsu éhen Ntíaná tsa nkjin maha ntjehe Abraham. B'a ní títsu nga nku ichí maha. “Ntje xi ts'i”, títsu. Kui ntje, kui xi Cristo.

¹⁷ Kui ni xu'bi xi mjena xinnuu nga b'a tíxian. Ni xi y'éndako Ntíaná Abraham najmi maha ts'ínndyajnu nku kjuatéxuma xi j'ai s'ejña ñju unchan ko katé nú askahan. Tsa ni xi b'a kamaha, kindyja ni xi kitsú Ntíaná nk'ie. ¹⁸ At'aha tsa kjuatéxumoo y'aha ra ni xi tsjáná Ntíaná, ja najmi ta én xi kitsúya tíjtuhun Ntíaná xi y'aha ra ni xi tsjá. Tungá b'ahá kitsú tíjtuhun Ntíaná Abraham nga tu tsjáha ra niu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xá xi tjihin kjuatéxumaha Ntíaná

¹⁹ Kui b'a maha, ¿má xi kui xáha kjuatéxumoo? J'ai s'ejña tu xi skuehe xuta nga ngatitsun ni xi tíncha ts'ín. Kui xá xi kis'ehe santa nkúhu nga kis'ejña ntjehe Abraham, kui ntje xi tjihin nga ts'ínkjáihin ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha. Kó najmi ntsja Ntíaná kitsjáha ra xuto kjuatéxumoo. Tu kits'ínk'atayahá. Ntítsee kó Moise kits'ínchjén nga b'a kits'ín. ²⁰ Tunga nk'ie nga kinchjako Ntíaná Abraham, najmi kits'ínk'atiya éhen.

²¹ Kui b'a maha, ¿a tífi kontrahá ra kjuatéxumoo ni xi kitsúhu Ntíaná Abraham? ¡Najmi! ¡Ndaha tsa mí yjehe! At'aha tsa kis'ejña nku kjuatéxuma xi kamahá ts'ínk'iéntu tík'un xuta, nk'iehé kama ts'ínchjén xuta kjuatéxumoo kó b'a ts'ín kuichú ma naxuhu nginkun Ntíaná. ²² Ni xi títso ní éhen Ntíaná, nk'ie nga ngatitsuun tjí'yúhun ngayjee xuta, tu xi xuta xi s'ejihin ra Jesucristo, kui xi ts'ínkjáihin ni xi kitsú Ntíaná nga tu tsjáha ra xi s'ejihin.

²³ S'ejinná Jesucristo nd'ai, tunga kintehe ni nga kis'ejña chji Jesucristo, kjuatéxumoo tjí'yúhun ñá. ²⁴ Xi nkú joyaha nku nda musu xi kjbénki jántí xi, b'a ts'ín ngikóná kjuatéxumoo nginkun Cristo tu xi s'ejihinná kó b'a ts'ín naxu kuichú mahaná nginkun Ntíaná. ²⁵ Tunga nd'ai, nk'ie nga ja s'ejinná Jesucristo, ja najmi ta machjéhená xi kjbénkiná.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ñá xi ntíhi Ntíaná nd'ai

²⁶ Ngatentoo ja ntíhi Ntíaná mahanu nd'ai, at'aha s'ejinnuu Cristo. ²⁷ Ngatentoo ksaténtájiun Cristo kó Cristo tintsubajiun. ²⁸ Najmi chumi ni ts'íihin yá xi ntje judio tjehe ra kó yá xi najmi ntje judio tjehe ra, yá xi musu xi kich'atse kó yá xi ndáíhi yjoho, yá xi x'íihin kó yá xi chjuúhun. At'aha nkúhú makoo Cristo Jesu, kui nga nku chubahanu nginkun Ntíaná. ²⁹ Tsa Cristo ts'enúu, ntjehe Abraham tjeheenuu kó n'ekjóhoon ni xi kik'inya títjuhun Abraham.

4

¹ B'i ts'ín xinyanuu ni xi tíxian. Ntíhi nku nda ts'ínkjáihin ni xi ts'e na'mihi santaha nga kama chá. Nk'ie nga ndyja saha, b'a ta joya xi nkúhu nku nda chí musu xi kich'atse, ndaha tsa kui ts'e ngayjee ni xi tjihin na'mihi. ² Tjín xi kunntáha kó tjín xi ts'ín kuenta ni xi machjéhen. Tunga nk'iehé nga b'a kuítso na'mihi nga najmi b'a ta ts'ín k'úejñaha, ja ndáíhi yjoho.

³ B'a ta kamataán kó ñá. Nk'ie nga najmi kjee yaá Nda Ntíaná, ni xi ts'e asuntee tsatéxumaná. Kamaá xi nkúhu musu xi kich'atse. ⁴ Tunga nk'ie nga tsichu nístjin xi y'ejña Ntíaná, kits'ín nibá Ntíhi. Kitsihin nku tachjuún kó kis'ejñanehe kjuatéxumoo nkúhu nga kitsin. ⁵ B'a kits'ín Ntíaná tu xi y'échjintjaihi xuta xi tjñanehe kjuatéxumoo, tu xi kó ta ñá Ntíaná ts'ín mahaná ntíhi.

⁶ At'aha ja ntíhi Ntíaná mahaná nd'ai, kui nga Ntíaná kits'ín nibáha ajin animaná Espirituhu Ntíhi, xi: “¡Ji Na'mi íchí!”, tsuhu Ntíaná nga nchjako. ⁷ Kui b'a maha nd'ai ja najmi ta xuta musu xi kich'atsehe. Ntíhi ní Ntíaná ji nd'ai. Kó tu ngat'aha nga ji xi ja ntíhi Ntíaná, kui nga ta n'ekjáihin ri ni xi tsjáha ra Ntíaná ntíhi.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nk'ie nga tu b'ahá tu mahá ni xi tít'sín xuta nínku xi tjíntu ante Galacia

⁸ Nístjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntíaná, nkjin tíkjá ntia xi najmi Ntíaná tsatéxumanuu. ⁹ Tunga nd'ai ja yo Ntíaná, nk'ie nga kjuaxíhi Ntia níná xi benúu. Kui nga, ¿nkú ts'ín ta t'ín'ek'ótjiyak'ún ngáhanu ni xi najmi tjihin nga'yún, ni xi najmi chumi ni chjíhi ra? ¿A mjehénuu nga ta kuatéxuma ngáhanuu ntia xi najmi Ntíaná? ¹⁰ At'aha k'ua nístjin kó sá kó s'í kó nú týankjún. ¹¹ Tu b'ahá tu mana. Kutsa xá tiyahá kits'ian ajinnuu, tjín nga xian.

¹² Tíbankinuu, já nts'e. Kas'eyanuu xi nkúhu an. At'aha an bi ja tjíyana xi nkúhu jun. Najmi b'a tíxian tsa at'aha tsa tjín ni xi kin'enú. ¹³ Xi nkú ts'ín ja yo, nga tjuhun najmi nda tjínna nk'ie nga ngik'ienimínuu én nda tsuhu Jesucristo. ¹⁴ Kó ndaha tsa kjuasti kitsjanuu ngat'aha ch'ín xi ksaténa, tunga najmi ch'ohón ts'ín kichasenú kó ta ndaha najmi kin'e t'axinnú. Tu sa ní kin'ekjáinnú xi nkúhu tsa nku ntítsehe Ntíaná an, xi

nkúhu tsa Cristo Jesu kikjin xi kin'ekjóhoo. ¹⁵ Kui nga, ¿má ngjihí ra ngayjee kjuatsjo xi kis'ejñajinnuu kui nistjin xu'bo? At'aha kama xinya kixia nga santaha kama k'un kai nga kin'esjo tunkun nga kik'ainú kui nistjiun. ¹⁶ Kui b'a maha, ¿a nda kontranyuhú an nd'ai tu ngat'aha nga tixinyanuu ni xi naxu tjin?

¹⁷ Nda ts'in basenuu já xi mjehe nga ko kjuatexumoo ch'oo, tunga najmi ngandanuu nga b'a tijncha ts'in. At'aha ni xi mje níhi jóo nga n'e t'axihín xinkia, tu xi kui jóo nda ts'in chaseheruu. ¹⁸ Nda tjin nga nda ts'in basehe xinkjin xuta. Ná bi, tehente b'a n'eé, najmi tu nku nk'ie nga tíjñajinnuu. ¹⁹ Mjena jun xi nkúhu tsa ntina mahanu. Nk'ie nga najmi kjee b'a ts'in s'eyanuu xi nkú ts'in tjiyaha Cristo, tí'bainú kjuanimá xi nkúhu kjuanimá xi f'ajin nku tachjuún xi t'ib'éntaha ntí. ²⁰ Já b'a uhun kjuá nga najmi yo tíjñajihinnuu nd'ai tu xi kuinchjako sisihinnuu kai! Najmi ta behena nkú ts'innuu, at'aha tu b'ahá tu mana ni xi t'n'o.

B'i ts'in y'ejña chubaya Pablo nga tsakúya ni xi y'enda Ntiana nk'ie

²¹ T'inyanú ma, jun xi mjenuu nga s'ejñanenuu Kjuatexuma xi kin'ekjas'ehe Moise. ¿A najmi kjehe nu'yó ni xi tjit'a yo? ²² B'a titsu nga jo ntí kis'entuhu Abraham, nku xi kitsihin na musu xi kich'atse ko nku xi kitsihin chjuuhun. ²³ Kitsin ntíhi na musu xi kich'atsee at'aha kikjantuko xinkjin jóo, tunga kitsihín ntíhi chjuuhun Abraham at'aha Ntiana ja b'a kitsuhú nga nku ntí tsjáha.

²⁴ Ni xi tixinnuu, b'i ts'in tíña chubayaná. Nga jo ni xi y'endako Ntiana xuta xi ts'e, kui xi nga jo jminchjún. Ni xi tjun y'enda Ntiana naxi Sinai, kui xi na xi tjuun. Kui xi 'mi Agar ko ntíhi no, kui xi ma xuta musu. ²⁵ Na Agar, kui xi naxi Sinai xi tíña ante Arabia. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalem xi tíña nd'ai. Xuta musu xi kich'atse kui ko ntíhi.

²⁶ Ni tsetse xi y'enda Ntiana, kui xi chjuuhun Abraham. Kui xi nkú joyaha nanki Jerusalem xi tíña nk'a jan. Ndaíhi yjoho ko ta ndaíhi yjoho ntíhi, kui xi ná. ²⁷ At'aha b'i ts'in tjit'a éhen Ntiana:

Kat'etsjohi ji tachjuún ntí xi najmi tjihín ntí.

Chajnutsin ji xi najmi yai xi nkú ts'in nibá chjintíhi ntí.

At'aha 'yún s'e saha ntí tachjuún xi kis'ejña masen

nga tachjuún xi tíñaha x'in.

²⁸ Jun já nts'e, jun xi nkúhu Isaac. Jun xi ntí xi kitsúya títjun Ntiana nga tsjáha Abraham. ²⁹ Tunga xi nkú kama nk'ie, b'a ta tíma nd'ai. Ntí xi kitsin tu ngat'aha nga kikjantuko xinkjin jóo, kui xi kitsjennki unkie ntí xi kitsin xi nkú ts'in mjehe Espirituhu Ntiana. ³⁰ Tunga, ¿nkú titsu éhen Ntiana? B'i titsu: "Tiyútjennki na musu xi kich'atsee ko ntíhi. At'aha ntíhi na musu xi kich'atsee najmi kama sakút'aha ni xi ts'íinkjáihín ntíhi chjuuhun Abraham." ³¹ Kui b'a maha, já nts'e, najmi ntíhi na musu xi kich'atsee ná, ntíhi ní na xi ndaíhi yjoho ná.

5

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Jesucristo kits'in ndaína kjuatexuma xi kin'ekjas'ehe Moise

¹ Cristo kits'in ndaína ni xi tíñanená tu xi kuinima ndaíhiná. Kui nga ndjá tinchahanu ko najmi tu 'bainto tsa tu mí nihí ni xi ta k'u'é'yún ngáhanuu.

² Tasinñjunú. An Pablo b'a tixinnuu. Tsa n'enuu ni circuncision, najmi sakúnuu ni xi mjehe Cristo nga tsjánuu. ³ Ta ts'inkj'áitsjen ngáhanuu nga ngayjee xi n'ehé ni circuncision, kui tjihín nga ts'íintjusun ngayjee ni xi tjit'a kjuatexumoo. ⁴ Xi t'ibangisjai nga naxu kuichú ma nginkun Ntiana tu ngat'aha nga tít'íntjusun kjuatexumoo, kui suba suba ngji t'axihín Cristo. Najmi ta tíjñajihin kjuandaha Ntiana. ⁵ Ná bi tíjñajinná Espirituhu Ntiana ko tichuyáa nga naxu kuichú maá nginkun Ntiana tu ngat'aha nga Cristo s'ejinná. ⁶ Nkúhú makaá Cristo Jesu. Najmi ta chjihí ra tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circuncision. Nk'ie ní s'ejinná Ntiana, kui ní nihí xi chjihí ra ko kui xi bakúyaná xi nkú ts'in n'etjáa xinkia.

⁷ Nga tjuhun nda ts'ín tintsu_{oo}, tunga, zyá xi y'éch'onuu nga najmi ta tínu'yá'éhen ruu én xi naxu tjin? ⁸ Én xi tínu'yó nd'ai najmi nginkun Ntíaná xi j'ájinnuu nibáha ra. ⁹ B'i tsú xuta: “Kutin na'yu san ts'ínsanyje na'yu nin_{kuon}.” ¹⁰ Behe k'an nginkun Ntíaná nga najmi kj'ai ts'ín n'enkjintak'un ngat'aha ni xi tíxinnuu. Tu yáhá ni xi títs'índy_{jajinnuu} ni xi kis'ejinnuu, Ntíaná ts'íinnijéhe.

¹¹ Já nts'e, tsa an xi k'uenjímihina nga tjihin nga n'ehe ni circuncision xuta xi s'ejihin Jesu, najmi ta k'úema tjenki unkiehena jóo b'a. Kó b'a ts'ín najmi incha kama stihí ra nk'ie nga k'uenjímá Cristo Jesu xi k'ient'á t'a kruu. ¹² Já xi títs'índy_{jajinnuu}, xi mjehe nga kuichát'o yjonintenuu nga n'enuu ni circuncision, jtu sahá katatet'ayje má nkjúhun ma!

¹³ Jun já nts'e, Ntíaná j'ájinnuu tu xi kama ndáihinnuu ntia xi najmi Ntíaná, xi tsatéxumanuu nk'ie. Tunga ndaha tsa ja ndáinnuu yjonuu, najmi tjíña ndáinnuu nga n'oo ni xi kuinchjaha animannuu. Tu sa ní tu ngat'aha kjuatjo xi tjinuu, b'i ngján tisinkoo xinkiu. ¹⁴ At'aha ngayjee ni xi tjt'a kjuatéxumoo nkuhú bichú majihin kjuatéxuma xu'bi: “N'etjói xutahi xi nkú ts'ín tjohi yjohi.” ¹⁵ Tunga tsa ta jun tjínkonuu kjuasti kó tín'e'uhun xinkiu, chúhun yjonuu, at'aha kutsa ta jun ta mahá n'ekjehenu xinkiu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga Espirituhu Ntíaná tsjániyáná xi nkú ts'ín kuintsu_{bqa}

¹⁶ Kui nga b'a tíxihinnuu. Tintsu_{oo} xi nkú ts'ín mjehe Espirituhu Ntíaná. Najmi tu n'o ni xi tinchjaha animannuu. ¹⁷ At'aha ni xi nchjaha animaná fi kontraha Espirituhu Ntíaná, kó Espiritu fi kontraha ni xi nchjaha animaná. Satékjo nga jóo, kó tu ngat'aha nga b'a ma najmi jun batexumohoo yjonuu. ¹⁸ Tunga tsa Espirituhu Ntíaná títsjániyánuu, tsuhu ra ma nga najmi tjíñanenuu kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise.

¹⁹ Yaha nk'ie nga ni xi nchjaha animaha xuta ts'ín. Chuba fantukohó xinkjín, ts'ín ni xi si nginkun Ntíaná, najmi chumi nihi b'éch'oho yjoho, ²⁰ benkjún ntia xi ntsja xuta ts'índaha, ts'ín tj'e, fi kontraha xinkjín, b'ésiko xinkjín, nchini, ts'ín unkie xinkjín, ts'ínxkihín xinkjín ni xi tjihin, kjuachán b'éntje kó xin ma ñjakúko xinkjín, ²¹ ni xi tjihin xuta xingisoo mjehe, ma ch'i, kó tu nku ngatitsuhún incha mjehe ts'ín. Ngayjee ni xu'bi kó kj'ai sa ni xi nkúhu ni xu'bi incha ts'ín xuta xi ts'ín ni xi nchjaha animaha. Títs'ink'áítsjennuu nd'ai xi nkú nga ta kixinnuu nga tjuhun. Xuta xi b'a tíincha ts'ín najmi tsuhu ra nga Ntíaná kuatéxumaha.

²² Tunga Espirituhu Ntíaná bi ts'ín s'ená kjuatjo, kjuatsjo, kjuajyu kó kjuatsenta. Ts'ín ya nga bisinkaá xinkia, nga nda s'eya animaná, nga kixi n'etjusaán ni xi nda, ²³ nga nimakjua n'e maá yjoná, kó nga k'úéch'o subaáha yjoná ni xi tjin. Nk'ie nga n'eé ni xu'bi, najmi tjin kjuatéxuma xi k'úéch'oná. ²⁴ Kó xuta xi ts'e Cristo Jesu ja kingját'a kruu animaha, animá ngatitsun xi mjehe kó fásihin ni ch'onk'un xi tjin asuntee. ²⁵ Tsa Espirituhu Ntíaná tintsu_{ba} tik'uhunná nd'ai, ta tjenjeheé nga Espiritu katsjániyáná. ²⁶ Najmi tu nk'a n'esjeé yjoná. Najmi tu n'estihí xinkia. Najmi tu kas'ená kjuanchini.

6

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga tjihin nga ku_{isinkaá} xinkia

¹ Jun já nts'e, tsa yo nga tjin xi tíjnejin ngatitsun, jun xi ja tintsu_{oo} xi nkú ts'ín bakú niyáná Espirituhu Ntíaná tisinkoo nga chjúsintjen ngáhanu. Chaso sisiun kó nimakjua n'esjo yjonuu nga b'a n'oo, tu xi najmi kó ta jun chjút'ayák'uhunnuu. ² Xinkiu xi tíf'ajin kjuanima b'i ngján tisinkoo. Nk'ie nga b'a n'oo, kjuatéxumaha Cristo tín'etjusun.

³ Tsa tjin xi chuba chánka suba kuihi k'uasje yjoho nk'ie nga yaha nk'ie nga najmi b'a tjin ni xi t'bakú, ta kuihi t'banacha subaha yjoho. ⁴ Nga nkúnkáá tjihin nga chase sisihín tsa b'a tjin ni xi t'n'eé. B'a ts'ín tsjo k'úéhená ngat'aha ni xi t'n'eé, najmi ngat'aha ni xi títs'ín kj'ai xuta. ⁵ At'aha nga nkúnkáá ch'anji ch'anjiná ni xi t'n'eé.

⁶ Xi t'bangiya éhen Ntíaná tjihin nga kuakjanyako xi t'bakúyaha ngayje t'kjá ni xi nda tísakúhu.

⁷ Najmi tu ch'anachoo yjonuu. Ndaha nku najmi ma tsutonko Ntiana. At'aha ni xi k'uentje xuta, kui nihi xi sakú ngáha ra. ⁸ Xi títs'ín ni xi nchjaha animaha, kui xi xi nkú joyaha tsa xujma xi najmi nda t'ib'entje. Chan xi kj'úaya, kui xi ngabayoo. Tunga xi títs'ín ni xi bakúyaha Espirituhu Ntiana, kui xi xi nkú joyaha tsa xujma xi nda t'ib'entje. Chan xi kj'úaya, kui xi kjuatik'uun. At'aha Espirituhu Ntiana ts'ínk'íjña t'ik'un síhin. ⁹ Kui nga najmi tu n'ekjentaha raá yjoná nga n'eé ni xi nda. At'aha tsa najmi n'ekjeheé tak'aán, kuichú nistjin nga chj'ayaá chahan ni xi y'entjeé. ¹⁰ Kui b'a maha, nda n'ehe raá tu yáhá ni xki xki nga sakúntená nga b'a n'eé. Ko 'yún nda n'e sahaá já nts'eé xi ta s'ejihin Ntiana.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

¹¹ An suba suba títs'inntúnuu. Chasoo nga xí ihí ntu xi t'ib'et'ánuu.

¹² Xi tíincha ts'ín kjuá'yúhunnuu nga n'enuu ni circuncision, b'a tíincha ts'ín at'aha mjehe nga nda skuehe xuta. Najmi mjehe nga n'e unkie, kui nga najmi y'énijmíhi nga nku tutu Cristo xi kis'et'a kruu ts'ínk'anki xuta. ¹³ Ta ndaha já xi n'ehe ni circuncision najmi ts'intjusun ni xi t'ít'a kjuatexumoo. Ni xi mjehe ra jóo nga n'enuu ni circuncision tu xi nk'a k'uasjehe yjoho nk'ie nga kuinchjanijmíyaha nga kui ngat'aha t'ít'ahanuu kui chubo. ¹⁴ An bi, najmi mjena tsa nk'a k'uasjé yjona ngat'aha ni xi títs'ian. Nku tutuhú ni xi kits'ín Nda Ntiana Jesucristo t'a kruu, kui nihi xi b'asjé chánkakohona yjona. T'a kruu xu'bo k'ien ni asunnte xi nchjana ko an ta tsaya yo. ¹⁵ Najmi chumi ni chj'íhi ra tsa kin'ená ko tsa najmi kin'ená ni circuncision. Ni xi chj'í níhi ra, nk'ie nga Ntiana kits'ín maná xuta tsetse. ¹⁶ Ntiana katsjáha kjuajyu ko katasinko ngayjee xuta xi b'a ts'ín t'jintu xi nkú ts'ín títs'áníyá kjuatexuma xu'bi ko xi kjuaxi nga xutaha Ntiana.

¹⁷ Nd'ai t'ib'aha ra nga najmi ta mjehena tsa t'ín xi tsjana kjuasti. At'aha yjonintena yjajnu chubaha ni xi kin'ena. Kui xi t'ibakúchji nga Jesu títs'inxát'aha.

¹⁸ Já nts'e, katsejihin animanuu kjuandaha Nda Ntiana Jesucristo. B'a katuma.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Efeso

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Efeso

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntiana b'a ts'ín kama mjehe. Tifaniñanu jun xuta Efeso xi kikj'áts'enuu Ntiana, jun xi s'ejinnuu Cristo Jesu.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntiana Jesucristo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo kjuandaha Ntiana

³ Kan'etsjoho Ntiana xi Ntiah ko Na'mihí Nda Ntiana Jesucristo. Kui xi kits'ín nga ajihin Cristo kisakúná ngayje tíkjá ni nda xi nibáha ndjiojmi ján, ni xi tsjáná Espirituhu.

⁴ Cristo kits'ínchjén nga j'ájinná kintehe ni nga kits'ínnda asuntee tu xi kjuáts'ehená ko tu xi najmi s'ehená je nginkun. Tjoho Ntiana ñá. ⁵ Kui nga y'énda títjuhun nga Jesucristo ts'ínchjéhen tu xi ntíhí tsichu mahaná. Tsitjusun xi nkú ts'ín kama tsjoho ko kama mjehe. ⁶ Kui nga kan'etsjoho ra Ntiana xi bakúchji kjuanda chánkaha, kjuanda xi sakújinná Ntíhí xi tu xí tjohó ra.

⁷ Kisaténdzjo jníhí Ntíu. B'a ts'ín kis'echjintjaihi jéná ko kin'endyjat'aná ngatitsunná. Kama xi nkú tjin bichú kjuachánkaha kjuandaha Ntiana. ⁸ Kui kjuandoo xi tu ni xí kitsjahaná tu xi s'ehená ngayje tíkjá kjuankjintak'un ko tu xi kamankjihinná ni xi ts'e. ⁹ Y'éjña chjiná ni xi kama mjehe nga ts'ín, xi y'éjña 'ma nistjin nk'ie. Kama tsjoho nga y'énda títjun ni xi ts'ín Cristo. ¹⁰ Y'énda nga nkuhú kuichúk'iekú ajihin Cristo ngayjee ni xi tsichuba ndjiojmi ján ko asuntee. B'a kama nk'ie nga ja kuichú chuba. Ts'íntjusun ni xi ja y'énda.

¹¹ Xi nkú ts'ín y'énda títjun Ntiana, b'a ts'ín kits'ínchjén Cristo tu xi j'ájihinni jin xi ntje judio tjeheni ko kitsjani ni xi tsjáha ntíhí. B'a kits'ín at'aha Ntiana ts'íntjusun ngayjee ni xi b'énda. ¹² Ko jin kichuyáihí ni nda xi sakújinni Cristo. Jin tjun b'a kin'ei. Kui nga tín'etsjoho ra Ntiana xi tjihin kjuachánka.

¹³ Jun bi kinu'yó ko kis'ejinnuu én xi naxu tjin. Kui xi én nda tsuhu Jesucristo xi kits'ínk'ankinuu. Ko Cristo kits'ín nga kin'ekjóhooon Espirituhu Ntiana, Espiritu xi kitsúya títjun nga tsjá. B'a ts'ín kis'ejña chjiji nga Ntiana ts'enuu. ¹⁴ At'aha tsjá títjun Espirituhu tu xi chaha nga n'ekjálhín ni xi tsjáha ntíhí nk'ie nga kama ndáiyjehe xuta xi ja kis'echjintjai. Kui nga kan'etsjoho ra Ntiana xi tjihin kjuachánka.

B'i ts'ín kinchjantjai Pablo xuta ninku nanki Efeso

¹⁵ Kui b'a maha, nkúhu nga kint'e nga s'ejinnuu Nda Ntiana Jesu ko nga tjonuu ngayjee xuta xi ts'e Ntiana, ¹⁶ najmi tít's'ínkj'áya nga nchjantjainuu nk'ie nga nchjaka Ntiana ko tsjaha máb'achjihí nga nda tímat'on. ¹⁷ Tíbankihí xi Ntiah Nda Ntiana Jesucristo, Na'mi xi tjihin kjuachánka, nga Espirituhu katsjánuu kjuankjintak'un ko k'uéjña chjinuu ni xi ts'e, tu xi kamankjihinnuu nkú tjihin ra ngat'a ts'e Ntiana.

¹⁸ Tíbankihí nga kakjex'ájin kjuankjink'unuu tu xi chahanu ni xi tikuyáha xuta xi Ntiana j'ájihín ko tu xi chahanu xi nkú ts'ín chánka ni xi ts'ínkjálhín xuta ts'e. ¹⁹ Mjena nga choo xi nkú ts'ín chánka ts'ati nga'yuhun Ntiana, nga'yún xi basinkoná ñá xi s'ejinná éhen. Kui nga'yún xu'bo bakúchji ni xi ts'ín Ntiana. ²⁰ Kui xi kits'ínxájihín Cristo nk'ie nga Ntiana kits'ínkj'áyahá ngabayoo ko kits'ínk'íejñat'aha Ntiana nk'a ján, yo má batéxuma.

²¹ Kitsjáha ante xi 'yún nk'a ajihín ngayjee xi batéxuma asuntei ko xi tjihín xá, xi yankjún, xi nk'a tjen ko xi tjihín tu mí xáhá ni xi yankjún. Najmi tu nku nistjin xi kich'aá nd'ai b'a ts'ín nk'a tjen, ko ní nistjin xi k'uaí askahan. ²² Ngayjee ni xi tjin aya ntsja Cristo y'éya Ntiana ko y'éjña títjun ya Cristo nga kuatéxumaha ngayjee ni xi tjin ngandaha xuta ninku. ²³ At'aha xuta ninku, kui xi yjonintehe Cristo ko Cristo xi ts'ín nga kama ndjuú tu mí nihí ni. Tsa ni xi najmi tjihín xuta ninku, najmi ma ndjuú Cristo kai.

2

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga n'ek'ankiná tu ngat'aha ni xi kits'in Cristo

¹ Jun bi tu ngat'aha ngatitsunnuu ko jénuu xutak'ien kamo. ² Nk'ie tintsubajiun jénuu xi nkú ts'in tíjñaha xuta asunnte xu'bi ko xi nkú ts'in mjehe ndaninda k'aku xi tjihin nga'yún ajihin séen. Kui xi títs'ínxájihin nd'ai xuta xi najmi nt'é'éhen Ntíaná.

³ Ngatenteé b'a ta n'e tintsubaá nistjin nk'ie xi nkú ts'in kinchjaha animaná asunntee. Kin'eé ni xi kama mjehe anima ngatitsunná ko ni xi tjínjin kjuankjink'unná. Xi nkú k'aán nk'ie, ñá tshuná kjuakjahan Ntíaná xi nkúhu xuta xingisoo. ⁴ Tunga tu ni xí ma nijmahá ra Ntíaná xuta, kui nga 'yún kits'íntjohoná. ⁵ Kui kjuaha kits'ínk'íéntu tík'unqohoná Cristo nk'ie nga ja tsayahaá ngatitsunná. Ngat'aha kjuandaha tu títs'ínk'ankihínu Ntíaná.

⁶ Ntíaná ta ñja kits'ínkj'áiyakoná Cristo ngabaya xi tintsubajián kai ko kits'ínk'íéntukoná Cristo ndjiojmi ján. ⁷ B'a kits'in tu xi nistjin xi nibáha kuakúchjiji xi nkú ts'in chánka tíjña kjuandaha, kui xi tu xí ndahá, at'aha nda tsasená ngat'aha ni xi kits'in Cristo Jesu. ⁸ Ngat'aha kjuandaha Ntíaná ts'ankihinu at'aha kis'ejinuu. Ntia níná tu kits'ínk'ankihínu. Najmi jun manuu n'o ni xu'bi. ⁹ Najmi ngat'aha ni nda xi kin'eé ts'ankihiná, tsa tu xi b'a ts'in tjín xi nk'a k'uasjehe yjoho. ¹⁰ Ntíaná kits'ínndaná. Y'éyaná xi nkúhu Cristo nga kits'ínndaná tu xi n'éhená ni xi nda xi y'énda tíjjun ko tu xi kuíntsubajihinná ni xi ndoo.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo nkuhú ntje kits'in ma xuta judio ko xi najmi judio

¹¹ Kui b'a maha, jun xi najmi ntje judio kich'o nga kitsiun, n'ekj'áítsjehennu xi nkú n'e tintsubo nistjin nk'ie. Xuta xi najmi kin'ehe ni circuncision kitsínuu xuta xi ntje judio tjeheñ ra, at'aha kui xi ts'íhin yjonintehe ni circuncision. ¹² N'ekj'áítsjon nga kui nistjiun tintsuba t'axíhuun Cristo ko nga najmi ntjehe xuta Israel jun. Najmi kama ts'ajun ni xi y'éndako tíjjun Ntíaná xuta xi ts'e, ni xi kitsúya tíjjuhun nga tsjáha. Ndaha nku ni xi tsjáha Ntíaná xuta xi ts'e najmi tíchuyóhoo nga sakúnuu kai. Chuba tintsubanú asunntee nga najmi yo Ntíaná. ¹³ Kjin tintsubo nistjin nk'ie, tunga nd'ai nkuhú ja kamakoo Cristo Jesu ko ja tintsuba tiño tu ngat'aha jni xi tsaténdzjo Cristo.

¹⁴ Ngat'aha Cristo tjihinná kjuajyu. Kui xi nkuhú ntje kits'in ma xi ntje judio tjeheñ ra ko xi najmi ntje judio tjeheñ ra. Kikjexuba xjó xi y'échjaha xuta nk'ie tu xi nkuhú kamaha. Kikjexín ni xi ngji kontraha ra xinkjín xuta. Kitsjá yjonintehe ¹⁵ tu xi y'éjña t'axíhin kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheñ Moise xi nkjin ni tjít'aha. B'a ts'in nkuhú ntje tsetse kits'in maha nga joo ko nkuhú kits'in mako yjoho. Kits'in nga tsichut'áha xinkjín nga nkúnkú. ¹⁶ K'ient'á kruu tu xi nkuhú ntje ts'íin maha nga joo ko nga kuínchjako nda ngáha Ntíaná. B'a ts'in kikjexíhin ni xi ngji kontraha ra xinkjín xuta.

¹⁷ Cristo j'ai tsjá én nda tsu, kui xi y'a kjuajyu. B'a ts'in kisakúhunuu kjuajyu jun xi kjin tintsuboho Ntíaná nistjin nk'ie ko ta kisakúhu kjuajyu xi tiña tíjntu. ¹⁸ Ngat'aha Cristo xi ntje judio tjeheñ ra ko xi najmi ntje judio tjeheñ ra ma bichút'aha Ntíaná nd'ai. Nkuhú Espirituhu Ntíaná xi ts'in nga bichút'ahaá.

¹⁹ Kui b'a maha, najmi ta xuta kj'aihinu ko ta ndaha xuta xi tjímasún. Ja ní tsichumo ko jun xuta xi ts'e Ntíaná ko nkuhú ja makoo xuta xi tjíntunkí nk'íéhen Ntíaná. ²⁰ Jun xi nkú joyaha nku ni'ya xi tímanda, xi já postru ko já profeta kik'atuts'íhin. Tunga Jesucristohó kitsjá xáha nga b'a incha ts'íin. ²¹ Cristo be xi nkú ts'in ngjuai ni'yoq. Nk'ie nga kama ndjuú ni'yoq, nku nínku xi tsje kamaha Ntíaná. ²² Jun xi y'ahanuu Cristo bichúmo nínku xi má nga tíjñaya Espirituhu Ntíaná.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo xá xi kik'ajhi

¹ An Pablo ngat'aha Cristo Jesu kjíiya'yúhunna. B'a tímat'an tu ngat'aha ngandanuu jun xi najmi ntje judio tjeheñnuu. ² Yo nga kik'aina nga k'uenjímínuu kjuandaha Ntíaná.

³ Tsakúchjina ni xi y'éjña 'ma nistjin nk'ie, xi nkú nga ja ta kuak'iet'ánuu. ⁴ Nk'ie nga

n'eyo xujuin, choo nga be sisian ni xi kis'ejña 'ma ngat'a ts'e Cristo. ⁵ Kui niu xi najmi kik'inyaha xuta xi kis'e nú chá ján nk'ie, tunga nd'ai Espirituhu Ntiana ja tsakúchjiji já postruhu ko já profetaha Ntiana ⁶ nk'ie nga xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra ta ts'ínkjáihin ni xi tsjáha Ntiana ntíhi ko ta kuichú ma nku yjonintehe Cristo ko ta sakú yaha ni xi kitsúya tíjju Ntiana nga tsjáha xuta xi ts'e. Én nda tsuhu Cristo xi b'a ts'ín.

⁷ Ntiana tu kitsjáhana nga k'uenijmía én nda tsu xu'bi. Kjuandaha Ntiana xi b'a kits'ín. Kitsjana xi nkú ts'ín tjeheh ra nga'yún chánkaha. ⁸ An xi 'yún ichí sa ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntiana, tunga kik'aihina kjuandaha nga t'benijmíhi xuta xi najmi ntje judio tjeheh ra kjuanchináha Cristo xi ndaha nku najmi ch'a mankjinyeje. ⁹ T'bejña chja xi nkú ts'ín t'bitjusun ni xi y'ejña 'ma Ntiana nistjin nk'ie, kui xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjin. ¹⁰ B'a ts'ín xuta ninku t'bejña chji nd'ai xi nkú tjin kjuankjink'uhun Ntiana, kjuankjink'un xi kj'ai kj'ai ts'ín yaha. Kui ni xu'bi t'bejña chji nginkun xi tjihin xa ko xi tjihin nga'yún nk'a ján.

¹¹ Kui niu xi y'enda tíjju Ntiana nkúhu nistjin nk'ie ko Nda Ntiana Jesucristo ja kits'ínjusun niu nd'ai. ¹² At'aha nkuhú makaá Cristo ko at'aha s'ejinná én nda tsuhu, kui nga tsuhu ra tak'aán ko najmi binkjaán nga bichúk'un tíhahaá Ntiana. ¹³ Kui b'a maha t'bankihinu nga najmi tu n'ekjehe ruu tak'un ngat'aha nga un t'benana ngandanuu. Ngat'aha nga un t'benana, Ntiana t'is'ín nga t'is'ejña chjinuu kjuachánkaha.

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú ts'ín bankintjái xuta ninku Efeso

¹⁴ Kui kjuaha báasinkúnch'ihinna nginkun Ntia Na'miná. ¹⁵ Kui xi b'ejña nga s'e nga nkúnku ntje xi tjin ndjiojmi ján ko asuntee. ¹⁶ Bankihi nga Espirituhu Ntiana katsjá nga'yúnkohonuu xi nkú ts'ín tíjña kjuachánka tsjo tjihin tu xi s'ehe ra nga'yún animanuu, ¹⁷ ko nga Cristo kat'ejñajin animanuu tu ngat'aha nga s'ejinnuu. Katji nanka kjamanuu ajihin kjuatjoo ko ndjá tinchajiun, ¹⁸ tu xi b'a ts'ín jun ko ngayjee xuta xi ts'e Ntiana kama kamankjihinnuu xi nkú ts'ín tayá ko ndju ko nanka ko nk'a kjuatjoho Cristo. ¹⁹ Mjena nga choo kjuatjoho Cristo tu xi b'a ts'ín katsejin kikjihinnuu Ntiana, ndaha tsa 'yún chánka sa kjuatjoho nga ni xi mankjinná.

²⁰ Kan'etsjoho Ntiana, kui xi ts'ati ni xi maha ts'ín nga xi nkúhu ni xi binchihí ko tsa xi nkú ts'ín títsu animaná nga kama. B'a ma xi nkú ts'ín tíjña nga'yún xi ts'e xi t'is'ínxájiná. ²¹ Kats'ínkjáihin Ntiana kjuachánka ajihin xuta ninku xi ts'e Cristo Jesu. Tehente b'a katuma ko santaha tu nk'éhé ni. Jhon, b'a katuma.

4

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga nkuhú tinchajián Cristo

¹ Kui b'a maha t'bankihinu an xi kjiya'yán ngat'aha Nda Ntiana. Kixi tankínkoo yjonuu xi nkú ts'ín tjihin nga ts'ín xuta xi Ntiana j'ajihin. At'aha Ntiana j'ajinnuu. ² Nimakjua n'esjo yjonuu ko nda kas'eya animanuu. Kas'enuu kjuatsenta ko b'i ngán n'e'yún tak'un xinkiu. B'a n'oo tu ngat'aha kjuatjo xi tíñajinnuu. ³ Tjen nga'yúhuun yjonuu nga nkuhú katumako tehento xinkiu xi nkú ts'ín tsjaniyanuu Espirituhu Ntiana ko xi nkú ts'ín nkuhú ts'ín manuu kjuajyuu.

⁴ Nkuhú maha yjonintehe Cristo ko nkuhú maha Espirituhu Ntiana xi tíjña. B'a ta ts'ín nkuhú j'ajinnuu Ntiana, kui nga nkuhú ni xi tichuyóho. ⁵ Nkuhú maha Nda Ntia xi tíjña. Nkuhú ni xi s'ejinná ko nkuhú Nda Ntiana n'ekjas'eheén xuta nga batentáhaá. ⁶ Nkuhú maha Ntiana xi Na'miná ngatenteé, kui xi batéxumaha, ts'ínchjén ko tíñajihin ngayjee ni xi tjin.

⁷ Tunga kin'ekjáhín raá kjuanda nga nkúnkáá. Xi nkú ts'ín kits'índzoná Cristo, b'a ts'ín kisakúná. ⁸ Kui nga b'i ts'ín tjit'aha éhen Ntiana:

Nginji nk'a ján nga ngjiko xi jakj'á,
ko tu kitsjáha ra xuta ni xi nda.

⁹ ¿Nkú tsuhú rā nga nginji? Kui xi tsuhú rā nga tjun ngijjen má nankahā t'anankiu. ¹⁰ Kō xi ngijeen, kui xi tā nginji má 'yún nk'ahā nk'a ján tū xi ts'íntjusuhun ngayjee ni xi tsichuba.

¹¹ Kō kui kikjin xi kitsjá nga tjín xi kama já postru, kō nga tjín xi kama já profeta, kō nga tjín xi k'uénimí én nda tsuhú Ntíaná, kō nga tjín xi kama já bastuu kō já maestru. ¹² Kui kjuandoo kik'aihi jóo tū xi kuakúyahā rā xutā xi ts'e Ntíaná xi nkú ts'ín kuasinko xinkjín kō tū xi b'a ts'ín sakú nga'yúhūn rā xutā nínku, kui xi yjonintehe Cristo. ¹³ B'a ts'ín nkuhú s'ejhinná kō nkuhú chaá yáha Ntíhi Ntíaná. Yohó nī ma kuichú maá xi tjíhin nga kuichú maá kō s'eyaná xi nkúhu kui.

¹⁴ Nk'ie nga b'a kamo, najmi s'eyaná xi nkúhu jántí xī xi kjit'a kjit'a kj'ai ts'ín s'eyaha kō najmi k'uaínteé tsa tū mí ni tsetsehé xi sakúyaná, tsa kui niu xi kjé'yúnná nga mjehe k'uanachaná. At'ahā kui niu xi ts'ínchjén já maña xi ni tsank'á bakúya. ¹⁵ Tū sa ní én xi naxu chubaá at'ahā tjoná xinkíá. B'a ts'ín sájihinná Cristo, kui xi nintaku xutā nínku. ¹⁶ Cristo ts'ín nga ngayjee yjonintee nkuhú bichú mako xinkjín kō b'a'yún sisihin xinkjín ngatentee ni xi tjíhin yjonintee. Tsa ngatentee yjonintee ts'ínxá sisin, ngayjee yjonintee sá sisin kō sakú nga'yúhūn nga binchajin kjuatjo.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga kuíntsubaá nginkun Ntíaná

¹⁷ Kui nga b'a xíhinuu kō ngajohō Nda Ntíaná b'a xíhinuu ma. Najmi b'a tā n'e bintsuba sahanu xi nkú ts'ín tjintu xutā xi tjín asuntee, xutā xi ni tiya ts'innkjink'un.

¹⁸ Kui xi ja kis'ejyún kjuankjintak'uhūn kō najmi tjintu tík'un xi nkú ts'ín ts'ínk'íentu tík'un Ntíaná xutā xi ts'e. At'ahā ja kits'ín ndjá animahā kō najmi tā mankjihin rā ni xi ts'e Ntíaná. ¹⁹ Ja najmi tā tjíhin rā kjuasuba kō ja kits'ínkjas'eheñ yjohō ni ch'onk'uun. Najmi tā b'éch'ohō rā yjohō nga ts'ín ngayje tík'á ni xi chuntí nginkun Ntíaná.

²⁰ Jun bi najmi b'a tsu éheñ Cristo xi tsakuyáihī tsa b'a noo. ²¹ At'ahā ja kinu'yó éheñ Cristo kō tsinchiyó ni xi ts'e, kō yo nga Jesu tijnajihin ni xi naxu tjín. ²² Najmi b'a tā ts'ín bintsubahanu xi nkúhu nk'ie. N'ek'óntjaiyo animanuu. At'ahā ni xi kama mjenuu nk'ie ts'anachahā kō kits'ínkatsúhūn. ²³ Tjíhin nga n'e tsetse ngáhanu animanuu kō kjuankjintak'unnuu. ²⁴ N'e tsetsoo yjonuu, at'ahā Ntíaná kits'ínnda tsetse ngáha animanuu. Xi nkú ts'ín tjiyahā nga kixi kō je, b'a kits'ínk'íé.

²⁵ Kui b'a maha, najmi tā ch'anachahā ruu xinkiu. Najmi tū én tsank'á chubo, at'ahā nkuhú yjoninte mahaná ngatentee.

²⁶ Nk'ie nga tíma kjannuu, najmi tū ngatitsun n'o. Najmi tū bintsuba kjon nku nistjin tanto. ²⁷ Najmi tū 'baintohōo ndanindoo.

²⁸ Xi ndyjé ts'ín nk'ie, najmi b'a tā kats'íhin. Kats'ínxá ní kō kats'ínchjén ntsja nga kats'ín ni xi nda, tū xi b'a ts'ín kama kuasinkohō xutā xi machjéheñ rā tsa mí nihi.

²⁹ Ndaha nku én ch'on tsu najmi tū kuítju tsu'bo. Én xi nda ní chubo, én xi tsjá nga'yúhūn xutā, tū xi nda kamat'aihin xutā xi kuínt'é énnuu. ³⁰ Najmi tū ni xi ts'ín'uhūn Espirituhū Ntíaná n'o. At'ahā kui xi kik'ainuu tū xi chaha nga jun xi xutā xi ts'e Ntíaná nk'ie nga kuichú nistjin nga kuítjusun nga kama ndaí kikjinnuu.

³¹ Tich'onsjoo ngayjee ni ch'onk'un xi tjíntujín animanuu, kjuakjoon kō kjuastintoo. Najmi tū ch'íya kjon, kō najmi tū ch'on 'mihū xinkiu, kō najmi tū ngat'ahā tū mí nihí ni n'e uncho xinkiu. ³² Nda ní chasohō xinkiu kō chasenimohō xinkiu. N'e ndyjat'ohōo xinkiu xi nkú ts'ín kisakújinnuu kjuan'endyjat'a ajihin Cristo.

5

B'i ts'ín tsakúya Pablo nk'ie nga ñá xi ntíhi Ntíaná

¹ Ntí tjohō Ntíaná jun, kui nga b'a tā n'ehenu xi nkú ts'ín Ntíaná. ² Xi nkú ts'ín y'ejñajin kjuatjo Cristo nga kits'íntjoná, b'a ts'ín tintsubajun kjuatjo. Kui xi kitsjá yjohō nga k'ienntjáihiná. Kui xi kama nku chje sinjne xi kin'ekjas'eheñ Ntíaná.

³ Ja kikj'áts'enū Ntíaná. Kui nga tā santaha najmi tjíhin nga chubanijmíyahanu xi nkú ts'ín chuba fantukohó xinkjín xutā xi tjín, kō tsa tū mí nihí ni xi chuntí nginkun Ntíaná,

kō tsa kjuásihuun ni xi tjiñin xuta xingisoo. ⁴ Kō najmi tu chubo én xi najmi nda tsu, kō tsa én ton ch'on tsu, kō tsa nku én xi najmi nda fane, at'aha najmi chumi ni chjiñi ra ni xu'bo. Tu sa ní én xi tsjáha máb'achjiñi Ntíaná chubo. ⁵ At'aha ja yo nga xi chuba fantukohó xinkjín, kō xi ts'ín ni xi chuntí nginkun Ntíaná, kō xi fásihin ni xi tjiñin xuta xingisoo, kui xi najmi tsuhu ra nga Cristo kō Ntíaná kuatéxumaha. Xi tífásihin ni xi tjiñin xuta xingisoo, kui xi kj'ái ntia tjennki.

⁶ Najmi tu 'bainto tsa tjin xi k'uanachakonuu nku én tiya, at'aha ngat'aha ni xu'bi kjuakjahan Ntíaná nibánehe ra xuta xi najmi nt'é'éhen. ⁷ Kui nga najmi tu jun n'engujihin ruu yjonuu xuta xi b'a tjincha ts'ín.

⁸ At'aha nistjin nk'ie má jyuun tintsuubo, tunga nd'ai ja má ndzjeen tintsuubo nga nkuhú makoo Nda Ntíaná. Kui nga tintsuubahanu xi nkú ts'ín tjiñin nga k'úentu xi tjin tu má ndzjeen. ⁹ N'oo ni xi nda kō naxu kō kixi, at'aha kui niu xi bakúchji nga má ndzjeen tjeheenná. ¹⁰ Tinchísjo má nihi xi sasihin Ntíaná. ¹¹ Ndahachí najmi tu n'o ni xi najmi chumi ni chjiñi ra, ni xi ts'ín xuta xi ts'e má jyuun. Tu sa ní t'ejñachiu nga najmi nda niu.

¹² At'aha tu ñáhá xí subahá maná nga n'ekjáá ni xi ts'ín'ma xuta xu'bo. ¹³ Tunga ma chjihí ngayjee ni xi tjin nk'ie nga s'entuchjé má ndzjeen, ¹⁴ at'aha nd'íu b'éjña chji tu mí nihi ni. Kui nga b'a ts'ín tjt'a:

N'ekj'áñi yjohi, ji xi kisufei.

Tisintjein ajihin xutak'ien.

Tsa b'a n'ei, Cristo ts'ín ndzjehin.

¹⁵ Kui b'a maha, nda nda chaseshenu xi nkú n'e kuintsuubo. Najmi tu ni xi ts'ín xuta stjén n'o. N'e nínú xi nkú ts'ín xuta nkjink'un. ¹⁶ N'oo ni xi nda tu mí chubahá ni nga sakúntenuu nga b'a n'oo, at'aha ch'on chun nistjin xi kich'aá nd'ai. ¹⁷ Kui nga najmi tu nchini n'esjehenu yjonuu. Katumankjin nínuu mí nihi xi mjehe Nda Ntíaná nga n'oo.

¹⁸ Najmi tu n'e ch'iu, at'aha kui niu xi ts'ín nga n'eé tu mí nihi ni. Tu sa ní Espirituhu Ntíaná katsejihinuu. ¹⁹ Salmō kō sohon ninku chubanijmíyakohonu xinkiu kō só xi nkú ts'ín kuakúyanuu Espirituhu Ntíaná. Ngayjehe animanuu só kō n'etsjohoo Nda Ntíaná. ²⁰ Tu mí kjuahá ni tehente tjohoon máb'achjiñi Ntia Na'miná. B'a n'oo at'aha Nda Ntíaná Jesucristo ts'enuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úentuko xinkjín xuta

²¹ Chankjún xinkiu at'aha Cristo tíyankjún. ²² Jun xi tí'minuu chjuún, chankjún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'ín tíyankjún Nda Ntíaná. ²³ At'aha xi tí'mi x'in, kui xi síña tíjuhun chjuúhun xi nkú ta ts'ín Cristo síña tíjuhun xuta ninku. Xuta ninku kui xi yjonintehe Cristo, kō Cristo kui xi kits'ínk'ankihi. ²⁴ Xi nkú ts'ín xuta ninku benkjún Cristo, b'a ta ts'ín xi tí'mi chjuún tu nkjéhe ni katenkjún x'ihin.

²⁵ Kō jun xi tí'minuu x'in, n'etjō chjuúnnuu xi nkú ts'ín Cristo kits'íntjo xuta ninku kō kitsjá yjohō ngandaha. ²⁶ B'a kits'ín tu xi kikj'áts'ehe. Éhen kits'ín jekoho kō ntánijua tsanéjukoho ²⁷ tu xi ja tjiñin ra kjuachánka xuta ninku nk'ie nga kuichú nginkun. Najmi s'ehe ni chuntí, najmi ch'on k'úé, kō najmi s'ehe tsa mí nihi. Mje níhi Cristo nga je kō nga nda kikjin kama xuta ninku.

²⁸ B'a ta ts'ín xi tí'mi x'in tjiñin nga ts'íntjo chjuúhun. Kats'íntjo xi nkú ts'ín tjohō yjonintehe. Xi tjohō chjuúhun, kui xi tjohō yjohō. ²⁹ At'aha najmi tjin xi unkie yjonintehe. Tsjá níhi nichine kō kuhun xi nkú nga ts'íñin Cristo xuta ninku. ³⁰ At'aha ta yjonintehe Cristo tintsuubajían.

³¹ B'i ts'ín tjt'a: “Kui nga nku nda k'uejñaha xi cháha nga k'uejñako chjuúhun kō nkuhú yjoninte kuichú ma nga joo.” ³² 'Yún nanka ni xu'bi, tunga nk'iehe nga nchjanijmíya Cristo kō xuta ninku ts'inchjén niu. ³³ Jun tjiñin nga n'etjō chjuúnnuu xi nkú ts'ín tjonuu yjonuu. Kō xi tí'mi chjuún katenkjún x'ihin.

6

¹ Kō jun xi tí'minuu ntí, tinú'yá'óhoon xi chánuu at'aha Nda Ntíaná s'ejinuu. At'aha kui niu xi nda tjin nginkun Ntíaná. ² Ajihin kjuatéxuma xi kin'ekjas'ehe Moise kui

kjuatéxuma xu'bi xi tjun títsuya ni xi Ntíaná tsjáha xi kuínt'é'éhen. B'a títsu: “Chankjún na'mihí kō naahi ³ tu xi nda kamat'aihinni kō tse nístjin kamaha ri nga kuínchin asuntee.”

⁴ Kō jun xi tí'minuu na'mi, najmi tu chubā kjan n'ekoo ntínuu. Tu sa ní tjen niyóhoo nga n'echó kō takúyohoo ni xi ts'e Ntíaná.

⁵ Kō jun xi tí'minuu xuta musu xi kich'atse, tinú'yá'óhoo xi já ntianuu ei asuntei. Chankjún kō tinkjún kō ngayjehe animanuu tinú'yá'óhoo, xi nkú joyaha tsa Cristo tinú'yá'óhoo. ⁶ Najmi tu nku nk'ie nga tibasenuu nga b'a n'oo, tsa tu xi b'a ts'in nda skuéhenuu. N'e nínú xi nkúhu xuta musu xi Cristo ts'atse. Ngayjehe animanuu n'oo ni xi mjehe Ntíaná. ⁷ Nk'ie nga tín'o nku xá, ngayjehe k'un b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa nku xáha Nda Ntíaná tín'o. ⁸ At'aha yo nga Ntíaná tsjá ngajoya ngáha rá ni xi nda kits'in nga nkúnkú xuta, ndaha tsa musu xi kich'atse kō ndaha tsa xi ndáhi yoho.

⁹ Jun xi tí'minuu já ntia, b'a tá n'oo xi nkú nga tíxihín xuta musu. Najmi tu binchankjúhun. Ja yo nga nkuhú maha Nda Ntíanuu xi tjíña ndjiojmi ján kō nga kui xi najmi ngabi ts'in ajihín xuta.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úendaá yjoná tu xi najmi ts'in nganahaná ndanindoo

¹⁰ Ni xi fekuhu xi xinnuu, kasakúnuu nga'yún ajihín nga'yún chánkahá Nda Ntíaná. ¹¹ Xi nkú joyaha já jun xi b'énda yoho nga kján, b'a ts'in n'ech'okohonu yjonuu ni xi tsjáná Ntíaná, tu xi ndjá kama kuínchahanu nga kuankín kontroho kjuamañaha ndanindoo.

¹² At'aha najmi xuta asuntee tábixkankaá. Xi tjín níhi nga'yún tábixkankaá, xi nk'a xáha, xi batéxuma asuntee ngatitsun xu'bi. Kui xi jáninda ch'onk'un nkjún xi tjín nk'a ján. ¹³ Kui nga t'endahanu yjonuu xi nkú joyaha já jun xi Ntíaná kitsjáyjehe ni xi ts'in ch'okoho rá yoho, tu xi kuichúkuahanuu nk'ie nga kuichú nístjin xi ndjá niba. Kō nga ja tjínda sisinnuu yjonuu, ndjá tincho.

¹⁴ Kui b'a maha, ndjá tinchahanu. Ni xi y'éña Ntíaná kō ni xi naxu nginkun, kui xi n'ech'okohonu yjonuu xi nkúhu já jun xi ts'in ch'oho yoho. ¹⁵ T'endo yjonuu nga t'enijmíu én nda tsu xi tsuya kjuajyuhu Ntíaná. ¹⁶ Machjéhen nga n'e s'ejiun Ntíaná, tu xi najmi tjín xi nkú ts'in ts'in'uhunuu ndanindoo. ¹⁷ T'ejin tak'un nga Ntíaná kits'ínk'aninuu. Chjúbó éhen, kui xi kitsjánuu Espirituhu Ntíaná tu xi kuísinkokohonu yjonuu.

¹⁸ Tehente chubakoo Ntíaná xi nkú ts'in tsjánianuu Espirituhu. Chubakoo kō tinchíhuu ni xi machjénnuu. Tintsuba ndo kō najmi tu n'ekjiohoo tak'un nga chubantjo ngayjee xuta xi ts'e Ntíaná. ¹⁹ Kō tá chubantjainú nk'ie nga chubakoo Ntíaná, tu xi tsjáhana én xi kuinchja, tu xi ndjá kuinchjahanu nga k'uenijmía ni xi kis'ejña 'ma nístjin nk'ie, xi ja táb'ejña chji én nda tsuhu Ntíaná nd'ai. ²⁰ Kui ngat'aha éen kjiya'yuhunna an xi tsú'ba ngajoho Nda Ntíaná. Chubantjainú nginkun Ntíaná tu xi kuinchjahanu xi nkú ts'in tjíhin nga kuinchja kō tu xi najmi tsankjuhunna.

B'i ts'in kits'ínkje Pablo xujún

²¹ Ngatentee ni xi tímat'an kō ni xi títs'ian kuítsuyanuu Tikiko, nda nts'eé xi tjona kō xi kixi títs'ínxát'aha Nda Ntíaná. ²² Kui kjuaha títs'ínkjisehenuu tu xi cháhanu nkú ts'in tintsubai kō tu xi tsjá nga'yúhun rá animanuu.

²³ Ntia Na'miná kō Nda Ntíaná Jesucristo katsjáha já nts'eé kjuajyu kō kjuatjo, kō kat'éyaha nga 'yún s'ejihín. ²⁴ Kjuandaha Ntíaná kas'ehe ngatentee xi tjoho Nda Ntíaná Jesucristo, kjuatjo xi najmi maha feya.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Filipino

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Filipino

¹ An Pablo ko Timoteo, jin xi tin'exát'aihi Jesucristo. Ngayjee jun xi tintsuḅoo nanki Filipino, jun xi kikj'áts'enuu Jesucristo tísuniñaihi ko ta tísuniñaihi já xi basehe xuta ninku ko já xi ta tjihin xá.

² Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntianá Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pablo xi nkú ts'in nchjantjai xuta ninku Filipino

³ Tsjaha máb'achjihi Ntianá xki nga f'áitsjenna jun. ⁴ Xki nga nchjaka Ntianá nchjantjainuu ngatentoo. Tsjo mana nga b'a ts'ian ⁵ at'aha nkuhú makaá xinkia nga tin'exát'ahaá én nda tsuhu Jesucristo. B'aha ra nistjin nga tjun tsichujinnuu éen ko santaha nd'ai. ⁶ Behe k'an nga xi kik'atuts'ihin ni xi nda ajinnuu, kui xi tu nku ngjuaikondjuhú santaha nistjin nga k'uaí ngáha Jesucristo.

⁷ Ajin animana tintsuḅajjun, kui nga f'áitsjehenna jun. Xian nga nda ts'ian nga f'áitsjenna jun at'aha nkuhú kjuandaha Ntianá tísakúná jun ko an, ndaha tsa nḅayá kjíya'yán ko ndaha tsa nginkun já tixóo tixinya chich'an én nda tsuhu Jesucristo ko tibe'ejña chja nga najmi én tiya niu. ⁸ Ntianá be xi nkú ts'in mjena jun. Kjuatjoho Jesucristo xi tijnajinna, kui xi tjokohonuu.

⁹ Nk'ie nga nchjantjainuu, bankihi Ntianá nga 'yún kasaá sa kjuatjo xi tinnuu, ko nga 'yún kas'enuu kjuankjintak'un, ko nga kixi kamankjinnuu ni xi ts'e Ntianá. ¹⁰ B'a ts'in kama chj'ajihinnu má nihi xi kjuaxi nga nda tu xi je kuintsubahanu ko najmi s'e ni xi n'enijehenuu nistjin nga k'uaí ngáha Cristo. ¹¹ Kui nistjiun kuakuchjú nkjin tíkja ni xi naxu kin'o, xi kitsjánuu Jesucristo nga n'oo tu xi s'ejña chjhi kjuachánkaha Ntianá ko n'etsjoho ra.

B'i ts'in kitsúya Pablo nga ngandaha tíma ni xi tífajin

¹² Mjena nga choo, já nts'e, nga ni xi tímat'an ei, kui xi tu sahá títs'in nga tífindju én nda tsuhu Jesucristo. ¹³ At'aha tibe ngayjee já juhun nda títjuun ko ngayjee xuta xingisoo nga ngat'aha Cristo kjíya'yúhunna. ¹⁴ Tu ngat'aha nga kjíya'yán, nkjin já nts'eé 'yún tíincha ma 'yún k'un Nda Ntianá ko tíincha ma k'un tibe'énijmí éhen.

¹⁵ Kjuaxi nga tjin xi tibe'énijmí ni xi kits'in Cristo at'aha tíma xintak'un ko mjehe nga ts'in ngana. Tunga tjihin ngá xi ngayjehe animaha tibe'énijmí. ¹⁶ Xi tíma xintak'un, kui xi tíincha b'énijmí Cristo at'aha ngandaha tíincha bangisjai. Najmi kjuaxihí nga b'a tíincha ts'in. Ni xi incha mje níhi nk'ie nga tu sahá 'yún sakúna kjuanimá nk'ie nga kjíya'yán. ¹⁷ Tunga máha xuta xingisoo, tíincha b'énijmí Cristo at'aha tjihin kuatjo. Be nga kjíya ei tu xi xinya chich'ihinna én nda tsuhu Ntianá nginkun já tixóo.

¹⁸ Tunga najmi chumi ni ts'ihin ra. Ndaha tsa najmi kjuaxihí ko ndaha tsa ngayjehe k'un nga tíincha b'énijmí, xi tu ja ní tís'enijmíhi ni xi kits'in Cristo ko kui niu xi tsjo mana. Ko 'yún s'e sana kjuatsjo. ¹⁹ At'aha be nk'ie nga tu ngat'aha nga tíchubantjainú nginkun Ntianá ko xi nkú ts'in títsjá nga'yúnna Espirituhu Jesucristo kuitju'a. ²⁰ Mje nkjúnna ko tókuyá nga ndahachí najmi sakúna kjuasuba. Tu sa ní 'yún ndjá kúásinjña nd'ai xi nkú nga títs'in tehente, ko cha kjuachánkaha Cristo ajihin ni xi tímat'ain yjonintena. B'a kama tsa tíjña ko tsa ja kabaya.

²¹ At'aha an bi nk'ie nga tíjña tík'un sa, Cristo tíjña tík'uhunna. Ko tsa ni xi tibatayana, tu sahá ts'in nganaka. ²² Tsa kúátejña tík'un sa, 'yún xúbaya xána. Najmi be má nihi xi k'uaíján. ²³ At'aha síjñaya masehen nga joo niu. Mjena k'uejña asuntee ko kfinsehe Cristo. Tsa ni xi kfinsehe ra Cristo, tu sahá 'yún nda tjin ngat'a ts'an. ²⁴ Tunga ngat'aha ní ngandanuu 'yún machjén saha nga kúátejña tík'un sa. ²⁵ Behe k'an nga b'a tjin niu, kui nga behena nga kúátejña tík'un sahana ko nga k'uandaya sana ajinnuu,

tu xi 'yún s'ejin sahanuu kō tsjo k'úénuu nga b'a n'oo. ²⁶ B'a ts'ín nk'ie nga kuichuse ngáhanuu, tsjo kamanuu nga n'etsjohoo Cristo Jesu.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo xuta ninku nga tu nku ndjáhá kuincha

²⁷ Nkuhú nga tintsuháhanu xi nkú ts'ín tjeheñ ra xuta xi y'a én nda tsuhu Cristo. Kui nga tsa kfínsenuu, skue, kō tsa kjin kúátejña, kuint'e én xi nkú ts'ín tintsuhoo, nga ndjá tincho, nga nkuhú ni xi n'enkjintak'un, kō nga nkuhú t'n'e mo yjonuu nga ta ñja ta ñja t'n'oo nga'yún ngandaha én nda tsuhu Cristo xi s'ejinná. ²⁸ Ndahachí najmi tu binkjun já kontránuu. Kui niu xi kuakúchjihu xuta xu'bo nga ndyja kō nga jun xi n'ek'ankinuu. Ntíaná tsjánuu nga n'e nganoo.

²⁹ At'aha jun bi kik'ainuu nga s'ejinnuu Cristo, tunga ta kik'aihínuu nga ngat'aha ta choo kjuanima. ³⁰ B'a ta ts'ín t'ibitjajín kjuanima nd'ai xi nkúhu kjuanima xi kiyo nga j'ajian kō xi t'ínu'yó nd'ai.

2

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjihin nga s'eyaná

¹ Kui b'a maha tsa Cristo basinkonuu, kō tsa kjuatjohō tsjá nga'yúnnuu, kō tsa Espirituhu nkuhú tít'sín manuu, kō tsa nda tíchasohō kō tíma nimanuu xinkiu, ² kui nga n'ehenu nga tu xí tsjohó kat'ena. Nkuhú kas'eyanuu kō nkuhú kjuatjo xi kas'eya animanuu. Nkuhú ch'a xinkiu kō nkuhú ni xi n'enkjintak'un. ³ Ndaha nku ni najmi tu n'o tsa tu xi n'e nganaha ruu xinkiu kō tsa tu xi nk'a n'esjehenu yjonuu. Tu sa ní nímakjua n'esjo yjonuu kō chasohō xinkiu, chasohō xi nkúhu tsa 'yún nk'a tjeñ nga jun. ⁴ Najmi tu nku ni xi ts'ajun chasohō, ta chasohō ni xi ts'e já nts'o.

⁵ B'a ta ts'ín kas'eyanuu xi nkú ts'ín kis'eyaha Cristo Jesu. ⁶ Kui xi tu b'a ts'ín Ntíanáhá, tunga najmi kits'ínnisihí ni nga y'éjña chji nga kui xi Ntíaná. ⁷ Tu sa ní y'éch'ohō yjohō yáha kui kō nku nda musu kits'ín ma yjohō nga j'ai tsin xi nkú ts'ín tsin xuta. ⁸ Kō nk'ie nga kik'a yjoninte, kinte ts'asje yjohō. Kint'é'éheñ Ntíaná santaha nga ngji ngabayoo. Kruu kin'ek'ient'á.

⁹ Kui kjuaha Ntíaná 'yún tse kjuachánka kitsjáha ra, kō kitsjáha nku j'áin xi tu xí 'yuhún nk'a tjeñ, ¹⁰ tu xi nk'ie nga kuínú'yáha j'áihín Jesu kuínchakúnch'in tu yáha ni xi tjín ndjiojmi ján kō asuntee kō kinte t'anankiu. ¹¹ Kō ngayjee xi tjín b'a kuitsu nga Jesucristo xi Ntia. B'a ts'ín s'ejña chjihu kjuachánkahá Ntia Na'miu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín k'úentu xuta ninku ajihin xuta

¹² Kui b'a maha, jun já nts'ena, xi nkú ts'ín tehente kinu'yá'énnú nk'ie nga tsátejñajinnuu, b'a ta n'oo nd'ai nk'ie nga kjin tíjñanuu. Chankjún Ntíaná kō kat'atsó nga n'endjuú ni xi tít'sín Ntíaná ajinnuu nga tít'sínk'ankinuu. ¹³ At'aha xi nkú ts'ín sasíhín Ntíaná, kui xi tít'sín nga n'e mjo kō nga n'oo ni xi mjehe.

¹⁴ Tsa tjín ni xi n'oo, najmi tu katuma stinuu nga b'a n'o kō najmi tu chubatikoo xinkiu, ¹⁵ tu xi je kō naxu skuehenuu xuta. Jun xi ntíhí Ntíaná kō tjíhín nga je kuínsubajihun xuta xi tjín nd'ai xi ch'onk'un kō xi ja kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun. Katumo ajihin xuta xu'bo xi nkúhu niñu xi tibat'ai má jyuun. ¹⁶ Chubanjmíyahanu én xi ts'ínk'íéntu t'ík'uhun xuta. Tsa b'a n'oo, tsjo k'úéna nístjin nga k'jáí ngáha Cristo. At'aha nk'ie kama chji nga najmi tu kjuandahá kits'ian nga'yún nga kits'inxá ajinnuu.

¹⁷ Nk'ie nga s'ejinnuu Ntíaná, b'a joyaha tsa chje tí'bohō Ntíaná. Kō tsa n'ek'ienna ei, an xi kuichú ma xi nkú joyaha chje xi ts'ínndjuút'a chje xi tí'bohō Ntíaná. Tunga tsjohó tjínna ndaha tsa b'a n'ena. Ta n'etsjokohō kjuatsjona. ¹⁸ B'a ta ts'ín tsjo katumanuu kō ta tjennú kjuatsjonuu.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo xuta Filipino nga ts'ínkjisehe Timoteo

¹⁹ Tsa Nda Ntíaná Jesu tsjánte, kitsa ts'ínkjísenuu Timoteo tu xi tsjo kamahana nga kuint'e ni xi tíma ajinnuu. ²⁰ Najmi tjín sana k'jáí xi nkúhu kui, xi b'a ta ts'ín ts'ínnkjink'un xi nkúhu an nga kjintaha ra jun. ²¹ At'aha k'jáí xutaha bi ni xi ts'e bangisjai, najmi ni xi ts'e Jesucristo.

²² Tunga jahá yo xi nkú k'un Timoteo kó xi nkú ts'in títs'ínxákona nga tíb'énijmíkona én nda tsuhu Jesucristo, xi nkú joyaha nku ndati xi ts'ínxáko na'mihí. ²³ Kui nga tíb'endáhana nga kui ts'inkjísenuu chuba nga skue xi nkú ts'in s'enda ni xi tíf'ajian. ²⁴ Kó behe k'an nga Nda Ntiana tá tsjántena nga kama kfínsenuu.

B'i ts'in kitsúyahá Pablo xuta Filipó nga títs'ínkjisehe Epafrodito

²⁵ Tunga nd'ai títs'innkjihín k'an nga tjihin nga tá ts'inkjisehé ngáhanuu nda nts'eé Epafrodito. Kui xi títs'ínxákona nga tíf'ajinkona kjuanimá ngat'aha Cristo. Kui xi y'exó nga kin'e nibásenu tu xi kuasinkohona nga ts'ín ni xi machjéna. ²⁶ Tu xí tíma bahá ra jun kó kjintaha ra jun, at'aha be nga kinu'yó nga kisaté ch'in. ²⁷ Kjuaxi kjáihín nga 'yún ndjáhá kisaté ch'in, nga ja ma kuayáhá kai. Tunga Ntiana há tsase nimaha nga kits'innkihi. Kó najmi tu suba kui xi tsase nimaha Ntiana, tá tsase nimana kó an, at'aha tsa k'ien ndo 'yún kama tse kjuabana kai.

²⁸ Kui nga kitsá mjehena nga ts'inkjisehenuu tu xi tsjo k'úehenuu nga chá ngáhanu kó tu xi najmi tá 'yún s'entahana. ²⁹ N'ekjóhooon ndo xi nkú ts'in tjehe ra xuta xi ts'e Nda Ntiana. Tsjo kat'enuu nga b'a n'oo. Chanjúun xuta xi b'a k'un xi nkúhu kui. ³⁰ At'aha ngat'aha xaha Cristo ja ma k'ienntjáihí ni kai. Kitsjá yjoho ndaha tsa ja ma k'iehén tu xi ts'íntjusuhun ngandaná xá xi kik'aihiruu.

3

B'i ts'in kitsúya Pablo nkú ts'in y'éjña ni xi kis'ehe

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tsjo kat'enuu at'aha Nda Ntiana Jesucristo tíñajinnuu. Najmi tífehe k'an nga tá kui tá maha ni xi tíb'et'ánuu, at'aha ngandanuu niu.

² Chúhuun yjonuu já ch'onk'un xi ja yo, xi ch'onk'un xá xi títs'ín, xi mjehe nga n'e circuncision tiya. ³ At'aha circuncision xi ndoo, kui xi kich'aá ñá xi yankjáan Ntiana xi nkú ts'in bakúyaná Espirituhu Ntiana kó ma 'yún k'aán ngat'aha ni xi kits'ín Cristo Jesu, najmi ngat'aha ni xi n'ehe yjonintená.

⁴ An bi kama nkjún kama 'yún k'an ntje xi y'ahana. Najmi tjín kj'ai xi b'a ts'in kama 'yún k'un nii xi nkúhu an, ⁵ nga ajihín xuta xi ntje Israel tjehe ra kitsian kó kin'ena ni circuncision nga tjínna jin nistjin nga kitsian. Ntje chání Benjamin tjehehena. Xuta hebreohó xi chána. Nku nda fariseo xi 'yún kits'íntjusun chich'in kjuatéxumaha Moise kama. ⁶ Kui kjuatéxumoo 'yún kikuhun nga santaha kitsjennki unkie xuta ninkuhu Cristo. Naxu tsátejña xi nkú ts'in bakúya kjuatéxumoo. Najmi tjín xi ch'on ts'in kinchjayanena ngat'a ts'e kui nii.

⁷ Nk'ie bi, ngat'a ts'an 'yún chjihí ra ngatentee ni xu'bi, tunga nd'ai tu ngat'a ts'e Cristo xi nkú joyaha ni xi najmi chumi ni chjihí ra kits'in ma kui niu. ⁸ Nd'ai b'a xian nga najmi chumi ni chjihí ra ngayjee niu, at'aha ja be Cristo Jesu. Kui xi Nda Ntiana maha kó kui xi 'yún chjí saha ra nga tu mí nihí ni. Ngat'aha Cristo kits'inndyja ngayjee ni xi tjínna tu xi kama ts'in nganahana Cristo. Nd'ai nk'ie nga basehe ni xi kindyjo, b'a mana xi nkúhu tsa stjé niu mana. ⁹ Mjena kúátejñajian ni xi kits'ín Cristo. Nk'ie kits'intjusan kjuatéxumoo. Kuenta ts'an tsangisja nga naxu kuichú ma nginkun Ntiana. Tunga nd'aihi s'ejinna Jesucristo. Kui nga Ntiana títsjáhana nga naxu tíjña nginkun tu ngat'aha nga s'ejinna.

¹⁰ Ni xi mjena nd'ai, mjena nga skue sisian Cristo kó nga'yuhun Ntiana xi kits'ínkj'áiya ngáha ra Cristo ngabayoo. Mjena nga tá sakúna kjuanimá xi kits'ínkjáihín. Mjena b'a k'úé xi nkú kik'ie Cristo nk'ie nga k'ien ¹¹ tu xi tá kj'uaíyahana kó an ajihín xuta k'ien.

B'i ts'in kitsúya Pablo ni xi kingjásihín nga y'ejña

¹² Najmi b'a tíxian tsa ja kisakúna ni xi kuaxian kó a ra tsa ja kama yá xi tjihin nga kama. Tunga tu nku tífi tjennkiná ni xi kuaxian, tu xi sakúhuna ni xi kama mjehe Cristo Jesu nk'ie nga kisakúhu an. ¹³ Jun já nts'e, najmi b'a mana tsa ja kisakúna niu. Ni xi títs'inná, títs'inchaya ni xi chóo kó títs'in kjua'yuhún ra yjona tu xi sakúhuna ni xi níba askahan.

¹⁴ Cristo Jesu ts'ínchjén Ntíaná nga tínchjaná nk'a ján. An bi tífi tjennkia ni xi títsu nga tsjáha xi nt'é éhen.

¹⁵ B'a ts'ín tjíhin nga s'eyahaná ñá xi ja tsichu maá xi tjíhin nga kamaá. Kō tsa tjín xi kj'ai ts'ín s'eyaha, Ntíaná ta k'uéjña chjihí ni xu'bo. ¹⁶ Tunga tjíhin ni nga tu nku ndjáhá kuínchajián ni xi ja kin'ekjáihín santaha nd'ai.

¹⁷ Jun já nts'e, b'a n'oo xi nkú nga títs'ian kō ta chase chubayohoo xuta xi b'a ta tíncha ts'ín xi nkú ts'ín kik'iejña chubayaihi. ¹⁸ At'aha nkjin maha xi tjintu xi nkúhu tsa tu kjuandahá kin'ek'ien Cristo at'a kruu. Ja ma nkjin niyá b'a xinnuu kō nd'ai santaha tínta ts'íhinna nga tíxinyanuu xi nkú ts'ín tjíyaha xuta xu'bo. ¹⁹ Kui xi tíncha fi má nga ndyja, kō ni xi incha mjehē s'ehē kui xi ntíaha. Tíincha bangisjai kjuachánka ajihín ni xi tu subahá maná, kō tu nku ni xi ts'ehé asuntee tjintuyáha kjuankjintak'uhun.

²⁰ Tunga máha ñá, nanki xi tjíña nk'a ján tjeheñá. Yohó nankiná má nga tíchuyáhaá nga nībajehen Nda Ntíaná Jesucristo xi ts'íink'ankiná. ²¹ Tjíhin nga'yún nga kuatéx-umaha ngatentee ni xi tjín kō ts'íin chjén nga'yúhun nga ts'íink'óntjaiya yjoninte x'an xi kich'aá nd'ai. Xi nkú ts'ín tjíhin kjuachánka yjonintehe, b'a ta ts'íink'íé xi ts'añá.

4

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi incha ts'ín xuta ninku Filipo

¹ Kui b'a maha, já nts'ena, tjo nkjúnna jun kō f'áitsjenna jun. Jun xi kjuatsjona kō nga chjihí xána. Tu nku b'a n'e ndjáhá tinchajiun Nda Ntíaná, jun xuta tjona.

² Tíbankihí na Ebodia kō tíbankihí na Sintike nga kanchjako nda ngáha xinkjín at'aha nkuhú Nda Ntíaná incha yjanki. ³ Kō ji ta tíbankihí nga tísinkoi jminchjún, ji xi b'a ta tsu xá xi t'n'ei. At'aha nga y'enijmía yo, kui jminchjún ta y'enijmí én nda tsuhu Ntíaná, xi nkú nga ta kits'ín nda Clemente kō xuta xingisoo xi kits'ínxákona. Kui xi ja tjíntut'á j'áihín xujun má nga tjíntut'á j'áihín xuta xi k'úentu t'ík'un sín.

⁴ Kas'enuu kjuatsjoho Nda Ntíaná. B'ahá ta tíxin ngáhanuu. Tsjo kat'enuu. ⁵ Ngatentee xuta incha kate nga nda animanuu. Ja tjíña tiña Nda Ntíaná.

⁶ Najmi tu chumi nihi xi fantaha ruu yjonuu. Tu sa ní tehente t'inyohoo Ntíaná ni xi machjénnuu nga chubakoo. Tíinchiuu kō ta tjohoon máb'achjihí ni xi tí'bainuu. ⁷ Kjuajyuhu Ntíaná xi najmi mankjihín xuta, kui xi kúhun animanuu kō tsjáníyá xi nkú ts'ín n'enkjínk'un at'aha Cristo Jesu ts'enuu.

⁸ Kō ni xi fekuhu, já nts'e, tíbankinuu nga n'enkjínk'un ni xi naxu tjín, ni xi yankjún, ni xi nda, ni xi je, ni xi tsjo k'un, ni xi nda chasehe. Ngayjee ni xi 'yún nda kō ni xi sasinná, kui ni xi n'enkjínk'un. ⁹ N'etjusun ni xi tsakuyánuu kō xi kixinyanuu nga n'oo, ni xi kinu'yó nga kinchja kō xi kiyo nga kits'ian. B'a n'oo kō k'uéjñajinnuu Ntíaná xi tsjáná kjuajyu.

B'i ts'ín kitsjáha Pablo máb'achjihí xuta ninku Filipo at'aha tsasinkoho

¹⁰ Yún títsjana kjuatsjo Nda Ntíaná nga ta kis'entahá ngáhanuu an. Kjuaxi nga tehente kjintahánuu an, tunga santahá ni nd'ai kisakú niyánuu nga tsisinkonú. ¹¹ Najmi tsuhu ra tsa ndyjat'ana tsa mí nihi, tsa kui nga b'a tíxihinnuu. At'aha ja kamankjinna nga tsjo k'úena ajihín tu mí nihí ni xi kamat'an. ¹² Be xi nkú ts'ín bintsúbajián kjuax'an kō ta be xi nkú ts'ín bintsúbajián kjuanchiná. Ja kama nkana tu mí nihí ni, tsa tsé sisinna kō tsa kama bjona, tsa 'yún s'ena ni kō tsa najmi chumi nihi xi s'ena. ¹³ Ts'in chúkjuu tu mí nihí ni, at'aha Cristo tsjá nga'yúnna. ¹⁴ Tunga ndahá t'n'o nga tíbisinkonú ajihín kjuanima xi tíf'ajian.

¹⁵ Jun xuta ninku nanki Filipo, yo ni xu'bi. Nk'ie nga tjun y'enijmínuu én nda tsuhu Jesucristo kō nk'ie nga tsitja ante Macedonia, ajihín xuta ninku xingisoo tu nkuhú jun xi tsisinkonú. Kik'ainú xi nkú tjín kitsjánuu Ntíaná. ¹⁶ Santaha nga tsátejña nanki Tesalonika, nku jo niyá ta kin'ekjínú ni xi kamachjénna. ¹⁷ Najmi chje xi tí'bainú tíbangisja. Tíbangisja níná nga 'yún kas'e sanuu kjuanchiná nginkun Ntíaná.

¹⁸ Ja kits'inkjá'hin ngayjee ni xi kin'e nibánú kō santaha t'íb'anki tímana nd'ái. Ni xi kin'e nibákonú Epafrodito, kui xi kits'ínndjuú ngayjee ni xi machjénna. Kui niu xi nkú joyaha nku chje sinjne xi ts'inkjá'hin Ntíaná kō sasíhin. ¹⁹ Tsjánuu Ntíaná ngatentee ni xi machjénnuu, xi nkú ts'ín tíñajin kjuanchiná chánka xi sakújinná Cristo Jesu. ²⁰ Ntíaná xi Na'miná maha, kui xi kayaha kjuachánkaha santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

B'i ts'ín kits'inkje Pablo xujuin

²¹ Tjohoon kjuasuniñana ngatentee xuta xi ts'e Cristo Jesu. Títs'ínkjinuu kjuasuniña já nts'eé xi tjíntukona ei. ²² Títs'ínkjinuu kjuasuniña ngatentee xuta xi ts'e Ntíaná xi tjín ei. Kō xi tíincha ts'ínxá ni'yaha nda tíjtjun k'aku Cesar, kui xi 'yún títs'ínkji sanuu kjuasuniña.

²³ Kat'ejñajinnuu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Colosa

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Colosa

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntiana b'a ts'in kama mjehe. An ko nda nts'eé Timoteo ² tísuniñaihi já nts'eé xi tintsuboo nanki Colosa, jun xi kikj'áts'enuu Ntiana ko s'ejinnuu Cristo.

Kas'enuu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná.

B'i ts'in kinchjantjai Pablo xuta ninku xi tjin nanki Colosa

³ Xki nga chubantjaihi nginkun Ntiana xi Na'mihi Nda Ntiana Jesucristo, 'baihi máb'achjihí ⁴ at'aha kik'inyani xi nkú ts'in s'ejinnuu Jesucristo ko xi nkú ts'in tjonuu ngayjee xuta xi ts'e Ntiana. ⁵ B'a t'n'o at'aha kinu'yó én nda tsuhu Jesucristo, én xi naxu tjin. Y'éjña chjinuu ni xi tjinda ngandanuu ndjiojmi ján. Kui niu xi ja tichuyóhoo nd'ai.

⁶ Kui éin xi tsichujinnuu nda tít's'in ko tífindju ajihin xuta nga ngúsuhun asuntee. B'a ta tíma ajinnuu b'aha ra nistjin nga kinu'yó ko tsichu mankjinnuu xi nkú tjihin ra kjuandaha Ntiana. ⁷ Kui éin xi tsakúyanuu nda Epaфра, nda musu xinki xi 'yún tjoní. Naxu tífiko xáha ei nga tít's'inxát'aha Cristo ngajonuu. ⁸ Kui xi kitsúyani kjuatjo xi y'éjñajin animanuu Espirituhu Ntiana.

⁹ Nkúhu nga kik'inyani kui niu, najmi t'n'ekj'áfyai nga tichubantjaihi nk'ie nga tichubakoi Ntiana. Tíbinchihí nga katumankjinyenuu ni xi mjehe, ko nk'ie nga Espirituhu katsjánuu nga nanka n'enkjintak'un ko nga kamankjinnuu ni xi ts'e Ntiana.

¹⁰ B'a katuma tu xi kuintsubahanu xi nkú ts'in tjehe ra xuta xi ts'e Nda Ntiana ko nga n'oo ni xi sasihin. Tíbinchihí nga n'oo ngayje t'kja ni xi nda ko nga 'yún kamankjinnuu nkú tjihin ra ngat'a ts'e Ntiana. ¹¹ 'Yún kasakú nga'yunnuu xi nkú ts'in tjehe ra nga'yuhun Ntiana xi tjihin kjuachánka, tu xi kuichúkjuahanuu tu mí nihí ni ko tu xi najmi n'ekjehe ruu tak'un.

¹² Tsjo kat'enuu ko tjohon máb'achjihí Ntia Na'miná xi kits'in nga kama sakúnuu ni xi ts'ínkjáihin xuta xi ts'e xi k'úentu má ndzjeen. ¹³ At'aha ja kikjexinná ajihin nga'yún xi tjin má jyuun ko kits'ínkj'aná má batéxuma Ntí xi tjoho. ¹⁴ Kui xi y'échjintjainá, kui nga kin'endyat'ahaná ngatitsunná nd'ai.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi kits'in Cristo ngandaná

¹⁵ Cristo kui xi nk'ie nga yaá, Ntiana yaá. Ntukaán bi najmi ma chjihí Ntiana. Kui xi Ntíhi Ntiana xi tjun kintehe ni nga n'enda ngayjee ni xi kin'enda. ¹⁶ At'aha kui tijná, kui nga kin'endaha ni xi tjin ndjiojmi ján ko asuntee, ni xi ma chji ko ni xi najmi ma chji, xi k'aku ko xi tjihin xá, xi batéxuma ko xi nk'a tjen. Kui kin'echjén nga kamanda ni xi tjin ko kui kama ts'e. ¹⁷ Kui xi tu b'a ts'in jahá tijná kintehe ni nga kamanda ngayjee ni xi tjin, ko kui ngat'aha b'a k'uhun ni xi tjin xi nkú k'un.

¹⁸ Xi nkú ta ts'in nintakaá batéxumaha yjonintená, b'a ta ts'in Cristo batéxumaha xuta ninku. Kui xi tjuhun. Kui xi tjun j'áiyaha ajihin xuta k'ien tu xi nk'a tsjéhen ra ngayjee ni xi tjin. ¹⁹ At'aha kama tsjoho Ntiana nga y'éjñajihin Jesucristo xi nkú ts'in tjiyaha. ²⁰ Ntiana kits'in nga kjuak'un ngáha ra ngayjee xi incha ngji t'axín. Cristo kits'ínchjén, kui nga tu ngat'aha jní xi tsaténdzjoho Cristo t'a kruu kitsjáha ra kjuajyu ngayjee xi tjin t'anankiu ko xi tjin nk'a ján.

²¹ Nistjin nk'ie tsinima t'axihun Ntiana ataha ni ch'onk'un kin'o ko animanuu ngji kontraha Ntiana. ²² Tunga nga nd'ai Ntiana ja kits'in nga kjuak'un ngáha ruu tu ngat'aha nga Cristo kits'ínkj'as'en yjonintehe nga kin'ek'ien. B'a kits'in Ntiana tu xi kama kuichunchahanu nginkun ko kamo xuta xi ts'e xi najmi tjihin chuntí ko xi najmi kama n'enijéhe ra tsa mí nihi.

²³ B'a kama tsa tu nku kixihí ko ndjá kuinchajiun xi nkú ts'in s'ejinnuu Ntiana ko tu nku chuyahá ruu ni xi y'éjña chjinuu én nda tsuhu Jesucristo xi ja kinu'yó. Kui éen xi

tís'enijmíhi xuta xi tjín nga ngúsuhun asuntee. An Pablo kik'ai xána nga k'uenijmá éin.

B'i ts'in kitsúya Pablo xá xi kik'aihi

²⁴ Nd'ai tsjo tjínna nga tísakúna kju'a'un ngandanuu. Ajihin yjonintena tífindju kju'a'un xi tísakúhu Cristo ngandaha xuta ninku, at'aha xuta ninku xi yjonintehe Cristo. ²⁵ Títs'inxá ajihin xuta ninku xi nkú ts'in y'éjña Ntiana nga kitsjana xá xu'bi ngandanuu, tu xi b'a ts'in s'enijmíhi xi nkú tjihin ra éhen Ntiana.

²⁶ Tíb'enijmá ni xi kis'ejña 'ma nú chá ján. Najmi kisakúchjhi niu xuta xi kis'e nistjin nk'ie. Tunga nd'ai xuta xi Ntiana kik'áts'e tís'ejña chjihí niu. ²⁷ Kits'in mje nga kuakúhu xuta xi ts'e xi nkú ts'in tjíña kjuanchináha ko kjuachánkaha ajihin xuta xi tjín nga ngúsuhun asuntee. Kui nihi xi ja tís'ejña chji nd'ai. Ko ni xi tís'ejña chjiu, kui xi Cristo. Kui xi tjíñajinnuu ko títs'in nga tíchuyohoo nga sakúhunuu kjuachánka.

²⁸ Kui Cristo xu'bi tíb'enijmíhi xuta. Ya sisiin xi nkú ts'in tí'bai niyáihí ko títakuyáihí ngayjee xuta, tu xi kuichú maha ngayjee xuta xi s'ejihín Cristo xi nkú ts'in mjehe Ntiana.

²⁹ Kui nihi xi títs'ian nk'ie nga títs'inxá. Nga'yún xi títs'iana Cristo títasinkona, kui nga ndjá títs'inxáhana.

2

¹ Mjena nga choo nga tu xí tshé kjuanima tibenkinuu jun ko xuta ninku nanki Laodicea ko ngayjee xuta xi najmi be xi nkú tján. ² Mjena nga sakú nga'yúhun ngayjee xuta ninku, nga nkuhú k'ua xinkjín at'aha tjoho, ko nga nkuhú b'a kuitsu kjuankjintak'uhun nga nkúnkú, ko nga kamankjinyjehe ni xi mjehe Ntiana. Yohó ni ma kamankjihin ni xi y'éjña 'ma Ntiana, kui nihi xi Cristo nd'ai. ³ Kui nga nk'ie nga yahaná Cristo yaá ngayjee kjuankjink'un xi 'yún nanka xi chjihí ra.

⁴ B'i ts'in tít'et'ánuu tu xi najmi ch'a én tsjo tsu tsank'á k'uanachakohonuu. ⁵ Ndaha tsa najmi an kikjin tíjñajinnuu, tunga kjintahána jun ko tsjo mana nga be xi nkú ts'in nda tintsúbakoo xinkiu ko xi nkú ts'in ndjá tinchajiun Cristo, at'aha kui xi s'ejinnuu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in tintsúbakaa Cristo

⁶ Kui b'a maha, xi nkú ts'in kin'ekjáihín ruu Nda Ntiana Jesucristo, tu nkú b'ahá ts'in tsjénkiu. ⁷ Nanka katji kjamanuu ajihin Cristo ko ndjá tinchajiun, at'aha kui xi kis'ejinnuu xi nkú ts'in kisakúyanuu. Ko tehente tjohon máb'achjihí Ntiana nga ja kamo xuta xi ts'e.

⁸ Chúhuun yjonuu nga najmi tu ch'a xi k'uanachakohonuu én nanka tiya xi be xuta. Kui xi nibáha ra sin chá xi be xuta, ni xi asunnte y'aha ra. Najmi Cristo nibáha ra.

⁹ Ajin yjonintehe Jesucristo tíñajin kikjin Ntiana, ¹⁰ ko jun ja kisakúnuu ni xi ndyat'anuu kai at'aha nkuhú tsichu makoo Cristo. Kui xi batéxumaha ngayjee xi tjihin xá ko xi batéxuma.

¹¹ Nk'ie nga kis'ejinnuu Cristo, kin'enuu nku circumcision, tunga najmi circumcision xi n'ehé ra yjoninte kin'enuu. Circumcision xi kjexín ní jé xi kich'o kin'enuu. Cristo xi b'a kits'innuu. ¹² Nk'ie nga kisatentó, tsangiyanjikoo Cristo. Nk'ie nga kis'ejinnuu nga'yúhun Ntiana xi kits'ínkj'áiyako ngáha ra Cristo ngabayoo, ta j'áiyakoo ko kui ajihin ngabayoo.

¹³ Jun xuta k'ien kamo nistjin nk'ie tu ngat'aha ngatitsunnuu, nk'ie nga najmi kin'enuu ni circumcision xu'bo. Tunga Ntiana kits'ínk'íéntu tít'unkonuu Cristo. Kits'ínndyat'aná ngayjee ngatitsunná. ¹⁴ Kikjetiya xujun xi má nga kis'et'a ni xi tjenná, xi ngji kontraná. Kikjexín xujun ko kingját'a kruu. ¹⁵ Cristo kits'ínchjén Ntiana nga kits'ín nganaha xi tjihin xá ko xi nk'a tjen. Kiya kjuasuba xi kisakúhu nga kin'e nganaha xi tjihin xá ko xi nk'a tjen.

¹⁶ Kui nga najmi tu ch'a n'esihin ruu xi kuinchjayanenuu ngat'aha ni xi tíchino ko tsa xi tí'yu, ko a ra ngat'aha nistjin nga títbitju s'í, ko a ra nistjin nga tít'atuts'ihin sóo, ko tsa nistjin nkjún. ¹⁷ Ngayjee ni xu'bi mjehe kuakúchji ni xi nibá askahan, tunga Cristo bi b'éjña chji sisin ni xi nibóo.

¹⁸ Najmi tu 'bainto nga xi b'asje n_imakjua maña yjoho ko benkjún ntítsjee incha k'uechjanuu ni xi n'ekjóhooon. Kui jóo xi ni xi ma chji suba kuihi nchjanímíyaha ko nk'a b'asje tiya yjoho ngat'aha ni xi mankjihin ei asuntee. ¹⁹ Ja incha ngji t'axihin xi nintaku xuta ninku maha. At'aha xi nintaku xuta ninku maha, kui xi ts'in nga sá yjonintee xi nkú ts'in mjehe Ntiana nga sá. Sá yjonintee at'aha incha y'a y'ahá ra xinkjín.

B'i ts'in tsakúya Pablo nk'ie nga Cristo tsayakaá ko j'áiyako ngáhaná

²⁰ Ja tsayakoo Cristo, kui nga kama ndáihí ruu ni xi batéxumaha asuntee. Kui nga, ¿á tintsuba saha ruu asuntee xi nkú ts'in tjintuhu xuta xi ts'e? ¿Á tínu'yá'én saha ruu kjuatéxuma xi tsuhu xuta? ²¹ B'a tsu éen: "Najmi tu n'ekoo niu. Najmi tu chjut'o niu. Najmi tu chjubó niu." ²² Kui ni xu'bi nintaku xuta tsitjuhu ko xuta y'éjña. Feya nii nga n'echjén. ²³ B'a maha xi kixi mankjihin maha nga b'a ts'in nchja, at'aha ts'in kjuayúhún ra xuta nga skuenkjún Ntiana ko nga ts'in n_imakjua yjoho ko nga 'yún tsjáha kjuanima yjonintehe. Tunga najmi chumi ni chjhi ra tsa basinkoná nga b'éch'oná ni xi nchjaha animaná asuntee.

3

¹ Ja j'áiyakoo Cristo ngabayoo, kui nga tinchísjaihinu ni xi tjín ndjiojmi ján má tíjnat'aha Cristo Ntiana. ² Ni xi tjeheh ra ndjiojmi ján n'enkjíntak'un, najmi ni xi ts'e asuntee. ³ At'aha ja tsayo ko tintsuba tík'unkoo Cristo nginkun Ntiana. Kui nga najmi ma chjiji yáha jun nd'ai. ⁴ Cristo xi ts'in nga tintsuboo. Nistjin nga kj'uaikúchji yjoho Cristo, kui nistjin ta chá yáha jun ko kuakúchjiu kjuachánkaha.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in chúhuún yjoná

⁵ Kui nga n'ek'iehennu ni xi tjíntujín animanuu xi tjeheh ra asuntee. Najmi tu ch'a xi chuba kjuántukohó xinkjín, ko tsa ts'in ni xi chuntí nginkun Ntiana, tsa yjonintee xi kuatéxumaha, tsa mjehe ts'in ni xi ch'on tjín, tsa kjuanchiná 'yún kjuásihin. Xi 'yún fásihin kjuanchiná, kui xi kj'ai ntia tjennki. ⁶ Tu ngat'aha nga b'a incha ts'in xuta, kui kjuaha nga incha nibánehe ra kjuakjahan Ntiana. ⁷ Ko jun b'a ta kin'o nistjin nk'ie, nk'ie nga tintsubajiun ni xu'bo.

⁸ Nd'ai ta n'e t'axiún kjuakjoon, kjuastintoo, kjua'unchoo, én chubatit'oon ko én ch'on tsuu. ⁹ Najmi tu ch'anachoho xinkiu. Xi nkú ts'in tintsuboo nistjin nk'ie, b'a joyaha tsa nku najyun chá kin'esjo. ¹⁰ Tunga xi nkú ts'in tintsuboo nd'ai, b'a joyaha tsa najyun tsetse kindyja ngáhanu. Xi nkú ts'in tjíyaha Ntiana, b'a ts'in tís'eyanuu nk'ie nga títs'in tsetsenuu ko nga tímankjin sisinnuu nkú tjihin ra ngat'a ts'e Ntiana. ¹¹ Ajihin xuta xi ja kama tsetse najmi ta chumi ni behe yá xi ntje judio tjeheh ra ko yá xi najmi ntje judio tjeheh ra, yá xi kin'ehe ni circumcision ko yá xi najmi kin'ehe, yá xi xin nibáha ko yá xi kinte tjeheh nginkun xuta, yá xi xuta musu xi kich'atse ko yá xi ndáihí yjoho. Ngayjee kui nii nkuhú bichú majín Cristo, ko Cristo tíjñajihin ngayjee.

¹² Ntiana j'áinnuu, kikj'áts'enuu ko tjoho jun. Kui nga n'e tsetse yahanu xi nkú ts'in kuintsuboo nga chasenimoo xinkiu, kas'enuu kjuanda, n_imakjua kas'eyanuu, n_imakjua n'ekoo xinkiu ko najmi tu kitsa katuma stinnuu. ¹³ N'e'yún tak'uhun xinkiu ko n'endyjat'ohoo xinkiu tsa tjín ajinnuu kjuasti. Xi nkú ts'in kits'inndyjat'anuu Nda Ntiana, b'a ta ts'in n'endyjat'ohoo xinkiu. ¹⁴ N'etjoo xinkiu, at'aha kjuatjoo xi 'yún chji saha ra nga ngayjee ni xingisoo ko nkuhú ts'in manuu.

¹⁵ Kichj'ajinnuu tu xi nkuhú yjonintehe Cristo kamahanu ko b'a ts'in s'ehenuu kjuajyu. Kjuajyuhu Cristo katsjáníyaha animanuu ko tehente tjohoon máb'achjhi Ntiana ngat'a ts'e kui niu. ¹⁶ Kat'ejñajinyjenuu éhen Cristo. N'enkjínk'un sisun xi nkú ts'in kuakúyohoo ko nga k'uai niyóhoo xinkiu. Tjohoon máb'achjhi Ntiana ajin animanuu nga sóhoo salmo ko sohon ninku ko xi nkú ts'in kuakúyanuu Espiritu nga só. ¹⁷ Ngatentee ni xi n'oo, tsa chubo ko tsa tu mí xáha ni xi n'oo, Nda Ntiana Jesu n'ekasiún tíjtin nga b'a n'oo ko tjohoon máb'achjhi Ntia Na'miná ngat'a ts'e ni xi kisakújinnuu Jesu.

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú ts'in k'úentu xuta

¹⁸ Jun xi tí'minuu chjuún, chankjún x'innuu. B'a n'oo xi nkú ts'ín tíñahá xutá xi yjanki Nda Ntíaná.

¹⁹ Jun xi tí'minuu x'in, n'etjó chjuúnnuu kō najmi tū ndjá n'ekoo.

²⁰ Jun xi tí'minuu ntí, tinú'yá'én tehentohoo xi chánuu. At'ahá kui niu xi sas'hin Nda Ntíaná.

²¹ Jun xi tí'minuu na'mi, najmi tū chubá kjahán n'ekoo ntínuu, tū xi najmi kfehe ra k'un.

²² Jun xi tí'minuu xutá musu xi kich'atse, tinú'yá'én tehentohoo xi já ntianuu maha ei asunntej. Najmi tū nk'ie nga t'basenuu b'a n'o, tsa tū xi nda kuasehenuu. Ngayjehe ní tak'un b'a n'oo at'ahá Nda Ntíaná yankjún. ²³ Tū mí xáha ni xi n'oo, ngayjehe animanuu b'a n'oo. B'a n'oo xi nkúhu tsa Nda Ntíaná tín'exát'ohoo, najmi tsa xutá. ²⁴ Yo nga sakúnuu ni xi tjíndahá Ntíaná nga tsjáha ntíhi. Cristo tín'exát'ohoo, kui xi Nda Ntíanuu. ²⁵ Xi títs'ín ni xi najmi b'a tjín, kui xi ts'ínkjáin ngajoya ngáha rá chj'íhi ni xi títs'ín. Najmi ngabi ts'ínkō Ntíaná xutá.

4

¹ Kō jun xi tí'minuu já ntia, nda kō kixi n'ekoo xutá musu xi kich'atso. At'ahá yo nga ta tíñanuu kō jun nku Nda Ntia ndjiojmi ján.

² N'ekjas'ohoon yjonuu nk'ie nga chubakoo Ntíaná. Najmi tū n'ekjentohoo yjonuu nga tjohoon máb'achj'íhi ngat'a ts'e ni nda xi tsjánuu. ³ Kō ta chubantjaini tū xi Ntíaná tsjánteni má nga k'úenijmí éhen, tū xi kuixínyahani ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie kō tís'ejña chji nd'ai ngat'ahá Cristo. At'ahá kui kjuaha kjíya'yúhunna ei. ⁴ Chubantjaini tū xi kama kuakuchj'í sisihinna éhen kō xi nkú ts'ín tjíhin nga kuinchja.

⁵ Nanká n'ekjínk'un xi nkú ts'ín kuintsujihuu xutá xi najmi s'ejihin Ntíaná. Xki nistjin xi kjuá chase sisihuu ni xi n'oo. ⁶ Tehente tsjo ts'ín chubo kō kas'ehe sin ni xi chubo. B'a ts'ín chahanu xi nkú k'úíhuun nga nkúnkú xutá.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujun

⁷ Xi nkú ts'ín tíjña ei kuitsuyayjenuu nda Tikiko, nda nts'eé xi tjona, xi kixi títs'íntjusun xáha, xi ta títs'ínxát'ahá Nda Ntíaná xi nkúhu an. ⁸ Kui xi títs'ínkjísenuu tū xi chahanu xi nkú n'e tintsujai ei kō tū xi sakú nga'yúhunnuu. ⁹ Kō títs'ínkjíka Onesimo, nda nts'eé xi tjona xi ta kixi títs'íntjusun xáha kō xi nda nankinuu maha. Incha kuitsuyanuu ngatentee ni xi tíma ei.

¹⁰ Títs'ínkjínuu kjuasuniña Aristarko, nda xi kjiya'yúnkōna nubayá ei, kō Marko xi nts'esti maha Bernabe. Ja ta tsichunuu éhen Marko. Nda n'ekjóhōon tsa kuichúsenuu yo. ¹¹ Kō títs'ínkjínuu kjuasuniña Jesu, kui ndo xi ta 'mi ya Justo. Tū kuihí já judio xu'bi xi y'anjikōna xá xi títs'ian nga t'benijmía xi nkú ts'ín batéxuma Ntíaná. Kui jóo xi tsjá nga'yúnna.

¹² Ta títs'ínkjínuu kjuasuniña Epafra, xi nda nankinuu maha. Kui xi ta títs'ínxát'ahá Cristo Jesu kō tehente ngayjehe k'un t'bankintjáinuu nga t'inchjako Ntíaná, tū xi ndjá kuinchahanu kō kama je kikjiun kō kamo xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná. ¹³ An be sisan xi nkú ts'ín Epafra kjintahá rá jun kō ta kjintahá rá xutá xi tjín nanki Laodicea kō xi tjín nanki Hierapoli.

¹⁴ Ta títs'ínkjínuu kjuasuniña Luca, nda chjinenki xi tjona, kō Dema.

¹⁵ Tjohoon kjuasuniñana já nts'eé xi tjín nanki Laodicea kō tjohoon kjuasuniñana tachjuún Ninfa kō xutá ninku xi ma njakú ni'yaha. ¹⁶ Nga ja kamanuu nga n'eyo xujun, ta n'ekjihuu nga kats'inya xutá ninku Laodicea. Kō jun ta n'eyo xujun xi nibaha Laodicea.

¹⁷ B'a t'ihuun Arkipo: "N'enkjíntak'uin nga nda n'etjusun xáha Nda Ntíaná xi kik'aihi."

¹⁸ An Pablo ntuna t'bet'áhanuu kjuasuniñana. N'ekj'áitsjon nga kjíya'yán.

Kas'enuu kjuandaha Ntíaná.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika

B'i ts'in kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbano ko Timoteo tísuniñaihi, jun xuta ninku nanki Tesalonika, xi kikj'áts'enuu Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

Kas'enuu kjuanda ko kjuaju.

B'i ts'in tít's'ínkj'átsjen Pablo xi nkú ts'in kits'ínkjáihín xuta ninku nanki Tesalonika én nda tsuhu Jesucristo

² Tehente nk'ie nga chubakoi Ntíaná chubantjáihí ko 'báihí máb'achj'íhi Ntíaná at'aha kichubó éhen. ³ Nginkun Ntia Na'miná f'átsjen tehentení xi nkú ts'in s'ejinnuu Ntíaná ko t'n'o xá xi mjehe, xi nkú ts'in tjonuu ko t'bisinkoo xinkiu, ko xi nkú ts'in t'n'echjúkjoo kjuanima xi t'bitjajúun nga t'chuyóhoo nga k'juaf' ngáha Nda Ntíaná Jesucristo.

⁴ Jun já nts'e, t'johó Ntíaná jun ko yai nga j'áinnuu. ⁵ At'aha nk'ie nga kik'ienjímí én nda tsuhu Jesucristo ajinnuu, najmi tu suba én kichubai. Kis'ejña chji ní nga'yúhun Ntíaná. Espirituhu Ntíaná kits'ínxá ko ndahachí najmi jo jan kamaní nga kichubai. Yo xi nkú n'e tintsúbai ajinnuu nga ngandanuu ni xi kin'ei.

⁶ Nk'ie nga kichasení ta kichasoohó Nda Ntíaná, b'a ts'in tsinchiyó xi nkú ts'in kuintsuboo. At'aha nk'ie nga ja kin'ekjóhooon éhen Ntíaná, ta kisakúnuu nkjin t'k'já kjuanima, tunga Espirituhu ní Ntíaná kits'jánuu kjuatsjo. ⁷ B'a ts'in y'ejña chjihí ruu ngatentee xuta xi s'ejihín Ntíaná xi tjin nga ngúsuhun ante Macedonia ko ante Akaya xi nkú ts'in tsjenk'iaá Nda Ntíaná.

⁸ At'aha jun tjun kichjubó éhen Ntíaná ko t'findju éen najmi tu suba ante Macedonia ko ante Akaya. Tu má níhi tíya xi nkú ts'in t's'ejinnuu Ntíaná. Kui nga najmi ta machjéhen rá tsa nkú kuixín sahaní jin. ⁹ At'aha xuta t'íncha nchjanijmíyaha xi nkú ts'in jun kin'ekj'áinní nk'ie nga tsichuseihí, ko xi nkú ts'in kin'ekj'í t'axiún ntia xi ntsja xuta ts'inn'daha nga kin'ekjóhooon Ntíaná. Nd'ai yjankiu Ntia xi t'j'ña t'k'uun. Kjuaxi nga kui xi Ntíaná. ¹⁰ Nd'ai t'chuyóhoo Ntíhi Ntíaná xi nibá ngáha ndj'ojmi ján. Kui xi Jesu xi Ntíaná kits'ínkj'áíya ngáha rá ngabayoo ko xi ts'í'ínk'ankiná n'istjin nga nibánehe kjuakjahan Ntíaná asuntee.

2

B'i ts'in tít's'ínkj'átsjen Pablo xi nkú ts'in kits'ínxá ajihín xuta ninku nanki Tesalonika

¹ At'aha ja yo jun, já nts'e, nk'ie nga najmi xá tiya kama nk'ie nga tsichii ajinnuu. ² Yo nga un kikiení ko ch'on kamat'ain nanki Filipo kintehe ni nga tsichii ajinnuu. Tungá Ntíanáhá kits'já nga'yúnni, kui nga ndjá kin'esjehení yjoní nga y'enijmí én nda tsuhu Ntíaná ajinnuu. B'a kin'ei ndaha tsa nkjin maha xi ngji kontrani.

³ Najmi ni xi ngasten ko tsa ni xi ch'onk'un nibáha rá ni xi b'enijmí ko ta ndaha najmi ch'anachaihi xuta. ⁴ Nda ní tsasení Ntíaná ko kin'ekjas'enni nga k'úénijmí én nda tsuhu, ko b'a n'e t'chubai. Najmi xuta t'í'báihí kjuatsjo. Ntia níná t'í'báihí kjuatsjo, kui xi be xi nkú ts'in t'jintuyáni.

⁵ Xi nkú n'e ja yo, najmi kichuba un uin ko ta ndaha najmi kich'anachaihi, tsa tu xi b'a ts'in kjuaihiní toon. Ntíaná be nga b'a tjin ni xi t'ixian. ⁶ Najmi tsinchisjái tsa kjuachánka sakúni ajinnuu ko ta ndaha ajihín xuta xingisoo, ⁷ ndaha tsa jin xi já postruhu Cristo kama kai tsinchihí ni xi machjénni. Kichase sisihín. B'a kin'ei xi nkú ts'in nku tachjuún xi basehe ntíhi.

⁸ Yún nkjún tjoní jun, kui nga santaha najmi tu nku én nda tsuhu Ntíaná kin'ekjas'ehen ri. Tsa ni xi kuayántjaihi ri kai, tsayantjáihi ri. 'Yún nkjún kisasíni jun.

⁹ ¿A f'áitsjennuu, já nts'e, xi nkú ts'ín kin'exái ko kiyai kjuanima ajinnuu? Nistjin nistjen kin'exái tu xi najmi ch'á kamahani nk'ie nga y'enijmíhi én nda tsuhu Ntiana.

¹⁰ Jun ko Ntiana be xi nkú ts'ín je ko naxu tintsubai ajinnuu jun xi s'ejinnuu Ntiana, ko nga najmi tjín xi kjanineni tsa mí nihi. ¹¹ Yo xi nkú ts'ín kichihín nga nkúnkú jun, xi nkú ts'ín kuhun xi tí'mi na'mi ntíhi. ¹² Kik'ai niyáhi ko kik'ai nga'yíhi. Kik'inyaihi nga kuintsuboo xi nkú ts'ín tjihín nga k'úentu xuta xi ts'e Ntiana. At'aha jun j'ajinnuu Ntiana nga kuitjás'enjiun nga Ntiana kuatéxumanuu ko nga sakúnuu kjuachánkaha.

¹³ Kui kjuaha nga najmi n'ekj'áiyai nga tehente 'bahi máb'achjhi Ntiana, at'aha kichjubó éhen Ntiana xi kik'ienijmí. Najmi kin'ekjóhoon xi nkúhu tsa éhen xuta. Kjuaxi kjáhiín nga kui xi éhen Ntiana ko títs'ínxájinuu nd'ai jun xi s'ejinnuu Ntiana. ¹⁴ Jun já nts'e, b'a ta kamat'on xi nkú kamat'ain xuta ninkuhú Ntiana xi tjín ante Judea xi ta s'ejihín Cristo Jesu. Un kikienuu aya ntsja xuta nankinuu xi nkú ts'ín ta un kiekehe xuta ninku xu'bo aya ntsja xuta judio xinkjín.

¹⁵ Kui xi ta incha kits'ínk'ien Nda Ntiana Jesu ko já profeta, ko jin incha kikatjennkini. Najmi maha incha ts'ín ni xi sasíhín Ntiana ko fi kontraha ngatentee xuta. ¹⁶ B'éch'oní nga b'enijmíhi xuta xi najmi ntje judio tjeheñ ra én xi ts'ínk'ankihí xuta. Tehente títs'intsené jé yjohó nga b'a tíncha ts'ín, tunga nd'ai ja j'aik'úhun xuta xu'bo kjuakjahan Ntiana.

B'i ts'ín kitsúya Pablo nk'ie nga ta mjehé ngáha ra ngjuaisehe xuta ninku Tesalonika

¹⁷ Jun já nts'e, kama mje nkjúnni ko tu ni xí tsinchisjái niyá ní nga kuankíinse ngáha ri nk'ie nga ja j'a chuba nistjin nga tsankin t'axiín má nga tintsuboo, ndaha tsa najmi ngji t'axíhín xinkjín animaná. ¹⁸ Kui nga kama mjeheni nga kuankíinse ngáha ri. An Pablo nku jo niyá kama mjena nga kfínse ngáhanuu kai, tunga ndanindoo hó y'échjani. ¹⁹ At'aha, ¿mí nihi xi tichuyáhi ko mí nihi xi kama kjuatsjoni ko mí nihi xi kama chánka n'esjekohoni yjoni nginkun Nda Ntiana Jesucristo nk'ie nga kj'uaí ngáha? ¿A najmi juhún? ²⁰ Kjuaxi nga jun xi kjuachánkani ko kjuatsjoni.

3

B'i ts'ín kitsúya Pablo mí kjuaha nga y'éxáha Timoteo

¹ Kui b'a maha nk'ie nga najmi ta kama 'yún sahani, tu xi b'a ts'ín chahani ni xi tímat'on y'endai nga kuintsuba subai nanki Atena ² ko kin'ekjii nda nts'eé Timoteo, nga kui xi ngjuaisenuu. Kui xi ta títs'ínxát'aha Ntiana nga t'ib'énijmí én nda tsuhu Cristo. Kin'ekjii tu xi tsjá nga'yúhunuu nga kuasinkohonuu ko ndjá kuintchajiun xi s'ejinná. ³ Najmi mjeni tsa tjín xi tjín ajinnuu kfehe k'un tu ngat'aha ni xi tíf'ajin. Ja yo nga tjihín nga b'a kamat'aán.

⁴ At'aha nk'ie nga tintsuba sai ajinnuu, tsixinya títjuihín nga sakúná kju'a'un, xi nkú nga ja kama ko yo. ⁵ Kui kjuaha tu xí kis'entahána. Kui nga kits'ínkjisehenuu Timoteo tu xi skuehena tsa tu b'a ts'ín ndjáhá s'ejin sanuu. Najmi mjena tsa ndanindoo kjút'ayák'unuu, tsa b'a ts'ínndyjaha xá xi kin'ei ajinnuu.

⁶ Ja kik'óya ngáha Timoteo nga ngjisenuu. Én nda tsu j'aikoni. B'a títsu nga tu nkú b'ahá ts'ín s'ejinnuu Ntiana ko nga tu b'a ts'ín tjihínnuu kjuatjo. Kitsúyani nga tsjo ma tehentenuu nga f'áitsjennuu jin ko nga tu xí mjehénuu chá ngáhani xi nkú ta ts'ín jin 'yún mjeni nga chahi jun.

⁷ Kui kjuaha, já nts'e, ajihín kjuanusin xi tjínni ko kju'a'un xi t'beni, tísakú nga'yúnni nga tínu'yái nga tu nku b'ahá ts'ín ndjá s'ejinnuu Ntiana. ⁸ Títsjá nga'yúnni nga yai nga ndjá tinchajiun Nda Ntiana. ⁹ Najmi tísakújinní én xi nkú ts'ín k'uaihi ri máb'achjhi Ntiana at'aha ndjá tinchajihun Nda Ntiana ko tí'baini kjuatsjo nginkun Ntiana. ¹⁰ Nistjin nistjen 'yún nkjún binchihí Ntiana tu xi katsjánteheni nga chase'a ngáhaná xinkjá ko nga n'endjuút'ai ni xi s'ejinnuu, tsa tu aha tjín ni xi ndyjat'a sa.

¹¹ Katsjáníyani Ntia Na'miná ko Nda Ntiana Jesu tu xi kama kuankíhinse ngáha ri. ¹² Ko 'yún katsjá sanuu kjuatjo Nda Ntiana tu xi b'i ngján n'etjohonu xinkiu ko xuta xingisoo

xi nkú ts'ín tjoní jun. ¹³ Katsjá nga'yúhun animanuu tu xi najmi chumi ni sakújihinnuu kó je s'eyahanuu nginkun Ntia Na'miná nistjin nga kj'uaíko Nda Ntíaná Jesu ngayjee xuta xi kikj'ats'e.

4

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjihin nga kuintsubaá nginkun Ntíaná

¹ Nd'ai já nts'e, ngajoho Nda Ntíaná Jesu t'binchihí kó t'bai niyáihí nga n'ehenu xi nkú ts'ín kisakúyanuu kó xi nkú t'n'o tu nkú b'ahá n'e so. At'aha ja y'ejña chjihí xi nkú ts'ín tjihin nga kuintsuboo kó nga k'uohoo kjuatsjo Ntíaná. ² Yo kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihín, kui kjuatéxumaha xi y'ejña Nda Ntíaná Jesu.

³ Ni xi mjehe Ntíaná, mjehe nga xuta je kamo nginkun. N'e t'axíhuun yjonuu nga chuba súntukonú xinkiu. ⁴ Nga nkúnkú xi tjin ajinnuu katumankjihín xi nkú ts'ín je kó kixi ts'ínchjén yjonintehe. ⁵ Najmi tu nku ni xi fásihín yjonintenuu n'esihuun, xi nkú nga ts'ín xuta xi tjin asuntee xi najmi be Ntíaná.

⁶ Ndaha nku najmi tu ch'a xi kuankikjuaha nda nts'e kó tsa k'uanachaha. Xi nkú ts'ín kik'inyaihi kó y'ejña chjihí, Ntíaná ts'ínnijehé ra xuta xi ts'ín kui ni. ⁷ At'aha najmi j'áinná Ntíaná tsa tu xi ni xi chuntí kuintsubajihinná. J'ájin níná tu xi ni xi je kuintsubajihinná nginkun. ⁸ Kui b'a maha, xi ts'ín t'axíhin kjuatéxuma xu'bi, kui xi najmi kuatéxumaha xuta títs'ín t'axín. Kjuatéxumaha ní Ntíaná xi kitsjánuu Espiritu Santo títs'ín t'axín.

⁹ Ngat'a ts'e kjuatjo xi tijnajinná ñá xi nts'eé mahaná, najmi machjén tsa k'uet'á xujunnuu. At'aha Ntíaná ja tsakúyanuu nga b'i ngján tjihin nga n'etj'ó xinkiu. ¹⁰ B'a ts'ín kjáihín t'n'etj'ó ngayjee já nts'eé xi tjin nga ngúsuhun ante Macedonia. Tunga jin t'binchihí, já nts'e, nga 'yún nkjún kas'e sanuu kjuatjo. ¹¹ Tinchísjo nga kas'enuu kuajyu nga tintsuboo, kó n'oo ni xi ts'ajun, kó ntsoo n'exákohonu. B'a n'o xi nkú tsixín nga n'oo, ¹² tu xi nda ts'ín kuinimahanu ajihín xuta xi najmi s'ejihín Ntíaná kó tu xi najmi chumi nihi xi ndyjat'ahanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín kj'uaíkj'áná Nda Ntíaná Jesu

¹³ Jun já nts'e, mjeni nga choo ni xi kamaha xuta xi ja k'ien, tu xi najmi k'úé babaha ra yjonuu xi nkú ts'ín 'be babaha xuta xingisoo, xuta xi najmi chumi nihi xi tikuyáha. ¹⁴ Xi nkú ts'ín s'ejinná nga k'ien Jesu kó j'áiya ngáha ra ngabayoo, b'a ta ts'ín s'ejinná nga Ntíaná ts'íinkj'áiyako ngáha ra Jesu xuta k'ien, kui xuta xi kis'ejihín Jesu.

¹⁵ Éhen Nda Ntíaná ni xi t'ixínyai nga ñá xi tintsubaá nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná najmi kuitjá títjuhuún xuta xi ja k'ien. ¹⁶ At'aha nk'a ján nibaha Nda Ntíaná. Kuinú'yá nku nta xi k'uéxá ngajoho Ntíaná, kui xi ntaha ntítsje k'aku, kó kjuane tjioho Ntíaná. Tjun xuta xi kis'ejihín Cristo kintehe ni nga kuayá kj'uaíyaha ngabayoo. ¹⁷ Kó askahan ñá xi tintsuba tik'un saá kui nistjiun n'ekjínjikoná xuta xu'bo ajin nintiu xi má nga n'ekjáihín Nda Ntíaná nk'a ján. Yohó ni ma kuintsubaka síhaán Nda Ntíaná. ¹⁸ Kui én xu'bi tjen nga'yúnkoho ruu xinkiu.

5

B'i ts'ín kitsúya Pablo xi nkú chun nk'ie nga kj'uaí Nda Ntíaná

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nistjin xi nibá kó nkjé kuitjusun niu, najmi machjéhen tsa k'uet'á xujunnuu. ² At'aha jun ja ya sisiun nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná, kj'uaí nistjin nga najmi ch'a xi tikuyáha, xi nkú ts'ín f'ai nku nda ndyjé nga jyuun. ³ Nk'ie nga: "Tjinná kjuajyu nd'ai kó ja nda n'e tintsubaá", kuitsu xuta, nk'ie tjen'yún nibanehé ra ni xi ts'ínkjehe xi nkú ts'ín nibanehe chjintí nku tachjuún xi ja tsíhín ntí. Najmi s'e má kuanka 'ma xuta kui nistjin xu'bo.

⁴ Tunga máha jun, já nts'e, najmi má jyuun tintsuboo, tsa tu ndyjahánuu nga kj'uaí nistjin xu'bo xi nkú joyaha nku nda ndyjé. ⁵ Ngatentoo tintsuboo má ndzjeen kó má

nistjiun. Najmi má nistjen kō tsa má jyuun ts'ená. ⁶ Kui nga najmi tū sufehená xi nkúhu xuta xingisoō. Tintsuba tík'un nínáá kō chaseéhe ni xi n'eé.

⁷ At'aha xi fantufé, nga jyuun fantufé, kō xi ma ch'i, nga jyuun ma ch'i. ⁸ Tunga ñá xi má ndzjeen ts'ená tjihin nga n'enkjín sisihín tak'aán kō k'úendaá yjoná xi nkú joyaha já jun xi kjaán. N'e s'ejían Ntíaná, kas'ená kjuatjo, kō chuyahaá nga k'uankiá. B'a ts'in chjúhun raá yjoná xi nkú ts'in kuhun yjohō já jun xi kján.

⁹ At'aha najmi b'a ts'in y'enda Ntíaná tsa ñá sakúná kjuakjahan. Y'éjña ní nga Nda Ntíaná Jesucristo ts'ínk'ankiná. ¹⁰ Kui xi k'ienntjáíhiná tū xi kuintsuba tík'unkehoná, ndaha tsa ja tsayaá kō ndaha tsa tintsuba tík'un saá ei asunnteí. ¹¹ Kui b'a maha, b'i ngján tjen nga'yúhunruú xinkiu kō tisinkoo tū xi ndjá kuinchunjíhinu xi s'ejinná. B'a n'oo xi nkú nga tín'o santaha nistjin nd'ai.

B'i ts'in tsakúya Pablo ni xi incha ts'ín xuta ninku

¹² Jun já nts'e, tbinchihí nga katumankjinnuu nga Nda Ntíaná títs'inxát'aha já xi t'incha ts'inxájjinnuu, já xi yja títjunnuu kō títs'ánijánuu. ¹³ 'Yún chankjún kō n'etjó jóo tū ngat'aha xá xi t'incha ts'in. Kō b'i ngján kas'enuu kjuajyu nga tintsubakoo xinkiu.

¹⁴ Jun já nts'e, ta tbinchihí ni xu'bi. Tjen niyóhoo xi najmi mjehe ts'ínxá. Tjen nga'yúhun xi tífehe k'un. Tisinkoo xi najmi ndjá t'inchajin xi s'ejinná. N'e'yún tak'uhun ngatentee xuta. ¹⁵ Tsa tjin ajinnuu xi ch'on kin'ehe, chasoo nga najmi tū ts'ín ngajoya ngáha ni xi kin'ehe. B'i ngján nda n'e tehentohoo xinkiu kō ngayjee xuta xingisoō.

¹⁶ Tehente tsjo kat'enuu. ¹⁷ Tū nkú chubakonú Ntíaná. ¹⁸ Tū mí nihí ni xi kamat'on, tjohoon máb'achihí Ntíaná. At'aha kui niu xi mjehe Ntíaná nga n'oo jun xi s'ejinnuu Cristo Jesu.

¹⁹ Najmi tū n'ek'ienyo nd'í xi títs'ínkat'ai Espirituhu Ntíaná ajinnuu. ²⁰ Najmi tū tohón manuu xi nchja én xi tsjá Ntíaná. ²¹ Chasohoo ngayjee tū mí nihí ni nga tinchísjaijiun ni xi nda kō kui xi n'oo. ²² T'ech'óhoo yjonuu ngayje tíkjá ni xi najmi nda.

²³ Ntíaná xi tsjáná kjuajyu, kui xi kats'ín jeyjenuu nginkun kō kakunuu, tū xi ndahachí najmi s'ehe jé ajin kjuankjintak'unuu kō tsa ajin animanuu kō tsa ajin yjonintenuu nistjin nga kj'uai ngáha Nda Ntíaná Jesucristo. ²⁴ Ntíaná xi kixi ts'íntjusun ni xi nchja, kui xi j'ájjinnuu kō ts'íntjusun ni.

B'i ts'in kits'ínkje Pablo xujuin

²⁵ Jun já nts'e, nk'ie nga chubakoo Ntíaná, chubantjái.

²⁶ Ngajoni súniahá ruu ngatentee já nts'eé.

²⁷ Ngajohō Nda Ntíaná tbankihinnuu nga kan'eya xujuin nginkun ngatentee já nts'eé.

²⁸ Kas'enuu kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihí nda postru Pablo xuta ninku Tesalonika

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo xuta ninku xi tjin nanki Tesalonika

¹ An Pablo, Silbanō ko Timoteō tísuniñahi, jun xuta ninku xi tintsuḅoo nanki Tesalonika, xi kikj'áts'enūu Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

² Kas'enūu kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'ín kitsúya Pablo ni xi kamat'ain xuta nk'ie nga kj'uaí ngáha Jesucristo

³ Jun já nts'e, jin tjiñin nga tehente k'uaihi máb'achíhi Ntíaná nga ja kichjubó éhen. Kixi tjiñin nga b'a n'ei, at'aha 'yún tís'ejin sanūu éhen Ntíaná ko at'aha b'i ngján 'yún tín'etjō so xinkiu. ⁴ Kui nga tsjo mahani jun ajihin xuta ninku xingisoo xi Ntíaná ta ts'e. Tíbxínyaí xi nkú ts'ín tín'e chúkjuo ni xi tímát'on ko xi nkú ts'ín tín'e s'ejin Ntíaná, ndaha tsa tín'e unchanūu ko nkjin tíkja kjuanima tísakúnūu. ⁵ Kui ni xu'bi xi bakúchji nga kixi basehe Ntíaná mí nihi xi nda ko tsa xi najmi nda tít's'ín xuta. Tíbx'axkinūu nga jun xi tsuhunūu má batéxuma. Kui kjuaha nga un tibeheñūu.

⁶ Kixi ts'ín Ntíaná nga tsjáha kju'a'un xuta xi tít's'ínkj'ajinnūu kju'a'un ⁷ ko nga tsjánūu jun xi tín'ekj'ajinnūu kju'a'un nga n'ekj'áiyakoní. B'a kama nistjin nga kj'uaí kúchji yjoho Nda Ntíaná Jesu, nk'ie nga nibajenko nk'a ján ntítsjehe xi tjiñin nga'yún nga tjenjin ts'ínin nd'í. ⁸ Kj'uaí ts'ínk'íechji xi najmi be Ntíaná ko xi najmi kint'é'éhen én nda tsuhu Nda Ntíaná Jesu.

⁹ Kui xutaha xi ts'ínkjáihin kjuanima nga ndyja sín. N'ekj'í t'axín nginkun Nda Ntíaná. Najmi skuē kjuachánkaha ko nga'yúhun. ¹⁰ B'a kama kui nistjin nk'ie nga ja kj'uaí ts'ínkjáihin Nda Ntíaná kjuachánkaha ajihin xuta xi ts'e, ko ngayjee xuta xi kis'ejihin tsjo kamaha nga skuē. Ta choo at'aha kin'e s'ejin éhen Ntíaná xi tsixínyaí ajinnūu.

¹¹ Kui kjuaha, nk'ie nga chubakohoni Ntíaná tehente chubantjáhi ri, tu xi k'uaí kihinūu Ntíaná nga jun xi tsuhunūu nga kamankukoo xuta xi j'ájin. Binchihi Ntíaná nga kats'íntjusunko nga'yúhun ngayje tíkja ni xi nda mjenuu nga n'oo ko ngayjee xá xi tín'o tu ngat'aha nga s'ejinnūu. ¹² Nk'ie nga b'a kama, sakúhu kjuachánka Nda Ntíaná Jesu ajinnūu ko jun ta sakúnūu kjuachánka ngat'aha Nda Ntíaná, xi nkú ts'ín tjeñen ra kjuandaha Ntíaná ko kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo.

2

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni ch'onk'un xi kama kintehe ni nga kj'uaí kúchji yjoho Jesucristo

¹ Jun já nts'e, ngat'a ts'e nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná Jesucristo ko nga kama ñjakúkaá, jin tbinchihi ² nga najmi tu kitsa n'ek'óntjaiyo xi nkú ts'ín n'enkjíntak'un. Najmi tu fantaha ruu yjonūu tsa kuínú'yó én nga ja kuichu nistjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná, ndaha tsa tjin xi b'a kuitsu nga Espirituhu Ntíaná tít's'ínkinchjaha ko tsa b'a kuitsu nga éhen Ntíaná tít'énijmí, ko ndaha tsa n'ekj'óhōon nku xujun xi nkúhu tsa jin kin'e nibái.

³ Ndahachí najmi tu 'bainto tsa tjin xi k'uanachanūu. At'aha kintehe ni nga kuichú kui nistjin, tjun incha ts'ín t'axín xuta Ntíaná ko kuakúchji yjoho nda xi ngatitsuun ts'ehe, xi ngak'ien tjeñen ra. ⁴ Kui xi ts'ín chánka yjoho ko ngjuai kontraha ngayjee ni xi tsu xuta nga Ntia ko ngayjee ni xi benjúun xuta. Santaha ante nkjúhun ninkuhu Ntíaná k'úéñña nga ntia ts'ín ma suba yjoho.

⁵ ¿A najmi ta f'áítsjehéñūu, nk'ie nga tsáteññajinnūu kixinyanūu ni xu'bi? ⁶ Ko ja yo nd'ai mí nihi xi tít'échjaha nda xi ngatitsuun ts'ehe, tu xi kuakúchjihi yjoho nga kuichú nistjihin. ⁷ At'aha ja tít's'ínxá nd'ai nga'yúhun ngatitsuun xi tijn'a'moo. Tu ni xi ndyjahá sa, ndyja nga chjúxin xi tít'échjaha nd'ai. ⁸ Nk'iehé kuakúchji yjoho nda ch'onk'uun. Tungá ntjo ts'áhá Nda Ntíaná Jesu ts'ín nganakohō ra ko nd'íhi sénnistjihin ts'ínkjekoo nk'ie nga kj'uaí.

⁹ Ndanindoo ts'íinxájihin nda ch'onk'uun nk'ie nga kj'uaí. Chánka nga'yún xi kj'uaíko. Ts'ín ni xi kuakúchji nga'yúhun ko kjuankjún tsank'á ts'ín. ¹⁰ Ts'ínchjén ngayje t'kja ni xi najmi nda nga k'uanachaha xuta xi t'jihin nga ndyja. Kui xutaha xi kits'ín t'axín én xi naxu, én xi kama ts'ínk'ankihí kai. ¹¹ Kui kjuaha nga Ntíaná ts'ín nibáha ra xuta xu'bo nku nga'yún xi k'uanachaha nga s'ejihin én tsank'óo. ¹² B'a ts'ín n'enijéhe ra ngatentee xi najmi kis'ejihin én xi naxu, xi tu sahá kama tsjohó ni xi najmi naxu nginkun Ntíaná.

B'i ts'ín kinchja Pablo nga ndjá kuinchajin xuta Tesalonika ni xi ts'e Ntíaná

¹³ Tunga máha jin, tehente t'jihin nga k'uaihi máb'achjihí Ntíaná at'aha kichjubó éhen. 'Yún tjohó Nda Ntíaná jun, já nts'eé. At'aha santaha nkúhu nga tuts'ihin ni j'ájinuu Ntíaná tu xi n'ek'ankihínuu ngat'aha Espirituhu Ntíaná xi t'its'ín jenuu nginkun ko ngat'aha én naxu xi kis'ejinnuu. ¹⁴ Kui kjuaha kinchjahanuu Ntíaná nga kits'ínkint'énuu én nda tsu xi y'enijmí ajinnuu, tu xi b'a ts'ín sakúhunuu kjuachánkaha Nda Ntíaná Jesucristo.

¹⁵ Kui b'a maha, já nts'e, ndjá tinchahanu ko n'etjusun ni xi tsinchiyó nga kin'ekjas'eihin, ni xi tsixinyaihi ko xi y'ét'a xujuihin. ¹⁶ Tjohó ná Ntia Na'miná ko tsjá nga'yúnná ko tsjáná nga chuyahaá ni xi nda, at'aha chánka kjuandaha. Nda Ntíaná Jesucristo ko Ntia Na'miná ¹⁷ katsjá nga'yúhun animanuu ko kats'ín nga ni xi nda n'oo ko chubo.

3

B'i ts'ín tsanki Pablo nga chubako Ntíaná

¹ Ni xi xín yanuu, já nts'e, chubantjái ni nk'ie nga chubakoo Ntíaná. Tinchúhuu nga kitsa katjitse ko nda ts'ín kan'ekjálhin éhen Nda Ntíaná tu má xi t'jehén ni. B'a katuma xi nkú nga kama ajinnuu. ² Ko tinchintjaini tu xi Ntíaná kjéxihinni ajihin já xi kits'ínkatsún kjuankjintak'uhun ko ch'onk'un xi t'jín. At'aha najmi ngayjee xuta s'ejihin Ntíaná.

³ Tunga ts'íntjusuhún Nda Ntíaná ni xi nchja. Kui xi ndjá ts'ínkinchánuu ko kúnnuu ajihin ni ch'onk'un xi t'jín. ⁴ Xihí nkuhú Nda Ntíaná s'ejinná behe tak'uin nga t'n'etjusun ko nga tu nku n'etjusunú kjuatéxuma xi kin'ekjas'eihin. ⁵ Nda Ntíaná katsjániyáha animanuu nga n'e mjo xi nkú ts'ín mjehe ná Ntíaná ko nga n'e chúkjuo ni xi t'bitjáiún xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuo Cristo.

B'i ts'ín tsakuya Pablo nk'ie nga ts'íinxá xuta ninku Tesalonika

⁶ Jun já nts'e, ngajohó Nda Ntíaná Jesucristo b'a t'ímiihi nga n'e t'axíhuun yjonuu ngatentee já nts'eé xi t'jintu ts'e, xi najmi t'íncha ts'ín xi nkú ts'ín t'jña én xi tsakuyáihí ko kin'ekjóhon. ⁷ At'aha jun ja yo xi nkú ts'ín t'jihin nga kuintsuboo nga chase chubayani. Najmi tintsuba ts'eí ajinnuu.

⁸ Ndaha nku najmi chuba kichinei nichinehe tsa najmi y'echjihí. Nistjin nistjen ní kin'exái ko kiyai kjuanima tu xi ndaha nku xi t'jín ajinnuu najmi jin y'enéhe ri yoni. ⁹ Kjuaxi nga kama tsinchihí ni xi kamachjénni kai, at'aha t'jinni kixi nga b'a n'ei. Tunga tu sa ní kin'exái nga y'ejña chubayaihi xuta, tu xi b'a ta n'ehenu xi nkú nga kin'ei. ¹⁰ At'aha nk'ie nga tintsubaí ajinnuu, kik'aihi kjuatéxuma xu'bi: "Tsa t'jín xi najmi mjehe ts'íinxá, ta najmi kakjine ma."

¹¹ At'aha t'ínu'yái én nga t'jín ajinnuu xi t'jima ts'e, xi najmi chumi nihi xi t'íncha ts'ín, nga tu sahá chuba t'íncha tsungjihín yjohó má najmi kui t'jehen ra. ¹² Ngajohó Nda Ntíaná Jesucristo b'a t'ímiihi ko t'binchihí xuta xu'bo nga tu sahá jyukji kats'ínxá. B'a ts'ín sakúhu ra ni xi machjéhen.

¹³ Ko jun já nts'e, najmi tu n'ekjentohó yjonuu nga n'oo ni xi nda. ¹⁴ Tsa t'jín xi najmi ts'ínsihín én xi t'ib'et'ai xujuin, chase sisiun yá xi b'a ts'ín ko najmi ta makohonu, tu xi katuma subaha ra. ¹⁵ Tunga najmi tu chasehé ruu xi nkúhu tsa kui xi xuta kontrannuu. Tjenniyá níhuu at'aha nda nts'o maha.

B'i ts'ín kits'ínkje Pablo xujuin

¹⁶ Nda Ntiana xi tsjana kjuajyu, kui xi katsja tehentenuu kjuajyu ajihin ni xi kuitjajiun. Nda Ntiana kat'ejñajinnuu ngatento.

¹⁷ An Pablo ntuna tib'et'ahanuu kjuasuniñana. Kui xi bakuchji ngayjee xujun xi ts'inkjihu xuta. B'a ts'in b'et'a.

¹⁸ Ngatento kas'enuu kjuandaha Nda Ntiana Jesucristo.

Xujun xi tjun kits'ínkjihí nda postru Pablo Timoteo

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo xi nkú ts'ín y'éjña Ntíaná xi ts'ínk'ankiná ko Jesucristo xi tichuyáhaá. ² Tifaniñaha Timoteo, ji xi ntína at'aha nkuhú xi s'ejinná.

Katsjáhi kjuanda ko kjuajyu Ntia Na'miná ko Nda Ntíaná Cristo Jesu ko nda katasehi.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo ni xi tjihin nga ts'ínko já maestru xi tsank'á

³ Xi nkú ts'ín tsankihi nk'ie nga ngjia ante Macedonia, tinchin nanki Efeso kixihin ko t'ech'óhí xuta xi najmi b'a tjín ni xi t'ibakúya, ⁴ at'aha échá xi nchja xuta ko xi nkú ts'ín nibatuts'ihin ra ntje cháha tít'sinsihin. At'aha yo nibáha ra nga b'ésiko xinkjín xuta. Najmi basinkoná nga n'ée xá xi kitsjáná Ntíaná. Nga ní s'ejinná, kui ní nihi xi basinkoná.

⁵ Mjena nga s'e kjuatjo, kui kjuaha nga tsankihi ra nga k'úéch'oho ri xuta xu'bo. At'aha nk'ie nga je animaha xuta ko je s'eya kjuankjintak'uhun ko ngayjehe k'un ts'ín s'ejin Ntíaná, yo ní nibáha ra kjuatjo. ⁶ Tjín xi ja ngji t'axihin ni xu'bi. Kindyjajihin niyo ko tsichujnejin én xi najmi tjihin sin. ⁷ Já maestruhu kjuatéxumaha Ntíaná mjehe ts'ín ma yjoho, ndaha tsa najmi mankjihin ni xi nchja ko chuba b'ahá tsu nga b'a tjín ni xi bakúya.

⁸ Yaá nga nda kjuatéxumaha Ntíaná tsa sakúya xi nkú ts'ín tjihin nga sakúya. ⁹ At'aha yaá nga najmi xuta xi ma naxu nginkun Ntíaná tijnanehe kjuatéxumoo. Xi najmi nt'één ní tijnanehe kjuatéxumoo, xi najmi benkjún Ntíaná ko ts'ín ngatitsun, xi najmi ts'ín ni xi naxu tjín ko najmi benkjún ni xi ts'e Ntíaná, xi ts'ínk'ien na'mihí ko ts'ínk'ien naaha ko ts'ínk'ien animá, ¹⁰ xi chuba fantukohó xinkjín, xi na, xi batéña xuta musu, xi nchja én tsank'á, xi najmi ts'intjusun ni xi ts'ínkie Ntíaná nga ts'ín, ko xi ts'ín tu mí nihí ni xi fi kontraha ni nda xi bakuyáa. ¹¹ At'aha ni nda xi bakuyáa, yo nibáha ra én nda tsu chánkaha Ntíaná xi n'etsjoho. Ko an kik'aina nga k'uenjmiá kui én nda tsuu.

B'i ts'ín títjáha Pablo máb'achjihí Cristo at'aha kui kits'ín maha nku nda postru

¹² Tsjaha máb'achjihí Nda Ntíaná Jesucristo xi tsjá nga'yúnna, at'aha tsasejnuna nga kamana ts'ian xáha, ¹³ ndaha tsa ch'on ts'ín kinchjané nistjin nk'ie ko kitsjennkí unkie xuta xi ts'e ko én ch'on tsu kixihin. Tunga kama nimáha ra an at'aha najmi be ni xi kits'ian ko najmi kjee kui s'ejinna. ¹⁴ Yún nda kits'ínkona Nda Ntíaná ko kitsjana nga kui s'ejinna ko kitsjana kjuatjo xi kui nibáha ra.

¹⁵ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi ko ngayjee xuta tjihin nga ts'ín s'ejin, nga Cristo Jesu j'ai asuntej tu xi j'ai ts'ínk'ankihi xuta ngatitsun, b'aha ra an xi 'yún tjinna jé. ¹⁶ Tunga kuihí kjuaha kama nimáha ra an Ntíaná, tu xi nk'ie nga cháhana an xi 'yún tjinna jé, kuakúchjihí Jesucristo ngayjee kjuatsentaha. B'a ts'ín kis'ejña chubayaha ra an xuta xi askahan s'ejihin Jesucristo ko sakúhu nga k'úentu tik'un sín. ¹⁷ Kui b'a maha, ikayankjún ko kats'ínkie yjoho xuta nga tjihin kjuachánka santaha tu nkjéhé ni Ntíaná xi Nda rej xi batéxuma sín, xi najmi maha 'me, xi najmi ma chji, xi nku tutu Ntíaná maha! B'a katuma.

¹⁸ Ji Timoteo, xi nkúhu tsa ntína ji, ja kuaxinyaha ni xi n'ei. Én xi kitsjáhi já xi kinchja én xi kitsjáha Ntíaná nibáha ra kui ni. En xi incha kitsú kuasinkohi nga nda kuitjusun xá xi t'n'ei. ¹⁹ Ndjá tisinjnain ni xi s'ejinná ko je kas'eya kjuankjintak'uhin. At'aha tjín xi ja kits'ín t'axin ni xu'bi ko b'a ts'ín kits'ínndyjajihin ra yjoho. Najmi ta s'ejihin ra Ntíaná. ²⁰ B'a kamat'ain nda Himeneo ko nda Alejandro. Kui jóo xi ja kits'ínkjas'en aya ntsja ndanindoo tu xi katehe nga tjihin nga skuenkjún Ntíaná nga kuinchja.

2

B'i ts'ín tsakúya Pablo ni xi n'e aya ninku

¹ Títjun t'ibankia nga xuta ninku katankihí Ntíaná ni xi machjéhen. Kanchjako ko katankintjái ngayjee xuta xi tjín ko katsjáha máb'achjihí nga nda tít'sínkoho.

² Kanchjantai já rei ko ngayjee já xi tjihin xá, tu xi kjuajyu ko kjuanch'án s'ehená nga kuintsubaá ko tu nku chankjúhunná Ntíaná ko nda kuintsubaá. ³ At'aha kui ni xu'bi xi nda ko sasihin Ntíaná xi ts'ink'ankiná. ⁴ Mjehe Ntíaná nga n'ek'anke ngatentee xuta ko nga kujichú mankihín ni xi naxu tjin.

⁵ At'aha nkuhú maha Ntíaná ko nkuhú maha nda xi nchjantjai xuta nginkun Ntíaná. Jesucristo, kui xi nda xu'bo. ⁶ Kui xi kitsjá yjoho nga y'échjintjai ngayjee xuta. Kui niu xi kik'inyaha xuta nk'ie nga tsichu nistjin xi y'enda Ntíaná. ⁷ Kui kjuaha nga kin'e mahana nku xi b'énijmí én nda tsuhu Ntíaná, nku nda postru. Kjuaxi ni xi tixian. Najmi tib'anacha. Kin'e mana nda maestruhu xuta xi najmi ntje judio tjehen ra tu xi kuakuyaha ra ni xi tjihin nga s'ejihin, ni xi naxu tjin.

⁸ Kui b'a maha, mjena nga tu má antehé ni kanchjako Ntíaná jáx'iun, katjénk'ahá ts'ihin ntsja ko je kas'eya animaha nga b'a incha ts'ín. Najmi tu kjuakjan tjintujihin nga b'a incha ts'ín ko tsa kjuastinta.

⁹ Ko máha jminchjún, mjena nga najmi tu ni xi nkjún ts'ín k'uénda yjoho, tsa tu xi b'a ts'ín nda skuéhe ra xuta xingisoo. Katenkjún ní yjoho ko nimakjua kat'asje. Najmi tu nihi xi nkjún ts'ín kat'énda ntsjaha, tsa ts'íintsejnuhu yjoho toonsine ko tsa ndjio tsjo k'un perla, ko tsa ngjua najyun xi 'yún chji. ¹⁰ Xá xi nda ní n'e, kui niu xi tsjo ts'ín katakúhu, xi nkú ts'ín tjeheh ra jminchjín xi ja kitsjáha yjoho nga skuenkjún Ntíaná.

¹¹ Jyu katasínju jminchjún ni xi tsakúyaha ko kant'é'éhen éen. ¹² Najmi tsjanté tsa nku tachjuún kuakúya aya ninku ko tsa kui nk'a kjuaha jáx'iun. Tu sa ní jyu kat'ejña. ¹³ At'aha najmi Eva tjun kin'enda, tjun ní Adan kin'enda. ¹⁴ Ko najmi Adan xi kich'anachaha. Tachjuún ní xi kich'anachaha ko b'a ts'ín tsijnejihin ngatitsun. ¹⁵ Tunga n'ek'ankihí jminchjún nga kuasehe ntí xi s'ehé, tsa ndjá kuinchajin ni xi s'ejinná ko kjuatjoo ko ni xi je nginkun Ntíaná, ko tsa nda s'eyaha.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo má jáha xi kama ts'ín xáha ninku

¹ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi. Tsa tjin xi mjehe kuasehe xuta ninku, nda tjin xá xi mjehe. ² Tunga katumahá nda xi kuasehe ninku nku nda xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuuhun, xi kixi fiko yjoho, xi nda basehe ni xi ts'ín, xi benkjúhun xuta, xi nda ts'ínkájihin xuta ni'yaha, xi maha bakúyaha xuta, ³ xi najmi 'yún 'bi binu, xi najmi kitsa ma kjahan, xi nda animaha, xi tsjoho kjuajyu, ko xi najmi toon mangimjehe.

⁴ Tjihin nga nda ts'ín kuatéxumaha xuta xi tjin ni'yaha ko ts'ín nga ntíhi kuint'é'éhen ko nga kixi skuenkjúhun. ⁵ At'aha nku nda xi najmi maha batéxumaha xuta xi tjin ni'yaha, ¿nkú ts'ín kamaha ra kúnntaha ninkuhu Ntíaná?

⁶ Ko najmi tjihin nga s'et'a xá nku nda xi as'ai kis'ejihín ra Ntíaná, tu xi najmi nk'a k'uasjehe yjoho ko kuinejihin ngatitsun xi tsijnejin ndanindoo ko b'a ts'ín n'enijéhe ra. ⁷ Nda xi mjehe xá xu'bi ta tjihin nga ja yankjún ajihin xuta xi najmi s'ejihin Ntíaná, tu xi najmi ch'a ch'on ts'ín kuinchjayanéhe ra ko tu xi najmi kuinejihin kjuamañaha ndanindoo.

⁸ B'a ta tjin ts'e já xi basinko já xi basehe ninku. Tjihin nga já xi benkjún yjoho s'et'a xá, xi najmi nchja én tsank'á, xi najmi b'atihí nga 'bi binu, xi najmi mjehe toon xi ch'on ts'ín sakú. ⁹ Tjihin nga ndjá katinchajin ni xi s'ejinná, ni xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie ko tís'ejña chji nd'ai, ko je kas'entuyá kjuankjintak'uhun. ¹⁰ Tjun kachase sisihin xi nkú ts'ín tjíma já xu'bi. Tsa najmi chumi nihi xi sakújin, kas'et'a xá nga kuasinko já xi basehe ninku.

¹¹ Ko b'a ta ts'ín jminchjún, tjihin nga katenkjún yjoho, najmi tu én tsank'á k'uasjené xuta, kixi katjiko yjoho, ko katuma 'yún tak'aán.

¹² Nkuhú chjuún kas'ejñaha nda xi k'uai xáha nga kuasinko já xi basehe ninku. Tjihin nga nda ts'ín kuatéxumaha ntíhi ko xuta xi tjin ni'yaha. ¹³ At'aha xi kixi fiko xá xu'bi, kui xi yankjún ajihin xuta xingisoo ko najmi jo jan maha nk'ie nga b'énijmí nga ja kis'ejihin Jesucristo.

¹⁴ Ndaha tsa mjena kfinse xatíhi, tunga tíb'et'áhá ra ni xu'bi ¹⁵ tsa tu aha k'uandayana nga kfinsehe. Tíb'et'áhá kui niu tu xi b'a ts'in chahani xi nkú ts'in xuta xi ts'e Ntíaná, kui xi xuta ninkuhu Ntíaná xi tijná tík'uun. Tíincha kjanínk'a kō tsjá nga'yúhūn én xi naxu tjin.

¹⁶ Tijná chji chji nga 'yún tse ni xi y'ahá ra ni xi s'ejinná, kui nihi xi kis'ejña 'ma nistjin nk'ie kō ja y'ejña chji Ntíaná nd'ai. Tsakúchji yjohō nga kik'a yjoninte, y'ejña chji Espiritu nga kui xi naxu. Ntitsjee kíkíehē, kis'enijmíhi ajihin xuta. Xuta asunntej kis'ejihin kui, kō ngji ngáha má tijná kjuachánkaha.

4

B'i ts'in kitsúyaha Pablo Timoteo nga s'e xi ngjuai t'axihin én nda tsuhu Cristo

¹ Tsuya chji chji Espirituhu Ntíaná nga nistjin xi fekuu s'e xi ngjuai t'axin kō nga najmi ta s'ejihin ra Ntíaná. Tsjénnkihí jáninda xi k'uanachaha xuta kō ni xi kuakúya jánindoo.

² Kui niu xi kuitsuya já maña tsank'á xi tu tsjohó ra bakúchji xi nkú ts'in benkjún Ntíaná, kui já xi ja tsatsun kjuankjintak'uhun.

³ Kui jóo najmi ts'inj'ō nga bixan xuta kō b'éch'o má nihi xi najmi ma chine, nichine xi Ntíaná y'ejña nga kjine xuta xi s'ejihin Ntíaná, xi ja kíkíe ni xi naxu tjin kō tsjáha má b'achjíhi Ntíaná nk'ie nga kjine ni xi tjin. ⁴ Nda ní ngayjee ni xi kits'ínnda Ntíaná. Najmi tjihin nga n'e t'axiaán niu tsa k'uaíhi máb'achjíhi Ntíaná nga títjáná. ⁵ At'aha bichú ma je nginkun Ntíaná ni xi sakúná nk'ie nga mankjinná éhen Ntíaná kō nk'ie nga chubakáá Ntíaná.

B'i ts'in kitsúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'in k'úejñajihin xuta ninku

⁶ Nda ts'in n'exát'aihi Jesucristo tsa b'i ts'in kuakúyaihi já nts'eé. Kasakú nga'yúnkoíhi én xi s'ejinná, én nda xi tsinchiyái kō kich'ai. ⁷ Najmi tu n'esihin échá nchini xi ts'e asunntej. N'enkahí animahí ni xi ts'e Ntíaná. ⁸ Kjuaxi kjáihin nga nk'ie nga n'enkahaá yjoná nku ni, basinkohō yjonintená. Tungá 'yúhūn basinkoná nga n'enkahaá animaná nga chankjáán Ntíaná. At'aha nga tíyankjáán Ntíaná, kui xi basinkoná xi nkú ts'in tintsubaá nd'ai kō ta xi nkú ts'in kujintsubaá askahan.

⁹ Én xi ma n'e s'ejin xu'bi kō ngayjee xuta tjihin nga ts'in s'ejin. ¹⁰ Kui kjuaha 'yún t'n'exáhaná kō t'íbaihi raá kjuanimá yjoná, at'aha tíchuyáá ni nda xi tsjáná Ntíaná xi tijná tík'un. Kui xi maha ts'ínk'anki ngayjee xuta, xi s'ejihin kui b'ahá ra nga ts'ínk'anki.

¹¹ B'a ts'in tjenniyáhi xuta kō takúyaihi. ¹² Najmi tu ch'a xi tu tohón katumaha ji at'aha ndati. Nk'ie nga skuehi xuta xi s'ejihin Ntíaná xi nkú ts'in chubai, xi nkú ts'in tinchin, xi nkú ts'in n'etjói xuta, xi nkú ts'in s'ejihin Ntíaná, kō xi nkú ts'in je tinchin nginkun Ntíaná, ta katumaha kui ni.

¹³ N'eyajihin xuta ninku éhen Ntíaná, takúyai kō tjen nga'yúihin santaha nga kuichá yo. ¹⁴ Najmi tu n'e nga mahí yjohí kjuanda xi kik'aihi nk'ie nga kitsjáhi éhen Ntíaná já xi Ntíaná kits'ínkinchjaha. B'a kama nk'ie nga kingjénnehi ntsja jácháha xuta ninku. ¹⁵ Nda n'esihin ni xu'bi kō tisinjñajin, tu xi skuehe ngayjee xuta nga tíxubáya ni xi kik'aihi.

¹⁶ Chihin yjohí kō nda chasehi ni xi t'íbakuyái. N'etjusun tehentei niu. Tsa b'a n'eí, n'ek'anki yjohí kō ta n'ek'anki xi t'incha basínñijhi.

5

B'i ts'in kitsúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'in ts'ínxáko xuta ninku

¹ Najmi tu ndjá chubakoi nku nda chá. Tjenniyáhi xi nkúhu tsa na'mihí maha. B'a ta n'ekoi já xunkúu xi nkúhu tsa já nts'ei maha. ² Kō tjenniyáhi jminchjín chóo xi nkúhu tsa náhi maha, kō istinchjín xunkúu xi nkúhu tsa nichjai maha. Je kas'eya animahí nk'ie nga tjenniyáhi jminchjín.

³ Tisinkoi jminchín xi ja k'ien x'ihín, kui xi najmi ch'a xi tjíhín. ⁴ Tunga tsa nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín xi naa kō tsa nachá t'ími, xi títsu naa kō tsa nachá, kui xi tjun katuma chubayaha ni xi tjíhín nga ts'ín at'aha ja s'ejihín Ntíaná. Kats'ínk'óya ngáha ra kjuanda xi kitsjáha xi cháha nk'ie nga kjintí. At'aha kui ni xi sasíhín Ntíaná.

⁵ Nku tachjuún xi ja k'ien x'ihín kō xi najmi ch'a xi tjíhín, kui xi kuyá nga Ntíaná kuasinkoho. Nístjin nístjen nchjako Ntíaná nga bankihí ni xi machjéhen. ⁶ Tunga xi ja kits'ínkjas'eheh yjoho kjuatsjo xi tjín, kui xi ja k'ien ndaha tsa tíjña t'ík'un sa.

⁷ N'ek'a niyákoí xuta nínku ni xi kuaxihin, tu xi najmi chubayanéhe ngat'aha ni xi tíincha ts'ín. ⁸ At'aha xi najmi nkjún maha xuta xinkjín, b'aha ra xi tjíntu ni'yaha, kui xi títs'ín t'axín xi s'ejinná kō 'yún ch'onk'un sa nga xuta xi najmi s'ejihín Ntíaná.

⁹ Tu j'áihín ní jminchjín xi k'ien x'ihín, xi ja tjíhín cháte kō te nú, kui xi kas'et'a xujun, xi nkuhú x'ín kis'ejnáha, ¹⁰ xi behe xuta nga nda kits'ín, xi 'mihí nga nda ts'ín kits'ínchá ntíhí, nga nda ts'ín kitsjantehe xuta ni'yaha, nga nda ts'ín kits'ínkjáihín xuta xi ts'e Ntíaná, nga nda ts'ín tsasinko xuta xi un kiekehe kō nga ngayjehe animaha kits'ín ngayje t'íkja ni xi nda.

¹¹ Jminchjín xi ja k'ien x'ihín tunga kjintíhí sa, najmi tu b'et'a xujun. At'aha nk'ie nga kuinchja animaha, nguai t'axíhín Cristo kō kama mjehe nga kuixan ngáha. ¹² Kui niu n'enijéhe ra, at'aha najmi ngjikondju ni xi tjun kits'ínkjas'eheh yjoho. ¹³ Kō ni xi incha ts'ín ya, ts'e ma kō xki ni'ya incha b'ema. Kō najmi tu suba ts'e ma, én ní ya incha b'emako kō tsungijin yjoho tu mí nihí ni, kō nchja ni xi najmi tjíhín nga kuinchja. ¹⁴ Kui b'a maha, mjehena nga kuixahan jminchjín xi ja k'ien xihín xi ndyja saha, kō nga s'ehe ntí kō nga kuasehe ni'yaha, tu xi b'a ts'ín najmi tsjantehe tsa kuinchjayanéhe ra xi fi kontraná. ¹⁵ At'aha tjín xi ja ngji t'axín kō yankihí Satana nd'ai.

¹⁶ Tsa ni'yaha xuta xi s'ejihín Ntíaná tjíntut'á jminchjín xi ja k'ien x'ihín, katsjáha ni xi machjéhen, tu xi najmi ch'á kamaha ra xuta nínku. B'a ts'ín xuta nínku kama kuasinkoho kj'ai jminchjín xi ja k'ien x'ihín xi najmi ch'a xi tjíhín.

¹⁷ Kō máha jácháha xuta nínku xi yja tíjtun nga nda ts'ín tífindjuko xáha, kui xi 'yún kayankjún, b'aha ra xi tjíhín xá ts'e s'énijmí kō xi bakúya éhen Ntíaná. ¹⁸ At'aha b'a títsu éhen Ntíaná: "Najmi tu tsa b'e'ai ts'a chu xi t'ibasine tuniñu nga t'bitjía." Kō b'a ta ts'ín tjít'a ya: "Nda xi títs'ínxá tjíhín kixi nga kamachjíhí." ¹⁹ Najmi tu n'esihín xi kuatéjéne nku ndacháha xuta nínku tsa najmi tjíhín tsa jo kō tsa jan já testiyu. ²⁰ Tunga máha xi tu nku tíincha ts'íhín sa ngatitsun, kui xi nginkun ngayjee xuta nínku n'ek'a niyái, tu xi kas'ejna nkjúnun ra xuta nínku.

²¹ Nginkun Ntíaná kō Jesucristo kō ntítsje xi ts'e, t'bankihí nga n'etjusuin ni xi tíxihín. Najmi tu ngabi n'ei nga chaseihí xuta. Nkuhú n'ei. ²² Najmi tu ch'a chuba mjenéi ntsai nga k'uai xáihí. At'aha tsa chuba k'uai xáha ri, n'engujin yjohí ngatitsuhun. Je katumai.

²³ Najmi ta tu nku ntánijua s'ihini. Tu sa ní s'i íchí kō binu tu xi kamandaha kants'ai kō kuitjuxín ch'in xi nkjin niyá tsjáhi kjuasti.

²⁴ Tjín ngatitsun xi yaha kintehe ni nga n'ekokjua xi b'a kits'ínun, kō tjín ngá xi yaha askahan. ²⁵ B'a ta ts'ín ya chji chji ni nda xi ts'ín xuta, kō ni xi najmi tjíntuchj'í nd'ai najmi kama s'entu'má tehente.

6

¹ Máha xuta musu xi kich'atse, b'i ts'ín kats'ínkjink'un ngat'a ts'e jántjiaha. Katenkjún kjuaxi jóo, tu xi b'a ts'ín chankjúhun Ntíaná kō ni xi t'bakuyáa. ² Kō xi tjíhín já ntia xi s'ejihín Ntíaná, kui xi ta katenkjún, ndaha tsa já nts'e ja tsichu ma jóo. Tu sa ní nda ts'ín kats'ínxát'a saha, at'aha tjoho xi títs'ínkjáihín xáha kō at'aha ta s'ejihín Ntíaná.

Kui ni xi takúyaihí kō tixínyaihí xuta nínku.

B'i ts'ín tsakúya Pablo ngat'a ts'e tooon

³ Tsa tjín xi kj'ai ni t'bakúya, nga ja ngji t'axíhín ni nda xi tsakúya Nda Ntíaná Jesucristo kō kjuatéxuma xi bakúyaná nkú ts'ín chankjáán Ntíaná, ⁴ xi b'a ts'ínun, kui xi chuba nk'ahá t'ib'asje yjoho. Najmi chumi nihi xi be. Najmi nda títs'ínkjink'un kō chuba mjehé ra

k'uékjoko xuta ko k'uésiyáha tu mí éhen ni. Kui xi b'éntje kjuaxintak'uun ko kjuakjoon, nga ch'on tsuhü xinkjín xuta ko nga najmi s'ejihín xinkjín, ⁵ nga kjánko tehente xinkjín xuta xi ngakjá ts'ínkjink'un ko xi najmi tjihín ni xi naxu tjín. Kui jóo xi ni xi ts'e Ntíaná ma nchinántjaihi.

⁶ Nga ní yankjáán Ntíaná, kui xi kjuanchiná chánkaná, kui nga najmi ta kj'ai nihi fasihín raá. ⁷ B'a tjín at'aha najmi chumi nihi xi jájkaá asunntej ko najmi chumi nihi xi kuankínko ngáhaná. ⁸ Kui b'a maha, tsa tísakúná nichine ko najyun xi tíndyjaá, tsjo kat'ená.

⁹ Xi mjehe kama nchiná, kui xi najmi maha b'éch'ohó yjohó ni xi nchjaha animaha, ko ngayjee ni xi ma mjehe b'et'a'yúhün niu. Nkjín tíkjá ni xi ma mjehe, tunga tu a nihí niu ko ts'ín'uhün. Ts'ínkatsúhün ko ts'ínndyjaha niu. ¹⁰ At'aha nk'ie nga 'yún mjehe toon xuta, yo nibáha ra ngayje tíkjá ni ch'onk'un. Tjín xi b'a incha kits'ín, 'yún incha kama mje saha toon, kui nga ngji t'axihín ra ko najmi ta kis'ejihín ra Ntíaná. B'a ts'ín ta kui ta maha kits'ín'uhün ra yjohó.

B'i ts'ín kitsjániyáha Pablo Timoteo

¹¹ Tunga máha ji xi Ntíaná ts'ehi, tiyú t'axihín ngayjee ni xu'bi. Tinchinjín ni xi naxu nginkun Ntíaná, chánkjúín Ntíaná, ko tu nku n'e s'ejinní Ntíaná. Kas'ehi kjuatjo ko kjuatsenta ko kjuanimatak'un. ¹² N'e sahani nga'yún nga ch'ai xi s'ejinná. Ch'a ntsjan ntsjain xi ts'ínk'íejña tík'un sínná, at'aha j'ájihín nga kuinchun tík'uin. Kui kjuaha nga tsixínyahani nga s'ejihín Jesucristo nginkun nkjin xuta.

¹³ Ntíaná xi ts'ínk'íéntu tík'un ngayjee xi tjín ko Jesucristo xi kitsúya yáha kui nk'ie nga kin'ekokjua nginkun Poncio Pilato, tíncha be nga túb'exáha. ¹⁴ N'etjusun sisin ni xi tíxihín ko najmi tu kas'e má ndyjajihín. B'a n'ei santaha nkúhu nga kj'uaikúchji yjohó Nda Ntíaná Jesucristo. ¹⁵ Kui xi kj'uaí nk'ie nga kuichú chuba, chuba xi Ntíaná y'ejña, at'aha Ntíaná xi n'etsjohó ko kui xi batéxuma suba, kui xi Nda reihí já rei ko Ntíaha já ntia. ¹⁶ Nku tutu kui xi najmi maha ndyja, xi tjñajin nd'í nga najmi ch'a ma bichúk'un tiñaha, xi najmi kjee ch'a behe ko najmi ch'a ma base'aha. ¡Kui xi tu nkjéhé ni kayankjún ko kasakúchji nga'yúhün! B'a katuma.

¹⁷ Já nchiná xi tjín asunntej n'ek'a niyái nga najmi tu nk'a k'uasje yjohó ko nga najmi tu kjuanchináha kama 'yún k'un, at'aha maha fe kjuanchinóo. Ntia níná katuma 'yún k'un, kui xi tsjáná ngayje tíkjá ni xi machénná tu xi nda ts'ín kuintsubaháná. ¹⁸ B'a t'ihín já nchinóo nga kats'ín ni xi nda ko nga kui niu xi katuma kjuanchiná ndaha. Katsjáha xuta xingisoo ni xi machjéhen ko najmi tu kats'ínxkíhín xuta ni xi tjíhín. ¹⁹ Tsa ts'ín kui nií, s'ehé kjuanchiná nda xi kuasinkohó ko sakúhu nga k'úéntu tík'un xi nkú ts'ín tjeheñ ra.

²⁰ Ji Timoteo, n'etjusun sisin ch'á xi kich'anji. Najmi tu nungijin yjohí én tiya xi tjín asunntej ko ta ndaha ni tsank'á xi b'ésiyáha xuta xi b'a tsu nga tjíhín kjuankjintak'un.

²¹ At'aha tjín xi kits'ín s'ejin kjuankjintak'un tsank'á xu'bo ko b'a ts'ín incha ngji t'axihín ra xi s'ejinná.

Kjuandaha Ntíaná kas'enuu.

Xujun xi ma joho xi kits'ínkjihí nda postru Pablo Timoteo

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo Timoteo

¹ An Pablo, an xi kama nku nda postruhu Jesucristo at'aha Ntiana b'a ts'ín kama mjehe. Tíbitjusun ni xi kitsúya tíjún nga ts'ínk'éntu tík'un xuta xi s'ejihin Cristo Jesu.

² Tífaniñaha Timoteo, ji xi nkúhu tsa ntina ko tjo nkjúnna ji.

Katsjáhi kjuanda ko kjuajyu Ntia Na'miná ko Nda Ntiana Cristo Jesu ko nda katasehi.

B'i ts'ín kitsjá nga'yuhun Pablo Timoteo

³ Nistjin nistjen nchjantjáhi nginkun Ntiana ko tsjaha máb'achjhi ngat'a ts'e ni xi t'ín'ei. Kui xi títs'inxát'aha xi nkú nga ta kits'ín ntje chána ko je tjíya kjuankjintak'unna nga b'a títs'ian. ⁴ F'áitsjenna nga kich'í ko mjena skue ngáha ra tu xi b'a ts'ín tséjihinna kjuatsjo. ⁵ Ts'inkj'áitsjen xi nkú ts'ín ngayjehe animahi s'ejihin Ntiana. Tjun Loida, nacháhi, b'a ta ts'ín kis'ejihin, ko Eunice, náhi. Nd'ai be sisihin k'an nga ko ji b'a ta ts'ín s'ejihin.

⁶ Kui b'a maha, títs'inkj'áitsjehen ra nga n'e'yúnyai kjuanda xi kitsjáhi Ntiana nk'ie nga kingjennéhe ntsa. ⁷ At'aha najmi kjuabinkjun tsjana Espiritu xi kits'ín nibána Ntiana. Nga'yún ní tsjana ko kjuatjo, ko ta tsjana nga naxu s'eyaná.

⁸ Kui nga najmi tu n'e subaha ri yjohi nga k'úeníjmi Nda Ntiana ko ta ndaha nga kjíya'yán ngat'aha nga t'ib'enijmía. Nga'yuhun Ntiana katasinkohi nga kuitjájín kjuanima ngat'aha én nda tsuhu Ntiana xi nkúhu an. ⁹ Ntiana kits'ínk'ankina ko j'ájinná nga kamaá xuta xi ts'e. Tunga najmi ngat'aha ní ni xi kin'eé j'ájihinná. B'a ní kits'ín at'aha b'a ts'ín y'enda tíjún ko b'a ts'ín nibá kjuandaha. Kintehe ni nga kamanda asunnteí, ajihin Cristo Jesu kits'ín nga ñá tsuhuná kjuanda xu'bi. ¹⁰ Nd'ai ni ma ja y'éjña chji kjuandoo nk'ie nga ja j'ai Cristo Jesu xi kits'ínk'ankina nga j'ai kjexín nga'yuhun ngabayoo ko ts'asje chji nga kama kuintsuba tík'un sían tu ngat'aha én nda tsuhu Ntiana.

¹¹ Ntiana kits'ín mana nku xi b'énijmí éhen, nku nda postru ko nku nda maestru. ¹² Kui kjuaha nga tí'ajihinna kjuanima. Tunga najmi subahá mana, at'aha be yá xi kits'ín s'ejian ko behe k'an nga tjihin nga'yún nga kjuatjo ni xi kits'ínkjas'enna. B'a ts'ín santaha nkúhu nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta.

¹³ Ndjá n'e s'ejin Cristo Jesu ko tinchinjín kjuatjoho. Xi nkú kits'ínkoho nga tsakuyáha, ni nda xi tsakuyáha, b'a n'ei. ¹⁴ Nga'yuhun Espiritu Santo xi tíñajinná chúnkoho ri én nda tsu xi kin'ekjas'ehin.

¹⁵ Ja yai nga ja incha kits'ín nga mana ngayjee xuta xi tjín nga ngúshun ante Asia. Santaha ko nda Figelo ko nda Hermogene b'a kits'ínkona.

¹⁶ Ntiana katase nimaha xuta xinkjín nda Onesiforo. Nkjin niyá kitsjá nga'yúnna ndo ko najmi kama subaha ngat'aha nga kjíya'yán. ¹⁷ Ni xi kits'ín ní, nk'ie nga j'ai nanki Roma tsangisjaina santaha nkúhu nga kisakúhu an. ¹⁸ Nda Ntiana katase nimaha nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. Ko ji ja ya sisin xi nkú ts'ín tsasinkoná ndo nanki Efeso.

2

B'i ts'ín y'éjña chubaya Pablo nk'ie nga tsakuyaha Timoteo

¹ Kui b'a maha, ji ntina, n'ejahani nga'yún xi sakújinná kjuandaha Cristo Jesu. ² Ko ni xi kinu'yái nga kixian nginkun nkjin xuta, kui xi n'ekjas'eihin já xi ma 'yún tak'aán, já xi kama kuakúya ngáha ra kj'ai.

³ N'e chukjuai kjuanima xi kuitjájín, at'aha ji xi nkú joya nda juhun Cristo Jesu ji, nda jun xi nda ts'ín xáha. ⁴ Yaá nga ndaha nku nda jun xi t'íkján najmi tsungijin yjoho ni xi tjín asunnteí. B'a ts'ín at'aha mjehe nga nda skuehe xi kitsjá xáha. ⁵ Ko ta máha nku ndatsuton, najmi kama ts'ín ngana tsa najmi tsúton xi nkú ts'ín tíjña nga nuton. ⁶ Ko ta

máha nku xi títs'in kjuanimá nga títs'inxá, bichú nistjin nga sakúhu ni tjun xi b'éntje. ⁷ N'echubayahí yjohí ni xi tíxihin kō b'a tā ts'in Nda Ntíaná ts'ín nga kamankjihin ngayjee ní.

⁸ N'ekj'áitsjein Jesucristo xi j'áya ngáha ra ngabayoo, xi ntjehe David y'aha ra. B'i tsu én xi t'ib'enijmía. ⁹ Kō kui ngat'aha éen un t'ibehena kō santaha kjiya'yún xi nkúhu tsa an xi nda ch'on k'an. Tunga máha éhen Ntíaná, najmi kjiya'yún. ¹⁰ Kui nga ngandaha xuta xi Ntíaná j'ájin títs'in chúkjuahana ngayjee ni xi tímat'an, tu xi kō kui incha sakúhu ra nga Cristo Jesu ts'ínk'anki kō tsjáha kjuachánka xi najmi maha feya.

¹¹ Ma n'e s'ejin én xi tsu:

Tsa tsayakaá Cristo,
tā kuintsuba t'ík'unko ngáhaná.

¹² Tsa t'ín'e chúkjuá nga un t'ibená,
tā kuatexumakaá.

Tsa najmi n'ekié yjoná nga yaá,
kō kui najmi ts'ínkie yjohō nga bená.

¹³ Tsa najmi ch'a s'ejihin n'á,
tunga kui ma ma 'yún tak'aán,
at'aha kui najmi maha ts'ínjo éhen.

B'i ts'in tsakúyaha Pablo Timoteo xi nkú ts'in ts'ínxát'aha Cristo

¹⁴ N'ekj'áitsjeihin xuta ninku, nginkun Ntíaná tu xí b'ahá t'ihín, nga najmi tu mí éhen ni incha k'uésiyáha, at'aha kui ni xu'bi xi najmi chumi ni chj'ihí ra. Tu sa ní ts'ínndyjajihin xuta xi mjéñjuhu kui niu. ¹⁵ Ngayjehe k'uin n'ei ni xi nda nginkun Ntíaná tu xi nda skuéhe ni xi t'ín'ei. N'ei xi nkúhu nku nda musu xi najmi ma subaha ni xi títs'in kō xi nda ts'ín bakúya én xi naxu t'ín.

¹⁶ Najmi tu nungjijn yjohí én tiya xi t'ín asunnteí, at'aha xi b'a ts'ín nchja, kui xi tu nku fi t'axíhín ra Ntíaná. ¹⁷ Kō kui éhen xi nkú joyaha tsé xi finánka. Najmi maha manda. B'a ts'ín tsatsun nda Himeneo kō nda Fileto. ¹⁸ Kui xi ja ngji t'axíhín ni xi naxu t'ín. B'a t'íncha tsu nga ja j'a nistjin nga k'jáya ngáha ra xuta ngabayoo. B'a ts'ín títs'inndyjajihin ra k'ua xuta xi s'ejihin Ntíaná. ¹⁹ Tunga tu nkú ndjáha s'íña éhen Ntíaná. S'íña xi nkúhu nku xjó xi: “Nda Ntíaná be xuta xi ts'e”, tsu ntu xi t'ít'aha. Kō b'a tā ts'ín t'ít'a yaha: “Ngayjee xi tsu nga s'ejihin Cristo kats'ín t'axíhín yjohō ni xi najmi naxu nginkun Ntíaná.”

²⁰ Xi nkúhu nku ni'ya chánka, najmi tu suba ni t'oonsine kō t'ontaba t'j'ihin. Tā t'ín níhí ni xi kamandakoho yá kō ninte. K'ua xi n'echjén nk'ie nga t'ín s'í kō k'ua xi n'echjén tehente. ²¹ Kō b'a tā ts'ín t'íña ajinná. Tsa t'ín xi ja kits'ín je yjohō, kui xi nkú joyaha ni xi ma n'echjén nk'ie nga t'ín s'í. Ja je kō Ntíaná kama ts'ínchjéhen, at'aha ja t'índaha yjohō nga kama ts'ín ngayjee ni xi nda.

²² Ch'ihin yjohí ni xi nchjaha animaha já istiu. N'ei ni xi naxu nginkun Ntíaná, tu nku n'e s'ejinní Ntíaná, kō kas'ehi kjuatjo kō kjuajyu. Nkuhú n'e makoi yjohí xuta xi je t'íntuyá animaha kō nchjaha Nda Ntíaná. ²³ Najmi tu n'esihín én tsujnu tsut'a kō én xi najmi t'j'ihin sin xi nchja xuta, at'aha ja yai nga yō nibáha ra kjuachán. ²⁴ Xi títs'inxát'aha Nda Ntíaná najmi t'j'ihin nga kjuachán kjuájin yjohō. Nda ní ts'ín kats'ínsihín ngayjee xuta. Kō t'j'ihin nga kamaha kuakúyaha xuta. Kats'ín chúkjuá ni xi kamat'ain.

²⁵ Nimakjua kat'asje yjohō nk'ie nga ts'ániyáha xi tífi kontraha. Kutsa Ntíanáhá tsjáha xuta xu'bo nga ts'ínk'ontjaiya animaha nga skué ni xi naxu t'ín ²⁶ kō nga kuankaha ni xi ts'anachakoho ra ndanindoo. At'aha incha kjintuyá'yún kō ni xi mjehe ndanindoo títs'ínkoho.

3

B'i ts'in tsakúya Pablo xi nkú kama kintehé ni nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná

¹ Katumankjihin ni xu'bi. Nistjin xi fekuhu s'e nistjin kjuá'un. ² At'aha kamaxkín xuta kō 'yún ts'ín mje t'oon. Ngak'un kama kō nk'a k'uasje yjohō. Ch'on ts'ín kuinchjane

Ntíaná kō najmi kuñt'é'éhen xi cháha. Ndjá s'eyaha kō najmi skuenkjún Ntíaná. ³ Najmi s'ehe kjuatjo kō najmi kama nimaha xuta. Kuñchjayane xuta kō najmi k'uéch'ohō yjohō ni xi kuñchjaha animaha. Kjan kama kō ngjuai kontraha ngayjee ni xi nda. ⁴ Tsank'á kama, najmi kama nusihin ni xi incha ts'ín, kō tséjihin ra kjuangak'un. Najmi kuangisjai Ntíaná. Ni xi kuñchja níhi animaha kuangisjai. ⁵ B'a incha ts'ín xi benkjún Ntíaná ts'ín, tunga xi nkú ts'ín tjíntu kui niu xi kuakúchji nga najmi tíjñajihin nga'yún xi Ntíaná tsjáha xuta xi benkjúhun.

N'e t'axíhin yjohi xuta xu'bi. ⁶ At'aha xi b'a k'un, kui xi xki ni'ya incha fi kō b'anachaha jminchjín xi najmi ndjá tjíntuyaha, xi kitsejihin ra ngatitsun kō nt'é'éhen tu mí níhi ni xi nchjaha animaha. ⁷ Kui jminchjún xi tehente bangiya tunga ndahá ichí najmi ma bichú mankjín sisihin ni xi naxu tjín. ⁸ Xi nkú ts'ín játj'e Jane kō Jambre ngi kontraha Moise nistjin nk'ie, b'a ta ts'ín kō kui já xu'bi tífi kontraha ni xi naxu tjín. Najmi nda kjuankjintak'uhun kō yaha nga najmi Ntíaná s'ejihin. ⁹ Tunga najmi ngjuaindjukohó ni xi incha y'a, at'aha ngayjee xuta skue kjuanchinihi. B'a kamat'ain xi nkú nga ta kamat'ain Jane kō Jambre.

B'i ts'ín kitsjániyáha Pablo Timoteo

¹⁰ Ji Timoteo, ja yai sisin ni xi tsakuyá kō xi nkú ts'ian. Ta yai ni xi mjena ts'ian, xi nkú ts'ín s'ejinna, kjuatsentana, kjuatjona, kō xi nkú ts'ín títs'in chúkjuá ni xi tímat'an. ¹¹ Yai xi nkú ts'ín kitsjennkí unkiena xuta, kō kjuá'un xi kikie, kō ni xi kamat'an nanki Antiokia, nanki Ikonio kō nanki Listra. Kitsjennkí unkiena xuta tunga Nda Ntíanáhá tsasinkona ajihin ngayjee ni xu'bi.

¹² Kjuaxi nga ngayjee xi mjehe skuenkjún Ntíaná kō Cristo Jesu, kui xi tsjénki unkiehe xuta. ¹³ Tunga máha xuta ch'onk'uun kō xi tsank'óo, 'yún ch'onk'un kama sa. K'uanacha kō ta ch'anachaha.

¹⁴ Tunga máha ji, ndjá tisijnñajin ni xi tsinchiyái, ni xi tsichu mankjihin. At'aha yai yá xi tsakúyahi niu. ¹⁵ N'ekj'áitsjein nga santa nkúhu nga ndyahi yai nkú títu xujun éhen Ntíaná. Kui xi tsje. Kui xi tjíhin nga'yún nga tsjáhi kjuankjintak'un, at'aha s'ejihin Cristo Jesu kō t'ib'anki. ¹⁶ Espirituhú Ntíaná kits'inxájihin xi y'ét'a ngayjee xujun éhen Ntíaná kō kui xujun basinkoná nga bakuyáhaá xuta, nga n'ek'a niyáhaá, nga bixinyahaá má nihi xi najmi nda tjín títs'in, kō nga 'bai niyáhaá xi nkú ts'ín naxu ngjuai kō yjohō. ¹⁷ B'a ts'ín xujun tu xi nda xi ts'inxát'aha ra Ntíaná skue sisihin ni xi tjíhin nga ts'ín nga ts'ín xá xi nda.

4

¹ Nginkun Ntíaná kō nginkun Cristo Jesu, kui xi kuasehe ni xi kits'ín xuta xi tjíntu t'ik'un kō xi ja k'ien nk'ie nga kjuakúchji yjohō nga kjuaitéxuma, tu xí t'ibankihí ra nga ² t'enijmí éhen Ntíaná. Tu nkú b'ahá n'ei tu mí nistjihín ni kō tu mí chubahá ni. T'inyaihi xuta tsa najmi nda tjín ni xi títs'in, kō n'ek'a niyái, kō tjennniyáhi. Kas'e tehentehi kjuatsenta nk'ie nga kuakúyai éhen Ntíaná.

³ At'aha kuichú nistjin nga najmi ta ts'ínsihin ra xuta én nda xi bakuyáá, xi nda ts'ínkoná. Tu sa ní incha kuangisjai nga nkjin nkjún já maestru xi kuakúyaha ni xi tsjohō nga kuñt'é, at'aha kui niu xi nchjaha animaha. ⁴ Ngjuai t'axíhin kō najmi ta kuasínñjuhu ra én xi naxu tjín. Échá xi nchja xuta incha ts'ínsihin. ⁵ Tunga máha ji, tu nkú chase sisinní ni xi n'ei. N'e chúkjuai kjuá'uun. N'ekjas'eihin yjohi nga t'enijmí éhen Ntíaná. Nda n'etjusuin xáhi.

⁶ An bi, ja ma kamaná nku chje xi kuichúsehe Ntíaná. Ja t'ibichú tiña chuba nga k'uejñá asunntej. ⁷ Ja tsásinchjaha xi fi kontraha éhen Ntíaná. Ja tsichu kjet'a niyána. Tu nkú kis'ejihinna Ntíaná. ⁸ Ja t'ikuyána nd'ai chí xi ts'ínkjáihin xuta xi ja naxu nginkun Ntíaná. Nda Ntíaná tsjana niu, at'aha naxu ts'ínkō xuta nistjin nga kuase mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú. Kō najmi tu nku an tsjana chí xu'bo. Ta tsjáha ngayjee xuta xi tjohō kō xi t'íncha kuyá nga kjuai ngáha.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Timoteo ni xi mjehe nga ts'ín

⁹ N'e kitsa xáíhí yjohí nga nibáase xatíní. ¹⁰ At'ahá nda Dema 'yún tjo saha ni xi tjín asunnteí. Ja kits'ín nga mana. Nanki Tesaloniká ngji. Nda Krescente ngá ante Galacia ngji, ko nda Tito ja ngji ante Dalmacia. ¹¹ Tu nkuhú nda Luko tǐjǎko sana ei. Tinchísjai nda Marko ko nibákoí, at'ahá kui xi kama kuasinkona ajihín xána. ¹² Nda Tikiko bi, nanki Efeso kits'inkjía. ¹³ Nk'ie nga níbai, nibákoní najyunna xi ts'inchjén nistjin chunch'óon. Kui xi y'ejná nanki Troa, ni'yaha nda Karpo. Ko ta nibákoní xujunna. Tu xí najmi tu n'echayaní ichí xi tjabaxín kamandakoho.

¹⁴ Tse nkjún kjuasti kitsjáná nda Alejandro, nda xi ts'ínnda ni kicha. Nda Ntíaná k'uéchjí ngajoya ngáha ra ni xi kits'ín. ¹⁵ Ko ji, chíhín yjohí ndo, at'ahá tu xí 'yúhún ngji kontraha én xi tǐb'enijmíaá.

¹⁶ Nk'ie nga tjun kinchjantjá yjoná nginkun já tǐxóo, najmi ch'a tsasinkona. Ngayjee y'éntu masenna. Najmi tu kat'axkihí ra Ntíaná ni xi incha kits'ín. ¹⁷ Tunga Nda Ntíanáhá tsasinkona ko kitsjáná nga'yún tu xi kama y'enijmíyehena éhen. B'a ts'ín kint'éhe ngayjee xuta xi najmi ntje judio tjehen ra. Ts'asje'ana Nda Ntíaná ngabayoo. ¹⁸ Ko ta k'uasjejinna ajihín ngayjee ni ch'onk'un xi tjín ko ngjuaikona má batéxuma ndjiojmi ján. ¡N'ekié yjoná nga tǐhín kjuachánka santaha tu nkjéhé ni! B'a kat'e.

B'í ts'ín kits'inkje Pablo xujuin

¹⁹ Tjeihín kjuasuniñana na Priska ko nda Akila ko xuta xinkjín nda Onesiforo. ²⁰ Nanki Corinto y'ejña nda Erasto. Nanki Mileto kiséché'in nda Trofimo ko yo y'ejná. ²¹ N'e'ahí yjohí nga nibáasení kintehe ni nga kj'uaí nistjin chunch'óon. Títs'ínkjihí kjuasuniña nda Eubulo ko nda Pudente ko nda Lino ko na Claudia ko ngayjee já nts'eé xi tjín ei.

²² Nda Ntíaná Jesucristo kat'ejnakohi. Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Ntíaná.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pablo Tito

B'i ts'ín kikjaniñaha Pablo Tito

¹ An Pablo, an nda musu síhín Ntíaná ko nda postruhu Jesucristo. Xi nkú ts'ín s'ejihín xuta xi j'ájin Ntíaná ko kamankjihín ni xi naxu tjin, kui xi xána, kui nga kui xutaha xi skuenkjühun Ntíaná. ² Tíchuyáá nga kuintsuba tík'un síaán. Kui niu xi kitsúya títjun Ntíaná kintehe ni nga kin'enda asuntee, ko yaá nga najmi maha b'anacha. ³ Nd'ai ni ma, nk'ie nga ja tsichu chuba, ajihín én xi kik'aina nga k'uenijmía y'éjña chji Ntíaná ni xi kitsú. Ntíaná xi maha ts'ínk'ankiná kitsjána kui xoo.

⁴ Tífaniñaha Tito, ji ntína at'aha nkuhú xi s'ejinná. Kas'ehi kjuanda ko kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná ko Jesucristo xi ts'ínk'ankiná.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Tito xa xi ts'ín

⁵ Kits'ínk'íejñaha xjo Creta tu xi k'úendahani ni xi kindyjat'a sa yo ko tu xi k'uai xáha ri jácháha xuta ninku xi tjin xki nanki xi tjin yo. Kixinya chich'ihin ni xi n'ei. ⁶ Kama s'et'a xa xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi nkuhú maha chjuúhün, xi tjihín ntí xi s'ejihín Ntíaná ko naxu incha ts'ín ntíhi ko nt'één.

⁷ At'aha nku nda xi kuasehe ninku, kui xi tíñaha nga kúnnta ni xi ts'e Ntíaná. Kui xáha. Kui nga kas'et'a xáha nku nda xi najmi tjin ni xi chubayanéhe ra, xi najmi ngak'un, xi najmi stinta, xi najmi b'atihí nga 'bi binu, xi najmi kjánko xuta ko najmi mjehe toon xi ch'on ts'ín sakú. ⁸ Nda xi ts'ínkjáin níhi xuta ni'yaha machjén, xi tsjoho ts'ín ni xi nda, xi nda basehe ni xi ts'ín, xi naxu ts'ín, xi benkjún Ntíaná, xi maha b'éch'oho yjoho ni xi mjehe animaha. ⁹ Ni xi kuakúya tjihín nga ni xi tsangiya nibaha ra, tu xi b'a ts'ín kama tsjáníyá sisihín ra xuta ko kama k'uéjña chjihí já xi tífi kontraha ni xi bakúya.

¹⁰ At'aha tjin nkjún xi ngji t'axihín én xi naxu, xi tu a éhén ni xi bakúya ko b'anachaha xuta. Xi incha bakúya nga n'e ni circumcision, kui xi 'yún b'a incha ts'ín. ¹¹ Najmi ta k'uaíntehe ra nga b'a incha ts'ín jái, at'aha ni xi najmi tjihín nga kuakúya t'incha bakúya. B'a t'incha ts'ín tu xi títs'ín ngana ndaha toon. Ja nkjin xuta ts'ínndyjajihín.

¹² Santaha nku nda profeta xi ts'e jóo b'a kitsú: “Xuta Creta én tsank'á nchja tehente. Ch'onk'un jóo xi nkúhu chu ch'onk'un, xuta ts'e xi najmi tsehe.” ¹³ Kjuaxi kjáihín ni xi kitsú ndo. Kui nga ndjá chubakohoni jóo tu xi incha skué sisihín ni xi s'ejinná ¹⁴ ko tu xi najmi ngjuénñjuhu ra én tiyaha xuta judio ko ta ndaha ni xi b'éne'yúhün já xi ngji t'axihín ni xi naxu tjin.

¹⁵ Je ngayjee ni xi tjin ko ma n'echjén tsa je tjíntuyá animaha xuta, tunga najmi tjihín ni xi je ngat'a ts'e xuta xi chuntí tjíntuyáha ko xi najmi s'ejihín Ntíaná. At'aha ngasten ts'ínkjink'un ko ja tsatsun kjuankjintak'uhün. ¹⁶ Kui xi tsu nga be Ntíaná tunga ni xi incha ts'ínhín bakúchji nga najmi be. Kui xi ch'onk'un, najmi nt'één, ko najmi maha ts'ín ni xi nda.

2

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo Tito xi nkú ts'ín tjihín nga kuakúyaha xuta ninku

¹ Tunga máha ji, takúyai ni xi y'aha ra ni xi nda ts'ínkoná xi tsinchiyái. ² B'a t'ihin já xi ja chá nga kixi incha katjiko yjoho, incha katenkjún yjoho, nda incha katasehe ni xi incha ts'ín, nda incha katumankjihín ni xi s'ejinná, ko incha kas'ehi kjuatjo ko kjuatsenta.

³ Ko jminchjín xi ja chá b'a ta ts'ín incha katenkjún Ntíaná, najmi tu én tsank'á incha k'uasjené xuta ko najmi tu 'yún incha k'úi binu. Incha katakúya ni xi nda ⁴ ko incha katsjáníyaha jminchjín xi kjintí sa nga ts'íntjo x'ihin ko ntíhi, ⁵ ko nga nda incha katasehe ni xi incha ts'ín, nga je kas'entuyá animaha, nga incha kuasehe ni'yaha ko nda incha s'entuyáha, ko incha skuenkjún x'ihin. B'a ts'ín chankjúhün éhen Ntíaná.

⁶ Kō já istiu b'a tã t'ihin nga nda incha katasehe ni xi incha ts'ín. ⁷ Ngatentee ni xi n'ei, nda n'ei tũ xi b'a tã incha ts'íhin. Nga kuakúyai, katuma chji nga kixi tjiyahi kō nga tiyankjúin yjohi. ⁸ Én nda katitju tsu'bai, én xi najmi tjín xi nkú ts'ín n'enijéhe ri. Kui niu xi ts'ín nga kama subaha rá já kontra, at'aha najmi sakúhu nkú ts'ín ch'on ts'ín kuinchjayanehená.

⁹ Kō b'a t'ihin já musu xi kich'atse nga tehente katenkjún já ntiaha kō kats'ín ni xi sasíhin jóo. Najmi tjíhin tsa kuinchja tsa'ako jóo ¹⁰ kō tsa ndyjé ts'íhin. Tũ sa ní incha katakúchji nga ma ma 'yún k'aán jóo, tu xi ngayjee ni xi ts'íhin chankjúhun én xi b'éjña chjiná Ntíaná xi ts'ínk'ankiná.

¹¹ Ntíaná ja y'éjña chjihí ngatentehe xuta kjuandaha, kui xi ts'ínk'ankiná ¹² kō bakúyaná nga k'úéch'oojó yjoná ni xi najmi je nginkun Ntíaná kō ni xi nchjaha animaná ei asunntei, nga nda chasehé ni xi n'eé kō nga naxu n'eé kō nga chankjáán Ntíaná nk'ie nga tintsuba saá ei asunntei. ¹³ Chúya saha raá ma ni nda xi tichuyáá, kui niu xi nistjin nga chaá kjuachánkaha Jesucristo, kui xi Ntíaná xi chánka kō xi ts'ínk'ankiná. ¹⁴ Kui xi kitsjá yjohó nga kin'ek'ien ngandaná tũ xi k'uasjehinná ngayjee ni xi najmi ndoo kō ts'ín je nku naxinantá xi kui ts'e, xi ngayjehe k'un mjehe ts'ín ni xi nda.

¹⁵ Kui ni xi takúyai. Tjenniyáhi xuta kō n'ek'a niyáí. Najmi tũ jo jan katumahi nga b'a n'ei. Najmi tũ ch'a xi tũ tohón katumaha ji.

3

B'i ts'ín tsakúya Pablo xi nkú ts'ín tjíhin nga incha ts'ín xuta ninku

¹ N'ekj'áitsjeihin xuta ninku nga katenkjún já tíjuun kō já tjióo. Incha kant'é'éhen kō incha kat'entu nda nga incha ts'ín ngayje tikiá ni xi nda. ² Ndaha nku xuta najmi tũ ch'on ts'ín incha kuinchjane kō najmi tũ ch'a xi kjaánkō. Nda ní ts'ín incha kas'eyaha. Kō kate xuta nga nimakjua incha tjintuyáha.

³ At'aha nistjin nk'ie tã tũ xí sináá. Najmi kinu'yá'één, ngakjá kin'enkjintak'aán, kō nkjin tikiá ni xi nchjaha animaná tj'yúhun ñá kō ni xi mjehe yjonintená. Kjuakjan ya kō kjuaxintak'un tintsubajián. Kits'ín unkiéná xuta kō b'i ngján kin'e unchaá xinkíá.

⁴ Tunga nk'iehé nga kis'ejña chji kjuandaha Ntíaná xi ts'ínk'ankiná kō kjuatjo xi tjíhin, ⁵ kits'ínk'ankiná. Najmi ngat'aha tsa nda tjín ni xi kin'eé, tsa kui kjuaha nga b'a kits'ín. B'a ní kits'ín at'aha kama nimaha ñá. Kits'ín jená nk'ie nga kits'ín tsin tsetse ngáhaná kō Espirituhu kits'ín tsetsená.

⁶ Tũ ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo xi ts'ínk'ankiná, najmi kits'ínxkín Ntíaná nga kitsjáná Espirituhu. ⁷ Kō tũ ngat'aha kjuandaha Ntíaná kits'ín nga naxu tsichu maá nginkun. B'a kits'ín tũ xi n'ekjáihin raá ni xi tichuyáhaá, kui xi tsuhu rá nga kuintsuba tiki'un síaán.

⁸ Ma n'e s'ejin én xu'bi kō mjena nga takuyáí sisin ni, tũ xi xuta xi s'ejihin rá Ntíaná ts'ínkjas'eheh rá yjohó nga ts'íhin ni xi nda. Tũ xí ndahá tjín kō basinkoná nga b'a n'eé. ⁹ Xi mjehe nku én k'uésintjáhi, tiyú t'axíhin. Najmi tũ n'esihin xi b'ésiyáha ntje chá xi y'aha rá kō tã ndaha xi b'ésiyáha kō kjántjaihi kjuatéxuma xi kin'ekjas'eheh Moise. At'aha najmi basinkoná kui kjuastiu kō najmi tjíhin sin.

¹⁰ Xi kuakjánya xuta ninku, chubakoi tsa nku kō tsa jo niyá tjíhin. Tunga tsa najmi ts'ínsihin, najmi tã k'uaintehe rá aya ninku. ¹¹ Yai nga xi b'a títs'íun, kui xi ja kits'ínkatsún suba yjohó kō niyáha ngatitsuun tsú'baya. Tã kuihi tífiko yjohó xi má nga ndyja.

B'i ts'ín kitsúyaha Pablo ni xi mjehe nga ts'ín Tito

¹² Nk'ie nga ts'ínkjisehe nda Artema kō a rá nda Tikiko, n'e kitsa xáhi yjohi nga nibáasení nanki Nikopoli. At'aha ja tjíndana nga yo ts'ínkj'a nistjin chunch'óon. ¹³ Nda tisinkoi nda Zena, nda xi nchjantjai xuta, kō nda Apolo, tũ xi ts'ínndjuúhu niyáha kō tũ xi najmi chumi nihi xi ndyjat'aha rá. ¹⁴ Katangiya xuta ts'aánga nga ts'ín ni xi nda kō nga tsjáha xuta ni xi machjéhen. B'a ts'ín incha saáihin ni xi ts'e Ntíaná.

B'i ts'in kits'inkje Pablō xujuin

¹⁵ Títs'ínkjihí kjuasuniña ngayjee xuta xi tjíntukona ei. Tjeihín kjuasuniña xuta xi tjohō ñá at'aha nkuhú xi s'ejinná.

Ngatento kas'enūu kjuandaha Ntíaná.

Xujun xi kits'ínkjihí nda postru Pabło Filemon

B'i ts'in kikjaniñaha Pabło Filemon

¹ An Pabło kjíya'yán ngat'aha Cristo Jesu. An kō nda nts'eé Timoteo tísuniñahí nda Filemon. Tjo nkjúnna ji. Ji xi ta tín'exát'ahí Cristo. ² Tísuniña yáhi nichjaá Apiá, kō nda nts'eé Arkipo xi ta tít'sín nga'yún ngat'aha Cristo, kō xuta nínku xi ma ñjakú ni'yahi.

³ Kas'enūu kjuanda kō kjuajyu xi tsjáná Ntia Na'miná kō Nda Ntíaná Jesucristo.

B'i ts'in kitsúya Pabło xi nkú ts'in nchjantjai Filemon

⁴ F'áitsjenna ji nk'ie nga nchjaka Ntíaná. Tehente tsja máb'achjíhi ⁵ nga tí'miyana xi nkú ts'in tjohi ngayjee xuta xi Ntíaná kits'ín ts'e kō xi nkú ts'in n'e s'ejin Nda Ntíaná Jesu.

⁶ Bankihí Ntíaná nga xi nkú ts'in n'e s'ejin ni xi ngujihín n'e s'eján, kui xi kats'ínxájin kjuankjintak'uhin tu xi b'a ts'in kamankjihin ri ngayjee ni nda xi tjínna ngat'aha Cristo Jesu. ⁷ Tsjo nkjún tjínna kō sakúna nga'yún ngat'aha xi nkú ts'in tjohi xuta nínku. At'aha ngat'ahí, nda nts'é, kisakú nga'yúhun animaha xuta xi ts'e Ntíaná.

B'i ts'in nchjantjai Pabło Onesimo

⁸ Kui b'a maha, ndaha tsa ngajohō Cristo kama kuinchjako masen masehen ni xi tjíhin nga n'ei, ⁹ tunga tu sa ní títbankihi ni xi xíhin at'aha tjoná xinkjá. An Pabło xi ja kama chá kō kjíya'yán nd'ai tu ngat'aha Cristo Jesu ¹⁰ títbankihi nku kjuanda ngat'a ts'e Onesimo. Kui xi ja tsichu ma xi nkú joyaha tsa ntína ei aya nūbayóo. ¹¹ Kui xi najmi kamachjéhin nistjin nk'ie tunga nd'ai ji kō an machénná ndo.

¹² Tít'sínkjise ngáhara. N'ekjáihín xi nkúhu tsa an niu. ¹³ Mjena nga k'úéjñako sana ei tsakai tu xi ngajohí ts'ínxát'ahana ei má nga kjíya'yán tu ngat'aha én nda tsuhu Nda Ntíaná. ¹⁴ Tunga ndahá nku ni najmi mjena chubá ts'ian tsa najmi tjínkuhu tak'uin, tu xi animahí nibaha rá kjuanda xi n'ení kō najmi an ts'in kjuayúhunra.

¹⁵ Kutsa kuihí kjuaha ngji t'axíhin ri Onesimo chuba nistjin, tu xi n'ekjái sín ngáha ri nd'ai. ¹⁶ Tunga najmi ta xi nkúhú ni tsa nku nda musu xi kich'atsei chasehi. Tu sa ní chasehi xi nkúhu nku nda xi 'yún chjí saha rá nga nku nda musu. Ngat'a ts'an ndats'é ja tsichu ma ndo kō tjona. Ngat'a ts'i 'yún chjí saha rá ndo, at'aha ta ts'ínxát'a ngáha ri kō ta s'ejihín Nda Ntíaná xi nkúhu ji.

¹⁷ Kui b'a maha, xihí yaní nga nkuhú tinchajián ni xi ngujihín s'ejinná, n'ekjái ngáha ri Onesimo xi nkúhu tsa an niu. ¹⁸ Tsa tjín má najmi nda kits'ínkōhi kō tsa tjín ni xi tjeheñ ts'i, kuentana t'et'ai niu. ¹⁹ An k'uechjá ni xi tjeheñ. An Pabło ntuna tít'et'áhana xujuin nga b'a ts'ian, ndaha tsa kama ts'ínkj'áitsjehen ni xi tjeheñ ts'an. Ngat'ana tinchihinni. ²⁰ Ji nda nts'e, at'aha tjohi Nda Ntíaná, kasakújinna ji nku kjuanda. Tjen nga'yíhin animana tu ngat'aha nga nkuhú kich'aá Cristo.

²¹ B'a ts'ín tít'et'áha at'aha behe k'an nga kúinú'yá'énni. Be nga 'yún n'etjusun sai ni xi títbankihi. ²² Kō ta títbankihi kj'ái sa ni. T'endaní nku ante ni'yahi, at'aha títbinchihuu Ntíaná nga kama kfínsenūu. Tu tíkuyáhá rá nga b'a kama.

B'i ts'in kits'ínkje Pabło xujuin

²³ Tít'sínkjihí kjuasuniña nda Epafra. Ei ta kjiya'yúnkōna ngat'aha Cristo Jesu. ²⁴ Kō ta tít'sínkjihí kjuasuniña nda Marko, nda Aristarko, nda Dema kō nda Luko. Kui jái ta y'anjikōna xá xi tít'sian.

²⁵ Kjuandaha Nda Ntíaná Jesucristo kas'eyaha animanūu.

Xujun xi kin'ekjíhi xuta xi ntje Hebreo tjehe_n ra

B'i ts'in tís'ejña chji nga kinchjakóná Ntíaná nk'ie nga kits'in nibá Ntíhi

¹ Nkjin niyá kō kj'ai kj'ai ts'in kinchjakō Ntíaná ntje cháná. Já profeta kits'inchjén nga kinchja nistjin nk'ie. ² Tunga nistjin fekuhu xi kich'aá nd'ai Ntíaná kits'in nibá Ntíhi nga j'ai nchjakóná ngajoho. Kui Ntíu xi kits'inchjén nga kits'innda asuntee kō nk'a ján, kō kitsjáha nga kama ts'e ngayjee ni xi tjín.

³ Ajihin Ntíu sakúchji kjuachánkaha Ntíaná kō kui xi bakúchji kjuatík'uhun Ntíaná. Kui xi ts'in nga s'e ngayjee ni xi tjín tū ngat'aha nga'yún chánkaha éhen. Nk'ie nga ja kikjexinná ngatitsunná nga kits'in jená nginkun Ntíaná, ngjik'iejñat'aha Ntíaná nk'a ján.

B'i ts'in tís'ejña chji nga 'yún nk'a tjen Jesu nga ntítsjee

⁴ 'Yún nk'a kin'etsjen nga ntítsjee, at'aha tū nkuhú kui xi 'mi Ntíhi Ntíaná. ⁵ B'i kitsúhu Ntíaná nga kinchjakō:

Ji xi Ntína,

an xi tsichu ma Na'mihi.

Ndaha nku ntítsje najmi b'a kik'ihin. B'i ts'in kinchjanijmíyaha Ntíhi:

An xi kama Na'mihi,

kō kui xi kama Ntína.

Nk'ie nga b'a kitsú, najmi ntítsjee kinchjanijmíyaha.

⁶ Nk'ie nga kits'in nibá Ntí tjuhun asuntee, b'i kitsú:

Ngatentee ntítsjena kats'intsjoho.

⁷ Kō b'i ts'in kinchjanijmíyaha ntítsjee:

Ntítsjena, kui xi xi nkúhu ntjo.

Kō xi ts'inxát'ana, kui xi xi nkúhu njai nd'í.

⁸ Tunga b'ihí ts'in kinchjanijmíyaha Ntíhi:

Ntía ní, ji xi kuatexumai sín,

kō kuatexumai sisin nk'ie nga kuatexumai.

⁹ Tsjohi ni xi naxu tjín,

kō najmi sasíhin ni xi najmi nda.

Kui nga j'ajihin ra an xi Ntíahi,

kō 'yún kitsjaha kjuatsjo nga xi tjíntujihin.

¹⁰ Kō b'i tã kitsú sa:

Ji xi Ntía,

nga tuts'ihin ni kin'endai asuntee,

kō ntsaj kin'endakohoni nk'a ján.

¹¹ Kfe ngayjee ni xu'bi,

tunga ji tū nkú kuinchunní.

Kama chá ngayjee niu xi nkú joyaha tsa najyun.

¹² Kama b'a n'eihí xi nkúhu nku najyun,

kō n'ek'óntjaiyai

xi nkú ts'in n'ek'óntjaiya nku najyun.

Tunga ji bi najmi k'óntjaiyai,

kō ndaha nku nistjin najmi kama cháí.

¹³ Ndaha nku ntítsje najmi b'i kik'ihin:

Tínchint'ání má batexuma,

k'uentú maná xi fi kontrahi kinte tsukui.

¹⁴ At'aha ntítsjee bi, kui xi ntjo xi ts'inxát'aha Ntíaná. Kui xi n'e nibá tū xi basinkoho xuta xi ts'íinkjáihin nga k'uanki.

2

B'i ts'ín tís'ejña chji nga tjihin nga n'eshiín én xi kits'ín nibáná Ntíaná

¹ Kui kjuaha tjihin nga 'yún n'eshiín raá ni xi kinu'yáá, tū xi najmi kuankín t'axíhin raá ni xi ts'e Ntíaná. ² At'aha santaha én xi kits'ínkjás'en ntítsjee kis'ehe nga'yún kō kits'ínkjáíhin chjí xi kanéhe ngayjee xutá xi kits'ín ngatitsun nga najmi kint'é'éhen éen. ³ Kui nga nd'ai, ¿nkú ts'ín kuitjunkiinná tsa najmi n'eshiín én chánka xi ts'ínk'ankiná? Tjun Nda Ntíaná kitsúya xi nkú ts'ín kuankihiná kō as'ai xi incha kint'éhe nga b'a kitsú kitsúya kixi ngáhaná kui niu. ⁴ Kō Ntíaná tã tsakúchji nga kjuaxi éen. Kits'ín ni xi bakúchji kjuachánkaha kō nga'yúhūn kō nkjin tíkjá kjuankjún, kō xi nkú ts'ín mjehe kits'ínndzjoná kjuanda xi tsjá Espiritu.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga xi nkúhu ñá'j'ai ts'ín ma yjoho Jesu

⁵ Asunnte xi tichubanijmíyahaná, xi as'ai nibáhá, najmi aya ntsja ntítsjee y'ejñaya Ntíaná, tsa kui xi incha kuatéxumaha. ⁶ Tjít'a xujun éhen Ntíaná má nga b'i kitsú nku xi kinchja:

¿Yáha xutá, nga najmi ndyjajihin kjuankjintak'uhin?

¿Á ch'axkíhi ri xutá, yáha kui?

⁷ Chubahá 'yún kinte kin'e mai nga ntítsjee, kō kik'aihi kjuachánka kō nga chankjún.

⁸ Aya ntsja y'entuyái ngayjee ni xi tjín asuntee.

Nk'ie nga aya ntsja xutá y'éntuyá Ntíaná ngayjee ni xi tjín, ndaha nku ni najmi y'ejña ndái ma. Tunga nk'iehé nga chasehé, yaá nga najmi ngayjee niu tjíntuyáyje aya ntsja. ⁹ Tunga yanáá xi nkú ts'ín Jesu. Tū chubahá 'yún kinte kin'e ma nga ntítsjee. Kik'aihi kjuachánka kō tíyankjún at'aha j'ajin ngabayoo. Tū ngat'aha kjuandaha Ntíaná ngabayaha Jesu ngandaná kamaha.

¹⁰ Tū xi nkjin kamaha ntíhi Ntíaná xi sakúhu rá kjuachánka, Ntíaná xi kits'ínnda ngayjee ni xi tjín kō ngat'aha Ntíaná tjíntuhu niu, kits'ín nga ajihin kjuu'uun kama Cristo xi tjihin nga kama, tū xi ts'ínk'ankíhi xutá. ¹¹ At'aha xi ts'ín je xutá nginkun Ntíaná kō xutá xi n'e je, nkuhú maha Na'míhi. Kui kjuaha nga najmi ma subaha rá Ntíhi Ntíaná nga nts'e tsuhū rá xutá xu'bo.

¹² Tjít'a xujun éhen Ntíaná má nga b'a kitsú:

Ji k'uenijmíhi já nts'é,

kō ts'intsoho ajihin xutá xi ma ñjakú nga ts'ínsoho.

¹³ Kō b'i kitsú ya:

Kama 'yún tak'an Ntíaná.

Kō b'a tã kitsú sa nginku niyá:

Á an ei síijnaka ntíhi Ntíaná xi kitsjána.

¹⁴ Xi nkú ts'ín yjoninte y'a ntí xi tjinchako Jesu, kui nga b'a tã kik'iehe. B'a kik'ie tū xi nk'ie nga kuayáha ts'ínkjehe xi batéxumaha rá ngabayoo, kui xi ndanindoo. ¹⁵ B'a ts'ín kits'ín ndáíhi rá ngatentee xutá xi y'entuhu xi nkúhu xutá musu xi kich'atse at'aha kitsankjún ngabayoo.

¹⁶ At'aha tíña chji chji nga najmi ntítsjee j'aisinko. Xi ntjehe ní Abraham y'aha rá, kui xi j'aisinko. ¹⁷ Kui kjuaha nga j'ai ts'ín maha yjoho xi nkúhu já nts'e, tū xi nginkun Ntíaná tsichu maha nku nda ná'mi títjun xi ma nimaha xutá kō xi kixi fiko xáha, tū xi kama b'a ts'ín tsjáha rá chje Ntíaná nga k'uéchjí ngatitsuhun xutá. ¹⁸ Kikie kjuanima kō kichjut'ayák'un. Kui kjuaha nga tã ma basinkoho nd'ai xi chjut'ayák'uhun.

3

B'i ts'ín tís'ejña chji nga 'yún nk'a tjen Jesu nga Moise

¹ Kui b'a maha, já nts'e, jun xi kin'e jenuu kō j'ájinnuu Ntíaná nga kjuáts'enuu, n'enkjintak'un sisiun yáha Jesu. Kui xi y'éxáha Ntíaná kō kui xi nda ná'mi títjun xi

s'ejinná. ² Kui xi kixi kits'ín nginkun xi kitsjá xáha, xi nkú ts'ín Moise tá kixi ngjiko xáha ajihin ngayjee xuta xi ts'e Ntíaná.

³ Yún chánka sa kjuachánka xi kikanéhe Jesu nga xi kikanéhe Moise. B'a kama xi nkú ts'ín 'yún chánka sa kjuachánka xi ts'ínkjáihin nda xi ts'ínnda nku ni'ya nga kjuachánka xi sakúhu ni'yoó at'aha tsjo tjín. ⁴ Tu má ni'yahá ni, tjín xi ts'ínndaha. Tunga ngayjee ni xi tjín, Ntíaná kits'ínnda.

⁵ Nku nda musu xi kixi ngjiko xáha ajihin xutaha Ntíaná kama Moise. Kui xi y'éjña chji ni xi kuitsu Ntíaná askahan. ⁶ Cristo bi, tá kixi fiko xáha, tunga Ntíhí tí'mi bi. Kui nga batéxumaha rá ni'yaha Ntíaná. Kó ni'yoó, kui xi ñá nd'ai. Ni'yaá tsa tu nku ndjáha kuinchajián ni xi ma 'yún tak'aán kó tsjo maná at'aha tichuyáhaá ni xi tsjáná Ntíaná.

B'i ts'ín tís'ejña chji ni xi maha xi fi t'axihin Ntíaná

⁷ Kui b'a maha, n'eshihin ruu xi nkú ts'ín tjit'a ni xi títsu Espirituhu Ntíaná: Tsa nd'ai kuinú'yó ntaha,

⁸ najmi tu ndjá b'eyo animanuu,
xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín éna,
nistjin nga kikjut'ayák'unna nanki kixiu.

⁹ Yo kikjut'ayák'unna ntje chánuu xi nkú k'an,
ndaha tsa yachán nú kieke ni xi kits'ian.

¹⁰ Kui nga kits'ínkjankohona xuta xi kis'e nk'ie
kó b'a kixian:

“Ja kindyjajihin jái,
kó najmi mjehe incha k'úémajin ni xi ts'an.”

¹¹ Kui nga kama kjahanna
kó ts'intjusan ni xi kixian,
nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'an.

¹² Chuhun yjonuu, já nts'e. Najmi tu kas'e ajinnuu xi najmi nda tjíya animaha, xi najmi s'ejihin, xi ngjuai t'axihin Ntíaná xi tjíña tik'un. ¹³ Tu sa ní xki nistjin b'i ngján tjen nga'yuhun xinkiu nk'ie nga tjíña sa nistjin xi títsu éhen Ntíaná, tu xi ndaha nku xi tjín ajinnuu najmi k'uanachaha rá ngatitsuun kó ndjá s'eya animaha. ¹⁴ Tísakút'aná nd'ai ni xi ts'e Cristo, tunga tjíhín ni nga tu nku ndjáha kuinchajián xi nkú ts'ín kama 'yún tak'aán Ntíaná nk'ie nga tuts'ihin ni. B'a n'eé santaha nistjin xi fekuhu.

¹⁵ At'aha tinchjako saná éhen Ntíaná xi b'i ts'ín tjit'a:

Tsa nd'ai kuinú'yó ntaha,
najmi tu ndjá b'eyo animanuu,
xi nkúhu já xi kits'ínkj'a t'axín éna.

¹⁶ ¿Yá xutaha xi kint'é tunga kits'ínkj'a t'axíhín éhen Ntíaná? ¿A najmi ngatentehé xuta xi tsitjuko Moise Egipto? ¹⁷ ¿Kó má xutaha xi kits'ínkjankó Ntíaná yachán nú tjíhin? ¿A najmi xi kits'íhín ngatitsun? Kui xi kis'entu yjoninte k'iehen ante kixiu.

¹⁸ Kó nk'ie nga b'a kitsú kixi kixi Ntíaná nga: “Najmi kjuas'en xuta xu'bo má nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'an”, ¿yá xi kits'ínkjó nga b'a kitsú? ¿A najmi xuta xi najmi kint'é'éhén? ¹⁹ Kui nga yahaná nga najmi kama incha jas'eheh at'aha najmi kis'ejihin Ntíaná.

4

B'i ts'ín tís'ejña chji nga xuta xi ts'e Ntíaná kjuas'en ante xi má nga ts'ínkj'áiya

¹ Kui b'a maha, b'a títsu saha nd'ai éhen Ntíaná xi títsuya tíjtjun nga kuitjás'eén má nga tsjá Ntíaná nga ts'ínkj'áiya xuta xi ts'e. Tunga tjíhín ni nga kjuántaha ráá yjoná tu xi najmi s'ehe xi natsin k'úéentu. ² At'aha ñá tá kis'enijmíná én nda tsuhu Ntíaná. Kama xi nkú tá ts'ín kis'enijmíhi xuta xu'bo. Tunga máha kui, najmi tsakj'a kjuanda xi y'a éen at'aha najmi kis'ejihin én xi kik'inyaha.

³ Tunga ñá xi ja kis'ejinná kuitjás'eén má nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'e Ntíaná. B'i kitsú Ntíaná:

Kui nga kama kjahanna
ko ts'intjusan ni xi kixian,
nga najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'an.

B'a kitsú ndaha tsa ja kama ndjuúhu xáha Ntíaná nistjin nga kits'ínnda asuntee.

⁴ At'aha b'i ts'ín tjit'a xujun éhen Ntíaná ngat'a ts'e nistjin xi yatuu:

Nistjin xi ma yatuhu
kama ndjuúhu ngayjee xáha Ntíaná
ko kits'ínkj'áíya.

⁵ Ko b'a ta títu ya:

Najmi kjuas'en xuta xu'bo,
má nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'an.

⁶ Kui b'a maha, ndyjat'a sa xuta xi kjuas'en yo. At'aha xi tjun kis'enijmíhi én nda tsuhu Ntíaná najmi kint'é'én, kui nga najmi jas'ehen yo. ⁷ Ko kui nga ta y'éjñahá ngáha Ntíaná kj'ái nistjin, kui xi nd'ai. Askahan nga ja j'a nkjin nú, kits'ínkinchja David nga b'i kitsú xi nkú nga ts'ín ja kab'et'á ej:

Tsa nd'ai kuínú'yó ntaha,
najmi tu ndjá b'eyo animanuu.

⁸ At'aha tsa Josue kitsjáha xuta xu'bo nga incha ts'ínkj'áíya, najmi tjín xi nkú ts'ín kj'ái nistjihin ta k'uéjña ngáha Ntíaná. ⁹ Kui kjuaha nga tijná sa nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'e Ntíaná xi nkú ts'ín kits'ínkj'áíya Ntíaná nistjin xi yatuu.

¹⁰ At'aha xi kjuas'en má nga tsjáha Ntíaná nga ts'ínkj'áíya, kui xi ja kama ndjuúhu xáha xi nkú ta ts'ín Ntíaná kits'ínkj'áíya nga ja kama ndjuúhu xá xi kits'ín. ¹¹ Kui nga n'ehená nga'yún nga kuitjás'eén má nga ts'ínkj'áíya xuta xi ts'e Ntíaná, tu xi najmi s'ehe ajinná nku xi kujjne, tsa b'a ta ts'ín xi nkú nga kits'ín xuta xi najmi kint'é'én.

¹² Éhen Ntíaná najmi ni k'ien. Tjihin nga'yún. Kui xi 'yún yjo sa nga ngayjee kicha xi yjo nga jo ngaba. Nga masehen animaná ko espirítuná fas'enjin nga bateya, ko nga masehen má tjiXanyaha nintaná ko na'yuhu nintaná fas'enjin nga bateya. Base sisin ni xi n'enkjintak'aán ko xi nkú ts'ín tjíya animaná. ¹³ Najmi tjín ni xi kamanda xi najmi tíbe Ntíaná. Tjintu chji chji. Najmi tjín ni xi tjintu máha xi tjihin nga n'ekjas'eheén kuenta.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga Jesu xi nda na'mi títjunná

¹⁴ Kui nga tjihin nga tu nku ndjáha kuinchajihinná xi s'ejinná. At'aha tijnáná nku nda na'mi títjun chánka xi tsichu ndjiojmi ján, kui xi Jesu Ntíhi Ntíaná. ¹⁵ Ko Nda na'mi títjunná, kui xi maha base nimaná nk'ie nga najmi ndjá tjiyaná, at'aha ko ta kui ta kichjut'ayák'un xi nkúhu ñá, tunga ndahá ichi najmi kits'ín ngatitsun. ¹⁶ Kui nga najmi tu jo jan kas'eyahaná nga kfink'úhuún Ntíaná xi batéxumaná ko xi tjihin kjuanda, tu xi b'a ts'ín kama nimaha ra ñá ko sakúná kjuandaha xi kuasinkoná nistjin nga un skuena.

5

¹ Ajihin xuta chj'ajin ngayjee xi ma nda na'mi títjun ko 'bai xáha nga kui xi tsjén títjuhun xuta nginkun Ntíaná, tu xi tsjáha chje ko ts'ínkj'áíya chu tu xi kama ndyjat'aha ngatitsuun. ² Be xi nkú ts'ín base nimaha xuta xi machjéhen nga sakúyaha ko xi kindyjajihin, at'aha nda na'mi títjuun ta xutahá niu. ³ Kui nga machjéhen nga ta tsjáha chje xi ts'e tu xi kama ndyjat'aha ra ngatitsuhun, xi nkú ts'ín ta tsjá chjehe xuta naxinantóo.

⁴ Nk'ie nga b'i tsu xá xi ts'ín jóo, najmi kui b'et'a xá suba yjoho. Ntia níná tsjá xá xu'bi, xi nkú ta kamat'ain Aaron nistjin nk'ie. ⁵ Cristo bi, nk'ie nga kama nda na'mi títjun, najmi kui suba ts'asje nk'a yjoho. Ntia níná xi b'a kits'ín. B'i kitsúhu:

Ji xi Ntína,
an xi tsichu ma Na'mihi.

⁶ Kō b'i tã ts'ín tjit'a ya éhen Ntíaná:

Ji xi nda na'mi tu nk'éhé ni.

B'a ts'ín tíjña xáhi

xi nkúhu xá xi ts'e nda na'mi Melkisedec.

⁷ Nk'ie nga y'ejña Cristo asunntej, animaha ngjikj'aha ra nga kinchjako Ntíaná ko kikjaníndzjo ntánkun. Tsankihi Ntíaná nga ts'ínkj'a t'axíhin ngabayoo, ko tsasínñju Ntíaná ni xi kitsú at'aha tu xí kits'ínkj'as'ehén ra yjoho Ntíaná. ⁸ Ndaha tsa kui xi Ntíhi Ntíaná, tunga j'ajihín kjuanima. B'a ts'ín kikiehe ni xi 'mihí nga nuú'yá'één. ⁹ Kō nk'ie nga ja kama xi tjihin nga kama, tsichu ma xi tu nkjéhé ni ts'ínkj'anki ngayjee xuta xi kuint'é'éhen. ¹⁰ Kō Ntíaná kits'ín maha nda na'mi tíjñun nga kitsjáha xá xi tjeheh ra Melkisedec.

B'i ts'ín tíj'ejña chji nga tjihin nga kfinndjukaá xi s'ejinná

¹¹ Ngat'a ts'e ni xu'bi tjin nkjún sa ni xi kuixín kai, tunga 'nihí tjin nga k'úejña chjihi, at'aha ja najmi ta kitsa mankjihinnuu. ¹² Ja ní nd'ai tjihin nga kamo já maestru kai, tunga tu yje machjén sahanuu xi kuakúyanuu nku niyá sa ni xi tjun binchiyáá éhen Ntíaná. Jun ja ta tsichu ma ngáhanu xi nkúhu ntínta xi machjéhen ntáchiki. Kui xi najmi nichine nda machjéhen. ¹³ Ngatentee xi baki, kui xi ntínta ko najmi kjee be má nihi xi naxu nginkun Ntíaná. ¹⁴ Tungá nichine ndoo, já xi chóo ma kjine. Kui xi ts'ínchjén tehente kjuankjintak'uhun ko mankjihín má nihi xi nda ko má nihi xi najmi nda.

6

¹ Kui b'a maha, ja kuichu chubã nga k'úéntaá ni xi tjun binchiyáá Cristo, tu xi tu nku kfinndjunáá ni xi ndyjat'áná nga chaá. Najmi chubaha nga ta sakúya ngáhaná nga kfinchj'a ngáha raá animaná, ko tsa ta sakúya ngáhaná nga k'úéntaá ni ch'onk'un xi ngabayoo fikóná, ko tsa tu nku sakúyaháná nga s'ejinná Ntíaná, ² ko ni xi ts'e nga mjenéé ntsaá xinkíá nga saténtaá, ko nga ni xi ts'e nga kuichú nistjin nga k'juáíya ngáha ra xuta ngabayoo ko nk'ie nga kuasehe Ntíaná mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. ³ Mjeni kuakúyaihi ni xi ndyjat'ánuu. B'a n'ei tsa Ntíaná tsjánteni.

⁴ Xuta xi ja tsichu mankjihín ni xi ts'e Ntíaná ko kits'ínstjojin ni xi tsjáná Ntíaná, ko ta kisakút'aha Espirituhu Ntíaná, ⁵ ko kits'ínstjojin én ndaha Ntíaná ko nga yúhun Ntíaná xi kama chji askahan, ⁶ tsa k'úejña ni xi ts'e Ntíaná xi ja kikjut'a ngayjee ni xu'bi, najmi ta tjin xi nkú ts'ín kama tsetse saha, tsa ngjuáikj'á ngáha ra animaha. At'aha ta kuihi kuenta ts'e suba tíincha fát'a kruu xi ma jo niyá ngáha Ntíhi Ntíaná ko títsjante nga tíchajnucha Ntíhi Ntíaná.

⁷ B'a maha xuta xi yjanki Ntíaná, xi nkúhu t'ananki xi nkjin niyá b'anehe ts'í. Tsjáha chan xi kjine xi ts'ínxásun t'anankiu, ko Ntíaná nda ts'ínko t'anankiu. ⁸ Tungá t'ananki xi tu jñáhá tsjã ko na'yá, ndaha tsa ts'íu b'anehe, kui xi najmi chumi ni chjíhi ra ko ni xi najmi nda nginkun Ntíaná bichú ma. Kui xi sakúhu nga kuiti.

⁹ Kō máha jun, já nts'e xi tjoní, ndaha tsa b'a ts'ín tíchubai, behe tak'uín nga jun xi sakúnuu ni xi 'yún nda sa. Kui ni xi y'aha ra nga k'uankiá. ¹⁰ Kixi ts'ín Ntíaná ko najmi ts'ínchaya ni xi kin'o ko xi nkú ts'ín tsakuchjúú nga tjonuu Ntíaná nk'ie nga nda kin'ekoo xuta xi ts'e nistjin nk'ie, xi nkú nga ta tín'o santaha nd'ai.

¹¹ Mjeni nga tu nkú b'a n'énú santaha nistjin xi fekuu tu xi sakú kikjihinnuu ni xi tíchuyóho. ¹² Najmi mjeni tsa kama ts'o. Tu sa ní b'a ta n'oo xi nkú nga incha ts'ín xi sakúhu ni xi kitsúhu Ntíaná nga tsjáha. Kui xutaha xi tu nkú s'ejihín ra Ntíaná ko maha kuyá.

B'i ts'ín tíj'ejña chji nga ts'ín Ntíaná ni xi tsu

¹³ Nk'ie nga kitsúya tíjñun Ntíaná ni xi tsjáha Abraham, ta y'ejña nga ts'íntjusun ni xi kitsú. B'a kits'ín at'aha najmi tjin xi 'yún chánka sa, tsa kui xi ts'ínkie nga ts'íntjusun ni xi kitsú. ¹⁴ B'i kitsú Ntíaná: "An ts'ian nga nda kamat'ain ko an ts'ian nga ntje xi s'ehi 'yún nkjin kama." ¹⁵ Kikuyá k'uk'un Abraham ko kui nga kits'ínkjáihín ra ni xi kitsúya tíjñun Ntíaná nga tsjáha.

¹⁶ Xuta, tu xi chaha ra nga ts'íntjusun ni xi tíb'enda, nku xi 'yún nk'a tjen nga kui ts'ínkie nga ts'íntjusun éhen. B'a ts'ín najmi ta s'ehe én. ¹⁷ Kui nga y'éjñaha Ntíaná nga ts'íntjusun ni xi kitsú, at'aha kama mjehe nga skue sisihin xi ts'ínkjáihin ni xi kitsúya tíjtjun nga tsjáha ko nga najmi ts'ínk'óntjaiya éhen.

¹⁸ Ntíaná najmi maha b'anacha. Kui nga nga joo ni xi kitsúhu Ntíaná najmi maha b'óntjaiyaha, ko kui niu xi tsjá nga'yunná ñá xi kich'aá ni xi kik'inná nga n'ekjáihin. ¹⁹ Nk'ie nga b'a ts'ín tíchuyáhaá ni xi tsjáná Ntíaná, tísasíjña ntsjan ntsjan animaná nga tíma 'yún tak'un xi jas'en santaha ante xi 'yún nkjúhün nínku xi síjña ndjiojmi ján. ²⁰ Yo má nga jas'en Jesu ngajoná, nga ngji tíjtunná. Ko kui xi tsichu ma nda na'mi tíjtjun xi nkú ts'ín tjeheñ ra Melkisedec. Najmi ma feya xáha.

7

B'i ts'ín tís'ejña chji xáha nda na'mi Melkisedec

¹ Melkisedec, kui xi kama nda reihí nanki Salem ko nda na'mi xi kits'ínxát'aha Ntíaná, Ntíaná xi tíjña nk'a ján. Nk'ie nga ja tík'óya ngáha Abraham nga kits'ín nganaha já rei xi ngji kjánko, as'ai Melkisedec ngjikj'á niyáha ko nda kinchjane nginkun Ntíaná. ² Ko Abraham ta kitsjáha nku tíkjá ngayjee ni xi kisakúhu.

J'áin Melkisedec, kui xi tsuhu ra “nda rei xi naxu ts'ín”. Ko nda reihí Salem, kui xi tsu ngáha ra “nda reihí kjuajyu”. ³ Najmi yaha má nibaha ra. Najmi kis'ehe na'mi ko naa ko ntje chá. Kui xi najmi kitsin ko najmi k'ien, nda na'mi xi nkú nga ts'ín nda na'mi Ntíhí Ntíaná. Najmi maha feya xáha.

⁴ Chaso xi nkú ts'ín 'yún chánka Melkisedec. Santaha ntje chána Abraham kitsjáha nku tíkjá ni xi kisakúhu nga ngji kjánko já rei. ⁵ Tjít'a kjuatéxumaha Moise nga já na'mi xi y'aha ra ntjehe nda na'mi Levi tíhín nga ts'ínkjáihin nku tíkjá ni xi sakúhu xuta, ndaha tsa xinkjín maha xinkjín, at'aha nkuhú ntjehe Abraham y'aha ra.

⁶ Tunga Melkisedec xi najmi ntjehe Levi y'aha ra, kui xi kits'ínkjáihin nku tíkjá ni xi kisakúhu Abraham ko nda kinchjane nginkun Ntíaná Abraham, nda xi Ntíaná kitsúya tíjtjun ni xi tsjáha. ⁷ Ko tíjña chji chji nga 'yún chánka sa xi nda nchjane xinkjín nginkun Ntíaná nga xi nda chubantjái.

⁸ Nk'ie nga nku tíkjá toon ts'ínkjáihin já na'mi xi ntjehe Levi y'aha ra, a xutahá xi ts'ínkjáihin kui niu, xi ndyjun nkiní kuayá. Tunga ngat'a ts'e Melkisedec b'a títsu éhen Ntíaná nk'ie nga kui najmi k'ien. ⁹ Ko nk'ie nga Abraham kitsjáha Melkisedec nku tíkjá ni xi kisakúhu, ma b'a bixíaán nga ko Levi kítsjá, ndaha tsa Levi xi askahan ts'ínkjáihin nku tíkjá ni xi sakúhu xuta. ¹⁰ B'a tjín kjáihin at'aha Levi tíjñajin sa yjonintehe Abraham nistjin nga j'aikj'á niyáha Melkisedec, at'aha yaá nga Abraham xi ntje cháha Levi.

B'i ts'ín tís'ejña chji á nku nda na'mi tíjtjun tsetse kamachjéhen

¹¹ Xuta Israel kits'ínkjáihin kjuatéxumaha Ntíaná nk'ie nga tíhín xá já na'mi xi y'aha ra Levi. Tunga najmi tsichukjuahá ra xáha já na'mi xu'bo nga ts'ín nga kama xuta xi tíhín nga kama. Kui kjuaha kamachjéhen nga j'aihi kj'ai nda na'mi xi kik'aihi xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, najmi xi nkúhu xi ts'e Aaron. ¹² Kui nga tsa tíb'óntjaiya xáha já na'mi, ta tíhín nga ta n'ek'óntjaiya kjuatéxuma xi y'aha ra Moise.

¹³ At'aha xi títsu éhen Ntíaná ei, xi k'uaihí xá xi nkúhu xi ts'e Melkisedec, kui xi y'aha ra kj'ai ntjehe xuta Israel má nga najmi kjee bitjujin ndaha nku nda na'mi. ¹⁴ Tíjña chji chji nga Nda Ntíaná Jesucristo ntjehe Juda nibaha ra, ntje xi najmi kits'ínkjó Moise nk'ie nga kinchja nga s'e já na'mi.

¹⁵ 'Yún tíjña chji chji sa ni xi tíchubayaá ei. At'aha nda na'mi tsetse xi j'ai b'a tjín xáha xi nkúhu xi ts'e Melkisedec. ¹⁶ Najmi kik'ai xáha xi nkú ts'ín tíjña kjuatéxuma xi títsuya má ntje cháha nibaha ra já na'mi. Kik'ai xá níhi at'aha tíhín nga'yún nga tíjña tík'un sín. Najmi maha 'me.

¹⁷ At'aha b'i ts'ín tjít'a má nga tíchubanijmíyaha: Ji xi nku nda na'mi santaha tu nkjéhé ni.

B'a ts'ín tǐjña xáhi
xi nkúhu xá xi ts'e Melkisedec.

¹⁸ Kui b'a maha, tsichukjet'aha kjuatéxuma chóo, at'aha najmi kis'ehe nga'yún ko najmi tsasinkoná. ¹⁹ At'aha najmi kamaha kjuatéxumoo nga ts'ín nga kama xuta xi tǐhin nga kama. Tunga nd'ai 'yún nda sa ni xi tǐchuyáá xi tsjáná Ntíaná, kui nga tǐbichúk'un tǐnahá raá Ntíaná at'aha kui ni tǐchuyáá.

²⁰ Nk'ie nga kama ni xu'bi, Ntíaná kikjihín y'ejña nga kuitjusun. ²¹ At'aha nk'ie nga kik'ai xáha já na'mi xi ntjehe Levi nibaha ra, najmi Ntíaná kikjin y'ejña. Tunga ngat'a ts'e nda na'mi xu'bi, Ntíaná kikjihín y'ejña nga kuihí xi kama nda na'mi. At'aha b'i ts'ín tǐt'a má nga b'a kik'ihin:

Ntíaná y'ejña ni.

Najmi ts'ínjo éhen nga b'i kitsú:

“Ji xi nku nda na'mi tǐ nkjéhé ni.”

²² Kui nga Jesu kits'ihin nga nku ni tsetse y'éndako ngáha Ntíaná. 'Yún nda sa kjuá tsetse xu'bi nga kjuá xi chóo.

²³ Nkjin nkjún kama já na'mi xingisoo at'aha ngabayoo y'échjaha nga ngjuaindjuko xáha. ²⁴ Tunga máha Jesu, najmi kfet'a xáha at'aha tǐjña tǐk'un sǐn. ²⁵ Kui kjuaha nga maha ra ts'ínk'anke sǐhin xi f'aik'úhun Ntíaná tǐ ngat'aha ni xi kits'ín, at'aha kui xi tǐjña tǐk'un tǐ nkjéhé ni ko bankintǐjá xuta xi ts'e.

²⁶ At'aha machjénná nku nda na'mi tǐtjun xi nkúhu xu'bi, nku xi je, xi najmi n'enijéhe ra tsa mí nihi, xi najmi chuntí, xi najmi kin'engujihín já ngatitsuun. Kui xi n'etsjoho ndjiojmi ján. ²⁷ Kui xi najmi tǐhin nga xki nǐstjin tǐjun tsjá chje tǐ xi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun ko askan ngáha tǐ xi n'endyjat'aha ra ngatitsuhun xuto, at'aha b'a incha ts'ín já na'mi xingisoo. Nkúhú niyá kitsjá sǐn chje nk'ie nga kits'ínkjas'en yjoho.

²⁸ Kjuatéxumoo já na'mi tǐtjun xi yjoninte y'a kitsjá xáha, tunga askahan nga kitsjá Ntíaná kjuatéxumoo, as'ai y'ejña nga kitsjá xáha Ntíhi. Kui xi kin'e ma xi tǐhin nga kama. B'a kik'ie sǐn.

8

B'i ts'ín tǐs'ejña chji xáha Jesu ndjiojmi ján

¹ Nd'ai tǐjñaná nda na'mi tǐtjun xi b'a tǐn xáha, kui xi Ntíaná kitsjáná. Ngjik'iejñat'aha Ntíaná má tǐbatéxuma ndjiojmi ján. Kuihí ni xu'bi xi mjení nga chóo. ² Kui xi tǐhin xá ante xi 'yún nkjúun, ante xi tǐjña aya nǐnku najyunte xi kui kikjin. Kui xi Ntíaná kits'ínnda, najmi xuta.

³ ¿Má xi kui xáha já na'mi tǐtjun? Chje tsjá ko ts'ínk'ien chǐ xi f'aiko xuta. Kui nga Jesucristo tǐ tǐjñaha ra chje xi tsjáha. ⁴ Tsa ni xi k'úejñaha ei asunntei, najmi ka ma ra nda na'mi kai, at'aha ja tǐn já na'mi ei xi tsjá chje xi nkú ts'ín tǐt'a kjuatéxumoo.

⁵ Nǐnku ni'ya najyunte xi kui kikjihin nk'a ján tǐjña. Kui nga xi tǐjñaha ei, kui xi ma joho. Yo má nga ts'ínxá já na'mi xi tǐn asunntei. Ko yaá ni xu'bi at'aha nk'ie nga ts'ínnda Moise nǐnku najyuntee, Ntíaná b'a kitsúhu: “Nda nda chasei. B'a n'ek'íé sǐsin ngayjee xi nkú tǐn xi tsakuhu nga tsichuk'unni asunntu tjennkiu.” ⁶ Tunga nd'ai 'yún nda sa xá xi kik'aihi Jesucristo nga já na'mi xi tǐn asunntei. Kui xi kits'ínchjéhen Ntíaná nga y'éndako xuta ni tsetse xi 'yún nda sa, at'aha Ntíaná kitsúya tǐtjun ni xi 'yún nda sa xi tsjáha xuta xi ts'e.

B'i ts'ín tǐs'ejña chji ni xi y'enda tsetse Ntíaná

⁷ Tsa najmi chumi nihi xi kindyjat'aha ni xi tǐn y'éndako Ntíaná xuta, najmi kamachjén xi ma joho kai. ⁸ Tunga najmi kisasihín ra Ntíaná ni xi kits'ín xuta xi ts'e. B'a ts'ín tǐt'a éhen Ntíaná:

B'i kitsú Ntíaná: Kuichú nǐstjin,

nga k'uendáka nku ni tsetse

xuta Israel ko xuta Juda.

⁹ Ko ni tsetse xi tǐxian nga k'uendá,

najmi b'a joyaha xi nkúhu xi y'endákā ntjē cháha,
nga jakj'a ntsja nga kik'onsje ante Egipto.

At'aha najmi ndjá tsinchajin ni xi tjun y'endákā,
kui nga kits'in nga maha ra.

¹⁰ Kuichú nistjin nga kuihí ni xu'bi
xi k'uendákā xuta Israel.

K'uejñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun,
ko ta k'uet'á asun animaha.

An xi kama Ntiaha,
ko kui xi kama xutana.

¹¹ Najmi ta b'i ngján kuakúyaha ra já nts'e,
ko ta ndaha xinkjín,

tsa tu xi skuehe nga an xi Ntiaha.

At'aha ngatentee skuena,
xi 'yún ndyjaha ko santaha xi 'yún cháha.

¹² An ts'inndyjat'aha ngatitsuhun,
ko najmi ta ts'inkj'áitsjehenna jéhe.

¹³ Nk'ie nga Ntianá tít's'ínkjó ej nga nku ni tsetse tíb'éndā, kui xi tsuhu ra nga ja chá xi tjuun. Ni xi ja chá xi najmi ta ndaha, kui xi ja najmi ta tse kamaha ra ma.

9

B'i ts'ín tís'ejña chji xi nkú chjun ninku najyuntee

¹ Ni xi tjun y'éndā Ntianá kitsúya xi nkú ts'ín tjíhin nga n'etsjohō, tunga asunteihí kisasínjña ante nkjún xi má nga n'etsjohō. ² B'i ts'ín kin'enda ninku najyuntee. Ante xi tjuun, kui xi kik'in ante nkjún. Yo kisasínjña nd'í setju ko kis'ejña yámixa xi s'entusún ninkuan chje.

³ Ko ante xi tijnā astun najyun xi ma johō xi tjenchja aya ninku najyuntee, kui xi kik'in ante xi 'yún nkjún. ⁴ Yo kis'ejña nāchan chje toonsine xi má nga s'etísun ni xi sinjne. Ko yo ta kis'ejña kaxa tsje xi kijnuyjehe toonsine. Kui xi bakúchji nga Ntianá y'éndako nku ni xuta xi ts'e, ko aya kaxo kisasínjñaya chutsín toonsine xi má nga kis'eya nichine mana, ko ta kis'ejñaya yánisehe Aaron xi kitjuhu nts'én, ko ndjiote xi tjt'a kjuatéxumoo. ⁵ Asun kaxo kis'entusún jo xi yjaha tsjanka. Kui xi tsakúchji kjuachánkaha Ntianá ko kitsjennéhe tsjankaha ante xi má nga Ntianá kikjexín jéhe xuta. Ngat'a ts'e ni xu'bi najmi machjéhen tsa 'yún tse chubanijmíyaá nd'ai.

B'i ts'ín tís'ejña chji xá xi kis'ehe ninku najyuntee

⁶ B'a ts'ín kis'enda ni xu'bi, as'ai fas'en tehente já na'miu ante xi tjuun nga ts'intjusun xáha. ⁷ Tunga máha ante xi ma johō, nku tutuhú nda na'mi títjuun fas'en yo. Nku niyá fas'en xki nú. Ko nk'ie nga fas'en yo, tjíhin nga ngjuaike jní tu xi tsjáha chje xi k'úéchjí ngatitsuhun ko ngatitsun xi tu ndyjehé ra kits'ín xuta. ⁸ B'a ts'ín bakúchjiji Espirituhu Ntianá nga nk'ie nga tijnā sa ninku najyunte xi tjuun, najmi kjee yaha niyá xi bichú ante xi 'yún nkjún.

⁹ Ngayjee niu bakú chubayaná xi nkú ma nd'ai. At'aha chje ko chu xi n'ek'ien najmi maha b'éya xi nkú ts'ín tjíhin nga s'eya kjuankjintak'uhun xuta xi kui niu ts'intsjokohō ra Ntianá. ¹⁰ Najmi maha b'a ts'ín niu at'aha ni xi títshuhú kjuatéxuma xu'bo xi tu a tjent'ahá, tu ni chinehé y'aha ra ko ni xi s'i ko nga kj'ai kj'ai ts'ín ts'ín je yjohō xuta nginkun Ntianá y'aha ra. Kui xi n'etjusun santa nkúhu nga kj'ai k'uéjña ngáha Ntianá.

B'i ts'ín tís'ejña chji ni xi kits'ín jníhi Jesu

¹¹ Tunga ja j'ai Cristo ko nd'ai kui xi nda na'mi títjun xi bangisjainá ni xi nda kjuaxi. Kui xi jas'en ninku najyunte xi 'yún nda sa ko xi nda kikjin, xi najmi xuta kits'ínnda. Kui xi tsuhu ra nga najmi asuntee y'aha ra. ¹² Nkuhú niyá jas'en ante xi 'yún nkjún.

Najmi jníhi chutentsu ngjiko yo ko ta ndaha jníhi ntí turu. Jní xi ts'e ní ngjiko. B'a ts'ín y'échjintjai síhinná.

¹³ Jníhi turu ko jníhi chutentsu ko nasuhu ntí turu xi kití, kui xi saténdzjojnúhu xuta xi najmi je nginkun Ntíaná, ko kjuaxi nga b'a ts'ín ma jehe ei asunntej. ¹⁴ Tsa ni xi b'a ts'ínin kui niu, ¿a najmi 'yúhún tjín saha nga'yún jníhi Cristo? Kui xi tíjñajihin Espiritu xi tíjña sín nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu nku chje xi je nginkun Ntíaná. Kui nga jníhi Cristo ts'ín jehe kjuankjintak'unná, tu xi najmi ta n'ehená ni xi fikoná ngabaya nga tu sahá tsjénnkihí Ntíaná xi tíjña tík'un.

¹⁵ Kui b'a maha, Cristo k'ienntjáíhi xuta ko b'a ts'ín kits'ín ndáíhi ra ngatitsun xi incha kits'ín nk'ie nga chjí saha ra ni xi tjun y'énda Ntíaná. Ko Cristo kits'ín nga kama chjíhi ra ni tsetse xi y'énda Ntíaná, tu xi xuta xi Ntíaná j'ájihin kama ts'ínkjáín síhin ra ni xi kitsúya títjun nga tsjáha.

¹⁶ Xi nkúhu xuta, kintehe ni nga kuayá, b'énda títjun ni xi kama ts'e ntíhi. Tunga najmi kamahá n'ekjáíhin niu tsa najmi tjun kuayá xi kitsjá niu. ¹⁷ At'aha nístjin nga kuayá xuta xi b'a kits'ínin chjíhi ra ni xu'bo, tunga tsa tíjña tík'un sa, najmi kjee chjíhi ra niu.

¹⁸ Ko b'a ta kits'ín Ntíaná. Jní ta y'éndakoho ni xi tjuun. B'a ts'ín kama chjíhi ra kui ni. ¹⁹ B'a kits'ín Moise nk'ie nga kitsúyaha ngayjee xuta nga nkúnku kjuatéxuma xi tjt'a xujun kjuatéxumo. As'ai jak'á jníhi ntí turu ko jníhi chutentsu. Ntánijua kits'íntjijinkoho ko kitsungijin tsanka xi ni ko ya isopo. Kui xi kits'ínchjén nga tsaténdzjojnúko ra jnú xujun kjuatéxumo ko ta ngayjee xuto. ²⁰ As'ai b'a kitsú Moise: “Kui jní xu'bi xi títs'ín nga chjíhi ra ni xi tít'éndakonuu Ntíaná.”

²¹ Ko Moise ta tsaténdzjojnúhu jnú ninku najyuntee ko ngayjee ni xi n'echjén yo nga n'etsjoho Ntíaná. ²² Xi nkú nga ts'ín tjt'a kjuatéxumo nga tu xi nku ni kama jehe nginkun Ntíaná, jníhi xi maha b'a ts'ín. At'aha tsa najmi ngjuai ndzjo jní, najmi tjín kjuan'endyjat'a.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga Jesu kits'ínkjas'en yjoho ngandaná

²³ B'a ts'ín tjíhin nga kin'e je nginkun Ntíaná ni xu'bo. Kui niu xi b'éjña chubaya ni xi tjín ndjiojmi ján. Tunga máha ni xi tjín ndjiojmi ján, nku chje xi 'yún nda sa nga xu'bo kamachjéhen nga kin'e je. ²⁴ Cristo najmi ante xi 'yún nkjún xi ntsja xuta kits'ínndakoho jas'en, ko tsa nku xi b'a mama tjín xi nkú nga tjín xi kui kikjin. Ndjiojmi ján ní tsichu ko tíjña nginkun Ntíaná nd'ai ngandaná.

²⁵ Ko najmi jas'en ndjiojmi ján tsa tu xi nkjin niyá tsjáha chje yjoho, xi nkú ts'ín fas'en já na'miu ante xi 'yún nkjún nga xki nú fas'enko jní xi najmi kui ts'e. ²⁶ At'aha tsa nkjin niyá jas'en Cristo yo, nkjin ra niyá k'ien kai, b'aha ra nkúhu nga kamanda asuntee ko santaha nd'ai. Tunga nkuhú niyá tsakúchji yjoho nd'ai, nístjin fekuhu xi kich'aa nd'ai, ko kits'ínkjas'en yjoho xi nkúhu chje tu xi kits'ín t'axíhin ngatitsuun.

²⁷ Xi nkú nga ts'ín tíjña nga ngayjee xuta tjíhin nga nkuhú niyá kuayá ko askahan chasehe mí nihi xi kits'ín, ²⁸ kui nga b'a ta ts'ín Cristo nkuhú niyá kitsjá yjoho xi nkúhu chje nga kikjexín ngatitsuhun xuta. Ko nk'ie nga kj'uai niyá xi ma joho, najmi kj'uai tsa ngatitsun ts'ínndyjat'a. Xuta xi tókuyá níhi kj'uaík'á.

10

B'i ts'ín tís'ejña chji nga nkuhú niyá kitsjá Jesu chje tu xi n'endyjat'aha ngatitsuun

¹ Kjuatéxumaha Moise tu 'ya y'éjña chubayahá ni nda xi kj'uai askahan. Najmi kui xi nda kikjiun. Kui nga kjuatéxumo ndahachí najmi maha ra ts'ínin nga kama xi tjíhin nga kama xuta xi xki nú f'aik'úhun Ntíaná nga ta kuihi chje tsjá. ² At'aha tsa xuta xi chje tsjáha Ntíaná nkuhú niyá kama je kai, najmi b'a ta kuitsuhu kjuankjintak'uhun nga je tjehen ko najmi ta tsjáha chje. ³ Tunga chje xi tsjá ní xki nú, kui xi ts'ínkj'áítsjehen nga tjíhin ngatitsun. ⁴ At'aha jníhi turu ko jníhi chutentsu najmi maha kjexín ngatitsuun.

⁵ Kui b'a maha, nk'ie nga j'aihi Cristo asuntee, b'i kitsú: Najmi kin'e mjei chu xi n'ek'ien ko chje,

kui nga nku yjoninte kin'ek'ahaní.

⁶ Najmi kama tsjohi chu xi s'etíyje, ko ta ndaha xi n'ek'ien nk'ie nga s'echjí ngatitsuun.

⁷ Kui nga b'a kixihinna: “Á an ei.

Ji Ntiana, jáa tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi, xi nkú ts'ín tínchjanímyahana xujun éhin.”

⁸ Títjun b'i kitsú nga kinchja: “Najmi kin'e mjei ko ta ndaha najmi kama tsjohi chu xi n'ek'ien ko chje ko chu xi s'etíyje ko xi n'ek'ien nga s'echjí ngatitsuun.” B'a kitsú ndaha tsa b'a títsu kjuatéxumoo nga xuta tjihin nga tsjá ni xu'bo. ⁹ Askahan b'i ta kitsú sa: “Á an ei. Jáa tu xi ts'intjusuhunna ni xi mjehi.” B'a ts'ín kits'ín t'axíhin chje xi tjun kits'ínkjó tu xi y'éjñaha ni xi kitsú askahan. ¹⁰ Ko at'aha kits'íntjusun Jesucristo ni xi mjehe Ntiana, kui nga tsichu ma jehená nginkun Ntiana nk'ie nga nkúhu niyá kits'ínkjas'en yjonintehe xi nkúhu chje.

¹¹ Ngayjee já na'miu xki nistjin ts'ín xá xi kanéhe. Nkjin niyá tu nku kuihí xáha xi ts'ín nga tsjá chje, chje xi ndahachí najmi maha kjexín ngatitsun. ¹² Tunga Jesucristo nkúhu niyá kitsjá chje. Kui xi kits'ínndyjajnu ngatitsuhun xuta ko tu nkjéhé ni chjilhi ra. As'ai ngjik'iejñat'aha Ntiana. ¹³ Yo tíjña nga tikuyá santa nkúhu nga k'uéntu Ntiana xi fi kontraha kinte tsuku. ¹⁴ Nkúhu chje kitsjá tu xi kamaha xuta xi kík'áts'e xi tjihin nga kama ko b'a k'uéntu sín.

¹⁵ Ko Espirituhu Ntiana b'éjña chjiná niu nga b'i tsu:

¹⁶ Nk'ie nga b'a kama, títsu Ntiana, kuihí ni xu'bi xi k'uendaka xuta xu'bo. K'uejñájian kjuatéxumana kjuankjint'ak'uhun, ko ta k'uet'á asun animaha.

¹⁷ Ko b'i ta kitsú:

Najmi ta ts'inkj'átsjen sahana ngatitsuhun ko ni ch'onk'uhun.

¹⁸ Ko má nga n'endyjat'a ngatitsun, najmi ta n'ek'ien saha chu nga s'echjí.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga tjihin nga kfinndjukaá ni xi tsjáná Jesu

¹⁹ Kui b'a maha nd'ai, já nts'e, ngat'aha ngabayaha Jesu najmi ta binchankjúhun raá yjoná nga kuitjás'eén ante xi 'yún nkjúun. ²⁰ At'aha Jesu kikjex'áná niyá xi f'atikjá najyun xi tjenchja ante xi 'yún nkjúun, nku niyá tsetse xi tíjña tík'un. Kui najyuu, kui xi tsuhu ra yjonintehe Jesu. ²¹ Ko kui xi nda na'mi k'akuná xi basehe ninkuhu Ntiana. ²² Kui nga ngayjehe animaná tjink'úhun raá Ntiana ko najmi tu jo jan katumaná nga s'ejinná Ntiana. At'aha ja kin'e je animaná. Najmi ta chuntí tjíyaha kjuankjintak'unna ko ja kin'e chunkoho ntánijua je yjonintená.

²³ Ndjá tinchajián ni xi tichuyáá, at'aha b'a ts'ín s'ejinná ko yaá nga ts'ín Ntiana ni xi kitsú. ²⁴ Tinchísjai niyáá xi nkú ts'ín b'i ngjáhán kuisínkaá xinkjá tu xi s'e sahaná kjuatjo ko nga n'e saá ni xi nda. ²⁵ Najmi tu b'ejñaá nga kama ñjakúkaá xinkjá, xi nkú incha ts'ín k'ua. Tu sa ní b'i ngján tjen nga'yúhuún xinkjá, ko 'yún b'a n'e saá at'aha tíyáá nga tíbichú tiña nistjin nga k'uaí Nda Ntiana.

²⁶ Tsa ja yaá én xi naxu tjín ko tu nku tén'enáá ngatitsun, najmi ta tjín saha chje xi k'uai tu xi n'endyjat'aha ngatitsunná. ²⁷ Nku tutuhú nkjúhun kjuá xi n'ená ndyjun nkini chuyahaá ko nd'í xi tu xi 'yúhún xi ts'ínkjekoho Ntiana xi fi kontraha.

²⁸ Nistjin nk'ie, xi najmi ts'íntjusun kjuatéxumaha Moise, kui xi najmi ch'a ma nimaha nga n'ek'ien. B'a ma tsa jo ko tsa jan xi kuitsuya jé xi kits'ín. ²⁹ Tsa b'a ts'ín nkjún tíjña kjuatéxumoo, ¿mí ni xi n'ehé xi tíasinne Ntíhi Ntiana? ¿Mí nihi xi n'ehé xi tu a nihí tímaha jní xi y'éndakoho Ntiana ni tsetse xi ts'ín jehe xuta xi b'a títs'íun? ¿Mí nihi xi kamaha xi ch'on títsuhu Espiritu xi ts'índzjo kjuandaha Ntiana? 'Yún tse kjuanimá xi ts'ínkjáíhin xi b'a ts'íun.

³⁰ Yaá nga b'i kitsú Ntíaná: "Ahán xi k'uasjé chjíá, an xi tsjahá chjíhi." Kó b'i tá ts'ín tjí't'a ya: "Ntíaná kuasehe mí nihi xi kits'ín xutá xi ts'e." ³¹ ;Tu xí nkjúhún tjin nk'ie nga Ntíaná xi tijná tík'uun ts'ínk'íechjí xi najmi benkjúhún!

³² N'ekj'átsjohoon yjonuu nistjin nk'ie, nk'ie nga as'ai kamankjihinnuu én nda tsuhu Ntíaná. 'Yún ndjá tsincho nga kin'e chúkjuo kjuanima xi kisakúnuu. ³³ Tjin nistjin nga ch'on kik'innuu kó kin'e'unnuu nginkun ngayjee xutá nantio, kó kj'ai nistjin ngáha tá kamakoo xutá xinkiu xi b'a tá kamat'ain. ³⁴ Tá kama nimanuu xutá xi kjintuyá'yún kó kin'ekjón nga kichju'ánuu ni xi tinnuu. Tsjo kamanuu nga b'a kamat'on at'ahá yo nga ndjiojmi ján tijnánuu ni xi 'yún nda sa xi najmi mahá fe.

³⁵ Tu nkú katuma 'yún tak'unnú Ntíaná, at'ahá tsa b'a n'oo, chánka chjí xi n'ekjóhooon. ³⁶ Tjihin nga n'e chúkjuo ni xi tímat'on, tu xi kama n'ehenu ni xi mjehe Ntíaná kó b'a ts'ín sakúhunu ni xi kitsúya títjun nga tsjá. ³⁷ At'ahá b'i ts'ín tjí't'a éhen Ntíaná: Ndyja sa ichí nga kj'uaí xi tihin nga kj'uaí, najmi tá k'uandayaha rá.

³⁸ Xutá xi ts'an xi ja naxu nginkán k'úejná tík'un tu ngat'ahá nga s'ejihin an.

Tunga tsa ngjuainjihistun, najmi tá sasihinna kui xuto.

³⁹ Ná najmi xutá xi finjihistun nga tífi xi má nga ndyja. S'ejin níná kó tíchuhúun animaná.

11

B'i ts'ín tís'ejná chji ni xi 'mihí kó nkú tsuhu rá nga s'ejinná Ntíaná

¹ Nk'ie nga s'ejinná Ntíaná, ya kixiá nga n'ekjáihín ni xi tíchuyáhaá kó behe tak'aán nga kjuaxi ni xi najmi tíma chjiná. ² At'ahá kis'ejihin xutá xi kis'e nistjin nk'ie, kui nga nda ts'ín incha kichubanijmíyaha.

³ At'ahá s'ejinná Ntíaná, kui nga yahaná nga én xi tsitjuhu ts'a Ntíaná kits'ínndakoho asuntee kó mankjinná nga ni xi tíyaa kin'endakoho ni xi najmi ma chji.

⁴ At'ahá kis'ejihin Abel Ntíaná, kui nga kitsjáha rá Ntíaná chje xi 'yún nda sa nga xi kitsjá Cain. At'ahá kis'ejihin, kui nga Ntíaná b'a kitsúhu nga kui xi nku ndá xi naxu kó kits'ínkjáihín chjehe. Kó ndaha tsa ja k'ien Abel, tunga títakú chubayaháná xi nkú ts'ín kis'ejihin.

⁵ At'ahá kis'ejihin Enoc Ntíaná, kui nga Ntíaná ngjiko tík'uhun rá ndjiojmi ján kó najmi k'ien. Najmi tá kisakúhu, at'ahá Ntíaná jakj'ájihínséhen. Kó kintehe ni nga kichjubé, nda ts'ín kichubanijmíyaha nga kits'ín ni xi kisasihin Ntíaná. ⁶ Tsa najmi s'ejihin xutá Ntíaná, najmi tjin xi nkú ts'ín sasihin rá Ntíaná xutá xu'bo. At'ahá xi mjehe kj'uaí'kun tiñaha Ntíaná, tihin nga s'ejihin nga tijná Ntíaná kó nga Ntíaná tsjáha ni xi nda xutá xi bangsjaihi.

⁷ At'ahá kis'ejihin Noe Ntíaná, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga Ntíaná kitsúya títjuhun rá ni xi najmi kjee ma chji kó kits'ínnda tsutsu chánkoo nga kits'ínk'anki xutá xi ts'e. B'a ts'ín kis'ejíanehe rá xutá nga kfe, kó kisakúhu Noe nga naxu kama nginkun Ntíaná at'ahá kis'ejihin.

⁸ At'ahá kis'ejihin Abraham Ntíaná, kui nga kint'é'éhen nk'ie nga kichubaha nga ngjuai nanki xi ts'ínkjáihín askahan, ndaha tsa najmi be sisin má nga ngji nga tsutju. ⁹ At'ahá kis'ejihin, kui nga y'ejnáha nanki xi kitsúya títjuhun rá Ntíaná nga tsjáha, ndaha tsa y'ejná xi nkúhu nku ndá xi xin nibáha. Ni'ya najyunte y'ejnáyako Isaac kó Jacob, xi askahan tá ts'ínkjáihín ni xi kitsúya títjuhun Ntíaná. ¹⁰ B'a kits'ín Abraham at'ahá ja tijnájin kjuankjintak'uhun nga nanki xi najmi ndyja k'úejná, xi Ntíaná k'uénda kó ts'ínnda.

¹¹ Kó at'ahá kis'ejihin Abraham Ntíaná, kui nga kik'aihi rá nga'yún nga kamaha na'mi, ndaha tsa ja chá nkjún kó ntí Sara, at'ahá kis'ejihin nga Ntíaná ts'íntjusun ni xi kitsúya títjuhun. ¹² Kui nga nku ndá xi najmi tá tihin rá nga'yún yjonintehe, kui xi kis'ehe ntje

xi b'a ts'ín nkjin tsichu ma xi nkúhu niñu xi tjín nk'a ján kō xi nkúhu tsumí xi tjín andai ntáchak'uun, kui xi najmi maha s'exki.

¹³ Ngayjee xuta xu'bi incha k'ien nga najmi kits'ínkjáihin ni xi kitsúya títjuhun Ntíaná nga tsjáha. Tunga incha kis'ejihín ra kō kama chubayaha niu, kō b'a incha kitsú animaha nga kui xi xin incha nibáha kō nga tu tjímasúhún asunntej. ¹⁴ Xi b'a incha tsu, kui xi bakúchji nga nanki xi ts'e tíincha bangisjai. ¹⁵ At'aha tsa tu nku kama bahá ra má nga incha nibaha, kik'óya ra ngáha kai. ¹⁶ Tunga kama mjehé ra nku ante xi 'yún nda sa, kui xi tjíña ndjiojmi ján. Kui nga najmi ma subaha ra Ntíaná nga ya nga kui xi Ntíaha xuta xu'bo, at'aha Ntíaná ja y'éndaha nku nanki.

¹⁷ At'aha kis'ejihín Abraham Ntíaná, kui nga kitsjáha Isaac xi nkúhu tsa chje nk'ie nga kikjut'ayák'uhun Ntíaná. Kama k'un nga xi nkúhu nku chje tsjá ntí nku tutuhu, ndaha tsa ntíu kinchjain Ntíaná ¹⁸ nga b'i kitsúhu: "Isaac y'aha ra ntje xi s'ehi." ¹⁹ B'a kitsú Abraham nga Ntíaná tjíhin nga'yún xi má nga ts'ínkj'áiya ngáha ra xuta ngabayoo. Kui nga kisakú ngáha ra ntíhi xi nkúhu tsa j'áiya ngáha ra.

²⁰ At'aha kis'ejihín Isaac Ntíaná, kui nga nda kinchjanehe Jacob kō Esau nginkun Ntíaná nga kitsúyaha ni xi kama askahan.

²¹ At'aha kis'ejihín Jacob Ntíaná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, nda kinchjane nginkun Ntíaná nga nkúnkú ntíhi Kuse. Kits'íntsjoho Ntíaná nga y'a'yúhún kō ya yánisehe nga tsisintjen.

²² At'aha kis'ejihín Kuse Ntíaná, kui nga kintehe ni nga kuayáha, kitsúya títjun nga kuichú nistjin nga kuitju xuta Israel ante Egipto kō kitsúya xi nkú n'ehe nintaha.

²³ At'aha kis'ejihín xi cháha Moise Ntíaná, kui nga kingjájña 'maha ntíu jan sá tjíhin nk'ie nga kitsin, at'aha incha kikie nga tsjo tjín ntíu kō najmi kitsankjún kjuatéxuma xi kitsjá nda rejhi Egipto.

²⁴ At'aha kis'ejihín Moise Ntíaná, kui nga najmi kits'ín yuhu nga ntíhi takjíhin nda faraon k'úhín ra nga ja kama chá. ²⁵ Kama mje níhi nga ta sakút'aha kjua'un xi tíbehe xutaha Ntíaná kō najmi nga ts'íntsjojin kutju kjuatsjo xi tsjá ngatitsuun. ²⁶ Kits'ínkjink'un nga 'yún chjí saha ra kjuanima xi sakúhu nga kjuanchíná xi tjín ante Egipto, at'aha kikuyáha chjí xi ts'ínkjáihín askahan. Ta kuihi kjuanima xi akahan sakúhu xi ts'ín nibá Ntíaná ngajoho.

²⁷ Kō at'aha kis'ejihín Ntíaná, kui nga tsitjuhu ante Egipto kō najmi kitsankjún kjuakjahan nda rej. Najmi kits'ínkjehe k'un, at'aha b'a kama xi kikie Ntíaná xi najmi ma chji kamaha. ²⁸ Kō at'aha ya kis'ejihín Ntíaná, kui nga ts'asjehe S'í Pascua kō kitsjákjua nga jní n'ek'ikoho ankjuaha ni'yaha xuta Israel, tu xi ntítsje xi ts'ínk'iehen ntí tjuhun xuta Egipto najmi ts'ínkoho ntí tjuhun xuta Israel.

²⁹ At'aha kis'ejihín xuta Israel Ntíaná, kui nga j'atikjáha Ntáchak'un Niu xi nkúhu tsa nanki kixi. Tunga k'ienjinntáhá já jun Egipto nk'ie nga kama mjehé nga b'a ta incha ts'ín kō kui.

³⁰ At'aha kis'ejihín xuta Israel Ntíaná, kui nga tsixuntuu xjóho nanki Jerico askahan nga y'emandai xuta Israel yo yatu nistjin tjíhin. ³¹ At'aha kis'ejihín naská Rahab Ntíaná, kui nga najmi k'iehen xi nkúhu xuta xi najmi kint'é'én, at'aha nda ts'ín kits'ínkjáihín já jun Israel xi tsichukase maña yo.

³² ¿Kō mí nihi xi xín sa? Tse nkjún ngjuaikona tsa kuinchjanjmíyahana nda Gedeon, nda Barak, nda Sanson, nda Jefte, nda David, nda Samuel kō já profeta. ³³ At'aha kis'ejihín Ntíaná jóo, kui nga tjín xi kits'ín nganaha ra já rej, kō nga nda tsatéxumaha xuta xi ts'e, kō nga kits'ínkjáihín ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha, kō nga kits'ín nganaha xoo, ³⁴ kō nga kits'ínk'ienya nd'í xi tu xí 'yúhún, kō nga tsitjunkihi yjoho nga kis'ehe kicha, kō nga kitsjá nga'yúhún yjoho ndaha tsa najmi ta chúkjuaha ra, kō nga ndjá ts'asje yjoho nga kikján, kō nga tsanka tjennki já jun kontraha.

³⁵ Kis'e jminchjín xi kits'ínkjáin tik'un ngáha ra xuta xinkjín xi ja k'ien. Kō tjín ngá xi un kikiehe nga k'ien, at'aha ante xi 'yún nda sa nga kj'uaíya ngáha ra mjehé. Kui nga

najmi kits'ín yuhu nga ts'íhín ni xi kik'ihín tū xi kama ndáíhí rā kai. ³⁶ Kō tā tǐn xi kichajnuča kō kis'ehe, kō santaha kis'e'yún kō kis'entuyá'yún.

³⁷ Kō tǐn xi ndjio kis'ehe, kō xi kicha'yá kitikjáha, kō xi kicha ndju kin'ek'ienkoho. Kō tǐn xi y'emasún nga chubá kingjahá tjabaxíhín chutsanka kō xi ts'e chutentsu. X'an y'entu, kō kitsjennkí uncha, kō kin'e'uhun. ³⁸ Y'emasún nanki kixiu kō ajin asunntu tjenki. Y'entuyá tixa ngijoo kō tixa xi yja t'anankiu. Xuta xu'bi, kui xi 'yún nda kama nginkun Ntíaná. Asunntee najmi tjehen rā xuta xu'bi.

³⁹ Nda ts'ín kichubanijmíyaha ngayjee xuta xu'bi at'aha kis'ejihín Ntíaná, tunga najmi nistjihín kisakúhu ni xi kitsúya títjun Ntíaná nga tsjáha. ⁴⁰ B'a kama at'aha kits'ín kuantaná Ntíaná. Najmi kitsjá nga nkuhú kui xuta xu'bo kama xi tǐhín nga kama. Kama mje níhí Ntíaná nga tā ņja tā ņja kamakáá xuta xu'bo xi tǐhín nga kamaá.

12

B'i ts'ín tís'ejña chji nga Ntíaná ts'ínk'a niyá xi tjoho

¹ Kui b'a maha, kitsendáíhiná xuta xi bakú chubayaná xi nkú ts'ín kis'ejihín Ntíaná. Kui nga t'entu t'axíhinná tū mí níhí ni xi ts'ín'áiná kō ngatitsun xi mjehe k'ojennkiná, kō tjen nga'yúhuún yjoná nga kfin jahaná má tbankíaán. ² Nkuhú Jesu xi n'eshíjín. Kui xi kik'atuts'íhín nga s'ejinná kō ts'ín nga s'ejinná xi nkú ts'ín tǐhín nga s'ejinná. Kikie títjun kjuatsjo xi sakúhu kō kui nga kits'íhín nga'yún nga k'ient'á kruu kō najmi nkjún kamaha ngat'aha kjuasuba xi kisakúhu nga b'a ts'ín k'ien. Kō askahan y'ejñat'aha Ntíaná má nga batéxuma.

³ Chase chubayohoo Jesu xi 'yún nkjún kits'ín chúkjuá nk'ie nga kitsúnju kitsút'aha já ngatitsuun. Chase chubayohoo, tū xi najmi kfentahanuu kō kfehe rā tak'un.

⁴ Tíbxkankoo ngatitsuun, tunga najmi kjehe sakúnuu ngabaya nga b'a tǐn'o.

⁵ Kō ja kin'echayo én xi tsjáníyánuu, xi títsuya nga jun xi ntíhí Ntíaná. At'aha b'i ts'ín tǐt'a:

Ji ntína, najmi tū tohón mahi
éhen Ntíaná xi ts'ínk'a niyáhi,
kō najmi tū n'ekjehi tak'uin
nk'ie nga ndjá kuinchjakohi.

⁶ At'aha Ntíaná ts'ínk'a niyáha xi tjoho,
kō bjáha ngatentee xi bichú ma ntíhí.

⁷ N'echúkjuo nk'ie nga ts'ínk'a niyánuu Ntíaná, at'aha Ntíaná títs'ínkonuu xi nkúhu ntíhí. Ngatentee xi tí'mi ná'mi ts'ínk'a niyá ntíhí. ⁸ Tunga tsa najmi ts'ínk'a niyánuu Ntíaná xi nkú ts'ín ts'ínk'a niyá ngayjee ntíhí, tū a ntínú ma, najmi ntí kikjihín jun.

⁹ Nk'ie nga ndyjaná, ná'miná xi tǐn ei asunntei ts'ínk'a niyáná kō yankjáán. ¿Nkú ts'ín najmi 'yún kuínú'yá'éhen ráá Ná'miná xi tǐña ndjiojmi ján ma, tū xi sakúhuná nga kuínsuba tík'uhunná? ¹⁰ Najmi tū xí tsehé ts'ínk'a niyáná ná'miná. Ts'ín xi nkú ts'ín ma chubayaha. Tunga nk'ie nga Ntíaná ts'ínk'a niyáná, ngandaná b'a ts'ín, tū xi b'a ts'ín tā je kamahaná xi nkuhu kui. ¹¹ Kjuaxi nga najmi tsjo maná nk'ie nga tǐn xi ts'ínk'a niyáná. Ma un níná. Tunga xi b'a ts'ín 'bái niyáha, kui xi askahan b'ejñajin kjuajyu kō be xi nkú ts'ín naxu fiko yjoho.

¹² Kui b'a maha, n'ehenu nga'yún. Tjen nga'yúhun ruu yjonuu. ¹³ Niyá xi naxu tjen tankínyo, tū xi kamandaha tsuku xi nimat'a kō najmi tā ts'ónki saha.

B'i ts'ín tís'ejña chji nga najmi kfi t'axíhín Ntíaná

¹⁴ Tíinchísjo nga kas'ekonuu kjuajyu ngatentee xuta kō nga kjuaje tintsabajun. At'aha xi najmi tǐñajin kjuaje, kui xi najmi skué Ntíaná. ¹⁵ Nda nda chasoo nga najmi tū kas'e ajinnuu nku xi najmi ts'ínkjáíhín kjuandaha Ntíaná, tsa xi najmi nda s'eyaha kō as'ai tsjá kjuasti kō ts'ín nga ajihín nkjin xuta ngjuaitse ni xi najmi ndaha.

¹⁶ Najmi tū kas'e ajinnuu xi chubá kjuántukohó xinkjín kō tā ndaha xi najmi skuénkjún Ntíaná xi nkú kits'ín Esau. Kui xi kama ntí tjun kō nga kui ts'ínkjáíhín ni xi ts'e ná'mihí,

tunga nkuhú nichine kikatéñaha ni xi kanéhe kai. ¹⁷ At'aha yo xi nkú ts'ín askahan kin'e t'axín, nk'ie nga kama mjehe nga ts'ínkjáihín nga nda kuinchjanehe na'mihí kai. Ndaha tsa kikjintá nga tsangisjai niyá, tunga najmi ta kis'ehé ra nki ni xi kits'ín.

¹⁸ Jun najmi b'a kamat'on xi nkú nga kamat'ain xuta Israel. Kui xi ngjik'úhún nku asunntu tjennki xi tíjña ei asunntei, xi kis'ejña ndzjen ndzjen nga kití, má nga kama nistjen nistjen ko kis'ejyún ko ntjo kama. ¹⁹ Ko kinu'yá tjio ko nku nta xi kinchja. Xuta xi kint'é ntjo tsanki nga najmi ta kuinchjako saha ra, ²⁰ at'aha najmi tsichukjuaha kjuatéxuma xi b'a títsuu: “Santaha ko chu xi kuasint'a tsuku asunntu tjennki tjíhín nga ndjio s'ehé.” ²¹ Tu ni xi nkjáhún tjín ni xi kama chjiu nga santaha Moise: “Tíb'atsé nkján”, kitsú.

²² Tunga máha jun, tsankink'úhún Asunntu Tjennki Sion, nanki xi ts'e Ntíaná xi tíjña tík'uun, nanki Jerusalen xi tíjña ndjiojmi ján, má nga kama njakú nkjin nkjún ntítsje xi títs'intsoho Ntíaná, ²³ má nga kama njakú xi tjun kama ntíhí Ntíaná, xi tjíntut'á j'áihín ndjiojmi ján. Tsankink'úhún Ntíaná xi kuasehe mí nihi xi kits'ín ngayjee xuta, má nga tjíntu animaha xuta xi naxu kits'ín, xi ja kama xi tjíhín nga kama. ²⁴ Tsankink'úhún Jesu xi kits'ínchjéhen Ntíaná nga y'énda tsetse nku ni. Ko ta tsankink'úhún jní xi kisaténdzjo, kui xi bakú chubayaná ni xi 'yún nda sa nga xi tsakú chubaya jníhí Abel nistjin nk'ie.

²⁵ Chúhún yjonuu. Najmi tu n'e t'axiún xi tínchja. At'aha yaá nga najmi tsitjunki nistjin nk'ie xuta xi kits'ín t'axín xi ndjá kinchjakohó ei asunntei. Kui nga, ¿nkú ts'ín kuitjunki hiná ná tsa najmi n'esihín xi tíjña ndjiojmi ján xi ndjá tínchjakoná nd'ai? Kui xi Ntíaná. ²⁶ Nistjin nk'ie ntaha Ntíaná kits'ínk'atsé t'anankiu, tunga nd'ai títsuya tíjtun ni xi ts'ín nga b'i títsu: “Nku niyá ts'ínk'atsé sa t'anankiu ko santaha nk'a ján.”

²⁷ Nk'ie nga “nku niyá sa” títsu, kui xi tsuhu ra nga chjúxin ni xi kin'endo, ni xi maha f'ajniyá, tu xi b'a ts'ín s'entuhu ni xi najmi maha ra f'ajniyáha. ²⁸ Najmi ma f'ajniyá má batéxuma Ntíaná, ko kui xi n'ekjáihín. Kui nga tjehe raá máb'achjíhí Ntíaná ko n'etsjohó xi nkú ts'ín sasíhín nga 'yún chankjáán. ²⁹ At'aha Ntíaná, kui xi nkú joyaha nku nd'í xi ts'ínk'ejje tu mí nihi ni.

13

B'i ts'ín tís'ejña chji xi nkú ts'ín kuintsubaqá

¹ Tehente b'i ngján n'etjótó xinkiu, at'aha nkuhú maha Na'minuu. ² Najmi tu n'echayo nga nda ts'ín n'ekjóhoon xi kjuaisenuu ni'yanuu, at'aha tjín xi kits'ínkjáihín ntítsje ni'yaha nga najmi be tsa ntítsje xi j'aisehe.

³ Tjantaha ruu yjonuu xi kjintuyá'yún, xi nkúhu tsa ko ta jun kisuntuyá'yúnko. Ko ta tjantaha ruu yjonuu xi kjuanima tíf'ajin xi nkúhu tsa ko ta jun b'a tímat'on.

⁴ Ngatento chankjún kjuabixoon, chankjún xi tintsuabakoo, at'aha Ntíaná ts'ínkokjua xi tjín xi kjúájñako nga najmi kjeé bixan ko xi k'uat'aha xinkjín.

⁵ Najmi tu toon n'e mjo. Katumahánuu ni xi tjínnuu. At'aha b'i kitsú Ntíaná: “Ndahachí najmi k'uejñáha ko ta ndaha najmi ts'in nga maha.” ⁶ Kui nga ma k'aán nga b'a bixíhinná:

Ntíaná basinkona,
najmi tjín ni xi kuinchánkjúnna.

¿Mí nihi xi kama ts'ínna xuta?

⁷ N'ekj'áitsjohoon yjonuu já k'aku xi kis'enuu, xi kitsúyanuu éhen Ntíaná. N'enkjintak'un xi nkú ts'ín y'entu ko xi nkú ts'ín jet'a nistjihín, ko b'a ts'ín ta n'e s'ejjun Ntíaná xi nkú ts'ín kis'ejihín Ntíaná.

⁸ B'a ts'ín tjíyaha Jesucristo nk'ie xi nkú ts'ín tjíyaha nd'ai, ko tu nkú b'ahá ts'ín s'eyaha. ⁹ Najmi tu 'bainto tsa tjín xi k'uanachánuu nga kuakúyanuu kj'ái kj'ái ni. Nda tjín nga sakú nga'yuhún animaná ajin kjuandaha Ntíaná, najmi ajihín kjuatéxuma xi tsjá xuta xi b'a tsu nga nichineé sakújinná nga'yún. Ndahachí najmi basinkoná kui nii.

¹⁰ Nginkun Ntiana tijnana nku nahan chje. Yaá nga tijná nkjühun já na'mi xi ts'inxát'aha ninku najyuntee nga kjine chje xi s'ejñasun nahan chjená. ¹¹ Tijná nga nda na'mi titjuun fas'enko jnihi chu ante xi 'yún nkjühun ninku najyuntee nga tsjá chje tu xi n'endyat'aha ra ngatitsuhun xuta, tunga najmi máhá tjintu xuta s'eti yjonintehe chu. Natsin ní s'eti. ¹² Kui nga un kiekehe ra Jesu natsin nantio, tu xi jnihi kits'in jekoho xuta. ¹³ Kui nga tjihinsehe raá Jesu natsihin nantio ko kasakúna kjuasuba xi ta kisakúhu. ¹⁴ At'aha najmi tjinná ei nku nanki xi tijná sín. Nanki xi s'ejña ní askahan tjenkiá.

¹⁵ Kui nga tehente n'etsjoho raá Jesucristo, a jáhá Ntiana t'n'etsjoho nga b'a t'n'eé. Kui xi chjená. Katitju tsu'baá nga Jesu xi Ntíhi Ntiana. ¹⁶ Ko najmi tu n'echayo nga n'oo ni xi nda ko nga b'i ngján tsinkoo xinkiu, at'aha ta sasihin Ntiana chje xu'bi.

¹⁷ Tinú'yá'ohoon já k'akunuu ko chankjún, at'aha kui xi basehe nga n'oo ni xi tjihin nga n'oo, ko tjihin nga ts'ínkjás'ehen kuenta Ntiana. B'a n'oo tu xi tsjo k'úehe ra nga ts'íihin xáha ko najmi ái kamaha xoo, at'aha ta ngandanuu tsa najmi ái kamaha xáha.

¹⁸ Nk'ie nga chubakoo Ntiana, chubantjaini. Ndahá tjíya kjuankjintak'unni nga t'n'ei xani ko mjeni nga tu nkú ndahá n'ei.

¹⁹ Chubantjainú nginkun Ntiana nku kjuanda, tu xi tsjante xatíhina Ntiana nga kfínsenuu.

Nda xi kits'innda xujuin b'i ts'in tít's'inkjet'a

²⁰ Ntiana xi tsjana kjuajyu, kui xi kits'ínkj'áiya ngáha ra ngabayoo Nda Ntiana Jesucristo. Kui xi Nda bastu chánkaha chutsanko, at'aha jni xi ts'e y'éndakoho Ntiana ni xi najmi mahá fe. ²¹ Ntiana katsjanuu ngayjee ni xi nda xi machjennuu, tu xi kama n'etjusuhunnu ni xi mjehe. Jesucristo kats'ínchjén nga katuma ajinná ni xi sasihin. N'ekie yjoná nga tjihin kjuachánka Jesucristo santaha tu nkjéhe ni. B'a katuma.

²² Jun já nts'e, tibankinuu nga nda n'ekjóhoo en xi tib'et'anuu ei nga tít'sjanianuu, at'aha najmi 'yún tse ni xi kuakiet'a.

²³ Mjena nga choo nga ja tsitju'a nubayoo nda nts'eé Timoteo. Tsa kj'uaíse xatína, kfínka ko kui nk'ie nga kfínsenuu.

²⁴ Tífaniñaha ngayjee já k'akunuu ko ngayjee xi kikj'áts'ehe Ntiana. Xuta ante Italia ta tífaniñanuu.

²⁵ Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Ntiana.

Xujun xi kits'inntu Santiago

B'i ts'in kikjaniñaha Santiago xuta ninku

¹ An Santiago, an nda musu síhin Ntíaná ko Nda Ntíaná Jesucristo, títs'inkjínuu xujun jun xi y'ahanuu ntje te jo xi tsitjujihin ra ntje cháná Israel. Jun xi kindzjoyo asuntee. Tífaniñanuu.

B'i ts'in tsakúya Santiago mí nihi xi basinkoná nga ndjá s'ejinná Ntíaná

² Jun já nts'e, tsjo nkjún katumanuu nk'ie nga nkjin tíkjá ni kuitjájiun nga nibanenuu. ³ At'aha ja yo nga nk'ie nga nibanenuu ni xi kuitjájiun ko nda bitjunku at'aha ndjá s'ejinnuu Ntíaná, b'a ts'in sakúhunuu nga kama n'e chúkjuo tu mí nihi ni xi kamat'on. ⁴ Tjehennto nga nk'ie nga tín'e chúkjuo, kjuachúkjuu xi tjinnuu kats'inndjuú xá xi ts'e ajin animanuu. Kui xi nguaikonuu nga kamo xi tjihin nga kamo ko s'eyanuu xi nkú ts'in tjihin nga s'eyanuu, ko najmi chumi nihi xi ndyjat'anuu.

⁵ Tsa tjín ajinnuu xi ndyjat'aha nga nanka ts'ínkjink'un, katankihi Ntíaná ko Ntíaná tsjáha. At'aha kui ngayjehe k'un tsjáha xuta ko najmi b'éch'oho yjoho nga b'a ts'in. ⁶ Tunga xi kuankihi Ntíaná tjihin nga s'ejihin ko najmi tu jo jan katumaha. At'aha xi jo jan maha, kui xi nkú joyaha t'éhen ntáchak'uun, kui xi tu má fikohó ra ntjo. ⁷ Xi b'a ts'in tjíyaha najmi tu kakuyá nga Ntíaná tsjáha tsa mí nihi. ⁸ At'aha jo jan tjíyaha ko najmi ts'inndjuú ni xi ts'in.

B'i ts'in kitsúya Santiago nkú tjihin ra ngat'a ts'e xi x'an ko xi nchiná

⁹ Nda nts'eé xi x'an, kui xi tsjo katumaha, at'aha nk'a tjen nginkun Ntíaná. ¹⁰ Ko tsjo katumaha xi tí'mi ndanchiná, at'aha x'an nginkun Ntíaná. At'aha xi nchiná, kui xi ndyja xi nkú joyaha naxú xi tjín ajin jñóo. ¹¹ Nk'ie nga bitju ts'íu ko 'yún sje ma nubóo, ts'inxi jñóo ko jne naxúhu ko ndyjajihínsén kjuatsjotjihin. B'a ta ts'inndyja xi tí'mi ndanchiná ajihin xá xi títs'in.

B'i ts'in tsakúya Santiago ngat'a ts'e ni xi bitjajíaán

¹² Á b'a nda tjihin ts'e xi títs'in chúkjuaha ni xi tñibán'ehe, at'aha kui niu tñ'éjña chji yáha kui ko nk'ie nga nda kuitjuko kui niu, ts'ínkjáihin nga k'úejña tík'un. Kui chjítu xi kitsúya tíjtun Ntíaná nga tsjáha xuta xi tjoho Ntíaná.

¹³ Nk'ie nga tjín xi tñibánehe nga ts'ín ni xi najmi nda, najmi tu kats'ínkjink'un tsa Ntíaná xi títs'in nibánehe kui niu. At'aha Ntíaná najmi nchjaha nga ts'ín ni xi najmi nda, ko ta ndaha najmi ts'ín nibánehe xuta nku ni xi nchjaha tu xi ts'íihin ni xi najmi nda. ¹⁴ Ni xi nchja níhi animaha xuta, kui xi b'anachaha ko kje'yúhun tu xi ts'íihin ni xi najmi nda. ¹⁵ As'ai tu nku fásihín ra ni xi nchjaha animaha ko yo tsihin ngatitsuun. Ko nk'ie nga ja sá ngatitsuun, yo nibáha ra ngabayoo.

¹⁶ Jun já nts'ena, najmi tu ch'anachoho yjonuu. ¹⁷ Ngayjee ni xi 'yún nda xi 'bainá, kui nihi xi 'yún nda ko ndjiojmi ján nibáha ra. Kui xi tsjáná Na'miná xi kits'innda ngayjee ni xi bat'ai nk'a ján, xi najmi b'óntjaiya ko ta ndaha najmi f'ajniyá xi nkúhu nku nk'ién. ¹⁸ Kama mjehe nga kits'in maná ntíhi. Én xi bakúyaná ni xi naxu tjín, kui xi kits'inchjén nga kits'intsinná, tu xi kujichu mahaná xi nkú joyaha tu xi tjun chjúsítjen ajihin ngayjee ni xi kits'innda.

B'i ts'in tsakúya Santiago xi nkú ts'in chúhun njaá ko xi nkú ts'in tjihin nga n'etjusaán éhen Ntíaná

¹⁹ N'ekj'áitsjon ni xu'bi, já nts'ena. Tintsuba ndo nga tasinnju, chúyakoo nga chubo ko 'ni katuma kjannuu. ²⁰ At'aha kjuakjoon najmi basinkoná nga naxu n'eé nginkun Ntíaná. ²¹ Kui b'a maha, t'entuhunu ngayjee ni xi si ko ni ch'onk'un xi tjín nkjún. N'esje nimakjuo yjonuu nga n'ekjóhoon én xi kis'entjejin animanuu. Kui xi tjihin nga 'yún nga ts'ínk'ankinuu.

²² Tunga n'etjusunnú éen. At'aha tsa tu nku kuasinñjuhú ruu ko najmi n'etjusun, yjonuu tích'anachó. ²³ Xi tu basínñjuhú ra éen ko najmi ts'íntjusun, kui xi xi nkú joyaha xuta xi baseya nku chutsín nga basehe sénnistjihin, ²⁴ as'ai fi ko kutjuhú chayaha ni xi kuakie. ²⁵ Tunga máha xuta xi base sisihin kjuatéxuma xi naxu tjín, kjuatéxuma xi ts'ín ndaína, ko xi tu nku b'ejñajihín kui kjuatéxumoo, xi najmi ts'ínchaya ni xi basínñjuhú nga tu sahá ts'íntjusun ni xi títsu kjuatéxumoo, kui xutaha xi Ntíaná ts'ín nga nda kamat'ain ajihin ni xi tíincha ts'ín.

²⁶ Tsa tjín xi b'a máha nga nda ts'ín nginkun Ntíaná, tunga tsa tu sa najmi mahá ngáha b'éch'ohó ts'a xi nkú nga ts'ín nchja, kui xi b'anachaha yjohó ko najmi chumi ni chjihí ra xi nkú ts'ín benkjún Ntíaná. ²⁷ Tunga nk'ie nga bisinkaá ntí xi ja k'ien xi cháha ko jminchjín xi ja k'ien x'ihin nga un tibehe, ko nk'ie nga najmi n'esikaá yjoná ni ch'onk'un xi tjín asuntee, b'a ts'ín je ko nda n'eé nginkun Ntíaná xi Na'miná maha.

2

B'i ts'ín tsakúya Santiago nga ngúsuhún n'ekáá xuta

¹ Jun já nts'ena, Nda Ntíaná Jesucristo tjíhin kjuachánka ko kui xi s'ejinnuu. Kui nga najmi tu ngabi n'ehenu ajihin xuta. ² K'úejñaha raá tsa kjuas'enjinnuu xi má nga ma ñjakúkoo xinkiu nku nda xi tjiyaha stjink'un toonsine ko yja najyun tsjo tjín, ko tsa ta kjuas'en yo nku nda x'an xi yja najyun chá. ³ Tsa nda n'ekjóhooon nda xi yja najyun tsjo tjín nga: “Tínchin ante nda xu'bi” k'úíhuun, ko tsa b'a k'úíhuun nda x'on: “Tisijnña ndjui yo ji” ko tsa: “Tinchintet'áni” k'úíhuun, ⁴ tsa b'a n'oo, ¿a najmi ngabihí tín'o? ¿A najmi ch'ohón ts'ín ja tín'enkjíntak'un nga jun tíchasohoo yá xi nk'a tjen?

⁵ Jun já nts'ena, tasinñjú nga Ntíaná j'ájin xuta xi x'an xi tjín asuntee tu xi sakúhu ra kjuanchiná xi tjíhin xi s'ejinná ko tu xi ts'íinkjáihin ra nga Ntíaná kuatéxumaha. Kui ni xi kitsúya tíjún Ntíaná nga tsjáha xi tjohó. ⁶ Tunga máha jun, xi najmi chumi ni chjihí ra n'e mo xuta x'an. ¿A najmi jánchinóhó xi b'anachanuu nga ngandaha n'o ni xi n'o ko a najmi kuihí xi fiko kjuayúnnuu nginkun já jue nga batéjéneenu? ⁷ ¿A najmi kuihí jóo xi najmi benkjún Jesucristo, kui xi ja ts'enuu?

⁸ Nda n'oo tsa n'etjusun kjuatéxuma xi xi 'yún nk'a tjen, xi nkú ts'ín tjít'a xujún éhen Ntíaná: “N'etjói xutahi xi nkú nga ts'ín tjohi yjohi.” ⁹ Tunga tsa ngabi n'oo ajihin xuta, ngatitsun tín'o ko kjuatéxumoo kuítsuyanuu nga jé tjennuu.

¹⁰ At'aha tsa tjín xi ts'íintjusunyje kjuatéxumoo, tunga tsa ndyjat'ahá ra nga ts'íintjusun nku ni xi tjít'a yo, kui xi jé tsjehen ngat'aha ngayjee ni xi tjít'a kjuatéxumoo. ¹¹ At'aha xi: “Najmi tu ch'at'aihi chjihin” kitsú, kui xi ta: “Najmi tu n'ek'iein” kitsú. Máha ji, ndaha tsa najmi ch'at'aihi chjihin ko tsa x'ihin, tunga tsa n'ek'ienní animá, tsa b'a n'ei, jé tjehin nga tbiyunéi kjuatéxumaha Ntíaná.

¹² Chubo ko n'oo xi nkúhu tsa kjuatéxuma xi ts'ín ndaína n'ekokjuakohonuu. ¹³ At'aha nistjin nga kuasehe Ntíaná mí nihi xi kits'ín xuta, najmi kama nimaha xi najmi kama nimaha xuta xingisoo. Tunga xi kama nimaha xuta xingisoo, kui xi nda kuítju kui nistiun.

B'i ts'ín tsakúya Santiago ni xi 'mihí nga s'ejinná

¹⁴ Jun já nts'ena, ¿mí xi chjihí ra tsa tjín xi títsu nga s'ejihin Ntíaná tunga tu sa najmi títs'íntjusuhún ngá xi nkú ts'ín s'ejihin? ¿A kamahá n'ek'anki tu ngat'aha nga b'a ts'ín s'ejihin? ¹⁵ K'úejñaha raá tsa nku nda nts'eé ko tsa nku nichjaá ndyjat'áha najyun ko najmi tjíhin nichine. ¹⁶ Ko tsa tjín ajinnuu xi: “Tankíhin ndo, tích'okjó sisiun najyun ko chine sisiun”, tsa kuítsuhu tunga najmi kuasinkohó nga tsjáha ni xi machjéhen, ¿a najmi tu kjuandahá b'a kuítsu? ¹⁷ B'a ta ts'ín tjíña ngat'a ts'e xi nkú ts'ín s'ejinná. Tsa najmi tín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná, b'a ta joya xi nkúhu tsa ndahachí najmi s'ejinná.

¹⁸ Kutsa tjíhin xi b'a kuítsu: “Ji xi s'ejihin Ntíaná ko an títs'intjusan ni xi nda.” Tunga takúchjihíní nga s'ejihin Ntíaná nk'ie nga najmi tín'etjusuin xi nkú ts'ín s'ejihin, ko an ni xi títs'intjusan kuakuchjókoho ra nga s'ejinna Ntíaná. ¹⁹ Ji xi s'ejihin nga nkuhú maha Ntíaná. Nda nkjún n'ei. Tunga jánindoohó b'a ta ts'ín s'ejihin, ko b'atsénkjún.

²⁰ Najmi nda ts'ín t'ín'enkjíntak'uin. ¿A mjehi chaj nga najmi basinkoná nga s'ejinná Ntíaná tsa najmi t'ín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná? ²¹ Ntje cháná Abraham naxu tsichu ma nginkun Ntíaná tu ngat'aha ni xi kits'íntjusun nk'ie nga kitsjá Isaac xi ntíhi xi nkúhu chje asun nachan chje.

²² Tíyai nga nkuhú tsichu ma xi nkú ts'ín kis'ejihín Abraham ko xi nkú ts'ín kits'íntjusun ni xi kik'ihín. Xi nkú ts'ín kis'ejihín, kui xi tsichu ma ndjuú nk'ie nga kits'íntjusun ni xi kik'ihín. Kuihi ni xu'bi xi 'mihí nga s'ejinná. ²³ B'a ts'ín tsitjusuhun ni xi t'ít'a xujun éhen Ntíaná: “Kis'ejihín Abraham Ntíaná ko kui niu xi kits'ínchjíhi ra Ntíaná nga Abraham xi nku nda xi naxu.” Ko b'a kik'ihín Abraham nga kui xi nda'amigohó Ntíaná. ²⁴ Tíyo nga naxu bichú ma xuta nginkun Ntíaná tu ngat'aha ni xi ts'íntjusun ko najmi tu nku ngat'aha nga s'ejihín Ntíaná.

²⁵ Ko b'a ta kamat'ain naská Rahab. Naxu tsichu ma nginkun Ntíaná tu ngat'aha ni xi kits'íntjusun, nk'ie nga nda ts'ín kits'ínkjálhín já Israel xi tsichuse 'maha nankihí ko kitsjáníyahá nga xin kits'ínkji. ²⁶ Xi nkú ts'ín najmi t'íña t'ík'un yonintehe xuta nga ja bitju animaha, b'a ta ts'ín najmi t'íña t'ík'un xi nkú ts'ín s'ejinná Ntíaná tsa najmi t'ín'etjusaán xi nkú ts'ín s'ejinná.

3

B'i ts'ín tsakúya Santiago nkú k'uhun njaá

¹ Jun já nts'e, najmi tu nkjin xi kama já maestru kas'e ajinnuu, at'aha yo nga jin xi já maestruí ndyun nkini 'yún ndjá chasehe ni xi t'ín'eí nga xuta xingisoo. ² At'aha ngatenteé n'eé nkjin t'íkjá ni xi najmi b'a t'ín. Tsa t'ín xi najmi bitju ts'a ni xi najmi b'a t'ín, kui xi ja tsichu ma xi t'íhin nga kama ko ta maha b'éch'oyjehe yjoho tu mí nihí ni.

³ Nk'ie nga b'e'ahaá n'úts'a ndje tu xi kuint'é'éhenná, ndaha tsa chánka tunga nt'éhéná. ⁴ Ta chase chubayohoo yábarku. Ndaha tsa i ko ndaha tsa b'i ngján 'yún nibá ntjo xi kjenimanehe, tunga já xi ts'ínkohó yoo fiko xi má nga mjehe, at'aha yá ichí xi tjen tuts'in yábarku xi bate ntóo tsjáníyákohe ra.

⁵ B'a ta t'ín ngat'a ts'e njaá. Kui xi nku t'íkjá ichíhi yonintená, tunga mahá ra ts'ín ni xi i. Chase chubayohoo xi nkú ts'ín kutin ichí nd'í maha b'éti nku jnáchá chánka. ⁶ Xi nkú joyaha nku nd'í njaá. Tu xí ch'onk'uhún. Yonintená t'íñajin tunga ts'ínkatsúnyehéná. Ngak'ien b'éta nd'íhi njaá, ko kui xi b'éta nd'í xki nistjin xi kich'aá.

⁷ Ngayje t'íkjá chu kjan xi t'ín ma n'ent'é, nisee, ye, chu xi t'ín ajin ntáchak'uun. Kui xi xuta ts'ínnt'éhe. ⁸ Tunga ndahá nku najmi maha ts'ínnt'é njaá. Kui xi nku ni ch'onk'un xi najmi ma n'ek'íéñá jyu. Xi nkúhu ye, kitsejihin ra xán xi ts'ínk'ienná.

⁹ Njaá n'echjéén nga n'etsjohó Ntia Na'miná ko ta kuihi xi n'echjéén nga én xi najmi nda 'mihí xuta, xuta xi Ntíaná kits'ínnda nga kik'íeyahá xi nkúhu kui. ¹⁰ Ta kuihi tsu'baá bitjuhu én xi n'etsjokohe raá Ntíaná, ko ta kuihi xi bitjuhu én xi najmi nda 'mihí xuta. Jun já nts'ena, najmi t'íhin nga b'a n'eé.

¹¹ ¿A mahá ta kuihi ntá tixa xi bitjuhu ntánijua xi nda ta bitjuhu ntánijua xi sja? ¹² Jun já nts'ena, ¿a mahá tsjá tu olibo nku yá higuera? ¿A mahá tsjá tu higo nku n'ú tuntsajé? B'a ta ts'ín, ta ndaha najmi ma bitjuhu ntánijua xi nda nku ntá tixa má bitju ntánijua xi ntia.

B'i ts'ín tsakúya Santiago kjuankjink'un xi nibáha ra Ntíaná

¹³ ¿Yá xi nanka ts'ínnkjink'un ajinnuu ko mankjihin ni xi t'ín? Kixi katjiko yjoho ko kats'ín ni xi nda nga nimakjua kat'asje yjoho, ko b'a ts'ín katakúchjiji nga kjuaxi nga kui xi nanka ts'ínnkjink'un. ¹⁴ Tunga tsa kjuaxintak'un t'íñajin animanuu ko mjenuu nk'a kuankíhuun xinkiu, najmi tu tsjo katumanuu, at'aha b'a ts'ín t'íbiyunéhenu én xi naxu t'ín ni xi bakúya. ¹⁵ Xi b'a ts'ín ts'ínkjink'un, najmi Ntíaná xi t'íbakúyahá xi nkú ts'ín nanka ts'ínkjink'un. Asuntee ní ts'e, kjuankjintak'uhun xuta nibáha ra, ko ndanindoo ts'e. ¹⁶ At'aha xi má nga t'ín kjuaxintak'un ko xi má nga nk'a fihí xinkjín xuta, najmi nkuhú y'a xinkjín ko ngayje t'íkjá ni ch'onk'un ma.

¹⁷ Tunga xuta xi Ntiana tsjaha nga nanka ts'innkjink'un, kuihi xu'bo xi je nginkun Ntiana, tjihin kjuajyu, nda tjyaha, najmi si, nima tjyaha ko ni xi nda ts'in, najmi ngabi ts'in, ko naxu ts'in.

¹⁸ Xuta xi b'entje kjuajyu, kjujyu sakuhu. Kui ni xi nga chjhi nga naxu ts'in xuta.

4

B'i ts'in tsakuya Santiago mi nihi xi ngakja tin'ee

¹ ¿Ma nibaha ra kjuachan ko kjuasti xi s'e ajinnuu? ¿A najmi ngat'aha ni ni xi fasihuun nibaha ra? Kui niu xi kjanonuu. ² Mjenuu tsa mi nihi, tunga najmi sakuhunu. N'ek'ion animo ko ma xintak'un, tunga najmi maha bichu tjennkiu ni xi mjenuu. N'estikoo xinkiu ko bixkankoo. Najmi sakunu ni xi mjenuu at'aha najmi Ntiana binchuu.

³ Ko nk'ie nga binchu, najmi n'ekjohon at'aha ngakja binchu. Ni tiya xi mjehenu n'etsjojun, kui nihi xi binchu. ⁴ ¿Jun xi najmi kixi yankiu Ntiana! ¿A najmi yanu nga xi tjoho asuntee, kui xi kontraha Ntiana? Tu yaha ni xi mjehe nga kama ndamigoho asuntee, kui xi nda kontraha Ntiana tits'in ma yoho.

⁵ Tjihin sin nga b'i ts'in tijt'a: "Espirituhu Ntiana xi y'ejnainna, kui xi 'yún mje ts'atiji na." ⁶ Ntiana tsja sana kjuanda. Kui nga b'i titsuhu xujun ehén Ntiana: "Ntiana tsjaha kjuanda xi nimakjua ko fi kontraha xi ngak'un."

⁷ Kui nga nimakjua n'esjehenu yjonuu nginkun Ntiana. Tankin kontroho ndanindoo, ko kui xi nguai t'axinnuu. ⁸ Tankin'un tiñoho Ntiana, ko Ntiana nibak'un tiñanu. Jun xi n'o ngatitsun, je tintsuboo. Jun xi jo jan tjyanuu, n'oo nga katumaje animanu. ⁹ N'ekio yjonuu nga tjennuu nginkun Ntiana. Tankinch'aha ruu animanu nga ch'iu. Antehé nga chajnuu, tu saha ch'iu. Antehé nga tsjo k'úenuu, tu saha kat'e nusin nusinnuu. ¹⁰ N'e nimakjuo yjonuu nginkun Ntiana, ko kui xi kjanink'anuu.

B'i ts'in tsakuya Santiago nku ts'in chasehe ja nts'ee

¹¹ Jun ja nts'e, najmi tu chubatit'on xinkiu. Xi nchjatit'ain nda nts'e ko xi basehe tsa nda ko tsa najmi nda tits'in nda nts'e, kui xi tinchjatit'ain kjuatexumaha Ntiana ko b'a titsu nga najmi kixi tinchja kjuatexumoo. Tsa b'a tibixin nga najmi kixi tinchja kjuatexumoo, najmi tinu'yá'ehin. Ji ni xi chuba tichasehé ri tsa nda ko tsa najmi nda titsu kjuatexumoo. ¹² Nku tutuhú maha xi kitsja kjuatexumoo, kui xi basehe tsa nda ko tsa najmi nda ni xi ts'in xuta. Kui xi maha ts'ink'anke xuta ko ts'in nga ndyja xuta. ¿Tunga yaha ji xi tichasehi tsa nda ko tsa najmi nda ni xi tits'in xuta xinki?

B'i ts'in tsakuya Santiago nga aya ntsja Ntiana kuintsubayaá

¹³ Maha nd'ai jun xi b'a bixiun: "Nd'ai ko tsa ndyjunni kuankiaan nanki xu'bo. Tsa nku nu kamaná yo. Ch'atsee ko kuateñaá ni ko n'e nganasaan toon." ¹⁴ B'a bixiun, tunga najmi yanu ni xi kamat'on ndyjunni, tsa kuintsuba so. Jun xi nku joyaha ninti xa xi kutju ma chji ko kutjuhú ndyjajihinsén.

¹⁵ Tu sa ni b'i tixiun: "Tsa mjehe Ntiana, katsjana nistjin ko chaseé ni xi n'ee." ¹⁶ Tunga nd'ai, nk'a tin'esjo yjonuu ajihin kjuangak'unnuu. Ngatentee xi b'a ts'in nk'a b'asje yoho, kui xi najmi nda ni xi tits'in. ¹⁷ Xi be xi nku ts'in ts'in ni xi nda ko najmi b'a tits'in, kui xi tits'in ngatitsun.

5

B'i ts'in tsakuya Santiago ni xi tjehen ra xuta nchiná xi najmi naxu ts'inko xuta musuhu

¹ Jun xi 'minuu xuta nchiná, ch'iu ko ch'ibo ngat'aha kjuanima xi nibanenuu. ² Ja tsatsun kjuanchinanu. Ja jehé xubu najyunnuu. ³ Ja katju tsjan toonsinenuu ko toontabanuu, ko kui tsjon xi kjuakuchji nga ch'on kin'o ko ts'inkje yjonintenuu xi nku ts'in ts'inkje nd'iu ni xi tin. Jun xi tich'atjo kjuanchina nistjin nd'ai xi nistjin xi fekuhu.

⁴ Chase maruu. Najmi y'echjihu xuta musu xi kits'inxajin jnanuu, ko toon xi najmi y'echjihu tikjintaya nga tifi kontranu. Ni xi tikjintayaha ja musu xi j'aya ntjenuu, kui xi ja tsichu nginkun Ntiana xi tjihin nga'yún. ⁵ Ni xi nkjun tsjo ts'in tintsuboo ei asuntee

kə najmi tɪb'ech'óhoo yjonuu ngayjee ni xi mjenuu. Tɪn'e chánko yjonuu, tunga xi nkú joyahá ni turu jun, xi tɪn'e chánka tu xi n'ek'iehen. ⁶ B'a tsixiún nga tɪhɪn jé xi najmi tɪhɪn jé kə b'a ts'ín kin'ek'iehennu. Najmi kamaha tsasinko yjoho.

B'i ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ts'ín chúyahá Nda Ntíaná

⁷ Tunga máha jun, já nts'ena, n'e chúkjuá sahanu santa nkúhu nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná. Chase chubayohoo xuta xi ts'ínxájin jñáha, xi nkú ts'ín kuyáha ntje xi nda xi tsjá t'anankiu. Kuyá k'uk'un santa nkúhu nga f'ai ts'í xi b'a nɪstjin chuts'íu. ⁸ B'a ta ts'ín jun chúya k'un k'uhun nga ja ma kj'uaíhí Nda Ntíaná kə tjen nga'yúhuun animanuu, at'aha ja tɪbichú tiña kui nɪstjiun.

⁹ Jun já nts'e, najmi tu kjuasti binchajohoon xinkiu, at'aha tsa b'a n'oo chasehe kjuanuu. At'aha xi kuasehe mí nihi xi ts'ín xuta ja síjñasti ankjuo.

¹⁰ Jun já nts'ena, chase chubayohoo xi nkú ts'ín un kiekehe kə xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuá já profeta xi ngajoho Ntíaná kinchja. ¹¹ “¡Á b'a nda tɪhɪn ts'e!” B'a 'mihí xi ts'ín chúkjuá ni xi mat'ain. Ja kinu'yó xi nkú ts'ín kits'ín chúkjuá Job ni xi kamat'ain kə yo xi nkú kits'ínkohoo Ntíaná askahan. At'aha 'yún tɪhɪn kjuanimatak'un Ntíaná kə ma nimaha xuta, kui nga b'a ts'ihin.

B'i ts'ín tsakúya Santiago xi nkú ma nga chubaká Ntíaná

¹² Jun já nts'ena, kui ni xu'bi xi 'yún tɪbankinuu. Najmi tu nungijiun ndjiojmi ján ni xi kuixiún kə ta ndaha t'anankiu, kə ta ndaha najmi tu nungijiun tu mí nihí ni xi tɪn. Tsa tɪchasjayanuu, “johon” tixiún tsa b'a tɪn, kə “najmi” tixiún tsa najmi b'a tɪn. B'a n'oo tu xi najmi ts'ínnijéhenuu Ntíaná.

¹³ Tsa tɪjñajinnuu xi un tibehe, kanchjako Ntíaná. Tsa tɪjña nku xi tsjo tɪhɪn, kase tsjoho Ntíaná. ¹⁴ Tsa tɪjña nku xi kjijña un, kanchjaha jácháha xuta nɪnku tu xi chubantjaihi nga incha kuinchjako jóo Ntíaná kə ngajoho Nda Ntíaná kat'ojnuhu seti. ¹⁵ Kə nk'ie nga kuinchjako Ntíaná xi s'ejhɪn, kamanda xi kjijña uun kə Nda Ntíaná kjésintjehen. Kə tsa tjeheh ngatitsun xi kjijña uun, kama ndyjat'aha. ¹⁶ Kui nga b'i ngján t'inyaha ruu xinkiu ngatitsun xi tjennuu, kə b'i ngján chubantjo xinkiu nga chubako Ntíaná tu xi kama nkihɪnuu. At'aha nk'ie nga ndjá nchjako Ntíaná xi naxu nginkun Ntíaná, 'yún tɪhɪn nga'yún ni xi nchja.

¹⁷ Nda profeta Eliá, ta xuta kama xi nkúhu ñá. Nk'ie nga kinchjako Ntíaná ndjá b'a kits'ín. Kui chubo tsanki nga najmi tu k'ua ts'í, kə najmi kik'a ts'í asun t'anankiu jan nú masen. ¹⁸ Askahan ta kinchjako ngáha Ntíaná, kə kik'a ts'í kə kama chá ngáha ni asun t'anankiu.

¹⁹ Jun já nts'ena, tsa tɪn ajinnuu xi ngjuai t'axihɪn ni xi naxu tɪn kə tsa as'ai tɪn xi ts'ín nga kui nda xu'bo k'óoyak'un ngáha ni xi naxu tɪjɪn, ²⁰ tsa b'a kama, katumankjinnuu nga tu yáhá ni xi ts'ín nga k'uejña ngáha nku xutangatitsun niyá ch'onk'uhun, kui xi tɪb'asjehɪn ngabayoo kə tɪts'ín nga nkjin ngatitsun n'endyjat'a.

Xujun xi tjun kits'inntu nda postru Pedro

B'i ts'in kikjaniñaha Pedro xuta ninku

¹ An Pedro, an nda postruhu Jesucristo títs'inkjínuu xujun jun xi j'ájinnuu Ntíaná. Jun xi kindzjoyo ante Pontō nga tinimasún, kō ante Galacia ya, ante Capadocia, ante Asia kō ante Bitinia. ² Kikie títtjunnuu Ntia Na'miná, kui nga j'ájihinnuu kō Espirituhu kits'in jenuu, tu xi kúinú'yá'éhen ruu Jesucristo kō tu xi tu ngat'aha jníhi Jesucristo kjuáts'ehenuu Ntíaná.

Kas'e nkjúnnuu kjuanda kō kjuaju.

B'i ts'in tsakúya Pedro ni xi ñá tjeñná nga kuichú nistjin xi fekuu

³ Kan'etsjoho Ntíaná xi Ntíaha kō Na'mihí Nda Ntíaná Jesucristo. Ngat'aha kjuanimat'ak'un chánkaha kits'ínsin tsetse ngáhaná nk'ie nga kits'ínkj'áya ngáha ra Jesucristo ajihin xutak'ien. Kui nga tíchuyáhaná nga kuintsuba tík'aán kō ñá ⁴ kō nga n'ekjáihín ni xi tsjáná, ni xi najmi maha batsun kō najmi ma chuntí kō najmi maha 'meya, ni xi tíjtjoho ndjiojmi ján ngandanuu. ⁵ Nga'yúhūn Ntíaná tíkunkohonuu tu ngat'aha nga s'ejinnuu. At'aha tíndaha yjoho Ntíaná nga kuakúchji xi nkú ts'in ts'ínk'anki xuta xi ts'e nistjin xi fekuu.

⁶ Kui kjuaha nga kitsejihinnuu kjuatsjo, ndaha tsa chuba nistjin tíhin nga n'e nibánuu nkjin tíkjá ni xi kuitjáiun. ⁷ Kui xi kuakúchji yáha jun nga kjuaxi. At'aha nga s'ejinnuu, kui xi 'yún chjí saha ra nga toonsinee. Ndaha tsa maha batsun toonsinee, tunga chasehé ra tu xi s'ejña chjihi tsa kui kjuaxi. Kō nk'ie nga s'ejña chji xi nkú ts'in s'ejin kjuaxinuu, nda ts'in chubayanénuu kō sakúnuu kjuachánka kō nda k'úinnuu nistjin nga kjuakúchji yjoho Jesucristo.

⁸ Tjonuu Jesucristo, ndaha tsa najmi yo nkú tjín. Kō ndaha tsa najmi tíyo nd'ai, tunga s'ejihinnuu kō tínnuu kjuatsjo xi tíhin kjuachánka, xi najmi yaá xi nkú ts'in bixíyaá. ⁹ Tjinnuu kui nií at'aha tísakúnuu nga tín'ek'ankinuu, kui xi nibáha ra ngat'aha nga s'ejinnuu.

¹⁰ Já profeta xi kis'e nistjin nk'ie, xi kitsúya títtjun kjuanda xi sakúnuu, kui xi kits'ínkjink'un nga kama chubayaha xi nkú ts'in k'uankihi xuta, at'aha mjehe skue kui nií. ¹¹ Kama mjehe nga incha skue yá xutaha kō mí nistjihin xi y'ejña chji Espirituhu Cristo xi y'ejñajihin já profeta nga kitsúya títtjuhūn kju'a'un xi tíhin nga skue Cristo kō nga askahan s'e kjuachánka. ¹² Tunga Ntíanáhá tsakúchjhi já profeta xu'bo nga ni xi tíincha tsuya najmi kui kamats'e, nga ní ngandanuu b'a kitsúhu. Kui niu xi ta kitsúyanuu já xi y'énjímínuu én nda tsuhu Jesucristo. Nga'yúhūn Espiritu xi kin'e nibáha ndjiojmi ján y'énjímínuu. Kō ta ntítsjee mje nkjúhūn nga skue nkú tíhin ra ni xu'bi.

B'i ts'in tsakúya Pedro nga tintsuba ndaa at'aha Ntíaná ja ts'ená

¹³ Kui b'a maha, chase sisihin ruu xi nkú n'oo. Nda n'enkjíntak'un kō chuya k'unk'uhūn kjuanda xi kjuátsjánuu Jesucristo nistjin nga kuakúchji yjoho. ¹⁴ B'a n'oo xi nkú ts'in ntí xi nt'é'én. Najmi ta n'ehenu xi nkú ts'in kinchja animanuu nistjin nk'ie, nk'ie nga najmi kjee yo Ntíaná. ¹⁵ Tsje katumo nginkun Ntíaná, xi nkú ts'in tsje xi j'ájinnuu. ¹⁶ At'aha b'i ts'in tíjt'a éhen Ntíaná: "Tsje katumo, at'aha tsjená."

¹⁷ Xihí "Na'mihí" bixíhūn xi ngúsuhún basehe tsa nda kō tsa najmi nda ni xi ts'in nga nkúnkú xuta, kui nga kas'enuu kjuabinkjuhūn xi nkú ts'in kuankínkoo yjonuu nk'ie nga tinimasún so ei asunnteí. ¹⁸ Yo nga kis'echjintjainuu tu xi kama ndáihínuu nga chuba tintsubanú. B'a ts'in tintsuboo nk'ie at'aha kui nihi xi y'ejñanuu ntje chánuu. Najmi toonsine kō tsa toontaba kin'echjén nga kis'echjintjainuu, ni xi maha batsun. ¹⁹ Jníhi ní Cristo kin'echjén, kui xi 'yún chjí. Xi nkúhu nku chutsánka kama Cristo, chutsánka xi najmi chumi nihi xi k'uhūn kō xi najmi uhūn.

²⁰ Kintehe ni nga kamanda asuntee kis'enda títjun ni xi ts'ín Cristo, kò nístjin feku xi kich'aá nd'ai j'aikúchji yjohò ngandanuu. ²¹ Ngat'aha Cristo s'ejihinnuu Ntíaná, kui xi kits'ínkj'áíya ngáha ra Cristo ngabayoo kò kitsjáha kjuachánka. Kui nga tìn'e s'ejihinnu kò tíma 'yún tak'uhunnu Ntíaná.

²² Nd'ai ni nga ja kamaje animanuu at'aha kinu'yá'óhoon én xi naxu tjin kò nga tu ndahá ts'ín tjíyanuu nga n'etjó xuta ninku, kui nga ngayjee animanuu n'etjohonu xinkiu.

²³ At'aha ja kitsin tsetse ngáhanu. Najmi kitsiun xi nkú ts'ín tsin xuta xi maha 'me. Éhen ní Ntíaná kits'ínsin tsetse ngáhanuu. Kui xi fi ndju. Najmi kamaha kfe.

²⁴ At'aha b'i ts'ín tjit'a xujun éhen Ntíaná:

Ngayjee xuta, xi nkú joyaha jñá xi tjin.

Kò ngayjee kjuachánkaha xuta,

xi nkú joyaha naxúhu jñóo.

Xi jñóo kò jne naxúu,

²⁵ tunga éhen Ntíaná santaha tu nkjéhé ni ngjuai ndju.

Kui éen, kui én nda tsu xi ja kis'enijmí ajinnuu.

2

¹ Kui b'a maha, n'e t'axihinnu ngayje kjuach'onk'un, ngayje ni tsank'á, kjuajohonkjin, kjuaxintak'un kò ngayje tíkjá kjuachubatit'ain. ² Katumo xi nkú joyaha ntínta xi mje nkjúhun ntáchiki. B'a ts'ín katuma mjenuu én xi ndoo. Kui xi tsjá nga'yúhun kjuankjintak'unnuu, tu xi b'a ts'ín saáhanu santaha nkúhu nga kjuáts'e sínnuu Ntíaná.

³ Xihi jáhá kichjut'o ngandaha Nda Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga nku ndjo k'aku kits'ín ma Jesucristo nga y'éña chubaya

⁴ Nibák'un tiñohoo Nda Ntíaná, kui xi nkú joyaha nku ndjio xi tijná tík'un. Kikjaníya xuta ndjio xu'bo, tunga Ntíanáhá j'ájin ndjio kò nginkun Ntíaná 'yún chjìhi ra. ⁵ Jun xi nkú joyaha ndjio xi tjinu tík'un, xi kin'endakoho nku ninku xi najmi asuntee y'aha ra. Kin'e manuu já nà'mi jehe Ntíaná xi tsjáha chje Jesucristo, chje xi nk'a ján tjehe ra. A Ntíanáhá tí'bohò kui chje nga b'a tìn'o, kui chje xi sasíhin Ntíaná.

⁶ At'aha b'i ts'ín tjit'a xujun éhen Ntíaná:

An k'uejñá nanki Sion nku ndjio k'aku,

xi j'ajián kò xi 'yún chjì.

Ndahachí najmi sakúhu kjuasuba

xuta xi s'ejihin ndjio.

⁷ Ngat'a ts'ájun xi s'ejinnuu Nda Ntíaná, chjìhi ra kui ndjio. Tunga xi najmi s'ejihin, bitjusun má nga b'i ts'ín tjit'a xujun éhen Ntíaná:

Ndjio xi kikjaníya já chjinexjóo,

kui xi ja j'ai ma ndjio k'aku.

⁸ Kò b'i ta títsu ya:

Tsichu ma nku ndjio xi ts'ín saténki xuta,

nku naxi xi ts'ínxuntuu.

Saténki xuta xu'bo ngat'aha éen, at'aha najmi nt'é'éhen éen. B'a maha xuta xu'bo at'aha ja b'a ts'ín tijná nga b'a kamaha.

⁹ Tunga máha jun, jun xi xuta xi kichj'ajin, jun já nà'mi xi ts'ínxát'aha xi batéxumaha nk'a ján, tsjenú jun xi xuta naxinantáha Ntíaná, xuta xi ja tsichu ma ts'e Ntíaná. B'a kin'e manuu tu xi kuixínyahanu xi nkú ts'ín chánka xi j'ájinuu. At'aha Ntíaná j'ájinuu nga kuitjujiun má jyuun kò nga kuitjás'enjiun má nga ts'ín ndzjen kjuachánkaha. ¹⁰ Nístjin nk'ie, najmi xuta naxinantá kik'innuu, tunga nd'ai ja tsichumo xuta naxinantáha Ntíaná. Kò nístjin nk'ie najmi kichase nimanuu, tunga nd'ai ja tichase nimanuu.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tihin nga kuankíkaá yjoná ajihin xuta xi tjin asunteei

¹¹ Tjona jun, já nts'e. Tíbankinuu nga t'ech'óhoo yjonuu xi nkú ts'ín mjehe animanuu. At'aha kui nii, kui xi tífi kontranuu. Yo nga xin nankinuu kò tu tínimasúnnú ei asunteei.

¹² Tū nku kixihí tankínkoo yjonuu ajihin xuta xi najmi be Ntíaná. B'a n'oo ndaha tsa b'a incha kuitsu nga najmi nda tín'o. Tunga incha skuehé ni nda xi n'oo ko ts'íintsjoho Ntíaná nistjin nga kuanki kuenta.

¹³ Ngat'aha nga Nda Ntíaná ts'enuu, kui nga chankjúhunnu ngayjee já xi tjihin xá ei asuntej. B'a n'oo nginkun nda títjun k'aku Roma ¹⁴ ko b'a n'oo nginkun já k'aku xi b'éxá nda títjun k'aku nga ts'ínnijéhe xi ch'on ts'ín ko nga kjanínk'a xi nda ts'ín. ¹⁵ At'aha mjehe Ntíaná nga n'oo ni xi nda. B'a ts'ín k'uéchjahanu ts'a xuta xi najmi be Ntíaná ko najmi mankjihin ni xi ts'e.

¹⁶ Ndaínuu yjonuu nginkun Ntíaná, tunga najmi tu n'echjénnú kjuandaínuu tsa k'uaíntohoo yjonuu nga n'oo ni xi najmi nda. Tu sa ní tintsuboo xi nkú ts'ín b'entu xuta xi ts'ínxát'aha Ntíaná. ¹⁷ Chankjún ngayjee xuta. N'etjó xi ta Ntíhi Ntíaná. Chankjún Ntíaná. Nuú'yá'óhooon nda títjun k'aku Roma.

B'i ts'ín títsuya Pedro ni xi tjihin nga ts'ín xuta musu xi kich'atse

¹⁸ Jun xuta musu xi kich'atsenuu, chankjún já ntianuu ko nuú'yá'óhooon, najmi tu suba xi nda tjiyaha ko xi ma nimaha jun xi b'a n'ekoo. B'a ní ta n'ekoo xi kjan ts'ínkonuu.

¹⁹ At'aha nda nginkun Ntíaná nga ts'ín chúkjuá jámusu kjuá'un xi tíf'ajin, ndaha tsa najmi tjihin nga k'ujajin niu kai, tunga ts'ín chúkjuahá at'aha ja kitsjáha yjoho Ntíaná.

²⁰ Tunga tsa ch'on tín'o ko tsa as'ai tít'sín'unnuu já ntianuu ko tín'echjúkjuo, ¿mí ni chánkaha xi tín'o ma? Tunga tsa nda tín'o ko as'ai tín'e chúkjuo kjuá'un xi títbitjájún, kuihi ni xu'bi xi nda nginkun Ntíaná.

²¹ J'ájinnuu Ntíaná nga n'oo ni xi nda ko nga n'e chúkjuo ni xi tu kjuandahá kuitjájún, xi nkú ta kits'ín Cristo nga un kiekehe ngandanuu. Y'éjña chubayanuu, tu xi b'a ta n'ehenu. ²² Najmi kits'ín ngatitsun ko najmi kik'anacha. ²³ Nk'ie nga ch'on kik'ihin, najmi ch'on ts'ín kits'ínk'óya. Nk'ie nga un kiekehe, najmi b'a kitsú nga k'uasje chjí ni xi tín'ehé. Tu sa ní aya ntsja Ntíaná y'éjñaya yjoho, at'aha kui xi kixi ts'ín kjuá.

²⁴ Kui kikjin kik'anji ngatitsunná nga kis'et'a kruu. B'a kits'ín tu xi kuayáha raá ngatitsuun ko naxu n'éé nga kuíntsubaá. Ko tu ngat'aha nga kin'e'uhun Cristo, kui nga kin'enkihínuu. ²⁵ Nistjin nk'ie xi nkú joyaha chutsanka xi ngji t'axín kamo, tunga nd'ái ja kik'óyak'un ngáhanu Nda bastuu, kui xi kunnuu.

3

B'i ts'ín títsuya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga k'uéntuko xinkjín xuta

¹ Ko jun xi tí'minuu jminchjín, chankjún x'innuu. B'a ts'ín ni xi n'ehenu ts'íihin nga s'ejihin Ntíaná x'innuu. Najmi ni xi chubo ts'ín nga s'ejihin x'innuu. ² Skue xi nkú ts'ín naxu títbankínkoo yjonuu ko nga tíyankjún Ntíaná.

³ Najmi tu tsjo n'ek'íésunk'o yjonuu, tsa nihi xi nkjún ts'ín k'uéndo ntsjanuu ko tsa nihi xi nkjún ts'ín ngjúát'o toonsine ko tsa najyun xi 'yún chjí ndyjo. ⁴ Tu sa ní ajin animanuu kas'e kjuatsjotjín xi najmi maha feya, kui xi tsuhu ra nga nda kas'eyanuu ko najmi stinta. Kui ni xu'bi xi 'yún chjíhi ra nginkun Ntíaná.

⁵ Nistjin nk'ie b'a ts'ín y'enda yjoho jminchjín je xi kis'e. Kui xi kama 'yún tak'un Ntíaná ko incha kikienkjún x'ihin. ⁶ Xi nkúhu Sara, kui xi kint'é'éhen Abraham ko “Chá Ntiana” kitsúhu. Tsa ni xi nda n'ehenu ko najmi kuínkjún ni xi kamat'on, jun xi ntíhi Sara b'a.

⁷ Ko jun xi tí'minuu jáx'in, n'enkjínk'un sisiun xi nkú ts'ín kuíntsubakoo chjuúnnuu. Chankjún at'aha najmi ndjá tjiyaha xi nkúhu jun, ko at'aha jun ko kui ta ñja n'ekjáínkohoo kjuandaha Ntíaná nga kuíntsuba tít'un. B'a ts'ín tintsuakoo tu xi najmi chumi nihi xi k'uéchjaha ra nga chubakoo Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín tjihin nga kuíntsubaá

⁸ Ko ni xi fekuhu, nda ts'ín tintsuakoo xinkiu. B'i ngján chase nimohoo ko n'etjó xinkiu at'aha nts'o mahanu. N'e'yún tak'un xinkiu ko nimakjuá katumo. ⁹ Najmi tu n'es'echjúú tsa ch'on tín'enuu ko najmi tu én ch'on tsu n'ek'óyo tsa ch'on tí'minuu. Tu

sa ní chubantjǒ nginkun Ntíaná xi nkú títs'innuu, at'ahá tǔ xi nda ts'ínkohonu Ntíaná, kui nga kichj'ajihinnuu.

¹⁰ At'ahá b'i títsu xujun éhen Ntíaná:

Xi mjehe ts'íntjo nistjin xi y'a,
ko mjehe nga tsjo ts'ín kj'uahá nistjin,
kui xi kat'éch'ohó njai én ch'on tsu,
ko najmi tǔ katitju ts'a én tsank'á.

¹¹ Kats'ín t'axíhín yjohó kjuach'onk'uun,
ko kats'ín ni xi nda.

Katangisjai kjuajyu ko kat'ejñajin.

¹² At'ahá Ntíaná basehe xutá xi naxu ts'ín,
ko nda basínñjuhú ni xi 'mihí nga chubako,
tunga fi kontrahá rá xi ch'on ts'ín.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín s'eyaná tsa kjuanimá kuitjáján

¹³ ¿Yá xi ch'on ts'ínnuu tsa ngayjehe k'un n'oo ni xi nda? ¹⁴ ¡Á b'a nda tjíhin ts'ajun tsa nk'ie nga tín'o ni xi naxu tjín t'bitjájíun kjuanimá! Najmi tǔ binkjun xutá ko najmi tǔ nkjún manuu. ¹⁵ Tǔ sa ní chankjún Cristo ajin animanuu, at'ahá kui xi Nda Ntíanuu maha. Ko tintsúbá ndo nga kamanuu k'úinyohó xi ngjuásjaiyanuu ngat'a ts'e kjuanda xi tichuyóhoo.

¹⁶ Tunga nimakjuahá n'esjo yjonuu ko chankjún jóo nga b'a n'oo. Najmi tǔ chumi ni chubá n'ek'anju yjonuu, tǔ xi nk'ie nga chubayanéhenuu kjuasuba kasakúhu rá xi tínchjatit'ainnuu ngat'ahá xi nkú ts'ín naxu t'bankínkoo yjonuu nga yjankiu Cristo.

¹⁷ Tsa ni xi kjuanimá t'bitjájíhinu, b'a katuma tsa Ntíaná b'a ts'ín mjehe. Tunga ngat'ahá ní nga nda tín'o b'a katumanuu, najmi ngat'ahá nga ch'on tín'o.

¹⁸ At'ahá kui nihi xi tá j'ajin Cristo. Nkuhú niyá k'ien tǔ xi kits'ínndyajnuhu ngatitsuhun xutá. Xi naxu nginkun Ntíaná un kiekehe ngandahá xi najmi naxu nginkun Ntíaná. B'a kamahá tǔ xi ngjikohoná nginkun Ntíaná. Kui xi ngat'a ts'e yjonintehe kin'ek'ien tunga ngat'a ts'ehé espirituhu kin'ek'áyahá. ¹⁹ Ko espíritu nk'ie nga ngjik'iénijmíhi xi ja k'ien xi kjintuyá'yún, ²⁰ xi najmi kint'é'én nistjin nga y'ejña Noe nk'ie, kui nistjin nga tsakúchji kjuatsentahá Ntíaná nga kikuyá tsa ngjuaik'áhá rá animahá xutá nk'ie nga títs'ínnda tsutsu chánkoo Noe. Jin mahá xutá xi kits'ínk'ankihí ntóo nk'ie nga incha jas'en tsutsu chánkoo.

²¹ Ntóo y'ejña chji títjun xi nkú ts'ín kits'ínk'ankinuu ntánijuó nk'ie nga saténtáá. Tunga nk'ie nga saténtáná, n'ek'ankiná at'ahá j'áyahá Jesucristo ngabayoo. Najmi saténtáá tsa tǔ xi chjuxíhin kjuachuntíhi yjonintená. B'a ní n'ená tǔ xi t'binchisjálhíná nga je s'eyahaná nginkun Ntíaná. ²² Ngjinji Jesucristo nk'a ján ko tijnat'ahá Ntíaná. Nt'é'éhen ntítsjee, xi tjín yahá xá ko xi batéxuma.

4

B'i ts'ín títsuya Pedro ni xi k'úéch'ohó yjoná

¹ Tǔ ngat'ahá nga un kiekehe Cristo nga kik'a yjoninnte, kui nga tjehe ruu yjonuu nga tá kui niu xi kj'ujin. At'ahá xutá xi ja j'ajin kjuanimá, kui xi ja y'ejña ngatitsuun. ² B'a incha kits'ín tǔ xi nistjin xi k'ua saha najmi tá k'úéntuhu xi nkú ts'ín nchjahá animahá. K'úéntu ní xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná. ³ Ja j'a xi nkú n'e tintsúbóo nistjin nk'ie, nk'ie nga kin'o ni xi tsjohó xutá xi najmi be Ntíaná, ko kik'aintohó yjonuu nga kin'o tǔ mí nihí ni, ko kin'o ni xi nchjahá animanuu, ko kama ch'iu, ko kik'ohóo kjuatsjo animanuu, ko tǔ nku kjuatsjohó kama mjenuu, ko kiyankjún ntia ch'onk'un xi ts'ínnda xutá.

⁴ Xutá xu'bo najmi mankjihín á najmi tá n'ekohonu ni ch'onk'un xi tǔ ni xí jahá kits'ínkjas'ehen yjohó. Kui nga nd'ai ch'on ts'ín nchjayanehenuu. ⁵ Tunga tjíhín ni nga ts'ínkjas'en kuentá nginkun Ntíaná. Kui xi ja tjíndahá yjohó nga kuasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xi tjíntu t'k'uun ko xi ja k'ien. ⁶ Kui kjuahá nga tá kis'enijmíhi rá xi ja

k'ien én nda tsuhú Ntíaná, tū xi k'úentu tík'uhun espirituhú xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, ndaha tsa ja kichasehe xi nkú ts'ín y'entu asunntee.

B'i ts'ín tsakúya Pedro nga nda n'exákaá ni xi kitsjáná Ntíaná

⁷ Ja tábichú tiña nístjin nga n'ekje ngayjee ni xi tjín. Kui nga chase sinsihin ruu ni xi n'oo kō najmi tū n'ekj'áyo nga chubakoo Ntíaná. ⁸ 'Yún mjena nga n'etjō xinkiu, at'aha kjuatjoo nkjin nkjún ngatitsun ts'ínndyjajnu. ⁹ N'ekjōhōon xinkiu ni'yanuu kō tsjo kat'enūu nga b'a n'oo.

¹⁰ Xi nkú nga ts'ín xkī kjuanda xi kin'ekjōhōon nga nkúnkú, b'a ts'ín n'e chjónjihin xinkiu kui niū. Ngandaha xinkiu katumachjén kjuandoo, at'aha tjihin nga nda n'e chjón nga nkúnkú kjuandaha Ntíaná xi kin'ekjas'ennuu. ¹¹ Tsa tjín xi kuinchja, én xi títsjáha Ntíaná kui xi kanchja. Tsa tjín xi kuasinko xuta, katasinko xi nkú ts'ín tjíña nga'yún xi títsjáha Ntíaná. B'a ts'ín ajihin ngayjee ni xi n'oo sakúhu rá kjuachánka Ntíaná. B'a kama at'aha Jesucristo yjankiu. Kui xi kas'ehe kjuachánka kō nga'yún santaha tū nkjéhé ni. B'a katuma.

B'i ts'ín tsakúya Pedro xi nkú ts'ín ndjá kuinchajían ni xi ts'e Ntíaná

¹² Tjona jun, já nts'e. Najmi tū katuma nkjúnnuu ni xi tímat'on nga ndjá tíchjut'ayák'unnuu, tsa b'a kamanuu tsa ni xi kj'ái kui ni. ¹³ Tū sa ní tsjo kat'enūu nga tísakút'anuu kju'a'un, kju'a'un xi tá j'ajin Cristo, tū xi 'yún tse katumaha kjuatsjonuu nístjin nga kama chji kjuachánkaha Cristo. ¹⁴ Tsa ch'on tí'minuu at'aha Cristo yjankiu, já b'a nda tjihin ts'ajun! At'aha Espirituhú Ntíaná tíñajinnuu, Espiritu xi tjihin kjuachánka. ¹⁵ Tjín xi un behe at'aha animá ts'ínk'ien, kō tsa ndyjé ts'ín, kō tsa ch'on ts'ín, kō tsa chuba tsungijihín yjohō kju'a xi tjihin kj'ái xutaha, tunga najmi b'ahá katuma ajinnuu. ¹⁶ Tunga tsa tjín xi un tíbehe at'aha Cristo kits'ínkjas'ehen yjohō, najmi tū katuma subaha. Tū sa ní kats'íntsjohō Ntíaná at'aha Cristo tjenki.

¹⁷ Ja chuba nga kuatuts'ihin rá Ntíaná nga kuasehe mí nihi xi ts'ín xuta. Xuta xi ts'e k'uaaha rá. Tsa ná kuatuts'ínkohóná, nkú sa ts'íhín xi najmi títs'ínkjáihín én nda tsuhú Ntíaná? ¹⁸ Tsa 'ni b'anki xi naxú ts'ín, zyá xi behe nkú k'úé ts'e xi najmi benkjún Ntíaná kō xi títs'ín ngatitsun? ¹⁹ Kui b'a maha, xi f'ajihin kjuanimá nk'ie nga Ntíaná títsjante, kats'ínkjas'en animaha aya ntsja xi kits'índaha, kui xi ma 'yún tak'aán, kō tū nkú ndahá kats'ín.

5

B'i ts'ín títsuya Pedro xi nkú ts'ín chasehe xuta ninkuhú Ntíaná

¹ An xi ndachá ajihin xuta ninku. Tunkán kikiokohona kjuanimaha xi j'ajin Cristo kō ta an xi sakút'ana kjuachánka xi s'ejña chji ndyjun nkiní. Tíbankihí jácháha xuta ninku xi tjín ajinnuu. ² Chúhūun chutsankaha Ntíaná xi kin'ekjas'ennuu. Chasohōo, tunga najmi tū chasehé ruu xi nkúhu tsa kju'a'yún tín'ehenuu. Ngayje níhi k'un chasohōo xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná. Kō tá ndaha tsa toon mjenuu, tsa kui kjuaha nga chaseheruu. Chaso níhi at'aha mjenuu nga chasohōo xuta ninku.

³ Najmi tū ndjá n'ekōo xuta xi kin'ekúnntanuu. Tū sa ní t'ejña chubayohōo xi nkú incha ts'íin xuta ninkuhú Ntíaná. ⁴ B'a ts'ín nk'ie nga kj'uaíkuhijihí yjohō Ndá bastu k'aku, n'ekjōhōon chjihí kjuachánka xi najmi maha fe.

B'i ts'ín títsuya Pedro mí nihi xi chasehe nga kuintsubaá

⁵ Kō tá jun xi tí'minuu já xunkú, tíbankinuu nga chankjún jácháha xuta ninku. Ngatento b'i ngján nímakjua n'esjo yjonuu nginkun xinkiu, at'aha b'i ts'ín tjít'a: Ntíaná fi kontraha xi ngak'un, tunga tsjáha rá kjuanda xi nímakjua tjíntuyáha.

⁶ Kui nga n'e nímakjuahanu yjonuu kinte nga'yún chánkaha Ntíaná, tū xi kui k'uasjenk'ahanuu nk'ie nga kuichú chuba. ⁷ Ntíaná n'ekjas'ohōon ngayjee ni xi kjin-tahanuu, at'aha kui xi kjintaha rá jun.

⁸ Ch̄ase chubayohoo ni xi n'oo ko t̄intsuba ndo, at'aha ndanindoo xi nda kontranu maha. Tsú'ba xi nkú joyaha xa xi t̄ib'éntsji nga t̄ibangisjai xuta xi kjine. ⁹ Tankin kontrohoo ko ndjá t̄inchajiun nga s'ejinnuu Ntiana. At'aha yo nga ta kui k̄ua'uhun xi t̄its'in chúk̄ua já nts'o xi t̄jín nga ngúsuhun asuntee.

¹⁰ Nk'ie nga ja un kabenuu chuba n̄istjin, Ntiana kikjin, kui xi tsjána ngayje t̄ikjá k̄uanda, kui xi Cristo kits'inchjén nga j'ájinná nga sakúná k̄uachánkahā xi najmi maha feya, ts'iín nga kamo xi t̄jhin nga kamo, tsjá nga'yúnnuu, ndjá ts'iínkinchánuu ko najmi ta tsufi kuinchahanu. ¹¹ Kui xi tu nkjéhé ni t̄jhin nga'yún. B'a katuma.

B'i ts'in kits'inkje Pedro xujuin

¹² Silban̄o xi nda nts'é xihin, xi kixi fiko xaha, kui xi tsasinkona nga kits'inntá xujuin. Chubahá ni xi t̄ibet'ánuu nga t̄itsjanianuu ko t̄ixinya kixinuu nk'ie nga ni xi t̄jít'a ei, kuihí xi k̄uandaha Ntiana. Ndjá t̄inchajiun k̄uando.

¹³ T̄its'inkjinuu k̄uasuniña xuta ninku xi t̄jín ante Babilonia. Kui xi ta j'ájihin Ntiana xi nkúhu jun. Ta t̄its'inkjinuu k̄uasuniña Marko, kui xi ntina xihin. ¹⁴ B'i ngján tsjo n'e s̄uniñohoo xinkiu.

Kas'enuu k̄uajyu ngatento jun xi t̄intsubajihuun Cristo.

Xujun xi ma joho xi kits'inntu nda postru Pedro

B'i ts'in kikjaniñaha Pedro xuta ninku

¹ An Simon Pedro, an nda musu síhin ko nda postruhu Jesucristo títs'inkjínuu xujun jun xi ja ta kin'ekjóhooon nga s'ejinnuu Ntíaná xi nkúhu jin, tu ngat'aha nga naxu kits'in Jesucristo, kui xi Ntíaná ko kui xi ts'ínk'ankiná. Ndahankjún tjín nga s'ejinnuu.

² Kas'e nkjúnnuu kjuanda ko kjuajyu at'aha yo Ntíaná ko Jesucristo xi Nda Ntíaná maha.

B'i ts'in tsakúya Pedro xi nkú ts'in tjihin nga k'úentu xuta xi ts'e Ntíaná

³ Ngat'aha kjuachánkaha ko kjuandaha Ntíaná j'ájihinná. Ko tu ngat'aha nga yaá xi j'ájinná, b'a ts'in nga'yúhún kitsjákohoná ngayjee ni xi machjénná, tu xi kuintsuba tík'uhunná ko tu xi chankjúhunná Ntíaná. ⁴ B'a ts'in kitsjáhaná ni xi kitsúya tíjün, xi 'yún chjí ko xi 'yún chánka, tu xi b'a ts'in kuiyúhu ruu ni xi nchjaha animaha xuta, ni xi títs'ínkatsúhún asunntei, tu xi sakúhunu nga kuintsuba tík'un xi nkú ts'in tíjña tík'un Ntíaná.

⁵ Nk'ie nga ja s'ejinnuu Ntíaná n'e kjuayúhún yjonuu nga t'esún sohoo nga kixi tankínkoo yjonuu. Ko nga kixi t'bankínkoo yjonuu t'esún sohoo nga mankjinnuu ni xi ts'e Ntíaná. ⁶ Ko nga mankjinnuu t'esún sohoo nga ja manuu b'ech'ó suboo yjonuu ni xi tjín asunntee. Ko nga ma b'ech'ó suboo yjonuu t'esún sohoo nga tjinnuu kjuatsenta. Ko kjuatsentoo t'esún sohoo nga tíyankjún Ntíaná. ⁷ Ko nga tíyankjún Ntíaná t'esún sohoo nga tín'etjé xuta ninku, at'aha kui xi já nts'o maha. Ko nga tín'etjé xuta ninku t'esún sohoo nga tjinnuu kjuatjo.

⁸ At'aha tsa b'a n'e kuintsuuboo ko tsa tu nkú b'a n'enú, kama ndjuút'a ni xi ja yohoo Nda Ntíaná Jesucristo. Kui nií xi kuasínkonuu nga nda n'etjusun ni xi n'o ko najmi kuintsuba ts'o. ⁹ Tunga xi najmi b'a ts'in tíjntu, kui xi najmi ma chjihí. Ka ma. Títs'ínchaya nga ja tsichu ma jehe ngatitsun xi kis'ehe nistjin nk'ie.

¹⁰ Kui b'a maha, já nts'e, n'e kjuayún saha ruu yjonuu nga takúchjiu nga kjuaxi nga Ntíaná ja kinchjanuu ko j'ájinnuu. At'aha tsa b'a n'e kuintsuuboo, ndahachí najmi kuankiún t'axihún Ntíaná. ¹¹ B'a ts'in k'uaínte tsjo tsjohonuu nga kuitjás'oon má batéxuma sín Nda Ntíaná Jesucristo. Kui xi ts'ínk'ankiná.

B'i ts'in títsuya Pedro mí kjuaha nga tu nkú tibakúyahá ra xuta ninku

¹² Kui nga ts'inkj'áítsjen tehentehenuu ni xi t'ib'et'ánuu, ndaha tsa ja yo ko ndaha tsa ja ndjá tinchajiun ni xi naxu tjín xi ja yo. ¹³ An kjinena nga ts'inkj'áítsjennuu niú nk'ie nga tíjñaya sa yjoninte xu'bi. ¹⁴ At'aha ja be nga chubahá ndyjaha nga k'uejñá yjoninte xu'bi, xi nkú ts'in y'ejña chjina Nda Ntíaná Jesucristo. ¹⁵ Ko ts'ian nga'yún, nga nk'ie nga ja k'uejñá asunntei, tu nkú n'ekjáítsjennú ni xi tíxinuu.

¹⁶ Nk'ie nga tsixínyaihi xi nkú ts'in k'uaí Ndantíaná Jesucristo, xi nkú ts'in k'uaíko nga'yún chánkaha, najmi én tsank'á xi najmi chumi ni chjihí ra kin'echjéin. Kjuachánkaha ní y'ejña chjií, kui xi tunkuín tunkuín kiyahani. ¹⁷ Ntia Na'miná kitsjáha nga chankjún ko nga s'ehe kjuachánka nk'ie nga kinu'yá ntaha Ntíaná xi tu xí tíhín ra kjuachánka. B'i kitsú: “Kui xu'bi xi Ntína. Tjona ko tsjo mana.” ¹⁸ Jin kinu'yái nta xu'bi xi nibaha nk'a ján nk'ie nga tintsuabakoí Jesucristo tjennki xi má kama kjuankjúun.

¹⁹ B'a ts'in bitju naxuhu én xi kinchja já profeta nk'ie. Nda tín'o tsa t'basinñjuhuu éen. Kui xi nkú joyaha nd'í xi t'ib'at'ai má jyuun santa nkúhu nga kuichú ma sen nistjin xi ma ndyjuun ko niñu xi ma chji nga ta jyuun ts'ín ndzjen ajin animanuu. ²⁰ Katumankjinnuu nga ndaha nku ni xi kinchja já profeta, xi tíjt'a xujun éhen Ntíaná, najmi ma mjenaxáa xi nkú ts'in mjená. ²¹ At'aha najmi animaha xuta nibaha ni xi kinchja já profeta. Espirituhu ní Ntíaná kits'in nga kinchja xuta én xi nibaha ra Ntíaná.

B'i ts'ín tsakúya Pedro ni xi ts'ín já maestru tsank'á xi tjinjihin xuta ninku

¹ Ajihin xuta xi ntje judio tjeheh ra kis'e já profeta tsank'á, xi nkú nga ta ts'ín s'e ajinnuu já maestru tsank'á. Kui xi já maña xi ngakjá kuakúya ni xi ts'e Ntiana. Kjal ni xi kuakúyanuu, kui xi ts'ínkatsúnnuu. Najmi ts'ínkie yjoho nga Nda Ntiana xi ts'asjehihin. B'a ts'ín kitsa ts'ín nibánehe ra yjoho nga n'ekje. ² Nkjin xi incha ts'ín ni xi incha ts'ín jóo, ni xi tu subahá maná. Kui ngat'aha jóo ch'on ts'ín chubayanéhe ni xi naxu tjin. ³ Tu ngat'aha nga 'yún incha mjehe toon, kui nga k'uanachahanuu nga kjé' anuu ni xi ts'ajun. Ngat'a ts'e jóo ja nd'ai tjíndaha ra yjoho xi ts'ínnijéhe ra. Ja tijná nda nistjin nga n'ekje.

⁴ Nistjin nk'ie Ntiana najmi kits'ínndyjat'aha ntítsje xi incha kits'ín ngatitsun. Ajin ngak'ien ní kikjaník'aya. Má jyuun kingjáya'yún, tjintu nda nga n'ekokjua. ⁵ Ko ta ndaha najmi kits'ínndyjat'aha xuta xi kis'e nú chá ján. Ntá kits'ínjekoho xi najmi kikienkjühun. Tunga máha Noe, kui xi y'énijmí ni xi naxu tjin, kui xi kin'enk'anki ko yatu sa xuta.

⁶ Ta y'éjñanehe Ntiana nga n'ekje nanki Sodoma ko nanki Gomorra. Tu nasuhú kits'ín ma naxinantóo. B'a ts'ín y'éjña nkjühun ra xuta xi s'e askahan xi najmi skuenkjún Ntiana. ⁷ Tunga kits'ínk'ankihí Lot, kui xi nku nda xi naxu kits'ín, xi un kiekehe nga kieke xi nkú ts'ín y'entu xuta ch'onk'un xi kitsjantehe yjoho nga kits'ín tu mí nihí ni. ⁸ At'aha nda xu'bi xi naxu kits'ín, xi y'ejnajihin xuta xu'bo, xki nistjin un nkjún kiekehe nk'ie nga kieke ko kint'é ni ch'onk'un xi kits'ín jóo. B'a kamaha at'aha je tjiyaha.

⁹ Kui b'a maha, ngayjee nii bakúchji xi nkú ts'ín Ntiana maha b'asjenki xuta xi benkjühun ajihin ni xi nibánehe, ko be xi nkú ts'ín kuyáko xuta xi najmi naxu ts'ín, xi tihin nga un skuehe nga kuichú nistjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnku xuta. ¹⁰ Ko 'yún un skuehe xi tjintujín ni chuntí xi nchjaha animaha ko najmi benkjún xi tihin xá nk'a ján. Kui jóo xi si ko tu mí nihí ni xi incha ts'ín. Najmi tsankjún nga ch'on ts'ín nchjayane xi i nk'a ján. ¹¹ Tunga ntítsjee, ndaha tsa 'yún tihin nga'yún ko nga nk'a tjen nga já xu'bo, najmi ch'on ts'ín nchjayane xi ch'onk'un xi tihin kjuachánka ko najmi batéjéne nginkun Ntiana.

¹² Tunga máha já xu'bo, chuba ch'ohón ts'ín nchjane ni xi najmi mankjihin. Kui xi nkú joyaha chu. Najmi maha ts'ínnkjink'un. Chuba tjintuhú nga ts'ín ni xi nibá suba kuihi. Kui xi xi nkúhu chu xi nuba ko n'ek'ien. Kui nga ndyaha jóo xi nkúhu chu. ¹³ Ts'ínkjáihin chjhi ni ch'onk'un xi incha ts'ín. B'a tsu nga sakúhu kjuatsjo nk'ie nga títs'intsjojin tu mí ni ch'onk'uhún ni nga nistjin. Kui jóo xi nkú joyaha chuntí ko tsján ajinnuu. Santaha ts'intsjojin kjuanajmindaha nk'ie nga kjinekonuu niñu.

¹⁴ Najmi ma be nda nku tachjuún. Najmi mjét'íaha nga ts'ín ngatitsun. B'anachaha xuta xi najmi ndjá tfincha. Tu ni xí kitsa xáha ts'ínnkjink'un nkú ts'ín sakúhu ra toon. Ni xi ts'ín, kui xi ngjuaikoho má nga ndyja. ¹⁵ Ja ngji t'axihin ni xi naxu tjin ko ja kindyjajihin, kui nga b'a tfincha ts'ínin xi nkú kits'ín nda profeta Balaam xi ntíhi Beor. Kits'ín mje toon Balaam ko j'áchji nga kits'ín ni xi najmi nda. ¹⁶ Tunga kichubatikohó ngat'aha ngatitsuhun. Búrrúhu, chu ch'á xi najmi maha nchja, ntaha xuta kik'a nga y'éch'ohó Balaam nga ts'ín kjualuku xi títs'ín kai.

¹⁷ Já xi túb'anachaha xuta, kui xi nkú joyaha ntá tixa xi najmi tihin ntá, ninti xi tu má fikohó ra ntjo. Kui xi tjeheh ra má tu xí jyuhún. ¹⁸ Incha nchja én ngak'un ko én xi najmi tihin sin. Bakúya nga ma n'e ni xi nchjaha xuta ko nga ma ts'ín tu mí nihí ni. B'a ts'ín b'anachaha ra xi as'ai kikjexihin yjoho ajihin xuta xi tjintujín ni xi najmi b'a tjin. ¹⁹ Ndaha tsa ni xi ts'ínkatsúhun xuta tjí'yúhun, tunga chuba b'ahá incha tsu nga ts'ín ndáihí xuta. Tjí'yún jóo, at'aha ni xi ts'ín ngananá, kui xi b'é'yúnná.

²⁰ Tsa ja incha tsankin t'axihin ni ch'onk'un xi tjin asunntej at'aha kin'ekjálhijn Nda Ntiana Jesucristo xi b'asjinná, tunga tsa ta kuijnejihín ngáhaná kui niu ko n'endyjaháá, 'yún ch'onk'un ma sahá akahan. ²¹ Kui nga tu sahá ra nda tjin tsa najmi kieke jóo ni xi naxu tjin, at'aha 'yún kama ch'onk'un sa nga kieke ni xi ndoo. B'a kamaha nga ngji

t'axíhín kjuatéxuma je xi kik'aihi. ²² Tíbitjusunjíhín jóo én xi nchja xuta: “Nañoó ta kjine ta ma ngáha ni xi bisuhu. Chínka xi as'ai mama kabinguya tím'otikjájín yjohó siu.”

3

B'i ts'ín tsakúya Pedro nk'ie nga kj'uaí ts'ínkokjua Nda Ntíaná Jesucristo asuntee

¹ Tjona jun, já nts'e. Xu'bi xi xi ma johó ra xujun xi títs'ínkjínuu. Xujun xu'bi kó xi tjuun y'et'anuu tu xi n'ekj'áítsjehennu ni xi ja tsakuyánuu. B'a kits'ian tu xi cháhanu xi nkú ts'ín s'eyahanuu. ² N'ekj'áítsjohoon yjonuu én xi kinchja já profeta je xi kis'e nístjin nk'ie kó kjuatéxuma xi tsakúyanuu já postru, kjuatéxumaha Jesucristo xi Nda Ntíaná maha kó kui xi ts'ínk'ankiná.

³ Katumankjin sisinnuu nga nístjin xi fekuu s'e xi k'úéntujín ni ch'onk'un xi nchjaha animaha kó kuajnúkie én xi ja kin'ekj'óhóon. ⁴ B'i incha kuitsu: “¿Á najmi tsitjusuhun én xi kitsúhu nga kj'uaí ngáha? B'aha ra nístjin nga k'ien ntje cháná santaha nd'ai, tu nkú b'ahá tíma asuntei xi nkú kama nk'ie nga as'ai kamandahá.”

⁵ Najmi mjehe ts'ínkj'áítsjen nga nístjin nk'ie én xi tsitjuhu ts'a Ntíaná kits'ínndakoho nk'a ján kó t'anankiu. Kui t'anankiu xi ajin ntánijuó nibahaha ra kó ngat'aha ntánijuó kis'ejñaha. ⁶ Kó ngat'aha ntánijuaha ts'í xi 'yún kits'oo kin'ekjehe t'ananki xi kis'ejña nístjin nk'ie. ⁷ Tunga máha nk'a ján kó t'ananki xi tjña nd'ai, kui xi ta kuihi éhen Ntíaná t'ib'ejña ndaha tu xi k'uétihi. Tís'ejña nda santa nkúhu nga kuichú nístjin nga chasehe mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta kó nga n'ekje xuta xi najmi kikienkjún Ntíaná.

⁸ Tunga najmi tu n'echayanú ni xu'bi, já nts'ena. Nginkun Ntíaná nku nístjin, kui xi nkú joyaha nku mij nú. Kó nku mij nú, kui xi nkú joyaha nku nístjin. ⁹ Najmi títs'ínk'andaya Ntíaná nga ts'íntjusun ni xi kitsúya tíjún, at'aha k'ua xi b'a maha nga títs'ínk'andaya. Tíbakú nínuu kjuatsentaha Ntíaná, at'aha najmi mjehe tsa tjín xi ndyja. Mjehe nga ngatentee xuta ngjuakj'áha ra animaha.

¹⁰ Xi nkú ts'ín tu ndyjaháná nga f'ai nku nda ndyjé, b'a kama nístjin nga kj'uaí ngáha Nda Ntíaná. Kui nístjiun ndyjajihinsén nk'a ján nga ni xi nkjún ts'ín kjuaneya, kó kamanantá nga kuíti ni xi kamandakoho ni xi tjín. T'anankiu kó ngayjee ni xi tjíhín kuíti.

¹¹ Kui b'a maha, tsa b'a ts'ín n'ekatsún ngayjee niu, ¿nkú ts'ín tjíhín nga kuitsuboo ni ma? Tjíhín nga je kuitsuboo kó chankjún Ntíaná ¹² kó nga kamangimjenuu nga kuichú nístjin nk'ie nga ts'ín Ntíaná ni xi kitsú nga ts'ín, nístjin nk'ie nga kuíti kó n'ekje nk'a ján kó nga nd'íu ts'ínnantá ni xi tjín. ¹³ Tunga máha ñá, tíchuyáá nku nk'a tsetse kó t'ananki tsetse, xi nkú ts'ín kitsúya tíjún Ntíaná. Yohó má nga naxu kuitsubaá nginkun Ntíaná.

¹⁴ At'aha tíchuyóhoo ni xu'bi, jántsena, kui nga tjen nga'yúhun ruu yjonuu tu xi s'ehenuu kjuajyu nginkun Ntíaná kó tu xi najmi s'ehe ajinnuu ni xi chuntí kó tsa ni xi chubayané. ¹⁵ T'ejintak'un, tíbakúchjiná kjuatsentaha Ntíaná tu xi títsjántehená nga k'uankiá. Ni xu'bi ja ta y'ét'anuu nda nts'ena Pablo. Kui xi xi nkú ts'ín tjña kjuankjintak'un xi kitsjáha Ntíaná, b'a ts'ín yét'a. ¹⁶ Nga nkúnkú xujun xi kits'ínntu ta kui ni xu'bi kinchjanijmíyaha. Tjín ni xi y'ét'a xi 'ni mankjihín xuta. Kui niu xi fiko ngakjá xuta xi najmi be sisin ni xi ts'e Ntíaná kó xi najmi ndjá tíinchajin ni xi s'ejinná. Fiko ngakjá niu xi nkú ta ts'ín ta fikongakjá ni xi ja ta tjít'a. B'a ts'ín ta kuihi títs'ínkjihí yjohó má ndyja.

B'i ts'ín kits'ínkje Pedro xujún

¹⁷ Kui b'a maha, já nts'ena, ja yo ni xu'bi. Kui nga chúhun ruu yjonuu tu xi najmi kjébéfehenuu kjuab'anachaha já ch'onk'uun, kó tu xi najmi kuankín t'axíhín ruu ni xi ndjá tinchajiun. ¹⁸ Kasájin so kjuandaha Jesucristo kó kaya so ni xi ts'e, at'aha kui xi Nda Ntíaná maha kó ts'ínk'ankiná.

¡N'ekié yjoná nga tjíhín kjuachánka nd'ai kó santaha tu nkjéhé ni! B'a katuma.

Xujun xi tjun kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'ín tsakúya Jua yáha Éen

¹ Tíb'enijmíihí xi tu b'a ts'ín jahá tíjña santa nkúhu nga tuts'ihín ni. Kinu'yái ntaha ko tukuin kiyakohóni. Kiyai ko ntsai kin'ekohóni. Kui xi Én xi ts'ínk'íéntu tík'un xuta.

² Y'ejña tík'un ajinni ko jin kiyai. Tíbixinya kixi ni xi kiyai ko tíb'enijmíi xi tíjña tík'un sín, xi y'ejñajihín Ntia Na'miu ko xi jin kis'ejña chjini.

³ Xi kiyai ko kinu'yái, kui xi ta tíb'enijmíihí ko jun, tu xi b'a ts'ín ko jun nkuhú kamakohóni. B'a ts'ín nkuhú kamangujinkaá Ntia Na'miu ko Jesucristo xi Ntíhi maha.

⁴ Tíb'et'aihi ni xu'bi tu xi k'úé tsjo tsjohonuu.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga ni xi n'éé bakúchji tsa kis'ejinná Ntíaná

⁵ Tsakúyani Jesucristo nga Ntíaná, kui xi nd'í xi ts'ín ndzjen ko ndahachí najmi tjín má jyun ajihín. Kui xi tíb'enijmíihí. ⁶ Tsa b'a kuixíaán nga Ntíaná ts'ená ko tu sa má jyuuhún tintsuba ngáá, tích'anachaá ko najmi tín'eé ni xi naxu tjín. ⁷ Tunga tsa tintsubaá má ndzjeen xi nkú ts'ín tíjña Ntíaná má ndzjeen, b'a ts'ín nkuhú makaá xinkia ko jníhi Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná ts'ín jená nga kjexinná ngayjee ngatitsunná.

⁸ Tsa najmi tjinná ngatitsun kuixíaán, ta náha tích'anachahaá yjoná ko najmi tíjñajinná ni xi naxu tjín. ⁹ Tsa n'ekié yjoná nga tjinná ngatitsun, ts'ínndyjat'aná ngatitsunná Ntíaná ko ts'ín jená nga kjéxinná ngayjee ni xi tjíntujinná xi najmi naxu nginkun. B'a ts'ín at'aha ja kitsjá éhen nga b'a ts'ín ko ts'ín ni xi naxu tjín. ¹⁰ Tsa najmi tjinná ngatitsun kuixíaán, tíya tsank'áá Ntíaná ko najmi tíjñajin animaná éhen.

2

¹ Jun ntína, tíb'et'ánuu ni xu'bi tu xi najmi n'ehenu ngatitsun. Tunga tsa tjín xi ts'ín tjén'yún ngatitsun, tíjñaná xi kuinchjantjainá nginkun Ntia Na'miu, kui xi Jesucristo xi naxu ts'ín. ² Kui xi kitsjá yjoho xi nkúhu chje tu xi n'endyjat'ahaná ngatitsunná ná xi ja kis'ejinná. Ko najmi tu suba ngatitsunná kits'ínndyjat'a, ko ní ngatitsuhun ngayjee xuta xi tjín asuntee.

³ Tsa tén'etjusaán ni xi y'ejña Ntíaná, b'a ts'ín yahaná nga ja yaá Ntíaná. ⁴ Tsa tjín xi: “An be” kuitsu, tunga tu sa najmi ts'íntjusuhún ngá ni xi y'ejña, kui xi nda tsank'á. Najmi tíjñajin animaha ni xi naxu tjín. ⁵ Tunga xi ts'íntjusun éhen, kjuaxi nga kui xi ts'íntjo Ntíaná xi nkú nga ts'ín tjíhin nga ts'íntjo. Nk'ie nga b'a n'e bintsubaá, b'a n'e yahaná nga tintsubajihín. ⁶ Xi tíjñajin ni xi ts'e Ntíaná kuitsu, kui xi xi nkú ts'ín y'ejña Jesucristo, b'a ts'ín tjíhin nga k'úejña.

B'i ts'ín tibatéxumaha Jua xuta ninku

⁷ Já nts'ena, ni xi tíb'et'ánuu nd'ai, najmi as'ai tíb'ejñahá Ntíaná. Kjuatéxuma chá xi kin'ekjas'en nínuu santaha nga tuts'ihín ni títet'ánuu. Kui kjuatéxuma chá xu'bi, kui éhen xi ja kinu'yó nk'ie. ⁸ Tunga xi nkú ts'ín y'ejña Jesucristo ko xi nkú ts'ín tintsubo b'ejña chji nku ni tsetse xi y'aha ra ni xi y'ejña Ntíaná. Kui ni xi tíb'et'ánuu ei at'aha ja j'ai ts'ín ndzjen nd'í xi ndoo. Kui nga ja tífi ndyjaha má jyuun.

⁹ Xi b'a kuitsu nga má ndzjeen síjña tunga tu sa unkiehé ngá nda nts'e, kui xi má jyuun síjñajin sa. ¹⁰ Xi tjoho nda nts'e, kui xi má ndzjeen síjña tehente, má nga najmi tjín ni xi ts'ínkijnejihín ngatitsun. ¹¹ Tunga xi unkie nda nts'e, kui xi má jyuun síjña ko yo tsú'ba ko najmi be má xi tjehen tífi, at'aha ja kits'ínkaha má jyuun.

¹² Jun ntína, tít'sinntúnuu at'aha tu ngat'aha ni xi kits'ín Jesucristo kin'endyjat'ahanuu ngatitsunnuu. ¹³ Ko jun xi tí'mínuu na'mi, tít'sinntúnuu at'aha ja yo xi tu b'a ts'ín jahá tíjña santaha nga tuts'ihín ni. Ko jun xi tí'mínuu já asti, tít'sinntúnuu at'aha kin'e nganoho ndanindoo.

¹⁴ Jun ntína, ja kuats'inntúnuu at'aha ja yo Ntía Na'miu. Kō jun xi tí'minuu na'mi, ja kuats'inntúnuu at'aha ja yo xi tu b'a ts'ín jahá tǐña santaha nga tuts'ihin ni. Kō jun xi tí'minuu já asti, ja kuats'inntúnuu at'aha tǐnnuu nga'yún kō tǐñajin tehente animanuu éhen Ntíaná kō at'aha ja kin'e nganohoo ndanindoo.

¹⁵ Najmi tu n'etjō asuntee kō ta ndaha ni xi tsjá asuntee. Tsa tǐn xi tjoho asuntee, kui xi najmi tjoho Ntía Na'miu. ¹⁶ At'aha ngayjee ni xi tsjá asuntee najmi má tǐña Ntía Na'miu nibáha ra. Asuntee ní nibáha ra. Yo nibáha ra nga nchjaha animaha xuta ni xi tǐn kō nga mjehe ts'íints'e ni xi fásihin kō nga nk'a b'asje yjoho ngat'aha ni xi tǐhin. ¹⁷ Ja tife nǐstjihin asuntee kō ni xi nchjaha animaha xuta, tunga máha xi tǐts'ín xi nkú ts'ín mjehe Ntíaná, kui xi k'úéjña sín.

B'í ts'ín tsakúya Jua nga chúhuún yjoná já xi fi kontraha Jesucristo

¹⁸ Jun ntína, ja nǐstjin xi fekuu tintsubaá nd'ai. Ja kik'inyanuu nga tǐhin nga kj'uaí xi ngjuai kontraha xi kits'ín nibá Ntíaná, kō xi nkú kik'innuu b'a ts'ín nd'ai ja tǐncha f'ai nkjún já kontraha Jesucristo. Kui nga mankjihinná nga ja tinchajían nǐstjin xi fekuu. ¹⁹ Kui xi incha tsitjujinni ei, tunga najmi já ts'ajihin niu. At'aha tsa já ts'ajin niu, najmi incha ngji t'axín ra kai. Tunga incha tsitjuhú tu xi b'a ts'ín kiya chji chjiji nga tǐn xi najmi jin makoni.

²⁰ Máha jun, Jesucristo kitsjánuu Espirituhu Ntíaná kō ngatentoo mankjinnuu ni xi naxu tǐn. ²¹ Tǐb'et'á xujunnuu at'aha mankjinnuu ni xi naxu tǐn. Najmi ngat'aha tsa najmi mankjinnuu, at'aha ní nga mankjinnuu, kui nga tǐb'et'áhanuu. Kō mankjinnuu nga ndaha nku kjuatsank'á najmi nibáha ra ni xi naxu tǐn.

²² Xi najmi ts'ínkjáihin nga Jesu xi kits'ín nibá Ntíaná, kui xi nku nda tsank'á. Kui xi nda kontraha Jesucristo, at'aha najmi ts'ínkjáihin nga Ntía Na'miná xi Ntía kō nga Jesucristo xi Ntíhi. ²³ Tu yáha ni xi najmi ts'ínkjáihin nga Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná, kui xi ta ndaha najmi tǐñajihin Ntía Na'miu. Tunga xi ts'ínkjáihin nga Jesucristo xi Ntíhi Ntíaná, kui xi ta tǐñajihin Ntía Na'miu.

²⁴ Kui b'a maha, t'ejñajin tehentehenu animanuu én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni. Tsa s'ejñajin tehente animanuu én xi kinu'yó santa nkúhu nga tuts'ihin ni, b'a ts'ín kō jun ta kuintsabajin tehentohoo Ntíu kō Ntía Na'miu. ²⁵ Nga kuintsuba tǐk'un síaan, kui nihi xi kitsúya tǐjunná Jesucristo nga tsjáná.

²⁶ Tǐb'et'ánuu ni xu'bi at'aha tǐn xi mjehe k'uanachanuu. ²⁷ Tunga máha jun, tǐñajin tehentenuu Espirituhu Ntíaná xi kitsjánuu Jesucristo. Najmi machjéhen tsa tǐn xi kuakúyanuu, at'aha ta kuihi Espiritu bakúyayjenuu. Ni xi naxu tǐn bakúyanuu, najmi ni tsank'á. Kui nga xi nkú ts'ín tsakúyahanuu Espiritu, b'a n'e tintsubajin tehentehe ruu Jesucristo.

²⁸ Kui b'a maha nd'ai, ntína, tintsubajin tehentehe ruu Jesucristo, tu xi najmi jo jan kamahaná nk'ie nga kuakúchji yjoho kō najmi kama subaná nginkun nk'ie nga kj'uaí. ²⁹ Yo nga naxu ts'ín Jesucristo. Kui nga ta tǐhin nga chahanu nga ngayjee xuta xi ts'ín ni xi naxu, kui xi kitsjáha Ntíaná nga ntíhi kama.

3

B'í ts'ín tsakúya Jua nga ntíhi Ntíaná kits'ín maná

¹ Chasoo xi nkú ts'ín tjo ts'atihí ñá Ntía Na'miná, nga santaha ntíhi Ntíaná 'miná. Kō kjuaxi nga ntíhi Ntíaná ñá. Kui kjuaha nga najmi behená xuta asuntee, at'aha najmi be Ntíaná. ² Jun já nts'ena, ñá xi ntíhi Ntíaná nd'ai. Kō ndaha tsa najmi kjee yaá nkú k'úentaá askahan, tunga yanáa nga b'a k'úentaá xi nkúhu Jesucristo nk'ie nga kj'uaí kúchji yjoho, at'aha chá sisián xi nkú tǐn. ³ Kō ngatentee xi b'a ts'ín tǐkuyáha Jesucristo, kui xi tǐts'ín nga tǐn'e je nginkun Ntíaná. B'a tǐ'be xi nkú ts'ín je Jesucristo.

⁴ Tu yáha ni xi tǐts'ín ngatitsun, kui xi tǐbangane kjuatéxumaha Ntíaná. Nk'ie nga biyuné kjuatéxumaha Ntíaná, kui nii xi ngatitsuun. ⁵ Ja yo nga j'aikúchji yjoho Jesucristo tu xi j'aikjexíhin ngatitsunná. Ndaha nku ngatitsun najmi kis'ehe. ⁶ Kui b'a maha,

ngayjee xi tǐjǎjin tehentehe ra Jesucristo najmi ts'ín ngatitsun. Tunga ngayjee xi tǐts'ín ngatitsun, najmi kjee be Jesucristo ko ta ndaha najmi kjee mankjihin yáha kui.

⁷ Jun ntína, najmi tu ch'a xi k'uanachanu. Xi ts'ín ni xi naxu tǐjin, kui xi naxu nginkun Ntíaná xi nkú ts'ín naxu Jesucristo. ⁸ Tunga xi ts'ín ngatitsun, kui xi ndanindoo ts'ehe, at'aha ndanindoo kits'ín ngatitsun santaha nkúhu nga tuts'ihin ni. Kui kjuaha nga j'aikúchjiji yjoho Ntíhi Ntíaná, tu xi ts'íinndyja xáha ndanindoo.

⁹ Ngayjee xi Ntíaná kitsjáha nga kama ntíhi najmi nkaha ts'ín ngatitsun, at'aha kjuatík'uhun Ntíaná tǐjǎjihin. Najmi nkaha ts'ín ngatitsun, at'aha Ntíaná kitsjáha nga kama ntíhi. ¹⁰ B'a ts'ín s'ejña chjiji yá xi ntíhi Ntíaná ko yá xi ntíhi ndanindoo. Tu yáhá ni xi najmi naxu ts'ín ko a ra najmi tjoho nts'e, kui xi najmi Ntíaná ts'ehe.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáa xinkía

¹¹ Nga tǐihin nga b'i ngjáan n'etjáa xinkía, b'a tsu én xi kinu'yó santaha nkúhu nga tuts'ihin ni. ¹² Najmi b'aha tu n'eé xi nkúhu Cain. Kui xi ndanindoo ts'ehe. Kui nga kits'ínk'iehen nda nts'e. ¿Á kits'ínk'iehen? Kits'ínk'ien at'aha naxu ni xi kits'ín nda nts'e ko máha kui, ch'on kits'ín.

¹³ Jun já nts'ena, najmi tu ma nkjúnnuu tsa ts'íin unkienuu xuta asunntee. ¹⁴ Ja yáá ná nga tsitjujián ajihin ngabayoo ko nga kuintsuba tǐk'aán nginkun Ntíaná. Yaá ni xu'bi at'aha tjoná já nts'eé. Xi najmi tǐihin kjuatjo, kui xi tǐjǎjin sa ngabayoo. ¹⁵ Ngayjee xi unkie nda nts'e, ndats'ínk'ien animahá xu'bo, ko ja yo nga nku ndats'ínk'ien animá najmi tǐjǎjihin kjuatík'un sín.

¹⁶ Yaá ni xi 'mihí kjuatjo at'aha Jesucristo kits'ínkjas'en yjoho ngandaná. B'a ta ts'ín ko ná tǐihin nga n'ekjas'eén yjoná ngandaha já nts'eé. ¹⁷ Tsa nku ndanchiná tibe nga ndyjat'aha nda nts'e ni xi machjéhen tunga najmi kama nimahá ra, ¿a tǐjǎjin kjuatjoho Ntíaná animaha? ¹⁸ Jun ntína, najmi tu suba énnuu xi b'a kuitsu nga tǐinnuu kjuatjo nga chubo. Tu sa ní ni xi katakúchji nga tǐinnuu kjuatjo n'oo.

¹⁹ Yaá nga ajihin ni xi naxu tintsubajían ko najmi jo jan maná nk'ie nga tintsubaá nginkun Ntíaná. ²⁰ Kui nga ndaha tsa animaná b'a tǐtsu nga tǐinná jé, tunga 'yúhún chánka sa Ntíaná nga animaná ko kui xi beyjená. ²¹ Jun já nts'ena, tsa najmi chumi nihi xi tǐts'innijéná animaná, najmi jo jan maná nga tincháá nginkun Ntíaná, ²² ko kui tsjáná ngayjee ni xi kuinchíhi, at'aha tin'etjusaán ni xi y'ejña ko tǐn'eé ni xi sasíhin.

²³ Nga n'e s'ejían Jesucristo xi Ntíhi maha ko nga b'i ngján n'etjáa xinkía xi nkú ts'ín y'ejña, kui xi kjuatéxumaha Ntíaná. ²⁴ Xi tǐts'íntjusun xi nkú ts'ín y'ejña, kui xi tǐjǎjin tehente Ntíaná ko Ntíaná tǐjǎjin tehentehe xuta xu'bo. Ko ngat'aha Espiritu xi kitsjáná, b'a ta n'e yahaná nga kui tǐjǎjin tehentená.

4

B'i ts'ín tsakúya Jua má xi kui Espirituhu Ntíaná

¹ Jun já nts'ena, najmi tu n'e s'ejiiun ngatentee xi b'a kuitsunuu nga Espirituhu Ntíaná tǐts'ín nga tǐnchja. Tu sa ní chase sisihuun xi nkú kuitsu, tu xi b'a n'e chahanu tsa kjuaxi nga Espirituhu Ntíaná tǐjǎjihin a ra najmi. At'aha kitsejihin asunntee já profeta tsank'á. ² Xi b'a tsu nga yjoninte kik'a Jesucristo nga j'ai asunntee, kui niu xi kuakúchjinuu nga kui xi tǐjǎjihin Espiritu xi ts'e Ntíaná. ³ Ko xi najmi b'a tsu nga b'a ts'ín j'ai Jesucristo, kui xi najmi tǐjǎjihin Espirituhu Ntíaná. Espiritu ch'onk'un xi ts'e ní nda kontraha Cristo tǐjǎjihin. Ja kinu'yó nga tǐihin nga kj'uaí xi ngjuai kontraha xi kits'ín nibá Ntíaná. Kui ja tǐjña asunntee nd'ai.

⁴ Jun ntíntíntína, Ntíaná ts'enuu ko ja kin'e nganohoo já profeta tsank'á xu'bo, at'aha xi tǐjǎjinnuu 'yún tǐjin saha nga'yún nga xi tǐjǎjihin xuta asunntee. ⁵ Kui já xu'bo xi xuta asunntee. Kui nga ni xi ts'e asunntee nchjanijmíyaha ko xuta asunntee basínñuju ni xi nchja. ⁶ Tunga máha jin, Ntíaná ts'eni. Xuta xi ja be Ntíaná, kui xi basínñjuni. Xuta xi najmi Ntíaná ts'ehe, kui xi najmi basínñjuni. B'a n'e chaha yá xi tǐjǎjihin Espiritu xi tsuya ni xi naxu tǐjin ko yá xi tǐjǎjihin jáninda xi b'anacha.

B'i ts'ín tsakúya Jua mí nihi xi y'aha kjuatjoo

⁷ Jun já nts'ena, b'i ngján n'etjáá xinkia, at'aha Ntiana nibaha ra kjuatjoo ko ngayjee xi tjihin kjuatjo, kui xi kitsjaha Ntiana nga ntíhi kama ko kui xi be Ntiana. ⁸ Xi najmi tjihin kjuatjo, najmi kjee be Ntiana, at'aha kjuatjohó Ntiana.

⁹ B'i ts'ín tsakúchjiná kjuatjoho Ntiana. Kits'ín nibá Ntí nku tutuhu asuntej, tu xi ngat'aha Ntíhi sakúhuná nga kuintsuba tík'aán. ¹⁰ ¿Mí nihi xi 'míhi kjuatjoo? Najmi tsa ñá xi kin'etjáá Ntiana. Kui ní xi kits'íntjoná ko kits'ín nibá Ntíhi tu xi ts'ínndyjat'aha ngatitsunná nk'ie nga kitsjá yjoho xi nkúhu chje. Kuihí ni xu'bi xi tsakúchji kjuatjoo.

¹¹ Jun já nts'ena, tsa b'a ts'ín kits'íntjoná Ntiana, kui nga ko ta ñá ta tjihin nga b'i ngján n'etjohoná xinkia. ¹² Ndaha nku najmi kjee be nkú tjin Ntiana, tunga tsa b'i ngján n'etjáá xinkia, Ntiana tíñajin tehentená ko kjuatjoho s'ejña chji kikjin ajinná.

¹³ Yaá nga tintsuba jin tehenteheé Ntiana ko nga kui tíñajin tehentená, at'aha kitsjáná Espirituhu. ¹⁴ Ko jin kiya kikjin ko tóbixinyakixi nga Ntia Na'miu kits'ín nibá Ntíhi tu xi ts'ínk'ankihi xuta xi tjin asuntee. ¹⁵ Tu yáha ni xi ts'ínkjáihin nga Jesu xi Ntíhi Ntiana, kui xi tíñajin tehente Ntiana ko Ntiana tíñajin tehentehe xuta xu'bo.

¹⁶ Mankjinná ko s'ejinná nga tjoho ñá Ntiana. Ntiana kui xi kjuatjo, ko xi tíñajin tehente kjuatjoo, kui xi tíñajin tehente Ntiana ko Ntiana tíñajin tehentehe xuta xu'bo. ¹⁷ B'a ts'ín s'ejña chji kikjihin kjuatjoo ajinná, tu xi najmi jo jan kamahaná nistjin nk'ie nga kuasehe Ntiana mí nihi xi kits'ín nga nkúnkú xuta. At'aha xi nkú ts'ín y'ejña Jesucristo, b'a ts'ín tintsubaá asuntej. ¹⁸ Má nga tjin kjuatjo najmi tjin kjuabinkjun. Kjuatjo xi kui kikjin, kui xi m'osje kjuabinkjuun, at'aha xi tjen kjuaha, kui xi tsankjún. Kui b'a maha, xi tsankjúhun, kui xi najmi kjee tíñajihin kjuatjo xi kui kikjin.

¹⁹ Ñá tjoná Ntiana at'aha Ntiana tjun kits'íntjoná. ²⁰ Tsa tjin xi: “Tjona Ntiana”, kuitsu ko tu sa unkiehé ngá nda nts'e, kui xi tób'anacha. At'aha xi najmi tjoho nda nts'e xi tíma tibase'a, ¿nkú ts'ín ts'íntjoho Ntiana nga najmi tíbe? ²¹ Xi tjoho Ntiana tjihin nga ta ts'íntjo nda nts'e. Kuihí kjuatéxuma xu'bi xi kin'ekjáiin.

5

B'i ts'ín tsakúya Jua ni xi ts'ín xi ntíhi Ntiana

¹ Ngayjee xi s'ejihin nga Jesu xi kits'ín nibá Ntiana, kui xi kitsjaha Ntiana nga ntíhi kama. Ko ngayjee xi tjoho Ntia Na'miná, kui xi ta tjoho ngayjee xi ntíhi Ntiana. ² Nk'ie nga tjoná Ntiana ko t'n'etjusaán ni xi y'ejña, ya chji chjiá nga ta tjoná ngayjee xi ntíhi Ntiana. ³ Nga n'etjáá Ntiana, kui xi tsuhu ra nga n'etjusaán ni xi y'ejña. Ko najmi ch'á xi ái ni xi y'ejña Ntiana, ⁴ at'aha ngayjee xi ja ntíhi Ntiana ts'ín nganaha asuntej. Ko ngat'aha nga s'ejinná Jesucristo, b'a ts'ín kin'e nganaha raá asuntee. ⁵ Xi s'ejihin nga Jesu xi Ntíhi Ntiana, kui xi ts'ín nganaha asuntee.

B'i ts'ín tsakúya Jua xi nkú ts'ín Ntiana y'ejña chji Jesu

⁶ Ntánijua ko jn'í j'ai s'ejña chjihi Jesucristo. Najmi tu suba ntánijua, ntánijua ní ko jn'í. Ko Espirituhu Ntiana ta tsuya kui nii, at'aha kjuaxi ni xi nchja Espiritu. ⁷ Jan maha xi b'ejña chji yáha Jesucristo: ⁸ Espirituhu Ntiana, ntánijuo ko jnú. Nkuhú b'a incha tsu nga joon.

⁹ Tsa n'ekjáihín én xi nchja xuta nga nchjanijmíyaha nku ni, tunga yúhún chjíhi ra én xi nchja Ntiana. Á 'yún chjíhi ra, at'aha Ntiana xi kinchja nga y'ejña chji Ntíhi. ¹⁰ Xi s'ejihin Ntíhi Ntiana, kui xi animaha tíñajihin én xi kinchja Ntiana nga y'ejña chji Ntíhi. Tunga xi najmi s'ejihin Ntiana, kui xi tíbe tsank'á, at'aha najmi s'ejihin én xi kinchja Ntiana nga y'ejña chji Ntíhi.

¹¹ Nga kitsjáná nga kuintsuba tík'un síaán ko nga Ntíhi sakújinná kjuatík'un xu'bi, kui én xu'bi xi kinchja Ntiana. ¹² Xi tíñajihin Ntíhi Ntiana, kui xi tíñaha kjuatík'uun. Tunga xi najmi tíñajihin Ntíhi Ntiana, kui xi najmi tíñaha kjuatík'uun.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujuin

¹³ Kuak'iet'ánuu ni xu'bi, jun xi s'ejinnuu Ntíhí Ntíaná, tū xi cháhanu nga tíjñanuu kjuatík'un xu'bi kō kuintsuba tík'un síun.

¹⁴ Ma'yúnk'aán Ntíaná, at'aha yaá tsa kuinchihíí xi nkú ts'ín mjehe nga kuinchihíí, kuasínñjuná. ¹⁵ Kō xi nkú ts'ín yaá nga Ntíaná basínñjuhu tū mí nihí ni xi binchihíí, b'a ta ts'ín yaá nga ja n'ekjáihíín ni xi kuakinchihíí.

¹⁶ Tsa tjín xi tíbe nga ngatitsun títs'ín nda nts'e, kō tsa ngatitsun xi títs'ín najmi ngabaya tjeheñ ra, nk'ie nga kuinchjako Ntíaná kanchjantjai kō Ntíaná tsjá ngáha ra nda nts'e nga k'úéjña tík'un. Ngatitsun xi najmi tjeheñ ra ngabaya tíchjanijmíyahana. At'aha tjín ngatitsun xi tjeheñ ra ngabaya. Najmi títbankia nga chubantjo xi ts'íín ngatitsun xu'bo. ¹⁷ Ngayjee ni xi najmi nda xi ts'ín xuta, kui xi ngatitsun, tunga tjihín ngatitsun xi najmi tjeheñ ra ngabaya.

¹⁸ Yaá nga xi kitsjáha Ntíaná nga kama ntíhí najmi nkaha nga ts'ín ngatitsun, at'aha Ntíhí Ntíaná kuhun xuta xu'bo kō najmi ts'ínkoho ndanindoo. ¹⁹ Kō yaá nga Ntíaná ts'ená kō nga ndanindoo batéxumaha ngayjee asuntee. ²⁰ Kō ta yaá nga j'ai Ntíhí Ntíaná kō kitsjáná kjuankjintak'un tū xi cháhaná Ntía xi nku tutuu. Tintsubajihíín xi nku tutuu, kui xi Jesucristo Ntíhí Ntíaná. Kuihí xi Ntía xi nku tutuu kō kui xi tsjáha nga k'úéntu tík'un sín xuta.

²¹ Jun ntína, tiyú t'axíhuun ntía xi xuta ts'ínnda.

Xujun xi ma joho xi kits'ínntu nda postru Jua

B'i ts'ín kikjaniñaha Jua xuta ninku

¹ An xi ndacháha xuta ninku títs'ínkjínuu xujun jun xuta ninku xi j'ájinnuu Ntíaná, xi tjona at'aha tintsubajían ni xi naxu tjín. Kò najmi tu nku an xi tjoho jun. Kò ní ta tjoho jun ngayjee xuta xi ja mankjihin ni xi naxu tjín. ² At'aha ni xi naxu tjín tijnajin tehente animaná kò tu nku s'ejñajihínná tu nkjéhé ni.

³ Katsjánuu kjuanda kò kjuajyu kò katuma nimaha jun Ntia Na'miná kò Nda Ntíaná Jesucristo xi Ntíhi Ntia Na'miná. Kats'ínts'ejihinnuu ni xi naxu tjín kò kjuatjo.

B'i ts'ín tsakúya Jua nga n'etjáa xinkía

⁴ Tso nkjún kamana nk'ie nga kkie k'ua xuta ts'ajun xi tíncha ts'ín ni xi naxu tjín, xi nkú ts'ín y'ejña Ntia Na'miná. ⁵ Kò nd'ai já nts'ena, t'bankinuu nga b'i ngján n'etjáa xinkía. Ni xi t'et'ánuu nd'ai, najmi as'ai t'ejñahá Ntíaná. Xi nkú níhi nga tuts'ihin ni kin'ekjóhooon ni xu'bi. ⁶ Kjuatjo 'mihí nga n'ee ni xi y'ejña Ntíaná. ¿Mí nihi xi y'ejña nga n'ee? Nk'ie nga n'etjáa xinkía, xi nkú ts'ín kik'inyanuu nga tuts'ihin ni.

B'i ts'ín tsakúya Jua ni xi incha ts'ín já maestru tsank'á xi tjín

⁷ At'aha tjíma nkjún asuntee já tsank'á xi najmi ts'ínkjáihín nga yjoninte kik'a Jesucristo nga j'ai asuntee. Xi b'a títsu, kui xi t'banacha kò kui xi fi kontraha xi kits'ín nibá Ntíaná. ⁸ Chuhun yjonuu tu xi najmi n'ekatsúnyahanu ni xi y'entjei ajinnuu. Tsa chuhun kui ni, n'ekjóhooon ngayjee ni xi kanénuu.

⁹ Tu yáhani xi k'uésuhun ni xi tsakúya Cristo nga najmi basinjñajin ni xi kisakúyaha, kui xi najmi be Ntíaná. Tunga xi sjñajin tehente ni xi tsakúya Cristo, kui xi be Ntia Na'miu kò Ntíu. ¹⁰ Tsa tjín xi kuichusenuu kò najmi kuakúyanuu ni xi tsakúya Cristo, najmi tu n'ekjóhooon ni'yanuu kò ta ndaha najmi tu suniñohoo. ¹¹ At'aha xi kjuániñaha, kui xi t'basinko xuta xu'bo nga tífikondju xá ch'onk'uhun.

B'i ts'ín kits'ínkje Jua xujun

¹² Tjín nkjún sana ni xi xinnuu, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'ánuu. Mjena kfíntsubek'únnuu kò kuinchjanijmíkonuu nga kuichusenuu, tu xi b'a ts'ín tu xí tsjohó k'úéhená.

¹³ Títs'ínkjínuu kjuasuniña xuta ninku xinkiu xi tjín ei xi Ntíaná ta j'ájihín.

Xujun xi ma jahan xi kits'inntu nda postru Jua

B'i ts'in kikjaniñaha Jua Gayo

¹ An xi ndacháha xuta ninku tít's'inkjíhi xujun nda xinkjían Gayo. Tjo kjuaxina ji.

² Ji nda nts'ena, bankihí Ntíaná nga xi nkú ts'in nda tísájin ni xi ts'e, b'a ta ts'in nda kasakú niyáhi ngayjee ni xi n'ei ko nga nda nistjin xi tsjáhi nga kuinchin. ³ At'aha tsjo nkjún kamana nk'ie nga j'aisena k'ua já nts'eé nga kitsúyana ni xi kieke, nga tu nkú tjeñkiní Ntíaná ko nga xi nkú ts'in tisinjñajin ni xi yaha ra ni xi naxu tjín. ⁴ Nga nt'e nga ntína tijnchajin ni xi naxu tjín, kui nihi xi 'yún tsjana kjuatsjo.

B'i ts'in kitsúya Jua xi nkú ts'in Gayo tsasinko xuta ninku xi j'aik'uhun

⁵ Ji ndats'ena, tín'ei ni xi b'a tjín nk'ie nga t'ibisinkoi já nts'eé ko 'yún nkjún sa nda tín'ei nga t'ibisinkoi xi nibáha xin nanki. ⁶ Nginkun xuta ninku kitsúya já nts'eé xu'bi xi nkú ts'in tjohi. Ko nda n'ei tsa kuisinkoi nga ts'inndjuú ngáha niyáha, at'aha b'a ts'in tjiñ nga kuisinkaá xuta xi ts'inxát'aha Ntíaná.

⁷ At'aha tjoho Jesucristo, kui nga incha tsitjuhu nankihí. Najmi incha kits'inkjáihin ni xi ts'e xuta asuntee. ⁸ Kui b'a maha, tjiñ nga k'uañtehe raá ni'yaná já nts'eé xi nkúhu xu'bi, tu xi kuisinkohoná nga k'uénijmí ni xi naxu tjín.

B'i ts'in kitsúya Jua xi nkú ch'on kits'in Diotrefe

⁹ Kits'inkjíhi nku xujun xuta ninku, tunga máha Diotrefe, tsjoho nga tu nku kuihí kuatéxumaha xuta ninku. Najmi tít's'inkjáihin xá xi tjínni. ¹⁰ Kui kjuaha, tsa kfhinna yo, ts'innisihí ra ni xi tít's'in. At'aha én tsank'á t'ikjesintjennení ko ch'on ts'in t'inchjayanení. Ko najmi tu nku ni xu'bi xi tít's'in. Ta najmi ts'inkjáihin já nts'eé xi bichúk'uhun. B'échjaha xi mjehe ts'inkjáihin já nts'eé ko m'osje ajihin xuta ninku.

¹¹ Ji nda nts'ena, najmi tu n'ei ni xi ts'in já ch'onk'uun. Ni xi ts'in ní já xi nda ts'in, kui xi n'ei. Xi nda tít's'in, kui xi Ntíaná ts'ehe. Tunga xi ch'on tít's'in, kui xi najmi kjee be Ntíaná.

B'i ts'in kitsúya Jua nga nda tít's'in Demetrio

¹² Ngayjee xuta tsuya nga nda tít's'in Demetrio, ko kjuaxi kjáihin ni xi incha tsu. Ko jin ta nda chubanijmíyahani nkú nda ts'in ndo. Ji yai nga kjuaxi ni xi chubai.

B'i ts'in kits'inkje Jua xujun

¹³ Tjín nkjún sana ni xi xíhin, tunga najmi mjehéna xujun k'uet'áha, ¹⁴ at'aha mjena kfínse xatíhi ko kuinchjanijmíko.

¹⁵ Kas'ehi kjuajyu. Xi tjoho ji xi tjín ei t'íncha ts'inkjíhi kjuasuniña, ko ta tjeñin ichí kjuasuniñani nga nkúnkú xi tjóni xi tjín yo.

Xujun xi kits'inntu Juda

B'i ts'in kikjaniñaha Juda xuta ninku

¹ An Juda, an xi nda musu sihin Jesucristo ko nda nts'é tíxihin Santiago, títs'inkjínuu xujun jun xi kichj'ajinnuu. Ntia Na'miná tjoho jun ko tíkunnuu Jesucristo.

² Katuma nimaha Ntiana jun ko 'yún katsjánuu kjuajyu ko kjuatjo.

B'i ts'in tsakúya Juda ni xi ts'in já maestru tsank'á xi tjínjihin xuta ninku

³ Já nts'e, ja nd'ai mje nkjúhunna nga k'uet'ánuu xi nkú ts'in nkúhú ts'ankiá. Nd'ai tjihin nga tít'entúnuu ko títbankinuu nga n'e chúkjuo nga tinchajiun xi nkú ts'in s'ejinná, kui xi nkúhú nga kin'ekjas'eheñ ra xuta xi kikj'áts'e Ntiana. ⁴ B'a tíxian at'aha k'ua já xi jas'enjin mañanuu. Kui xi ja nd'ai tjíñanehe ra ni xi kanéhe at'aha najmi nda kits'in. Najmi benkjún Ntiana jóo ko tíncha ts'ínkj'óntjaiya kjuandaha Ntiana. B'a tíncha tsu nga nk'ie nga kjuandaha Ntiana tintsúbajían ma n'eé tu mí nihí ni. Ko najmi ts'ínkjáíhin Jesucristo xi Nda Ntiana maha ko xi batéxumaná.

⁵ Ndaha tsa ja kisakúyanuu ni xi xinnuu, tunga mjehéna ts'ínkj'áítsjennuu. Ntiana ts'asjejin xuta xi ts'e nga kik'onsje ante Egipto ko askahan kits'ínkj'esun xi najmi kis'ejihin. ⁶ Ko ntítsje xi najmi kixi kits'íntjusun xá xi kik'aihi nga tu y'éntu masehén antehé, kui xi kjintuyá'yún sín má jyuun santa nkúhu nga n'ekokua nk'ie nga kuichú nistjin chánka nga cháshehe mí nihi xi kits'in nga nkúnkú xuta.

⁷ B'a ta incha kits'in xuta xi kis'e nanki Sodoma ko nanki Gomorra ko nanki xi tjíndaihi, xi nkú nga incha kits'in ntítsjee. Incha kits'ínkas'eheñ yjoho nga chuba kikjantukohó xinkjín. Najmi kikienkjún yjoho nga 'yún tse ni xi incha kits'in. Kui nga kin'e nibájenehen ra nd'í xi najmi maha 'meyaha. B'a ts'in kik'aihi ra kjua'un. Kui niu xi bakúyaná nkú maná nk'ie nga najmi nu'yá'éheén Ntiana.

⁸ Ko b'a ta kamaha já xi jas'ejín mañanuu. Ngat'aha nchínihí títs'in chuntíhi yjoho nginkun Ntiana, najmi benkjún xi tjíhin xá ko ch'on ts'in nchjayane xi i nk'a ján. ⁹ Najmi ma b'a n'e, ta santaha ntítsje k'aku Miguel najmi b'a kits'in. Nk'ie nga tíkjánko ndanindoo nga tíkjányaha yjonintehe Moise, najmi kama k'un tsa ta kuihi kits'íhin kjua yjoho. Tu sa ní b'i kitsú: “¡Ntiana kats'ínnijéhi ni xi t'n'ei!” ¹⁰ Tunga máha já xi jas'ejín mañanuu, chuba ch'ohón ts'in nchjayane ni xi najmi mankjihin. Ko máha ni xi mankjín suba kuihi, xi chuba ts'ínkjáíhín ra xi nkú joyaha chu nga najmi ts'ínkjink'un, kui ngat'aha ni xu'bi títs'ínkatsúhun yjoho.

¹¹ ¡Nima rú ts'íhin jóo! Ngakjá tjíma xi nkú ts'in ngakjá kikjatsú'ba Cain. At'aha 'yún mjehe toon, kui nga títs'inndyjajihin ra yjoho xi nkúhu nda profeta Balaam. Ko at'aha incha fi kontraha xi tjíhin xá, kui nga kuayáha xi nkúhu Kore.

¹² Nk'ie nga ajihin kjuatjoho Nda Ntiana ma ñjakúko xinkiu, ta bichú jóo yo, tunga najmi kjeheñ ra niyá nga k'úéntujinnuu jóo. Chuba kjinehé ko 'bi nga najmi chumi nihi xi nusihin. Xi nkú joyaha nintí xi najmi tjíhin ts'í jóo, xi tu má xi tjeheñ ni fíkoño ntjo. Ko xi nkú joyaha yá tu xi najmi bjaha tu nga nistjihin, xi nkúhu yá xi kjamaha kjin kichjuyanji, yá xi tu xí jahá k'ien. ¹³ Xi nkú ts'in baténdzjo xúhu t'éheñ ntáchak'uun nga 'yún, b'a ts'in bakúchji jóo ni ch'onk'un xi ts'in, ni xi tjíhin nga kama subaha kai. Kui xi nkú joyaha niñu xi kindyjajihin niyáha. Kui xi tjeñ sihin má jyuun.

¹⁴ Kits'ínkjó Ntiana jóo nk'ie nga kits'ínkinchja Enoc. Enoc kui xi kama ntje xi ma yatuhu ra Adan. B'i kitsú: “An kíkíe nga j'aiko Ntiana nkjin nkjún mij ntítsjehe, ¹⁵ tu xi kuasehe ra mí ni xi nda kits'in ko mí ni xi najmi nda kits'in ngayjee xuta ko tu xi xi najmi benkjúhun Ntiana k'uéñanehe ra mí nihi xi tjeheñ. B'a n'ehé tu ngat'aha ngayjee ni ch'onk'un xi incha kits'in ko tu ngat'aha ni ngayjee én ch'on tsu xi incha kitsúhu Ntiana.”

¹⁶ Najmi tjin ni xi sasihin ja xu'bi. Tu mi nihí ni xi b'a ts'ínko. Nkuhú ni xi nchaha animaha, kui xi bangisjai. Nk'a b'asje yoho nga nchja, ko tu xi sakúhu ra ni xi incha mjehe, nda nchjayane k'ua xuta.

B'i ts'in kitsániyaha Juda xuta ninku

¹⁷ Tunga jun ja nts'ena, n'ekj'átsjon én xi kitsúya tíjun ja postruhu Nda Ntiana Jesucristo. ¹⁸ B'a kitsúnuu: "Nistjin xi fekuu s'e xuta xi kuajnikie ni xi ts'e Ntiana ko k'úéntujin ni ch'onk'un xi incha fásihin." ¹⁹ Kui xutaha xi bakjanya xuta ninku, xi ts'in ni ch'onk'un xi nchaha animaha. Najmi tijnajihin Espirituhu Ntiana.

²⁰ Tunga máha jun, ja nts'ena, ndja tinchajiun xi nkú ts'in s'ejinnuu, kui xi tu xi naxuhú nginkun Ntiana. Ko xi nkú ts'in tsániyanuu Espirituhu Ntiana, b'a ts'in chubakoo Ntiana.

²¹ Katjindjukonuu kjuatjoho Ntiana nga chúyoho nistjin nga Nda Ntiana Jesucristo ts'ínk'íentu t'ík'unko sínna kjuanima tak'uhun.

²² Katuma nimanuu xi jo jan tímaha. ²³ N'esjejiun ajin nd'íu xi yo t'íntujin. Xi machjéhen nga kama nimanuu, katuma nimanuu. Tunga chuhún ruu yonuu nga b'a n'o, tu xi najmi ts'ínkatsúhunnuu ni ch'onk'un xi kits'in.

B'i ts'in kits'intsjoho Juda Ntiana

²⁴ Ntiana tjin nga'yún nga kúnnuu tu xi najmi kuankín t'axihin ruu ni xi ts'e, ko ts'in nga najmi chumi nihi xi chjuntí s'enuu ko tsjanuu kjuatsjo chánka tu xi kúinchahanu nginkun nistjin nk'ie nga kuakúchji kjuachánkaha. ²⁵ Nku tutuhú kui xi Ntiana xi ts'ínk'ankina. Kui xi kan'etsjoho, kayaha nga chánka ko nga kui xi batéxuma, ko nga kui xi tjin nga'yún, tu ngat'aha Nda Ntiana Jesucristo. B'a kama ko tu nkjéhé ni nga b'a tíma. B'a katuma.

Xujun xi tjit'a ni xi y'ejña chji Jesucristo nga kama

B'i ts'in b'aha ra xujun

¹ Jesucristo y'ejña chji ni xi tjit'a xujun xu'bi. Ntiana kits'inkjas'ehen tu xi kui kujña chjih ra xuta xi ts'e ni xi tjihin nga kama xati. Kits'in niba ntitsjehe tu xi kuakuchjih ra ni Jua, kui xi nda musuhu. ² Ei titsuya Jua ni xi kama chjih, kui niu xi éhen Ntiana ko ni xi kitsuya Jesucristo.

³ Já b'a nda tjihin ts'e xi ts'inyaha én xu'bi xi kits'in niba Ntiana, ko á b'a nda tjihin ts'e xi basinjuhu ra ko ts'insihin ra ni xi tjit'aha ei, at'aha ja tifi tiña nistjiun!

B'i ts'in kits'inkjih Jua kjuasuniña xuta ninku

⁴ An Jua tits'inkjinuu xujun, ninku yatu xi tintsuoo ante Asia. Katsjanuu kjuanda ko kjuajyu Ntiana xi tjña, y'ejña ko kj'uai. Katsjanuu kjuanda ko kjuajyu espiritu xi yatu incha maha xi tjin nginkun ma b'ejña Ntiana nga batexuma. ⁵ Katsjanuu kjuanda ko kjuajyu Jesucristo xi titsuya ni xi ts'e Ntiana. Kui xi tjun j'ayaha ajihin xuta k'ien ko batexumaha ja rej xi tjin asuntee. Kui xi tjoho na ko tsatendzjo jnih nga kits'inkjejnú ngatitsunná. ⁶ Kits'in mana xuta xi ts'e tu xi kuatexumahaná ko n'etsjooho Ntiana ko Na'mih xi nkúhu ja na'mi xi ts'e. ¡Kas'eh kjuachanka ko katatexuma santaha tu nkjéhe ni! B'a katuma.

⁷ ¡Chasoo, kui xi nibajin nintiu! Ngayjee xuta skuehe, santaha ko ja xi kik'énjinkih kicha. Kjintá nkjun ngayjee xuta naxinantá xi tjin asuntee nk'ie nga skuehe. Jhon, b'a katuma.

⁸ “An xi xi tjuhun ko xi fekuhu”, titsu Ntiana xi tjihin nga'yún, xi tjña, y'ejña ko kj'uai.

B'i ts'in tsakuchji yjoho Jesu

⁹ An nda nts'o Jua ta tíf'ajian kju'un xi tíncha bitjajú. Jun ko an Ntiana tibatexumana. Jun ko an t'n'e chukjua kjuanima nga nkúhú makaá Jesu. Tsatejñanijé xjo xi 'mi Patmo at'aha y'enijmía éhen Ntiana ko kits'inkie yjona nga Jesu tjennkia. ¹⁰ Nku tuminku j'ajinna Espirituhu Ntiana ko astán kint'e nga nibaha nku nta xi tu xi 'yuhún jane, xi nkú joyaha nku tjio. ¹¹ B'a kitsúna:

—T'et'a xujun ni xi chai ko n'ekjih ninku yatu xi tjin ante Asia, ninku xi tjña nanki Efeso, xi tjña nanki Esmirna, xi tjña nanki Pergamo, xi tjña nanki Tiatira, xi tjña nanki Sardi, xi tjña nanki Filadelfia, ko xi tjña nanki Laodicea.

¹² As'ai kits'ink'ótjiya tu xi skuehena ya xi tinchjakona. Nk'ie nga kits'ink'ótjiya, kieke yatu ni toonsine xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjen. ¹³ Ajihin nd'í xi ts'in ndzjeen kieke xi b'a tjin Ntinh Ndax'iun tjin. Nku najyun ndju yja xi bichú santaha tsuku ko nku ni toonsine tjikjá 'mehe. ¹⁴ Taba ntsjaha xi nkú joyaha ntsjaha chutsanka ko xi nkú joyaha nch'án. B'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í.

¹⁵ Tibat'ai tsuku xi nkú joyaha kicha sine bronçe xi kin'e'na nga kin'echuhun. Tu xi 'yún ntaha, xi nkú joyaha xi nkú ts'in faneya ntaje nga 'yún xu. ¹⁶ Ntsja kixi tjit'aha yatu niñu ko ts'a tsitjuhu nku kicha ndju ntsi xi yjo nga jo ngaba. B'a tjin ankjin xi nkú joyaha ts'íu nga 'yún bat'ai.

¹⁷ Nk'ie nga kieke, jáikijne kinte tsuku ko b'a kama xi tsaya kama. Tunga jánehéna ntsja kixi ko b'i kitsúna:

—Najmi tu binkjuin. An xi tjuhun ko xi fekuhu ¹⁸ ko xi tjña tik'un. Tsaya tunga nd'ai tijná tik'an tu nkjéhe ni. An tjñana yubih ngabayoo ko antehe xuta k'ien. ¹⁹ T'et'ai ni xi kuayai, ni xi tíma nd'ai ko ni xi kama askahan. ²⁰ B'i tsuhu ra ni xi tjña 'ma xi kuayai, niñu xi yatu xi kuayai ntsa kixia ko ni toonsine yatu xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjeen. Niñu xi yatu, kui xi ntitsje xi basehe ninku xi yatu. Ko ni xi s'entusún nd'í xi ts'in ndzjen xi yatu, kui xi ninku xi yatu.

2

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo nínku xi tǵña nanki Efeso

¹ B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Efeso: “B'i títu xi tǵt'aha niñu xi yatuu ntsja kixi, xi tsú'bajin kamasehen ni toonsine xi yatu xi s'entusún nd'í xi ts'ín ndzjeen: ² Be ni xi tǵn'ei, xi nkú ts'ín tǵb'enki kjuanimá xá xi tǵn'ei kó xi nkú ts'ín tǵn'e chúkjuai. Be nk'ie nga najmi sasíhin ni xi incha ts'ín já ch'onk'uun. Kichjut'ayák'uin já xi já postru tǵincha ts'ín ma maña yoho kó kiyai nga já tsank'á niu, nga najmi já postru. ³ Tǵn'etsentai kjuanimá xi tǵbitjajín kó tǵn'e chúkjuai kjuanimá xi tǵsakúhi ngat'ana. Najmi tǵfehe tak'uin.

⁴ Tunga najmi tǵsasíhinna ngat'a ts'i nga najmi ta tǵíhin ri kjuatjo xi kis'ejñahi nga tjuhun. ⁵ Kui nga n'ekj'átsjehenni ni xi ja kin'e t'axín. T'inchj'aha ri animahi kó n'e ngáhani xi nkú kin'ei nga tjuhun. At'aha tsa najmi b'a n'ei, kjúáisehe kó kjexián ni xi sǵjñasun nd'í xi ts'ín ndzjen xi ts'i má nga tǵña. B'a ts'ian tsa najmi k'úinchi'aha ri animahi.

⁶ Nda tǵjín nga najmi sasíhin já nicolaita. An ta najmi sasínna jóo.

⁷ ¡Xi tǵjen tǵjabaxínju katasínñju ni xi tǵtsuhu Espiritu xuta nínku! Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha nga kjǵne tuhu yá xi ts'ínk'íentu tǵk'uhun xuta, xi sǵjña ndjiojmihí Ntǵaná.”

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo nínku xi tǵña nanki Esmirna

⁸ B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Esmirna: “B'i títu xi tǵjuun kó xi fekuu, xi k'ien kó xi tǵña tǵk'un ngáha: ⁹ Be nga tǵyai kǵua'un kó nga x'ain, tunga nk'ie nga basehe, nchiná ní. Be nga tǵinchjatit'aihin xuta xi ntǵe judio tǵincha ts'ín ma maña yoho. Najmi xuta judio niu. Xuta xi yjanki níhi ndanindoo niu. ¹⁰ Najmi tu binkjuin kjuanimá xi kuitjánki. At'aha k'ua xuta xi ts'ajun ts'ínkjas'en nubayá ndanindoo tu xi chjút'ayák'uhunuu. Te nǵstjin tǵíhin nga sakúnuu kǵua'un. Ndjá tǵsinjñai ndaha tsa tǵíhin nga kuayái, kó an tsjaha corona xi k'uaihi xuta xi k'úentu tǵk'uun.

¹¹ ¡Xi tǵjen tǵjabaxínju katasínñju ni xi tǵtsuhu Espiritu xuta nínku! Xi ts'ín ngana, kui xi najmi ta skuéhe ngabaya xi ma jóo.”

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo nínku xi tǵña nanki Pergamo

¹² B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Pergamo: “B'i títu xi tǵjñaha kǵcha ndju ntsí xi yjo nga jo ngaba: ¹³ Be ni xi tǵn'ei kó nga má tǵña ndanindoo nga tǵbatéxuma tinchin. Tu nkú kixihí tǵsinjñai kó tu nkú tǵs'ejihín ri an, b'aha ra nǵstjin nga kin'ek'ien nda musuna Antipa xi y'énijmína. Kin'ek'ien ajinnuu má nga tǵña ndanindoo.

¹⁴ Tunga tǵíhin ni xi najmi tǵsasínna xi tǵn'ei. At'aha tǵjntujǵhin k'ua xi tǵincha ts'ín ni xi tsakúya nda profeta Balaam. Kui tsinchá'a nda rej Balac xi nkú ts'ín kama ts'ínkijnejihin ngatitsun xuta xi ntǵe Israel tǵehen ra, tu xi incha kjǵnehe chǵe xi kik'aihí ra ntǵa xi ts'ínndaha ntsja xuta kó tu xi chuba incha kjúántukohó xinkjín. ¹⁵ Kó ta tǵjntujǵhin k'ua xi tǵincha tǵts'ín sa ni xi bakúya já nicolaita. ¹⁶ Kui b'a maha, t'inchj'aha ri animahi. Tsa najmi b'a n'ei, kjúáise xatǵhi kó kǵcha xi tǵbitjuhu tsu'bá kjankohona xuta xi b'a tǵincha ts'ín.

¹⁷ ¡Xi tǵjen tǵjabaxínju katasínñju ni xi tǵtsuhu Espiritu xuta nínku! Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha nga kjǵne manaá xi tǵña 'ma, kó ta tsjaha nku ndjio taba má nga tǵt'a nku j'áin tsetse xi najmi ch'a be. Tu nkuhú xi ts'ínkjáíhin, kui xi skué.”

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo nínku xi tǵña nanki Tiatira

¹⁸ B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta nínku Tiatira: “B'i títu Ntǵhí Ntǵaná, xi b'a k'un tunkun xi nkú joyaha nd'í kó tsuku xi nkú joyaha kǵcha sine bronce xi kin'e'na nga kin'echuhun: ¹⁹ Be ni xi tǵn'ei, nga tǵjohi kó s'ejihin an, nga tǵn'exát'aní kó xi nkú n'e tǵn'e chúkjuai. Be nga 'yún tǵn'exá sai nd'aj nk'ie nga tuts'ihín ni.

²⁰ Tunga kuihí ni xu'bi xi najmi tǵsasínna nga tǵn'ei. Tǵbainteihí na Jezabel xi na profeta tǵts'ín ma maña yoho. Tǵbakúyaha kó tǵb'anachaha xuta xi ts'an, tu xi chuba incha kjúántukohó xinkjín kó incha kjǵne chǵe xi kik'aihí ntǵa xi ts'ínndaha ntsja

xuta. ²¹ Kitsjantéhe no nga ngjuaikj'áha ra animaha tunga tu nkú mjehe ra chuba kjuántukohó já. ²² Kui nga nku ch'in ts'in nibánehe no ko chánka kjuanimá xi tsjaha já xi fantukohó, tsa najmi incha ngjuaikj'áha ra animaha nga incha k'uéntu ni xi tsakúyaha no. ²³ Ts'ink'fén ntíhí no. B'a ts'in skuehe ngayjee xuta ninku nga be xi nkú ts'in tjíntuyá kjuankjintak'uhun xuta ko animaha ko nga tsjanuu nga nkúnkú chjíhí ni xi kin'o.

²⁴ 'Máha jun xi tintsuboo Tiatira xi najmi tín'o ni xi t'ibakúya no ko najmi tsinchiyó ni xi tsu xuta nga tjíhín ndanindoo, ni xi tjíntu'má, b'a tíxinnuu nga najmi ta tsjahanuu kj'ái ch'á. ²⁵ Tunga chúhún ruu ni xi tjíñanuu santa nkúhu nga kjúái ngáhana.

²⁶ 'Xi ts'ín ngana ko tu nku ngjuaindjukohó xá xi mjena nga ts'ín, kui xi tsja xáha nga kuatéxumaha nanki xi tjín asuntee xi nkú ts'ín kitsjá xána Na'mina. ²⁷ Ndjá kuatéxumaha xuta. B'a kamaha xuta xi nkú maha nku ndjii nga kicha bich'onnehe. ²⁸ Xi ts'ín ngana, kui xi tsjaha niñu xi bat'ai nga ja tífi ma sen.

²⁹ 'Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku!"

3

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo ninku xi tjíña nanki Sardí

¹ 'B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta ninku Sardí: "B'i títsu xi tjíñaha espiritu yatu xi ts'e Ntíaná ko niñu xi yatuu: Be ni xi tín'ei. B'a incha tsu xuta nga tinchun t'k'uin, tunga nk'ie nga basehe ja tsayai. ² Tinchin ndai ko tjen nga'yíhín yjohí kintehé ni nga kuayá kjin. At'aha tibe nga najmi kixi tí'mikoí xáhi nginkun Ntíaná.

³ 'Kui nga n'ekj'áitsjehen ri yjohí ko tsjénki ni xi kik'aihi ko kinu'yái, ko t'inchj'aha ri animahi. Tsa najmi künchinndai, kjúaisehe xi nkú joyaha nku nda ndyjé ko najmi chai mí chubaha nga kjúaisehe. ⁴ Tunga tjíntujíhín ri nanki Sardí k'ua xuta xi najmi incha kits'ín chuntí najyuhun. Kui xi k'úemakona nga ngjua najyun taba, at'aha kui xi incha tjehe ra nga k'úemakona.

⁵ 'Xi ts'ín ngana, kui xi n'engja najyun taba ko najmi ts'in ndyjájna j'áihín xujun má nga tjíntut'á j'áihín xuta xi k'uéntu t'k'un. Tu sa ní ts'inkíé yjona nga be xuta xu'bo nginkun Na'mina ko nginkun ntítsjehe.

⁶ 'Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku!"

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo ninku xi tjíña nanki Filadelfía

⁷ 'B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta ninku Filadelfía: "B'i títsu xi tsje ko naxu ni xi tsu, xi tjíñaha yubihí nda rei David, xi kjex'á ko najmi ch'a maha b'échja, xi b'échja ko najmi ch'a maha kjex'á: ⁸ Be ni xi tín'ei. Chasei. Nginkuin tjentixana nku ankjua xi najmi ch'a maha b'échja. Be nga najmi 'yún tjíhín nga'yún, tunga tín'etjusunní éna ko tín'ekie yjohí nga yaní. ⁹ Nd'ai ni xi ts'ihín xuta sinagogaha ndanindoo, xuta tsank'á xi ntje judio tjehe ra ts'ín ma maña yjoho, ts'in kjuayúhun ra nga incha ngjuaisinkúnch'int'ahi tu xi b'a ts'ín incha skuehe nga tjona ji.

¹⁰ 'Kich'atjói éna nga kin'e chúkjuai. Kui nga an ts'inkj'a t'axíhín ra kjuanima xi kj'uai nistjin nga chjút'ayák'un ngayjee xuta xi tjín asuntee, kjuanima xi kj'uai nga ngúsuhun asuntee. ¹¹ Kjúái xatía. Ndjá tisinjñajin ni xi tjíñahi, tu xi najmi ch'a kjé'aha ri corona xi ts'í.

¹² 'Xi ts'ín ngana, kui xi ts'in ma yásjaihi ninkuhu Ntiana. Ndahachí najmi ta kuitjunkihi yo. Ko k'uet'áha j'áihín Ntiana ko j'áihín naxinantáha Ntiana, kui xi nanki Jerusalem tsetse xi Ntiana ts'ín nibájehen ndjiojmi já. Ko ta k'uet'áha j'áin tsetsena.

¹³ 'Xi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta ninku!"

B'i tsu én xi kits'ínkjihí Jesucristo ninku xi tjíña nanki Laodicea

¹⁴ 'B'i ts'ín t'et'ai nga n'entúhí ntítsjehe xuta ninku Laodicea: "B'i títsu xi 'mi Xi Naxu, xi ma n'e s'ejihín ni xi tsuya ko xi naxu ni xi tsu, xi kits'ínndako Ntíaná ni xi tjín: ¹⁵ Be ni xi tín'ei. Ji xi nkú joyaha ntánijua xi ndaha najmi nch'án ko ta ndaha najmi sje. 'Tsa tu nch'áhan mahani kai, ko tsa tu sje mahani kai! ¹⁶ Tunga suk'ienní. Najmi nch'áin ko ta ndaha najmi sjei. Kui nga kuatetéhera. ¹⁷ At'aha: An xi nchíná. Nda ts'ín tjíñá. Najmi

chumi nihi xi ndyjat'ana, tíbixín. Tunga najmi tímankjihín ri nga najmi tjíhin kjuatsjo, kò nga najmi chumi ni chjíhi rá ji, kò nga x'áin kò kai kò kisusti.

¹⁸ 'Kui nga b'a tíxihin ra nga ch'atseheni ni xi tjínna. Ch'atsei tóonsine xi 'yún nda, tu xi kama nchináhani. Ch'atsei najyun taba xi kamandyjai tu xi k'úé'mahani yjoninte kistihí xi títsjáhi kjuasuba. Ch'atsei ntánki xi ts'ínnkihí tunkuín tu xi cháhani.

¹⁹ 'Ngayjee xi tjona, kui xi si nchjaka kò tsjaníyáha. Kui nga tjen nga'yúhun ri yjohi kò t'inchj'aha ri animáhi. ²⁰ Chasei. An síjña asti ankjuo nga títs'inkjane. Tsa tjín xi kuínt'é ntana kò kjéx'á ankjuo, an kjuas'en má tjíña kò an kjíneká nichine kò kui kjínekona.

²¹ 'Xi ts'ín ngana, kui xi tsjantéhe nga k'úéjñat'akona má nga batexuma xi nkú ts'ín an ja kits'in ngana kò tíjñat'aka Na'mina má nga batéxuma.

²² 'jXi tjen tjabaxínñju katasínñju ni xi títsuhu Espiritu xuta nínku!"

4

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua xi nkú ts'ín kin'etsjoho Ntíaná ndjiojmi ján

¹ Askahan nga ja j'a ni xu'bi, as'ai tsase kò kíkíe nku ankjua xi tjéntixa nk'a ján. Kò nta xi tjun kint'e, xi b'a ts'ín nu'yá xi nkú joyaha nga fane tjio, kui xi b'a kitsúna:

—Nibánji ei. Kuakuchjíhi ni xi tjíhin nga kama.

² Ta kuihi chubo j'aijínna Espiritu kò kíkíe ndjiojmi ján xi kab'ejña nga tibatéxuma. ³ Sénnistjihín xi kab'ejña yo, kui xi b'a tjín xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un jaspe kò ndjio tsjo k'un kornalina. Kò sínkjántjaihi má kab'ejña nku yejña xi tibat'ai xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un esmeralda. ⁴ Kò andaihi má kab'ejña kíkíe sa kan ñju jáchá xi ta incha kab'entu, xi incha yja najyun taba kò corona tóonsine tjíntu'aha.

⁵ Má kab'ejña xi tibatéxumoo tsitju nd'ích'on kò nta xi xaáhan kinu'yá kò janeya ch'on. Kò ankjín xi tibatéxumoo títi yatu nd'í s'ekuyá. Kui xi tsuhu rá espíritu xi yatuhu Ntíaná. ⁶ Kò ankjín má kab'ejña xi tibatéxumoo ta kjijña nku ni xi b'a tjín xi nkúhu ntáchak'un xi 'na xi nkúhu chutsín.

Andaihi má kab'ejña xi tibatéxumoo tjíntu ñju xi tjíntu tík'un, xi kitsejnúhu rá tunkun ankjín kò astun. ⁷ Xi tjuun b'a tjín xi nkúhu xa. Xi ma joho b'a tjín xi nkúhu turu. Xi ma jahan b'a tjín ankjín xi nkúhu xuta. Kò xi ma ñjuhu b'a tjín xi nkúhu ja xi tífi tjen.

⁸ Nga nkúnkú xi ñju tjíntu tík'uun jun maha tsjankaha. Kitsejnúhu rá tunkun kintehe kò asunnk'aha. Tu nku nga tíincha sehé nístjin nístjen nga b'a tíincha tsu: Ntíaná xi tsje, Ntíaná xi tsje, Ntíaná xi tsje.

Ntíaná xi tjíhin nga'yún.

Kui xi y'ejña, tjíña kò kj'uai.

⁹ Xi ñju tjíntu tík'uun tíincha ts'ínkie yjoho nga chánka xi tibatéxumoo, kui xi tjíña tík'un tu nkjéhé ni. Tíincha benkjún kò tíincha tsjáha máb'achjíhi. Kò nk'ie nga b'a tíincha ts'ín xi ñjuu, ¹⁰ jáchá xi kan ñjuu tíincha basinkúnch'int'aha nga títs'íntsjohe xi tibatéxumoo, xi tjíña tík'un tu nkjéhé ni. Tíincha b'entu coronaha nginkun nga b'i tíincha tsu:

¹¹ Ji Ntia xi Ntiani, ji xi tjehe ri nga chankjúhin

kò nga s'ehi kjuachánka kò nga'yún.

At'aha ji kin'endai ngayjee ni xi tjín.

Kama mjehi, kui nga tjíhin kò kamandaha.

5

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga Chutsankò tsakj'á xujun xi najmi ch'a maha bakj'á

¹ As'ai kíkíe nku xujun, kui xi ntsja kixi y'aha xi tibatéxumoo. Kui xujun xi kin'entú nga jo ngabaha, kò tjíchjanekoho rá yatu selló. ² Kíkíe nku ntítsje xi 'yún tjíhin nga'yún, kui xi 'yún tínchja nga b'i títsu:

—jYá xi tjehe rá nga kjéntiya selló xi tjíchjanekoho xujun kò kjéxínka?

³ Tunga ndahá nku xi tjín ndjiojmi ján kò ndaha nku xi tjín asunntee kò ndaha nku xi tjín kintehe t'anankiu najmi kamaha kikjexínka xujun, kò ta ndaha najmi kamaha tsa

tū tsasehe ni xi tjí't'a. ⁴ Tū xí kíkíjintaná nga najmi ch'a kamaha kíkjexínka xujun kō ta ndaha tsa tsasehe ni xi tjí't'a.

⁵ As'ai b'a kitsúna nku ndachá xi kan ñjuu:

—Najmi tū ch'í. Chasei. Xa xi y'aha ra ntjehe Juda, xi ntjehe David y'aha ra, kui xi kits'ín ngana kō kamaha kjéntiya sello yatu xi tjíchjanekoho xujun kō kjéxínka.

⁶ As'ai ankjín xi tibatéxumoo kō kamasehen xi ñju xi tjíntu tík'uun kō kamasehen jáchá xi kan ñjuu kíkíe nku Chutsanka xi síjña yō, xi b'a tjín xi nkúhu tsa ja kin'ek'ien. Yatu ndjia tjíhin kō yatu tunkun. Kui xi tsuhu ra espíritu xi yatuhu Ntíaná xi kin'e nibá ngayjee asuntee. ⁷ Ngjik'á Chutsankō xujun xi kjiya ntsja kixi xi tibatéxumoo.

⁸ Nk'ie nga jakj'á xujun Chutsankō, as'ai xi ñju xi tjíntu tík'uun kō jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkunch'int'aha. Nga nkúnkú incha y'a najní arpa kō tasa toonsine xi kitsehe ni xi sinjñe. Kui niu xi bakúchji ni xi nchja xuta jehe Ntíaná nk'ie nga nchjakō Ntíaná.

⁹ As'ai incha kise soon tsetse xu'bi:

Ji xi tjehe ri nga chjúbéi xujun kō nga chjúntiyai selloho, at'aha ji xi tsyai nga kin'e mahi chje.

Jníhi kich'atsehe ri Ntíaná
ngayjee tíkjá xuta xi tjín,
xi kj'ai kj'ai én nchja,
xi nibá tū má antehé ni,
kō xuta naxinantá xi tjín.

¹⁰ Kui xi kin'e mai nku naxinantá xi tibatexumaihi,
kin'e mai já na'mi xi ts'íntsjohō Ntíaná.

Incha kuatéxumaha asuntee.

¹¹ As'ai tsase kō kint'e ntaha nkjin nkjún ntítsje xi tínchat'a andaihi xi tibatéxumoo kō andaihi xi ñju xi tjíntu tík'uun kō jáchá xi kan ñjuu. Tū ni xí 'yúhún nkjin incha maha.

¹² 'Yún incha tínchja nga b'i tíncha tsu:

Chutsanka xi kin'ek'ien tjehe ra
nga k'uai xaha nga kuatéxuma.
Ts'ínkjáihin kjuanchiná,
kjuankjintak'un kō kjuachánka.
Kui xi kama chankjún kō n'etsjohō.

¹³ As'ai kint'e ntaha ngayjee xi kits'ínnda Ntíaná nk'a ján kō asuntee kō kintehe t'anankiu kō ajin ntáchak'uun nga b'i incha kitsú:

Chutsankō kō xi tibatéxumoo
n'etsjohō kō chankjún.

Kui xi s'ehē santaha tū nkjéhé ni
kjuachánka kō nga'yún xi tjín.

¹⁴ As'ai —jB'a katuma! —incha kitsú xi ñju xi tjíntu tík'uun. Kō jáchá xi kan ñjuu incha tsasinkunch'in kō incha kits'íntsjohō Chutsankō kō xi tibatéxumoo.

6

B'i ts'ín tsakuchj'ihí Jua nga ñju sello kichjux'á

¹ Kíkíe nk'ie nga kíkjex'á Chutsankō sello xi tjuun kō kint'e nga kinchja nku xi ñju xi tjíntu tík'uun. Ntaha, kui xi nkú joyaha xi nkú ts'ín nu'yá nga faneya ch'on. B'i kitsú:

—jNibái!

² As'ai tsase kō kíkíe nku ndje taba. Xi tjíshun chu y'a nku ni xi s'eko yá. Kik'aihi nku corona kō tsitju tū xi ts'ín nganaha.

³ Nk'ie nga kíkjex'á Chutsankō sello xi ma johō, kint'e nga b'i kitsú xi ma johō xi ñju xi tjíntu tík'uun:

—jNibái!

⁴ As'ai tsitju kj'ai ndje, nku ndje ni. Xi tjíshun chu kits'ínkjáihin nku kichá chánka kō kik'ai xaha xi má nga kjéxin kjuajyu xi tjín asuntee, tū xi ts'ínk'iehehen xinkjín xuta.

⁵ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma jahan, kint'e nga b'ì kitsú xi ma jahan xi ñju xi tjíntu tík'uun:

—¡Nibái!

As'ai tsase kō kieke nku ndje jma. Xi tjíshun chu y'a nku nisuchúba. ⁶ Ajihín xi ñju xi tjíntu tík'uun kint'e nku ntā xi b'a kitsú:

—Nku nístjin xánta nku kilu tuniñu katijnehe, kō nku nístjin xánta jan kilu tu cebada katijnehe. Tu xí chjíhí katuma ni. Tunga najmi tu n'ekoní binu kō tā ndaha setiu.

⁷ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma ñjuhu, kint'e ntāhā xi ma ñjuhu xi tjíntu tík'uun nga b'ì kitsú:

—¡Nibái!

⁸ As'ai tsase kō kieke nku ndje sine k'ien. Xi tjíshun chu, kui xi 'mi Ngabaya kō tjennkihi xi 'mi Antehe Xuta K'ien. Nga joo incha kik'aihi kjuā nk'ie nga kjuachán, kjintía, ch'in kō chu kjan xi tjin asuntee incha ts'ínk'ienkoho nku tíkjá xuta asuntee.

B'ì ts'ín tsakuchjhi Jua nga kichjux'á sellō xi ma uhun

⁹ Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma uhun, kieke kintehe nachan chje animaha xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga incha y'énijmí éhen Ntíaná kō ngat'aha nga tu nku kits'ínkiehé yjohō nga Jesu yjanki. ¹⁰ 'Yún incha kinchja nga b'ì incha kitsú:

—Tsení ji, Nda Ntia, kō naxu én xi bixín. ¿Nkjé n'ekokjuai xuta xi tjíntu asuntee? ¿Nkjé n'ek'échjí xi kits'ínk'ienni?

¹¹ As'ai incha kik'aihi najyun taba nga nkúnkú. Tu chubahá nístjin incha kúya kik'ihin, santaha nkúhu nga kama ndjuú xkihí xuta xi tā tjihín nga n'ek'ien xi nkúhu nga kui, xi nts'e maha xinkjín xi tā tjincha yjankihi Jesu.

B'ì ts'ín tsakuchjhi Jua nga kichjux'á sellō xi ma juhun

¹² Nk'ie nga kikjex'á Chutsankō sellō xi ma juhun, tsase kō kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Kama jma ts'íu xi nkú joyaha najyun xi jma sénsén. Ni kama sóo xi nkú joyaha jní. ¹³ Niñu xi tjin nk'a ján tsixuntu t'anankiu xi nkú ma nga bixuntu tu chjintéhe yá higuera nk'ie nga b'etsujnehe nku ntjō xi 'yún. ¹⁴ Xi nkú ma nga s'ekjoya xujun, b'a ts'ín kindyjajin sén nk'a ján. Kō ngayjee naxiu kō xjō xi tjin ajin ntáchak'uun incha ngji t'axín.

¹⁵ Incha ngjik'ientu'má aya tixa ngijoo kō ajin naxiu já rei, já títjuun, já jun k'aku, já nchinóo, já i kō ngayjee xuta, xi ndáhi yjohō kō xi musuhu xi kich'atsehe. ¹⁶ B'a incha kitsúhu jñáchóo kō ndjio naxiu:

—Tixuntuneni kō t'entu'máni, tu xi najmi skuheheni xi tibatéxumoo kō tu xi najmi chahani kjuakjan chánkaha Chutsankō. ¹⁷ At'aha ja kuichu nístjin nga ja kuakúchji kjuakjan chánkaha. ¿Yá xi kuichúkjuaha ni xi kama?

7

B'ì ts'ín tsakuchjhi Jua nga xuta xi ntje Israel tjeheñ rā kis'et'aha chubaha Ntíaná

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kieke ñju ntítsje xi tjincha ndju nga ñju tíkjáha asuntee. Kui xi tíb'échjaha ntjō xi nibáha nga ñju tíkjáha asuntee tu xi najmi tsjéhen ntjō asun t'anankiu, tā ndaha asun ntáchak'uun, tā ndaha ajihín yá xi tjin asuntee. ² Tā kieke kj'ai ntítsje xi tñibáha má tju ts'íu. Kui xi j'ai tu xi k'uét'aha rā chubaha Ntíaná xuta xi ts'e. Kui ntítsje xu'bi 'yún kikjintáyaha ntítsje xi ñjuu xi kik'aihi xáha xi má nga ts'ínkatsún t'anankiu kō ntáchak'uun.

³ B'ì kitsúhu:

—Najmi tu chumi nihi xi n'ohoo t'anankiu kō tā ndaha ntáchak'uun kō yá xi tjin. Nk'iehé nga ja s'et'aha stjen chubaha Ntíaná xuta xi ts'e, nk'iehé nga kama k'úét'a ntsoo.

⁴ Kint'e xkihí xuta xi kis'et'aha chuba. Unchan kō yachán ñju mii kama ngayjee ntjehe Israel. ⁵ B'ì tjin kamaha nga nkúnkú ntje te joo: te jo mii xi ts'e Juda, te jo mii xi ts'e Ruben, te jo mii xi ts'e Gad, ⁶ te jo mii xi ts'e Aser, te jo mii xi ts'e Neftali, te jo mii xi ts'e Manase, ⁷ te jo mii xi ts'e Simeon, te jo mii xi ts'e Levi, te jo mii xi ts'e Isacar, ⁸ te jo mii xi ts'e Zabulon, te jo mii xi ts'e Kuse, kō te jo mii xi ts'e Benjamin.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nga tu xí nkjihín xuta incha tsitjujin kjuanima chánko

⁹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai tsase ko kieke nkjin nkjún xuta. Ndaha najmi ch'a ma b'éxkihi. Ngayje t'ikjá xuta xi t'ín asuntee niu, ngayje t'ikjá ntje, ngayje t'ikjá nanki ko ngayje t'ikjá én. T'íncha ndju ankjín xi t'ibatéxumoo ko nginkun Chutsanko. Najyun taba incha yja ko xkajén incha y'a.

¹⁰ 'Yún t'íncha kjintáya nga b'i t'íncha tsu:
jNkúhú Chutsanko ko Ntíaná xi t'ibatéxumoo,
kui xi ts'ínk'ankiná!

¹¹ Ngayjee ntítsjee xi t'íncha ndju andaihi má kab'ejña xi t'ibatéxumoo, andaihi jáchá xi kan ñjuu ko xi ñju xi t'jintu t'ík'uun, incha kingjénsten ankjín nga incha kits'intsjoho Ntíaná. ¹² B'i incha kitsú:

jB'a t'ín!

N'etsjoho ko t'jín kjuachánka Ntíaná,
be nkú ts'ín ts'innkjink'un ko 'baihi máb'achjíhi,
yankjún ko bakúchji nga'yúhun santaha tu nkjéhé ni.

jB'a katuma!

¹³ As'ai nku ndachá xi kan ñjuu kingjásjaiyana:

—¿Yá xutaha xi yja najyun taboo? ¿Má incha kanibáha?

¹⁴ —Ji xi yai, Nda Ntia —kixihín.

As'ai b'i kitsúna:

—Kui xi incha kieke kjuanima chánko. Jníhi Chutsanko incha kits'ín tabakoho nga tsané najyuhun. ¹⁵ Kui kjuaha nga t'ínchaha ankjín Ntíaná xi batéxuma ko nistjin nistjen t'íncha ts'intsjoho aya ninkuhu. Xi t'ibatéxumoo kuhun xuta xu'bi aya ante nkjún.

¹⁶ Najmi ta skuéhe kjintá ko ta ndaha najmi ta xintá kamaha ra. Najmi ta ts'ínchjahan ra ts'íu ko najmi ta ts'ínstihí ra nuboo. ¹⁷ At'aha Chutsanka xi ta t'ibatéxumoo, kui xi nda bastu xi kúnntaha ko ngjuaikoho má t'ín ntánijua xi ts'ínk'íentu t'ík'uhun xuta. Ntíaná ts'ínxijnu ntánkun nga nkúnkú.

8

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga kichjux'á sello xi ma yatuhu

¹ Nk'ie nga k'ikjex'á Chutsanko sello xi ma yatuhu, as'ai kis'e jyu jyu ndjiojmi ján nkú ra ma masen ora. ² Kieke ntítsje xi yatuu xi t'íncha ndju nginkun Ntíaná. Kui xi k'ik'aihi yatu tjio.

³ As'ai j'ai kj'ai ntítsje. Ankjín nahan chje j'ai sinjña. Nku ni toonsine xi má nga tisún ni xi sinjne y'a. Kik'ai nkjún ni xi sinjne tu xi tsjáha ra chje Ntíaná asun nahan chje toonsine xi k'ijña ankjín xi t'ibatéxumoo. Kui niu kits'íntjijinkoho ni xi nchja ngayjee xutaha Ntíaná nk'ie nga incha nchjako. ⁴ Y'ahá ts'íhin ntítsjee ni xi t'itíyá ni xi sinjne nk'ie nga ngjisehe Ntíaná ntaha ni xi sinjne ko ni xi incha nchja xutaha Ntíaná nk'ie nga nchjako. ⁵ As'ai jakj'á ntítsjee tabaha ni xi sinjne ko kits'íntsehe x'í xi t'jintusún nahan chje. Asuntee k'ikjanikj'asún niu. As'ai janeya ch'on, xaáhan kama, tsat'ai nd'ích'on ko kama chón.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane ñju tjio

⁶ Incha y'énda yjoho ntítsje xi yatuu xi má nga incha ts'ínkjane tjioho. ⁷ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi tjuun. As'ai k'ichjanikj'a asun t'anankiu ts'í ndjio ko nd'í xi kin'etjijinkoho jní. Kití nku t'ikjá t'anankiu ko nku t'ikjá yá xi t'ín ko ngayjee jña xi t'ín.

⁸ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma joo. As'ai k'ichjanikj'ajin ntáchak'uun nku ni xi b'a t'ín xi nkú joyaha nku naxi chánka xi títi. Jní kama nku t'ikjá ntáchak'uun. ⁹ K'ien nku t'ikjá xi t'jintu t'ík'un ajin ntáchak'uun ko kin'ekje nku t'ikjá yábarku xi t'ín.

¹⁰ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma jaan. As'ai j'aikijne nku niñu chánka xi títi xjo xjo. Kits'ínkatsún nku t'ikjá ntáje ko ntá tixa xi t'ín. ¹¹ Sja 'mi niñuu. As'ai nku t'ikjá ntá xi t'ín kama sja. Tu ngat'aha nk'ie nga kama sja ntóo tu xi nkjihín xuta k'ien.

¹² Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma ñjuu. As'ai nku tíkjá ts'íu, sóo ko niñuu kin'ekatsún. B'a tjin niu xi kis'ejuún. Nk'ie nga incha kits'ín ndzjen niu nku tíkjá nistjiun najmi ta kama ndzjehen ra ko ta nku tíkjá nistjen najmi ta kama ndzjehen ra.

¹³ As'ai tsase ko kint'e ntaha nku ja xi tífi tjen. 'Yún tíntáya nga b'i títsu:

—¡Kjuanimá nibá! ¡Níma rú ts'íhin xuta xi tjíntu asuntee nk'ie nga kjuane tjio xingisoo xi ja ma ma incha ts'ínkjanehé ntítsje xi jan xi ndyjat'óo!

9

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma uun

¹ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma uun. As'ai kieke nku niñu xi nibaha nk'a ján nga j'aikijne asuntee. Kik'aihi yubíhi tixa nanka xi tjen t'anankiu. ² Kikjex'á tixa nanko ko yo tsitjunji nintí xi nkú joyaha nintí xi bitjuhu nku orno chánka. Kits'ín jyun ts'íu ko nk'oo.

³ Ajin nintíu incha tsitjuhu chjuba xi incha j'aitsesúhun asuntee. Incha kik'aihi nga'yún xi nkúhu nga'yún xi tjíhin chándayá ch'onk'un xi tjin asuntee. ⁴ B'a kik'ihin nga najmi incha ts'ínkatsún jná xi tjin t'anankiu ko ta ndaha nku ni xkfén xi tjin ko ta ndaha nku yá. Nku tutuhú xuta xi najmi kis'et'aha stjen chubaha Ntíaná xi kama incha ts'ín'uhun.

⁵ Najmi kik'aihi kjuá tsa ts'ínk'ien xuta. Tu b'ahá kik'ihin nk'ie nga tu uhún sá tsjáha kjuanimá xuta xi kjinéhe. Kjuanimá xi tsjá chu b'a joyaha xi nkú ts'ín kineya má kjenená chándayá ch'onk'un xi tjin. ⁶ Kui nistjiun kuangisjai ngabayoo xuta tunga najmi sakúhu ra. Kama mjehe nga kuayá tunga ngjuai t'axíhin ngabayoo.

⁷ B'a k'un chjubo xi nkú joyaha ndje xi kis'enda nga ngjuai kjuachán. B'a k'un corona toonsine k'un ni xi incha tjíntu'áha. B'a k'un ankjin xuta k'un ankjin. ⁸ B'a k'un ntsjaha xi nkúhu ntsjaha jminchjin. B'a k'un ni'yun xa k'un ni'yun. ⁹ B'a k'un kicha k'un ni xi kijnuhu 'mehe. B'a ts'ín faneya tsjankaha xi nkú ts'ín faneya nkjin nkjún yá xi fiko já juun nk'ie nga incha fi kjuachán. ¹⁰ B'a k'un nits'in chándayá ch'onk'un k'un nits'in chu. Ta tjíhin na'yá ch'onk'un. Ni ch'onk'un xi tjíhin nits'in nga ts'ín'uhun xuta un sá chúkjuaha niu. ¹¹ Ntítsje xi tíña ayaha tixa nanko, kui xi batéxumaha chjubo. Abadon 'mi ntítsjee nga én hebreo, ko nga én griego Apolion 'mi. “Xi ts'ínkatsún ni” tsuhu ra j'áíhin.

¹² J'a kjuá'un xi tjuun, tunga ndyjahá sa jo.

B'i ts'ín tsakuchjíhi Jua nk'ie nga jane tjio xi ma juun

¹³ Kits'ínkjane tjioho ntítsje xi ma juun. As'ai kint'e nku nta xi nibaha kamasehen ndjia xi ñju xi tjíntut'á nachan chje toonsine xi kijña nginkun Ntíaná. ¹⁴ B'i kitsúhu ntítsje xi ma juun xi y'a tjio:

—N'e ndáíhi nga ñjuu ntítsje xi tjíntut'á 'yún andai ntáje chánka Eufrate.

¹⁵ As'ai kin'e ndáíhi ntítsje xi ñjuu, tu xi nku tíkjá xuta xi tjin asuntee incha ts'ínk'iehen. At'aha ja b'a ts'ín tjínda nga kui xi b'a incha ts'ín kui chubo, kui nistjiun, kui sóo ko kui núu. ¹⁶ Kint'e xkihí já jun xi tjíntusúhun ndje. Jo unchan miyoon maha.

¹⁷ Kieke ndje ko xi tjíntusúhun, xi nkúhu tsa nchini kik'aina nga kama chjina niu. Kicha xi kijnu 'mjehe, ni xi nkúhu nd'í, su xi nkúhu ndjio tsjo k'un safiro ko sine xi nkúhu sufri. B'a k'un nintaku xa k'un nintaku ndje. Nd'í, nintí ko sufri bitju ts'a. ¹⁸ Tu ngat'aha nga jaan kjuá'un xi kitsjá chu nku tíkjá xuta xi tjin asuntee k'ien. Nd'íu, nintí ko sufri xi bitju ts'a chu b'a kits'íun. ¹⁹ Ts'a ko nits'in chu xi ch'onk'un. Nits'in chu b'a k'un y'e k'un, xí yjahá nintaku. Kui niu xi ts'ín'unqohó ra xuta.

²⁰ Tunga xuta xi ts'ankiu, xi najmi kits'ínk'iehen kjuá'un xu'bi, najmi incha ngjikj'áha ra animaha ko ta ndaha najmi y'éntu ni xi incha kits'ín. Tu nku kits'íntsjohó ra jánindoo ko ntia xi kits'índakoho toonsine, toontaba, kicha, ndjio ko yá. Najmi ma chjihí niu, ta ndaha najmi nt'é ko ta ndaha najmi ma fi. ²¹ Ta ndaha najmi incha ngjikj'áha ra animaha

xuṭa xu'bo ngat'aha nga animā incha ts'ínk'ien, tj'e incha ts'ín, chubā fantukohó xinkjín ko ndyjé incha ts'ín.

10

B'i ts'ín tsakuchjihí Jua ntítsje xi y'a xujun

¹ As'ai kíkíe kj'ai ntítsje xi tjenjin nintj. 'Yún nk'a tjen. Ndjiojmi ján nibajehen ko nku yejña sintjaihi. Xi nkúhu ts'íu b'a ts'ín tibat'ai ankjín, ko sjai xi nkúhu yásjai xi títi. ² Kjiya ntsja nku xujun ichí xi kabix'á. Tsasíñasun sjai kixi ntáchak'uun ko sjai skjún tsasíñasun t'anankiu. ³ As'ai 'yún kikjintáya ko kinu'yá ntaha xi nkú ts'ín nu'yá ntaha xoo nga kjintá. Nk'ie nga kikjintáya, yatu niyá janeya.

⁴ Nk'ie nga janeya yatu niyóo, ja títs'inntá kai, tunga kint'ená nku nta xi nibaha ndjiojmi ján xi b'a kitsúna:

—Najmi tu kayaha ni xi kuatsú ch'on xi yatu. Najmi tu b'et'ai.

⁵ As'ai kingénnk'a ntsja kixi ntítsje xi nku sjai síñasun ntáchak'uun ko xi nku sjai síñasun t'anankiu. ⁶ Kits'ínkie xi tíjña tík'un tu nkjéhé ni, kui xi kits'ínnda nk'a ján ko ni xi tjín nk'a ján, xi kits'ínnda t'anankiu ko ni xi tjín t'anankiu, xi kits'ínnda ntáchak'uun ko ni xi tjín ntáchak'uun. B'i kitsú ntítsjee:

—Ja najmi ta k'uandayaha ra. ⁷ Nistjin nk'ie nga ts'ínkjane tjioho ntítsje xi ma yatuhu kuitjusun ni xi y'éjña 'ma Ntíaná. B'a kama xi nkú nga ts'ín kitsúya tíjuhun já profeta xi ts'e.

⁸ As'ai ta kinchjakohó ngáhana nta xi kint'e, xi nibaha ndjiojmi ján. B'i kitsúna:

—T'in ko chjubéi xujun xi kabix'óo, xi kjiya ntsja ntítsje xi síñasun ntáchak'uun ko xi síñasun t'anankiu.

⁹ Kui nga b'a ngji xihin ra ntítsjee nga tsjáhana xujun ichí. As'ai b'i kitsúna:

—Chjubéi ko chinej. Xi nkúhu ntsjén kama aya tsu'bai niu, tunga aya kants'ai sja kama.

¹⁰ As'ai jak'a xujun ichí xi kjiya ntsja ntítsjee ko kikjine. Xi kama aya tsu'ba xi nkúhu ntsjén. Tunga nk'ie nga ja kitujen, sja kama aya kants'á. ¹¹ As'ai b'a kik'inna:

—Tjihin nga ta kuixinya ngaha ri xuṭa ni xi Ntíaná ja kits'ínkinchja já profeta. Kuixinyai ni xi Ntíaná ts'ínko xuṭa xi tjín tu má nankihí ni, tu má antjehé ni, xi nchja tu má éhén ni ko já rej.

11

B'i ts'ín tsakuchjihí Jua jo já xi kits'ínkie yjoho nga Jesu yjanki

¹ As'ai kik'aina nku yá xá xi ch'achubako ko b'i kik'inna:

—Tisintjein. Ch'achubai ninkuhu Ntíaná ko nathan chje. T'exki nkú tjín maha xi incha ts'intsjoho Ntíaná yo. ² Tunga najmi tu ch'achubaní ante xi tíjña natsihin ninku, at'aha xuṭa xi najmi be Ntíaná ja kik'aihi kui antee. Kui xi incha kuasinne nga ts'ínkatsún nanki jee yachán jo sá tjihin. ³ Ts'inkjía jo já xi k'uéjña chji nga yjankina. Incha ngjua najyun kfe ko kuinchja ngajona nku mi ko jo unchan ko cháte ko te nistjin.

⁴ Kui já xi joo, kui xi nga joo yá olibo ko nga joo ni xi s'etísun nd'í xi tíincha nginkun Nda Ntíaha asuntee. ⁵ Tsa tjín xi mjehe ts'ín'uhun xi joo, ts'a kuitjuhu nd'í xi k'uéti ngayjee já kontraha. B'a ts'ín kuayá tu yáhá ni xi mjehe incha ts'ín'uhun. ⁶ Kamaha k'uéchja nk'a ján tu xi najmi ta k'uaha ts'í xi nkú tjín nistjin kamaha nga incha kuinchja éhen Ntíaná. Ko ta kamaha jni ts'ín ma ntánijuo ko kamaha tsjáha kj'ai kj'ai kju'a'un asuntee tu xi nkú tjín niyá mjehé ra nga b'a incha ts'ín.

⁷ Nk'ie nga ja kama ndjuúhu já xi joo nga k'uénijmí, as'ai chu xi kuitjunji tixa nanko kjaánko joo. Ts'ín nganaha ko ts'ínk'ien. ⁸ S'entu yjoninte k'iehen aya niyátéhe nanki chánko má ta kis'et'a kruu Nda Ntíaha. Kui nankiu xi nanki Sodoma ko ante Egipto chubaha nga nkúhú n'e makó chubaya. ⁹ Jan nistjin masen kamaha nga incha kuasehe yjoninte k'ien xuṭa xi tjín nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xuṭa xi tjín, nkú tjín maha xuṭa xi nchja tu má éhén ni, ko nkú tjín ante má nga tjintu. Najmi tsjánte nga incha s'eyanji yjoninte k'ien. ¹⁰ Tsjo kamaha xuṭa xi tjintu asuntee ngat'aha ngabayaha.

S'ehe kjuatsjo kō b'i ngján tsjáha xinkjín ni, at'aha kjuasti kitsjáha xuta xi tjíntu asuntee já profeta xi joo.

¹¹ Tunga nk'ie nga j'a jan nistjin masen, Ntíaná kits'ínk'íentu tík'un ngáha ra. Incha tsisintjen ngáha, kō tū ni xí incha kitsankjúhún ngayjee xi kíkíehe. ¹² As'ai incha kint'é nku ntā xi 'yún kinchja, xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúhu:

—;Nibánjiu ei!

As'ai nku ninti ngjinjikoḥo ndjiojmi ján kō kíkíehe xuta kontraha. ¹³ Ta kuihi chubo kama nku chón xi tū xí 'yúhún. Nku tíkjá nankiu je. Yatu mi xuta kits'ínk'íehen chón. Xuta xi ts'ankihí yjohō tū ni xí incha kitsankjúhún. Incha kits'ínkie yjohō nga chánka Ntíaná xi tíña ndjiojmi ján.

¹⁴ J'a kjuanima xi ma joho, tunga jahá nibá tíña xi ma joo.

B'i ts'ín tsakuchjihí Jua ni xi kama nk'ie nga jane tjio xi ma yatuhu

¹⁵ Kits'ínkjane tjioḥo ntítsje xi ma yatuhu kō kinu'yá ndjiojmi ján nkjin ntā xi 'yún kinu'yá nga b'i incha kitsú:

Má tsatéxuma xuta,
Ntíaná kō xi kits'ín nibá ngajohō
já tíincha batéxuma yō nd'ai.

Kui xi kuatéxuma santaha tū nkjéhé ni.

¹⁶ Jáchá xi kan ñjuu xi tjíntu nginkun Ntíaná incha kingjénsten kō kits'intsjohō Ntíaná.

¹⁷ B'i incha kitsú:

Tí'baihí máb'achjihí ji, Ntiani xi tjíhin nga'yún,
Ntia xi tíña kō y'ejña.

At'aha ja t'n'echjén nga'yún chánka xi ts'i,
kō ja kuach'atuts'ihín nga tibatexumai.

¹⁸ Kama kjahan naxinantá xi tjin asuntee,
tunga jahá kuichu nistjihín kjuakjan chánkahí,
chuba nga kamaha kjuā xuta xi k'ien.

Kō k'uaihí chjí xi sakúhu xuta xi ts'i,
já profeta kō xuta xi naxu kits'ín,
ngayjee xi bekjúhin,
xi ihí kō xi xixihí.

N'ekje xi ts'ínkatsún asuntee.

¹⁹ As'ai tsix'á ninkuhu Ntíaná xi síña ndjiojmi ján kō kiya aya ninku kaxa tsje xi bakúchji ni xi y'éndakō Ntíaná xuta xi ts'e. Tsat'ai nd'ích'on kō xaáhan kama. Janeya ch'on, kama nku chón, kō 'yún kik'a ts'í ndjio.

12

B'i ts'ín tsakuchjihí Jua nku tachjuún kō nku chuyatuku

¹ As'ai kama chji ndjiojmi ján nku ni chánka xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku tachjuún xi kingja ts'íu xi nkúhu x'ótji. Sōo kis'ejña kinte tsuku kō tjin'aha nku corona xi te jo niñu tjíhin. ² Ntí y'a kō chjintihí ntíu tíkjintáyako nga un tibehe.

³ Ta kama chji ndjiojmi ján kj'ai ni xi tsakúchji ni xi kama. Kiya nku ye chánka xi ni. Yatu maha nintaku kō te ndjiaha. Nga nkúnkú nintaku nkúnkú corona tí'aha.

⁴ Nits'in kíkíe'yúnkōho nku tjkjá niñu xi tjin nk'a ján kō kikjaník'ajen asuhun t'anankiu. Tsasin'yún chuyatuku nginkun tachjuún xi ja ma tsíhín ntíhi tū xi kjinehe ntíu nk'ie nga tsín.

⁵ As'ai nku ntix'in kitsihín tachjuún. Kui xi tjíhin nga ndjá kuatéxumaha ngayjee naxinantá xi tjin asuntee. Tunga kichju'ahá ra ntíhi tachjuún. Má b'ejña Ntíaná nga batéxuma ngji s'ejña ntíu. ⁶ As'ai ante kixiu ngji tachjuún nga tsanka. Má y'éndaha Ntíaná nku ante ngji, tū xi yō n'ekjéhen nku mi kō jo unchan kō cháte kō te nistjin.

⁷ As'ai kama nku kjuachán ndjiojmi ján. Ntítsje Miguel kō ntítsje xi tjenkōho incha kikjánkō chuyatuku. Kikján chuyatuku kō ntítsje xi tjenkōho. ⁸ Tunga kits'ínndyjahá kō

najmi ta kis'ehe ra ante ndjiojmi ján. ⁹ Tsich'onsje chuyatuku chánko, kui xi ye chóo xi 'mi ndaninda ko xi ta 'mi ya Satana, xi b'anachaha ngayjee xuta xi tjin asuntee. Kui ko ntitsjehe kichjanik'ajen asuntee.

¹⁰ As'ai tu xi yuhun kinu'yaha nku nta xi kint'e ndjiojmi ján. B'i kitsú:

—Nd'ai kuats'ink'anki Ntiana xuta xi ts'e, kuakakuchji nga'yuhun ko nk'ie nga kui batexuma. Xi kits'in niba Ntiana tibatexuma. At'aha ja kuich'onsje xi batéjene ja nts'eé. Kui xi nistjin nistjen batéjenehe nginkun Ntiana. ¹¹ Ngat'aha jnihi Chutsanko kuats'in nganaha ja nts'eé, at'aha kuats'inkie yjoho nga yjanki Jesu. At'aha najmi incha kitsankjun nga kuaya. ¹² Kui nga n'etsjohonu xi tintsuboo ndjiojmi ján, tunga nima ru n'ehenu jun xi tintsuboo asuntee ko ajin ntachak'uun. At'aha kaf'ajenk'unnu ndanindoo. 'Yun kjan timaha at'aha be nga chuba nistjin tijnaha.

¹³ Nk'ie nga ja kkie chuyatuku nga ja kichjanik'ajen asuntee, as'ai tsanka tjenni tachjuun xi kitsihin ntix'iun. ¹⁴ Tunga johó tsjanka ihí ja kik'aihi tachjuun tu xi kama ngjuai tjehe ante xi tijnaha ante kixiu. Ngji t'axin kjihin ye ante ma nga kin'ekjen jan nu masen tjihin. ¹⁵ As'ai ts'a chuyatuku tsasje xi nkúhu nku ntaje, tu xi kui ntóo kjébéfehe ra tachjuun. ¹⁶ Tunga t'anankiuhú tsasinkoho tachjuun. Kitsjen nku tixa má nga jas'en ntaje xi ts'asje ts'a chuyatuku.

¹⁷ As'ai tu xi kama kjahan ra chuyatuku ngat'aha ni xi kamo ko ngji kanko ntje xi tjihin tachjuun, kui xutaha xi f'atjo kjuatexumaha Ntiana ko tu nku kits'inkiehe yjoho nga Jesu yjanki. ¹⁸ As'ai ngji sinjna chuyatuku andai ntachak'uun.

13

B'i ts'in tsakuchjhi Jua chu xi tsitjuin ntachak'uun

¹ As'ai kkie nku chu xi tsitjuin ntachak'uun. Yatu maha nintaku ko te maha ndjaha. Nga nkunkú ndjaha nkunkú corona tjintu'aha, ko nga nkunkú nintaku nku j'ain xi najmi sasihin Ntiana tjit'aha. ² Chu xi kkie b'a tjin xa sine tjin, ko b'a k'un sjai xi nkúhu sjai chu oso, ko ts'a b'a tjin ts'a leon tjin. Chuyatuku kichjanik'a chu xu'bo nga kitsja xaha. Y'ejna titjun ko chanka kits'in ma. ³ B'a tjin xi tu xi kin'e'uhun ra nku nintaku tjin, tunga kin'enkihí ra má nga kin'e'uhun. Ngayjee xuta asuntee incha kama nkjuhun ko kitsjennkihí chu. ⁴ Incha kits'intsjoho xuta chuyatuku, at'aha kitsja xaha chu xinkuu nga kui xi kuatexuma. Ko ta incha kits'intsjoho chu xinkuu. B'i incha kitsú:

—Najmi tjin sa kj'ai xi nkúhu chu. ¿Yá xi kama kjaanko?

⁵ Kik'aintehe chu nga nk'a k'uasje yjoho ko nga najmi skuenkjún Ntiana nga kuinchja, ko kik'aihi nga yachán jo sa kuatexuma. ⁶ As'ai chu najmi kikienkjun Ntiana nga kinchja. Ch'on kitsuhu Ntiana ko ante xi má nga tijn Ntiana ko ngayjee xi tjintu ndjiojmi ján. ⁷ Ta kik'aintehe nga kjaanko xuta jehe Ntiana ko nga ts'in nganaha. Ta kik'aihi nga kuatexumaha nkú tjin maha ntjehe xuta xi tjin, nkú tjin nanki xi tjin, nkú tjin maha xuta xi nchja tu má éhen ni ko nkú tjin ante má nga tjintu. ⁸ As'ai incha kits'intsjoho chu ngayjee xuta xi tjin asuntee xi najmi tjintunt'á j'áihin xujun xi ts'e Chutsanka xi kin'ek'ien. At'aha kintehe ni nga kamanda asuntee xujuhun Chutsanko tjintut'á j'áihin ngayjee xi k'úentu tik'uun. Kui xi najmi incha kits'intsjoho chu.

⁹ Xi tjen tjabaxinnju katasinnju. ¹⁰ Xi tjihin nga ngjuainije, kui xi ngjuainije. Xi tjihin nga n'ek'ienkoho kicha, kui xi kicha kuayaha. Kui nga tjihin nga ts'in chukjuaha xuta jehe Ntiana ko ndja kuinchajin ni xi s'ejihin.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua chu xi tsitju t'anankiu

¹¹ As'ai kkie kj'ai chu xi tsitju t'anankiu. Jo maha ndjaha. B'a k'un ndjio xi nkúhu ts'e chutsanka, tunga b'aha ts'in nchja xi nkúhu chuyatuku. ¹² Ngajoho chu xi tjuun batexuma. Kits'in chi nga xuta xi tjintu asuntee incha ts'intsjoho chu xi tjuun, chu xi kin'enkihí má tu xi uhun ra. ¹³ Kits'in kjuankjun chanka chi, santaha kits'in nibajen nd'i asun t'anankiu nginkun xuta. ¹⁴ Nga'yun xi kitsjaha chu xi tjuun ts'anachakoho ra xuta

nginkun chu xi tjuun. Kits'in kjuayúhun ra xuta nga ts'innda nku sénnistjihin chu xi tjuun, tu xi chankjúhun xi najmi k'ien nk'ie nga tsichaya.

¹⁵ Kik'aintehe chu xi ma joho nga ts'ínk'íéjña t'ik'un sénnistjihin chu xi tjuun, tu xi kuinchjaha sénnistjiun ko ts'ín nga n'ek'ien ngayjee xi najmi ts'íintsjoho. ¹⁶ Ko kits'in chu xi ma joho nga s'et'aha chuba ntsja kixi ko a ra stjen ngayjee xuta, xi ihi ko xi xixihi, xi nchináha ko xi x'ahan, xi ndáhi yjoho ko xi najmi ndáhi yjoho. ¹⁷ Kits'in nga najmi ch'a kama k'uatse ko a ra kama kuaténa tsa mí nihi, tsa najmi tjihin chubaha chu ko tsa j'áihin chu ko a ra xkíhi j'áihin chu.

¹⁸ Kui ni xu'bi xi machjéhen kjuankjintak'un. Xi mankjihin kat'asje xkíhi chu, at'aha xkíhi j'áihin ndahá niu. Jun unchan ko cháte ko tj'ion nku niu.

14

B'i ts'in tsakuchjhi Jua já xi Ntiana kits'ínkjas'ehe yjoho

¹ As'ai tsase ko kieke nga Chutsanko síjnasun asunntu tjenki Sion. Tíinchat'aha unchan ko yachán ñju mi xuta xi tjintut'áha stjen j'áihin Chutsanko ko j'áihin Na'mihi Chutsanko. ² Kint'e nku nta xi nibaha ndjiojmi ján. Janeya nto xi nkú ts'in faneya ntáje nga ma 'yún ko xi nkú ts'in faneya ch'on. B'a ta ts'in jane nta xi kint'e xi nkúhu nkjin nkjún arpa xi t'ín'ekjane.

³ Nginkun xi tibatéxumoo ko nginkun xi ñju xi tjintu t'ik'uun ko nginkun jáchá xi kan ñjuu, tjín xi tíincha se nku soon tsetse. Najmi ch'a tímaha soon xu'bo, nku tutuhú xi unchan ko yachán ñju mi xi tsitjujin ajihin xuta asunntee. ⁴ Kui xi najmi incha kits'ínsi yjoho tsa jminchjín kikjantuko, at'aha najmi y'entuko chjuún. Tshu ra ni nk'ie nga najmi incha kits'ínsjoho kj'ái ntia. Incha yjankihi Chutsanko tu má nga tífihí. Kui xi kis'echjintjai ajihin xuta xi tjín. Kui xi t'í'baihi Ntiana ko Chutsanko nga chje xi tjun tíincha n'e ma. ⁵ Ndaha nku én tsank'á najmi incha kinchja, at'aha kui xi je nginkun Ntiana.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga incha kinchja jan ntítsje

⁶ As'ai kieke kj'ái ntítsje xi tsú'ba tjen nk'a ján nga nibáko én nda tshu Ntiana, kui xi tu nkjéhe ni chjhi ra. Kui xi s'enijmíhi xuta xi tjintu asunntee, nkú tjín nanki xi tjín, nkú tjín maha ntjehe xuta xi tjín, nkú tjín maha xuta xi nchja tu má éhén ni ko nkú tjín ante má nga tjintu. ⁷ 'Yún kinchja ntítsjee nga b'i kitsú:

—Chankjún Ntiana ko n'ekio yjonuu nga kui xi chánka, at'aha ja kuichu chuba nga ts'ínkokjua xuta. N'etsjohoo xi kits'ínnda nk'a ján ko t'anankiu, ntáchak'uun ko ntá tixa xi tjín.

⁸ As'ai nku ntítsje xi ma joho b'i kitsú:

—Ja kuan'ekje, ja kuan'ekje nanki chánka Babilonia. Kits'in ch'i ngayjee xuta, tu xi tu mí ni ch'onk'uhún ni incha ts'in xi nkú ta ts'in kui.

⁹ As'ai nku ntítsje xi ma jahan b'i kitsú:

—Tsa tjín xi ts'íintsjoho chu ko sénnistjihin ko tsjante nga s'et'aha chubaha stjen ko tsa ntsja, ¹⁰ kui xi tjihin nga ts'ínkjáinyehe kjuakjan chánkaha Ntiana. B'a kamaha xi nkú maha xi 'yún 'bi xán xi najmi kichjuehen nga'yúhun. Nd'í ko sufrí k'uaikoho ra kjuanima nginkun ntítsje jehe Ntiana ko nginkun Chutsanko. ¹¹ Ndaha tsa mí yehe najmi kamandyjaya nintihí nd'í xi tsjá kju'a'un. Ndaha nku nistjin ko ndaha nku nistjen najmi ts'ínkj'áiya xi ts'íintsjoho chu ko sénnistjihin ko xi ts'ínkjáihin chubaha j'áihin. ¹² Kui nga tjihin nga ts'ín chúkjuaha xuta jehe Ntiana, xi f'átjo kjuatéxumaha ko s'ejihin Jesu.

¹³ As'ai kint'e nku nta xi nibaha ndjiojmi ján nga b'i kitsúna:

—T'et'ai ni xu'bi: “jNd'ai t'í'atuts'inhin ra nk'ie nga nda tjín ts'e xuta xi kuayá nga s'ejihin Ntiana!”

Ko b'i títsu Espiritu:

—Johon, b'a tjín. Kui xutaha xi incha ts'ínkj'áiya at'aha ndjá xá xi incha kits'in. Ntiana tsjáha chjhi xuta xu'bo ngat'aha ngayjee ni nda xi incha kits'in.

B'i ts'in tsakuchj'ihí Jua nkú ts'in kichjusítjen chqhan asuntee

¹⁴ As'ai tsase kó kíkíe nku nintí taba. Asun nintíu tijnásun nku xi b'a tjin xi nkúhu Ntíhi Ndax'iun tjin. Tj'í'aha nku corona toonsine. Kjiya ntsja ya nku kichá yjo xi n'echjén nga ti tuniñu. ¹⁵ As'ai ninku tsitjuhu kj'ai ntítsje kó 'yún kinchja nga b'i kitsúhu xi tijnásun nintíu:

—Ja kama chá ni xi tjíntje asuntee. Kicháhi tichákothoni niu kó ch'atjói, at'aha ja kuichu chuba nga ch'atjó chon.

¹⁶ As'ai xi tijnásun nintíu kicháha tsatekoho ni xi tjíntje asuntee kó j'áya chahan.

¹⁷ Ninku xi síña ndjiojmi ján ta tsitju kj'ai ntítsje xi ta y'a nku kichá yjo. ¹⁸ Kó nathan chje ta tsitju kj'ai ntítsje xi batéxumaha nd'íu. Kui xi 'yún kinchja nga b'i kitsúhu xi y'a kichá yjoo:

—Kichá yjohi tichákjáhohoni éhen tuntsjajé xi tjin asuntee, at'aha ja chubaha nga stí tuntsjajé.

¹⁹ As'ai kicháha ntítsjee tsatekoho tuntsjajé xi tjin asuntee kó kits'ínkj'a má nga ts'íonnki tuu, kui xi tsuhu ra má nga s'ejña chji kjuakjan chánkaha Ntíaná. ²⁰ Kits'ionnki tuntsjajé natsihin nankiu, tunga tu jníhi kitju. Xi nkú ra ma nku metru masen kama nga nankaha jniú kó jan ra unchan kilometru kama nga tayáha.

15

B'i ts'in tsakuchj'ihí Jua yatu ntítsje xi incha y'a kjuanimá xi fekuhu

¹ As'ai kíkíe ndjiojmi ján kj'ai ni chánka xi ma nkjunná, xi tsakúchji ni xi kama. Yatu ntítsje kíkíe xi incha y'a yatu kjuanimá xi fekuhu. B'a ts'in kuichú ma ndjuúhu kjuakjan chánkaha Ntíaná xi tíb'ejña chji.

² Kíkíe nku ni xi b'a tjin nku ntáchak'un chutsín xi nd'í kin'etjijinkoho tjin. Kó andaihi ntáchak'uun tijncha ndju xuta xi kits'in nganaha chu. Kui xi Najmi kits'íntsjohe sénnistjihin kó najmi kits'ínkjáihin nga kis'et'aha xki j'áihin chu. Incha y'a xuto najní arpa xi Ntíaná kitsjáha. ³ Tijncha se sohon Moise, nda xi kits'ínxát'aha Ntíaná, kó ta tijncha se sohon Chutsanko. B'i tijncha tsu:

Ji Ntiani, ji tjihin nga'yún.

Chánka ni xi kin'endai kó ma nkjunní.

Kixi kó naxu niyá xi ts'i.

Ji xi nda reihí xuta xi tjin.

⁴ Ngayjee xuta tjihin nga tsankjúhin, Ntiani.

Ngayjee xuta tjihin nga ts'íintsjohi.

At'aha nku tutu ji xi tsjei.

Kj'uaí nginkuin ngayjee xuta xi tjin nga ts'íintsjohi,

at'aha ja ya nga kixi n'ei kjuá.

⁵ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, kíkíe nga tsix'á ninku, ante nkjúhun Ntíaná xi síña ndjiojmi ján. ⁶ Tsitju ninku yatu ntítsje xi incha y'a kjuanimó. Incha yja najyun xi je kó xi tibat'ai kó 'mehe tjíntukjáha ni s'ekjá toonsine. ⁷ As'ai nku xi ñju xi tjíntu tík'uun kitsjáha nga nkúnkú ntítsje xi yatuu nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi ts'ín nibájennehe xuta. Kui xi kjuakjan chánkaha Ntíaná, Ntíaná xi tijná tík'un tu nkjéhe ni. ⁸ Kitsehe aya ninku nintí xi tsitjujihin kjuachánkaha kó nga'yúhun Ntíaná, kó ndaha nku najmi kama jas'en aya ninku santa nkúhu nga jeya kjuanimá xi yatuu xi incha y'a ntítsje xi yatuu.

16

B'i ts'in tsakuchj'ihí Jua kjuanimá xi yatuu

¹ As'ai kint'e nku nta xi tu xí 'yúhún xi nibaha aya ninku. B'i kitsúhu ntítsje xi yatu maha:

—Tankiún. Tatendzjosún asuntee ni xi tijncha tasa xi yatu xi kjuakjan chánkaha Ntíaná.

² As'ai ntítsje xi tjuun ngíténdzjosún asuntee ni xi tjincha tasaha. As'ai xuta xi tjintut'áha chubaha chu ko xi kits'intsjoho sénnistjihin incha kingjaha tsé ch'onk'un xi kitsjaha kju'un.

³ As'ai ntítsje xi ma joho tsaténdzjojin ntáchak'uun ni xi tjincha tasaha. As'ai jní kama ntáchak'uun xi nkúhu jníhi nku nda xi kan'ek'ien. K'ien ngayjee xi tjintu tik'un ajin ntáchak'uun.

⁴ As'ai ntítsje xi ma jahan tsaténdzjojin ntáje ko ajin ntá tixo ni xi tjincha tasaha. As'ai jní kama. ⁵ Kint'e nga b'a kitsú ntítsje xi batéxumaha ntánijuo:

—Tsje ní ji, Ntia xi tjña ko y'ejña. Kixi kuan'ei nga b'a ts'in kuan'ei kju. ⁶ At'aha kui xuta xu'bo incha tsaténdzjo jníhi xuta jee ko já profeta. Nd'ai ji kuak'aihi nga jní incha kuak'i. B'a ts'in machjéhen.

⁷ Ta kint'e nku xi b'i kitsú ajin naxhan chje:

—Johon, Ntia xi tjhin nga'yún, ji xi kixi ko naxu n'ei kju.

⁸ As'ai ntítsje xi ma njuhu tsaténdzjojnúhu ts'ú ni xi tjincha tasaha. Kik'aihi kju ts'ú nga nd'í k'uétikoho xuta. ⁹ As'ai 'yún kits'inchjahan nuboo xuta. Ndaha tsa b'a kama, najmi incha ngikj'áha ra animaha ko najmi incha kits'inkie yjoho nga Ntianá xi chánka. Tu sa ní najmi kikienkjún Ntianá nga kinchja. Ntianá, kui xi maha tsjá kjuanima xu'bi.

¹⁰ As'ai ntítsje xi ma uhun tsaténdzjo ni xi tjincha tasaha má tjñasun chu nga tibatéxuma. As'ai kama jyun ngayjee má tibatéxuma chu. Incha kikjinene naji xuta ngat'aha kju'un xi tjincha be. ¹¹ Ch'on incha kitsúhu Ntianá xi tjña nk'a ján tu ngat'aha kju'un xi tjincha be ko tsé xi incha kingjaha, tunga tu nkú najmi incha ngikj'áha ra animaha.

¹² As'ai ntítsje xi ma juhun tsaténdzjojin ntáje chánka Eufrate ni xi tjincha tasaha. As'ai kixiya ntáje tu xi tsjantehe ra nga kju'a já rei xi nibaha má tju ts'ú.

¹³ As'ai kkie jan jáninda xi b'a k'un chákje k'un. Ts'a chuyatuku tsitju chu ko ts'a chu xi ma joho ko ts'a nda profeta tsank'oo. ¹⁴ Kui jánindoo xi ts'in kjuankjún ko incha bitju nga nchja njaha já rei xi tjín ngayjee asuntee, tu xi k'uéndaha yjoho jóo xi má nga incha ts'in kjuachán. At'aha kjuachán chánka s'e nistjin nk'ie nga kuakúchji yjoho Ntianá xi tjhin nga'yún.

¹⁵ “Chasoo, an kjuá xi nkú joyaha nda ndyjé. ¡Nda tjín ts'e xi tjña tik'un ko xi tjña ndaha najyuhun tu xi najmi kjuátsú'ba kistihi ko najmi kama subaha ra nga cha!”

¹⁶ Jáninda xi joo kinchja njakúhu já rei ante xi 'mi Armagedon nga én hebreo.

¹⁷ As'ai ntítsje xi ma yatuhu tsaténdzjo ni xi tjincha tasaha. Kinu'yá nku nta xi tu xí 'yúhún. Aya ninku má b'ejña Ntianá nga batéxuma nibaha nto nga b'i kitsú:

—Ja kama.

¹⁸ Tsat'ai nd'ich'on, xaáhan kama, janeya ch'on, ko kama nku chón xi tu xí 'yúhún. Nkúhu nga tjintu xuta asuntei najmi kjee ma nku chón xi nkúhu xu'bo, at'aha tu xí 'yúhún kama chón. ¹⁹ Jan tsitju nanki chánko nga tsakjanya ko kin'ekje nanki xi tjín asuntee. J'áitsjehen Ntianá nanki chánka Babilonia xi má nga kits'in nibánehe kjuakjan chánkaha. Kin'ek'i nanki Babilonia kjuakjahan Ntianá. ²⁰ Najmi ta kiyaha ra ngayjee xjo xi tjín ko ta ndaha naxiu. ²¹ Nk'a ján nibaha ra ts'í ndjio i xi kik'anehe xuta. Ts'ati yachán kilu áhi niu. Én ch'on tsu kinchja xuta nga najmi kikienkjún Ntianá ngat'aha kjuanima xi ts'e ts'í ndjio, at'aha un nkjún incha kikiéhe ngat'aha kjuanima chánka xu'bi.

17

B'i ts'in tsakuchjhi Jua xi nkú ts'in kin'ekokjua naskoo

¹ As'ai j'aisena nku ntítsje xi sjñajihin ntítsje xi yatuu, ntítsje xi incha y'a tasa xi yatuu. B'i kitsúna:

—Nibái. Kuakuchjhi xi nkú ts'in n'ekokjua naská k'aku xi tjñasun ntáje chánko.

² Já rei xi tjín asuntee incha kikjantuko naskoo ko xuta xi tjintu asuntee ta incha kikjantuko no. B'a ts'in kindyjajihin ra xi nkú ts'inndyjajihin xuta nk'ie nga ma ch'i.

³ As'ai j'aijínna Espirituhú Ntíaná kò ngjikona ntítsjee ante kixiy. Yo kieke nku tachjuún xi tjsuhun nku chu xi ni. Nkú ts'ín chubaha xuta, b'a ts'ín tjit'aha chu nga kitsejnúhu. Tunga én xi najmi tibenkjúhún Ntíaná tjit'aha. Yatu maha nintaku kò te maha ndjiaha. ⁴ Nku najyun kuan kò ni yja nò. Kitsejnúhu ra toonsine kò kj'ai kj'ai ndjio tsjo k'un. Kjiya ntsja nku tasa toonsine xi kitsehe ni xi najmi sasihin Ntíaná kò ni xi si nginkun Ntíaná, kui xi tsuhu ra kjuaská xi kits'ín. ⁵ Tjit'a stjen nku j'áin xi najmi chuba mankihín xuta. B'i ts'ín tjit'a: "Nanki chánka Babilonia." Kui xi naaha jminchjín ská kò naaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sasihin Ntíaná. ⁶ Kieke nga ch'i nò. Jníhi xuta jehe Ntíaná kò jníhi xuta xi kin'ek'ien ngat'aha nga kits'ínkie yjohò nga Jesu yjanki, kui xi kits'ín ch'íhi. Nk'ie nga kieke nò, tu ni xí kama nkjúhúnna.

⁷ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—¿Á tíma nkjúhun ri? Xínyaha nkú tjíhin ra ngat'a ts'e nò kò chu xi tjsuhun, xi yatu maha nintaku kò te maha ndjiaha. ⁸ Chu xi kuayai, kui xi y'ejña nk'ie. Najmi ta tjíhin nd'ai. Tunga kuitjunjihí aya tixa nankò nga ngjuai má nga ndyja. Xuta xi najmi tjíntut'á j'áihín kintehe ni nga kamanda asuntee xujun xi má nga tjíntut'á j'áihín ngayjee xi k'úentu tik'un, kui xutaha incha kama nkjúhun nk'ie nga incha skué chu xi y'ejña nk'ie kò najmi ta tjíhin nd'ai tunga kj'uai ngáha.

⁹ Kui ni xu'bi xi machjéhen kjuankjintak'un. Nintaku xi yatuú, kui xi tsuhu ra asunntu tjenki xi yatu xi tjíñasun nò. ¹⁰ Ta tsuhu ra yatu já rei. Un já rei xu'bi ja incha kits'ínndyja, nku xi tjín saha xá nd'ai, kò nku xi najmi kjee f'ai. Kui xi najmi 'yún tse kamaha nk'ie nga kj'uai. ¹¹ Chu xi y'ejña nk'ie kò najmi ta tjíhin, kui xi nda rei xi ma jiu, xi ta nku xi yatuú. As'ai ngjuai má nga ndyja.

¹² Ndjia te xi kuayai, kui xi tsuhu ra te já rei xi najmi kjee 'bai xáha, tunga k'uai xáha ra nga kuatéxumako chu nku ora tjíhin. ¹³ Kui xi nkuhú incha kamako xinkjín kò tsjáha chu nga'yúhun kò xá xi tjíhin. ¹⁴ Incha kjaánkò Chutsankò, tunga ts'íin nganahá Chutsankò, at'aha kui xi Nda Ntíaha já ntia kò Nda reihí já rei. Incha tjennkihi Chutsankò xuta xi kinchjaha Ntíaná kò j'áihín, xi kixi incha kits'íntjusun ni xi kitsúhu Ntíaná.

¹⁵ Kò b'a ta kitsú yana ntítsjee:

—Ntáje xi kuayai má nga tjíñasun naskóo, xutahá niu. Tu mí ntjehé ni y'ahara, tu mí éhén ni kò tu mí nankihí ni. ¹⁶ Ndjia xi te xi kuayai xi tjíhin chu, kui xi incha ts'íin unkie naskóo. Incha kjé'aha ngayjee ni xi tjíhin kò k'uéjña kisti. Kjine yjonintehe nò kò nd'í incha k'uétikoho. ¹⁷ At'aha Ntíaná y'éjña ajin animaha ndjia xi tee xi má nga incha ts'íin ni xi mjehe Ntíaná. Kui nga nkuhú incha ts'íin maha yjohò kò incha tsjáha chu nga kui xi kuatéxuma santa nkúhu nga kuitjusun én xi kitsú Ntíaná. ¹⁸ Na xi kuayai, kui nanki chánka xi batéxumaha já rei xi tjín asuntee.

18

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga kin'ekje nanki chánka Babilonia

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kieke kj'ai ntítsje xi nibajehen ndjiojmi ján. Kui xi chánka xá xi tjíhin. Kjuachánka xi tjíhin kits'ín ndzjehen asuntee. ² Yún kinchja nga b'i kitsú:

—Ja kuan'ekje. Ja kuan'ekje nanki chánka Babilonia. Ja ni'yaha jánindoò kama, ante má tjíntuyá ngayjee jáninda xi tjín. Ja nubaha ngayjee nise xi uncha kò xi si nginkun Ntíaná. ³ Ajihín nanki xingisoò nku naská kama nanki Babilonia. Xi nkúhu tsa kik'i jóo kjuaskáha nò nga kikjantuko. Já rei xi tjín asuntee incha kikjantuko nò, kò kama nchiná já tiyanta xi tjín ngat'aha ni nkjún xi ts'atse nga tsjo ts'ín y'ejña.

⁴ As'ai kint'e kj'ai nta xi nibaha ndjiojmi ján xi b'i kitsú:

—Titjusjojiun nankiy, jun xi xuta xi ts'an, tu xi najmi kò jun ch'anjikohonu ngatitsuhun kò tu xi najmi chakohonu kjuanima xi sakúhu. ⁵ At'aha santaha ndjiojmi ján ja tábichú ngatitsuhun. Ja tjínjin k'un Ntíaná jé xi t'íncha ts'ín.

⁶ N'ek'échjii ni xi kits'íhin xuta. Jo tjíhin nga n'ek'échjii ngatitsuhun. Tinchajihun tasaha ni xi k'úi, xi jo niyá nga 'yún kjan sa nga xi kitsjáha xi kj'ai. ⁷ Xi nkú ts'ín 'yún nk'a

ts'asje yjohō kō tsjo ts'ín y'ejña, b'a ta ts'ín 'yún tjoñon kjuaniṃa kō kjuaba nd'ai. At'aha b'a títsu nga kui rú nku nā reñā, najmi nā x'an rú kō rú najmi s'ehe kjuaba. ⁸ Kui kjuaha nkuhú nga niḃane tentehe ra kjuaniṃa, ngabaya, kjuaba kō kjintía. Nd'í s'etíkoho, at'aha tjiñin nga'yún Ntíaná xi ts'ínkōkjuaha.

⁹ Ni xi tjiñin naská Babilonia já rej xi tjin asuntee kits'ínchjénko nō kō jóo incha kikjantuko nō. Kui nga nk'ie nga incha skuēhe jóo ninti xi tbitju má nga títi nankiu, incha kjintát'a kō un kama k'un. ¹⁰ Kjin kuincha, at'aha incha tsankjún kju'a'un xi tí'baihi nankiu kō b'a incha kuitsu:

—¡Niṃa rú ts'íhin! ¡Niṃa rú ts'íhin nanki chánkoo, nanki Babilonia xi nk'a tjen! At'aha nkuhú nga n'ekokjuaha.

¹¹ Játiyanta xi tjin asuntee ta kjintát'a kō un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu, at'aha najmi ta tjin xi k'uatsehe ra ch'á xi k'uaíko. ¹² At'aha toonsine kō toontaba, nkjin tíkjá ndjiō tsjo k'un kō nkjin tíkjá najyun chji, najyun kuan kō xi nihi, nkjin tíkjá yá xi sinjne kō nkjin tíkjá ni xi kin'endakoho yá xi chji kō kicha kō k'ái sa nihi xi tjin, ¹³ nkjin tíkjá ni xi sinjne kō ntá sinjne, tjink'úbjo kō xán, seti, kuan niñu xi chji kō tuniñu, turu kō chutsanka, ndje kō yá xi kje'yún ndje, kō santaha xuta musu xi satéña, kui niu xi incha f'aikō jóo. ¹⁴ B'a k'úñin nanki Babilonia:

—¡Ja najmi ta tjiñin ri tu tsjo k'un xi kama mje nkjúhin! ¡Ja kuan'endyja kjin ni tsjo k'un xi tjiñin kō kjuanchináh! ¡Najmi ta sakú saha ri!

¹⁵ Kjin incha kuincha já tiyanta xi incha kama nchinántjaihi nankiu, at'aha incha tsankjún kju'a'un xi skuēhe nankiu. Incha kjintá kō un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu ¹⁶ nga b'a incha kuitsu:

—¡Niṃa rú ts'íhin! ¡Niṃa rú ts'íhin nanki chánkoo! Kui xi kingja najyun chji xi kuan kō xi ni, najyun xi yajnuhu toonsine kō k'ái k'ái ndjiō tsjo k'un. ¹⁷ Nkuhú nga kfehe ngayjee kjuanchiná chánka xu'bi.

Nkjin incha kuincha ngayjee já xi ts'ínko yábarku, xi yá barku incha b'emayá, xi ts'ínxáya yábarku kō ngayjee xi ntáchak'uun sakúhura ni xi incha kjine. ¹⁸ Nk'ie nga incha skuē ninti xi tbitju má nga títi nankiu, 'yún incha kuinchja nga b'a incha kuitsu:

—¡Má nankihi xi b'a ta tjin xi nkú tjin nanki chánkoo?

¹⁹ Incha kuaté'a ndyjo nintaku nga kuakúchji nga kjuaba tjiñin, incha kjintá kō un skuēhe ngat'aha ni xi tímaha nankiu nga b'i incha kuitsu:

—¡Niṃa rú ts'íhin! ¡Niṃa rú ts'íhin nanki chánkoo! 'Yún ts'atse ni xi chji. Yo kama nchiná ngayjee xi tjiñin yábarku. Tu nkuhú nga kuan'ekjehe ngayjee ni xi tjiñin.

²⁰ Kat'etsjonuu, jun xi tintsuḃoo ndjiōjmi ján ngat'aha ni xi tín'ehe nanki chánkoo. Kat'etsjonuu, jun xuta jehe Ntíaná kō já postru kō já profeta, at'aha Ntíaná kuats'ínkōkjuā nankiu ngat'aha ni xi kits'innuu.

²¹ As'ai nku ntítsje xi nk'a tjen kikjesintjen nku ndjiō naxi ái. Kui xi kikjaníkj'ajin ntáchak'uun nga b'i kitsú:

—B'i ts'ín 'yún n'ekje nanki chánka Babilonia kō najmi ta ch'a skuēhe ra. ²² Najmi ta kuinú'yáha aya niyátéhe nga kjuane najni arpa kō yánaxu kō tjio. Yo najmi ta s'ehe já xi ts'ínnda nkjin tíkjá ni. Yo najmi ta kuinú'yáha nga kuakjan tuniñu. ²³ Najmi ta ts'ín ndzjehen ndaha nku nd'í aya niyátéhe kō najmi ta kuinú'yáha s'í kjuabixan. B'a kama ta ndaha tsa já tiyanta xi tjin yo kama já k'aku ajihin xuta xi tjin kō tj'e xi maha ts'anachakoho ra ngayjee naxinantá xi tjin. ²⁴ At'aha kui nankiu y'anji jñíhi já profeta, jñíhi xuta jehe Ntíaná kō ngayjee xi kin'ek'ien asuntee.

19

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nga kin'etsjohō Ntíaná ndjiōjmi ján

¹ Nk'ie nga ja kama ni xu'bi, as'ai kint'e ntaha nkjin nkjún xuta xi 'yún kinchja ndjiōjmi ján nga b'i incha kitsú:

—¡Kan'etsjohō Ntíaná, kui xi ts'ínk'ankiná!

Kui xi ts'e kjuachánka kō nga'yún.

² At'ahā nda ts'ín kō kixi ts'ín kjuā,
ja kuats'ínkōkjua naská k'aku
xi ni najmi ndahā kits'ínkatsúnkōho xuta.
Ntíaná ja kuakasje chjí jníhi xuta xi ts'e.

³ As'ai b'ahá tā incha kitsú ngáha:

—¡Kan'etsjohō Ntíaná! Ninti xi tíbitjuhu nanki chánkōo ngjuainji nk'a ján tū nkjéhé ni.

⁴ As'ai kingjénsten santaha t'anankiy jáchá xi kan ñjuu kō xi ñju xi tjíntu tík'uun nga kits'íntsjohō Ntíaná, kui xi tjíñasun ante má batéxuma. B'i incha kitsú:

—¡B'a katuma! ¡Kan'etsjohō Ntíaná!

⁵ As'ai kinu'yá nku ntā xi nibahā rā má b'ejña Ntíaná nga b'i kitsú:
N'etsjohō Ntíaná ngayjo jun xi xutā xi ts'e,
jun xi yankjún Ntíaná, xi xixihi kō xi ihi.

⁶ As'ai kint'e nga xi nkú ts'ín nu'yá nkjin ntāhā xuta, xi nkú ts'ín faneya ntáje nga ma 'yún kō xi nkú ts'ín 'yún faneya ch'on. B'i kitsú ntō:

—¡Kan'etsjohō Ntíaná!

At'ahā tibatéxuma Ntíaná, Ntia xi tjíhin nga'yún.

⁷ Kat'etsjoná kō katsejíninná kjuatsjo,
n'ekié yjoná nga kui xi chánka.

At'ahā ja kuichu chubā kjuabixahan Chutsankō,
ja kab'énda yjohō xi k'úéjñako.

⁸ Ka'baihi nga ngjua najyun xi chjí,
xi je kō xi tibat'ai.

Kui niu xi tsuhu rā ni xi nda incha kits'ín xutā jehe Ntíaná. ⁹ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—T'et'ai ni xu'bi: “¡Á b'a nda tjíhin ts'e xi kik'inyahā rā nga kjuaíhi s'í kjuabixahan Chutsankō!”

Kō b'a tā kitsúna:

—Kjuaxi ni xi tíxihin. Ntíaná xi b'a kitsú.

¹⁰ As'ai tsásínkunch'int'ahā ntítsjee xi má nga ts'intsjohō, tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tū n'ei. An tā ts'inxát'ahā Ntíaná xi nkúhu ji kō tā xi nkúhu já nts'ei xi tū nkú tíma 'yún tak'uhún én xi tsakúya Jesu. Ntíanáhá xi n'etsjoihi.

At'ahā én xi tsakúya Jesu, kui éen xi ts'ínkinchjāhā já profeta.

B'i ts'ín tsakuchjhi Jua nku xi tjísuhun ndje

¹¹ As'ai kikié nga tjéntixā nk'a ján. Tsase kō kikié nku ndje taba. Xi tjísuhun chu 'mi Xi Kixi Ts'ín kō Xi Kjuaxi Ni xi Tsu. Kixi ts'ín nk'ie nga kjuā ts'ín kō nga kján. ¹² Xi tñincha nd'í tñincha tunkun. Nkjin coronā tjí'ahā kō tjít'ahā nku j'áin xi nku tutu kui be. ¹³ Yja nku najyun xi kits'ihí jní kō j'áhin, kui xi Éhen Ntíaná. ¹⁴ Tjennkihi já jun xi tjín ndjiojmi ján. Ndje taba tjíntusúhun nga yja najyun xi chjí, xi taba kō je.

¹⁵ Ts'a tíbitju nku kichā xi yjo, tū xi kjaánkōho nanki xi tjín asuntee. Ndjá kuatéxumahā xutā kō ts'ín nibánehe kjuakjan chánkaha Ntíaná xi tjíhin nga'yún.

¹⁶ Najyun xi yja kō ngasuhū tjít'a j'áin xu'bi: “Nda rejhi já rej kō Nda Ntiahā já ntia.”

¹⁷ As'ai kikié nku ntítsje xi síjñasun ts'íu. Kui xi 'yún kinchjā nga b'i kitsúhu ngayjee nise xi b'ema tjen nk'a ján:

—Nibá ma ñjakú nga chinōo nichine chánka xi tsjá Ntíaná. ¹⁸ Chinōo yjonintehe já rej kō já jun k'aku kō já xi x'in b'asje yjohō, yjohō ndje kō xi b'esúhun chu, yjonintehe ngayjee xutā, xi tjíma ndáhi kō xi kich'atse, xi ihi kō xi xixihi.

¹⁹ As'ai kikié chu xi tsitjújín ntáchak'uun kō já rej xi tjín asuntee nga tjenko já juhun. Incha kama ñjakú tū xi incha kjaánkōho xi tjísuhun ndje kō já jun xi ts'e xi tjísuhun ndje.

²⁰ Kichjubénijé chí kō tā kichjubénijé nda profeta tsank'á xi kits'ín kjuankjún nginkun chí. Kui kjuankjún xi kits'ín ts'anachakōho rā xutā xi kitsjante nga kis'et'ahā chubahā chí kō xi kits'íntsjohō sénnistjihin. Incha kichjanik'ajin tík'un chí kō nda profeta tsank'óo

ajin ntáchak'un nd'í xi títikoho sufri. ²¹ Ko já xingisoo kin'ek'ienkoho kicha xi t'bitju ts'a xi t'jsun ndje. Ngayjee nisee tu xí incha kikjinehé yjonintehe jóo.

20

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga nku mií nú kj'ua

¹ As'ai kieke nku ntítsje xi nibajehen ndjiojmi ján nga y'a yubihí tixa nanko ko kjiya ntsja nku n'úkicha chánka. ² Jak'á chuyatuku ko y'ét'a'yún nku mií nú t'jhin. Kui chuyatuku xi ye chá xi 'mi ndaninda ko Satana. ³ Kikjaník'aya tixa nanko ko y'échja. Y'énehe nku selló xi y'échja'yún ankjuo tu xi najmi ta k'uanachaha ra nanki xi t'jín asuntee santa nkúhu nga kj'ua nú xi nku miu. Askahan nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miu, t'jhin nga chjundáya kutju.

⁴ As'ai kieke nkjin já xi y'entu nga kik'ai xaha nga incha kuatexuma. Ta kieke xuta xi kitikjá nintaku ngat'aha nga tu nkú kits'ínkiehé yjoho nga Jesu yjanki ko y'énijmí éhen Ntíaná. Kui xi najmi kits'íntsjoho chu ko sénnistjihin ko najmi kitsjante nga kis'et'aha stjen ko a ra ntsja chubaha chu. Incha j'áiya ngaha ra ngabayoo ko tsatexumako Jesucristo nku mií nú t'jhin. ⁵ Tunga xuta k'ien xingisoo najmi j'áiyaha ngabayoo santa nkúhu nga j'a nú xi nku miu. Xi kuatexumako Jesucristo, kui xi tjun kj'uaíyaha. ⁶ Já b'a nda t'jhin ts'e xuta je xi k'uaihi ra nga tjun kj'uaíyaha! Ngabaya xi ma joho najmi ta t'jhin ra nga'yún tsa nkú ts'íhjin xuta xu'bo. Tu sa ní ts'íntsjoho Ntíaná ko Jesucristo xi nkúhu já na'mi ko kuatexumako nku mií nú t'jhin.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga ts'índyja ndanindoo

⁷ Nk'ie nga ja kj'ua nú xi nku miu, chjundáya ndanindoo má kjiya'yún. ⁸ As'ai kuitju nga k'uanachaha xi batexumaha nanki Gog ko nanki Magog, kui xi tsuhu ra tu má nankihí ni. Ndanindoo kuinchja njakúhu já jun xi t'jhin nankiu nga incha kjaán. Nkjin kama xi nkú ts'in nkjin maha tsumí xi t'jín andai ntáchak'uun.

⁹ Incha k'úema ngayjee asuntee ko k'uetjindaihi má tjintu xuta jehe Ntíaná ko nanki xi Ntíaná tjoho. Tunga nibahá nd'í nk'a ján xi kj'uaík'íetiyjehe. ¹⁰ Ko ndanindoo xi ts'anachaha jóo chjanik'ajin ntáchak'un xi t'jhin nd'í ko sufri, má ta chjanik'ajin chu ko nda profeta tsank'óo. Yo un skuhehe nistjin nistjen tu nkjéhe nihi.

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nga n'ekokjua xuta

¹¹ As'ai kieke xi tibatexuma. Taba ko chánka ante má nga t'jña nga batexuma. As'ai t'anankiu ko nk'oo incha ngji t'axín nginkun. Najmi ta kis'ehe ra ante. ¹² Kieke xuta xi k'ien, xi ihí ko xi xixihi, nk'ie nga kabincha nginkun xi tibatexumoo. As'ai kichjux'á nkjin xujun ko ta kichjux'á xujun xi má nga tjintut'á j'áihjin xuta xi k'úentu t'k'un. Xi nkú ts'in t'jít'a xujun ni xi incha kits'in, b'a ts'in kin'ekokjua xuta k'ien.

¹³ J'áiya ngaha ra xuta xi k'ienjin ntáchak'uun ko xi kjintuyánji t'anankiu, ngayjee xi tjintu antehé xuta k'ien. Xi nkú nga incha kits'in, b'a ts'in incha kin'ekokjua. ¹⁴ As'ai kichjanik'ajin xi 'mi Ngabaya ko xi 'mi Antehé Xuta K'ien ajin ntáchak'un nd'íu. Ngabaya xi ma joho ntáchak'un nd'íu. ¹⁵ Xi najmi tjintut'á j'áihjin xujun má nga tjintut'á j'áihjin xuta xi k'úentu t'k'uun, kui xi ta kichjanik'ajin ntáchak'un nd'íu.

21

B'i ts'in tsakuchjhi Jua nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse

¹ As'ai kieke nku nk'a tsetse ko nku t'ananki tsetse, at'aha kindyjajin sén nk'a xi tjuun ko t'ananki xi tjuun, ko najmi ta kis'ehe ntáchak'un. ² Ko kieke nanki Jerusalem tsetse. Kui xi nanki jehe Ntíaná xi Ntíaná kits'in nibájen ndjiojmi ján. B'a ts'in kas'enda xi nkúhu nku nabixan xi tsjo t'jín x'ótji xi kan'engja nga tikuyaha nda bixoon.

³ Kint'e nku nta xi 'yún xi nibaha má t'jña xi tibatexumoo nga b'i kitsú:

—Ntíaná ja t'jñajihin xuta nd'ai. K'úejñajihin xuta ko kui xi kama xutaha. Ntíaná k'úejñajihin ko kama Ntíaha. ⁴ Ts'ínxijnu ntánkun. Najmi ta incha kuayáha ko najmi ta

incha kjintáha. Najmi ta kjintáyaha ngat'aha kjuaboō ko najmi ta un skuehe ra. At'aha ni xi kis'e ja najmi ta tjíhin.

⁵ As'ai b'a kitsú xi tibatéxumoo:

—An títs'in tsetse ngayjee ni xi tjín.

Ko b'a ta kitsú:

—T'et'ai ni xu'bi, at'aha kjuaxi én xu'bi ko ma n'e s'ejin.

⁶ As'ai b'a kitsúna:

—Ja kama. An xi ntu alfa ko ntu omega, an xi tjuun ko xi fekuu. Xi tíma xintáha an tsjahá nga k'úí ntánjuaha ntá tixa xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta. Tu tsjahá ra. ⁷ Xi ts'ín ngana, kui xi ts'ínkjáihin ngayjee ni xu'bi. An kama Ntíaha ko kui kama ntína. ⁸ Tunga máha xi tsankún ko xi najmi s'ejihin, xi ts'ín ni xi najmi sasínna ko xi ts'ínk'ien aníma, xi chuba fantukohó xinkjín ko xi ts'ín tj'e, xi benkjún ntia xi ts'índaha ntsja xuta ko ngayjee xi nchja én tsank'á, kui xi tjíhin nga ngjuai ajin ntáchak'un xi nd'í ko sufri títikoho. Kui xi ngabaya xi ma joho.

B'í ts'ín tsakuchjíhi Jua Jerusalem tsetse

⁹ As'ai j'aisena nku ntítsje xi síñajihin ntítsje xi yatu, ntítsje xi incha y'a yatu tasa má nga tíincha kjuaníma yatu xi fekuhu. Kui xi b'a kitsúna:

—Nibái. Kuakuchjíhi nabixan xi kama chjuúhun Chutsanko.

¹⁰ As'ai j'aijína Espiritu ko ngjikona ntítsjee nku asunntu tjenki chánka xi 'yún nk'a. Yo tsakúna nanki Jerusalem, kui xi nanki jehe Ntíaná xi Ntíaná títs'ín nibájen ndjiojmi ján. ¹¹ Nd'íhi kjuachánkaha Ntíaná títs'ín kat'aihi nankiu xi nkú joyaha ndjio tsjo k'un chjí, xi nkú joyaha nku ndjio jaspe xi taba xi nkúhu nch'án taba. ¹² Tjítjindaihi nankiu nku xjó chánka ko nk'a xi te jo maha ankjuaha. Nkúnkú ankjuo tíinchasti nkúnkú ntítsje ko tjíntut'áha ankjuo j'áihin ntjehe xuta Israel xi te jo maha. ¹³ Jan maha ankjuu xi yja má tju ts'íu ko jan yja má xi tjehe fintjai ts'íu ko jan yja nku ngatehe ko jan yja ngate xinkuu. ¹⁴ Te jo maha tuts'in xjóho nankiu. Nga nkúnkú tjíntut'á j'áihin já postru xi te joho Chutsanko.

¹⁵ Ntítsje xi tíinchakona y'a nku yáchuba toonsine xi k'ua chubakoho nankiu, ankjuaha ko xjóho. ¹⁶ Nkuhú chuba y'a nankiu. Nga ndjuhu ko nga tayáha tu nkuhú chuba y'a. Yáchubaha ntítsjee ts'achubakoho nankiu. Jo mií ko jo unchan kilometru kama. Nga ndjuhu ko nga tayáha ko nga nk'aha tu nkuhú chuba. ¹⁷ As'ai ta ts'achuba xjóho. Cháte ko tj'ion metru kama. Chuba xi ts'ínchjén xuta, ta kui xi kits'ínchjén ntítsjee.

¹⁸ Ndjio tsjo k'un jaspe kamandakoho xjó ko toonsine xi tu xí ndahá kamandakoho nankiu. 'Na xi nkúhu chutsín. ¹⁹ Ngayje tíkjá ndjio tsjo k'un chjí tjíntut'á tsjoho tuts'in xjóho nankiu, jaspe xi tjuun, zafiro xi ma joho, agata xi ma jahan, esmeralda xi ma ñjuhu, ²⁰ onice xi ma uhun, cornalina xi ma juhun, crisolito xi ma yatuhu, berilo xi ma jihin, topacio xi ma ñjaha, crisoprasa xi ma tehe, jacinto xi ma te nkuhu, ko amatista xi ma te joho. ²¹ Ankjuu xi te jo, te jo perla tjíhin. Nkuhú ndjio tsjo k'un perla kamandakoho nga nkúnkú ankjuo. Ko toonsine xi nda kamandakoho niyáté k'akuhu nankiu. 'Na xi nkúhu chutsín.

²² Najmi kieke nínku nankiu, at'aha Chutsanko ko Ntíaná, Ntia xi tjíhin nga'yún, kui xi nínkuhu nankiu. ²³ Najmi machjéhen nankiu tsa ts'íu ts'ín ndzjehen ko tsa sóo, at'aha nd'íhi kjuachánkaha Ntíaná títs'ín ndzjehen ko Chutsanko xi nd'íhi nankiu. ²⁴ Xuta naxinantá xi tjín asuntee incha k'úéma má ndzjehen nankiu ko incha kj'uaíko yo kjuanchináha já rei xi tjín asuntee. ²⁵ Najmi s'echja ankjuaha nankiu nga nístjiun, ko najmi s'e nístjen. ²⁶ Yo n'ekjas'en kjuanchináha ko ni tsjo k'un xi tjíhin nanki xi tjín asuntee. ²⁷ Tunga ndahá nku ni xi si nginkun Ntíaná najmi kjuas'en yo, ta ndaha xuta xi ts'ín ni xi najmi sasíhin Ntíaná, ko ta ndaha xi nchja én tsank'á. Tu nkuhú xuta xi tjíntut'á j'áihin xujuhun Chutsanko, yo má nga tjíntut'á j'áihin xuta xi k'úentu tík'uun, kui xi kama kjuas'en yo.

22

B'i ts'in tsakuchjihí Jua ntá xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta

¹ As'ai tsakúna ntítsjee nku ntáje xi tjihin ntánijua xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta. Kui xi tibat'ai xi nkúhu nch'án taba. Má b'entu Ntíaná ko Chutsanko nga batéxuma, yo títbitjuhu ntóo. ² Kamasehen niyáté k'akuhu nankiu ko xki andaihi ntáje tíincha yá tu xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta. Nk'ie nga nku nú te jo niyá bjaha tu. Xki sá bjaha tu. Xkaha yóo maha ts'íinnkihí xuta naxinantá xi tjin asuntee.

³ Najmi ta s'ehé ni xi najmi nda kinchjane Ntíaná. K'úéjñajihin Ntíaná ko Chutsanko nankiu nga kuatéxumaha ko xuta xi ts'e incha ts'íintsjoho. ⁴ Incha kama kuase'a Ntíaná ko stjen s'et'a j'áihin. ⁵ Najmi ta s'ehé nistjen. Najmi ta kamachjéhen ra nd'í xi ts'íin ndzjehen xuta xi k'úentu yo ko ta ndaha ts'íu, at'aha Ntíaná ts'íin ndzjehen. Tu nkjéhé ni incha kuatéxuma xuta xu'bo.

B'i ts'in tsakuchjihí Jua nk'ie nga ja ma kj'uaihí Jesu

⁶ As'ai b'a kitsúna ntítsjee:

—Kjuaxi én xu'bi ko ma n'e s'ejin. Ntíaná, Ntia xi kits'ínkinchja já profeta, kui xi kuats'ín nibá ntítsjehe, tu xi kuakúchjihí ra xuta xi ts'e ni xi tjihin nga kama xatí.

⁷ —¡Kjúái xatía! ¡Á b'a nda tjihin ts'e xi títs'íntjusuhun én xi tjt'a xujun xu'bi, xujun xi títsuya ni xi tjihin nga kama!

⁸ An Jua kint'e ko kieke ni xu'bi. Askahan nga ja kint'e ko kieke, tsásinkúnch'int'aha ntítsje xi tsakúna niu nga kits'intsjoho. ⁹ Tunga b'ahá kitsúna:

—Najmi b'a tu n'ei. An xi ta ts'inxát'aha Ntíaná xi nkúhu ji ko xi nkúhu já nts'ei xi já profeta ko ngayjee xi títs'íntjusun én xi tjt'a xujun. Ntíanáhá xi n'etsjoihi.

¹⁰ Ko b'a ta kitsúna:

—Najmi tu ch'atjó 'mai én xi kits'ínkjas'ehin Jesucristo xi tjt'a xujun. At'aha ja tíbichú tiña nistjin nga kuítjusun niu. ¹¹ Xi ts'in ni xi najmi nda, tu nkú kats'íhin ni najmi nda. Xi ch'onk'un, tu nkú kats'íhin ni ch'onk'uhun. Xi nda, tu nkú kats'íhin ni xi ndaha. Ko xi je, tu nkú katuma jehé.

¹² —Johon, kjúái xatía. Kjúáikoho chji xi tsjaha nga nkúnku xuta xi nkú nga incha kits'ín. ¹³ An xi ntu alfa ko ntu omega. An nga tuts'ihin ni ko nga fekuhu. An xi tjuhun ko xi fekuhu.

¹⁴ ¡Á b'a nda tjihin ts'e xuta xi tibanéhe najyuhun tu xi ts'íinkjáhíin ra tuhu yá xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta ko tu xi kama kjuas'ehen ankjuaha nankiu! ¹⁵ Natsin ján kuincha xuta xi ch'onk'uun, xi ts'in tj'e, xi chuba fantukohó xinkjín, xi ts'ínk'ien aníma, xi benjún ntia xi ts'ínndaha ntsja xuta, ko ngayjee xi tsjoho ko nchja én tsank'á.

¹⁶ —An Jesu títs'in nibá ntítsjena tu xi kuítsuyaha ra xuta ninku ni xu'bi. An nts'én xi nibáha ra kjamaha David, an xi ntjehe David, ko an niñu chánka xi ts'ín ndzjen nga ja tífi ma seen.

¹⁷ B'a títu Espiritu ko chjuúhun Chutsanko:

—¡Nibái!

Xi tibasínñjuhu b'a ta katsú:

—¡Nibái!

Xi tíma xintáha, kanibá. Xi mjehe, tu katakj'áhá ntánijua xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta.

B'i ts'in fekuhu xujun xu'bi

¹⁸ An b'a tíxihin xuta xi tibasínñjuhu én xi tjt'a xujun xu'bi xi títsuya ni xi tjihin nga kama: Tsa tjin xi k'uésuhun én xi tjt'a ei, Ntíaná k'uésuhun xuta xi b'a ts'íiun kjuanima xi tjt'a xujun. ¹⁹ Tsa tjin xi kjéxin én xi tjt'a xujun xi títsuya ni xi tjihin nga kama, Ntíaná kjéxihin xuta xi b'a ts'íiun tu xi k'uaihi, tu xi tsjá yá xi ts'ínk'íentu tík'uhun xuta, ko ta kjéxihin ante xi k'uaihi xuta xu'bo nanki jehe Ntíaná xi tjt'a xujun.

²⁰ Xi tíb'éjña chji ni xu'bi b'i títu:

—Johon, kjúái xatía.

¡B'a katuma! ¡Nibái, Nda Ntia Jesu!

²¹Ngatentoo kas'enuu kjuandaha Nda Ntianaá Jesu. B'a katuma.